

Oslo

Byrådsavdeling for finans

Oslo trender 2023

Denne rapporten er utgitt av Byrådsavdeling for finans, Oslo kommune, Oktober 2023

Henvendelser vedrørende publikasjonen kan rettes til oslostatistikken@byr.oslo.kommune.no

Rapporten er publisert på kommunens nettsider: www.oslo.kommune.no/statistikk

Forsidefoto: Rikke Dahl Monsen

Forord

Oslotrender 2023 gir en oppdatert statistisk beskrivelse av viktige utviklingstrekk i Oslo kommune. Rapporten berører en rekke ulike områder som er relevante for planleggingen av kommunes framtidige utvikling og skal bidra til at planer og beslutninger bygger på et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag. Oslotrender er tidligere utarbeidet fire ganger i perioden 2009 til 2019.

Tematisk spenner Oslotrender 2023 bredt og inneholder informasjon om alle kommunens sektorer og tjenesteområder. Arbeidet med Oslotrender er ledet av Byrådsavdeling for finans og kapitlene er skrevet av byrådsavdelingene med bistand fra underliggende virksomheter. Selv om rapporten er omfattende, må det nødvendigvis bli en kortfattet beskrivelse av hvert tema. Rapporten inneholder henvisninger og lenker til ytterligere informasjon og oppdatert statistikk. Rapporten er bevisst formulert upolitisk. Det er opp til leseren selv å danne seg en mening om hvilken politikk og tiltak som er nødvendig for å fortsette, eller endre utviklingen.

Vi håper Oslotrender vil bidra til økt kunnskap om utviklingen i Oslo og dermed danne et godt utgangspunkt for en kunnskapsbasert debatt og politikk for kommunens tjenester og innbyggere.

Takk til alle som har bidratt i arbeidet.

Byrådsavdeling for finans, Oslo kommune

Oktober 2023.

Innholdsfortegnelse Oslotrender 2023

Kilder til statistikk om Oslo.....	1
1. Oslos geografi og statistiske enheter.....	2
1.1 Oslos delbydeler og grunnkretsområder.....	3
1.2 Oslos areal.....	4
1.3 Områdetyper i kommuneplanen.....	4
1.4 Regional plan for areal og transport.....	6
2. Befolkningen i Oslo.....	7
2.1 Folkemengden i Oslo.....	8
2.2 Befolkningssammensetningen i Oslo.....	9
2.3 Fødte, døde og flytting.....	17
2.4 Befolkningsutviklingen framover.....	23
3. Befolkningens sosiale profil.....	29
3.1 Utdanningsnivå.....	30
3.2 Deltakelse i arbeidsmarkedet.....	33
3.3inntekt og formue.....	40
3.4 Mottak av offentlige overføringer.....	52
3.5 Trivsel og trygghet.....	59
3.6 Opplevd diskriminering og hatkriminalitet.....	63
4. Skole og oppvekst.....	66
4.1 Barnehage.....	67
4.2 Skole.....	70
4.3 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten.....	77
4.4 Utbyggingsmønster skoler og barnehager 2000-2022.....	79
4.5 Barn og ungdoms oppvekstmiljø.....	80
4.6 Problematferd og vold blant ungdom.....	84
4.7 Rus blant unge.....	89
4.8 Barn med barneverntiltak.....	93
5. Befolkningens helsetilstand og eldres tjenestebehov.....	94
5.1 Forventet levealder.....	95
5.2 Sykdomsbyrde.....	96
5.3 Ikke-smittsomme sykdommer.....	97
5.4 Egenvurdert helse.....	101
5.5 Livskvalitet.....	102
5.6 Psykisk helse.....	104
5.7 Tannhelse.....	105
5.8 Smittsomme sykdommer.....	107
5.9 Levevaner.....	107
5.10 Selvpåførte skader, vold og ulykker.....	113
5.11 Omsorgstjenester til eldrebefolkningen.....	117

6. Bolig.....	123
6.1 Oslos boligmasse.....	124
6.2 Utbyggingsmønster 2008-2022.....	125
6.3 Størrelse på nye boliger.....	128
6.4 Samordnet planlegging.....	130
6.5 Regulerte boliger.....	133
6.6 Utbyggingsmønster i regionen.....	134
6.7 Boligpriser.....	136
6.8 Boforhold.....	138
6.9 Bostøtte og sosialhjelp til bolig.....	145
7. Næringsutvikling.....	148
7.1 Næringsstruktur og vekst.....	149
7.2 Innovasjon, FoU og entreprenørskap.....	155
7.3 Næringsliv og kompetanse.....	157
7.4 Næringsutbygging.....	161
8. Persontransport og mobilitet.....	170
8.1 Trafikkmengder.....	171
8.2 Reisemiddelfordeling.....	172
8.3 Kollektivtransport.....	173
8.4 Biltrafikk og bilhold.....	178
8.5 Sykkel og gange.....	180
8.6 Pendling til og fra Oslo.....	182
9. Klima og miljø.....	188
9.1 Klimagassutslipp.....	189
9.2 Klimaendringer og klimatilpassing.....	193
9.3 Energibruk.....	197
9.4 Sirkulær økonomi, forbruk, avfall og gjenvinning.....	198
9.5 Luftforurensing og støy.....	203
9.6 Vann og avløp.....	205
9.7 Bymiljø og grønnstruktur.....	208
10. Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.....	215
10.1 Idrettstilbud og deltakelse.....	216
10.2 Fysisk aktivitet.....	219
10.3 Svømmeopplæring.....	223
10.4 Friluftsliv.....	224
11. Kultur, frivillighet og tros- og livssyn.....	227
11.1 Oslo som kulturby.....	228
11.2 Frivillighet og deltakelse.....	237
11.3 Tros- og livssyn, gravferd.....	240
12. Oslos kommunes økonomi.....	242
12.1 Kommunens inntekter.....	243
12.2 Skatt inntekt og formue og rammetilskudd.....	244

12.3	Eiendomsskatt.....	246
12.4	Kommunens brutto driftsutgifter.....	246
12.5	Investeringer.....	247
12.6	Gjeldsutvikling.....	249
13.	Global utvikling og beredskap.....	251
13.1	Oslo – en by i en global verden.....	251
13.2	Oslo kommunes beredskap.....	252
13.3	Utviklingstrekk i kommunen fra et beredskapsperspektiv.....	257

Kilder til statistikk om Oslo

Oslo-trender 2023 beskriver statistikk på en lang rekke områder, men gir likevel bare noen hovedtrender. Nedenfor redegjøres det for utvalgte kilder som gir mer detaljert statistikk om Oslo, og det presenteres noen undersøkelser og statistikkilder som brukes gjennomgående i rapporten.

Oslo kommunes statistikkbank og kommunens statistikknettsider

Oslo kommunes statistikkbank inneholder detaljerte tabeller med tidsserier innen en rekke tema, som for eksempel om befolkning, inntekt, levekår, arbeids- og næringsliv, barnehage, skole, miljø og samferdsel. Statistikkbanken gir muligheter for å trekke ut data og lage tabeller, figurer og kart som kan lastes ned. På statistikknettsidene finnes det utdypende informasjon for enkelte av temaene i statistikkbanken. Her finnes også andre statistiske publikasjoner som Oslospeilet, Bydelsstatistikken, Oslohelse og Miljø- og klimarapporter.

<https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/statistikk/>

Bydelsfakta

Bydelsfakta fremstiller et utvalg av sentral statistikk om befolkning, levekår og boforhold i ulike deler av Oslo. Her kan det sammenlignes bydeler eller se på forskjeller internt i bydelene ved hjelp av statistikk på delbydelsnivå.

<https://bydelsfakta.oslo.kommune.no>

Oslo kommunes statistikkbestilling fra SSB / Spesialbestilling

Oslo kommune har en rammeavtale med Statistisk sentralbyrå for levering av statistikk til ulike formål. Flere steder i Oslo-trender er det referert til spesialbestilling SSB. I disse tilfellene har SSB hentet ut tall om et bestemt tema på oppdrag fra Oslo kommune. Disse tallene er derfor ikke mulig å selv finne på SSBs nettsider.

Begrepet «Spesialbestilling» vil også dukke opp i andre kildehenvisninger. Det vil da være snakk om tall som er hentet fra databaser allmenheten ikke har tilgang til, men som er hentet ut i forbindelse med en konkret forespørsel.

Innbyggerundersøkelsen

Innbyggerundersøkelsen 2023 ble gjennomført våren 2023 av Kantar TNS på oppdrag fra Oslo kommune. Undersøkelsen kartlegger hvordan Oslos innbyggere (over 18 år) vurderer ulike forhold knyttet til Oslo som by å bo i. Tidligere har undersøkelsen blitt gjennomført i 1998, 2001, 2004, 2007, 2010, 2014 og 2018. Utvalget ble trukket fra folkeregisteret og var stort nok til å sikre god representativitet på bydelsnivå. Undersøkelsen er vektet for å kompensere for skjevheter i utvalget.

<https://www.oslo.kommune.no/statistikk/innbyggerundersokelsen/innbyggerundersokelsen-2023>

Ung i Oslo

Ung i Oslo 2023 er Oslo kommunes Ungdata-undersøkelse. Rapporten oppsummerer svar fra mer enn 25 000 ungdommer som deltok i undersøkelsen, og fordelt på 83 ungdoms- og videregående skoler over hele Oslo. En separat rapport oppsummerer svar fra nærmere 16 000 barn (5. til 7. trinn) som også deltok i undersøkelsen, gjennomført på 104 barneskoler i Oslo. Undersøkelsen ble gjennomført i perioden januar til mars 2023. Formålet med Ung i Oslo 2023 er å gi et bredt og oppdatert bilde av hvordan ungdom har det.

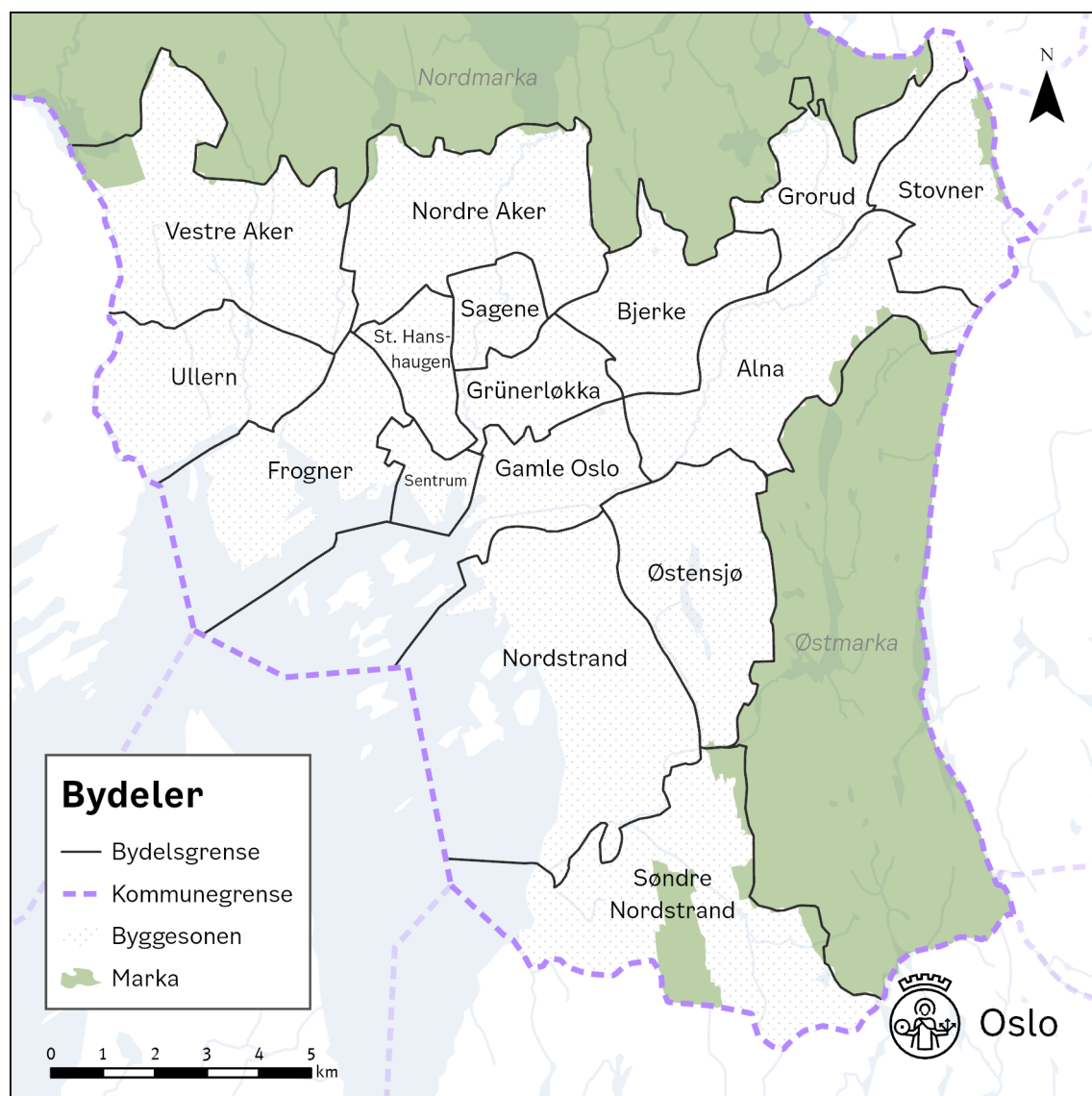
<https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/ung-i-oslo-2023>

1 Oslos geografi og statistiske enheter

For å gi en mest mulig detaljert kunnskap om Oslo kan byen deles inn i mindre geografiske enheter. OsloTrender 2023 presenterer statistikk for ulike geografiske inndelinger, og dette korte innledningskapittelet gir en oversikt over de vanligste geografiske enhetene.

Siden 2004 har Oslo vært delt inn i 15 bydeler. Hver bydel er en administrativ enhet i Oslo kommune, med et eget folkevalgt organ (Bydelsutvalg). Bydelene yter tjenester til sine innbyggere på ulike ansvarsområder. I tillegg er Sentrum og Marka administrative enheter uten bydelstatus, jf. figur 1.1. En måte å gruppere bydelene på er gjerne i «indre by» og «ytre by». Indre by omfatter Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen og Frogner. De øvrige bydelene inndeles igjen i ytre by vest, som består av Ullern, Vestre Aker og Nordre Aker, mens ytre by øst omfatter Bjerke, Grorud, Stovner og Alna. Bydelene Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand danner til sammen ytre by sør.

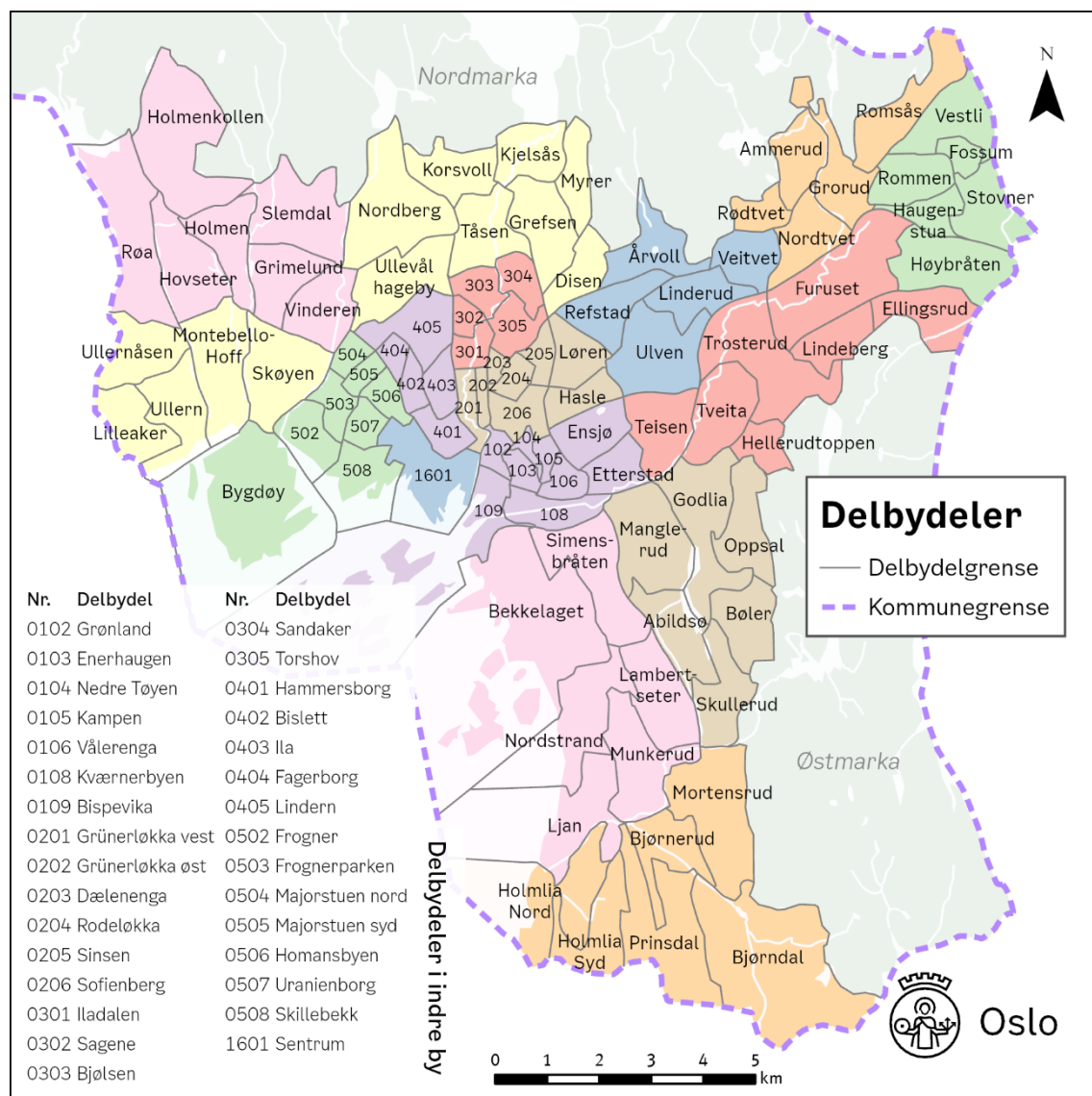
Figur 1.1 Oslos bydeler

1.1 Oslos delbydeler og grunnkretsområder

Oslo kan også deles inn i 589 grunnkretser, som kan sammenstilles til grunnkretsområder og delbydeler. Sist gang inndelingen i delbydeler ble gjennomgått var i 2017, og Oslo ble da delt inn i 98 delbydeler. Hver bydel inneholder mellom fem og ni delbydeler, jf. figur 1.2. I 2023 ble delbydelene delt inn i 338 grunnkretsområder. Disse områdene består av en til fem grunnkretser, med minimum 1 300-1 500 personer i hver enhet. Formålet var å lage et geografisk nivå som var lavere enn delbydelensnivået, men som gir tilsvarende statistikkmuligheter. Ved utarbeidelsen av Oslotrender 2023 har det vært begrenset statistikktilfang for grunnkretsområdene, og disse benyttes kun i enkelte figurer basert på inntektsstatistikk (kapittel 3). På sikt vurderes dette geografiske nivået å bli et viktig og nyttig analyseverktøy. På kommunens nettside finner man kart over Oslos grunnkretsområder og grunnkretser.

Figur 1.2. Oslos delbydeler

1.2 Oslos areal

Kommunens samlede areal er 453 847 dekar, fordelt mellom landareal (94 %) og ferskvann (6 %). I tillegg kommer over 26 000 dekar med fjordareal som ikke regnes i byens totalareal, jf. tabell 1.1. Byggesonen, som er definert av byggegrensen fastsatt i markaloven, er rett under 147 000 dekar med land og ferskvann til sammen. Byggesonegrensen følger ikke helt bydelsgrensene, og derfor finnes det noe areal tilhørende Marka i de ordinære bydelene. Over 300 000 dekar, det vil si 68 prosent av kommunens areal, er innenfor markagrensa.

Tabell 1.1. Areal i Oslo kommune etter art og bydel. Måleenhet er dekar (1000 m²).

Bydel	Landareal			Elver og innsjøer			Samlet areal	Fjordareal
	Byggesone	Marka	I alt	Byggesone	Marka	I alt		
01 Gamle Oslo	7 413		7 413	53		53	7 466	7 807
02 Grünerløkka	4 716		4 716	39		39	4 754	
03 Sagene	3 065		3 065	43		43	3 109	
04 St. Hanshaugen	3 575		3 575	1		1	3 576	
05 Frogner	8 315		8 315	22		22	8 338	5 701
06 Ullern	9 302		9 302	92		92	9 393	372
07 Vestre Aker	15 434	821	16 255	108	201	309	16 564	
08 Nordre Aker	13 204	394	13 598	82	7	89	13 687	
09 Bjerke	7 907	1	7 908	15		15	7 923	
10 Grorud	6 739	275	7 014	30	2	33	7 046	
11 Stovner	7 741	499	8 240	8	2	11	8 250	
12 Alna	13 300	331	13 631	63	0	64	13 695	
13 Østensjø	11 425	34	11 459	382	2	383	11 842	
14 Nordstrand	16 869		16 869	27		27	16 896	10 223
15 Søndre Nordstrand	14 834	3 393	18 227	166	8	174	18 401	1 705
16 Sentrum	1 822		1 822	7		7	1 829	824
17 Marka		274 200	274 200		26 877	26 877	301 078	
Oslo i alt	145 661	279 947	425 608	1 139	27 100	28 239	453 847	26 633

Kilde: Plan- og bygningsetaten (spesialbestilling).

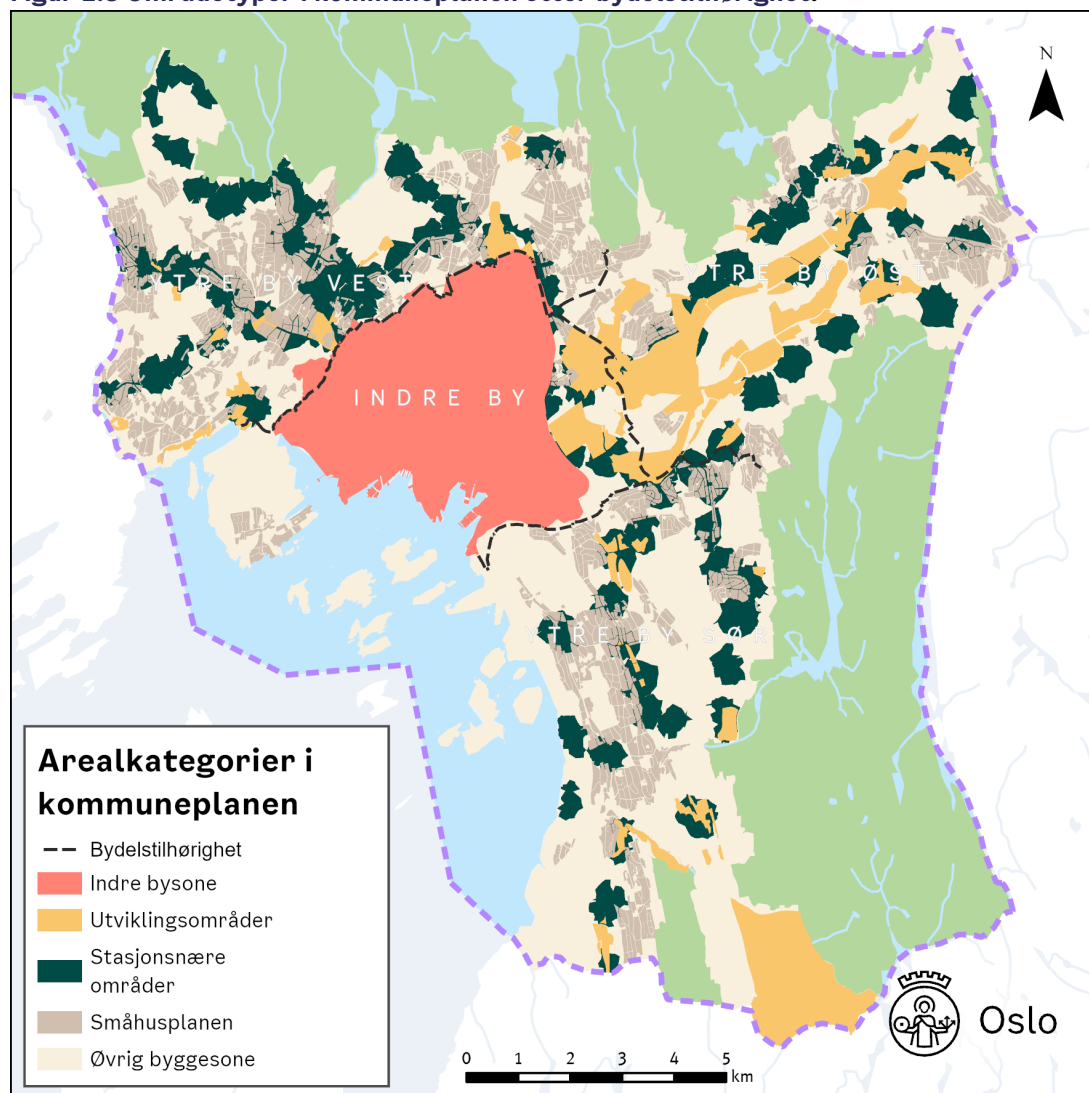
1.3 Områdetyper i kommuneplanen

Kommuneplanen¹ tilrettelegger for vekst og fortetting i områdetyper: 1) indre bysone, som avgrenser den tette byen som ligger rundt sentrum; 2) utviklingsområder i ytre by, hvor byutvikling skal skje med høy arealutnyttelse og en blanding av bolig, næring og grønnstruktur; og 3) stasjonsnære områder innenfor 500 meter gangavstand til T-bane eller tog. I tillegg setter småhusplanen rammer for fortetting i småhusområder. Som det framgår av figur 1.3 følger ikke disse områdetypene administrative grenser. Derfor utgjør bydelene i «indre by» et større areal enn områdetypen «indre bysone». Tabell 1.2 viser arealforholdet mellom bydelsinndelinger og områdetypene i kommuneplanen. I den grad det er overlapp mellom områdetypene gis utviklingsområder forrang foran stasjonsnære områder og småhusplanen. I overlapp mellom stasjonsnære områder og småhusplanen er småhusplanen gitt forrang. Disse inndelingene er brukt i Oslostrender for å omtale samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (kapittel 6), næringsutbygging (kapittel 7) og grønnstruktur (kapittel 9). Kommunen jobber med en revisjon av kommuneplanens arealdel, som er på høring høsten 2023.²

¹ For gjeldende kommuneplan (samfunnsdel), se: Vår by, vår framtid - Kommuneplan for Oslo 2018. For mer informasjon om kommuneplanens samfunns- og arealdel, se: Oslo kommune - kommuneplan

² For mer informasjon om planforslaget, se: <https://www.oslo.kommune.no/politikk/kommuneplan/kommuneplanens-arealdel/>

Figur 1.3 Områdetyper i kommuneplanen etter bydelstilhørighet.

Tabell 1.2 Arealforhold mellom bydelsinndelinger og områdetypene i kommuneplanen oppgitt i antall dekar.

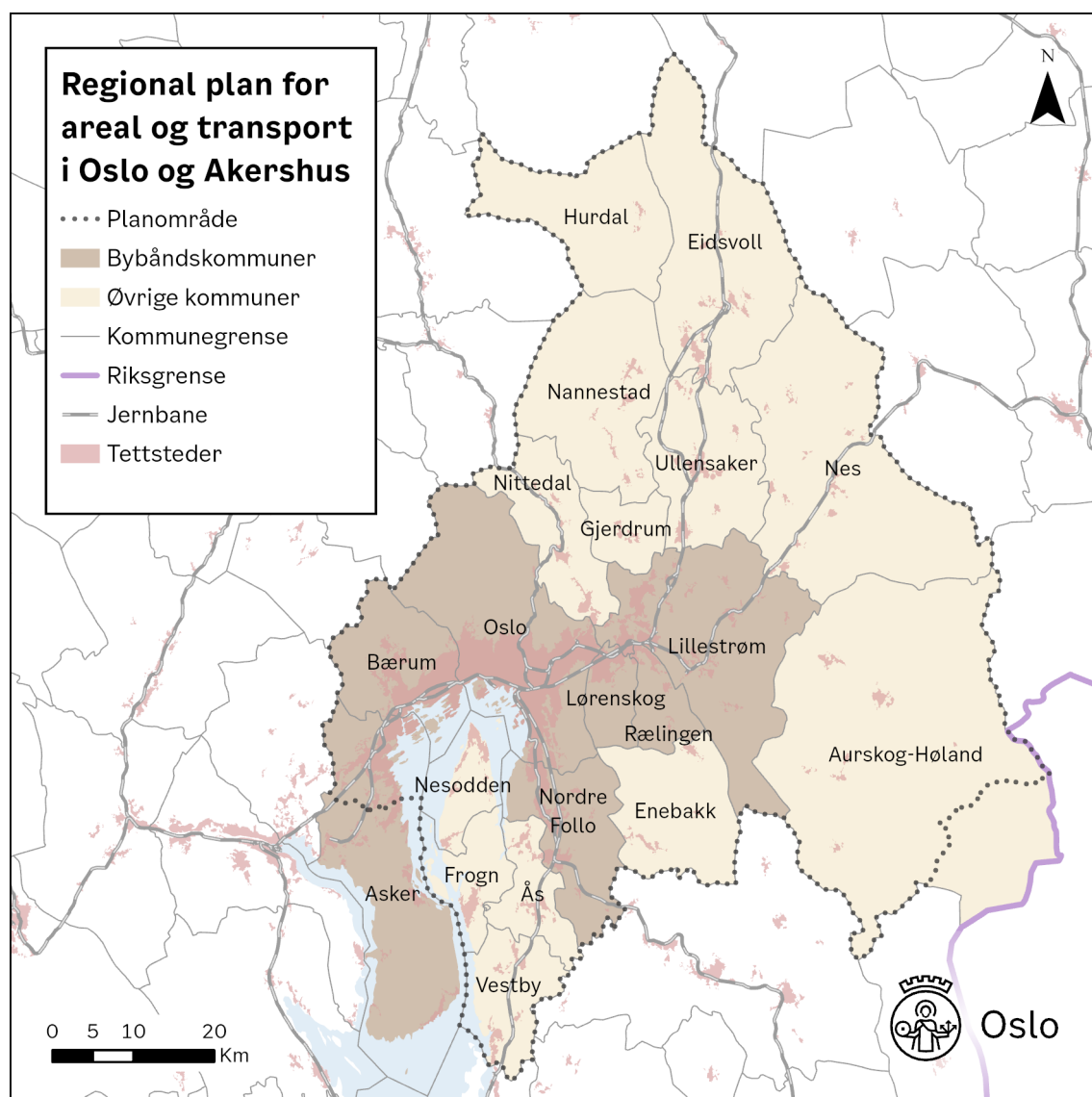
Bydelstilhørighet (administrative grenser)	Områdetype i kommuneplan					Totalt
	Indre bysone	Utviklings- områder	Stasjonsnære områder	Småhus- planen	Øvrig byggesone	
Indre bydeler	19 257	1 924	834	747	6 305	29 067
Ytre bydeler	565	14 648	21 266	22 686	58 562	117 727
Vest	564	1 438	9 120	11 021	16 077	38 220
Øst	0	7 788	6 174	4 408	17 435	35 805
Sør	1	5 421	5 972	7 258	25 050	43 702
Totalt	19 822	16 572	22 099	23 433	64 867	146 793

Kilde: Plan- og bygningsetaten (spesialbestilling).

1.4 Regional plan for areal og transport

Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus er en strategisk plan for samordning av areal- og transportutvikling i regionen. Planperioden går frem mot 2030, med perspektiv mot 2050, og skal bidra til å redusere klimagassutslipp og nedbygging av grønne arealverdier ved å øke arealutnyttelse i eksisterende tettsteder langs jernbanenettverket. Figur 1.4 viser kommunene som inngår i planområdet sammen med SSBs tettstedsavgrensning.³ Det sammenhengende byrområdet mellom Oslo og Asker, Lillestrøm og Ski kalles for bybåndet, og den regionale planen legger opp til et konsentrert utbyggingsmønster her. Oslostrender refererer til regionen Oslo og Akershus i forbindelse med statistikk om befolkningsutvikling (kapittel 2), boligbygging (kapittel 6) og pendling (kapittel 8).

Figur 1.4 Kommunene som samarbeider om strategisk areal- og transportplanlegging i regionen.

³ Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus ble vedtatt i 2015, og avgrensning av planområdet tilsvarer kommuneinndeling før 2020. Dette medfører at deler av Asker kommune (tidligere Røyken og Hurum kommuner) og Aurskog-Høland (tidligere Rømskog kommune) ikke inngår i planområdet. For sammenslåtte kommuner som i sin helhet har ligget innenfor planområdet (Lillestrøm og Nordre Follo kommuner), gjelder de nye kommuneavgrensningene.

2 Befolkningen i Oslo

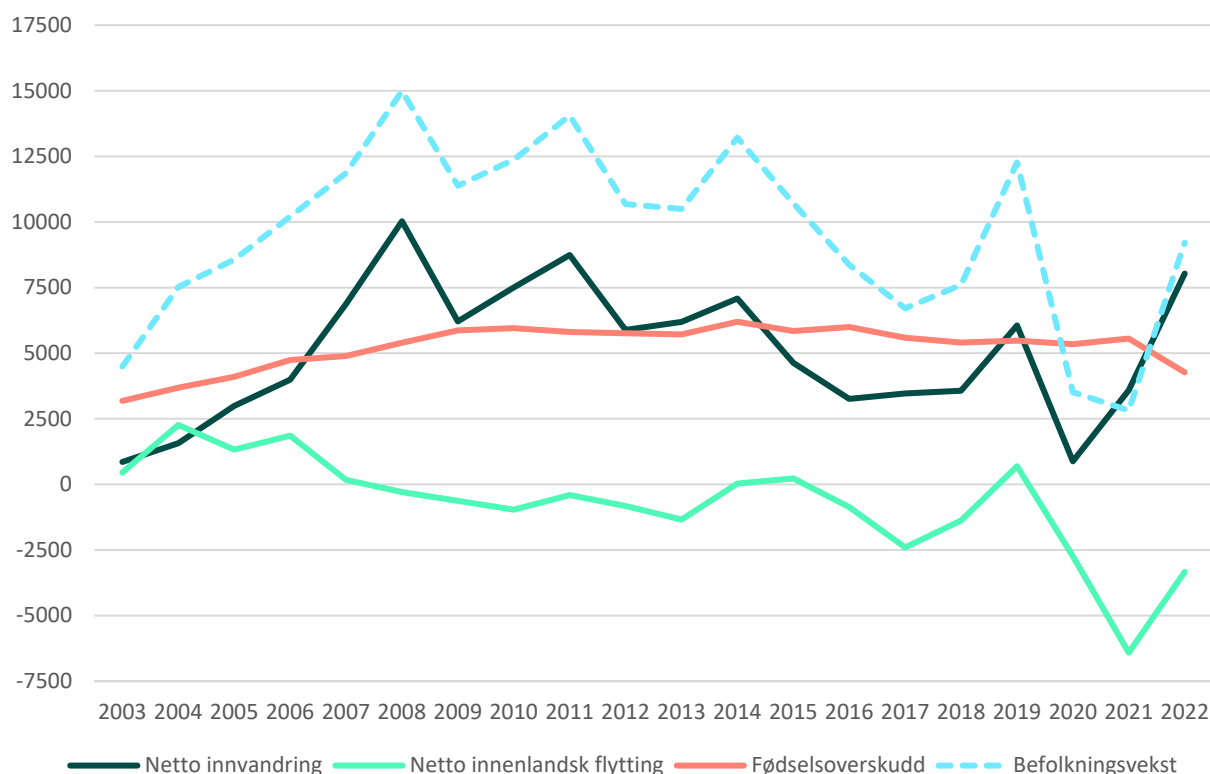
Hovedtrender

- Oslo er en by i vekst og hadde 709 000 innbyggere per 1. januar 2023
- Oslo har en ung befolkning med en stor andel innbyggere i alderen 20-40 år. Flest unge voksne og aleneboende bor i de sentrumsnære bydelene.
- 26 prosent av innbyggerne i Oslo er innvandrere. Flest innvandrere har bakgrunn fra Polen, mens Pakistan er det vanligste bakgrunnslandet for norskfødte barn av innvandrerforeldre.
- Antall barnefødsler og fruktbarheten har sunket de siste årene, men det blir fortsatt født flere enn det dør i Oslo.
- Oslo har et stabilt flyttemønster med netto innflytting av unge voksne og netto utflytting av barnefamilier.
- Det forventes fortsatt befolkningsvekst i Oslo i årene som kommer, til rundt 810 000 personer i år 2050. Fødselsoverskudd forventes å bli den viktigste årsaken til befolkningsvekst.
- I prosent er det i de eldste aldersgruppene det forventes størst vekst, med mer enn en dobling av personer 80 år og eldre. Oslo vil likevel fortsatt ha en ung aldersprofil sammenlignet med resten av landet.

2.1 Folkemengden i Oslo

Oslo hadde 709 037 innbyggere per 1. januar 2023. Det var en økning på over 9 000 personer, eller 1,3 prosent fra året før. Oslo har hatt stor befolkningsvekst de siste 20 årene, med en årlig vekst på 1-3 prosent, med unntak av pandemiårene 2020 og 2021 da veksten var noe lavere. Siden tusenårsskiftet har befolkningen steget med over 200 000 personer.

Figur 2.1. Årlig befolkningsutvikling i Oslo. 2003-2022.

Kilde: SSB, Befolkning, tabell 01223

Det har blitt født flere enn det dør i Oslo de siste tiårene. Sammen med innvandring bidrar dette fødselsoverskuddet til befolkningsveksten. Oslo er en by som har mange innflyttere fra andre steder i Norge, men samtidig som det også er mange som flytter ut av byen. De siste årene har flere flyttet ut av Oslo, til andre kommuner, enn til Oslo. Flyttemønsteret innenlands har dermed bidratt til å dempe befolkningsveksten i Oslo.

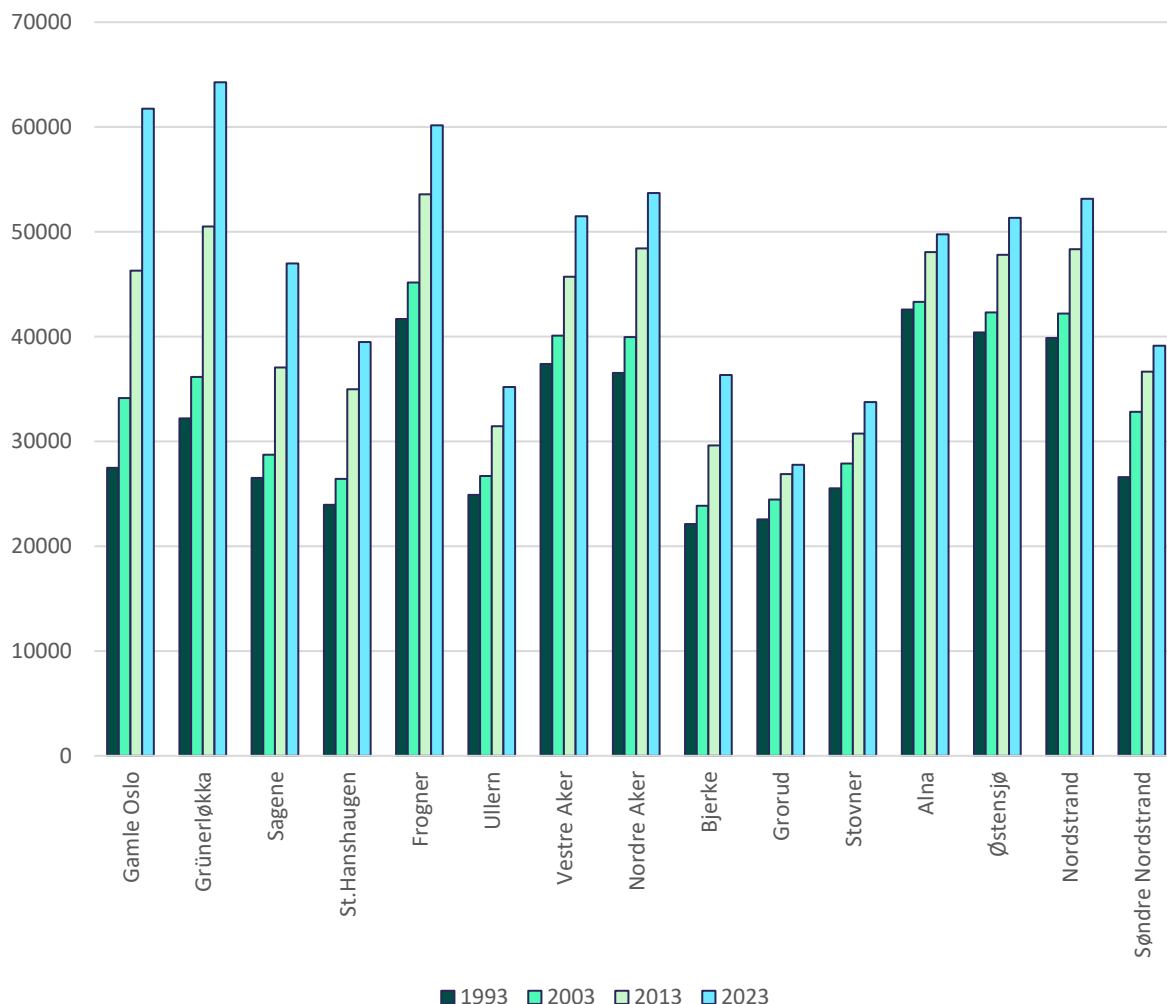
Fødselsoverskuddet, innvandring og innenlands flytting varierer over tid, slik figur 2.1 viser. Dette skaper bevegelser i folkemengden som påvirker befolkningssammensetningen og befolkningsutviklingen i byen.

Folkemengden i bydelene

Størrelsen på bydelene varierer, og befolkningsutviklingen de siste årene har også variert mellom bydelene. Det har vært sterkest vekst i indre by, slik figur 2.2 viser. Bydel Alna var den mest folkerike bydelen for 30 år siden med rundt 42 500 innbyggere, med bydelene Frogner, Østensjø og Nordstrand rett bak. Siden den gang har de sentrumsnære bydelene Grünerløkka og Gamle Oslo hatt spesielt stor befolkningsvekst. Disse bydelene har mer enn doblet befolkningen siden 1993, fra under

30 000 til en folke­mengde på godt over 60 000 hver, og er i dag de mest folkerike bydelene. Bydelen med færrest innbyggere er Grorud. Der har veksten vært mindre, med en økning på rundt 5 000 personer de siste 30 årene, til 27 800 innbyggere.

Figur 2.2 Folkemengden i bydelene i Oslo

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, Folkemengden etter kjønn og alder

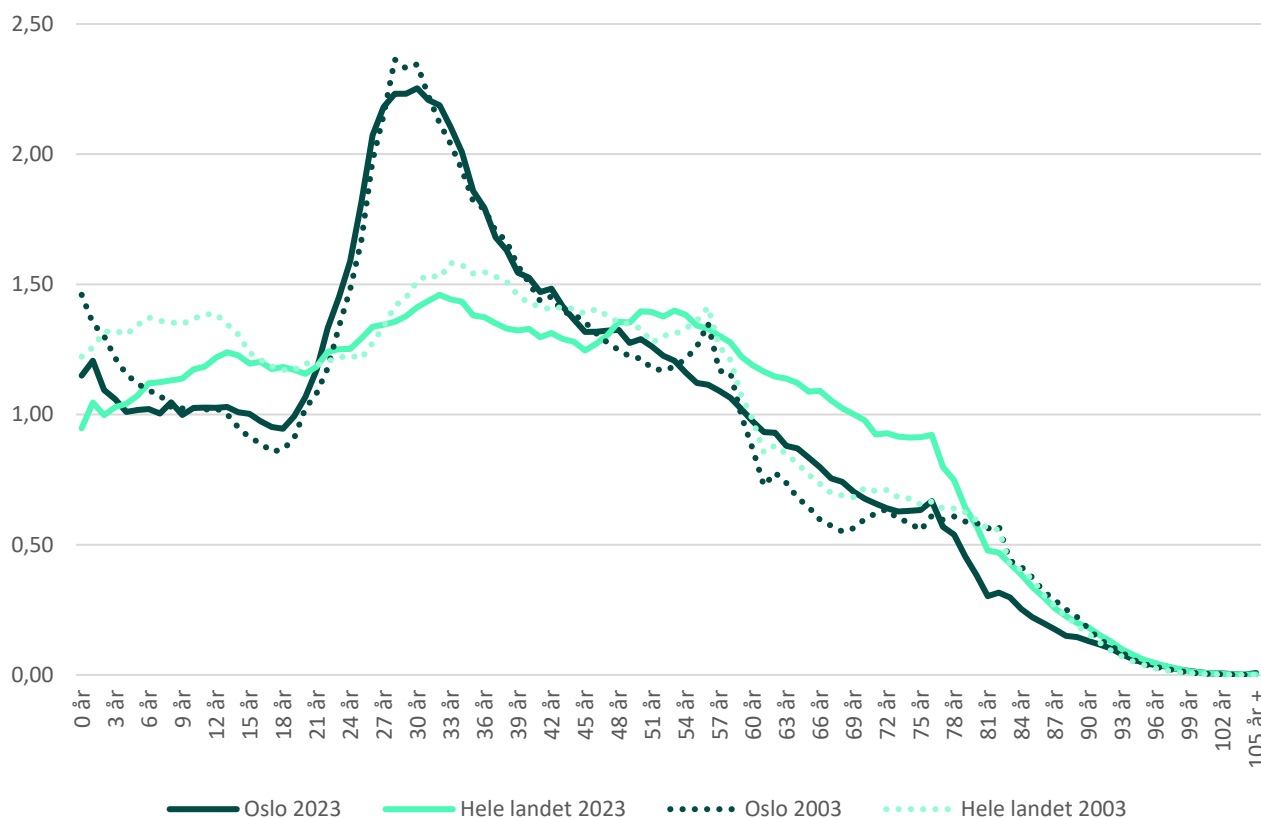
2.2 Befolkningssammensetningen i Oslo

Alder

Oslo skiller seg fra andre kommuner i Osloregionen og landet som helhet ved at en stor andel av befolkningen er unge voksne i 20- og 30-årsalderen, jf. figur 2.3. Samtidig har Oslo en mindre andel barn i skolealder og generelt en mindre andel voksne mellom 50 og 90 år. Vi finner den samme tendensen i flere andre byer i Norge, som Trondheim, Bergen og Tromsø, men den unge aldersprofilen er ekstra tydelig i hovedstaden.

Alderssammensetningen til befolkningen henger sammen med flyttemønsteret som kjennetegner Oslo, med mange unge voksne som flytter til byen, mens flere barn og etablerte voksne flytter ut (se delkapittel om **Flytting**).

Figur 2.3. Befolkningen fordelt etter alder per 1.1. 2003 og 2023. Prosent av folkemengden i Oslo og hele landet.

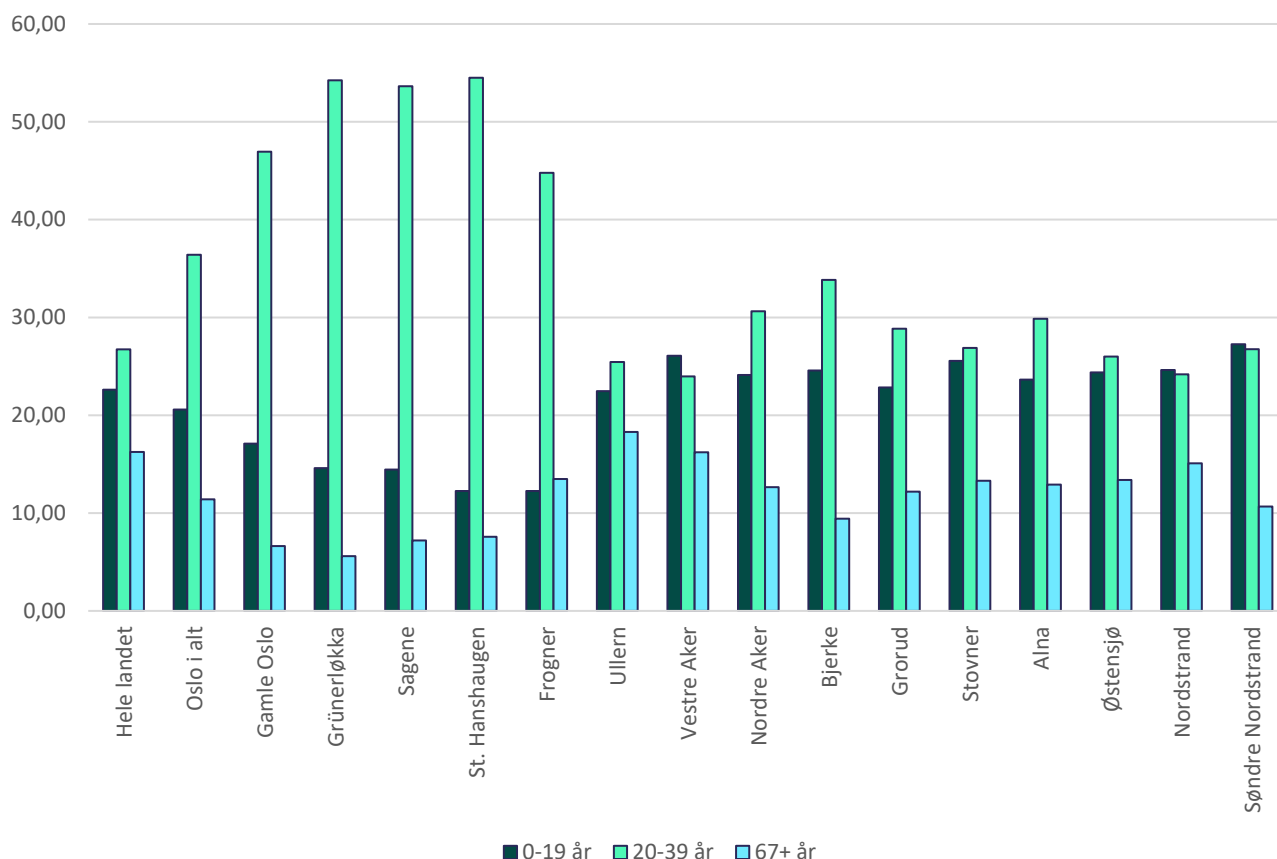

Kilde: SSB, Befolkning, tabell 07459

Det aldersbestemte flyttemønsteret har holdt seg stabilt over mange år, og gjør at Oslo bevarer de tydeligste kjennetegnene i aldersprofilen sin år etter år, med et toppunkt på rundt 30 års alder. I løpet av de siste 20 årene har imidlertid fordelingen jevnet seg noe ut mellom alderstrinnene. Som ellers i Norge har andelen 60-åring i Oslo blitt større i perioden. Eldrebølgen er likevel tydeligere når vi ser på fordelingen for hele landet, med en betydelig større andel 70-åring også, kombinert med nedgang i andeler barn og 30- og 40-åring, jf. figur 2.3.

Det er store variasjoner i alderssammensetningen når vi sammenligner de ulike bydelene i Oslo. Det er i de indre bydelene vi finner den store dominansen av unge voksne. I bydelene Grünerløkka, Sagene og St. Hanshaugen er mer enn halvparten av innbyggerne i alderen 20-39 år, mot 27 prosent på landsbasis. Andelen barn og unge 0-19 år og eldre fra 67 år og oppover er mindre i de sentrumsnære bydelene enn i de øvrige bydelene og i landet som helhet, med unntak av Bydel Frogner som har en relativt høy andel eldre innbyggere. I de ytre bydelene i Oslo er aldersfordelingen mer lik den nasjonale fordelingen, slik figur 2.4 viser. I Bydel Ullern er andelen eldre størst, med 18 prosent av befolkningen 67 år eller eldre. Bydel Søndre Nordstrand er bydelen med størst andel barn, men det er små forskjeller mellom de ytre bydelene som alle har over 20 prosent barn. Forskjellen i aldersfordelingen mellom indre og ytre bydeler har holdt seg relativt stabil de siste tiårene.

Figur 2.4 Folkemengden i hele landet, Oslo i alt og Oslos bydeler per 1.1.2023, fordelt på utvalgte aldersgrupper. Prosent av folkemengden i bydelene.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, Folkemengden etter kjønn og alder og SSB, Befolkning, tabell 07459

Innbyggernes alder og livsfase legger i stor grad premissene for hva slags tjenester det er behov for – som barnehageplasser, helsestasjoner og eldreomsorg. Befolkningens alderssammensetning påvirker hvor mange som blir født og dør, og er et viktig grunnlag for å kunne si noe om befolkningsutviklingen framover.

Husholdninger

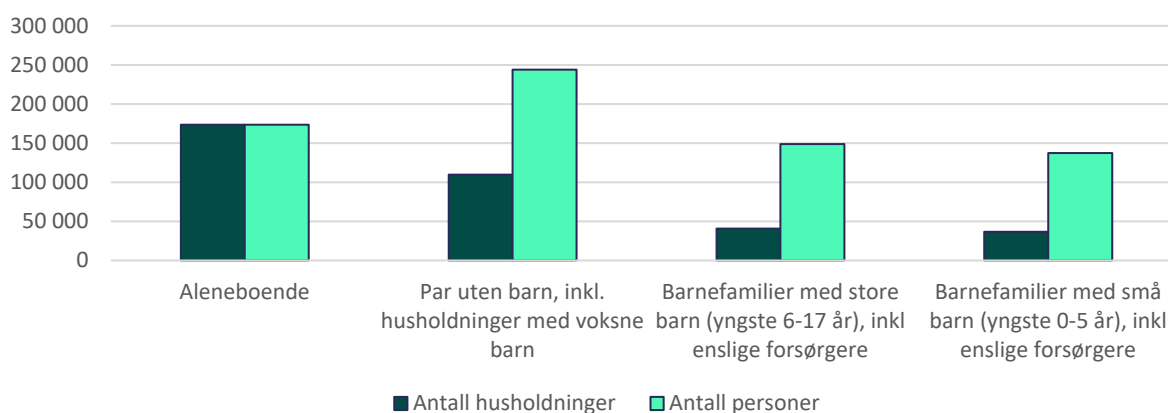
Oslo hadde 360 699 husholdninger ved inngangen til 2022. I gjennomsnitt bodde det 1,95 personer per husholdning i Oslo. Tilsvarende tall for landet som helhet var 2,12. Variasjonene i antall personer per husholdning gjenspeiler sammensetningen av husholdningstyper. Barnefamilier bidrar til å trekke antall personer per husholdning opp, mens aleneboende trekker antallet ned.

173 506 personer, det vil si en fjerdedel av befolkningen, bodde alene i Oslo ved inngangen til 2022. Det utgjør nesten halvparten (48 %) av byens husholdninger. Sammenlignet med landet for øvrig, har Oslo en befolkning med mange unge voksne som ennå ikke har etablert seg med barn og familie, noe som er med på å forklare den store andelen med aleneboende.

Etter aleneboende, er par uten barn den vanligste husholdningstypen i Oslo, med nesten en tredjedel av husholdningene (30 %), foran barnefamilier med barn i skolealder (11 %) og

barnefamilier med yngre barn (10 %). Målt i antall personer, er det derimot flest Osloboere som bor i en barnefamilie. Til sammen 41 prosent bor i en husholdning med barn under 18 år.

Figur 2.5 Antall husholdninger og personer, etter husholdningstyper. Oslo i alt, 2022.

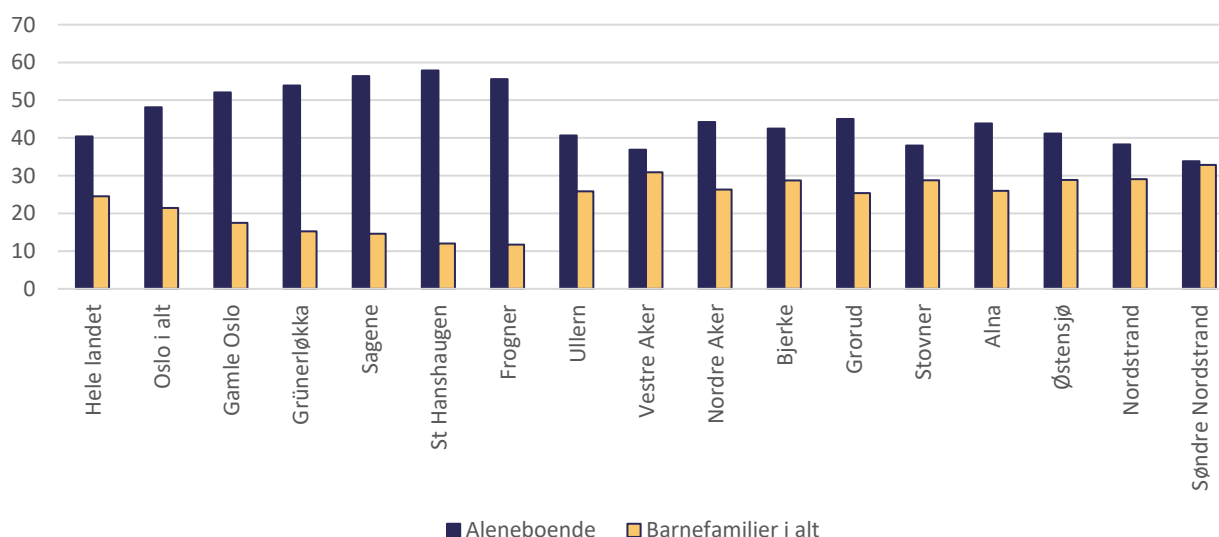

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, [Husholdninger etter husholdningstype](#)

Selv om aleneboende er den mest utbredte husholdningstypen i Oslo i 2022 (48 %), var andelen enda større for 15 år siden, med 55 prosent av husholdningene i 2008. Samtidig har det blitt relativt sett flere husholdninger bestående av par uten barn (23 % i 2008 og 30 % i 2022). Andelen barnefamilier har holdt seg stabil.

Det er store forskjeller mellom bydelene når det gjelder husholdningstyper, jf. figur 2.6. Bydelene i indre by¹ har generelt større andeler aleneboende (52-58 %) enn de ytre bydelene (37-45 %). Samtidig er det forholdsvis små andeler barnefamilier i indre by (12-17 %) sammenlignet både med bydelene i ytre by (25-31 %) og med landet som helhet (25 %).

Figur 2.6 Husholdningstyper (aleneboende og barnefamilier) etter bydel. Prosent. 2022.

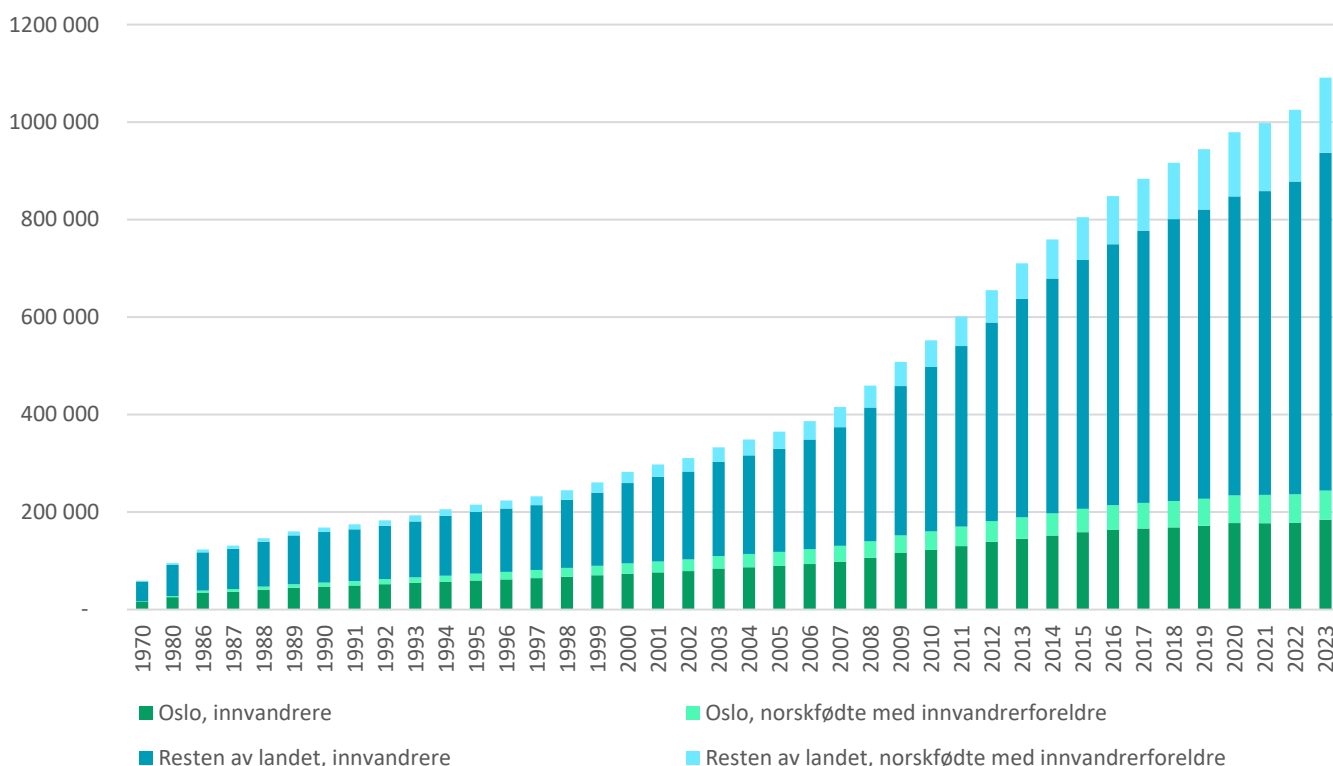
Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling) og SSB, Befolkning, tabell [10986](#)

¹ Indre by omfatter bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen og Frogner

Personer med innvandrerbakgrunn

I Oslo har hver tredje person innvandrerbakgrunn. 26 prosent av byens innbyggere har innvandret til Norge selv og åtte prosent har foreldre som er innvandrere. Antallet personer med innvandrerbakgrunn har økt mye de siste 50 årene. I 1970 bodde det cirka 16 500 personer med innvandrerbakgrunn i Oslo, og like under 60 000 i Norge i alt. Ved inngangen til 2023 var antall innbyggere med innvandrerbakgrunn 244 000 i Oslo, og i underkant av 1 100 000 i Norge.

Figur 2.7 Personer med innvandrerbakgrunn i Oslo og resten av landet 1.1.1970-2023. Antall.

Kilde: SSB, Befolkning, tabell [05182](#)

Boks 2.1: Definisjon av innvandrerbakgrunn

Når Statistisk sentralbyrå fordeler befolkningen etter innvandrerbakgrunn opererer de hovedsakelig med tre grupper i sin statistikk:

- Innvandrere
- Norskfødte med innvandrerforeldre
- Den øvrige befolkningen

Når de to første gruppene omtales sammen, brukes begrepet «personer med innvandrerbakgrunn». Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.

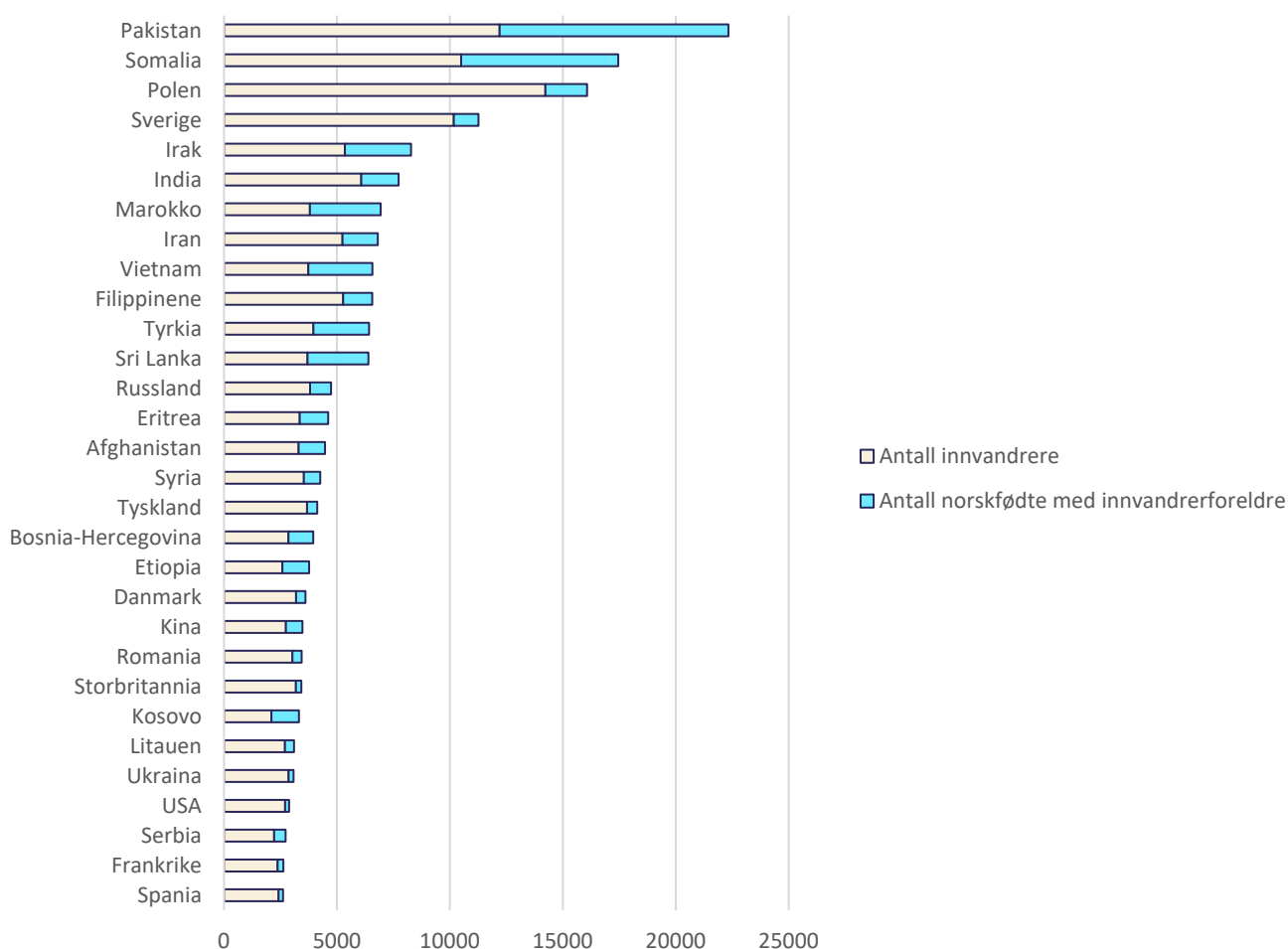
Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og som har fire utenlandsfødte besteforeldre.

Oslo er det fylket med størst andel personer med innvandrerbakgrunn. Av alle personer med innvandrerbakgrunn i Norge per 1.1.2023, bor 22 prosent av dem i hovedstaden. Oslos andel av landets innbyggere med innvandrerbakgrunn har imidlertid vært større tidligere. I 1997 bodde 35 prosent av landets innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Oslo. Etter årtusenskiftet har Oslos andel sunket jevnt og trutt som følge av at antall personer med innvandrerbakgrunn har økt mer i resten av landet enn i Oslo.

Landbakgrunn og botid

Omtrent 9 prosent av personene med innvandrerbakgrunn i Oslo, over 22 000 personer, har pakistansk bakgrunn.² Pakistan er dermed det vanligste bakgrunnslandet blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Oslo samlet, foran Somalia (7,2 %), Polen (6,6 %) og Sverige (4,6 %).

Figur 2.8 Landbakgrunn blant personer med innvandrerbakgrunn i Oslo. De 30 største bakgrunnslandene per 1.1.2023.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

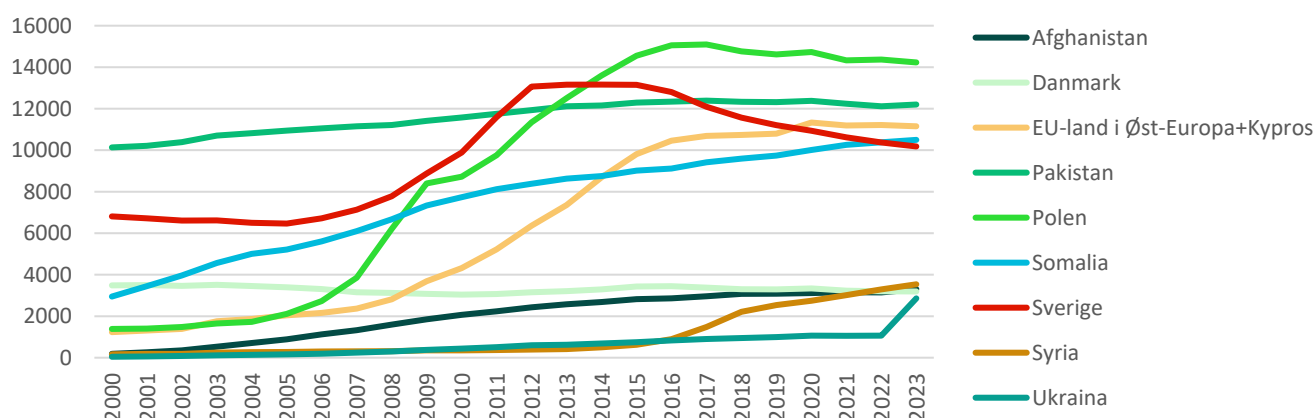
² Landbakgrunn konstrueres med utgangspunkt i informasjon om fødeland i tre generasjoner – og viser til eget, eventuelt mors, eventuelt fars eller besteforeldrenes utenlandske fødeland. For personer født i utlandet er dette (med få unntak) eget fødeland. For personer født i Norge er det foreldrenes fødeland. I de tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland er det morens fødeland som blir valgt.

Når vi kun ser på innvandrere i Oslo, kommer flest fra Polen (14 200), Pakistan (12 200), Somalia (10 500) og Sverige (10 200). På landsbasis er det også flest innvandrere fra Polen, men deretter følger innvandrere fra Litauen, Ukraina, Sverige og Syria.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre i Oslo er det klart flest som har foreldre fra Pakistan og Somalia, mens foreldre fra Polen er mindre utbredt. Dette henger sammen med hvor lenge innvandrerne har bodd i Norge, om mange har rukket å etablere seg med familie og barn her, og om de etablerer seg permanent eller reiser tilbake til hjemlandet etter en periode. Norskfødte med innvandrerforeldre er en gruppe med mange unge, spesielt de med landbakgrunn fra land der innvandringen har skjedd relativt nylig. Gruppen norskfødte med innvandrerforeldre er definert slik at begge foreldre (og alle besteforeldre) må være født i utlandet (se **Boks 2.1**). Dermed vil barn med kun én innvandrerforelder ikke telle med her.

Hvilke land flest innvandrere kommer fra, varierer over tid og påvirkes av hendelser andre steder i verden. Innvandrere fra Pakistan var lenge den største gruppen i Oslo, som resultat av den store arbeidsinnvandringen fra Pakistan til Norge fra slutten av 1960-tallet og utover 1970-årene. Etter EU-utvidelsen i 2004 økte arbeidsinnvandringen fra østeuropeiske og baltiske land, og siden 2014 har Polen vært landet som flest innvandrere i Oslo kommer fra. Krig og flukt har de siste årene gitt en økning i antall flyktninger spesielt fra Syria (fra 2015) og Ukraina (fra 2022). I 2022 bidro krigen i Ukraina til den største økningen i antall bosatte innvandrere på ett år fra ett enkeltland, på landsbasis, med omtrent 30 000 ukrainere som fikk midlertidig kollektiv beskyttelse.³ I underkant av 2 000, eller rundt 6 prosent, av disse ble bosatt i Oslo. Per juli 2023 er det bosatt ytterligere 650 flyktninger fra Ukraina i Oslo.⁴ Til tross for at mange ukrainere har blitt bosatt i Oslo, er denne gruppen fortsatt relativt liten sammenlignet med innvandrere fra andre land, i motsetning til mange andre norske kommuner der flyktninger fra Ukraina nå utgjør den største innvandrergruppen.

Figur 2.9 Innvandrere i Oslo, fordelt etter landbakgrunn, per 1.1.2000-2023. Utvalgte land. Antall.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

³ Steinkellner A., Krokedal L. og Andersen E. (2023), *Innvandrere og deres barn – en mangfoldig gruppe*. Statistisk sentralbyrå, publisert 7.6.2023.

⁴ Oslo kommune, *Ankomst av flyktninger i Oslo*.

Av alle innvandrerne bosatt i Oslo per 1.1.2023, har halvparten innvandret i perioden 2010-2022, og en fjerdedel har innvandret de siste fem årene. Det vil si at mange innvandrere i Oslo har forholdsvis kort botid i Norge.

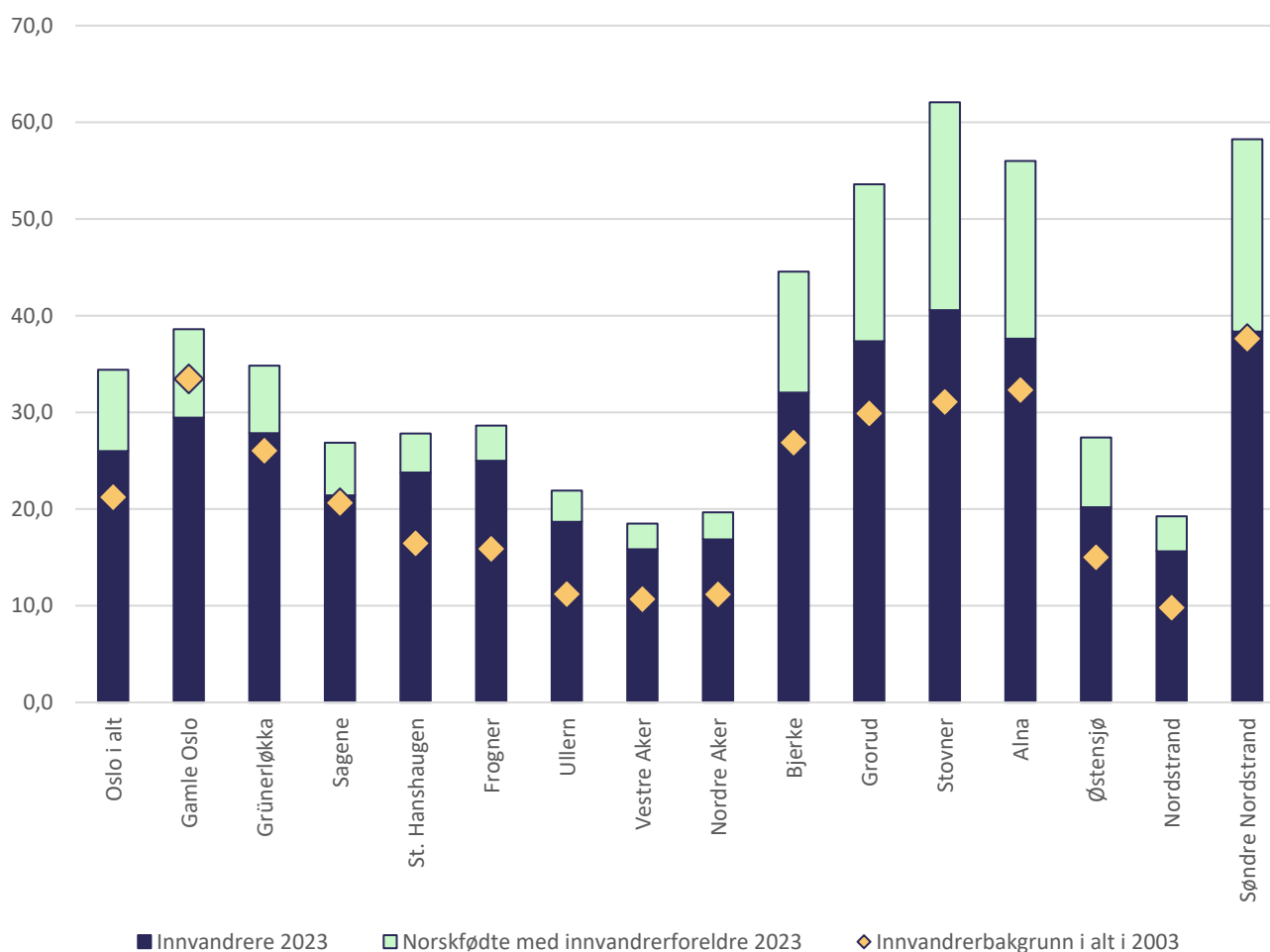
Blant alle bosatte innvandrere i Oslo er det omtrent like mange som er arbeidsinnvandrere (23 %) og som har flyktningbakgrunn (23 %, inkl. familieinnvandring til flyktninger). For innvandrerne som har bodd lenge i Norge er flukt den vanligste innvandringsgrunnen. Blant innvandrerne med kort botid er derimot arbeidsinnvandring den vanligste grunnen til innvandring. Mange innvandrere kommer også som følge av familierelaterte innvandringsgrunner (24 %), som familiejenforening, og noen har kommet i forbindelse med utdanning (6 %). Resten av innvandrerne har andre eller ingen registrert innvandringsgrunn.

Personer med innvandrerbakgrunn i bydelene

Andelen personer med innvandrerbakgrunn er forholdsvis ujevnt fordelt i byen.

Groruddalsbydelene (Bjerke, Grorud, Stovner og Alna) og Søndre Nordstrand er bydelene med de største andelen bosatte med innvandrerbakgrunn. I Bydel Stovner og Bydel Søndre Nordstrand har rundt 60 prosent av befolkningen innvandrerbakgrunn. Det er tre ganger så stor andel som i bydelene Vestre Aker (18 %), Nordstrand (19 %) og Nordre Aker (20 %).

Figur 2.10 Personer med innvandrerbakgrunn i Oslo, etter bydel per 1.1.2003 og 1.1.2023. Prosent.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, [Folkemengde og Innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn og innvandringskategori](#)

Alle bydelene har hatt en økning i andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn de siste tiårene. I Bydel Stovner har andelen fordoblet seg siden 2003, fra 31 til 62 prosent. Bydelene Ullern og Nordstrand har også omtrent doblet andelen med innvandrerbakgrunn i samme periode (fra henholdsvis 11 til 22 % og 10 til 19 %), men disse bydelene både var og er fortsatt blant bydelene med betydelig mindre innvandrerandel enn gjennomsnittet i Oslo (21 % i 2003 og 34 % i 2023). Bydel Gamle Oslo var blant bydelene med størst andel befolkning med innvandrerbakgrunn i 2003, men har hatt en mindre økning enn for eksempel Groruddalsbydelene.

Det er en betydelig overvekt av personer med bakgrunn fra Asia og Afrika etc.⁵ blant personer med innvandrerbakgrunn i bydelene med størst innvandrerandel. I denne landgruppen er det mange innvandrere med lang botid i Norge som har fått barn her. Eksempler på dette er personer med bakgrunn fra Pakistan, Marokko, Sri Lanka, Vietnam, Tyrkia og til dels Somalia. Det er derfor også mange norskfødte med innvandrerbakgrunn i Grorudbydelene og Søndre Nordstrand. I sentrumsbydelene og de vestre bydelene utgjør innvandrere fra EU/OECD-land en større andel av de bosatte med innvandrerbakgrunn.

Bydelene i Oslo er såpass store at det innenfor hver bydel finnes boområder som er forskjellig, både med hensyn til boligtyper og befolkningssammensetning.

2.3 Fødte, døde og flytting

Fødte

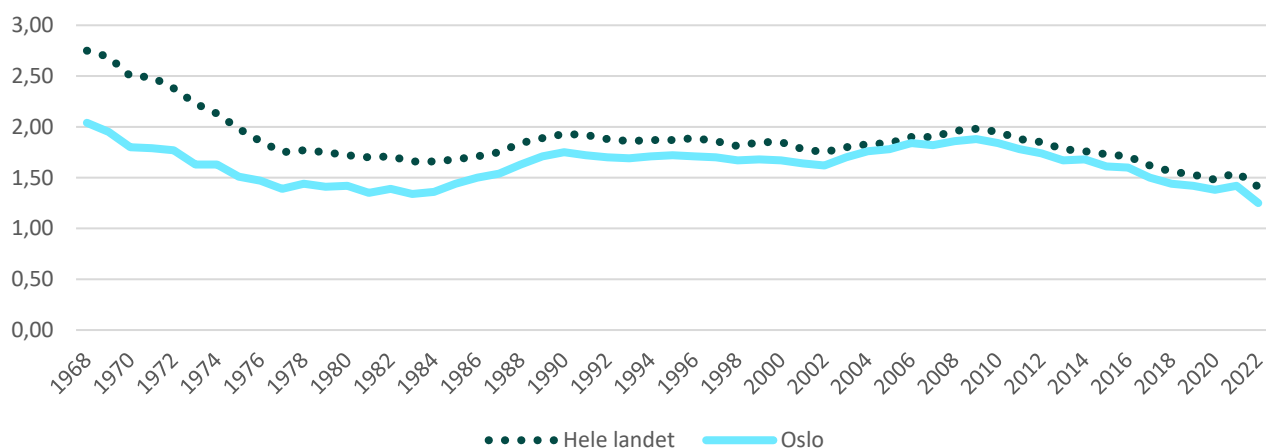
Etter en periode med økende antall fødte barn i Oslo, har det jevnt over vært en synkende trend i antall barnefødsler det siste tiåret, til tross for befolkningsveksten i byen. 2021 var et unntaksår med flere fødsler enn foregående år både i Oslo og i hele landet, sannsynligvis som følge av koronapandemien. I 2022 sank imidlertid antall fødsler betydelig igjen, og de 8 407 fødte barna i Oslo var 1 156 færre enn i 2021 og 985 færre enn gjennomsnittet foregående fem år. Ikke siden 2003 har det blitt født færre barn i Oslo, og det til tross for at Oslo nå har en større befolkning og flere kvinner i fruktbar alder enn noen gang. Den lave fruktbarheten er imidlertid ikke et Oslofenomen. For landet som helhet var antall fødte i 2022 det laveste på 40 år.

Samlet fruktbarhetstall (SFT) er et mål på hvor mange barn kvinner i gjennomsnitt kommer til å få.⁶ Fruktbarheten har variert mye siden slutten av 1960-tallet da SFT var på rundt 2 i Oslo. Etter flere år med synkende SFT, snudde trenden igjen fra midten av 1980-tallet. De siste årene har igjen fruktbarhetstallet sunket i Oslo, fra 1,88 i 2009 til 1,25 i 2022. Selv om SFT har variert mye siden 1960-tallet, har ikke fruktbarheten vært så lav som den er i Oslo nå. I Oslo får kvinner i gjennomsnitt litt færre barn enn i resten av landet. Slik har det vært lenge, men forskjellene var større tidligere, slik figur 2.11 viser.

⁵ Standard inndeling av landbakgrunn fra SSB. Asia, Afrika etc. vil si Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenfor EU

⁶ **SFT – samlet fruktbarhetstall:** Det vanligste målet på fruktbarhet. Angir det antall barn hver kvinne i gjennomsnitt vil få i løpet av livet dersom fruktbarhetsmønsteret for en gitt periode varer ved i hele kvinnens fødedyktige alder og dødsfall ikke forekommer.

Figur 2.11 Samlet fruktbarhetstall (SFT) for Oslo og hele landet. År 1968-2022.

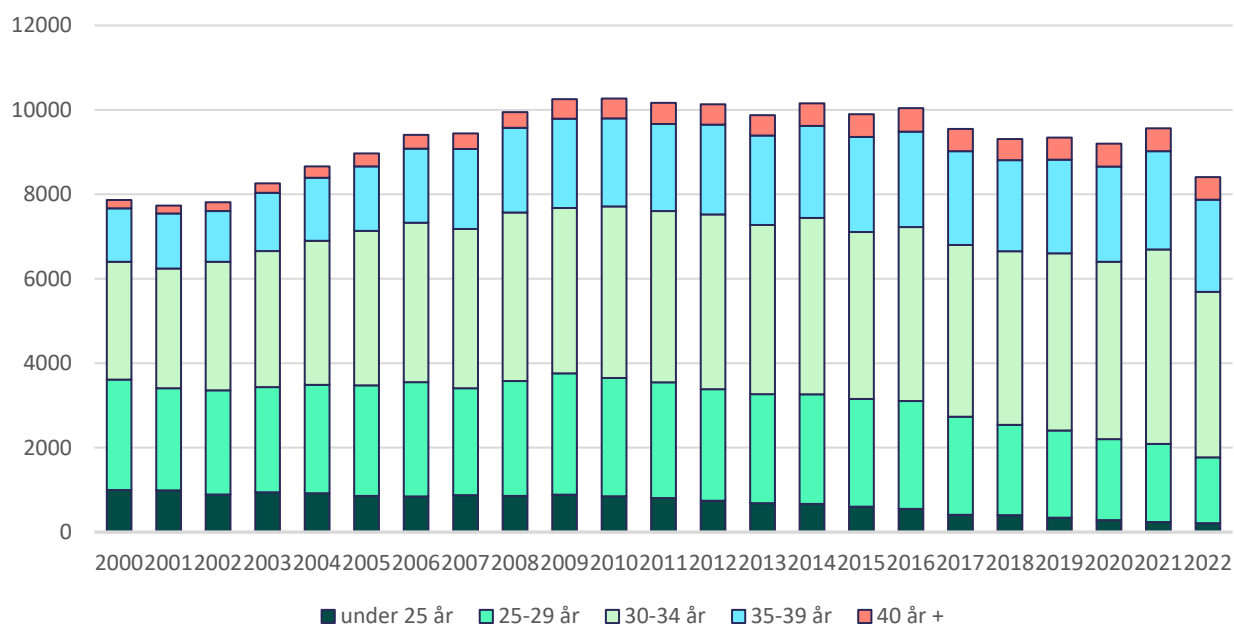

Kilde: SSB, Befolkning, tabell 04232

Noe av årsaken til at fruktbarheten har gått ned er at kvinner i gjennomsnitt er eldre når de får sitt første barn enn tidligere. Mens nesten halvparten (46 %) av barna som ble født i Oslo i år 2000 ble født av en kvinne under 30 år, gjelder det nå rundt hvert femte barn (21 % i 2022). Det er også færre kvinner som får tre eller flere barn nå enn tidligere. Dette er en trend som ikke bare gjelder for Oslo. Gjennomsnittlig fødealder for mødre har økt fra 29,6 i år 2000 til 31,7 i 2022 på landsbasis. I Oslo er mødrene litt eldre enn ellers i landet og gjennomsnittsalderen har økt fra 30,6 år til 33,3 år i samme periode.

Antall fødte barn i Oslo påvirkes imidlertid også av antall kvinner i fertil alder som bor i byen. En økning i antall kvinner i fertil alder har de siste årene kompensert for noe av nedgangen i fruktbarhet.

Figur 2.12 Antall fødte i Oslo, etter mors alder. År 2000-2022.

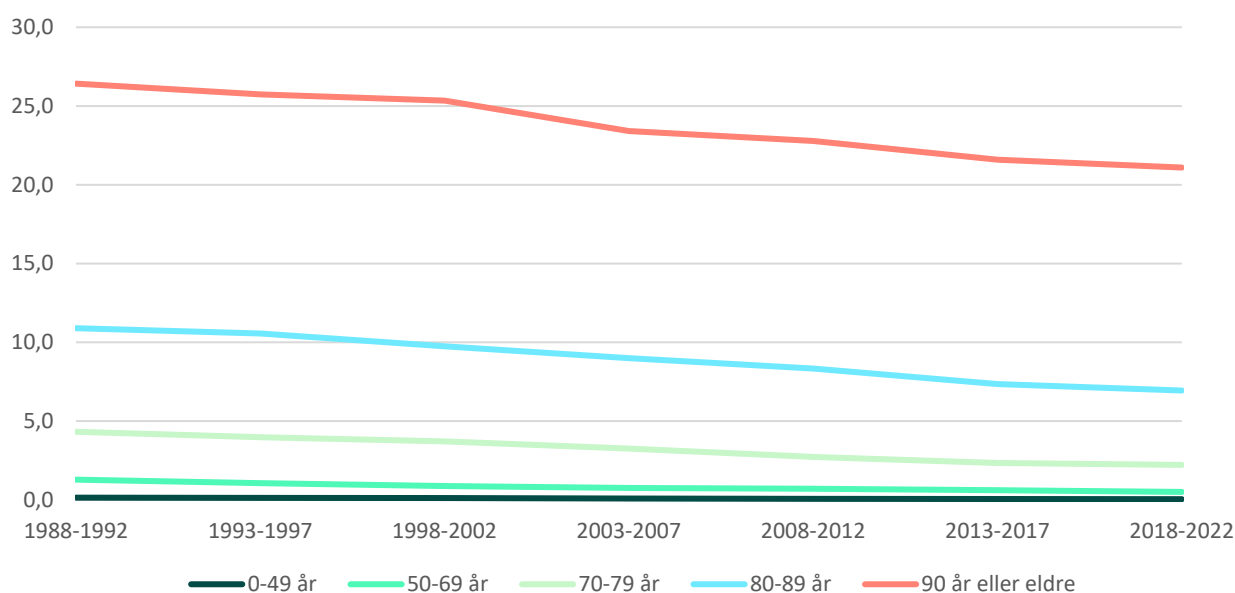
Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, Fødte etter mors alder (B)

Døde

I alt døde 4 152 innbyggere i løpet av 2022. Dette utgjør en økning i antall døde på tre prosent sammenlignet med året før, og seks prosent mer enn gjennomsnittet de foregående fem årene. Økningen i antall døde i Oslo i 2021 og 2022 skyldes først og fremst flere døde blant befolkningen fra 70 år og over. I de yngre aldersgruppene har antall døde vært stabilt de siste årene.

I et lengre perspektiv har imidlertid antall døde i Oslo jevnt over sunket, til tross for betydelig befolkningsvekst. Det har særlig vært en nedgang i antall døde 80-89-åringer per år de siste 20 årene. Dette skyldes en kombinasjon av at Oslo har hatt en nedgang i antall personer over 80 år, og at andelen i denne aldersgruppen som dør, har vært synkende. Siden slutten av 1980-tallet har antall døde i forhold til antall personer, gått ned, jf. figur 2.13.

Figur 2.13 Andel døde etter aldersgrupper. Oslo, år 1988-2022. Prosent

Kilde: SSB, Befolkning, tabell [07459](#) og [08426](#)

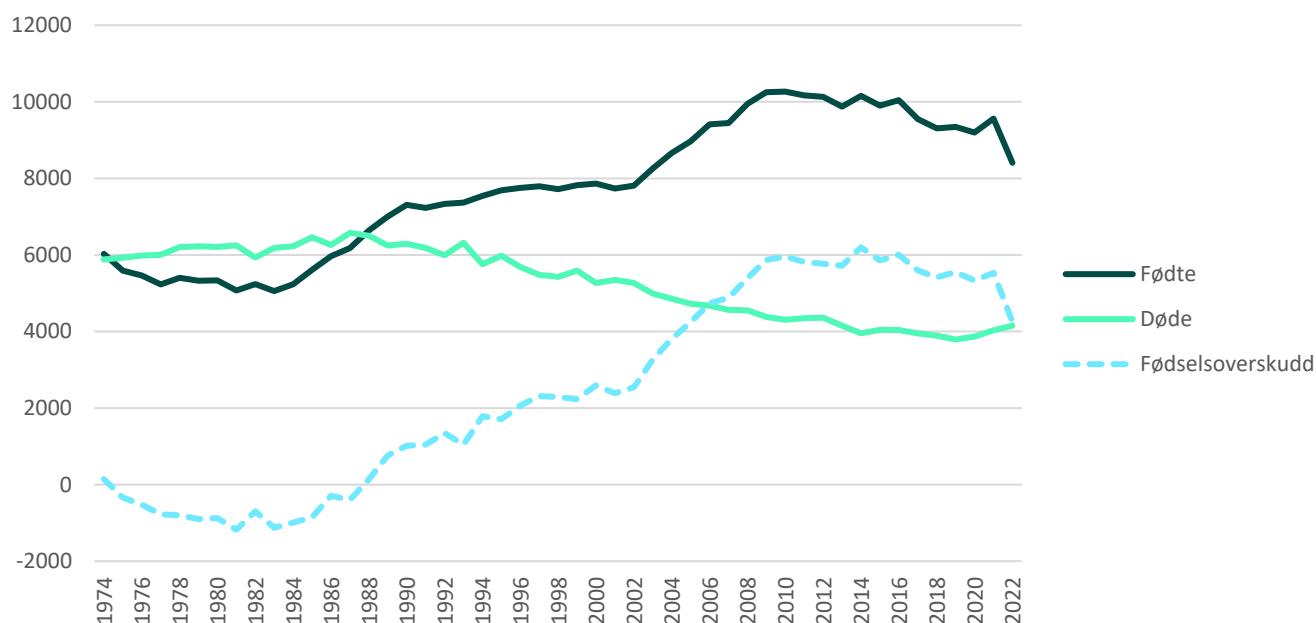
Befolkningen lever stadig lengre, og en økende andel dør først etter at de har fylt 90 år. Forventet levealder har økt og forventes å fortsette å øke - noe mer for menn enn for kvinner (se også **Kapittel 5**).

Fødselsoverskudd

Fødselsoverskuddet, det vil si antall fødte minus antall døde, var på 4 255 personer i 2022. Det er mindre enn de foregående årene, og vi må tilbake til 2005 for å finne et mindre fødselsoverskudd. Det er særlig færre fødte barn som bidrar til en betydelig nedgang i fødselsoverskuddet fra 2021 til 2022.

Ser vi oss lengre tilbake i tid, er imidlertid fødselsoverskuddet i 2022 fremdeles høyt i et historisk perspektiv. Etter noen år med fødselsunderskudd, ble fødselsoverskuddet positivt i 1988, og helt fram til de aller seneste årene har overskuddet siden da økt som følge av at antall fødte økte og antall døde gikk ned, slik figur 2.14 viser.

Figur 2.14 Antall fødte, døde og fødselsoverskuddet i Oslo, år 1974-2022

Kilde: SSB, Befolkning, tabell [04231](#)

Fødselsoverskuddet varierer fra bydel til bydel. I tråd med at bydelene i indre by har en stor andel unge voksne og relativt sett færre eldre, er det også her at fødselsoverskuddet er størst. I bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene ble det født mellom 600-800 flere enn det døde i 2022. I bydelene Grorud og Stovner, som ligger i ytre øst, var fødselsoverskuddet minst med under 30 personer i 2022. I Bydel Ullern, som ligger i ytre vest og som har en stor andel eldrebefolkning, var fødselsoverskuddet også lavt, kun 75 personer. Fødselsoverskuddet varierer noe fra år til år, men mønsteret med at overskuddet er størst i de indre bydelene og mindre i ytre bydeler har holdt seg stabilt over mange år.

Flytting

I grove trekk er litt under 20 prosent av Oslos befolkning på flyttefot hvert år. Mange flytter kort, og så mye som to tredjedeler av Osloinnbyggerne som flytter, flytter internt i byen. Denne internflyttingen påvirker hvordan befolkningen fordeles mellom ulike bydeler i Oslo. Blant den resterende tredjedelen som flytter, flytter omtrent 80 prosent til en annen kommune, mens resten flytter ut av landet.

Etter årtusenskiftet har nettoinnflyttingen, altså hvor mange har flyttet til Oslo, minus hvor mange som har flyttet ut, variert fra 10 000 i 2008 til minus 3 000 under pandemien i 2021.

Nettoinnflyttingen⁷ til Oslo har med andre ord bidratt kraftig til befolkningsvekst noen år, mens den andre år har bidratt til å dempe befolkningsveksten. Både ustabilitet i inn- og utvandringen og i den innenlandske flyttingen har bidratt til relativt stor variasjon i nettoinnflyttingen.

⁷ **Netto innvandring:** Innvandring minus utvandring. Summen av flyttinger mellom Oslo og utlandet.

Innenlands netto innflytting: Innflyttinger minus utflyttinger. Summen av flytting mellom Oslo og andre kommuner i Norge.

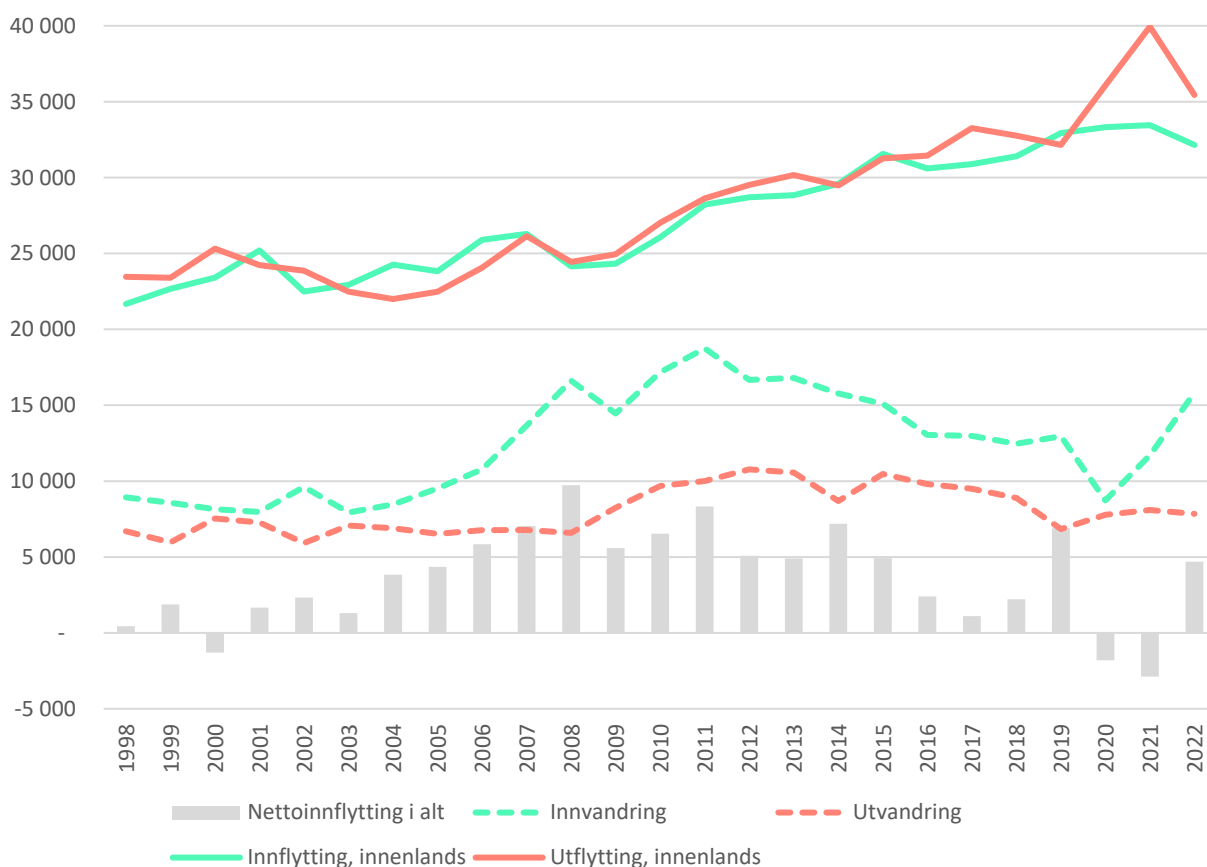
Netto innflytting: Summen av all flytting. Alle innflyttinger minus alle utflyttinger (både innenlands flytting og inn/utvandring). Netto innvandring + innenlands netto innflytting = Netto innflytting.

EU-utvidelsen i 2004 førte til en kraftig økning i arbeidsinnvandringen til Oslo. Innvandringen var på sitt høyeste i 2011 med nesten 19 000 innvandringer til Oslo. Deretter hadde innvandringen i flere år en fallende tendens før den økte igjen i 2021 og 2022, jf. figur 2.15. Både reduserte reiserestriksjoner etter pandemien og flyktninger fra krigen i Ukraina bidro til økt innvandring i 2022.

Etter år med høy innvandring følger gjerne en økning i utvandringen ettersom ikke alle innvandrere blir boende på sikt. Dette har også vært tilfellet for Oslo, men til tross for perioder med høy utvandring har Oslo jevnt over hatt et betydelig innvandringsoverskudd, altså at flere innvandrer enn utvandrer, etter årtusenskiftet.

Både inn- og utflyttingen mellom Oslo og andre kommuner har generelt økt i volum etter årtusenskiftet, jf. figur 2.15. Noen år har hatt et overskudd av innflyttinger og andre år et overskudd av utflyttinger. De tre siste årene skiller seg imidlertid ut fra tidligere år med et klart overskudd av utflyttinger. Denne tendensen, med økt utflytting fra Oslo, ble under pandemien betegnet som «koronaflukt». Mest ekstremt var det i 2021. Da flyttet 40 000 personer fra Oslo til en annen kommune, mens kun 33 500 flyttet motsatt vei, noe som resulterte i en innenlands nettoutflytting på -6 500. I 2022 var utflyttingen mer moderat, men fortsatt med høyere utflytting enn innflytting.

Figur 2.15 Flytting til og fra Oslo fordelt på innenlands inn-/utflytting og inn-/utvandring. 1998–2022

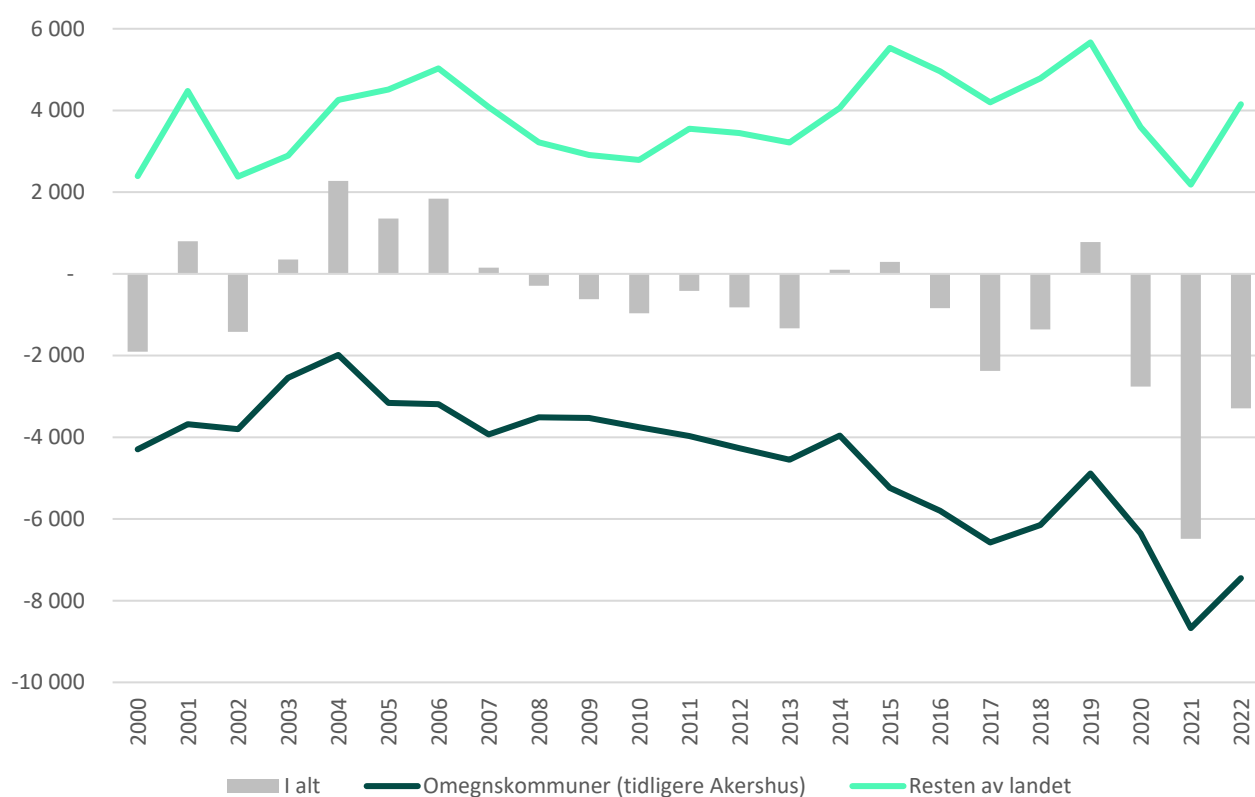
Kilde: SSB, Befolkning, tabell 01223

Flyttingen mellom Oslo og andre kommuner har i mange år fulgt et gjentakende mønster. Mange Oslobeboere, særlig barnefamilier, flytter fra Oslo til omegnskommuner, ofte på jakt etter en bolig

med større plass. På den annen side flytter mange unge voksne fra andre deler av landet til Oslo for å studere eller jobbe. Dette mønsteret gjør at Oslo i lengre tid har hatt høy netto *utflytting* til omegnskommunene, som i varierende grad veies opp av netto *innflytting* fra kommuner med større avstand fra Oslo, jf. figur 2.16.

Etter årtusenskiftet har Oslo hatt en tendens mot stadig lavere innenlands netto innflytting. Det første tiåret etter årtusenskiftet var det et overskudd av innflyttere seks av ti år. Etter 2010 har det kun vært tre år med innenlands innflyttingsoverskudd. I 2021 var nettoinnflyttingen innenlands rekordlav, med -6 500. Riktig nok var 2021 et spesielt år som følge av koronapandemien, men tendensen på sikt har likevel vært nedadgående, hovedsakelig som følge av økt utflytting til omegnskommuner.

Figur 2.16 Innenlands netto innflytting til Oslo. 2000-2022.

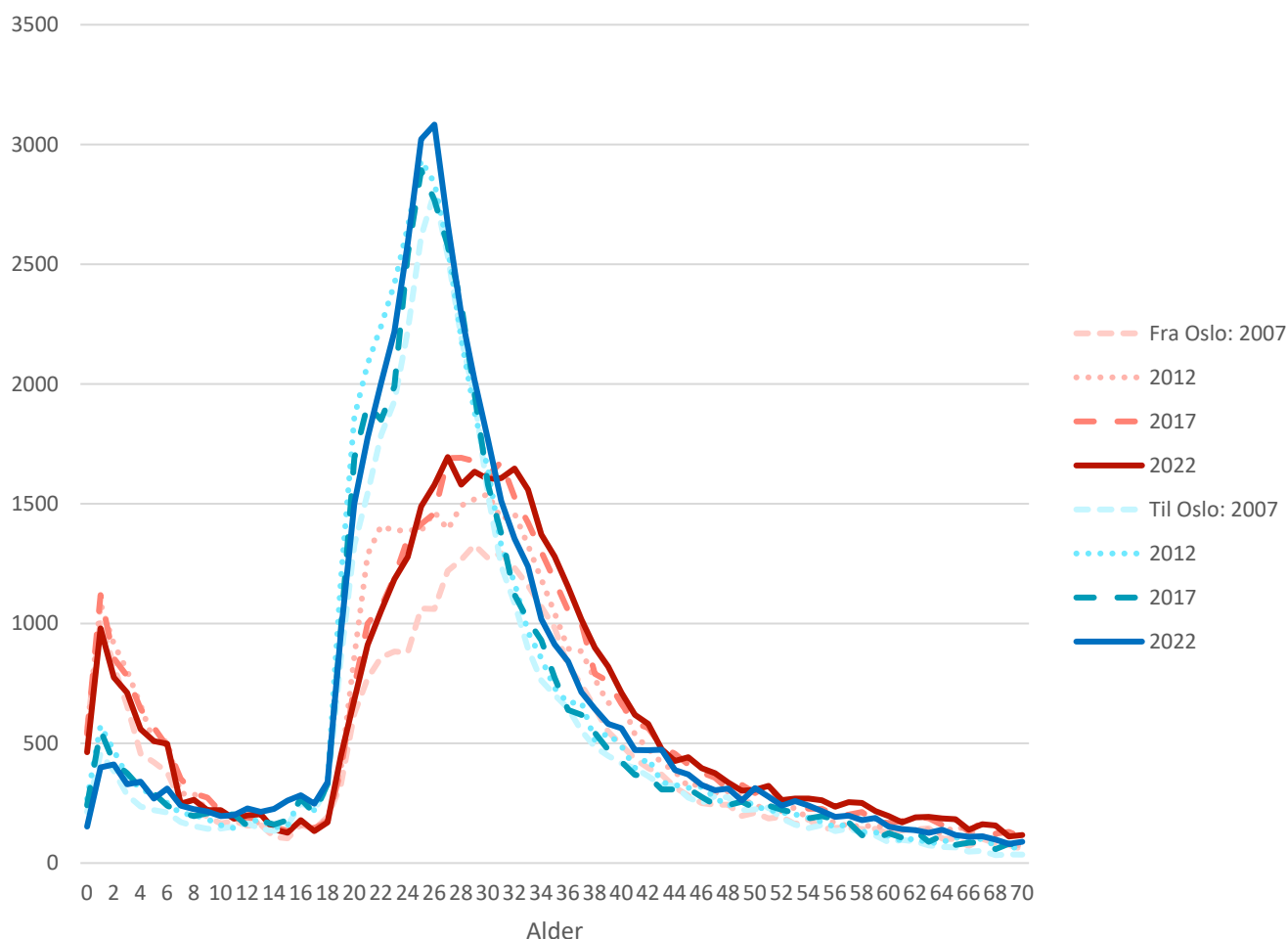

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Flyttemønsteret inn og ut av Oslo er tett knyttet til alder, jf. figur 2.17. Det er generelt høy flyttefrekvens blant personer mellom 19 og 40 år, både inn og ut av Oslo. Som nevnt tidligere trekker Oslo til seg mange unge voksne som flytter til Oslo for å studere eller jobbe. De fleste kommer fra andre kommuner i Norge, men også mange innvandrere ankommer i ung voksen-alder. Selv om mange i denne aldersgruppen også flytter ut av Oslo, er det gjerne flere som flytter inn. Dette gjør at Oslo, så godt som alle år etter årtusenskiftet, har hatt netto innflytting i aldersgruppen 19–29 år.

Blant personer i overkant av 30 år går det et skille, hvor det blir vanligere å flytte ut av Oslo enn inn. Dette er typisk den alderen hvor unge par danner familie, og mange småbarnsfamilier velger å flytte ut av byen av ulike grunner. Dette gjenspeiles i antall utflyttinger blant de yngste, særlig barn under skolealder, som gjennom mange år har hatt netto *utflytting* fra Oslo.

Figur 2.17 Flyttinger til og fra Oslo etter alder. 2007, 2012, 2017 og 2022.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

2.4 Befolkningsutviklingen framover

Det forventes fortsatt befolkningsvekst i Oslo. I Oslo kommunes befolkningsframskriving fra 2022⁸ anslås folkemengden i Oslo å være på rundt 810 000 personer i år 2050, altså en økning på omtrent 100 000 personer i løpet av perioden. Befolkningsframskrivinger baserer seg på en rekke forutsetninger som det er knyttet usikkerhet til (se **Boks 2.2**), og det lages derfor flere alternative scenarier med ulike forutsetninger til grunn. Vi baserer oss her på det mest brukte, det såkalte mellomalternativet.

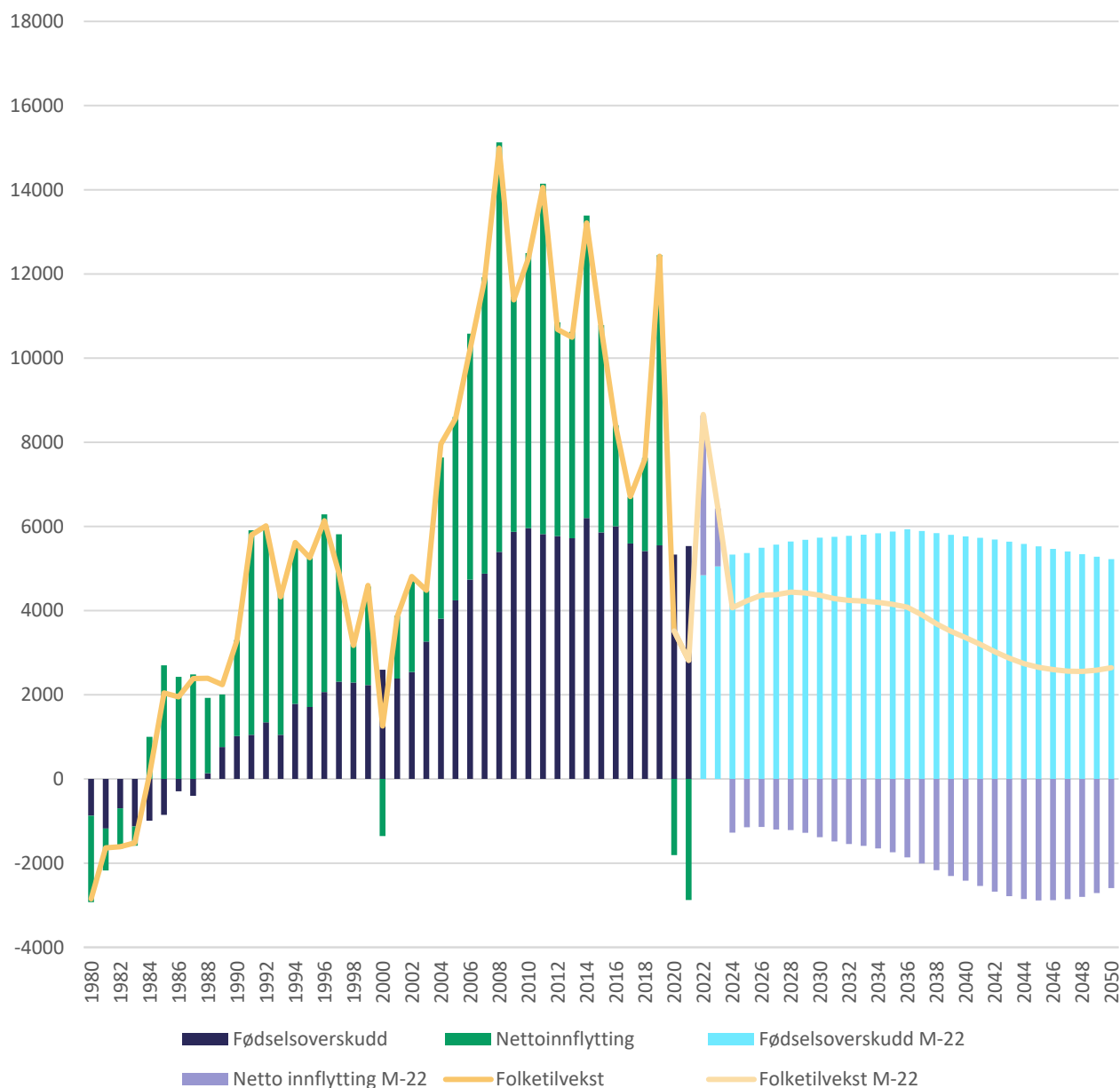
Befolkningsframskrivingens mellomalternativ viser at med unntak av de to første årene forventes det en årlig vekst på litt over 4 000 personer fram til omkring år 2035, før veksten gradvis avtar og antas å være på rundt 2 500 personer i år 2040. Det er fødselsoverskuddet, altså at det blir født flere enn det dør, som er årsaken til den forventede befolkningsveksten i Oslo, slik figur 2.18 viser.

Nettoinnflyttingen (innflytting fratrasket utflytting) forventes på sin side å synke på sikt. Årsaken

⁸ Befolkningsframskrivingen for Oslo 2022-2050

til dette er todelt. For det første forventer SSB⁹ en forholdsvis lav innvandring til Norge fram i tid, noe som Oslo kommune tar hensyn til i sin framskriving. For det andre forventes utflyttingen fra Oslo til andre kommuner å øke mer enn innflyttingen fra andre kommuner til Oslo. Sistnevnte skyldes en forventet forrykning i alderssammensetningen, både i Oslo og på landsbasis, mot en vekst blant middelaldrende og eldre, og en utflytting blant unge voksne. Dette forventes å slå negativt ut for nettoinnflyttingen til Oslo som er avhengig av høy innflytting fra unge voksne for å kunne bidra til befolkningsvekst.

Figur 2.18 Årlig befolkningsvekst, statistikk 1980-2021, framskrevet 2022-2050, mellomalternativet.

Kilde: Befolkningsframskrivingen for Oslo 2022-2050

⁹ SSB, Befolkningsframskrivinger for kommunene 2022

Boks 2.2: Om Oslo kommunes befolkningsframskrivinger

Oslo kommune lager befolkningsframskrivinger hvert år.¹ Framskrivningene gir et anslag over hvor mange mennesker det kan komme til å bo i Oslo i årene fremover, gitt en rekke forutsetninger. En framskriving tar utgangspunkt i historien, og beregningene baseres på statistikk fra de foregående årene. I tillegg legges det til grunn en rekke forutsetninger om blant annet utviklingen i flytting, fruktbarhet, døde og boligbygging.

Oslo kommunes befolkningsframskriving benyttes som beslutningsgrunnlag innenfor flere av kommunens virkeområder. Hensikten er å gjøre kommunen i stand til å være i forkant, slik at kommunen kan dimensjonere tjenestetilbudet i takt med befolkningsutviklingen.

Jo lenger fram i tid man framskriver, desto større er sjansen for at det vil oppstå samfunnsendringer som påvirker enten fruktbarhet, dødelighet eller flyttemønster på en måte som avviker fra forutsetningene i framskrivingen. Usikkerheten ved en befolkningsframskriving øker derfor jo lenger inn framtiden det framskrives. Disse usikkerhetsmomentene er grunnen til at det er vanlig å lage flere alternative framskrivinger. Foruten mellomalternativet (hovedalternativet), lages det et høyalternativ og et lavalternativ. Det er mellomalternativet som benyttes til kommunal planlegging.

I tillegg til kommunens egne befolkningsframskrivinger gjør også SSB framskrivinger av befolkningen i Oslo, som de gjør for alle landets kommuner. SSBs framskrivinger² fungerer som god rettesnor for Oslo kommunes egne framskrivinger. Hovedforskjellen på Oslo kommunes og SSBs framskrivinger er at Oslo kommunes framskrivinger er spesialtilpasset kommunens behov. Dette gjelder spesielt beregninger på bydel og delbydel med en modell som tar hensyn til forventet boligbygging i ulike områder av byen. SSBs modell er rent demografisk, det vil si at den ikke tar hensyn til boligbygging, og kjøres på kommune som laveste geografiske nivå.

¹ [Befolkningsframskrivingen for Oslo 2022-2050](#)

² Leknes, S. og S. Løken (2022). Befolkningsframskrivinger for kommunene 2022. Rapporter 2022/30. Statistisk sentralbyrå.

Forventet aldersfordeling

Figur 2.19 viser antall personer i Oslo etter alder per 1. januar 2022 og framskrevet i 2030, 2040 og 2050. Gitt forutsetningene i befolkningsframskrivingen, forventes det en fortsatt ung aldersprofil i 2050. Det skyldes blant annet at det nevnte flyttemønsteret med påfyll av unge voksne forventes å vedvare. Det er likevel blant de eldre at det er forventet sterkest vekst.

For befolkningen totalt forventes det en vekst fram mot 2050 på om lag 16 prosent, gitt forutsetningene i mellomalternativet. De aller fleste aldersgrupper antas å få befolkningsvekst fram mot 2050, men det vil bli store forskjeller i veksttakten mellom aldersgruppene.

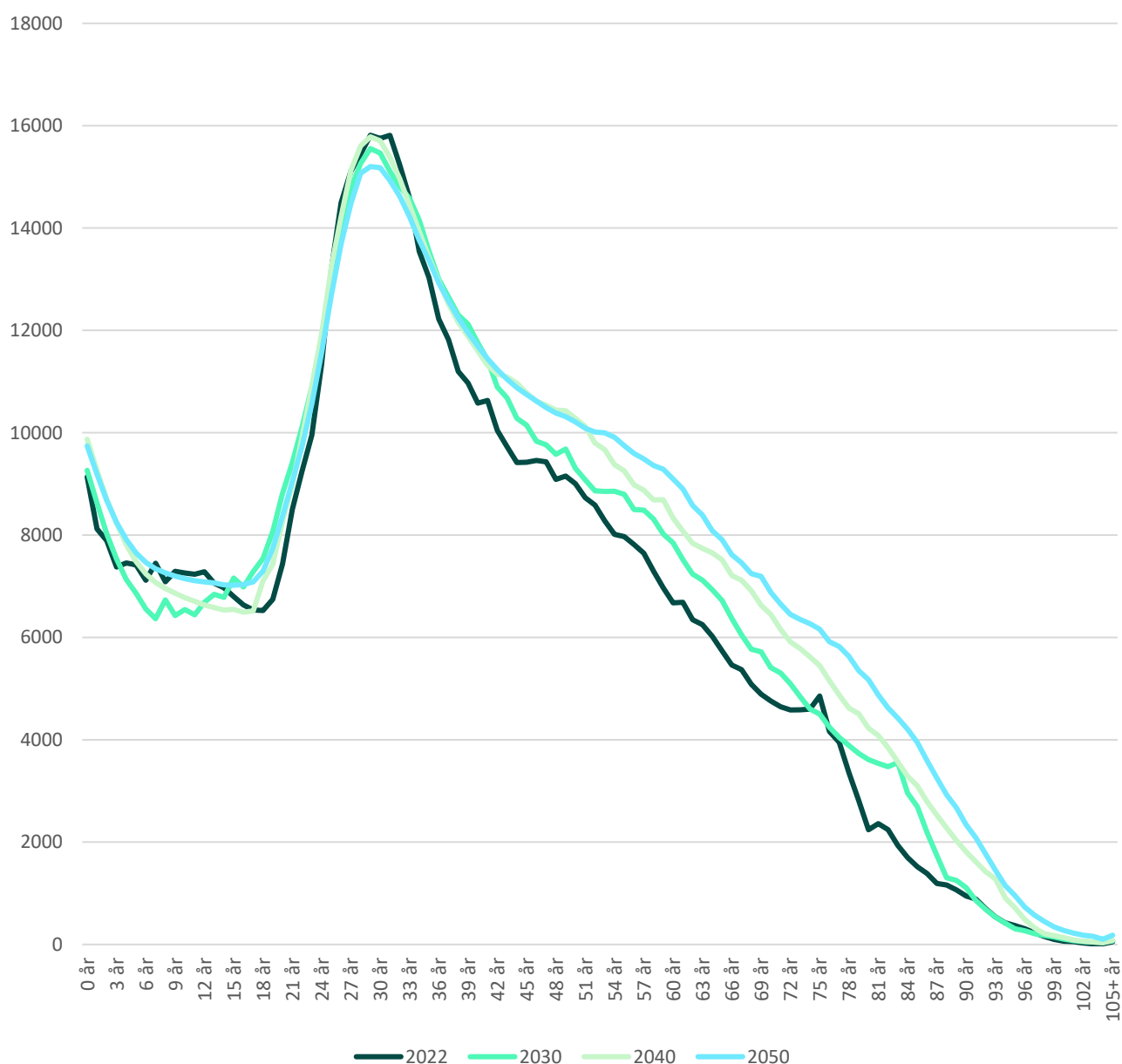
I prosent er det i de eldste aldersgruppene det forventes størst vekst, med mer enn en dobling av aldersgruppen 80-89 år, samt nesten en tredobling av befolkningen 90 år og over. Den store økningen kommer av at dagens eldrebefolkning er fra de små mellomkrigskullene, mens etter hvert vil de store etterkrigskullene bli gamle. Det store fødselskullet fra 1946 fyller 80 år i 2026.

Barnebefolkningen påvirkes av nedgangen i fruktbarhet. Det ser man blant annet på utviklingen i

antall barn i barnehagealder som har gått ned og som forventes å fortsette å avta litt før det forventes å øke igjen. Den prosentvise veksten i de fleste barnealdersgrupper forventes å bli lavere enn for befolkningen i alt.

Lavest vekst blant voksne forventer vi for gruppen 19-44 år, som øker med bare tre prosent. Den forventede nedgangen i innflyttingen av unge voksne utover i framskrivingsperioden og fortsatt utflytting av barnefamilier, fører til lav vekst for denne aldersgruppen. Dette er imidlertid den aldersgruppen som påvirkes mest av anslag for inn- og utflytting og inn- og utvandring. Dersom innvandringen eller innflyttingen bli høyere enn anslått, er det denne aldersgruppen som vil påvirkes mest.

Figur 2.19 Antall personer bosatt i Oslo etter alder. Statistikk 2022 og framskrevet 2030, 2040 og 2050. Mellomalternativet til Oslo kommunes framskriving 2022.

Kilde: Befolkningsframskrivingen for Oslo 2022-2050 (mellomalternativet) og Oslo kommunes statistikkbanktabell, Befolkningsframskrivinger etter alternativ, år, kjønn og alder

Tabell 2.1. Aldersfordelingen i Oslo, statistikk per 2022 og framskriving, mellomalternativet

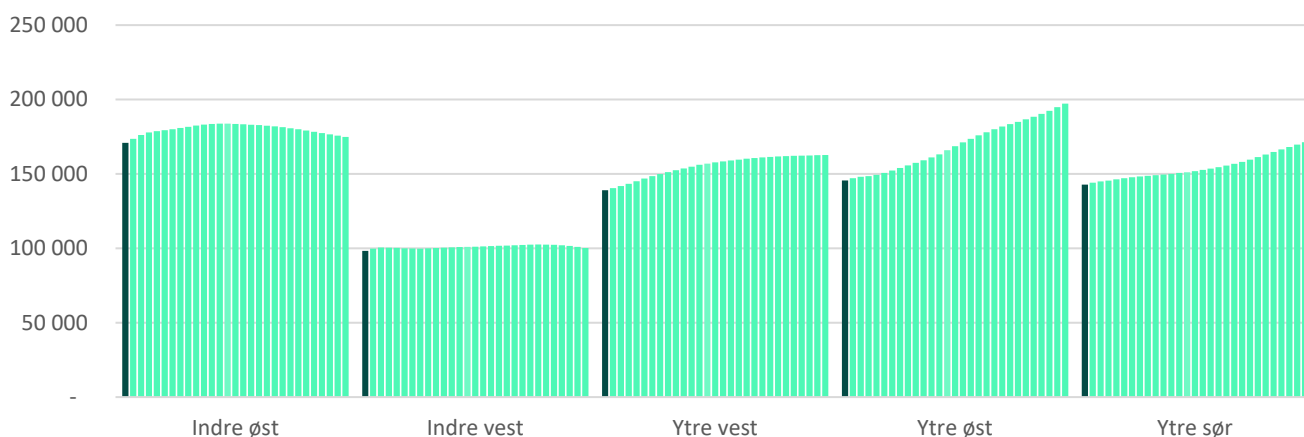
	2022	2025	2030	2035	2040	2050	Endring 2022-2050	%-vis endring 2022-2050
0-5 år	47 396	45 944	47 438	49 629	51 360	51 414	4 018	8
6-12 år	50 722	48 872	45 754	46 072	48 250	50 608	-114	0
13-15 år	20 828	21 656	20 787	19 602	19 663	21 112	284	1
16-18 år	19 697	21 483	21 813	20 723	20 117	21 415	1 718	9
19-44 år	311 832	319 837	324 607	326 465	324 862	320 215	8 383	3
45-66 år	170 036	176 453	185 819	194 291	200 911	208 829	38 793	23
67-79 år	57 643	60 220	63 192	69 151	75 178	83 375	25 732	45
80-89 år	16 803	19 755	26 314	29 506	31 736	39 691	22 888	136
90+ år	4 870	4 777	5 106	6 704	9 393	12 959	8 089	166
I alt	699 827	718 997	740 830	762 143	781 470	809 618	109 791	16

Kilde: [Befolkningsframskrivingen for Oslo 2022-2050 \(mellomalternativet\)](#). Oslo kommunes statistikkbanktabell, Befolkningsframskrivinger etter alternativ, år, kjønn og alder

Utviklingen i bydelene

Hvor i byen veksten kommer, avhenger blant annet av boligbyggingen og utviklingen i flyttemønsteret. Plan- og bygningssetaten har laget et anslag for den fremtidige boligbyggingen på bakgrunn av kjente prosjekter og planer. De siste årene har det vært vekst i alle byområdene¹⁰ i Oslo, men sterkest i indre by øst. I framskrivingsperioden vil veksten i indre by avta, mens veksten vil fortsette i ytre by i årene fram mot 2040.

Figur 2.20 Folkemengde etter byområder. Statistikk 2022 (mørk søyle) og framskrevet 2023-2050 (grønne søyler), mellomalternativet til Oslo kommune. Antall personer.

Kilde: [Befolkningsframskrivingen for Oslo 2022-2050 \(mellomalternativet\)](#).

¹⁰ Definisjon av byområder:

Indre by øst: bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene.

Indre by vest: bydelene St. Hanshaugen og Frogner

Ytre by vest: bydelene Ullern, Vestre Aker og Nordre Aker

Ytre by øst: bydelene Bjerke, Grorud, Stovner og Alna

Ytre by sør: bydelene Østsjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand

Gitt forutsetningene i denne befolkningsframskrivingen er det i bydelene Bjerke, Ullern, Alna og Gamle Oslo det forventes sterkest befolkningsvekst, målt i antall personer, i perioden fram mot 2040. Målt i prosent av bydelens befolkning per 2022, forventes det sterkest vekst i bydelene Bjerke, Ullern, Stovner og Alna, med henholdsvis 43, 26, 18 og 17 prosent. Bydelene Sagene (-0,59 %) og Grünerløkka (4,2 %) har lavest forventet vekst i perioden.

3 Befolkningens sosiale profil

Hovedtrender

- En betydelig del av Oslos innbyggere er høyt utdannede, og denne andelen er økende.
- Med unntak for en koronarelatert nedgang har også sysselsettingsandelen blant Oslos innbyggere (20-66 år) vært økende over tid. Arbeidsledigheten er tilbake på tilsvarende nivåer som før pandemien.
- Oslos andel med vedvarende lavinntekt har hatt en nedadgående trend de siste årene. Nedgangen er likevel fra et høyt nivå, og det var en jevn økning fra perioden 2011–2013 og frem til 2017–2019 før trenden snudde.
- Det er store geografiske forskjeller innad i byen når det gjelder utdanningsnivå, sysselsettingsgrad, inntekt, formue, og avhengighet av offentlig inntektssikring. Disse forskjellene har vedvart over tid.
- Nivået på antallet sosialhjelpsmottakere har økt siden 2013, med svingninger opp og ned mellom enkeltår. Antallet mottakere og utbetalt beløp per mottaker har fortsatt å øke i 2023 på grunn av dyrtid.
- Antallet flyktninger som bosettes i Oslo har økt betydelig i 2022 og 2023, sammenlignet med tidligere år.
- Innbyggerne i Oslo trives i all hovedsak godt, og føler seg trygge, i byen sin og i nærområdet der de bor. Det er likevel geografiske forskjeller også på dette området.

Oslo en mangfoldig by. Nabobydeler, delbydeler og kvartal kan være svært ulike med tanke på alderssammensetning, sosioøkonomiske kjennetegn, innvandrerandel og boligtyper. Dette innebærer at det kan være store sosiale og økonomiske forskjeller over til dels små geografiske områder, og at befolkningen i ulike områder i byen har ulike utfordringer og muligheter. Dette kapittelet presenterer Oslobefolkningens sosiale profil langs en rekke dimensjoner som ofte henger sammen, som arbeid, inntekt, utdanning og trivsel. Som vi skal se er det enkelte bydeler som gjennomgående skårer henholdsvis høyt og lavt på ulike indikatorer, og det er også store variasjoner når vi bryter bydelene ned i såkalte delbydeler og grunnkretsområder.¹

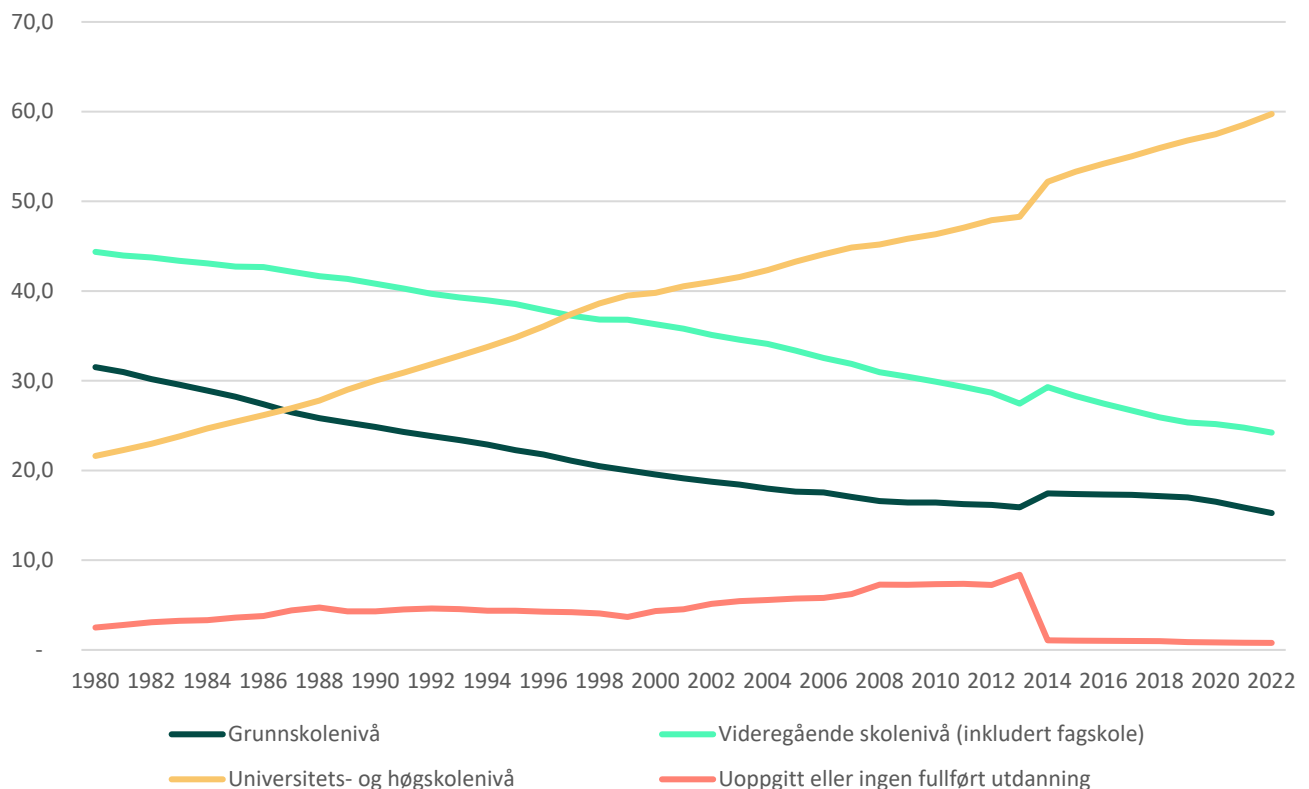
¹ For informasjon om de forskjellige geografiske nivåene som benyttes i kapitlet, se Kapittel 1 om **Oslos geografiske enheter**.

3.1 Utdanningsnivå

Oslo har landets høyeste utdanningsnivå, hvor over 55 prosent av befolkningen fra 16 år og oppover hadde høyere utdanning i 2022.² Utdanningsnivå varierer naturlig nok mellom aldersgrupper, der noen for eksempel ikke er «gamle» nok til å ha tilegnet seg høyere utdanning, mens det generelt er en lavere andel med høyere utdanning i eldre aldersgrupper. Over tid har utdanning utover grunnskolenivå blitt stadig viktigere for å få innpass på arbeidsmarkedet. Siden vi her ønsker å se nærmere på hvordan utdanning og arbeid henger sammen begrenser vi aldersinndelingen til en mer yrkesaktiv del av befolkningen, de mellom 20 og 66 år.

Blant befolkningen mellom 20 og 66 år var andelen med høy utdanning³ i Oslo 59,7 prosent i 2022, mot 42 prosent i landet som helhet. Ser vi på utviklingen over tid, øker andelen av Oslos befolkning som har høy utdanning. Figur 3.1 viser hvordan dette har utviklet seg fra 1980 til 2022. Andelen av befolkningen som har grunnskole som høyeste utdanningsnivå har på sin side sunket fra over 30 prosent på begynnelsen av 1980-tallet til om lag 15 prosent i 2022.

Figur 3.1. Andelen personer 20–66 år etter utdanningsnivå, Oslo, 1980-2022. Prosent.

Kilde: SSB, Utdanning, tabell [08921](#) (den skarpe endringen i kategorien «Uoppgitt eller ingen fullført utdanning» etter 2013, og korresponderende økning i de andre kategoriene, skyldes at personer i denne gruppen, særlig innvandrere, er blitt fordelt utover på de andre gruppene.)

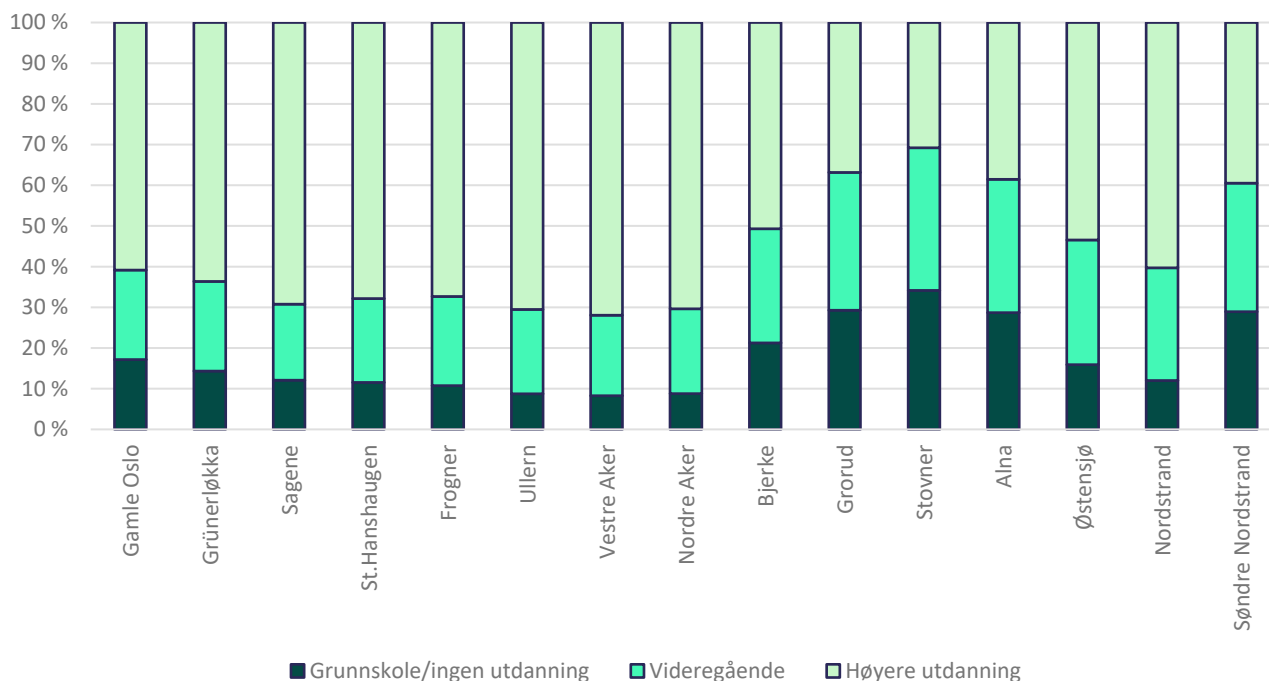
Det samlede bildet for Oslo skjuler store forskjeller mellom bydelene, som vi ser i figur 3.2. I sentrumsbydelene, bydel Nordstrand og de vestlige bydelene er andelen med høyere utdanning over 60 prosent, mens andelen for deler av Groruddalen og Søndre Nordstrand ligger mellom 30 og like

² SSB, Utdanning, tabell [08921](#)

³ I dette kapitlet er *lav utdanning* definert som de med grunnskole eller ingen utdanning/uoppgitt som høyeste utdanningsnivå, mens *høy utdanning* er personer med fullført utdanning på universitets- og høghskolenivå som høyeste utdanningsnivå.

under 40 prosent. Bydelene Bjerke og Østensjø plasserer seg et sted midt imellom, der de med høyere utdanning utgjør om lag halvparten av befolkningen. Selv om det er til dels store forskjeller mellom bydelene, så er det viktig å merke seg at nivået fortsatt jevnt over er høyt om vi sammenligner med resten av landets kommuner.⁴

Figur 3.2. Andel av befolkningen 20-66 år etter utdanningsnivå og bydel, 2022. Prosent.

Kilde: SSBs statistikk løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

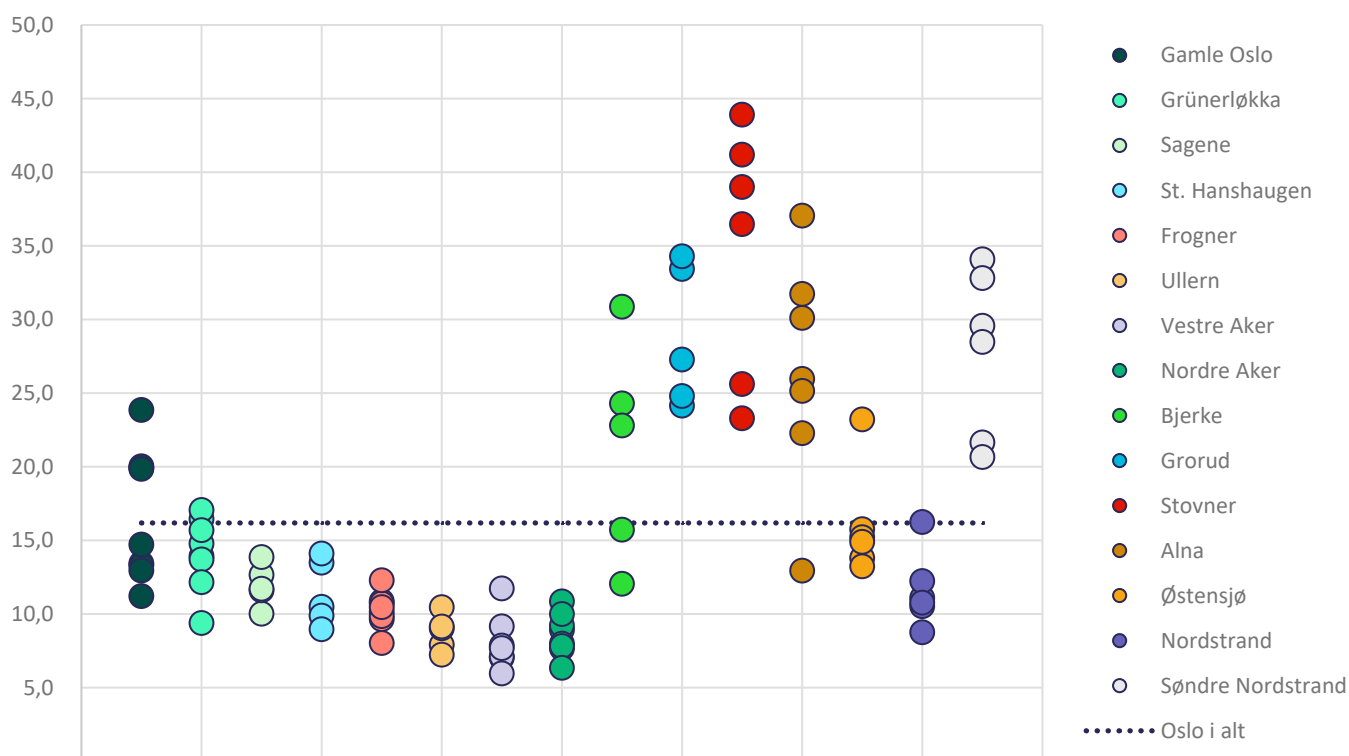
I bydelene Stovner, Grorud, Alna og Søndre Nordstrand har om lag 30 prosent av befolkningen mellom 20-66 år grunnskole som høyeste utdanningsnivå. I bydelene i ytre by vest gjelder dette under 10 prosent av befolkningen. I avsnittet om **Sysselsettingsandelen i Oslo** skal vi senere se hvordan dette mønsteret gjenspeiler seg i befolkningens deltakelse på arbeidsmarkedet. For landet som helhet var andelen med grunnskole som høyeste utdanning like over 19 prosent i dette aldersspennet.⁵

Prikkene i figur 3.3 viser andelen av befolkningen mellom 20-66 år med lav utdanning i delbydelene ved utgangen av 2022, der den stiplede linjen representerer det samlede nivået for hele Oslo. I de vestlige bydelene og flesteparten av sentrumsbydelene er det jevnt over lave andeler, og det er små forskjeller mellom delbydelene. Som vi så i figur 3.2 hadde bydelene i Groruddalen og Søndre Nordstrand de aller høyeste andelen med lav utdanning. Når vi ser på delbydelsnivået så blir det tydelig at det er til dels store forskjeller innad i disse bydelene.

⁴ SSBs utdanningstabeller 09434 og 09429 muliggjør en sammenligning mellom Oslos bydeler og landets kommuner når det gjelder befolkningens utdanningsnivå. De fleste av bydelene ligger helt i topp, og selv for bydelen med lavest andel (Stovner) er det over 220 kommuner med lavere andel høyt utdannende. Merk at disse tabellene tar seg for befolkningen over 16 år, og ikke kun aldersgruppen 20-66 år.

⁵ SSB, Utdanning, tabell 08921

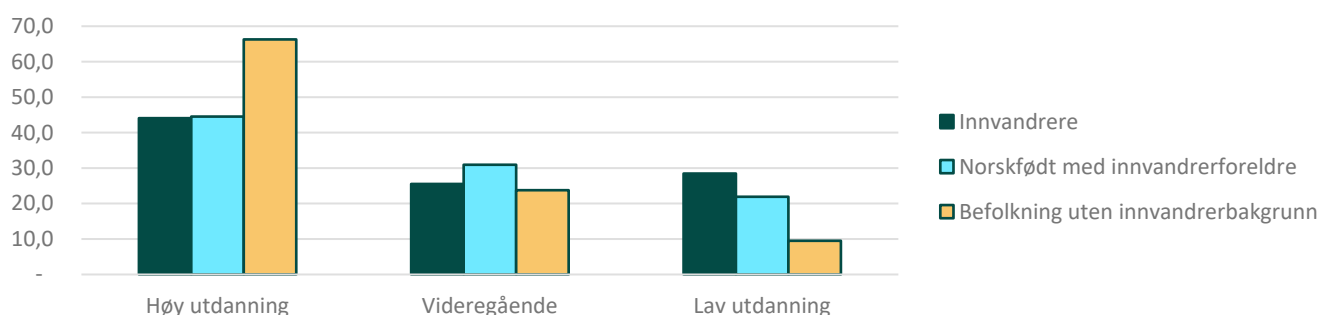
Figur 3.3. Andel av befolkningen 20-66 år med lav utdanning, per delbydel og bydel, 2022. Prosent.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Utdanningsnivået til innvandrere⁶ i aldersgruppene 20-66 år er generelt lavere enn i befolkningen for øvrig. En naturlig årsak til geografiske forskjeller i utdanningsnivå er at andelen innvandrere varierer mellom forskjellige deler av byen (se kapittel 2 **Befolkningen i Oslo**). Utdanningsnivået blant norskfødte med innvandrerforeldre er generelt også lavere enn blant innbyggerne uten innvandrerbakgrunn, men høyere enn blant førstegenerasjons innvandrere. Det er viktig å huske på at norskfødte med innvandrerforeldre fortsatt er en «yngre» gruppe. Det samlede bildet som fremtrer i figur 3.4 er likevel relativt representativt på tvers av de tre gruppene sett under ett.

Figur 3.4. Utdanningsnivå blant innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen uten innvandrerbakgrunn, 20-66 år. 2022. Prosent.

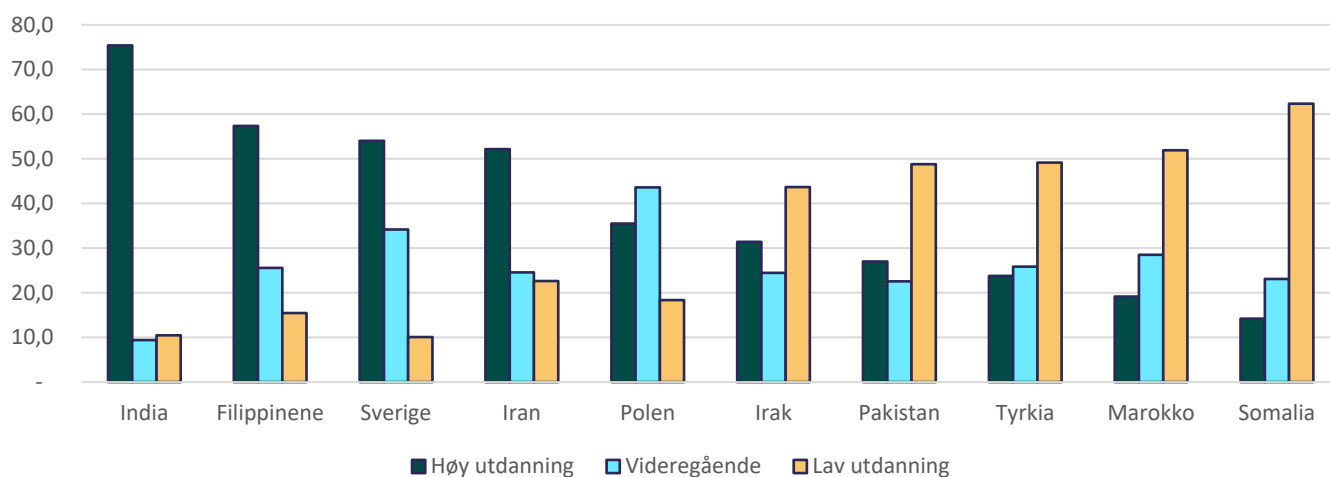
Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

⁶ Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og som har fire utenlandsfødte besteforeldre. Gruppen «Innvandrere» omfatter dermed ikke personer som er født i Norge, som innvandrernes norskfødte barn.

Gruppen innvandrere har lavest utdanningsnivå samlet sett, men det er store forskjeller i utdanningsnivå avhengig av hvilket land man har innvandret fra, botid i Norge og innvandringsgrunn (for eksempel arbeid eller flukt). Som figur 3.5 viser er det klart høyest andel med høy utdanning blant innvandrere fra India, deretter følger folk som har innvandret fra Filippinene, Sverige og Iran. Andelen med lav utdanning er høyest blant innvandrere fra Somalia. Blant innvandrere fra Tyrkia, Pakistan, Marokko og Irak er det også mange med lavt utdanningsnivå. Blant innvandrere fra Polen har like over 40 prosent utdanning fra videregående skole som høyeste utdanningsnivå.

I neste avsnitt skal vi gå over til å se på deltakelse i arbeidsmarkedet og andelen sysselsatte på tvers av forskjellige grupper og områder i Oslo. Her spiller både befolkningens sammensetning og utdanningsnivå sentrale roller.

Figur 3.5. Andel med høy og lav utdanning, samt videregående, blant innvandrere 20–66 år fra de ti landene det er flest innvandrere fra i Oslo. 2022. Prosent.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

3.2 Deltakelse i arbeidsmarkedet

At flest mulig deltar i arbeidslivet bidrar til økt verdiskapning, og er viktig for bærekraften til velferdsordningene våre. Deltakelse i arbeidslivet har også betydning for den enkeltes mulighet til forsørgelse og selvrealisering, og er et sentralt virkemiddel mot fattigdom. For å se på deltakelse i arbeidsmarkedet benyttes gjerne *andelen sysselsatte*, heller enn *antallet sysselsatte*. Grunnen til dette er at selv om antallet sysselsatte kan øke fra år til år, så skjer gjerne det samme med befolkningen. Ved å se på sysselsettingsandelen ser vi begge størrelser i sammenheng, og får dermed et bilde av hvor stor del av den samlede befolkningen som er i arbeid.

Sysselsettingsandelen i Oslo

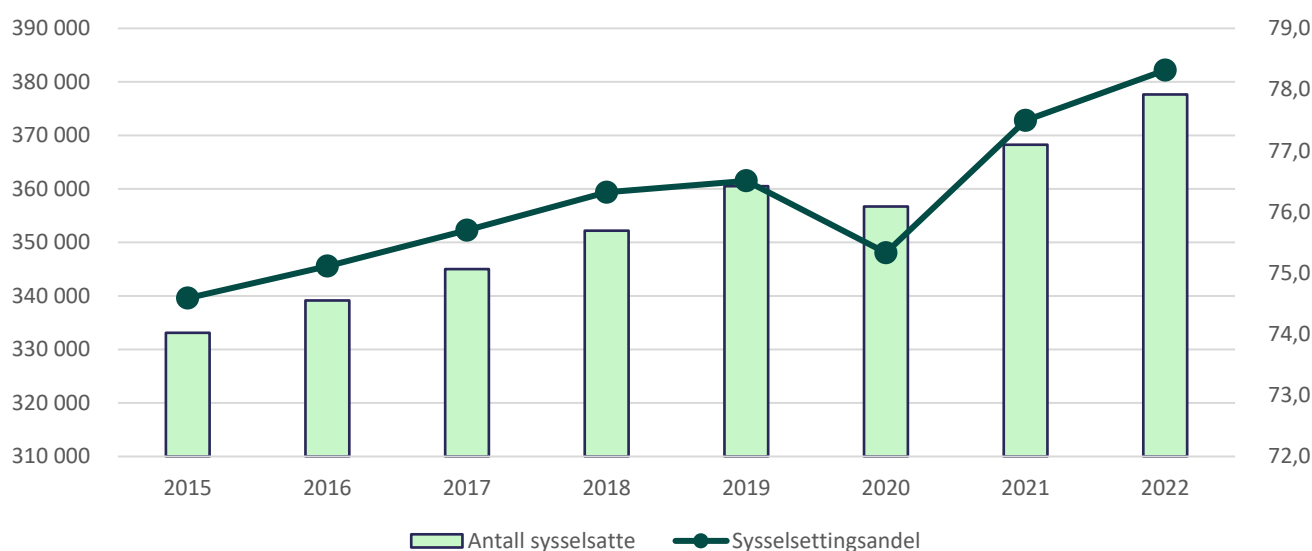
I 2022 var totalt 397 395 personer bosatt i Oslo i alderen 15 til 74 år registret som sysselsatte.⁷ Dette ga en sysselsettingsandel på like under 72 prosent, som var godt over nivået for landet

⁷ SSB definerer *sysselsatte* som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken, samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l.

som helhet (68,7 %) og høyest blant alle fylkene.⁸ Aldersinndelingen 15 til 74 år er en vanlig avgrensning, men samtidig går de fleste av med pensjon før de fyller 74 år, og mange av de yngre er fortsatt under utdanning flere år etter fylte 15 år. Det er derfor i mange sammenhenger mer interessant å avgrense til litt snevrere alderskategorier. I det følgende avsnittene så vil vi derfor se på sysselsettingsandelen i Oslo for de samme aldersgruppene vi benyttet når vi så på utdanningsnivået, 20-66 år. Dette er også en av de vanligste aldersavgrensningene SSB ofte benytter i sin sysselsettingsstatistikk.

I figur 3.6 ser vi at både antall og andel sysselsatte var økende i Oslo i årene frem mot 2020-tallet. Ved utgangen av 2019 var litt over 76 prosent av befolkningen i Oslo mellom 20 og 66 år sysselsatte. Omfattende smitteverntiltak og nedstenging på grunn av koronapandemien fra midten av mars 2020 medførte at mange arbeidstakere mistet jobben eller ble permittert, noe som ga et brått og betydelig utslag i arbeidsmarkedet over hele landet. Oslo var det fylket som ble hardest rammet, og mellom 2019 og 2020 gjennomgikk Oslo en relativt kraftig nedgang i både antall og andel sysselsatte.⁹

Figur 3.6. Antall og andel sysselsatte, bosatte i Oslo 20-66 år. 2015-2022. Antall og prosent.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Selv om konsekvensene av koronapandemien rammet Oslo hardt, ser vi at arbeidsmarkedet på mange måter raskt klarte å hente seg inn. Det var over 20 000 flere sysselsatte mellom 20 og 66 år i Oslo ved utgangen av 2022 sammenlignet med utgangen av 2020, og den samlede sysselsettingsandelen i denne aldersgruppen økte til 78,3 prosent. Sammenlignet med resten av landet ligger Oslo over gjennomsnittet, men det er i kystfylkene fra Vestland og opp til Trøndelag, samt i Troms og Finnmark, at vi finner de høyeste sysselsettingsandelene i denne aldersinndelingen.

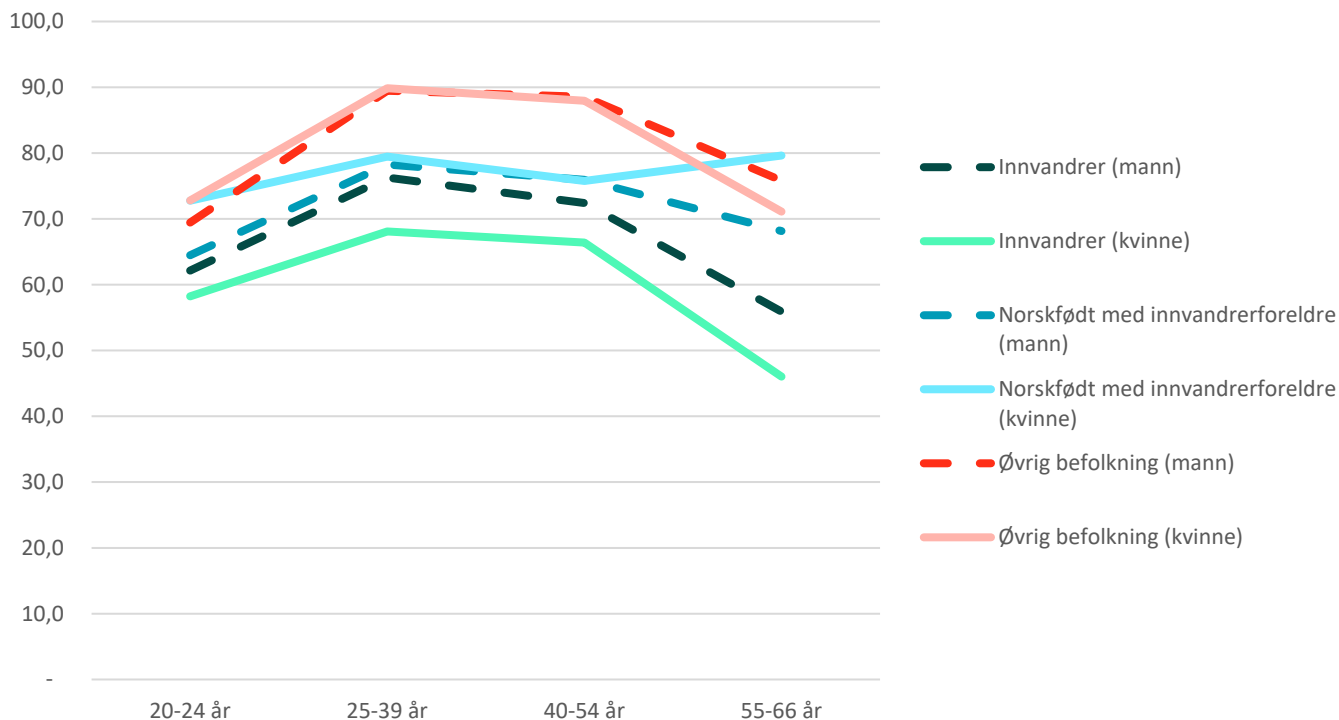
Sysselsettingsandelen faller raskere med alderen i Oslo enn i andre deler av landet. Mens den er på

⁸ SSB, Sysselsetting, tabell 11618

⁹ En slik sjokkartet høy ledighet som koronapandemien førte med seg gir åpenbart utslag i redusert sysselsetting, men mange av de som ble registrert som arbeidsledige under koronapandemien var *permitterte*. I NAVs statistikk vil permitterte direkte fremgå som ledige, mens i SSBs sysselsettingsstatistikk regnes man fremdeles som sysselsatt hvis permitteringen forventes å pågå under 90 dager. Utslagene av koronatiltakene på sysselsettingen vil derfor fremstå som noe mindre dramatiske sammenlignet med utslagene på antall ledige. Vi vil se nærmere på utviklingen i registrert arbeidsledighet – før, under og etter koronaperioden – i avsnittet **Arbeidsledighet**.

topp blant unge voksne opp mot 40 år, er den nest lavest i landet blant de i 40- og 50-årene og opp mot 60 år. Bare Agder har et lavere sysselsettningsnivå blant disse aldersgruppene. Sysselsettningsnivået blant de over 60 år er likevel noe høyere i Oslo enn i mange andre fylker.

Figur 3.7. Sysselsettingsandel, bosatte i Oslo, per befolkningsgruppe, kjønn og aldersgrupper, 2022. Prosent.

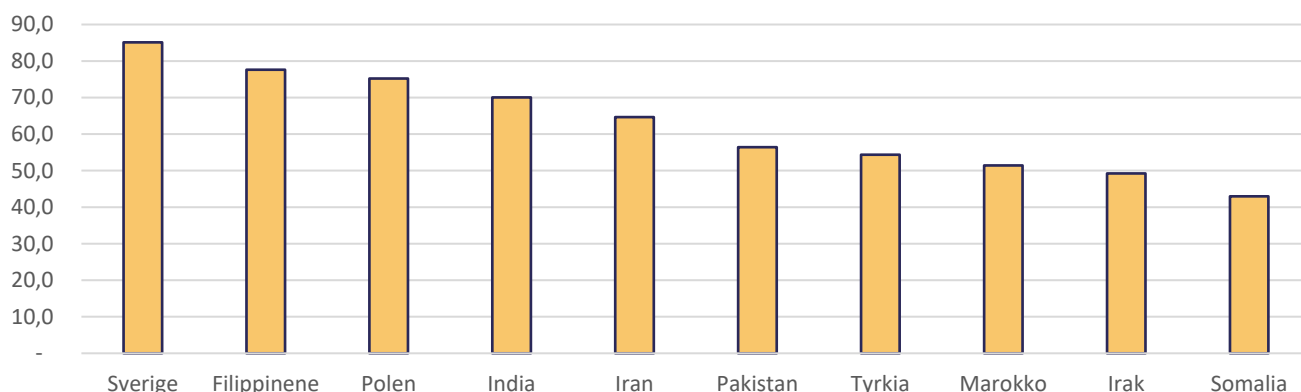

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Figur 3.7 viser hvordan sysselsettningsnivået i 2022 varierer etter kjønn og innvandrbakgrunn når den samlede aldersgruppen 20-66 år er oppdelt i mindre aldersgrupper. Sysselsettningsnivået er generelt høyest blant personer som hverken er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre, og det gjelder for både kvinner og menn, med noen unntak. Norskfødte kvinner med innvandrerforeldre er for eksempel i større grad sysselsatte enn menn i den øvrige befolkningen i de tidlige 20-årene. Sysselsettningsnivået blant kvinner og menn i den øvrige befolkningen er også lavere enn nivået hos norskfødte kvinner med innvandrerforeldre etter 54 år, men her er det viktig å understreke at norskfødte med innvandrerforeldre over 54 år utgjør en meget liten gruppe. Andelen sysselsatte over 55 år er ellers generelt lavere blant kvinner enn blant menn. Fra 20-årene og opp mot 40 år er det små kjønnsforskjeller i sysselsettningsandelen, med unntak av i innvandrergruppen. Kjønnsforskjellene er også særlig fremtredende i denne befolkningskategorien uavhengig av alder.

Det er viktig å påpeke at det er store variasjoner mellom ulike innvandrergrupper, og bildet for Oslos ti største innvandrergrupper er på mange måter samsvarende med det vi så for utdanningsnivået i figur 3.5. Sysselsettningsandelen blant norskfødte med innvandrerforeldre er høyere enn blant innvandrere sett under ett, men ikke like høy som blant personer uten innvandrbakgrunn.

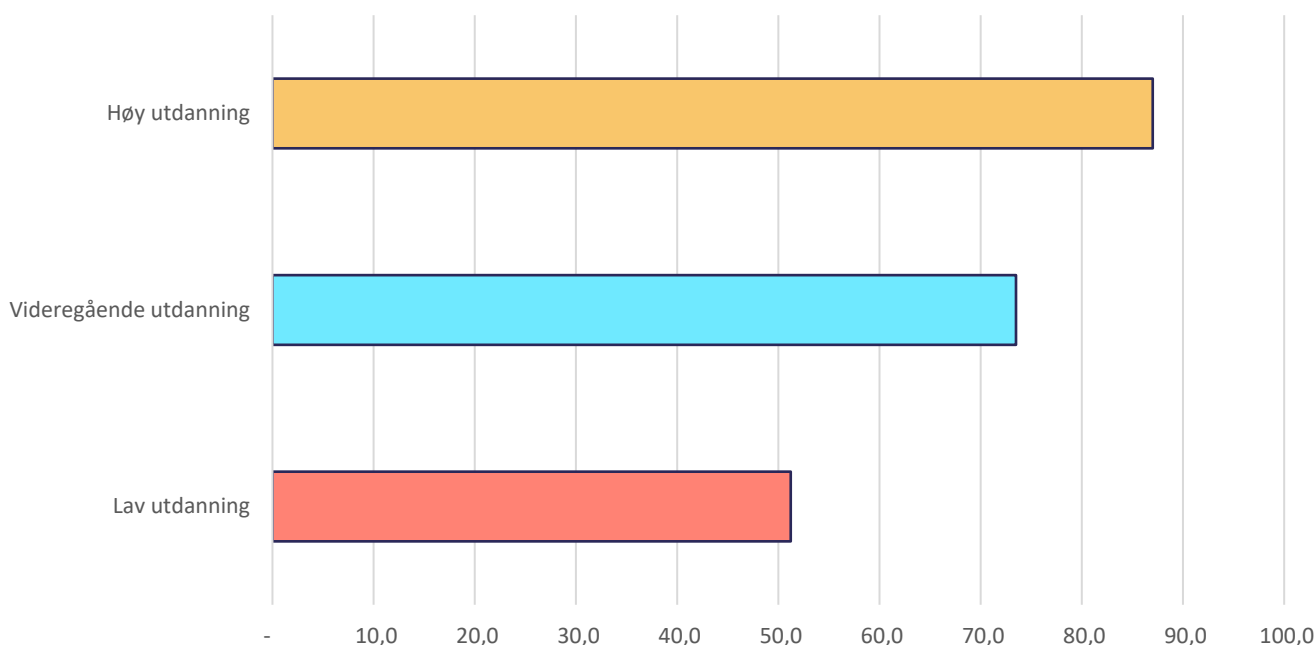
Figur 3.8. Sysselsettingsandel, blant innvandrere 20–66 år bosatte i Oslo, fra de ti landene det er flest innvandrere fra i Oslo. 2022. Prosent.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

På generell basis er sysselsettingsandelen blant innvandrere som gruppe lavere enn blant personer i den øvrige befolkningen, og bydelenes innvandrерandel vil dermed bidra til å forklare hvordan det samlede sysselsettingsnivået ser ut (forskjeller i sammensetningen av bydelens innvandrerbefolkning vil også være bidragende). Sysselsettingsandelen blant ulike utdanningsgrupper er likevel generelt høyere desto høyere utdanningsnivået er, som vi ser i figur 3.9, og i et arbeidsmarked som særlig etterspør kvalifisert arbeidskraft vil et lavt utdanningsnivå være en stor utfordring for alle, uansett innvandrerbakgrunn. En bidragende faktor til et lavere sysselsettingsnivå blant innvandrere (hele gruppen sett under ett) kan dermed være den store andelen med kun grunnskole som høyeste utdanningsnivå i denne gruppen, som vi så i figur 3.4 i tidligere avsnitt.¹⁰

Figur 3.9. Sysselsettingsandel, bosatte i Oslo, 20–66 år, etter utdanningsgrupper. 2021. Prosent.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

¹⁰ Se blant annet følgende artikkel fra SSB for en analyse av dette på landsnivå: SSB (2020). Utdanning gir større ulikhet enn innvandrerbakgrunn. (SSB analyse 2020/11). Statistisk sentralbyrå.

Samlet sett har Oslo et relativt høyt sysselsettingsnivå i aldersgruppen 20-66 år, men det er interne forskjeller mellom ulike områder av byen. For eksempel så var det i 2022 over 14 prosentpoengs forskjell mellom bydelene med den høyeste og den laveste sysselsettingsandelen. Forskjellene mellom bydelene er et mønster som har vedvart over tid. Dette kommer tydelig til uttrykk i tabell 3.1, som viser bydelenes sysselsettingsandeler i 2015, 2019 og 2022, der de tre bydelene med henholdsvis høyest og lavest sysselsettingsnivå er markert alle år.

Tabell 3.1. Andelen sysselsatte, bosatte i Oslo 20-66 år. 2015, 2019 og 2022 samt endring i prosentpoeng mellom 2015-2022 og 2019-2022. Etter bydel. Sortert etter høyest sysselsettingsandel i 2022.

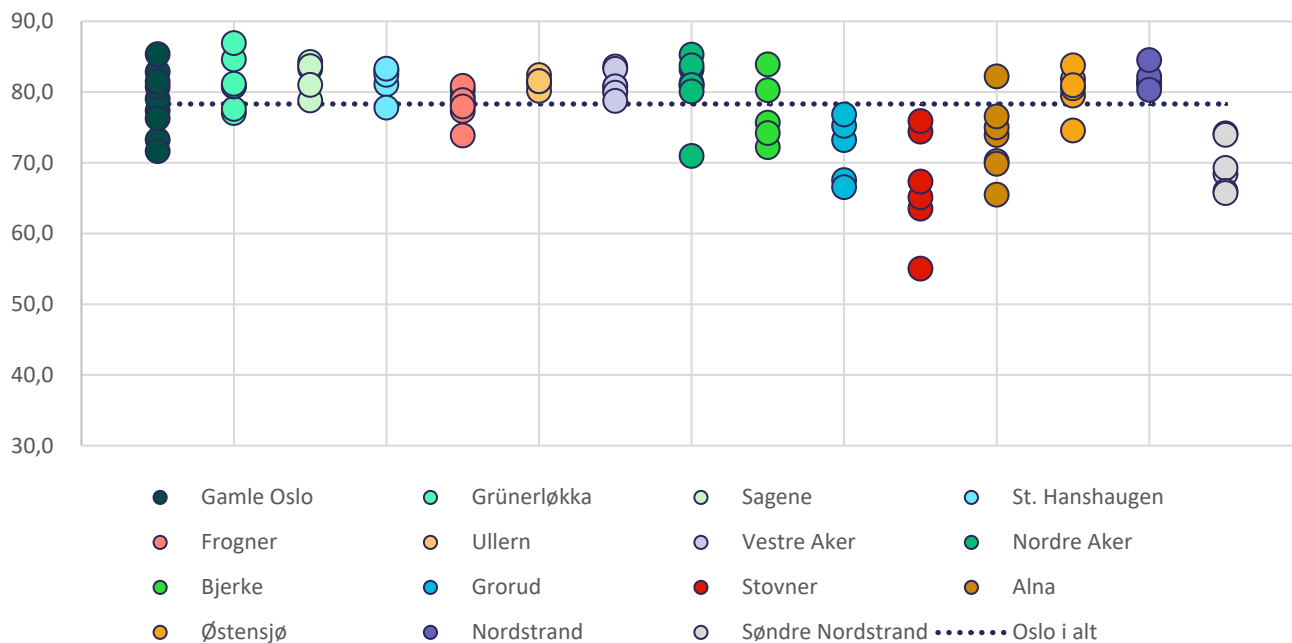
Bydel	2015	2019	2022	Endring 2015- 2022	Endring 2019- 2022
Sagene	77,9	80,2	82,3	4,5	2,2
Nordstrand	78,7	80,1	81,7	3,0	1,6
St. Hanshaugen	78,2	80,0	81,7	3,5	1,7
Ullern	78,3	79,4	81,4	3,1	2,0
Vestre Aker	77,0	78,6	81,3	4,3	2,7
Grünerløkka	77,2	79,3	81,2	4,0	1,9
Østensjø	77,3	79,4	80,5	3,2	1,1
Nordre Aker	77,9	78,1	79,9	2,1	1,8
Gamle Oslo	72,9	76,2	79,0	6,1	2,8
Frogner	75,7	76,9	78,7	3,1	1,8
Bjerke	73,6	75,8	77,3	3,7	1,5
Alna	68,6	70,7	71,9	3,3	1,2
Grorud	68,4	70,4	71,7	3,3	1,3
Søndre Nordstrand	67,8	69,0	69,1	1,2	0,1
Stovner	66,2	67,4	67,7	1,4	0,3
Oslo i alt	74,6	76,5	78,3	3,7	1,8

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Tabel 3.1 viser også at alle bydeler har et høyere sysselsettingsnivå i dag sammenlignet med 2015, men avstandene mellom de med høyest og lavest andel i arbeid er altså i stor grad stabil. Det er særlig bydelene Grorud, Alna, Stovner og Søndre Nordstrand som ligger relativt langt under gjennomsnittet for Oslo, mens vi finner de høyeste sysselsettingsandelene i indre by og ytre vest, samt Bydel Nordstrand. Den koronapregede sysselsettingsnedgangen i 2020 og 2021 synes å være over i alle bydelene, jf. tabell 3.1 som også viser endringen mellom 2019 og 2022, men det er også til dels store forskjeller mellom bydelene i hvor stor grad sysselsettingsandelen har innhentet seg eller økt.

Andelen sysselsatte varierer i enda større grad innad i bydelene. Prikkene i figur 3.10 viser sysselsettningsnivået i delbydelene ved utgangen av 2022, der den stiplede linjen representerer det samlede sysselsettningsnivået for hele Oslo (merk at den vertikale akse er noe krympet inn, for å gi et tydeligere bilde). Alle bydeler unntatt Ullern, Nordstrand og Vestre Aker har områder der sysselsettningsnivået ligger under gjennomsnittet for Oslo. Bydelene Grorud, Stovner og Søndre Nordstrand skiller seg ut i negativ forstand, ved at alle delbydeler ligger under gjennomsnittet for Oslo, men det er til dels store forskjeller mellom områder i mange av bydelene.

Figur 3.10. Andelen sysselsatte, bosatte i Oslo 20-66 år, 2022. Etter delbydel og bydel.

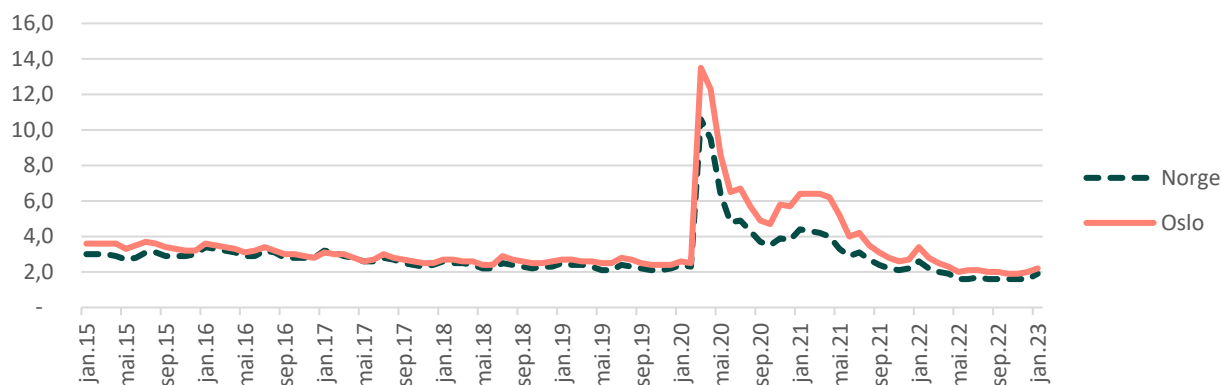

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Arbeidsledighet

Oslo har generelt hatt en registrert arbeidsledighet på rett over landsgjennomsnittet siden midten av 2010-tallet. Nivået på den registrerte ledigheten i Norge har likevel lenge vært lav sammenlignet med andre europeiske land, og dette er også tilfellet for Oslo i stort. Dette bildet endret seg imidlertid drastisk da samfunnet ble stengt ned i forbindelse med koronapandemien.

Figur 3.11. Andel registrert helt ledige, Oslo og Norge. Per måned i perioden 2015-2023.

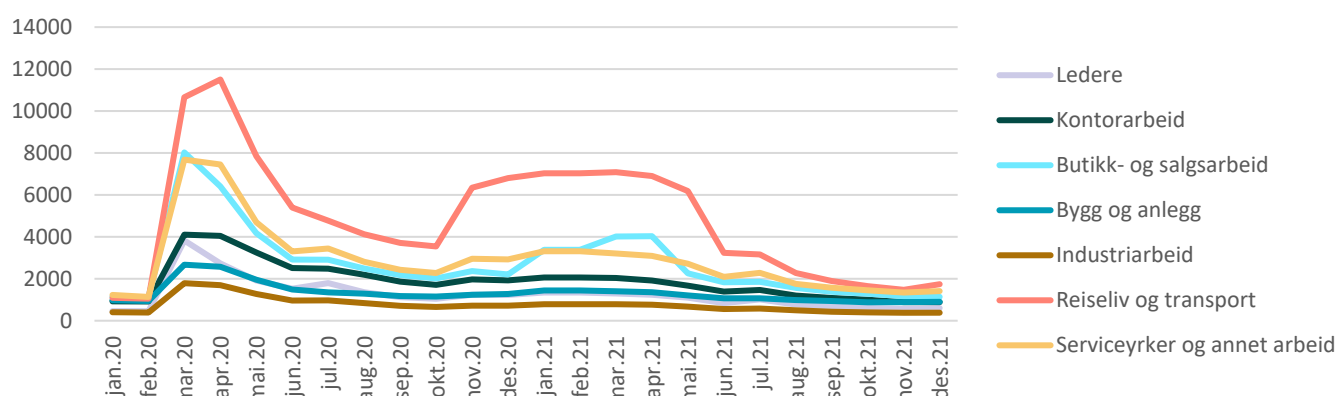
Kilde: Nav.no (2023) Helt ledige. Statistikk per mai 2023.

Den registrerte ledigheten økte betydelig i hele landet, men det var enkelte områder som ble hardere rammet enn andre. Oslo var fylket der konsekvensene for arbeidsmarkedet var mest dramatiske. Ved utgangen av mars 2020 var den registrerte ledigheten 13,5 prosent, opp 11 prosentpoeng fra måneden før. Flere andre fylker hadde også over 10 prosent arbeidsledige, for eksempel Viken og Agder.

I figur 3.11 ser vi den registrerte ledigheten som andel av arbeidsstyrken, månedsvis fra januar 2015 og frem til januar 2023. Her ser vi både det ekstreme arbeidsmarkedssjokket fra den innledende nedstengingen og hvordan ledigheten relativt raskt gikk nedover, for og så bølge opp og ned i takt med gradvise gjenåpninger og nedstengning av samfunnet. Våren 2023 er ledigheten tilbake på et nivå omtrent tilsvarende det vi så før pandemien.

Oslos høye arbeidsledighet under koronapandemien har sammenheng med byens høye andel sysselsatte innenfor næringer som ble sterkt påvirket av smitteverntiltakene. Konsekvensene av tiltakene traff bredt, men enkelte næringer og yrkeskategorier ble særlig berørt. Yrker som er avhengige av tett kontakt mellom mennesker, og der tiltakene ofte innebar nedstenging av virksomheten eller betydelig redusert kundegrunnlag, er tydelige eksempler. Nav-statistikk over ledighet i forskjellige yrkeskategorier viser at det særlig var innenfor kategorien *Reiseliv og transport* at økningen i den registrerte ledigheten var mest dramatisk, jf. figur 3.12.

Figur 3.12. Antall registrerte helt ledige, yrkeskategorier med høyt antall, Oslo. Januar 2020 til desember 2021.

Kilde: Nav.no (2023) Helt ledige. Statistikk per mai 2023.

Koronaledigheten traff hele byen, men konsekvensene var mer omfattende i enkelte bydeler, og da særlig sentrumsbydelene og de østlige bydelene, samt Søndre Nordstrand. I en analyse fra Nav publisert sommeren 2021¹¹ fremkommer det at det i stort var de samme gruppene som vanligvis har ekstra vanskelig for å komme i arbeid når det er høy arbeidsledighet som ble hardest rammet av koronakrisen, herunder eldre, innvandrere og personer uten fullført videregående opplæring.

Dette gjaldt uansett om man så på varighet av ledighet eller hvem som var i arbeid åtte måneder etter at de ble arbeidssøkende. Koronaledigheten rammet også særlig de som allerede var arbeidsledige før mars 2020. Dette kan være med på å forklare hvorfor mange av bydelene med høyest ledighet under koronaperioden var de samme bydelene som hadde høyest ledighet også før den innledende nedstengingen, for eksempel Søndre Nordstrand, Gamle Oslo, Stovner og

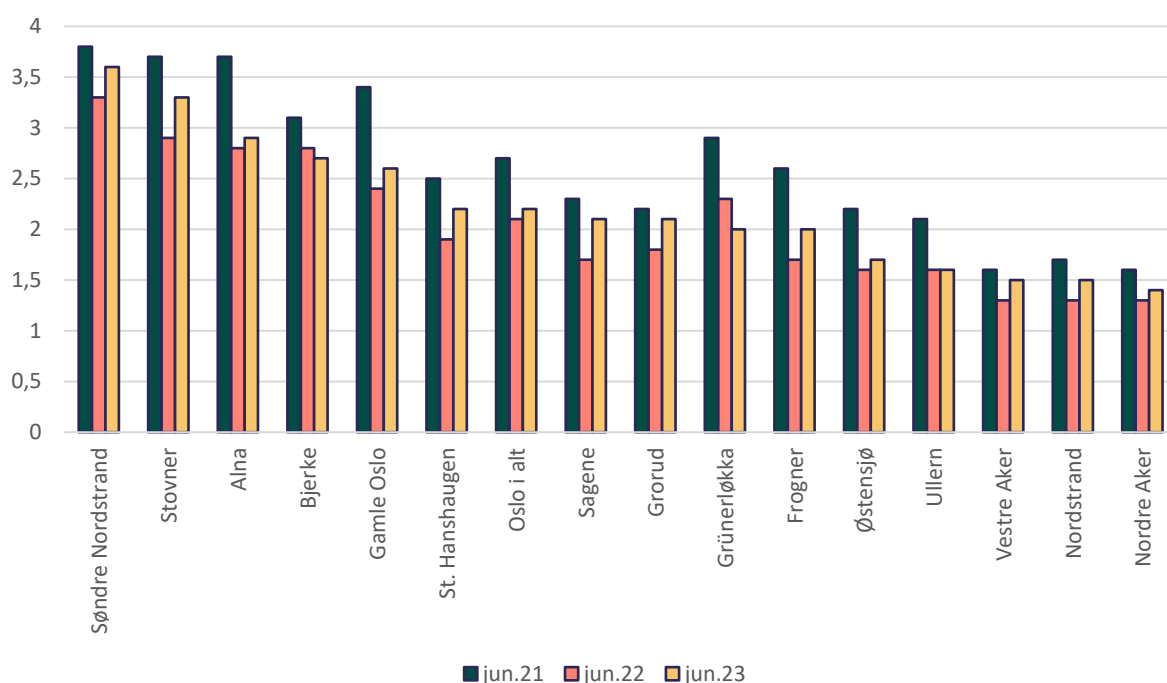
¹¹ Furuber, J. (2021). *Kven vart arbeidslaus i den første bølga av koronakrisa og korleis har det gått med dei?* (Arbeid og velferd nr. 2-2021). Nav.

Alna. Når det gjelder sentrumsbydeler som hadde relativt lav ledighet før koronautbruddet og blant den høyeste ledigheten etter – som Grünerløkka, Frogner og St. Hanshaugen – så er deler av årsaken sannsynligvis en stor andel sysselsatte i særlig utsatte næringer.

Ved utgangen av juni 2023 var 2,2 prosent av arbeidsstyrken i Oslo registrert som helt arbeidsledige hos Nav. Det var en marginal økning sammenlignet juni 2022 – der ledigheten lå på 2,1 prosent. Det er samtidig en tydelig nedgang fra 2021, der 2,7 prosent av arbeidsstyrken var registrert som helt ledige ved utgangen juni. Ledigheten i Oslo per juni 2023 var noe høyere enn landsgjennomsnittet (1,7 %). Ledigheten i Oslo blant de yngre aldersgruppene var lik landsgjennomsnittet, mens den var noe høyere for de over 30 år.

Ledigheten har gått opp i alle bydeler mellom juni 2022 og 2023, unntatt i Bjerke, Grünerløkka og Ullern. Ledigheten var høyest i bydelene Søndre Nordstrand, Stover og Alna, mens det var lavest andel arbeidsledige i bydelene Nordstrand og Vestre og Nordre Aker.

Figur 3.13. Andel registrerte helt ledige, Oslo og per bydel. Juni 2021, 2022 og 2023. Sortert etter høyest registrert ledighet per juni 2023.

Kilde: Nav.no (2023) Helt ledige. Statistikk

3.3 Inntekt og formue

I 2021 var den gjennomsnittlige bruttoinntekten per innbygger over 17 år på 649 900 kroner i Oslo, mot et landsgjennomsnitt for tilsvarende gruppe på 546 400 kroner. Gjennomsnittsnivået for Oslo er dermed høyt, med det er samtidig betydelige forskjeller mellom ulike deler av byen. Bydel Vestre Aker hadde for eksempel den høyeste gjennomsnittsinntekten med 1 147 100 kroner, mens i bydel Stovner var gjennomsnittlig bruttoinntekt per person 436 400 kroner.¹²

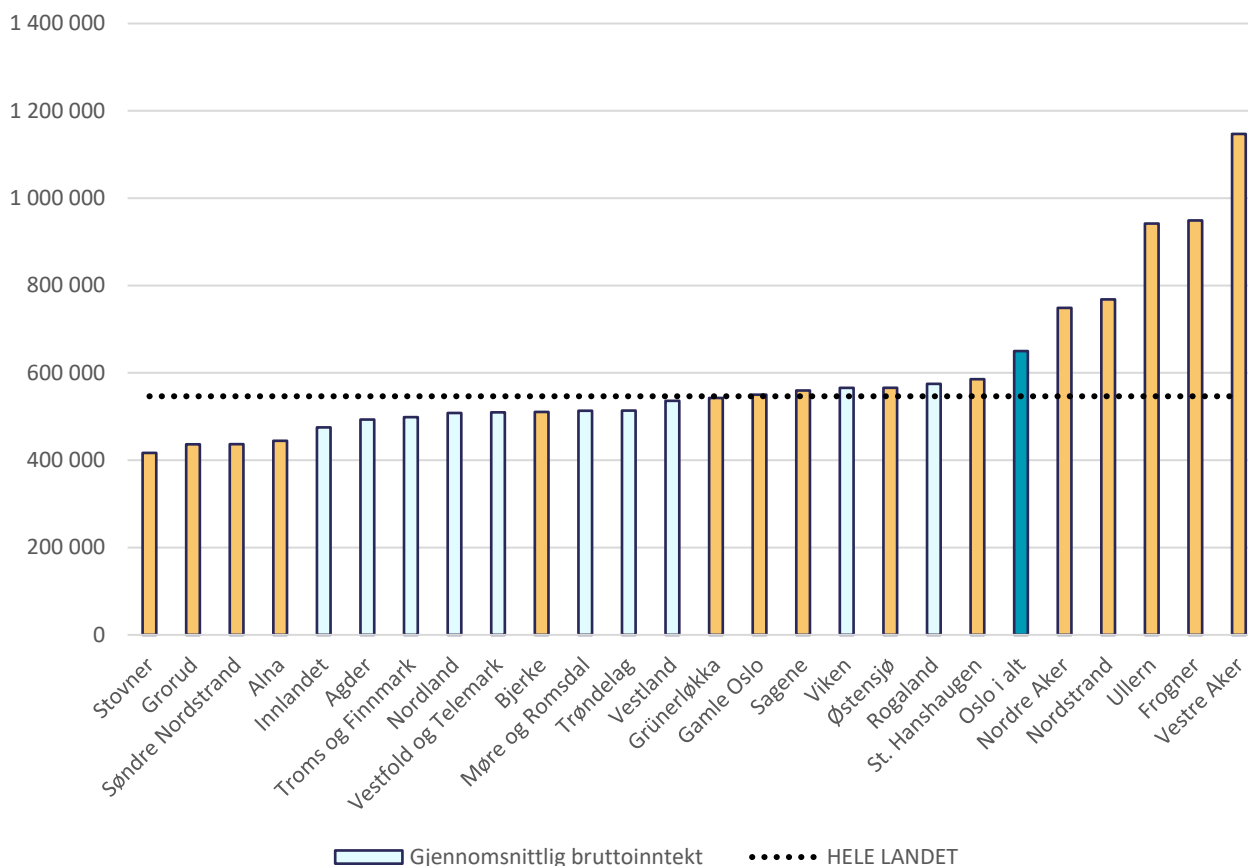
Det er likevel viktig å påpeke at selv om forskjellene i Oslo er svært store, så skyldes dette særlig at noen bydeler har ekstremt høy gjennomsnittsinntekt. Figur 3.14 illustrerer dette ved å sette

¹² SSB, Inntekt og forbruk, tabell 05854

gjennomsnittlig bruttoinntekt i bydelene ved siden av tilsvarende nivå i fylkene og landsgjennomsnittet. Selv om bydelene i Groruddalen ligger under landsgjennomsnittet, er det tydelig at det heller er de vestlige bydelene og Nordstrand som skiller seg ut.

I de følgende avsnittene skal vi hovedsakelig benytte et litt annerledes mål på inntekter i befolkningen enn personinntekt, og heller se på *husholdningsinntekt per forbruksenhet*, hvor man tar høyde for antall personer i husholdningen, med utgangspunkt i samlede netto inntekter, som vi ser i **Boks 3.1**. Vi går så videre for å se nærmere på brutto- og nettoformue og til sist vedvarende og årlig lavinntekt.

Figur 3.14. Gjennomsnittlig bruttoinntekt, 2021. Etter bydel, fylker og landsgjennomsnitt.

Kilde: SSB, Inntekt og forbruk, tabell 05854

Boks 3.1: Om mål på inntekt

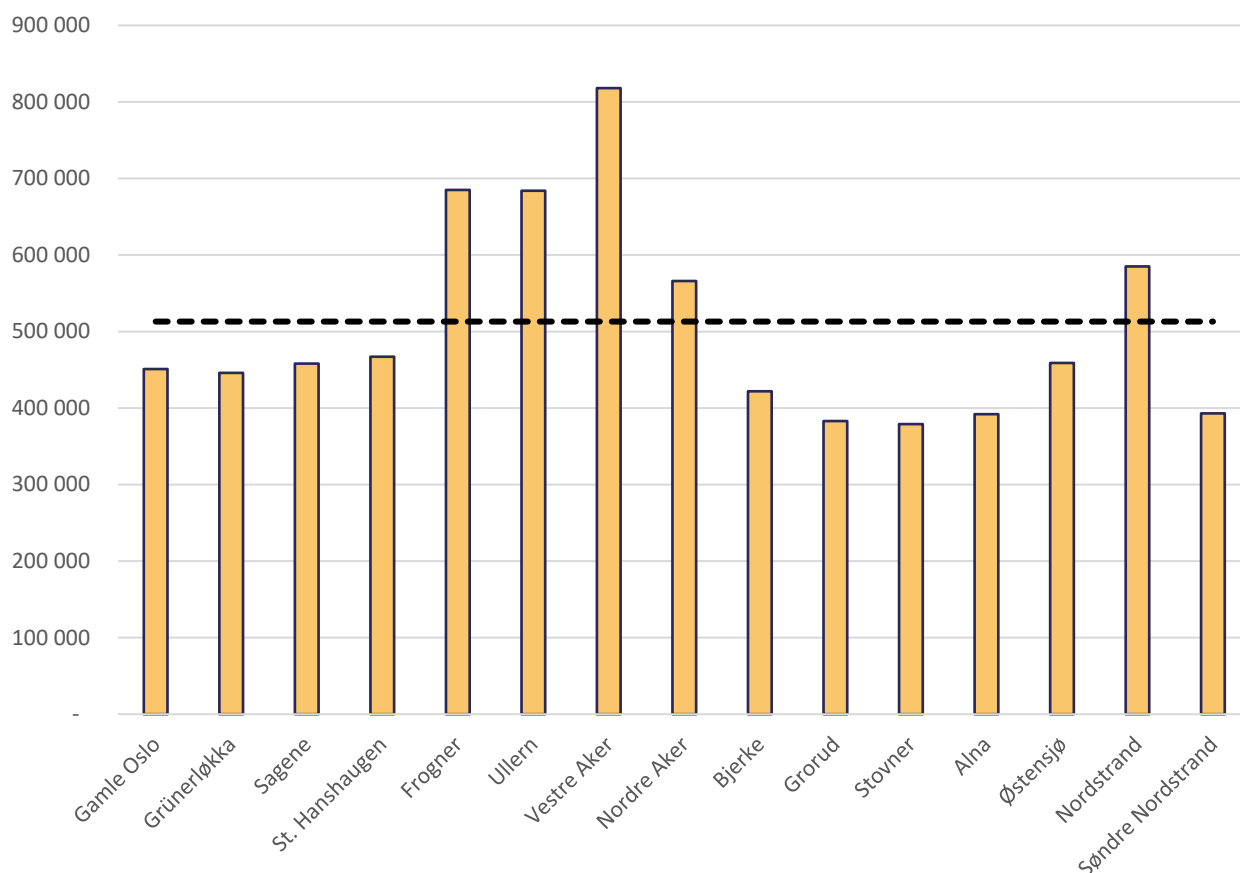
Husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet viser summen av en husholdnings samlede inntekter, fratrullet skatt og fordelt på antall forbruksenheter i husholdningen etter EUs ekvivalensskala. Det betyr at når man deler på antall forbruksenheter tar man høyde for hvor manges behov den samlede husholdningsinntekten skal dekke. Den første voksne i husholdningen får en vekt likt 1, den neste voksne får en vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt 0,3. Det betyr at en husholdning med to voksne og to barn består av 2,1 forbruksenheter.

Kilde: SSB - Inntekt etter skatt per forbruksenhet

Inntekt etter skatt

Gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet i 2021 var høyest i bydelene i ytre vest, Frogner og Nordstrand. Inntektsnivået var rett under Oslo-gjennomsnittet for sentrumsbydelene og Østensjø, og lavest i Groruddalen og Søndre Nordstrand, jf. figur 3.15.

Figur 3.15. Gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet, 2021. Etter bydel og Oslo i alt (stiplet linje).

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, Gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet.

Disse forskjellene mellom bydelene har vært et vedvarende mønster over lang tid. Tabell 3.2 viser årlig gjennomsnittlig vekst i gjennomsnittlig husholdningsinntekt for bydelene og Oslo i alt mellom 2007 og 2021, og det er tydelig at denne har vært mer betydelig i mange av bydelene der nivået var høyt fra før, for eksempel Frogner og Vestre Aker. Bydelene i sentrum øst har også gjennomgått en positiv utvikling. I Gamle Oslo skyldes dette delvis den relativt nye delbydelen Bispevika, som er dominert av nybygg med høy kvadratmeterpris. Samtidig har boligbygging og gentrifisering¹³ i sentrum øst generelt også tiltrukket seg innbyggere med relativt høy inntekt over tid. På den andre siden har veksten vært lavest i Stovner og Søndre Nordstrand. Utviklingen har bidratt til større forskjeller mellom bydelene.

¹³ Gentrifisering er et begrep som ofte benyttes om prosesser der deler av en by transformeres sosioøkonomisk og demografisk, for eksempel ved at mange ressursterke innbyggere flytter inn i et strøk over tid og etterspørselsmekanismer og boligprisutvikling kan lede til at bydelens «opprinnelige» befolkningsgruppe får problemer med å etablere seg der. Se blant annet Store Norske Leksikons artikkel om begrepet: Gentrifisering.

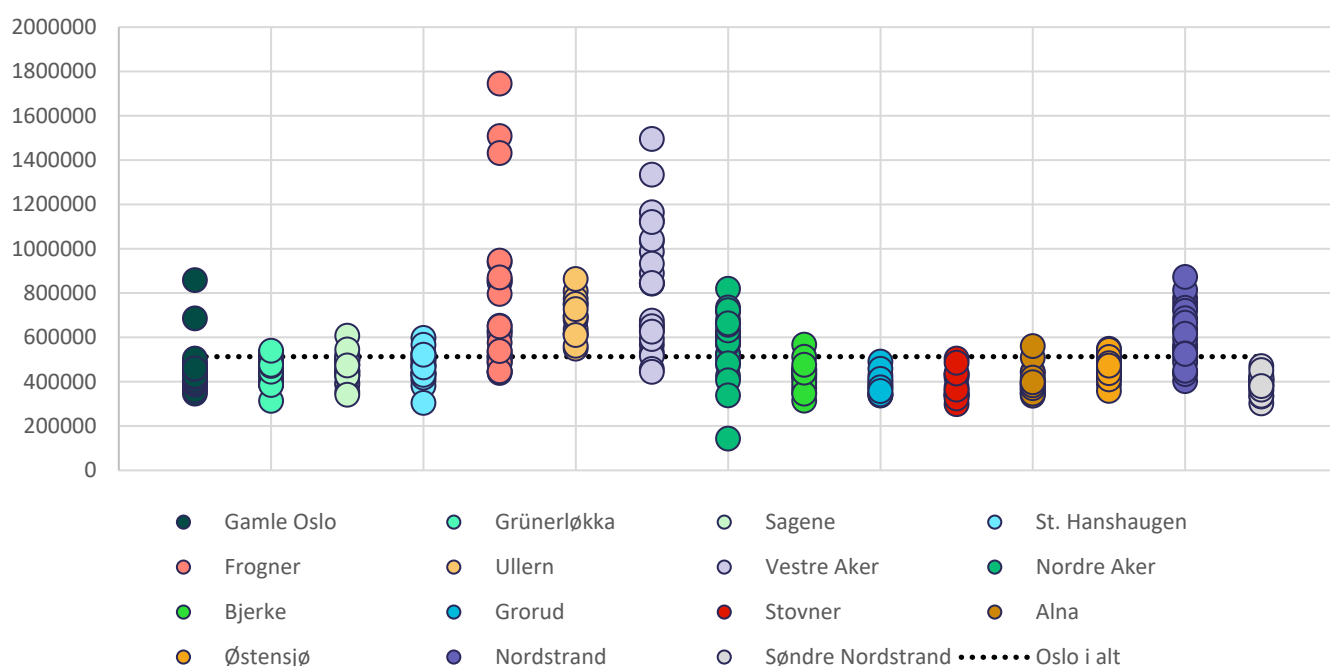
Tabell 3.2. Vekst i gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet 2007-2021, årlig gjennomsnitt i prosent. Etter bydel og Oslo i alt.

Bydel	Vekst i gjennomsnittlig husholdningsinntekt - årlig gjennomsnitt i prosent
Frogner	4,8
Vestre Aker	4,7
Nordstrand	4,2
Nordre Aker	4,2
Gamle Oslo	4,1
Oslo i alt	4,0
Grünerløkka	4,0
Sagene	4,0
Østensjø	3,6
Ullern	3,6
St. Hanshaugen	3,6
Bjerke	3,4
Grorud	3,2
Alna	3,0
Søndre Nordstrand	2,9
Stovner	2,8

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, Gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet.

Selv om gjennomsnittsinntekten er høyest i de vestlige bydelene, er bildet noe mer nyansert når vi ser på lavere geografiske nivåer innad i bydelene. Figur 3.16 viser gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter bydelenes grunnkretsområder. Det er for eksempel flere mindre områder i høyinntektsbydeler som Frogner, Vestre og Nordre Aker der nivået ligger under Oslo-gjennomsnittet, og på lik linje er det flere områder i andre bydeler som ligger over. Selv om den jevne husholdningen på vestkanten har høyere inntekt enn de fleste andre steder, er det også her forskjellene er størst.

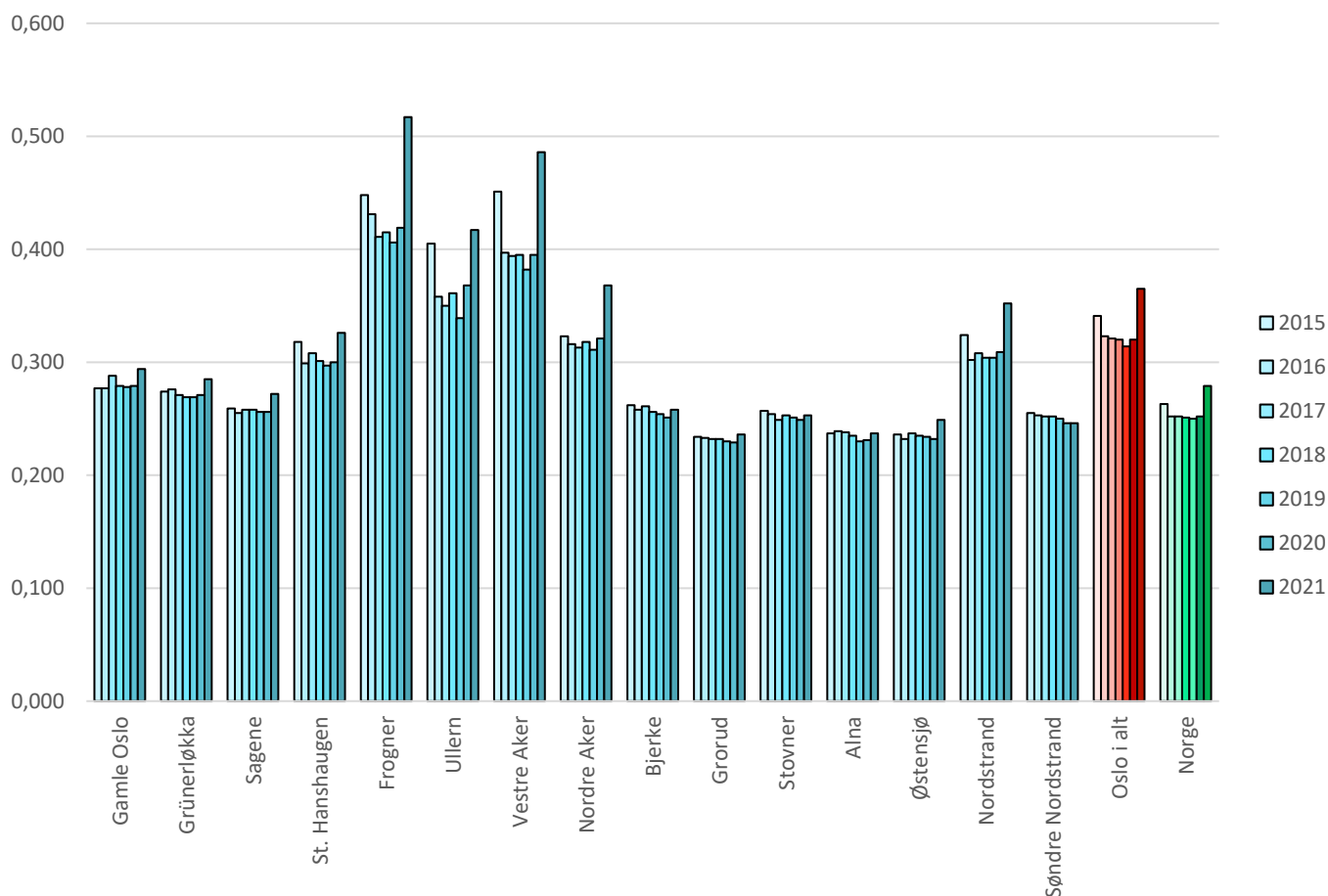
Figur 3.16. Gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for inntektsåret 2021 (kroner). Etter bydeler og grunnkretsområder

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Gini-koeffisienten er et av de vanligste målene på inntektsulikhet og varierer mellom 0 og 1. Verdien er 0 dersom inntekten er helt jevnt fordelt mellom husholdningene i et avgrenset område, mens verdien 1 tilsier at én husholdning har all inntekten i området. Figur 3.17 viser at inntektsulikheten de siste årene gjennomgående har vært større i Oslo enn i resten av landet, og at den er større i de vestlige bydelene enn ellers. Inntektsulikheten er aller størst i bydelene Frogner og Vestre Aker. Det store utslaget i 2021 skyldes særlig at regler for skattlegging av utbytte ble foreslått økt med 11 prosent fra årsskiftet 2021/2022. Skattytere som tok ut utbytte mot slutten av 2021 istedenfor å vente til 2022 sparte skatt, og skattepliktig inntekt i 2021 ble dermed ekstra høy i enkelte høyinntektsbydeler. Tilsvarende utslag i 2015 skyldes også endringer i skattereglene.

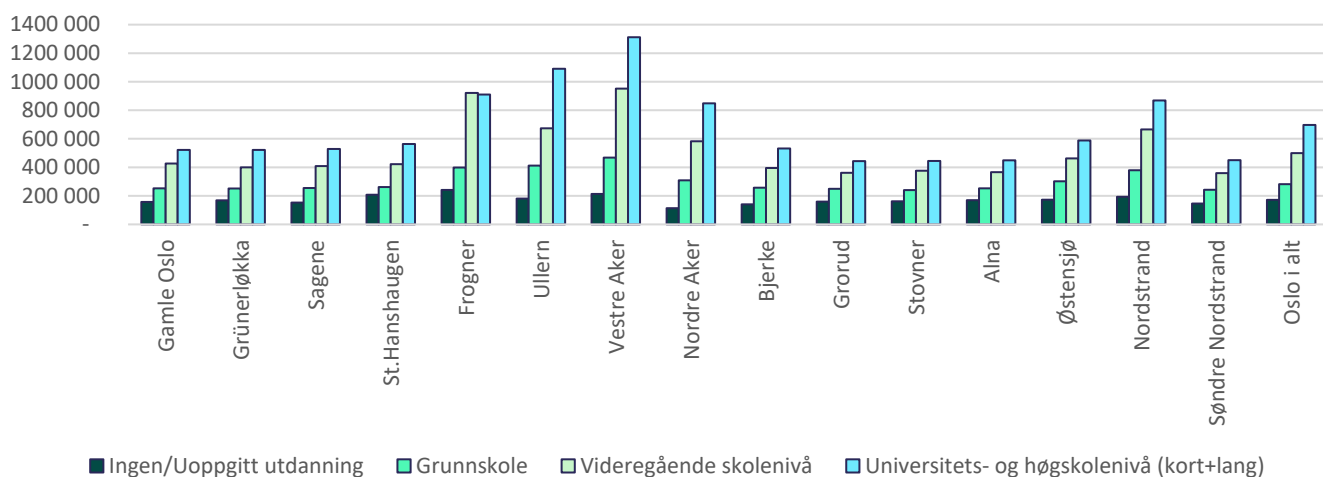
Figur 3.17. Inntektsfordelingen belyst ved Gini-koeffisient. 2015-2021. Etter bydel, Oslo i alt og Norge.

Kilde: SSB, Inntekt og forbruk, tabell 09114

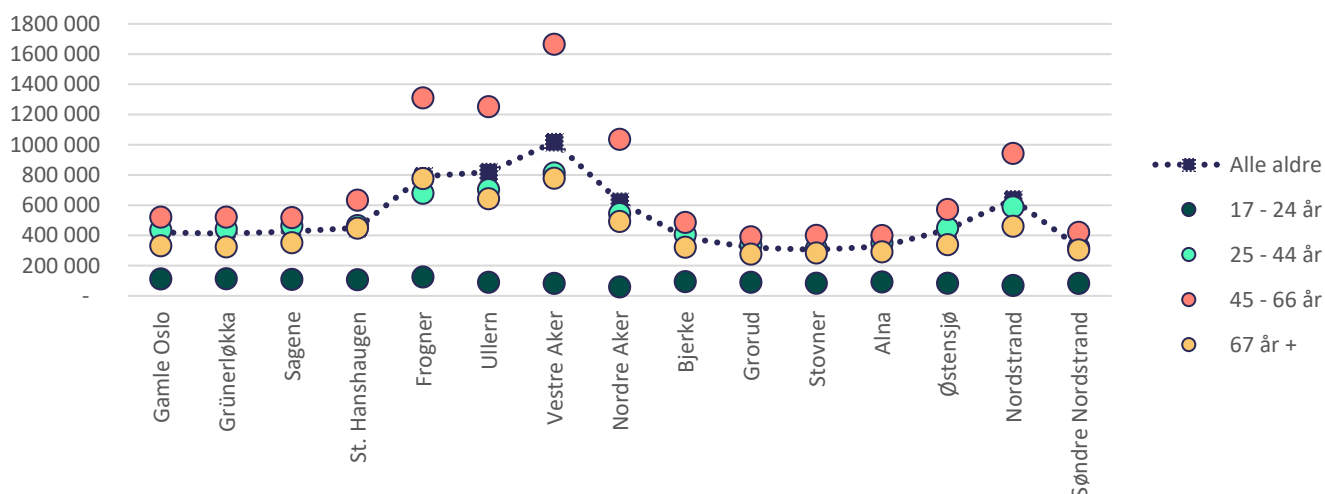
Personer med høyere utdanning har generelt høyere inntekt sammenlignet med personer med kortere eller ingen oppgitt utdanning. Figur 3.18 viser at dette er tilfellet i hele byen (her for personer mellom 25-59 år), men graden av inntektsforskjeller varierer til dels betraktelig mellom bydeler og det er i de vestlige bydelene og Nordstrand som forskjellene er størst. Inntektsnivået varierer også betydelig mellom ulike aldersgrupper, og er høyest blant voksne mellom 45-66 år i alle bydeler. Denne gruppen skiller seg likevel særlig ut i de tidligere nevnte bydelene, der deres inntektsnivå er betraktelig høyere enn nivået for andre aldersgrupper, jf. figur 3.19. Menn har høyere alminnelig inntekt enn kvinner på tvers av alle bydeler, og også her skiller seg bydeler som Vestre Aker, Frogner og Ullern ut med størst forskjeller, jf. figur 3.20 som viser kjønnsforskjeller i inntektsnivå i 2021.

Figur 3.18. Gjennomsnittlig personinntekt (alminnelig). Personer mellom 25-59 år. Etter utdanningsnivå, bydel og Oslo i alt. 2021.

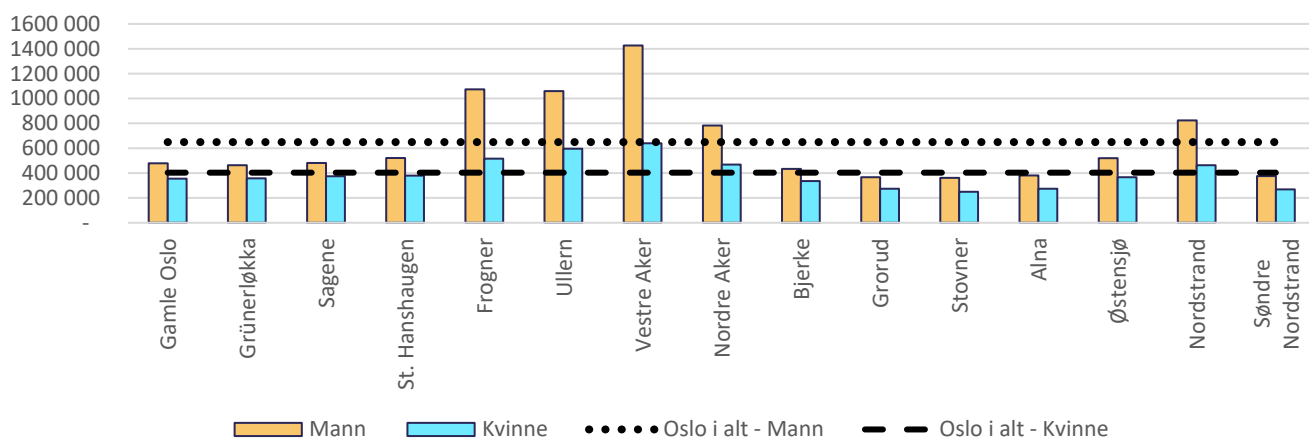
Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Figur 3.19. Gjennomsnittlig personinntekt (alminnelig). Etter aldersgrupper, bydel og Oslo i alt. 2021.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Figur 3.20. Gjennomsnittlig personinntekt (alminnelig). Personer over 17 år. Etter kjønn, bydel og Oslo i alt. 2021.

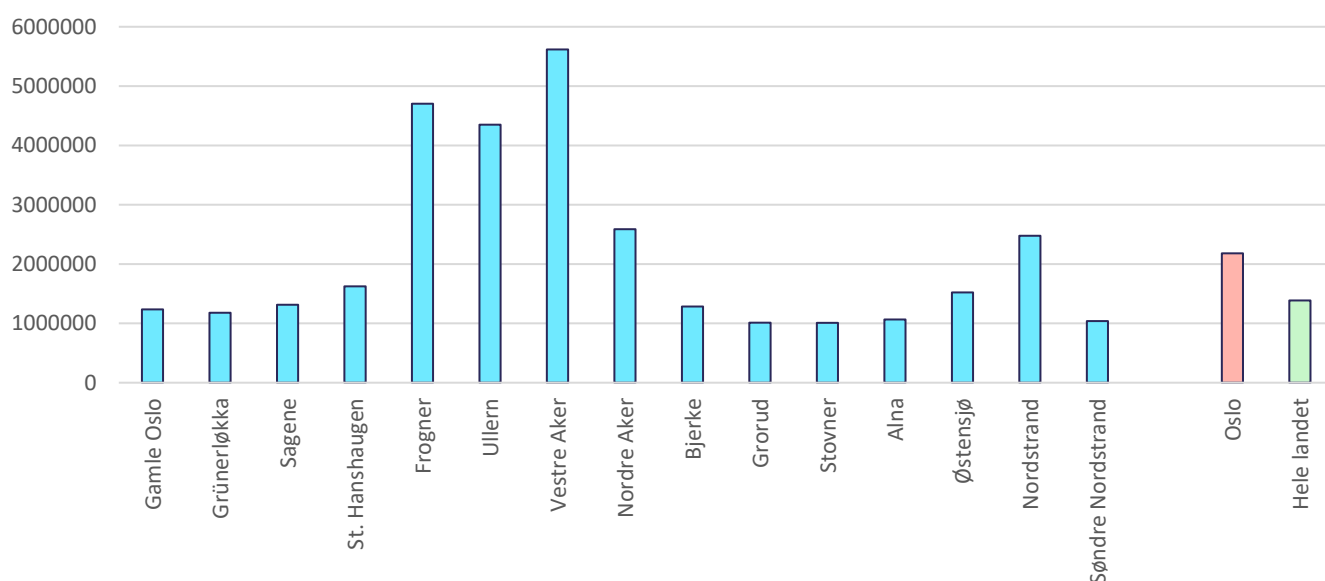

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Formue

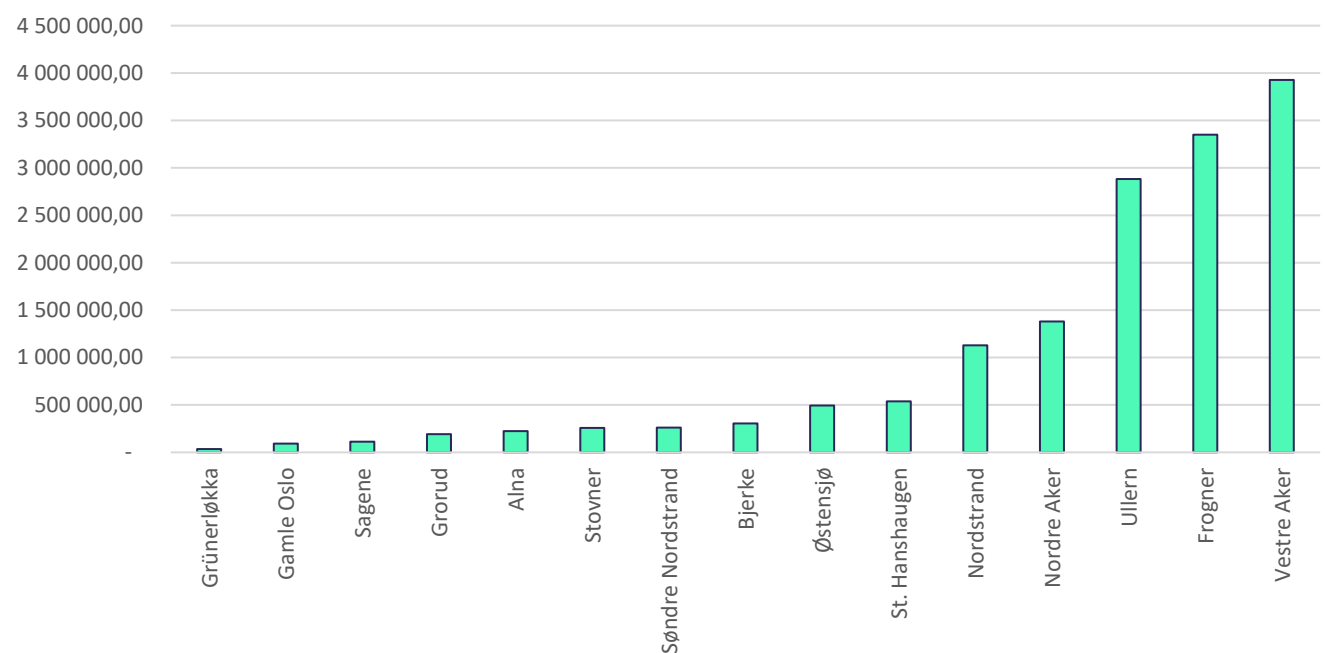
I gjennomsnitt hadde private personer i Oslo en bruttoformue på om lag 2,2 millioner kroner i 2020, mens landsgjennomsnittet var rett under 1,4 millioner kroner. Som det fremgår av figur 3.21 er det store forskjeller i formue på tvers av Oslos bydeler. Figur 3.22 viser gjennomsnittlig skattepliktig bruttoformue trukket fra gjennomsnittlig gjeld i 2020 fordelt på bydeler. Vi ser at nettoformuen er klart høyest i de vestlige bydelene. Mens beboere i bydel Grünerløkka hadde en nettoformue på om lag 35 000 kroner i snitt, hadde beboere i bydel Vestre Aker over 3,9 mill. kroner. Det er mer enn 112 ganger så mye som snittet i bydel Grünerløkka.

Figur 3.21. Brutto gjennomsnittlig formue for privatpersoner i 2020. Fordelt på bydeler og sammenliknet med landet.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Figur 3.22. Netto gjennomsnittlig formue for privatpersoner i 2020. Fordelt på bydeler i Oslo.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Disse tallene undervurderer likevel den reelle forskjellen i faktisk formue mellom bydelene. Nettoformue er her beregnet ved at skattepliktig bruttoformue, som inkluderer eiendom, er trukket fra gjeld. Et viktig forbehold ved denne statistikken er at formuesverdien på primærbolig kun er 25 prosent av den reelle markedsverdien. Dersom man hadde tatt utgangspunkt i de reelle verdiene på boligene hadde formuene, og sannsynligvis forskjellene mellom bydelene, blitt markant høyere enn det vi allerede ser i denne figuren.

I en analyse¹⁴ av hvordan formue innad i Oslo har konsentrert seg både i tid og geografisk i perioden 1993 til 2012, fremheves det blant funnene at finansformue har økt betraktelig i perioden. Analysen finner videre tydelige mønstre på bydelsnivå, og spesielt konsentrasjonen av de aller rikeste (1% med høyeste formue) ble forsterket i enkelte områder på vestkanten i Oslo og langs kysten av Oslofjorden.

Forskjeller mellom menn og kvinner har utviklet seg noe forskjellig. For menn økte ulikheten i alle typer formue, men for kvinner har ulikheten sunket noe i løpet av perioden, med unntak av finansformue hvor ulikheten har økt også blant kvinner.

Den største ulikheten i formue er knyttet til finansformue, som aksjer og obligasjoner, både i Oslo og i Norge. Økningen i formue kan komme av at flere har hatt mer aksjeutbytte de siste årene. I tillegg kan det nok også handle mye om arv. Prisveksten på boliger og annen eiendom er med på å forsterke forskjellene, men ifølge analysen er ikke dette den viktigste årsaken. Når det gjelder boligpriser i Oslo, har de økt i alle bydeler de siste årene, så det forklarer ikke nødvendigvis fullt ut at formuesforskjellene øker så ulikt i enkelte deler av byen (se kapittel 6 for mer om boligpriser).

Lavinntekt

Norge har ikke noe offisielt fattigdomsmål, men *lavinntekt* blir ofte brukt som en indikator. Siden den generelle levestandarden i Norge er høy, benyttes ofte fattigdom som et relativt begrep, i den forstand at det handler om hvorvidt man har nok ressurser til å kunne delta i samfunnet på lik linje med andre.¹⁵

Lavinntekt kan defineres på forskjellige måter, men en vanlig definisjon er at den samlede inntekt etter skatt per forbruksenhet¹⁶ er lavere enn 60 prosent av medianen for samme størrelse. Videre skiller man gjerne på *årlig* og *vedvarende* lavinntekt.¹⁷ Kort oppsummert gir årlig lavinntekt mer et øyeblikksbilde, mens vedvarende lavinntekt omfatter grupper der lavinntektssituasjonen er varig over tid.

På generell basis er vedvarende lavinntekt i Norge mer utbredt blant yngre som bor alene, enslige forsørgere, store barnefamilier, personer med innvandrerbakgrunn og aleneboende minstepensjonister, enn i befolkningen ellers.¹⁸

¹⁴ Wiborg, Øyvind N. (2019), Gylne ghettoer og deres utvikling over tid i *Oslo Ulikhetenes by*, Cappelen Damm Akademisk.

¹⁵ Regionale utviklingstrekk 2021, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

¹⁶ Se faktaboks **3.1 Om mål på inntekt**

¹⁷ Se SSBs artikkel Færre barn med vedvarende lavinntekt i 2021 for mer informasjon om dette.

¹⁸ NOU 2020: 16 Levekår i byer

Tabell 3.3. Andel personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt (EU60) etter aldersgrupper. Perioden 2019-2021. Etter bydel, Oslo i alt og hele landet.

2019-2021	Alle aldre	0-17 år	18-34 år	35-49 år	50-66 år	67 år+
Gamle Oslo	18,2	29,2	17,2	14,8	17,6	16,8
Grünerløkka	16,3	21,8	17,1	12,7	16,3	15,7
Sagene	15,0	20,2	15,5	11,4	16,3	13,7
St. Hanshaugen	16,3	16,3	19,7	13,6	14,3	10,6
Frogner	14,4	14,8	19,4	13,4	11,3	8,3
Ullern	7,3	5,8	13,0	6,8	6,5	5,1
Vestre Aker	7,1	4,9	15,8	6,0	5,7	5,1
Nordre Aker	9,5	6,0	23,2	7,0	5,2	5,1
Bjerke	15,7	19,3	17,6	13,9	13,7	11,0
Grorud	16,8	22,2	17,8	15,7	13,9	13,7
Stovner	21,4	31,8	23,6	21,9	15,2	11,1
Alna	17,0	24,7	17,6	16,1	13,2	11,7
Østensjø	9,1	10,0	11,4	8,0	7,8	8,9
Nordstrand	7,4	6,4	12,6	6,6	5,7	6,5
Søndre Nordstrand	19,7	28,3	21,7	19,1	13,1	11,6
Oslo i alt	13,8	16,4	17,6	12,1	11,1	9,3
Hele landet	9,9	11,3	14,1	9,1	6,3	8,9

Kilde: SSB, Inntekt og forbruk, tabell 12944

Tabell 3.3. viser hvordan andelen av befolkningen i husholdninger med vedvarende lavinntekt varierer mellom forskjellige aldersgrupper i befolkningen, og viser situasjonen i perioden 2019-2021 i bydelene, Oslo og hele landet (blå og rød farge indikerer henholdsvis lavere og høyere forekomst). Oslo skiller seg ut på landsbasis med betydelig høyere andel av befolkningen i husholdninger med vedvarende lavinntekt, men som vi skal se har trenden vært nedadgående de siste årene.

Innad i byen er andelen med vedvarende lavinntekt i høyest i Groruddalsbydelene, deler av de østlige sentrumsbydelene og Søndre Nordstrand, mens bydelene i ytre vest og Østensjø og Nordstrand har de laveste andelen. Selv om det overordnede bildet er relativt gjenkjennbart på tvers av aldersgruppene er det noen særegne mønster, for eksempel at bydelene i sentrum øst skiller seg ut for lavinntekt blant de eldste.

Som nevnt har Oslos andel med vedvarende lavinntekt en nedadgående trend. Nedgangen er likevel fra et høyt nivå, og det var en jevn økning fra perioden 2011-2013 og frem til 2017-2019 før trenden snudde. Figur 3.23 viser endringen i den vedvarende lavinntektsandelen for aldersgrupper mellom perioden 2011-2013 og 2019-2021. Oslos samlede andel er kun marginalt høyere (0,1 prosentpoeng, ikke gjengitt i figur), men som figuren viser skjuler dette utviklingstrekk som går i ulik retning innad i byen.

Figur 3.23. Endring i andel personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt (EU60) mellom 2011-2013 og 2019-2021 (prosentpoeng). Aldersgrupper. Etter bydel.

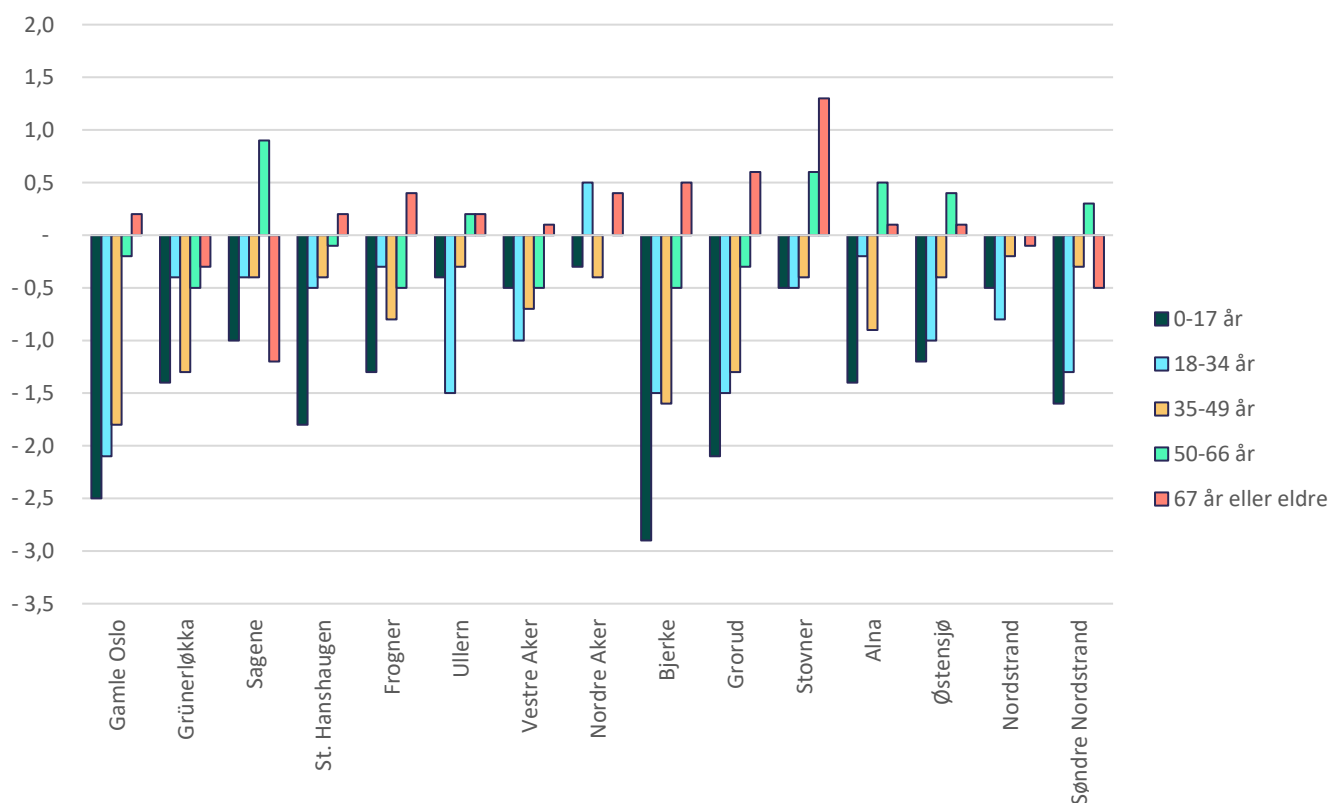
Kilde: SSB, Inntekt og forbruk, tabell 12944

Lavinnteftsandelene i sentrum øst har gjennomgått en betraktelig nedgang, særlig i Gamle Oslo og Grünerløkka, og spesielt blant barn og voksne under 50 år. Denne utviklingen i de østlige sentrumsbydelene har som tidligere nevnt sammenheng med at boligbygging og gentrifisering har tiltrukket seg innbyggere med relativt høy inntekt, noe som har redusert andelen med vedvarende lavinntekt i disse bydelene. Det er likevel fortsatt bydelene Gamle Oslo og Grünerløkka som har størst *antall* personer i lavinntektshusholdninger.

På den andre siden har andelen med vedvarende lavinntekt økt vesentlig i Bydel Stovner, på tvers av alle aldersgrupper, og det har vært en til dels tilsvarende utvikling i flere av de andre bydelene i Groruddalen og Søndre Nordstrand. Oslo har likevel hatt en positiv trend på tvers av bydelene over noen år, og det har særlig gjort seg gjeldende for vedvarende lavinntekt blant barn. Figur 3.24 viser tilsvarende endring som figur 3.23, men mellom perioden 2017-2019 og 2019-2021, og nedgangen blant de yngste er tydelig på tvers av alle bydeler. SSB forklarer den positive utviklingen på landsbasis med blant annet en moderat inntektsvekst i 2021, som også var størst blant småbarnsfamiliene, delvis på grunn av økning i barnetrygd for de yngste.¹⁹

¹⁹ SSB.no (2021) Færre barn med vedvarende lavinntekt i 2021.

Figur 3.24. Endring i andel personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt (EU60) mellom 2017-2019 og 2019-2021 (prosentpoeng). Aldersgrupper. Etter bydel.

Kilde: SSB, Inntekt og forbruk, tabell 12944

Flere undersøkelser viser at barn som vokser opp i lavinntektshusholdninger har større risiko for å bli hengende etter på flere levekårsområder. Man ser for eksempel en sammenheng med negative helseutfall, også når det gjelder mental helse, lavere utdanningsnivå og svakere tilknytning til arbeidsmarkedet i voksen alder.²⁰ Personer med innvanderbakgrunn er overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt, selv om det er betydelige variasjoner innad i innvanderbefolkningen som ikke kommer til syne når man ser på gruppen samlet (for eksempel landbakgrunn, innvandringsgrunn og botid).²¹ Innvanderes overrepresentasjon er også tydelig når de gjelder de yngste, men her har det vært en positiv utvikling de siste årene, på lik linje med de yngste aldersgruppene sett under ett.

Statistikken over lavinntekt sier noe om inntekt, men som vi har sett tidligere er også formue en viktig del av det store bildet. Det er for eksempel ikke gitt at en husholdning med lav inntekt og noe formue er dårligere økonomisk stilt enn en husholdning med gjennomsnittlig inntekt, men ingen formue. Figur 3.25 viser andelen personer i husholdninger med årlig lavinntekt (2021) fordelt på forskjellige aldersgrupper, samt de samme gruppene andeler når vi sorterer ut husholdninger med brutto finansformue over 1G.²² Selv om andelenes reduseres på tvers av alle aldersgrupper, er det særlig blant de eldre som det blir færre i lavinntektsgruppen når man tar hensyn til formue.²³

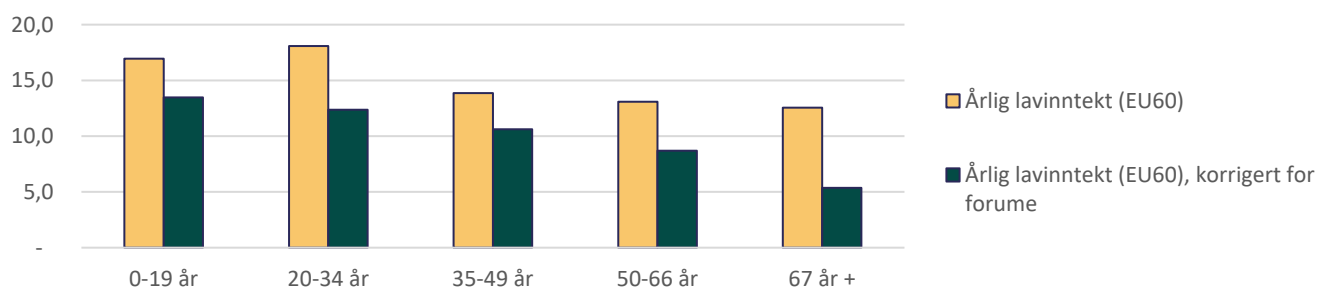
²⁰ Se for eksempel: Fløtten, Tone & Roy A. Nielsen (2020). *Barnefattigdom – en kunnskapsoppsummering. Vedlegg til Like muligheter i oppveksten. Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020-2023)* og Ekren, Rachel og Ola Nestvold Grendal (2021). *Barn i vedvarende lavinntekt klarer seg litt dårligere i utdanning og arbeid.*

²¹ SSB rapport om økonomisk ulikhet *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022*

²² «G» står for grunnbeløpet i folketrygden. I 2021 var 1G 106 399 kr.

²³ Se SSB rapport om *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022* for utdypende analyser som gjelder lavinntekt og formue.

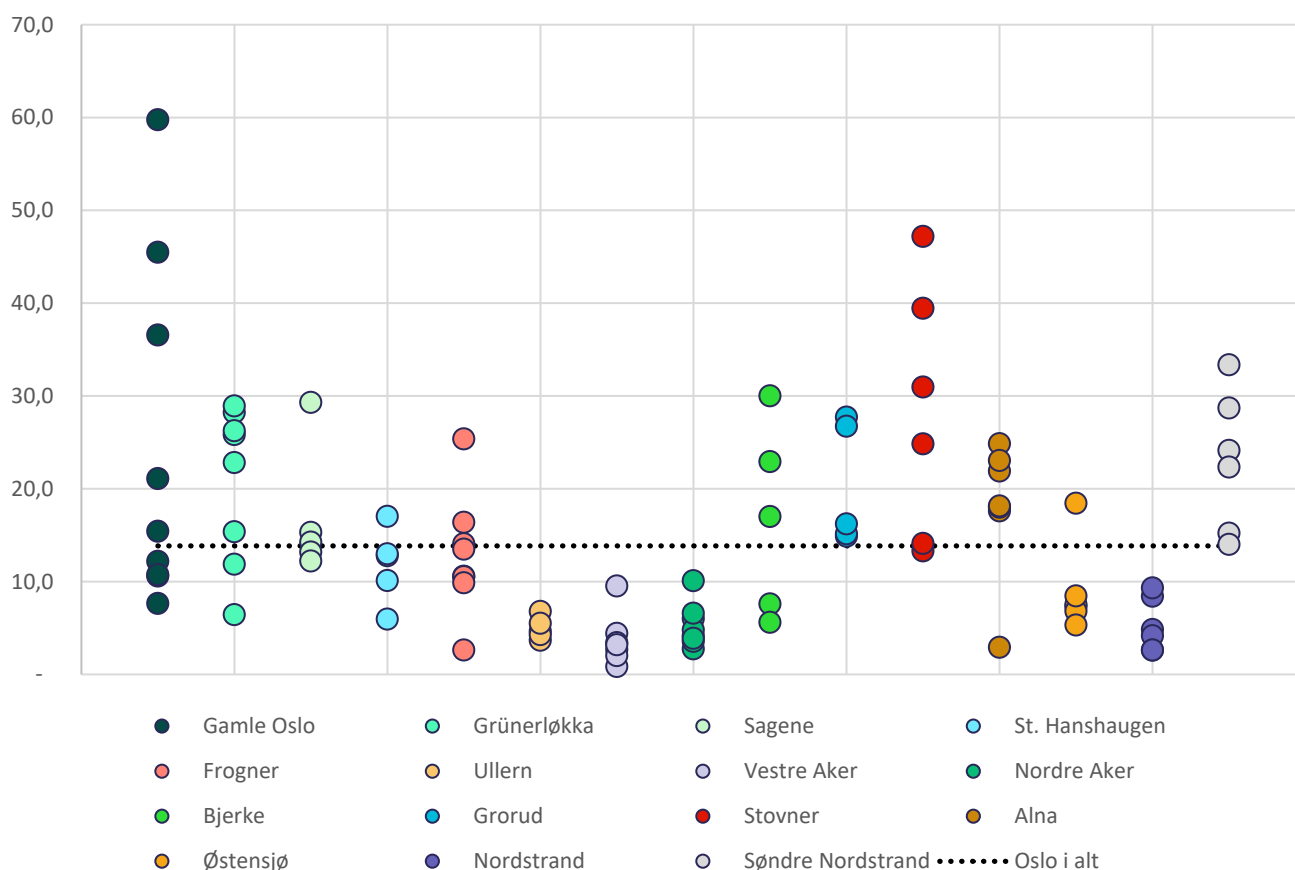
Figur 3.25. Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt (EU60), med og uten korrigering for formue. 2021. Oslo. Etter aldersgrupper.

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

Selv om også årlig lavinntekt har hatt en nedadgående trend de siste årene, på lik linje med utviklingen i vedvarende lavinntekt, er nivået innad i Oslo og bydelene likevel fortsatt meget høyt i mange områder, og forskjellene svært store. Figur 3.26. viser hvordan andelen personer i husholdninger med årlig lavinntekt korrigert for formue varierer blant de yngste (0-17 år) mellom bydelenes delbydeler i 2021. Det tidligere bildet med særlig utbredelse av lavinntekt i sentrumsbydeler og Groruddalen gjør seg gjeldende også her, men i tillegg kan vi se at det er store interne forskjeller i disse bydelene; enkelte områder har en lavinntektsandel godt under gjennomsnittet, mens den er over 40 prosent i andre områder i samme bydel. Den høyeste andelen er i delbydel Nedre Tøyen i Gamle Oslo, der snaut 60 prosent av de mellom 0-17 år levde i en husholdning med årlig lavinntekt korrigert for formue i 2021.

Figur 3.26. Andel personer 0-17 år i husholdninger med årlig lavinntekt (EU60), korrigert for formue. 2021. Etter delbydeler.

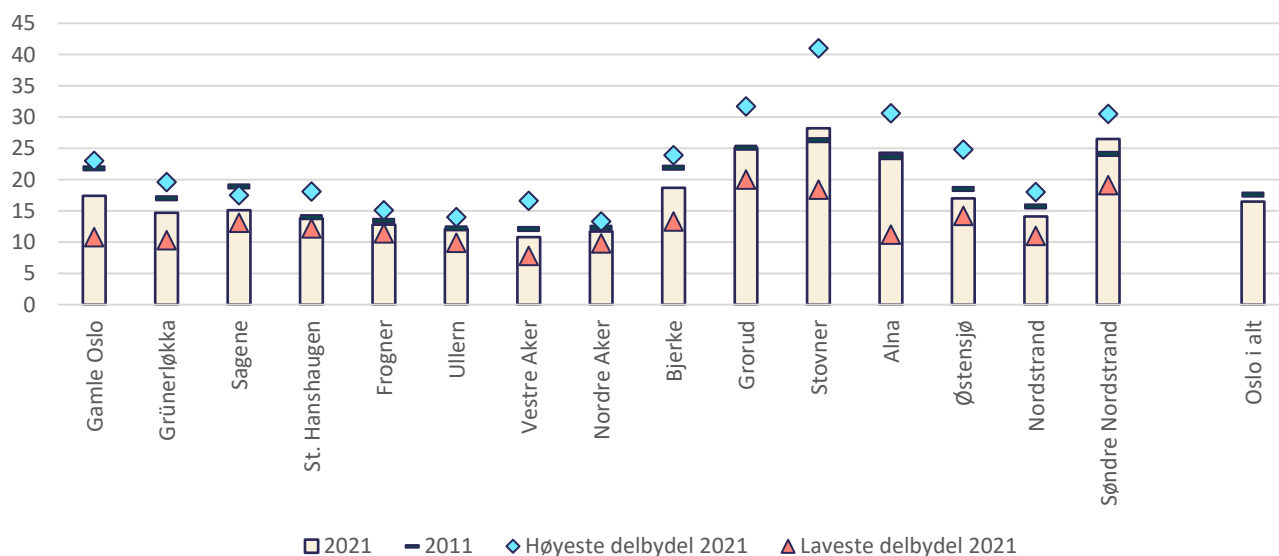

Kilde: SSBs statistikk-løsning for Oslo kommune (spesialbestilling)

3.4 Mottak av offentlige overføringer

«Velferdsstatsavhengige» er definert som husholdninger som mottar mer enn halvparten av inntekten fra offentlige overføringer.²⁴ Husholdninger med personer som er 67 år og over er utelatt, for å unngå at alderspensjonister medregnes. 16,5 prosent av husholdningene i Oslo var velferdsstatsavhengige i 2021, som vi ser av figur 3.27.

Figur 3.27. Andel husholdninger med personer under 66 år hvor overføringer fra det offentlige utgjør mer enn halvparten av inntekten før skatt per bydel, delbydel (høyest og lavest andel) og år. 2011 og 2021.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, [Husholdninger hvor halvparten av inntekten kommer fra overføringer](#).

Andelene varierer imidlertid mellom bydelene fra rundt 11-13 prosent i bydelene i ytre vest til mellom 24-28 prosent i bydelene Alna, Grovdal, Søndre Nordstrand og Stovner. Internt i bydelene er det også til dels store forskjeller. Diamantene og pyramidene i figur 3.27 viser høyeste og laveste andel velferdsstatsavhengige i delbydelene for inntektsåret 2021 (markert med henholdsvis blå og rød). Delbydel Fossum i Bydel Stovner har den klart høyeste andelen, med 41 prosent. Samtidig har Høybråten, en annen delbydel i Stovner, 18,4 prosent velferdsstatsavhengige. I bydelen Alna, som også har et høyt gjennomsnitt, er det i delbydelen Hellerudtoppen litt over 11 prosent av husholdningene som er registrert som velferdsstatsavhengige. I andre bydeler, som Ullern og Frogner, er det lite variasjon. Andelen for Oslo samlet sett har gått ned siden 2011 (markert med mørkeblå streker i figuren). Bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene og Bjerke har hatt den tydeligste nedgangen i andelen velferdsstatsavhengige. Størst har økningen vært i bydelene Stovner og Søndre Nordstrand.

Arbeidsavklaringspenger og uføretrygd

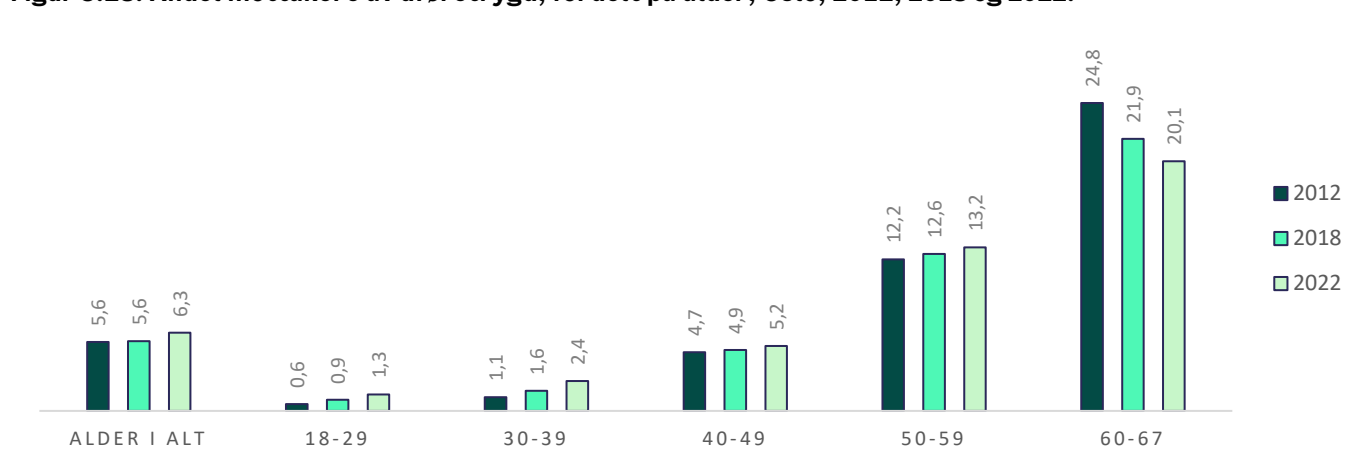
Personer som ikke kan arbeide på grunn av sykdom eller skade kan ha rett på arbeidsavklaringspenger (AAP) eller uførepensjon fra staten. AAP skal sikre inntekt i en periode for de som har behov for hjelp fra NAV for å komme i arbeid, mens uføretrygd skal sikre inntekt for personer med varig nedsatt inntektsevne.

²⁴ Fafo-rapport 2007:05. [Levekår på vandring](#). Husholdninger med personer som er 67 år og over er utelatt, for å unngå at alderspensjonister medregnes.

Ved utgangen av 2022 var det 16 500 mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP) i Oslo.²⁵ Dette tilsvarte 3,3 prosent av befolkningen mellom 18-67 år, og er en økning på 0,1 prosentpoeng (eller rundt 700 personer) fra året før. For landet totalt var andelen på 4 prosent. Oslo hadde lavest andel av mottakere av AAP sammenliknet med andre fylker. Det er imidlertid bydelvis forskjeller i både i antallet og andelen mottakere av arbeidsavklaringspenger. Cirka halvparten av mottakerne har psykiske lidelser, og om lag 25 prosent av mottakerne har muskel- og skjelettlidelser.²⁶ Antallet mottakere av arbeidsavklaringspenger økte fra slutten av 2020 med over 1 500 personer.

Ved utgangen av 2022 var det i underkant av 31 000 mottakere av uføretrygd i Oslo. Dette tilsvarte 6,3 prosent av befolkningen mellom 18-66 år, en økning fra 6,2 prosent året før. Oslo har den laveste andelen av befolkningen med uføretrygd blant fylkene (10,5 % i landet som helhet mottok uføretrygd i 2022). Fra 2012 til 2022 var det en økning i andelen unge som mottok uføretrygd på 0,7 prosentpoeng i Oslo. For aldersgruppen 60-67 år var det en nedgang på 4,7 prosentpoeng i samme periode. Andelen uføretrygdde økte i alle aldersgrupper i alderen 18-59 år fra 2012 til 2022, jf. figur 3.28.

Figur 3.28. Andel mottakere av uføretrygd, fordelt på alder, Oslo, 2012, 2018 og 2022.

Kilde: NAV (spesialbestilling)

Økonomisk sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp er en kommunal behovsbasert ytelse til den som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende andre økonomiske rettigheter, for eksempel trygd.

I Oslo økte antall personer som mottok økonomisk sosialhjelp i løpet av et år fra 17 750 i 2013 til om lag 20 600 i 2022 (andelen mottakere har likevel ikke økt).²⁷ Netto utbetalt økonomisk sosialhjelp²⁸ økte fra 936 millioner til 1 415 millioner kroner i samme periode.²⁹ Fra 2018 til 2021 var det en nedgang i antall mottakere og utbetalinger, men fra 2021 til 2022 var det en økning og utbetalingene økte fra 1 289 millioner til 1 415 millioner kroner.

Alderssammensetningen på sosialhjelpsmottakere i Oslo skiller seg fra resten av landet, som vi

²⁵ SSB, Sosiale forhold, tabell 13058

²⁶ NAV, statistikk-og-analyse - arbeidsavklaringspenger

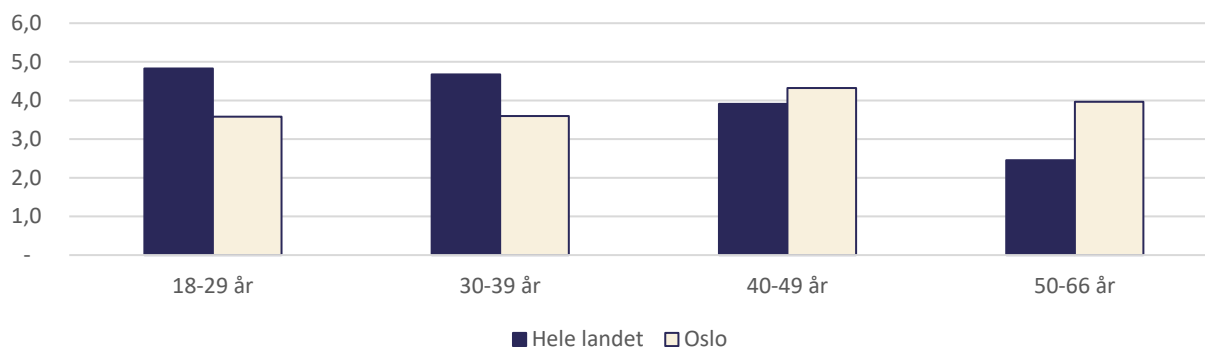
²⁷ Se SSBs tabeller 12210 og 14019, samt tabeller 13995 og 13138

²⁸ Utbetalinger til lån og bidrag fratrasket refusjoner.

²⁹ Bydelsstatistikken 2013 og 2018

ser i figur 3.29, og det er en relativt lav andel unge som mottar økonomisk sosialhjelp i Oslo. Mens andelen sosialhjelpsmottakere synker med alder i landet som helhet, øker det i Oslo fram til 40-års alder. Økningen i antall sosialhjelpsmottakere i Oslo etter 2013 var særlig sterk blant 40- og 50-åringene. Det har vært en liten nedgang i antall mottakere under 30 år. Det er få eldre over 66 som mottar økonomisk sosialhjelp, men det har vært en fordobling fra 322 personer i 2013 til 768 i 2021.

Figur 3.29. Sosialhjelpstilfeller etter alder. Oslo og Norge. 2022. Prosent av befolkningen.

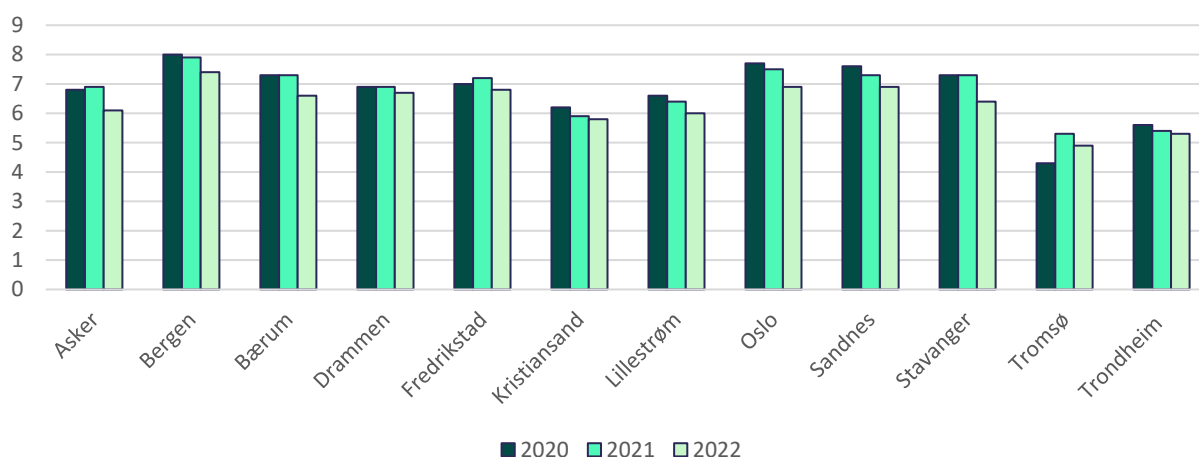

Kilde: SSB, Sosiale forhold, tabell 08900 og 07459

I 2022 var 4 859 av sosialhjelpsmottakerne i Oslo under 30 år, som utgjorde 24 prosent av alle mottakere i kommunen. Dette var en nedgang på 2 prosentpoeng fra 2020. I 2022 hadde videre 5 033 (24 %) av alle mottakerne hjemmeboende barn under 18 år, og her har antallet gått opp med 11 prosent fra 2021 til 2022. Det er likevel kun 3 prosent av sosialhjelpsmottakerne i Oslo som hadde fire eller flere hjemmeboende barn.

61 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2022 hadde utenlandsk landbakgrunn, en andel som er høyere enn i årene før. I samtlige bydeler har både antallet og andelen mottakere med utenlandsk landbakgrunn økt sammenliknet med 2021.³⁰

Figur 3.30. Stønadslengde mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde. Snitt måneder per år. 2020-2022.

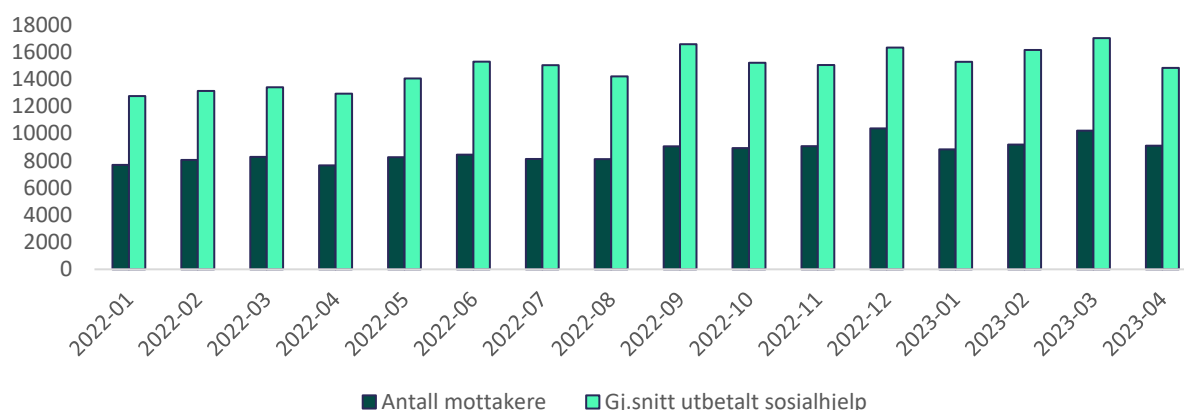
Kilde: SSB, Sosiale forhold, tabeller 12213 og 13994

³⁰ Velferdsetatens årsrapport for sosialhjelp for 2022 (ikke offentlig tilgjengelig)

Personer som mottar sosialhjelp i Oslo, har lenger varighet på stønaden enn i flere andre store kommuner i Norge som vi ser av figur 3.30, som viser stønadslengde for mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde målt i gjennomsnittlig antall måneder i perioden 2020-2022. Trenden for Oslo har likevel vært at stønadslengden blir kortere.

Antallet mottakere og utbetalt beløp per mottaker har fortsatt å øke i 2023 sammenlignet med tilsvarende periode i 2022. Figur 3.31 viser månedstall for antall mottakere og gjennomsnittlig utbetaling i perioden januar 2022 til april 2023.

Figur 3.31. Antall månedlig mottakere av økonomisk sosialhjelp og gjennomsnittlig utbetaling per mottaker. (Jan 2022-april 2023).

Kilde: Velferdsetaten (spesialbestilling)

Kvalifiseringsprogrammet

Kvalifiseringsprogram er en nasjonal ordning og gjelder for personer mellom 18 og 67 år med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven. Kvalifiseringsprogrammet skal bidra til at flere med nedsatt arbeids- og inntektsevne og med få eller ingen ytelser fra folketrygden kvalifiserer seg til og kommer ut i arbeid. Dette skal skje gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging fra Nav. Programmet skal være helårlig og på fulltid, og kan vare i inntil to år, med muligheter for ett års forlengning. Programmet ble etablert i 2009 og etter noen år med opptapping nådde det sitt maksimale antall deltakere i Oslo i 2013 med 1 650 deltakere i gjennomsnitt per måned. Deretter var det en svak nedgang i antall deltakere, før man igjen så en liten økning. I 2020 var det månedlige snitt tallet 1 601. Under pandemien gikk antall deltakere ned igjen, til 1 466 i snitt pr. måned i 2021. I 2022 gikk det gjennomsnittlige antallet deltakere ytterligere ned til 1 385 personer. I 2021 kom 49 prosent av deltakerne i arbeid etter fullført kvalifiseringsprogram. Andelen varierte fra 28 prosent i Bydel Østensjø til 78 prosent i Bydel Vestre Aker. En del av dem som ikke kommer i arbeid vil gå over til økonomisk sosialhjelp eller statlige ytelser.³¹

Utenfor arbeid, utdanning og opplæring

Deler av befolkningen befinner seg utenfor arbeidsstyrken. Hvis vi ser bort fra de som enten er under ordinær utdanning, på arbeidsmarkedtiltak eller alderspensjonister, benyttes iblant benevnelsen NEET³² for denne gruppen (dette er særlig tilfellet for den yngre delen av befolkningen, som regel

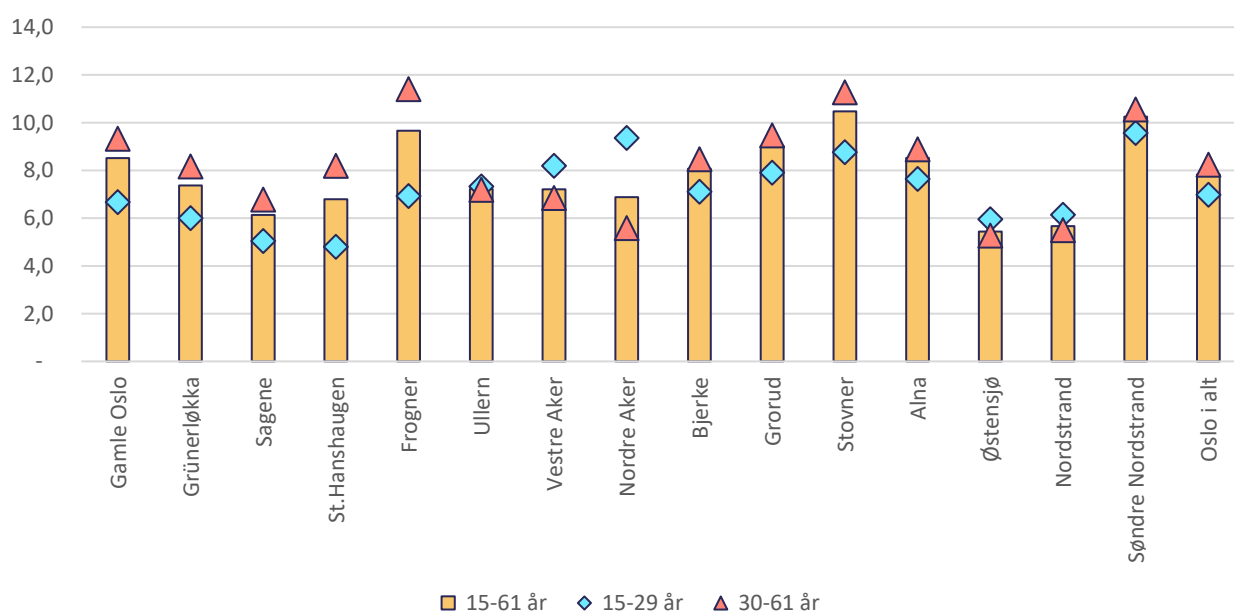
³¹ Rapportering fra Velferdsetaten (spesialbestilling)

³² Not in Employment, Education or Training.

avgrenset til de mellom 15 og 29 år). I SSBs registerbaserte statistikk omfatter kategorien NEET de som er registrert som arbeidsledige hos Nav, mottakere av enten arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd samt en oppsamlende kategori som benevnes «Andre». Denne siste kategorien inkluderer blant annet mottakere av kontantstøtte, enslig forsørgerstønad, sosialhjelp og personer der status i dette henseende er *ukjent*. Her gis det primært et bilde av status, utvikling og geografiske forskjeller når det gjelder gruppen «Andre».³³

Dette er en sammensatt gruppe, og består av personer som er i meget ulike livssituasjoner. En del av gruppen vil sannsynligvis være hjemmearbeidende og forsørges av andre i husholdningen. Både de som frivillig velger å ta et friår fra jobb eller utdanning og personer som av forskjellige grunner slutter med aktiv arbeidssøking og/eller gir opp å fullføre utdanningen kan være inkludert i denne gruppen. For noen er det en frivillig og kortvarig overgangsperiode, mens det for andre kan være en ufrivillig situasjon som vedvarer over tid.³⁴

Figur 3.32. Andel i arbeidstilknytningskategorien «Andre», bosatte i Oslo, 15-61 år (15-29 år, 30-61 år). Etter bydel og Oslo i alt. 2021.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, [Arbeidsstyrkestatus](#).

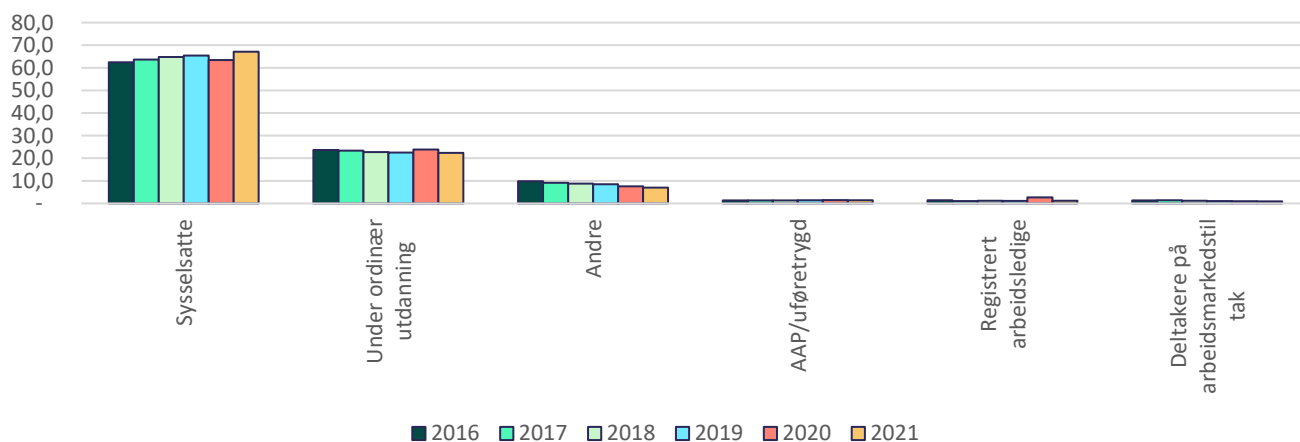
Selv om det er vanligst å se på NEET, og særlig «Andre», i de yngste aldersgruppene, er det ikke utelukkende unge mennesker i denne gruppen. Figur 3.32 viser andelen av bydelenes befolkning mellom 15-61 år i arbeidstilknytningskategorien «Andre» i søylene, mens diamantene og trekantene viser tilsvarende andel i aldersgruppene 15-29 og 30-61 år. For Oslo samlet sorterer rett under 8 prosent av befolkningen mellom 15-61 år i denne kategorien. I bydelene Stovner, Søndre Nordstrand og Frogner er det tilsvarende tallet rundt 10 prosent. De laveste andelenene, om lag 6 prosent, finner vi i bydelene Sagene, Nordstrand og Østensjø. En mer finfordelt aldersfordeling viser at selv om andelen jevnt over er høyere blant de over 30 år, så er bildet motsatt i bydelene Østensjø og Nordstrand samt i Vestre og Nordre Aker.

³³ Siden «Andre» her inkluderer blant andre sosialhjelpsmottakere så er det viktig å huske på at det vil være en del overlappt med tidligere avsnitt om for eksempel sosialhjelp.

³⁴ Se for eksempel følgende rapport fra SSB for mer utdypende informasjon: Bø, T., Vigran, Å. (2014). *Ungdom som verken er i arbeid eller utdanning*. (Rapporter 2014/37). Statistisk sentralbyrå.

Andelen av befolkningen i gruppen «Andre» har gått ned de siste årene, både blant de over og under 30 år. Figur 3.33 viser utviklingen i de forskjellige arbeidstilknytningskategoriene for aldersgruppen 15-29 år, og det er særlig andelen sysselsatte som har økt siden 2016.

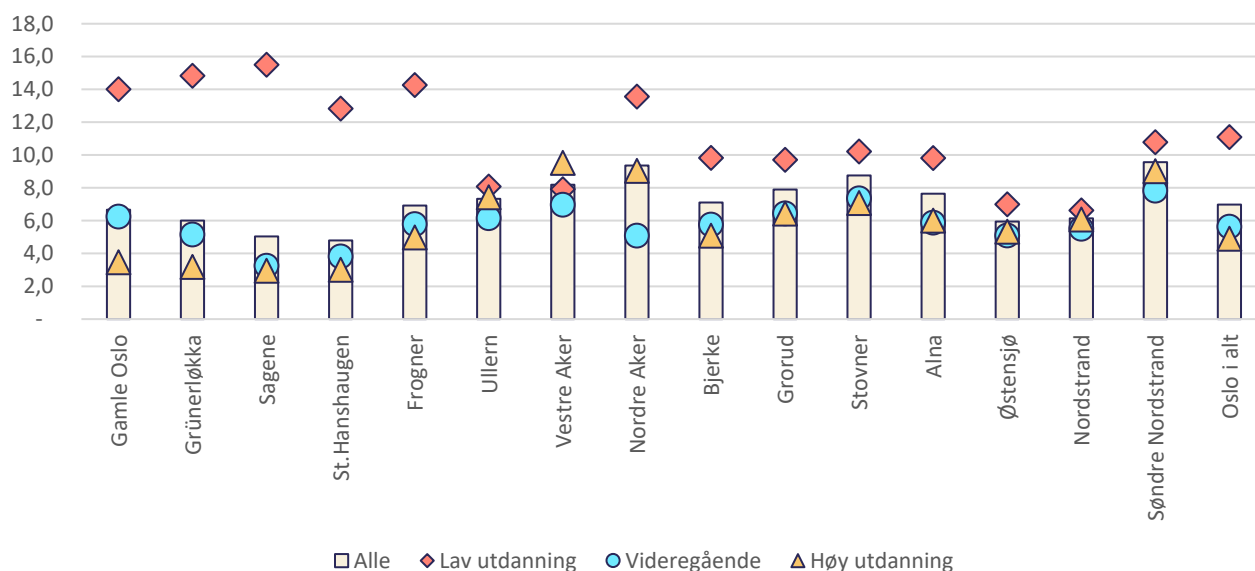
Figur 3.33. Andel per arbeidstilknytningskategori, bosatte i Oslo, 15-29 år. Oslo i alt. 2016-2021.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, [Arbeidsstyrkestatus](#).

Plassering i kategorien «Andre» er i stort mer utbredt blant de med grunnskole som høyeste utdanningsnivå. Figur 3.34 viser hvordan bildet ser ut på tvers av forskjellige utdanningskategorier i aldersgruppen 15-29 år. I enkelte bydeler er bildet motsatt, og det er de unge med høy utdanning som i størst utstrekning er registrert som «Andre». Dette vil sannsynligvis ha sammenheng med tidligere nevnte overgangsperioder mellom utdanning og arbeid («friår» og lignende).

Figur 3.34. Andel i arbeidstilknytningskategorien «Andre» etter høyeste utdanningsnivå, bosatte i Oslo, 15-29 år. Etter bydel og Oslo i alt. 2021.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, [Arbeidsstyrkestatus](#).

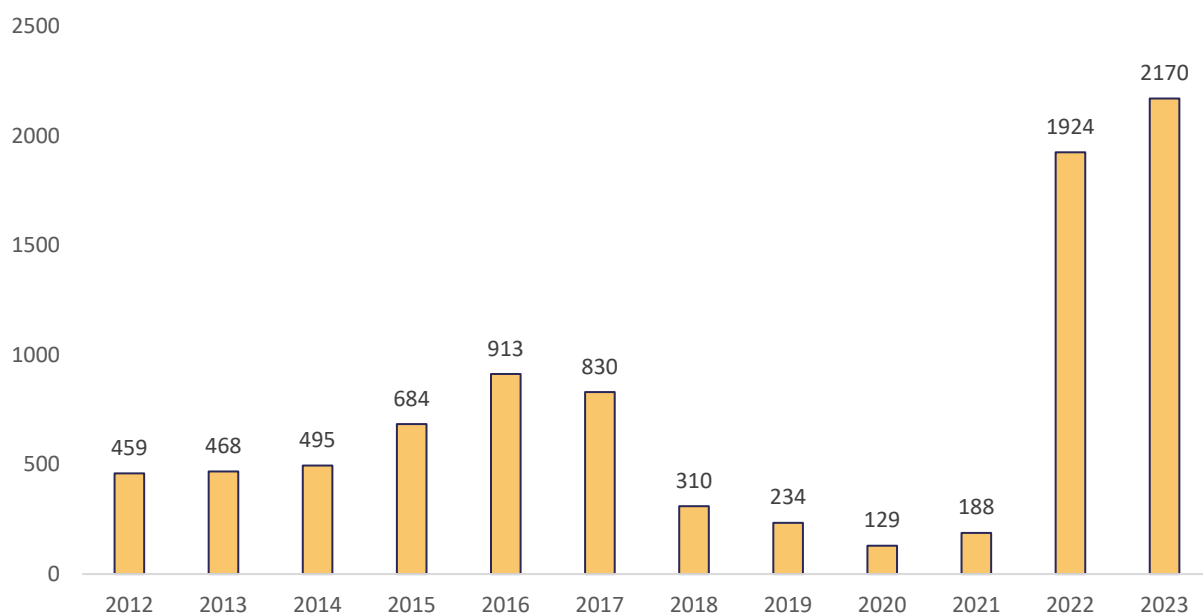
Flyktninger og introduksjonsprogrammet

Alle flyktninger med opphold i Norge bosettes i en kommune. Bosetting og integrering av flyktninger er en kommunal oppgave, og kommunen mottar tilskudd fra staten som skal dekke kommunens utgifter de fem første årene etter bosetting. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) anmoder

Oslo om å bosette en viss kvote hvert år, og bystyret vedtar med få unntak å bosette i tråd med anmodningen. Det er store variasjoner fra år til år i antall asylsøkere som kommer til Norge og antall flyktninger som skal bosettes. 2022 var et rekordår der Oslo bosatte 1 924 flyktninger, hvorav 54 var enslige mindreårige. 80 prosent av flyktningene som ble bosatt Oslo i 2022 kom fra Ukraina.

I tillegg til flyktningene som bosettes i kommunen gjennom utsøkning, det vil si forespørsel om bosetting fra IMDi, kommer familiegjennforening og noen flyktninger som flytter fra andre kommuner i løpet av den femårige integreringstilskuddsperioden. For 2023 er Oslo anmodet om, og har vedtatt, å bosette 2 170 flyktninger, hvorav 41 enslige mindreårige over 15 år.

Figur 3.35. Antall bosatte flyktninger i Oslo fra 2012-2022.

Kilde: Integrerings- og mangfolddirektoratet, statistikk over innvandring og integrering. Tall for 2023 viser tallet for anmodning om bosetting av flyktninger.

Til og med 2018 ble bosettingsansvaret fordelt mellom bydelene etter folketallet. Fra 2019 skjer fordelingen dels basert på folketall, dels til de bydelene hvor andel flyktninger er lavere enn gjennomsnittet for byen. Som følge av den store ankomsten av flyktninger fra Ukraina har kommunen valgt å bosette flyktninger i alle bydeler, blant annet etter innmeldt kapasitet fra bydelene. Ved inngangen til 2023 bodde det til sammen 53 458 personer med flyktningbakgrunn³⁵ i Oslo (78 % av dem norske statsborgere), noe som tilsvarte om lag 19 prosent av alle personene med flyktningbakgrunn i landet.³⁶

Introduksjonsprogrammet er et opplæringsprogram som skal forberede målgruppen til deltakelse i det norske arbeidslivet. Målgruppen for introduksjonsprogrammet er alle flyktninger mellom 18 og 55 år som kommer til Norge. Det samme gjelder familiemedlemmer som senere kommer til landet.

Målet med introduksjonsprogrammet for deltagere som minimum har utdanning på videregående nivå fra før, er at deltageren skal kvalifisere til høyere utdanning eller arbeid. Programmet skal vare mellom tre og seks måneder og kan forlenges med inntil seks måneder. Deltakere i

³⁵ Personer som har kommet til Norge av fluktgrunner og familieinnvandrere til disse. Barn født av personer med flyktningbakgrunn etter at foreldrene kom til Norge, er ikke regnet med. Asylsøkere er heller ikke regnet med.

³⁶ SSB, Befolkning, tabell 03810

programmet som ikke har fullført videregående opplæring og som er under 25 år, skal ha som mål å fullføre videregående opplæring gjennom introduksjonsprogrammet.

Antall deltakere i introduksjonsprogrammet i Oslo var forholdsvis stabilt mellom 1 100 til 1 300 fra 2013 fram til 2015. Deretter var det en sterk vekst som følge av flyktningetilstrømmingen fra 2015 frem til 2018. Deretter gikk antallet deltakere ned frem til 2021. I 2022 var det om lag 950 deltakere på introduksjonsprogrammet. Som følge av ankomsten av flyktninger fra Ukraina vil antallet deltakere kunne øke fremover.

Fra 2014 til 2019 var det en positiv utvikling i resultater av programmet på avslutningstidspunktet. I 2020 og 2021 var det en nedgang i overgangen til arbeid og utdanning, trolig som følge av pandemien og nedstengingstiltakene som ble iverksatt for bekjempelse av pandemien. I 2022 var det en marginal økning sammenliknet med 2021. Resultatene varierer imidlertid for ulike grupper av flyktninger. Kvinner har vesentlig lavere tilbøyelighet til å være i arbeid på avslutningstidspunktet enn menn. Måloppnåelsen varierer også mellom bydelene.

Figur 3.36. Overgang til arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram i Oslo. 2012-2022. Prosent.

Kilde: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, statistikk over innvandring og integrering og Velferdsetaten (tall for 2022, spesialbestilling)

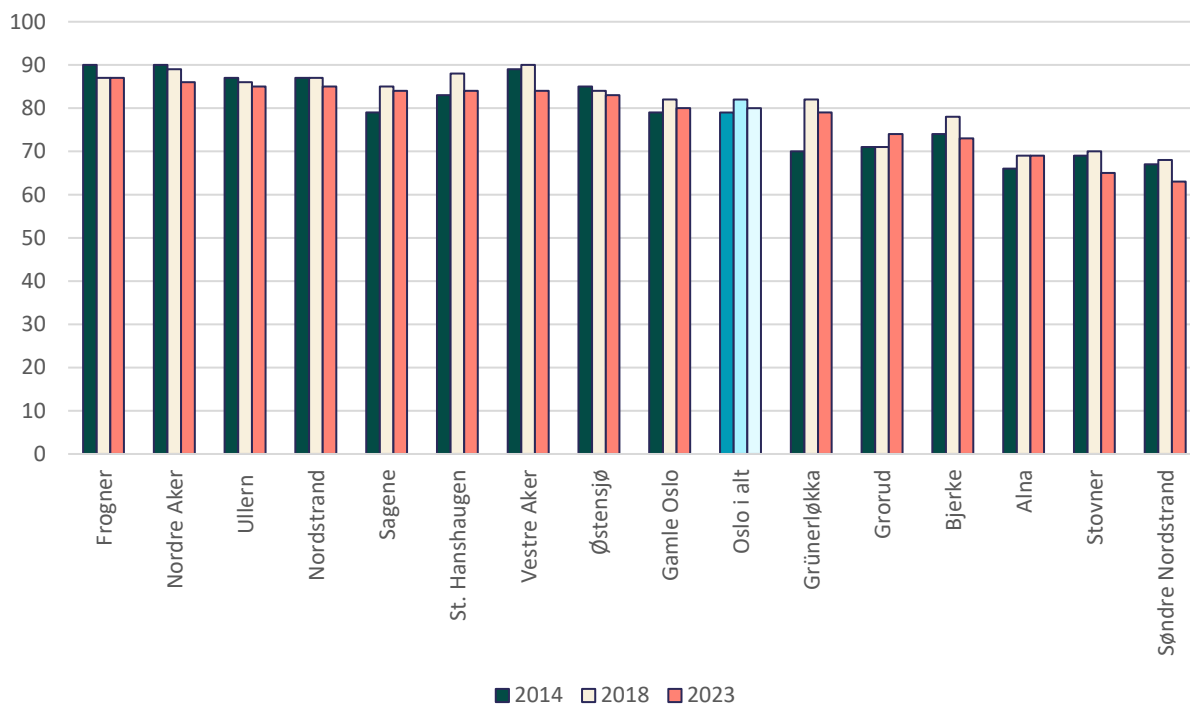
3.5 Trivsel og trygghet

Innbyggerne i Oslo trives i all hovedsak godt i byen sin og i nærområdet der de bor. I Innbyggerundersøkelsen 2023³⁷ oppgir 77 prosent at de trives godt i Oslo og 80 prosent at de trives godt i området der de bor. Andelen som trives godt i boområdet sitt har holdt seg relativt stabil siden 2014, men det er en del bydelsvariasjoner både når det gjelder i hvor stor grad man trives og hvordan dette har utviklet seg, som vist i figur 3.37. Det er befolkningen i de

³⁷ Innbyggerundersøkelsen 2023 (hovedrapport, resultatportal, etc.)

vestlige bydelene og bydel Nordstrand som trives best i nærmiljøet, men disse er også blant bydelene der nivået har gått mest ned siden 2014. Bydelene Stovner og Søndre Nordstrand har lavest andel som i stor grad trives i nærområdet (og en negativ utvikling siden 2014), og det er over 20 prosentpoengs forskjell mellom Frogner og Søndre Nordstrand. Bydelene Sagene, Grünerløkka, Grorud og Alna har hatt størst økning i trivsel mellom 2014 og 2023.

Figur 3.37. Trivs i det området man bor i. Andel som svarte stor/svært stor grad. 2014, 2018 og 2023. Sortert etter høyeste verdi i 2023.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2023

Ung i Oslo 2023 viser at 71 prosent av ungdommene³⁸ i Oslo er fornøyd med lokalmiljøet der de bor, mot 66 prosent for landet i stort. 12 prosent er misfornøyd, og resten er verken fornøyd eller misfornøyd. Nivået i Oslo har vært stabilt over tid. Uansett hvilken bydel ungdom bor i, er flertallet godt fornøyd med lokalmiljøet sitt, men grad av tilfredshet varierer mye mellom de ulike bydelene.

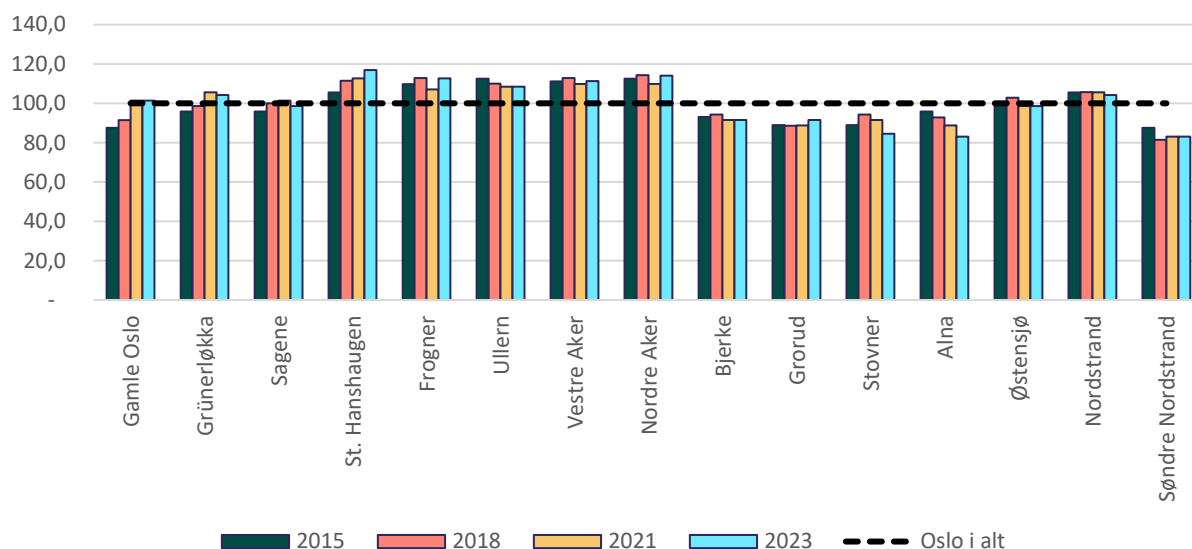
Figur 3.38 viser utviklingen i andelen ungdom som er fornøyd med lokalmiljøet mellom 2015 og 2023. Tallene er oppgitt som prosent av gjennomsnittet for Oslo (den stiplede linjen på 100 %) for å fremheve variasjonene mellom bydelene opp mot byen i stort. Ungdom i indre og ytre by vest, samt Nordstrand, er mer fornøyd med lokalmiljøet sitt enn ungdom i resten av byen, og dette er et mønster som har vært vedvarende over tid.

Det har vært en merkbar positiv utvikling hos ungdommer i sentrum øst og St. Hanshaugen (der man i 2023 var mest fornøyd), mens andelen har hatt en negativ utvikling i deler av de ytre bydelene øst og sør i byen, særlig i Alna og Stovner. Ungdom med lav sosioøkonomisk status og utenlandsfødte foreldre er minst fornøyd med lokalmiljøet, mens flere gutter enn jenter er fornøyd.³⁹

³⁸ Ungdom betyr i dette og påfølgende avsnitt om trygghet elever på ungdoms- og videregående skole

³⁹ Bakken, A. (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Oslo: NOVA, OsloMet

Figur 3.38. Andel unge som er fornøyd med lokalmiljøet, i prosent av gjennomsnittet for Oslo. Per bydel. 2015-2023.

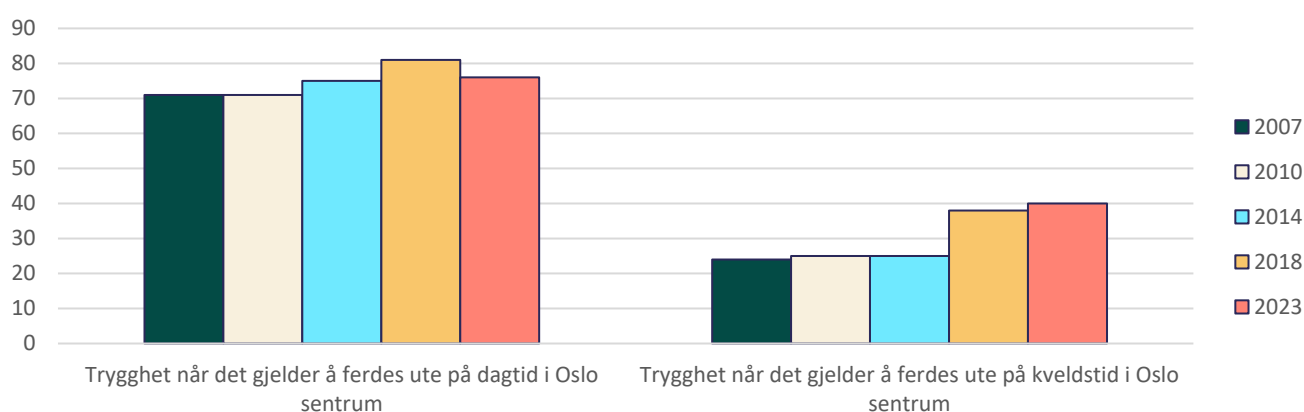

Kilde: Ung i Oslo, rapporter fra 2015, 2018, 2021 og 2023

Befolkningens følelse av trygghet

Innbyggerundersøkelsen fra 2023 viser at et stort flertall på 76 prosent av innbyggerne i Oslo opplever at det er trygt å ferdes ute på dagtid i sentrum. Dette er likevel en nedgang på 5 prosentpoeng fra nivået i 2018, og resultatet i 2023 er på linje med innbyggerundersøkelsen fra 2014. Samtidig er andelen som føler seg trygge klart høyere nå enn i undersøkelsene fra 2007 og 2010. Andelen som føler seg trygge på kveldstid i Oslo sentrum er betydelig lavere (40 %) enn på dagtid. Her har det imidlertid vært en positiv utvikling siden 2018, og andelen har også økt betraktelig fra årene 2014, 2010 og 2007, der andelen som følte seg trygge på kveldstid kun var rundt 25 prosent.

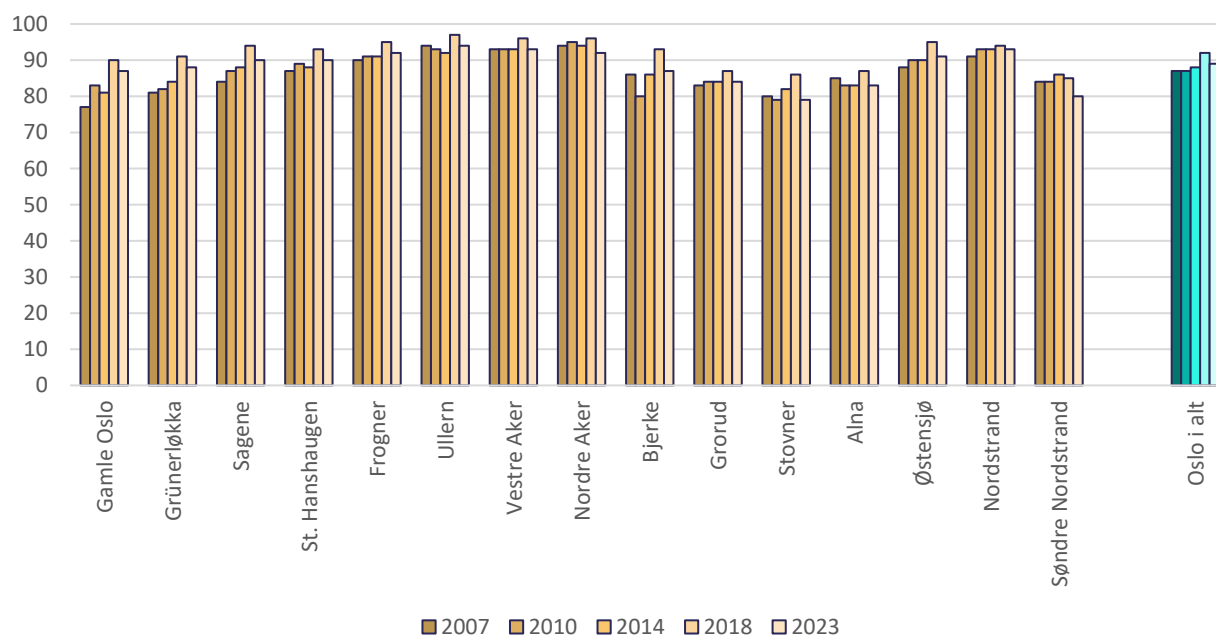
Figur 3.39. Trygghet i Oslo sentrum på dag- og kveldstid. Andel som svarte stor/svært stor grad. 2007- 2023.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2023

Enda flere, hele 89 prosent, føler seg trygge på dagtid i nærområdet sitt. Her har det likevel også vært en negativ utvikling siden 2018, og nedgangen gjør seg gjeldene på tvers av alle bydeler, som vi ser i figur 3.40. De vestlige bydelene og Nordstrand hadde de høyeste andelenene i 2023 med over 90 prosent, mens Stovner og Søndre Nordstrand hadde de laveste andelenene, hvor om lag 80 prosent oppgir at de føler seg trygge på dagtid i nærområdet.

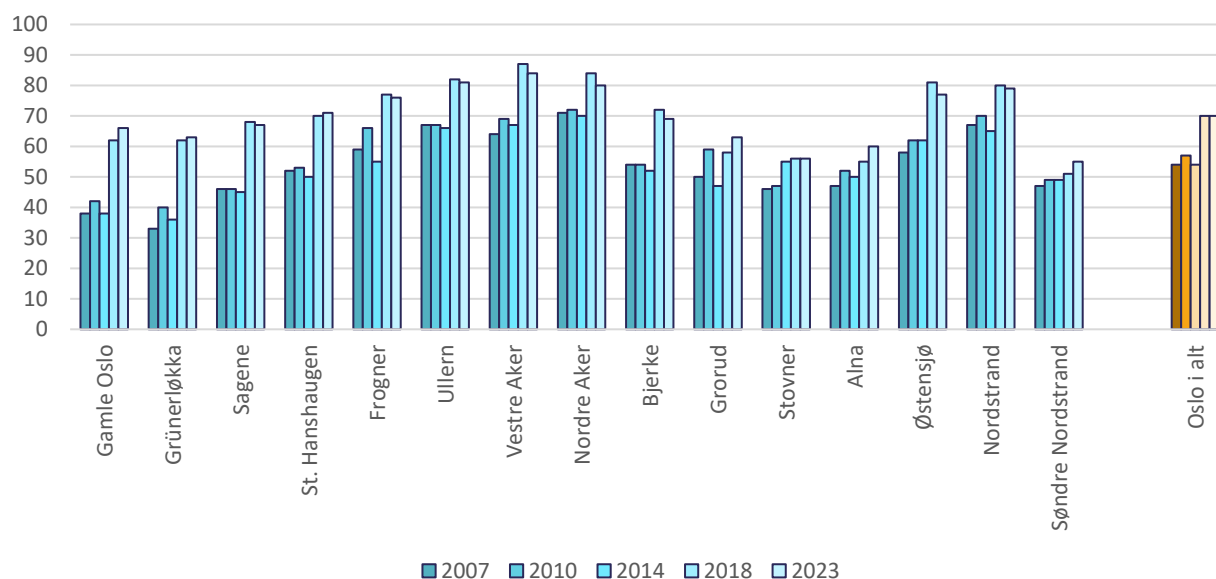
Figur 3.40. Trygghet i nærområdet på dagtid. Andel som svarte stor/svært stor grad. 2007- 2023. Etter bydel

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2023

De fleste føler seg trygge i nærområdet også på kveldstid (70 % i 2023). Sammenlignet med undersøkelsen i 2018 har utviklingen i bydelene gått i litt forskjellige retninger, fra tydelig positivt i bydeler som Søndre Nordstrand, Stovner og Gamle Oslo, til negativt i for eksempel Nordre Aker og Østensjø. Det tydeligste mønsteret her er likevel den positive utviklingen fra 2014 og fremover som vi ser i figur 3.41.

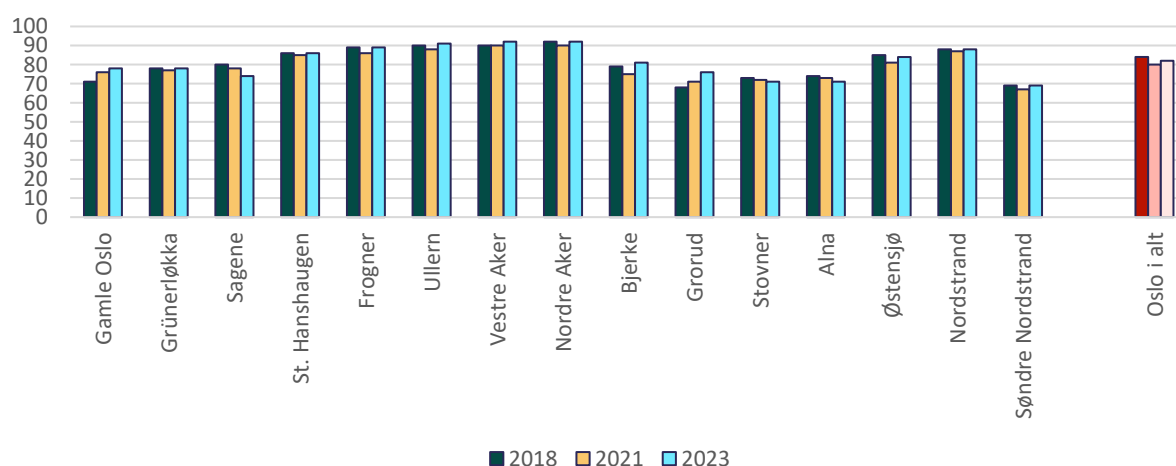
Figur 3.41. Trygghet i nærområdet på kveldstid. Andel som svarte stor/svært stor grad. 2007- 2023. Etter bydel.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2023

Tall fra Ung i Oslo 2023⁴⁰ viser at flertallet unge føler seg trygge når de er ute om kvelden i sitt nærmiljø. Andelen var på 82 prosent i Oslo samlet sett, noe under landsgjennomsnittet på 85 prosent. Andelen i Oslo har økt siden 2021, men er fortsatt 2 prosentpoeng lavere enn i 2018. Følelsen av trygghet varierer også til dels betydelig mellom forskjellige deler av byen. Nivået i 2023 var for eksempel på 92 prosent i Vestre og Nordre Aker, mens tilsvarende andel var 69 prosent i Søndre Nordstrand. Mange av bydelene har en lignende trend, der nivået i 2023 enten er på linje med, eller høyere enn, kartleggingen i 2018. Grorud og Gamle Oslo skiller seg ut med en mer konsekvent positiv utvikling, mens det motsatte er tilfellet i Sagene, Stovner og Alna.

Figur 3.42. Andel unge som opplever det som trygt å være ute om kvelden i nærmiljøet. Per bydel og Oslo i alt. 2018-2023

Kilde: Ung i Oslo, rapporter fra [2018](#), [2021](#) og [2023](#)

3.6 Opplevd diskriminering og hatkriminalitet

Diskriminering er en usaklig eller urimelig forskjellsbehandling på grunnlag av for eksempel kjønn, religion, seksuell orientering, etnisitet eller nedsatt funksjonsevne.⁴¹ SSB gjennomførte i mars 2021 en undersøkelse om livskvalitet i den norske befolkningen, der hovedformålet var å få kunnskap om, og å belyse forskjeller i, livskvalitet mellom ulike grupper. Respondenter ble her spurt om de i løpet av det siste året hadde opplevd å bli behandlet dårlig på grunn av blant annet alder, kjønn, sykdom, etnisk bakgrunn eller seksuell identitet.⁴² I denne undersøkelsen fremkommer det at på landsbasis er det unge voksne, innvandrere, ikke-heterofile og personer med dårlig helse eller lav sosioøkonomisk status som opplever mest diskriminering.

I en rapport⁴³ fra Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning (KIFO) presenteres funn fra en seks måneders kartlegging av minoriteters opplevelser med rasisme og diskriminering i møte med Oslo kommune som organisasjon og tjenesteyter. Her fremkommer det at opplevelser av å ha blitt behandlet dårligere enn andre minst én gang, på ett eller flere diskrimineringsgrunnlag og i møte med sektorene i Oslo kommune de siste 12 månedene, er utbredt. Et flertall av respondentene oppgir å ha opplevd en eller annen form for negativ forskjellsbehandling, særlig å

⁴⁰ Bakken, A. (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Oslo: NOVA, OsloMet

⁴¹ Se for eksempel Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratets [definisjon](#) av begrepet.

⁴² SSB, [Livskvalitetsundersøkelsen 2021 - En av fem opplever diskriminering](#)

⁴³ KIFO, 2022, [Kartlegging av rasisme og diskriminering i møte med Oslo kommune](#)

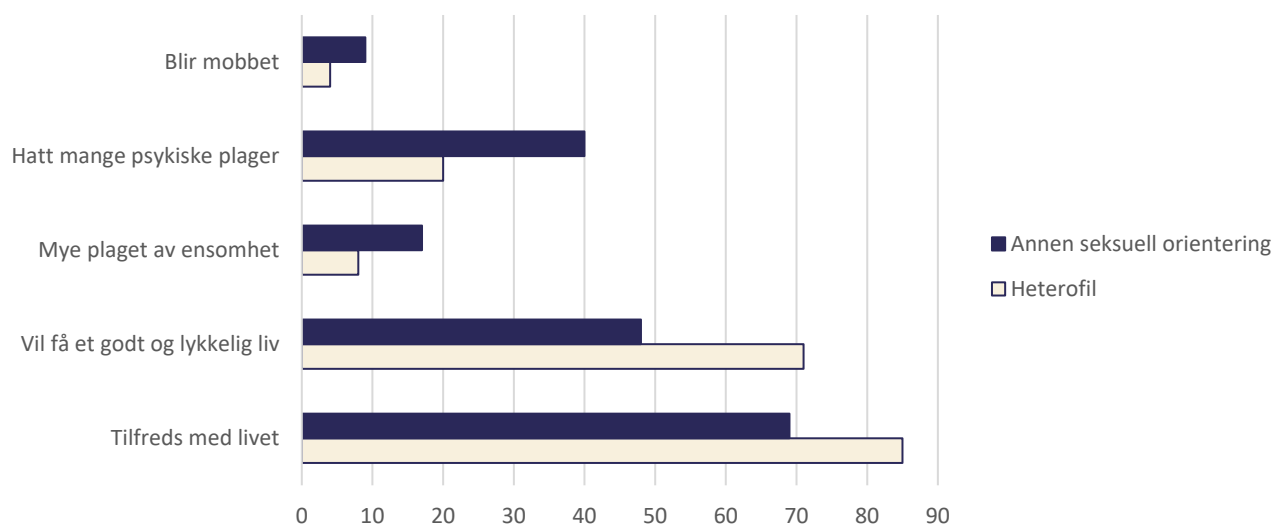
bli behandlet dårligere på grunnlag av enten etnisitet, nasjonal opprinnelse, hudfarge eller religiøs tilhørighet. Et hovedfunn var betydelig variasjon i utbredelse på tvers av kommunens ulike sektorer. Andelene som oppgir å bli behandlet dårlig i møte med Oslo kommune som arbeidssøker og i forbindelse med egen boligsituasjon er for eksempel høyere enn andelen som oppgir å bli behandlet dårlig i møte med Oslo kommunes utdanningsinstitusjoner og helsevesen.

IMDis rapport *Hvordan går det med integreringen i Norge*⁴⁴ viser at innvandrere generelt har lavere tillit til offentlige tjenester enn den øvrige befolkningen, med mellom 15 og 20 prosentpoeng forskjell i tillit til kommunale tjenester som barnevern, skole og helsevesen. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har også i langt større grad opplevd diskriminering og hatefulle ytringer.

SSB viser til at opplevelsen av å bli diskriminert kan ha betydning for livskvalitet og helse, og i deres Livskvalitetsundersøkelse oppga 46 prosent av de som hadde opplevd diskriminering «lav tilfredshet med livet» (dobbelte så stor andel som de som ikke hadde opplevd diskriminering).⁴⁵

Ung i Oslo 2023 gir innsikt i, og oppdatert kunnskap om, levekår og livskvalitet blant ungdom med ulike seksuelle orienteringer. I figur 3.43 er seks ikke-heterofile kategorier slått sammen til en gruppe som blir sammenlignet med den heterofile gruppen. Resultatene viser at gruppen med annen seksuell orientering systematisk kommer dårligere ut på sentrale livskvalitetsindikatorer.⁴⁶ De er for eksempel mindre tilfredse med livet, mindre framtidsoptimistiske, mer ensomme, skårer dårligere på helseindikatorer, og blir oftere utsatt for mobbing.

Figur 3.43. Livskvalitet og levekår blant gutter og jenter med heterofil og annen seksuell orientering. Justert for kjønn. 2023 (utvalgte indikatorer)

Kilde: [Ung i Oslo 2023](#)

Politidirektoratet og Oslo politidistrikt utgir en årlig rapport om hatkriminalitet i Norge, definert som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av, eller har sin bakgrunn i, andres hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion/livssyn, seksuell orientering,

⁴⁴ IMDI 2023 *Hvordan går det med integreringen i Norge*

⁴⁵ SSB, *Livskvalitetsundersøkelsen 2021 - En av fem opplever diskriminering*

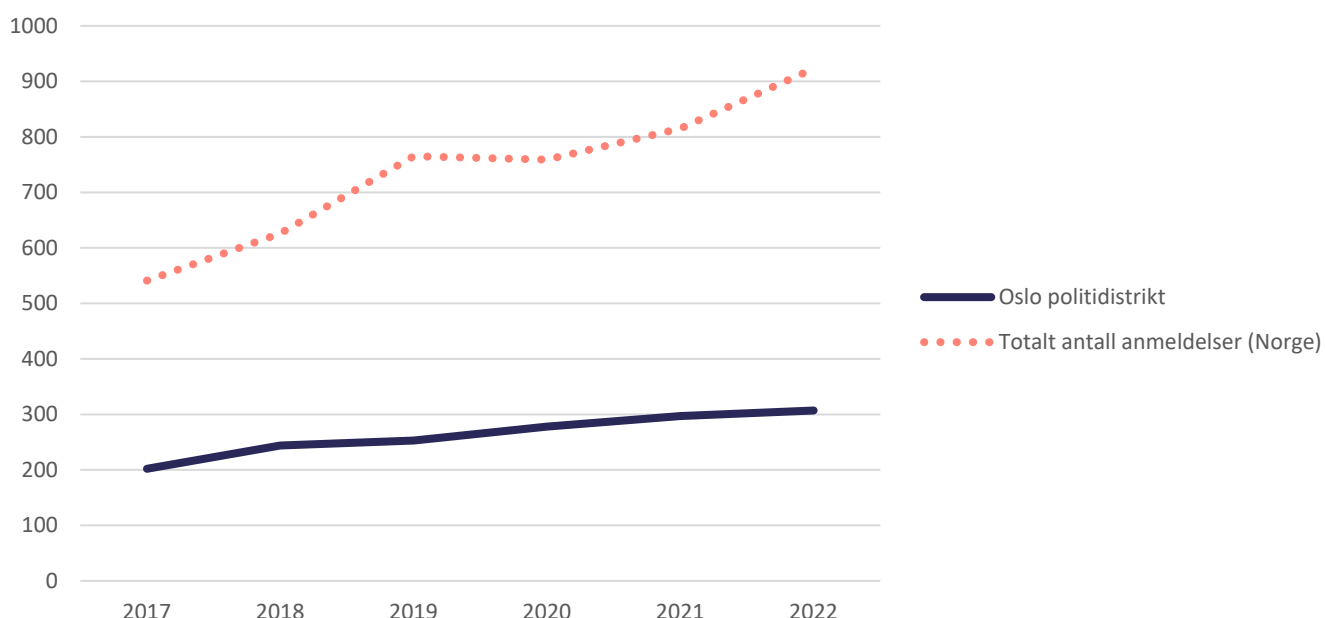
⁴⁶ Figuren viser kun et utvalg av inkluderte indikatorer. For fullstendig informasjon, se Bakken, A. (2023). *Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23*. Oslo: NOVA, OsloMet

kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, og/eller nedsatt funksjonsevne.⁴⁷ Totalt ble det registrert 923 anmeldelser kodet som hatkriminalitet i Norge i 2022. Dette var en økning på 13 prosent fra året før, mens sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 2017 – 2021 er økningen på 32 prosent. Rapporten viser til at denne utviklingen antas å henge sammen med økt bevissthet rundt hatkriminalitet i befolkningen og økt kompetanse hos politiet, men det kan heller ikke utelukkes en reel økning av hatkriminalitet. Oslo politidistrikt etterforsket cirka en tredjedel av disse anmeldelsene i 2022.

Hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse oppgis å være det vanligste hatmotivet og utgjør 55 prosent av alle registrerte hatmotiv i Norge. Det har vært en økning i anmeldelser av hatefulle ytringer der motivet er seksuell orientering. Antallet har økt med 57 prosent fra 2021 til 2022, fra 54 til 85 anmeldelser.

Politiet viser til at det sannsynligvis er mørketall på dette området, og rapporten gir derfor ikke et fullstendig bilde på omfanget av hatkriminalitet i Norge eller Oslo.⁴⁸

Figur 3.44. Anmeldte hatkriminalitetssaker. Oslo politidistrikt og totalt antall anmeldelser for hele landet (inkl. Oslo). 2017-2022.

Kilde: Politidirektoratet og Oslo politidistrikt, [Hatkriminalitet i Norge 2022](#)

⁴⁷ Politidirektoratet og Oslo politidistrikt, [Hatkriminalitet i Norge 2022](#)

⁴⁸ Politidirektoratet og Oslo politidistrikt, [Hatkriminalitet i Norge 2022](#)

4 Skole og oppvekst

Hovedtrender

- Nærmere 92 prosent av barn går i barnehagen. Andelen har økt de siste årene, men varierer fortsatt mellom bydelene.
- 95 prosent deltar i Aktivitetsskolen. Andelen har økt betydelig de siste årene.
- Elevenes motivasjon for skolearbeidet synker allerede fra 5. trinn, til et lavmål på 10. trinn, før motivasjonen stiger noe i videregående skole. Motivasjonen til elevene i Oslo er noe høyere enn landsgjennomsnittet.
- Det er store variasjoner mellom bydelene i elevenes grunnskolekarakterer.
- Søkere til yrkesfag har økt fra om lag 1 av 5 til 1 av 4 elever de siste årene.
- Nesten 81 prosent gjennomfører videregående opplæring i løpet av fem år. Andelen har økt med 3,7 prosentpoeng siste 10 år.
- De aller fleste ungdommer i Oslo blir ikke registrert for kriminelle handlinger. For første halvår i 2023 ser vi imidlertid at den registrerte kriminaliteten blant unge i Oslo har økt noe, sammenliknet med de tre siste årene før pandemien.
- Bruken av cannabis har økt blant unge de siste årene. Mot slutten av videregående har nærmere 4 av 10 gutter brukt det.

Utdanningsløpet varer fra barnehagen til fullført videregående opplæring. Å sikre tilstrekkelig skole- og barnehagekapasitet er en viktig oppgave for kommunen. Fullføring av videregående opplæring er viktig for å kunne delta i samfunnet som voksen og lykkes i videre studier og arbeidsliv. Gjennom skolegangen er støttetjenester som helsestasjoner, skolehelsetjeneste og barnevern viktige for å danne grunnlaget for en trygg og god skolehverdag hvor elevene lærer og utvikler seg best mulig. Trygge nærmiljø med inkluderende fritidstilbud er også en viktig del av et godt oppvekstmiljø for barn og ungdom. Ulike lokale fritidstiltak bidrar til gode aktivitetstilbud til hele barne- og ungdomsbefolkningen. De kommunale fritidstiltakene når særlige utsatte grupper gjennom gratis aktiviteter, tilbud om tilrettelagte aktiviteter og ferieaktiviteter.

4.1 Barnehage

Barnehagene er et pedagogisk tilbud for barn i alderen 0-6 år. Barnehagen er den første delen av utdanningsløpet, og skal ivareta barnas behov for omsorg, lek og læring. I et stadig mer mangfoldig og flerkulturelt samfunn er barnehagen en integreringsarena som legger et viktig grunnlag for gjennomføring av videre skolegang.

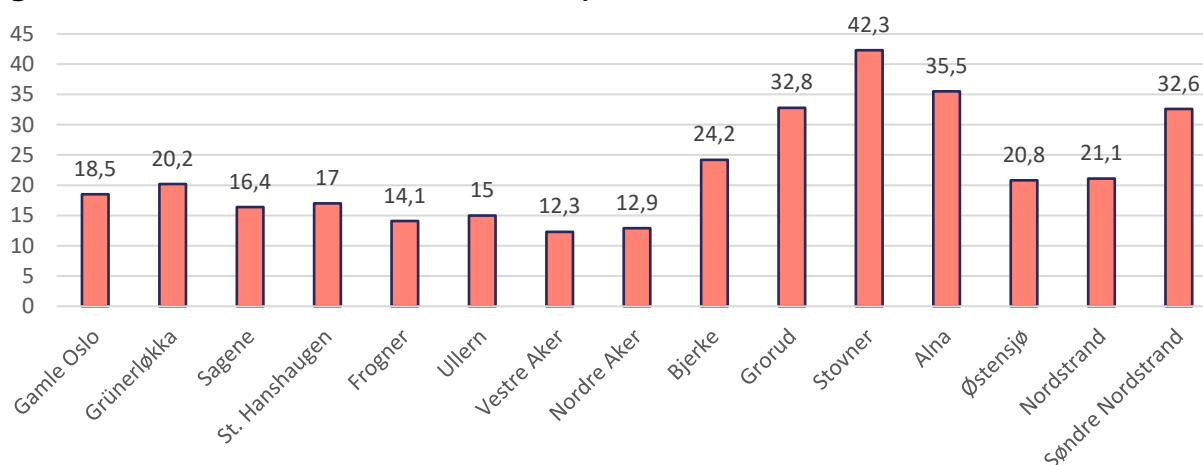
Deltakelse i barnehagen

Våren 2023 går det 35 432 barn i barnehage i Oslo kommune. Av disse går 20 446 i kommunale og 14 986 i private barnehager. Det vil si at 58 prosent av barna går i kommunale barnehager, og denne andelen har vært relativt stabil de siste årene. 34 881 barn går i ordinære barnehager og 593 barn går i familiebarnehager.¹

Barnehagedeltakelsen i Oslo har opplevd en økning fra 86,5 prosent i 2015 til 92 prosent i 2022 for barn i alderen 1-5 år. På landsbasis var andelen 93,4 prosent i 2022. For 1-2-åringene har dekningsgraden i Oslo økt fra 76 prosent i 2015 til 86,1 prosent i 2021, mens dekningsgraden for barn 3-5 år har økt fra 94 prosent i 2015 til 95,8 prosent i 2021.² Økningen må ses i sammenheng med etableringen av nasjonale moderasjonsordninger for lavinntektsfamilier, den utvidede kommunale ordningen med gratis kjernetid for 4- og 5-åringer i enkelte bydeler og rekrutteringsarbeidet som gjøres lokalt for å øke deltakelsen i barnehage. Barnehagedeltakelsen varierer mellom bydelene. I 2021 var bydel Stovner bydelen med lavest barnehagedekning for barn mellom 1-5 år med 76 prosent mens i bydel Ullern er dekningsgraden på 96 prosent. Figur 4.2. og 4.3 viser hvordan barnehagedeltakelsen varierer ytterligere på tvers av byens delbydeler.

Bydelene med lavest dekningsgrad for 1-2-åringene er samtidig bydelene med høyest andel av innbyggerne som mottar kontantstøtte. Andelen barn mellom 1 og 2 år med kontantstøtte er høyest i bydelene Stovner, Alna, Grorud og Søndre Nordstrand. I disse bydelene er andelen barn med kontantstøtte over 30 prosent.³

Figur 4.1 Andel barn (1-2 år) med kontantstøtte per 31. mars 2023.

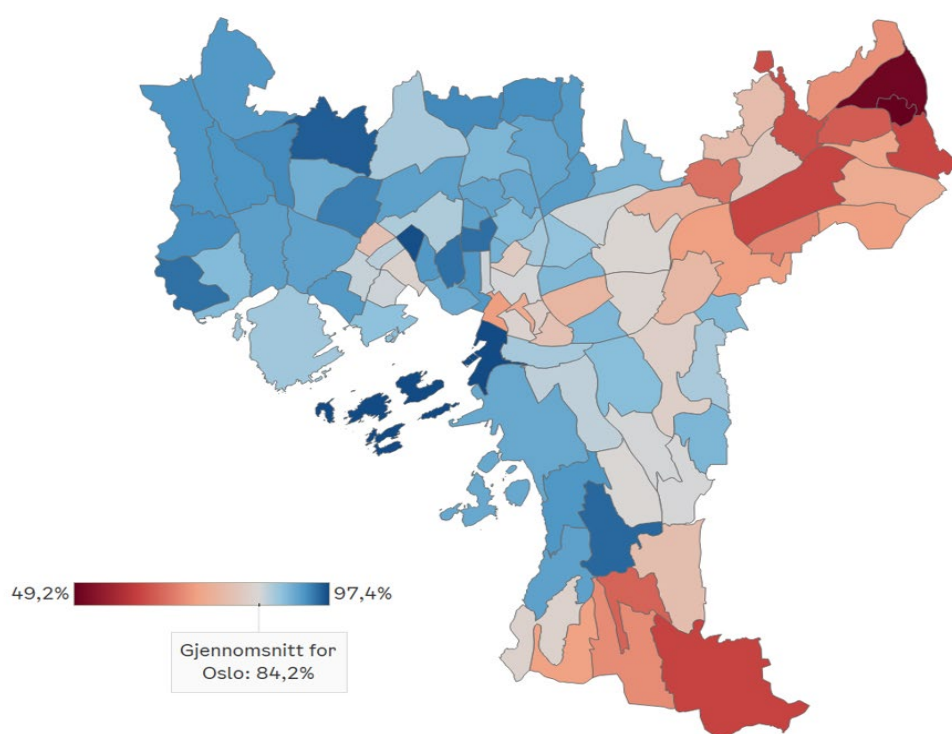
Kilde: Nav familiestatistikk. Tabell Barn. Kommune. 31. mars 2023. Antall og andel

¹ SSB.no (2023): [Barnehager](#)

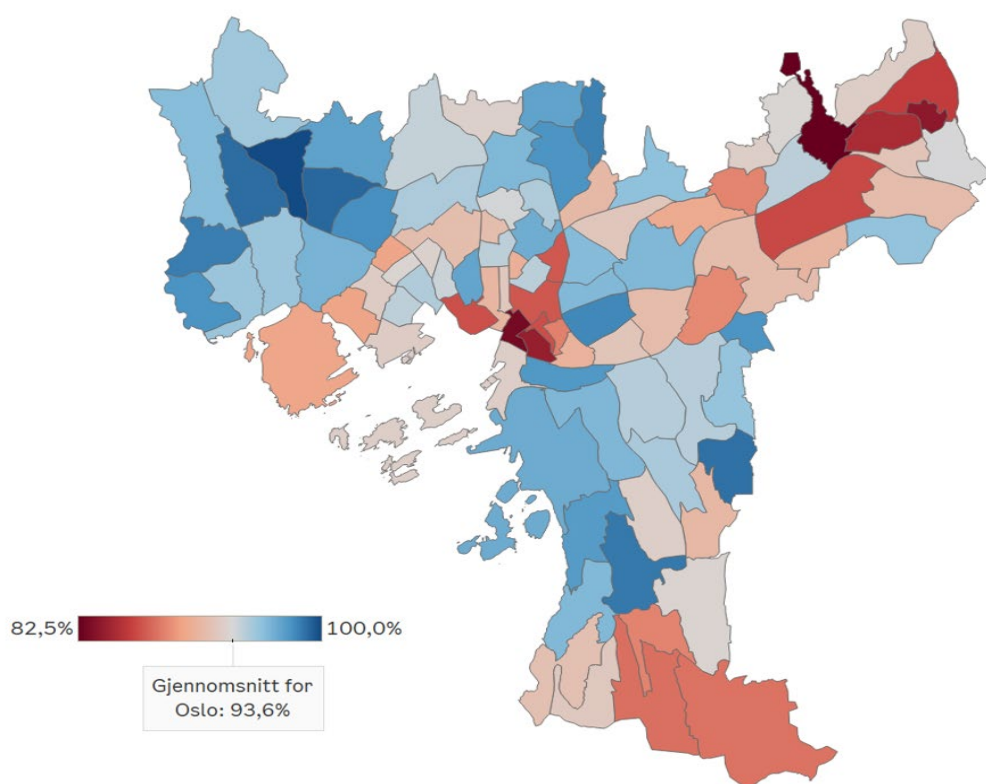
² SSB.no (2023): [Barnehager](#)

³ NAV.no (2023): [Kontantstøtte](#)

Figur 4.2 Deltakelse i barnehage for 1-2 åringer fordelt på delbydeler. 2022.

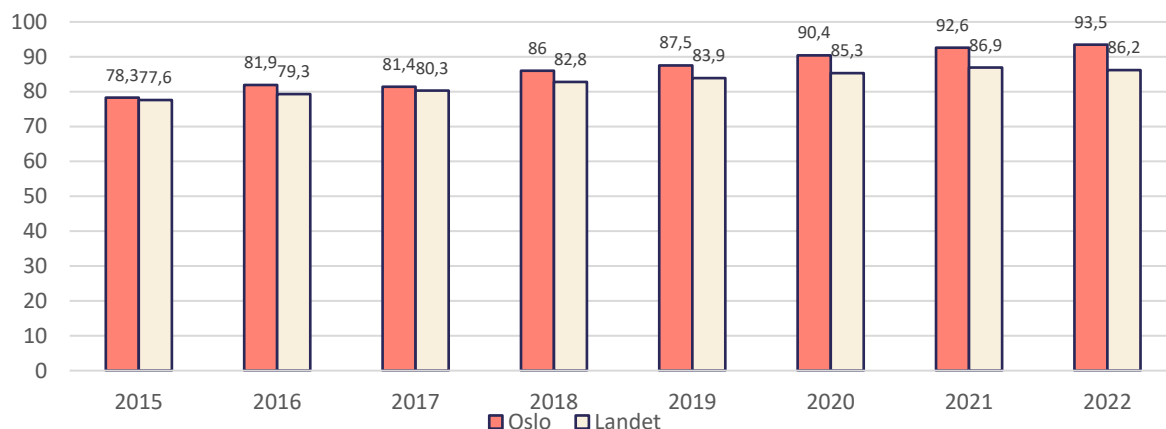
Figur 4.3 Deltakelse i barnehage for 3-5 åringer fordelt på delbydeler. 2022.

Kilde (begge kart): Data om barn som går i barnehage er hentet fra fagsystemet IST hvor hvert barn er plassert i respektive delbydel basert på bostedsadresse i grunnkrets. Tallene er så aggregert per delbydel og delt på antall bosatte i delbydel. SSB er kilde for bosatte, tabell: [07459](#)

De siste årene har det vært en økning i andelen minoritetsspråklige barn i Oslos barnehager. Dekningsgraden for minoritetsspråklige barn i alderen 1–5 år i Oslo har økt fra 78,3 prosent i 2015 til 93,5 prosent i 2022. I samme periode har dekningsgraden for minoritetsspråklige barn 1–5 år i landet økt fra 77,6 prosent til 86,2 prosent. Barnehagebarn defineres som minoritetsspråklige dersom både barnet og begge foreldrene har et annet morsmål enn norsk, samisk, dansk, svensk eller engelsk.⁴

Figur 4.4 Andel minoritetsspråklige barn 1–5 år i barnehage. 2015–2022

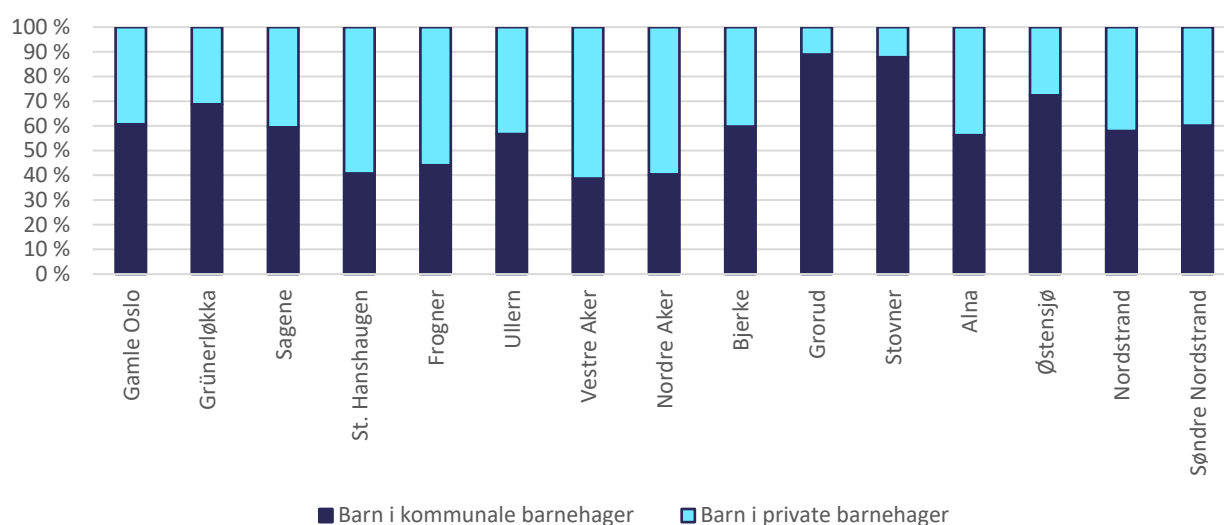

Kilde: SSB, Utdanning, tabell 13502

Andel barn i private og kommunale barnehager

Andelen barn som går i kommunal barnehage i Oslo har holdt seg stabil på 58 prosent fra 2015 til 2022. På landsbasis er det til sammenligning om lag 50 prosent av barna som går i kommunal barnehage. Det er betydelig variasjon mellom bydelene i andelen barn som går i private barnehager, jf. figur 4.5. I de østlige bydelene er det flest barn i kommunale barnehager, mens det i de vestlige bydelene er en overvekt av barn i private barnehager.

Figur 4.5 Andel barn i private og kommunale barnehager per bydel. Prosent. 2022

Kilde: SSB, Utdanning, tabell 12501

⁴ Utdanningsdirektoratet: Minoritetsspråklige barn

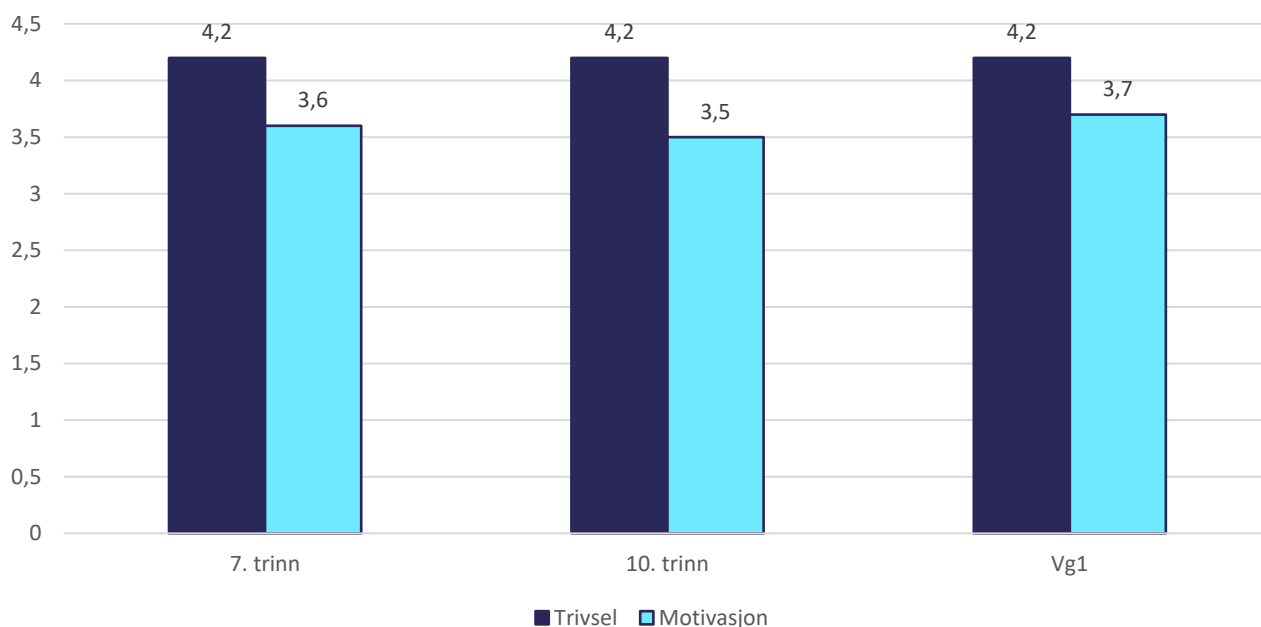
4.2 Skole

Skolen er en av få fellesarenaer hvor alle barn og unge deltar, og strekker seg over 13 år. Det er derfor viktig at elevene møter en skole som er inkluderende og at de opplever trivsel og mestring. En vellykket skolegang er av svært stor betydning for videre karrieremuligheter og livsløp.

Trivsel og mobbing på skolen

Elevundersøkelsen viser at de fleste elevene i Oslo trives godt på skolen. Trivselen på skolen vedvarer fra barneskolen over til ungdomsskolen og videregående skole. Motivasjonen for skolearbeid faller imidlertid fra barneskolen og utover i ungdomsskolen og stiger kun marginalt igjen i videregående skole. I figur 4.6 ser vi resultatene for trivsel og motivasjon på 7. trinn, 10. trinn og Vg1, målt i en skala fra 1 til 5 der 1 er *i svært liten grad* og 5 er *i svært stor grad* for skoleåret 2022–2023.⁵ Tallene har ikke endret seg mye fra forrige skoleår.

Figur 4.6 Trivsel og motivasjon fordelt på trinn. 2022–2023

Kilde: Utdanningsdirektoratet, [Elevundersøkelsen – resultater](#)

De fleste elevene i Osloskolen (5. - 7. trinn) opplever et trygt og godt skolemiljø. Trivselen i barneskolen er høy. 91 prosent av barna trives på skolen og like mange opplever at lærerne deres bryr seg. Nesten 90 prosent føler de passer inn blant elevene i klassen. Samtidig sier 70 prosent av elevene at de kjeder seg i timene. Dette er en økning fra tidligere og det er også en økning fra 23 til 29 prosent av barna som sier de ofte gruer seg for å gå på skolen. Sammenlignet med barn andre steder i landet, er det litt flere barn i Oslo som trives på skolen og litt færre som kjeder seg og gruer seg.

I alle bydelene er flertallet av barna fornøyd med skolen (5.-7. trinn). Andelen av barna som er fornøyd med skolen sin, varierer mellom bydelene. Lavest andel fornøyd er i Bydel Søndre Nordstrand (68 %), og høyest i Bydel Nordre Aker (87 %).⁶

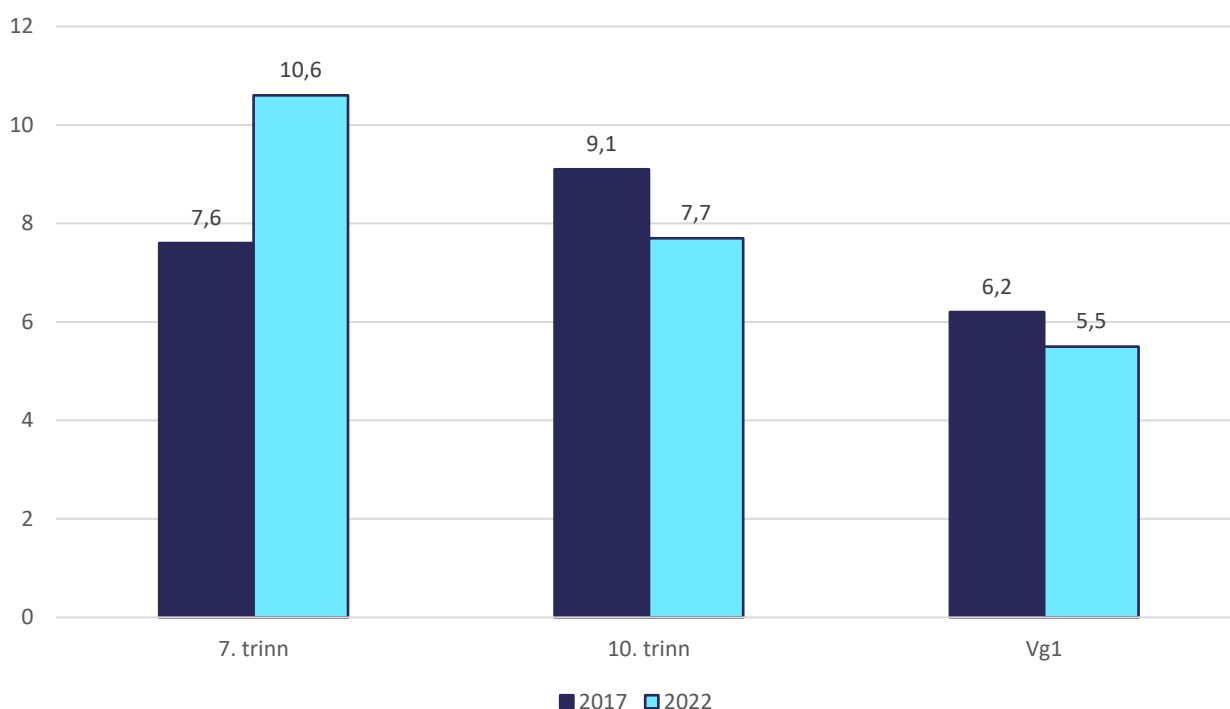
⁵ Utdanningsdirektoratet.no (2023). [Elevundersøkelsen – resultater](#).

⁶ Enstad, F. & Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023 5.-7. trinn. NOVA Rapport 7/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

På spørsmål om hvor fornøyd Oslo-ungdom (ungdomsskolen og videregående opplæring) er med skolen de går på, svarer 68 prosent at de er litt eller veldig fornøyd. 15 prosent er imidlertid litt eller svært misfornøyd. Andelen som er fornøyd er litt høyere i Oslo enn i resten av landet. Guttene er generelt mer fornøyd med skolen enn jentene.⁷

Flere elever oppgir å bli mobbet på barneskolen og på ungdomsskolen enn på videregående. På 7. trinn har andelen økt fra 7,6 prosent til 10,6 prosent mellom 2017 og 2022. Fra 2017 har vi imidlertid sett en nedgang i oppgitt mobbing på ungdomsskolen, og også på videregående skole. I figur 4.7 ser vi andelen elever i Osloskolen som har svart at de har blitt mobbet 2–3 ganger i måneden eller oftere fordelt på trinn.

Figur 4.7 Andelen elever som oppgir å ha blitt mobbet skoleåret 2017-18 og 2022-2023

Kilde: Utdanningsdirektoratet, Elevundersøkelsen – resultater

Holdning til skole, skolearbeid og utdanningsambisjoner

Oslo har en høyere andel høyt utdannende i befolkningen enn andre norske kommuner, jf. kapittel 3. Dette gjenspeiler seg også i ungdommens utdanningsvalg og ambisjoner. 77 prosent av ungdomsskoleelevene i Oslo oppgir at de vil ta høyere utdanning.⁸

Et annet uttrykk for skole- og utdanningsambisjoner er tid brukt på lekser. Oslo-ungdom bruker i gjennomsnitt mer tid på lekser enn i resten av landet. Det er ingen endringer i tid brukt på lekser siden 2018. Tid brukt på lekser er imidlertid ikke jevnt fordelt mellom elevgrupper. Generelt bruker jentene langt mer tid på lekser enn guttene.⁹

⁷ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

⁸ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

⁹ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

Skoleresultater

Grunnskolepoeng er et samle mål for elevenes oppnådde skoleresultater etter ferdig grunnskole, og regnes ut ved å multiplisere elevenes gjennomsnittskarakter (både standpunkt karakterer og eksamen) med 10. Det har vært en jevn økning i oppnådde grunnskolepoeng de siste fem årene både nasjonalt og i Oslo, med et noe høyere resultat i Oslo enn nasjonalt, jf. tabell 4.1.

Tabell 4.1 Grunnskolepoeng. Karakter 1-6.

Skoleår	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Grunnskolepoeng, gjennomsnitt - Oslo	41,9	43,2	44,7	44,7	44,8
Grunnskolepoeng, gjennomsnitt - Nasjonalt	41,7	41,9	43,1	43,2	43,2

Kilde: Utdanningsdirektoratet, Grunnskolepoeng

Som det kommer frem av tabell 4.2 har elevene i Oslo bedre resultater på standpunkt i 10. trinn i sentrale fag enn elevene nasjonalt. På grunn av pandemien har det ikke vært gjennomført sentralt gitt eksamen siden 2019. Osloelevene oppnådde bedre resultater enn i resten av landet for de samme fagene ved eksamen i 2019.

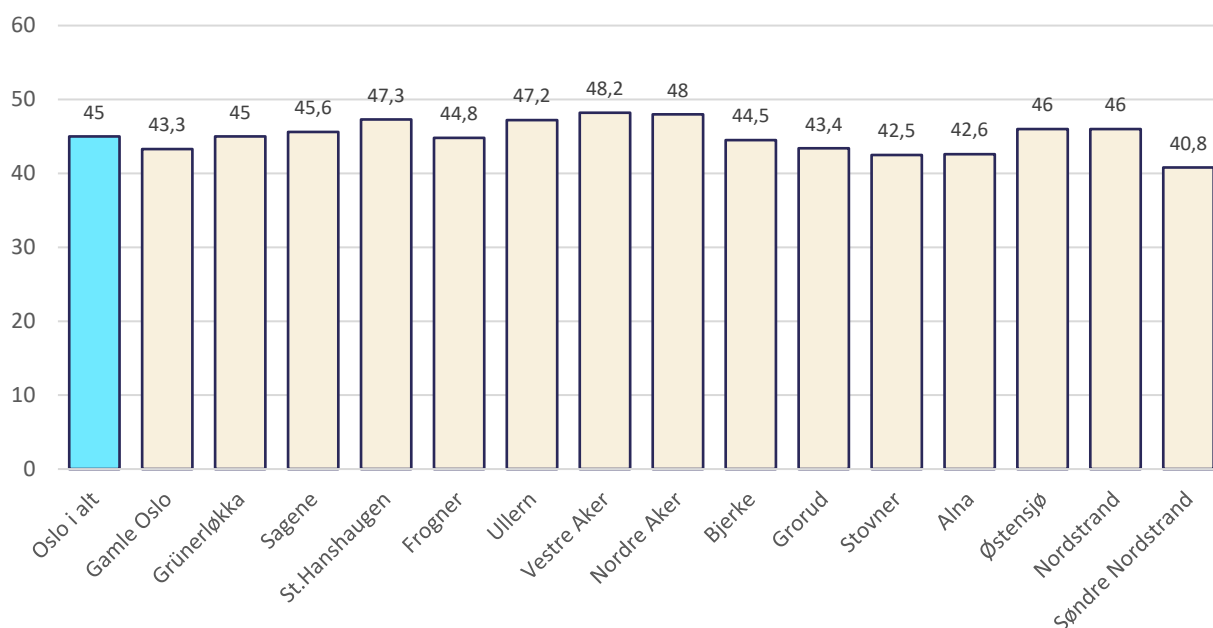
Tabell 4.2. Standpunktresultater 10. trinn for skoleåret 2021-2022. Karakter 1-6.

Eksamensform	Oslo	Nasjonalt
Engelsk skriftlig	4,5	4,3
Matematikk skriftlig	3,9	3,7
Norsk hovedmål skriftlig	4,1	4,0

Kilde: Utdanningsdirektoratet, Grunnskolekarakterer

Det er store forskjeller fra bydel til bydel i oppnådde grunnskolepoeng. Dette reflekterer i stor grad forskjeller i sosioøkonomisk bakgrunn. Elever med høy sosioøkonomisk bakgrunn oppnår i gjennomsnitt høyere grunnskolepoeng enn elever med lavere sosioøkonomisk bakgrunn.

Figur 4.8 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng fordelt på bydel. 2021.

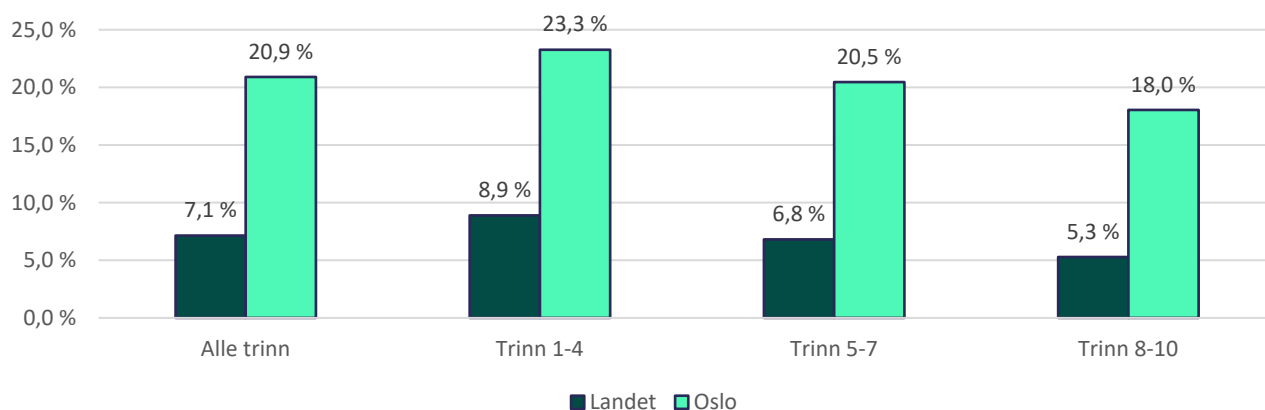

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, [Elever etter gjennomsnittlige grunnskolepoeng](#)

Særskilt norskopplæring

I overkant av 20 prosent av elevene i Osloskolen får særskilt norskopplæring, noe de har krav på etter opplæringsloven § 2-8. Andelen elever med særskilt norskopplæring synker jevnt utover i skoleløpet fra 23,3 prosent på 1.-4. trinn, til 18 prosent i ungdomsskolen, jf. figur 4.9.

Figur 4.9 Andel elever som får særskilt norskopplæring fra 1-10. trinn. 2022-23

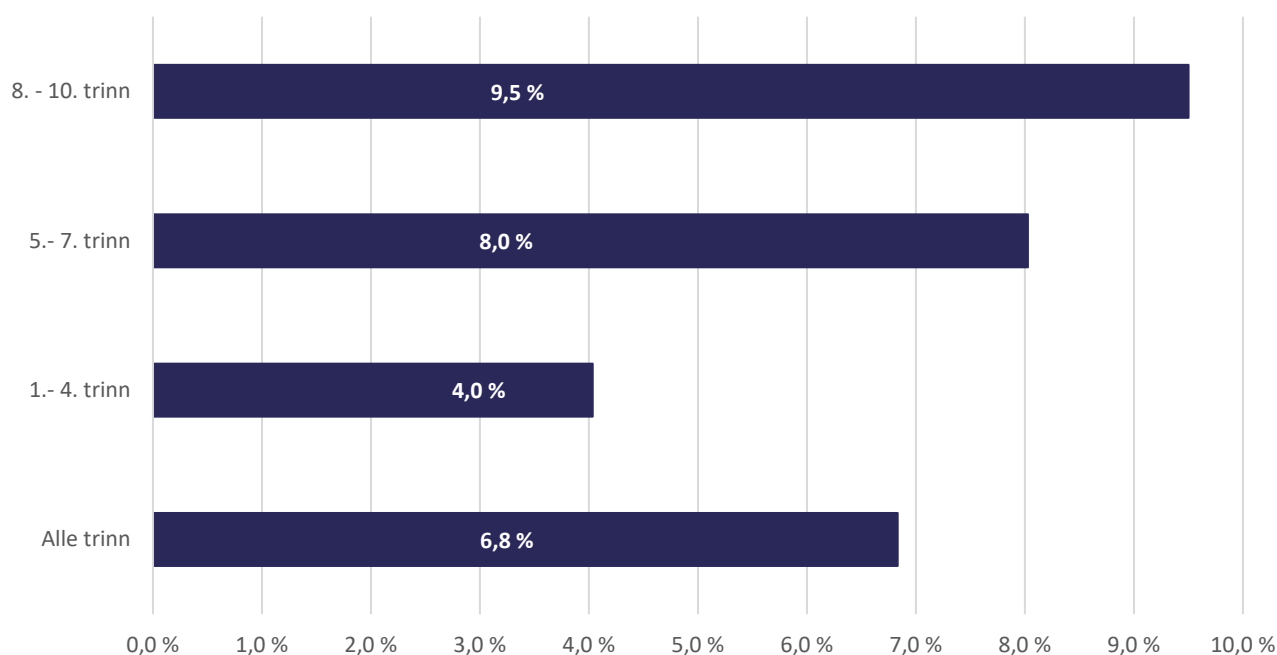

Kilde: Utdanningsdirektoratet, Tall om elever, skoler, spesialundervisning og særskilt norsk

Spesialundervisning

Elever som ikke har eller kan få tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen, har rett til spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1. Spesialundervisning kan for eksempel være at eleven jobber etter andre læringsmål, at en lærer eller assistent følger opp eleven i klassen eller at eleven får særskilt tilpasset utstyr. Det er skolen/rektor som fatter vedtak om spesialundervisning, basert på en sakkyndig vurdering fra Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Elever med vedtak om spesialundervisning får dette i ulikt omfang og med ulik organisering. Omfang av spesialundervisning kan gjelde fra ett fag og noen få timer i uka til i alle fag og timer.

Figur 4.10 Andel elever med vedtak om spesialundervisning per trinn 2022-23. Prosent.

Kilde: Utdanningsdirektoratet, Tall om elever, skoler, spesialundervisning og særskilt norsk

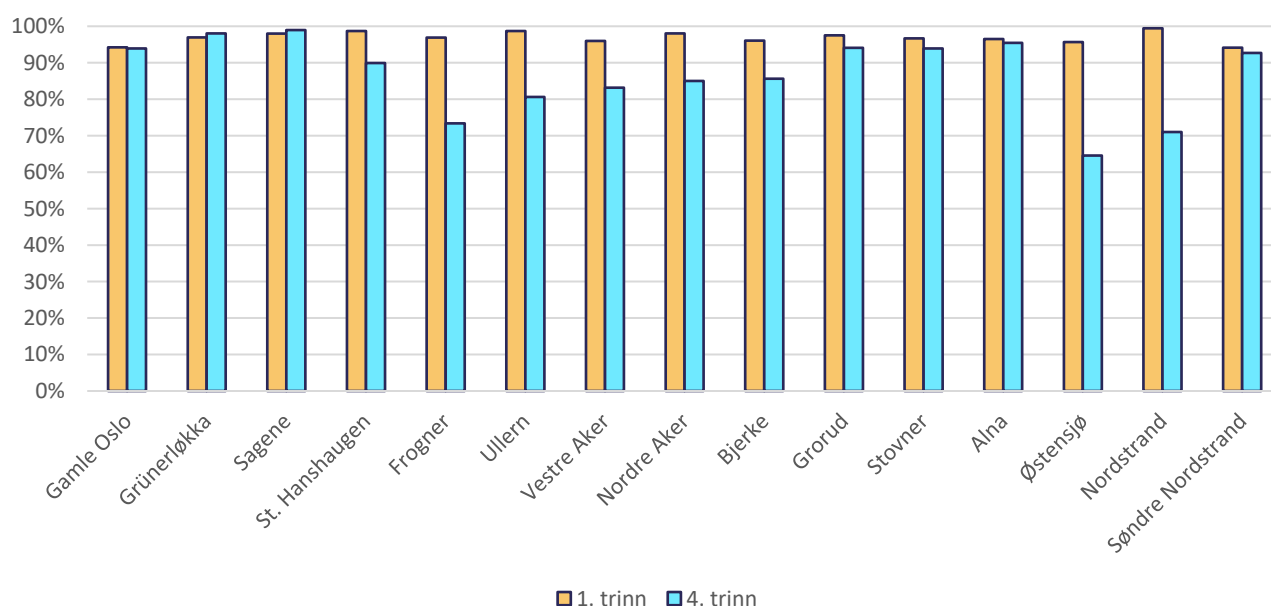
Figur 4.10 viser andelen elever med spesialundervisning fordelt på klassetrinn. Vi kan se av figuren at andelen elever med spesialundervisning øker i løpet av skoleløpet. I trinnene 1.-4. er andelen 4 prosent. På ungdomsskolen har den økt til 9,5 prosent. Andelen elever som får spesialundervisning i Oslo av totalt elevtall viser en svak nedadgående trend de siste årene, men i likhet med resten av landet ser man en økning i andel elever med spesialundervisning utover i skoleløpet.

Deltakelse på Aktivitetsskolen

Ifølge en spesialbestilling fra Utdanningsetaten har det vært en økning i andel elever på 1.-4. trinn i ordinære grunnskoler som deltar i Aktivitetsskolen siden 2015. Totalt har dekningsgraden i Aktivitetsskolen økt fra 75 prosent i 2015 til 95 prosent i 2022. Deltakelsen har økt særlig i bydeler med skoler som har tilbud om gratis Aktivitetsskole etter skoletid. Det gjelder skolene i bydelene i indre øst, Groruddalen og Bydel Søndre Nordstrand. Etter innføring av tilbudet om gratis oppholdstid i utvalgte bydeler har variasjonen i deltakelsen mellom bydeler blitt mindre.

Figur 4.11 viser at andelen som går i Aktivitetsskolen er høyere i 1. trinn enn i 4. trinn. Bydel Grünerløkka og Sagene er de eneste bydelene der dekningsgraden er høyere på 4. trinn enn på 1. trinn. I Bydel Østsjø og Nordstrand er det rundt 30 prosent færre deltakere i 4. trinn enn i 1. trinn. Elevene i aktivitetsskolen kan velge mellom heltids- og deltids plass. Siden 2015 har andelen av deltakerne i aktivitetsskolen med heltidsplass gått ned fra 71 prosent til 67 prosent. Andelen med deltids plass har økt tilsvarende fra 29 til 33 prosent.

Figur 4.11. Andel barn som deltar i aktivitetsskolen per bydel. 1. og 4. trinn. 2022-2023

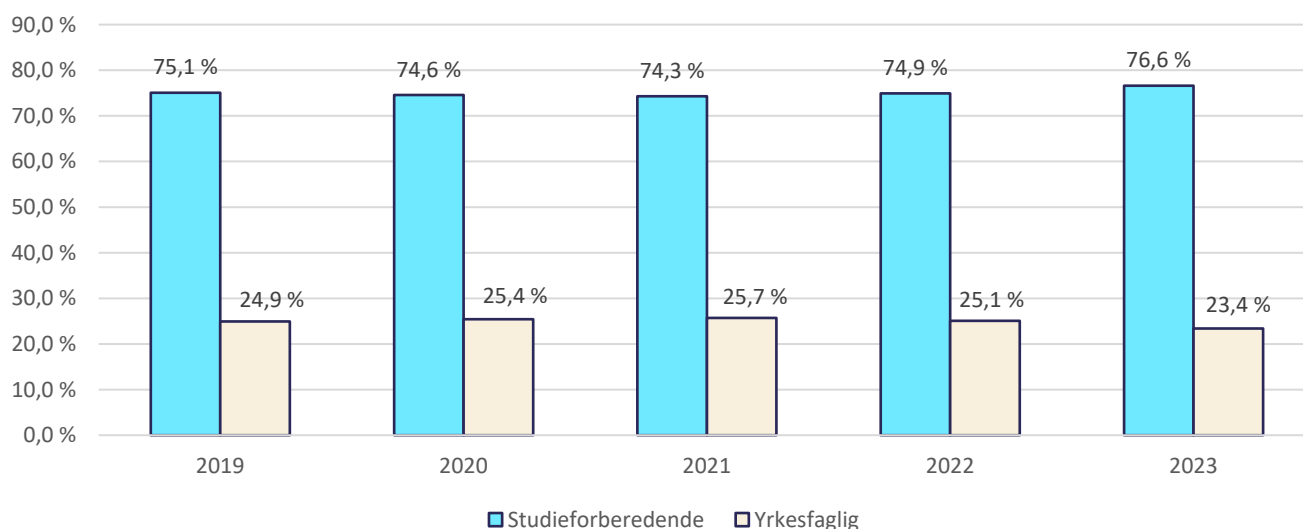
Kilde: Utdanningsetaten (Spesialbestilling)

Søkertall til videregående skole

Det er færre elever i Oslo som søker seg til yrkesfaglige utdanningsprogram enn ellers i landet.¹⁰ Rundt 1 av 4 elever i Oslo søker seg til yrkesfag. Nasjonalt er andelen nesten 50 prosent. Andelen som søker seg til yrkesfagene i Oslo har vært relativt stabilt de senere årene, med en økning frem til 2021 og en liten reduksjon i 2023, jf. figur 4.12.

¹⁰ Utdanningsdirektoratet, Elevtall i videregående skole – utdanningsprogram og trinn

Figur 4.12. Andel søkere til hhv. yrkesfaglig og studieforberedende utdanningsprogram. Søkere per 1. mars i perioden 2019–2023.

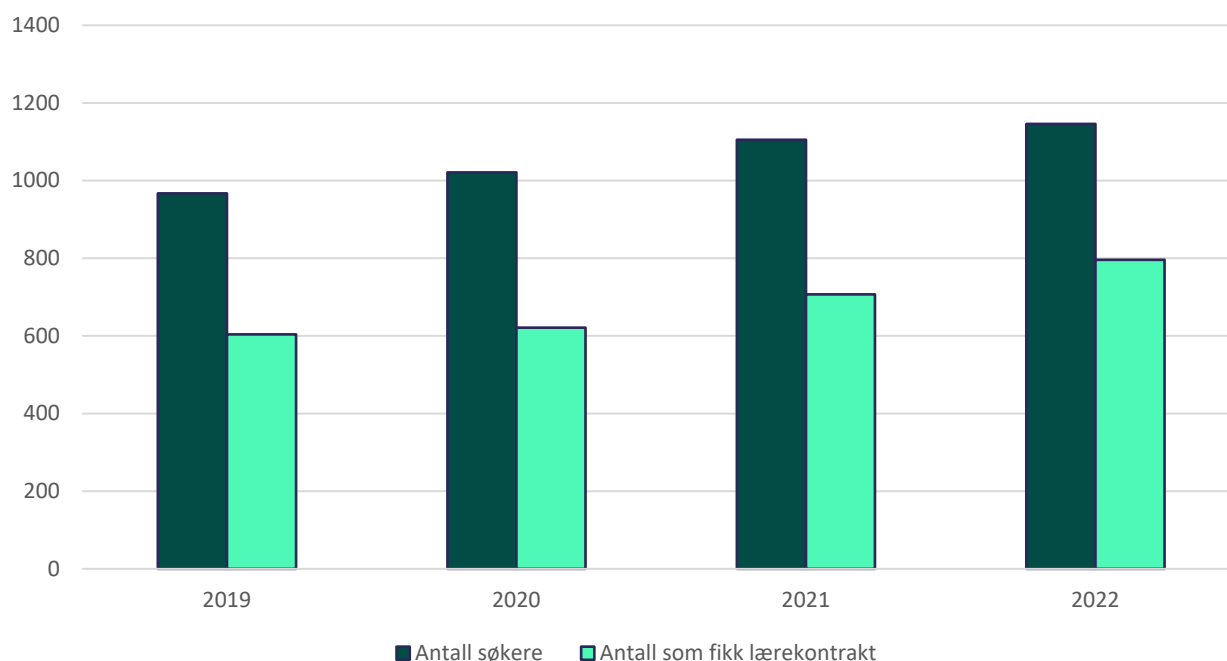

Kilde: Utdanningsdirektoratet, Elevtall i videregående skole – utdanningsprogram og trinn

Formidling til læreplass, i ulike lærefag

Antall søkere til læreplass har økt fra 967 i 2019 til 1 146 i 2022, jf. figur 4.13. Andelen av søkerne som fikk læreplass har også økt, fra 62,5 prosent til nesten 70 prosent i 2022. Oslo har god tilgang på læreplasser og de aller fleste søkere fra Oslo får læreplass. Det legges ned mye innsats i formidlingen av søkere til læreplass, og det er først og fremst samarbeidet mellom skoleeier, skoler, opplæringskontor og lærebedrifter som sørger for at så mange søkere får læreplass. Mange bedrifter tar inn søkere med svakere skolefaglige resultater og høyere fravær enn det læreplassgarantiene signaliserer.

Figur 4.13. Antall søkere med ungdomsrett og antall som fikk læreplass i perioden 2019–2022.

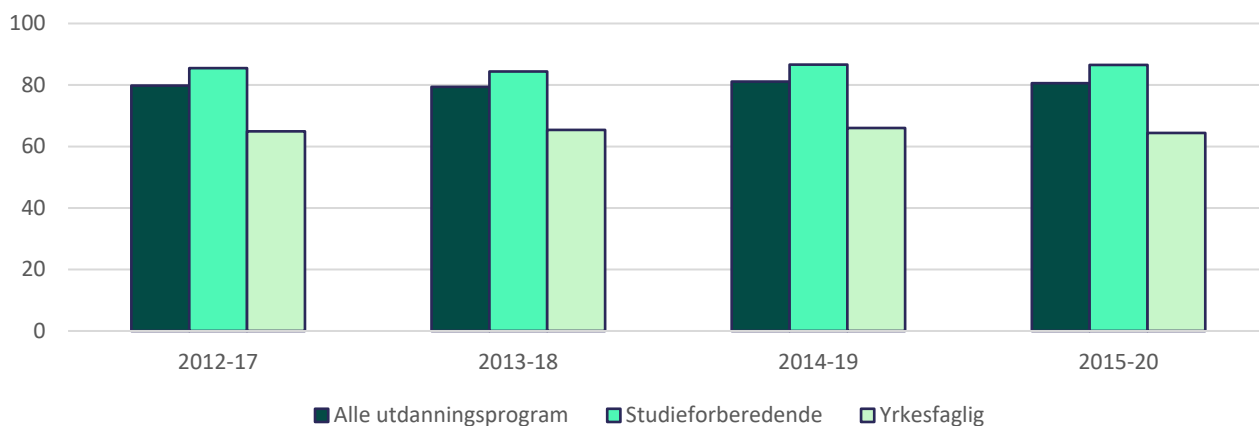
Kilde: Utdanningsetaten (Spesialbestilling)

Fullført og bestått i videregående opplæring

De som ikke gjennomfører videregående opplæring, har dårligere forutsetninger for videre utdannings- og arbeidskarriere. Gjennomføring måles som andelen elever som har fullført og bestått videregående opplæring i løpet av fem/seks år med enten studiekompetanse eller fag-/svennebrev.

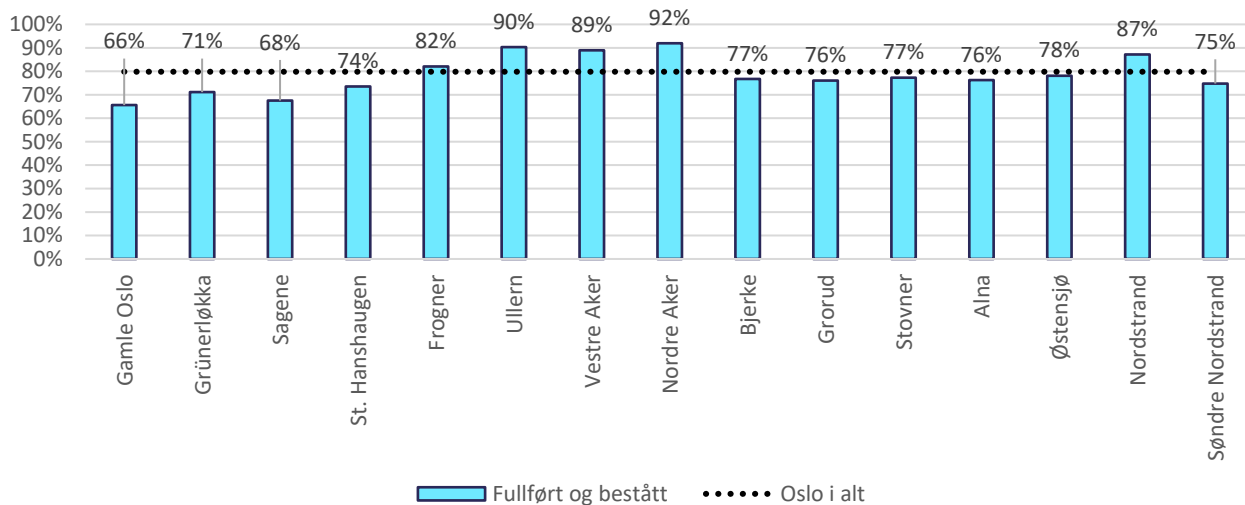
I overkant av 80 prosent av elevene i Oslo gjennomfører og består videregående opplæring i løpet av fem/seks år, jf. figur 4.14. Det er store forskjeller i gjennomføring mellom elever på studieforberevende utdanningsprogram og yrkesfaglige utdanningsprogram. Forskjellen i graden av gjennomføring må ses i sammenheng med antall grunnskolepoeng elevene har med seg på de ulike utdanningsprogrammene. I gjennomsnitt har elevene som går studieforberevende program betydelig høyere grunnskolepoeng enn elever som går yrkesfaglige program. Antall grunnskolepoeng er igjen en svært sterk prediktor for gjennomføring av videregående. Generelt er det slik at jo høyere antall grunnskolepoeng en elev har, jo høyere er sannsynligheten for at eleven gjennomfører videregående opplæring.

Figur 4.14. Andel elever i Oslo som har fullført og bestått videregående opplæring i løpet av fem år. Etter studieinnretning, i perioder mellom 2012-2017 og 2015-2020. Prosent.

Kilde: Utdanningsdirektoratet, Gjennomføring av videregående opplæring – sortert etter fylke

Figur 4.15. Fullført og bestått i videregående opplæring fordelt på bydel. 2015-2021

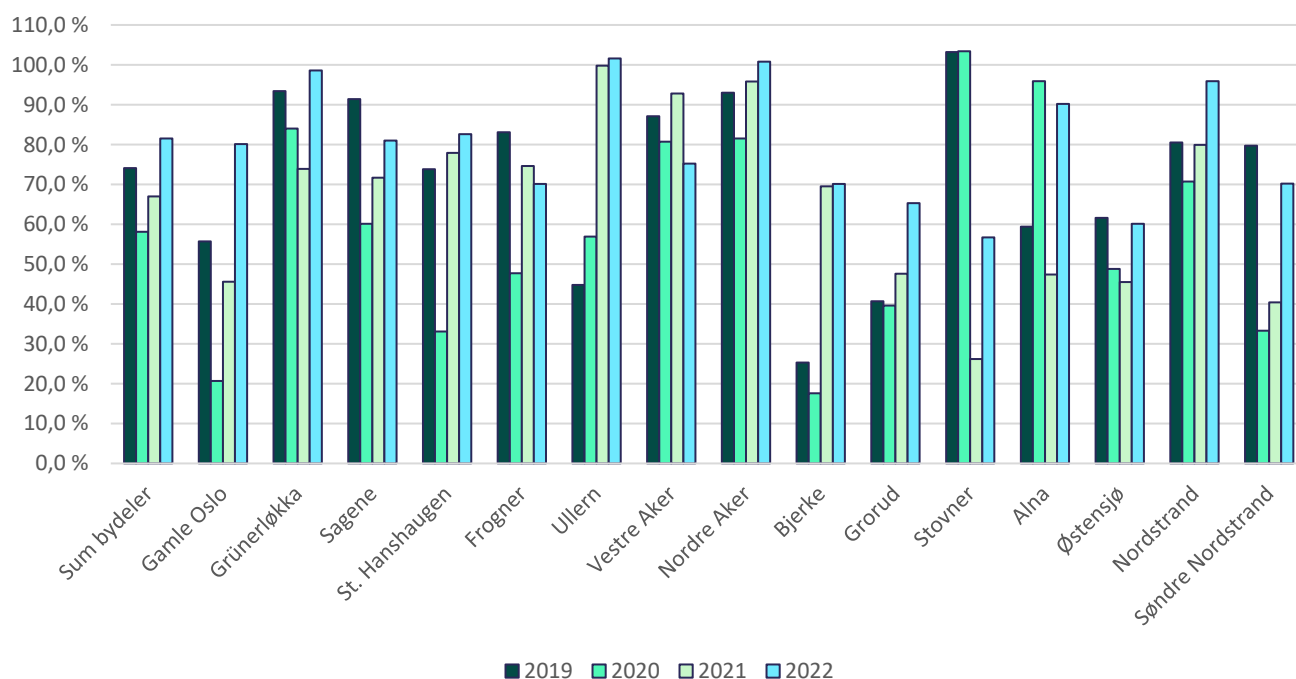
Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, Gjennomføring i videregående opplæring

Som vist i figur 4.8 er det store forskjeller i gjennomsnittlig grunnskolepoeng i bydelene. Figur 4.15 viser andelen som gjennomfører videregående opplæring i løpet av fem år fordelt på bydel. Vi ser at det er de samme bydelene som er over og under gjennomsnittet for Oslo for gjennomføring som for grunnskolepoeng. I bydel Nordre Aker er det 26 prosentpoeng flere som gjennomfører videregående opplæring enn i bydel Gamle Oslo. Gjennomsnittet i Oslo er om lag 80 prosent.

4.3 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Figur 4.16 viser andel nyfødte barn som har hatt hjemmebesøk fra helsesykepleier på helsestasjonen innen to uker for årene 2019-2022. I Oslo fikk 82 prosent hjemmebesøk innen to uker i 2022. Det er noe variasjon mellom bydelene og fra år til år. En del av dette, og det svake resultatet i 2020 og 2021, skyldes at en del av hjemmebesøkene under pandemien ble erstattet med besøk på helsestasjonen av smittevern- og kapasitetshensyn. Helsestasjonstjenesten møtte sannsynligvis en høyere andel nyfødte barn under pandemien enn det som ble registrert. Hjemmebesøk er en av de anbefalte helsekonsultasjonene i nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten.¹¹

Figur 4.16. Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker 2020-2022. Prosent.

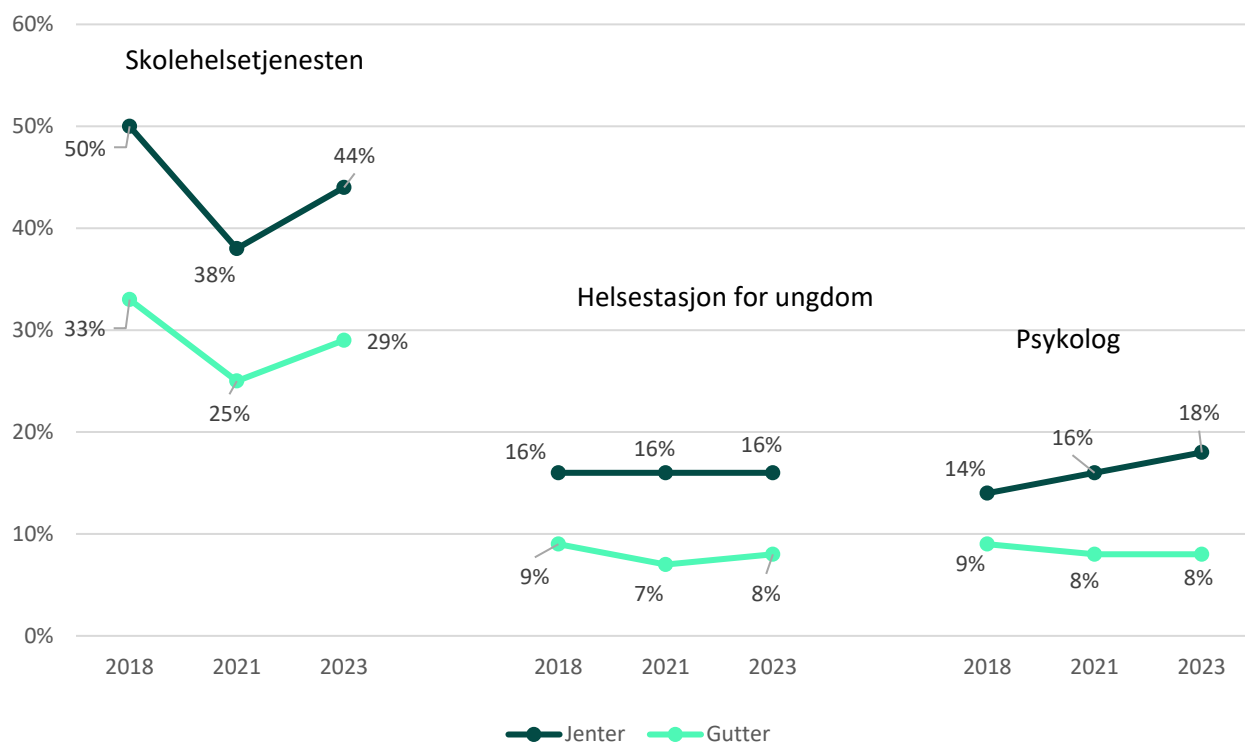

Kilde: SSB, Helse, tabell 12401. Enkelte bydeler har andeler over 100 prosent grunnet feilrapporteringer.

I figur 4.17 vises andel unge som har benyttet skolehelsetjenesten eller Helsestasjon for ungdom (HFU) i 2023, sammenlignet med 2021 og 2018. Grunnet stengte skoler under pandemien gikk bruken av skolehelsetjenesten en del ned i 2020 og 2021. Tilbudene brukes klart mer av jenter enn av gutter. Andelen som har brukt skolehelsetjenesten synker med økende alder, mens det motsatte er tilfellet for bruken av HFU. Helsestasjon for ungdom tilbys i alle bydeler og er et lavterskeltilbud og et supplement til skolehelsetjenesten. Tilbudet er åpent for unge i alderen 12-24 år, og de unge kan velge fritt hvilken helsestasjon de ønsker å besøke eller henvende seg til.

¹¹ Helsedirektoratet (2021): Hjemmebesøk: Hjemmebesøk av helsesykepleier bør være den første konsultasjonen i helsestasjonsprogrammet.

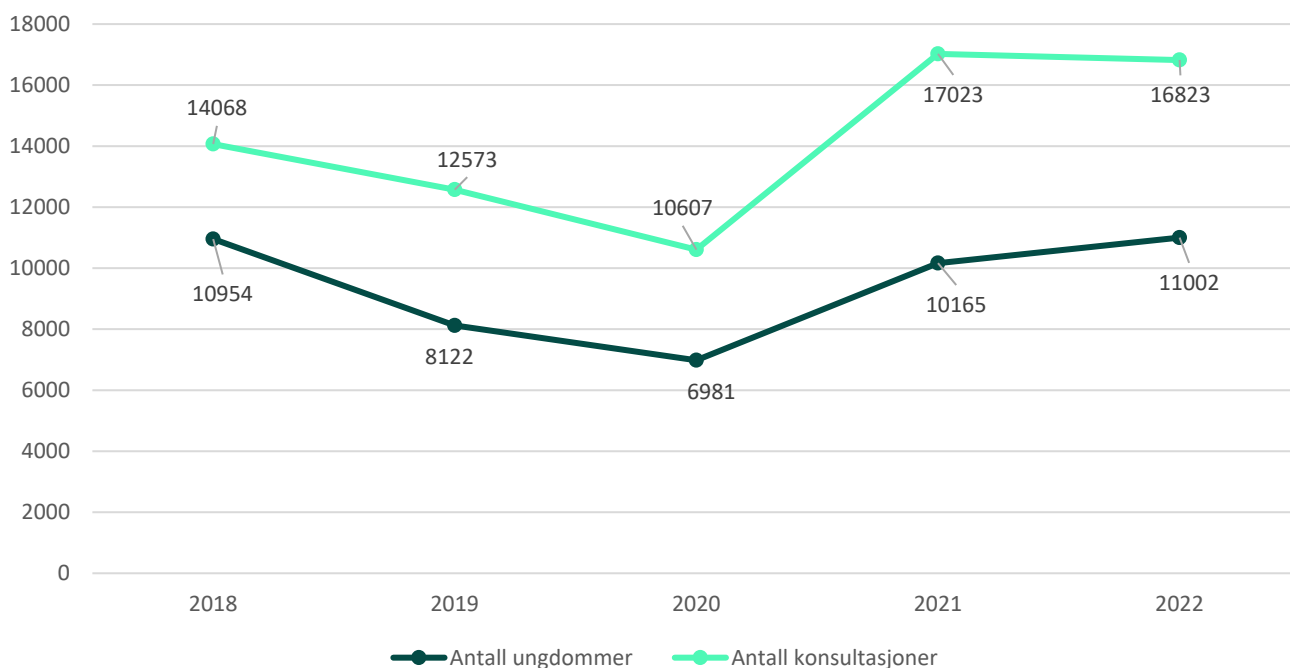
Figur 4.17. Andel unge som har brukt Skolehelsetjenesten, Helsestasjon for ungdom og Psykolog i 2018, 2021 og 2023. Prosent.

Kilde: Ung i Oslo 2023

Figur 4.18 viser antall unge som har oppsøkt en helsestasjon for ungdom og antall konsultasjoner for bydelene samlet. Gjennom pandemien har det vært økt behov for tjenesten. Noe av økningen i løpet av pandemien henger muligens sammen med at skolene holdt stengt og at behovet økte som følge av det.

Figur 4.18. Antall unge som har oppsøkt en helsestasjon og antall konsultasjoner. 2018-2022.

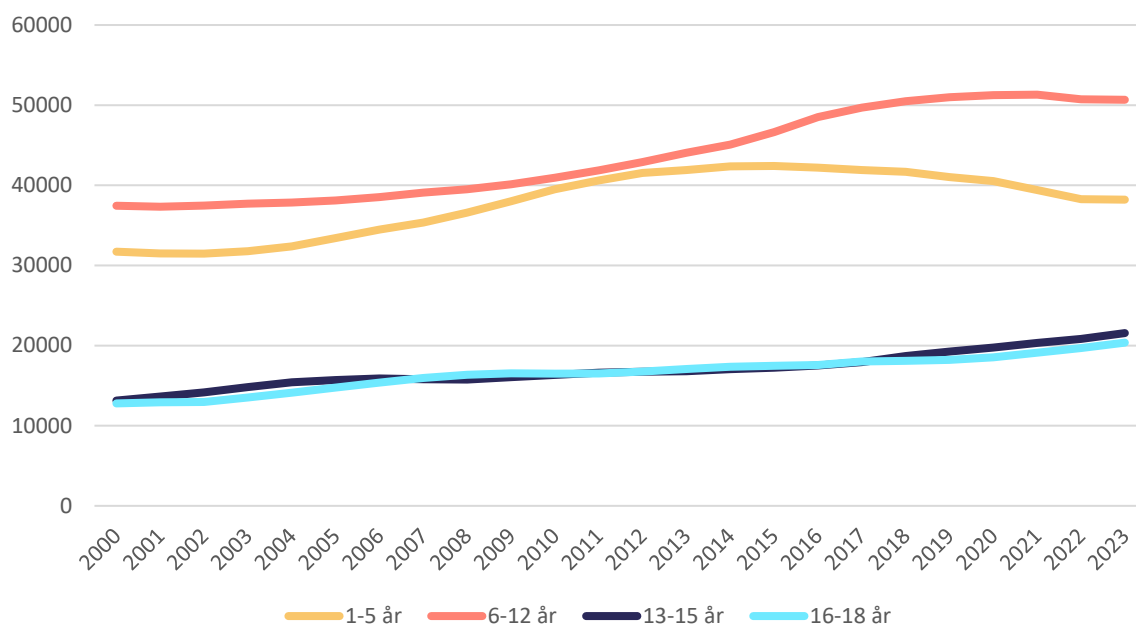

Kilde: Bydelsstatistikken 2022 Tabell 2-B-1-B

4.4 Utbyggingsmønster skoler og barnehager 2000–2022

Befolkningsveksten i Oslo har siden starten av 2000-tallet vært markant. Dette gjelder ikke minst blant de yngste aldersgruppene. Blant barn i barnehage- og skolealder har den største prosentvise veksten vært i ungdomstrinnet, med en vekst på hele 64,1 prosent, etterfulgt av 16-18-åringene (videregående skolealder), med en vekst på 59,3 prosent. Når det gjelder barnehagebarna i alderen 1–5 år har det, hovedsakelig grunnet lavere fødselstall, vært en markant nedgang etter 2015. Denne nedgangen har ført til at veksten i antall barn i barneskolealder har stagnert. De høye fødselstallene, før nevnte nedgang, har ennå ikke hatt noen innvirkning blant ungdomsskoleelevene eller blant barn i den videregående skolen.

Figur 4.19. Befolkningsutvikling blant barn og unge i Oslo 2000-2023.

Kilde: SSB, Befolkning, tabell 07459

Befolkningsutviklingen ovenfor reflekteres i utbyggingsmønsteret for nye skoler og barnehager i den samme perioden. Økende antall barn i barnehagealder i perioden 2003-2015, samt innføringen av lovfestet rett til barnehageplass i 2009, gjorde det nødvendig å etablere flere barnehageplasser. Veksten i den aller yngste aldersgruppen forplantet seg så videre til aldersgruppen 6-12 år, noe som gjorde det nødvendig etter hvert å etablere langt flere elevplasser i barnetrinnet. Dette ble gjort dels ved å etablere nye skoler og dels ved å omstrukturere ungdomsskoler og videregående skoler til barneskoler.

Veksten i barnetrinnet har nå forplantet seg til ungdomstrinnet, og begynner også å gjøre seg gjeldende i den videregående skolen. Det er under planlegging flere nye videregående skoler i Oslo. Å utvikle gode konsepter for videregående skoler er tidkrevende, noe som innebærer at det også er nødvendig å leie inn ekstern tilleggskapasitet til allerede eksisterende videregående skoler i påvente av ferdigstillelse av de nye skolene.

Samtidig er det en knapphet på egnede arealer til nye skoler, ikke minst i indre by. Dette innebærer at nye skoler i dag gjerne planlegges samlokalisert med andre kommunale funksjoner, som omsorgsboliger og bibliotekfilialer og kulturstasjoner.

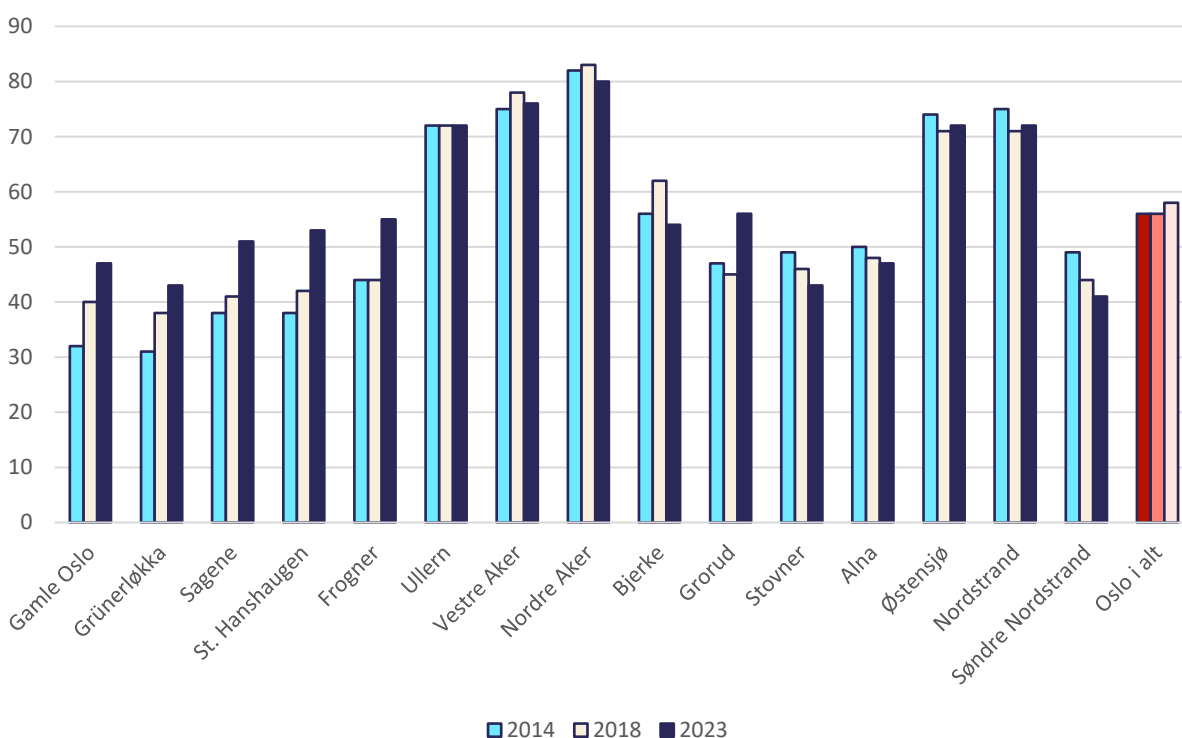
4.5 Barn og ungdommers oppvekstmiljø

Trygge nærmiljø med inkluderende fritidstilbud er en viktig del av et godt oppvekstmiljø. Alle bydeler har fritidstilbud for barn og unge og disse er en plattform for aktivitet, en sosial møteplass og sosialpedagogisk arena. Sammen med annen lokal aktivitet bidrar de kommunale fritidstiltakene til gode oppvekstmiljøer.

I Innbyggerundersøkelsen 2023 ble innbyggerne spurt om fritidstilbud og oppvekstmiljø for barn og ungdom. Et av spørsmålene var hvor fornøyd eller misfornøyd de var med oppvekstmiljøet for barn der de selv bor, og undersøkelsen fant at 58 prosent av innbyggerne var fornøyd eller svært fornøyd (heretter omtalt som fornøyd). Litt færre, 50 prosent, var fornøyd med oppvekstmiljøet for ungdom. Det er imidlertid store forskjeller mellom bydelene, jf. figur 4.20 og 4.21. Det skiller 39 prosentpoeng mellom bydelene med høyest og lavest andel fornøyd når det gjelder oppvekstmiljøet for barn, og 46 prosentpoeng når det gjelder oppvekstmiljøet for ungdom. Forskjellene mellom bydelene har likevel minket siden 2014.

Innbyggerne i de tre bydelene i ytre vest, samt i Østensjø og Nordstrand, var mest fornøyd, både når det gjelder oppvekstmiljøet for barn og ungdommer. Innbyggerne i Søndre Nordstrand er minst fornøyd, sammen med innbyggerne i deler av Groruddalen og indre øst. Et tydelig utviklingstrekk er ellers en klar økning i andelen som er fornøyd i de indre bydelene, men også i Bydel Grorud. For mer informasjon om ungdommers syn på nærmiljø og trygghet, se avsnitt **Trivsel og trygghet** i kapittel 3.

Figur 4.20. Andel fornøyd/svært fornøyd med oppvekstmiljø for barn der de bor. Etter bydel. 2014, 2018, 2023. Prosent.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2023

Figur 4.21. Andel fornøyd/svært fornøyd med oppvekstmiljø for ungdom der de bor. Etter bydel. 2014, 2018, 2023. Prosent.

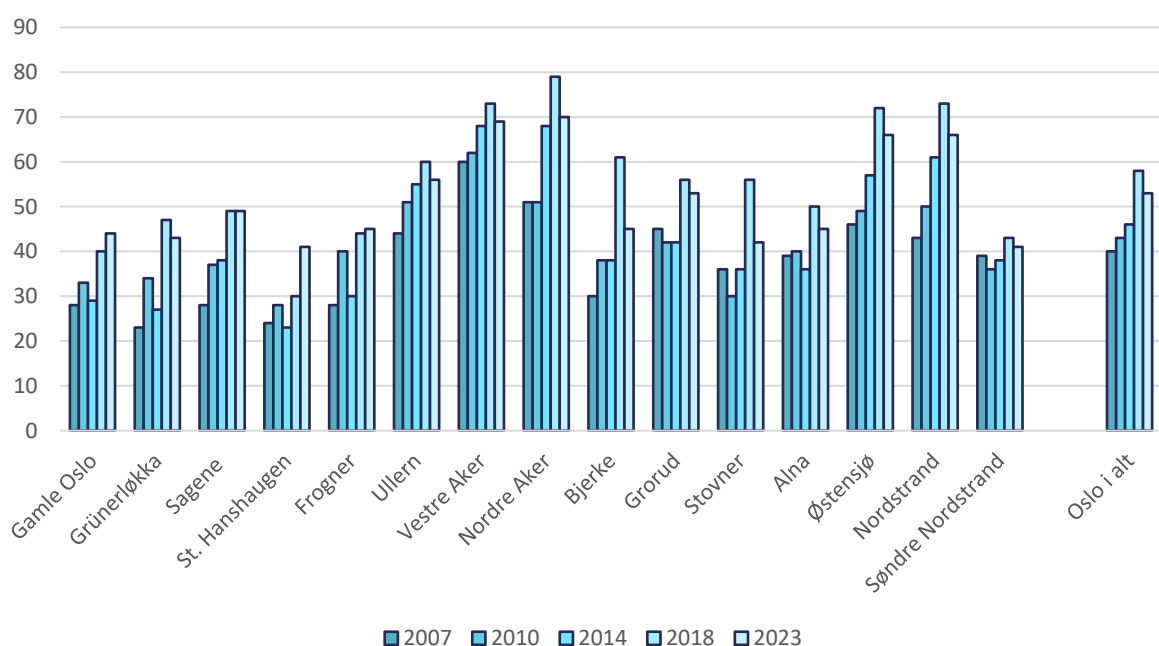

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2023

Unge fritidstilbud

Innbyggerundersøkelsen fra 2023 spurte også om mulighetene for organiserte fritidsaktiviteter for barn der man bor. Her svarte 53 prosent at de var fornøyd eller svært fornøyd. Dette er noe lavere enn fra undersøkelsen i 2018, der andelen var 58 prosent, men samtidig betydelig høyere enn tidligere undersøkelser. Det er til dels stor variasjon også her, men nedgangen siden 2018 gjenfinnes i stort på tvers av bydelene. Unntaket er i deler av indre by, der andelen fornøyd heller har økt siden 2018, jf. figur 4.22.

Figur 4.22. Andel fornøyd/svært fornøyd med mulighetene for organiserte fritidsaktiviteter for barn der de bor. Etter bydel. 2007, 2010, 2014, 2018, 2023. Prosent.

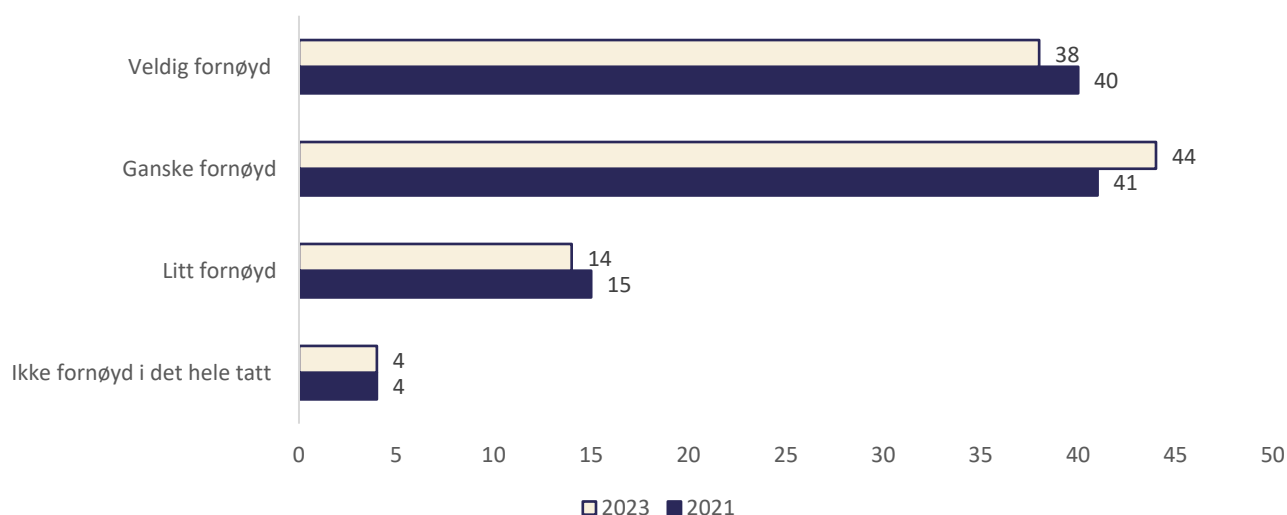
Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2023

Hvilke tilbud ungdommene selve er fornøyd med, varier også mellom de ulike bydelene. Ung i Oslo 2023 viser at det er flere ungdommer i 2023 enn i 2021 som er fornøyd med tilbudet til unge i nærmiljøet. Den største økningen har vært i andelen som er fornøyd med treffsteder for ungdommer, samt med kulturtilbudet. Siden 2015 har det også vært en markant økning i andelen unge som er fornøyd med idrettsanlegg, fra 65 til 72 prosent. Ungdom i indre øst har generelt blitt mer fornøyd med lokalmiljøet sitt, også for tilbudet av treffsteder for ungdom. De yngste er mer fornøyd enn de eldste.

Ung i Oslo 2023 har sett på hva stengte, eller begrensede tilbud under pandemien har betydd for ungdommers deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter. Hovedbildet er at det har vært en mindre nedgang i ungdommers deltagelse i organisert fritid, avhengig av type aktiviteter. I 2023 var 50 prosent av de spurte ungdommene med på aktiviteter i en organisasjon, klubb eller et lag. I 2021 (under pandemien) var tallet 51 prosent, mens det i 2018 var 54 prosent. For mer informasjon om hvor fornøyd ungdommen er med forskjellige kulturtilbud, samt ungdommens deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter (for eksempel idretten), se avsnittene **Kulturtilbud og kulturbruk** og **Idrettstilbud og deltagelse** i henholdsvis kapittel 11 og 10.

Fritidstilbud i nærmiljøene, med kompetente og trygge ungdomsarbeidere, er viktige bidrag til gode oppvekstsvilkår for barn og unge. Fritidsklubbene er en sosial møteplass for ungdom og en arena for aktiviteter. Her skal de unges ressurser være i sentrum, ikke deres problemer.¹² Det å ha et sted å møte venner uten at det er krav til aktivitet er også et mål i seg selv, spesielt for barn og unge som ikke har muligheten til å møte venner i eget hjem. I Oslo er det cirka 55 kommunale barne- og ungdomstiltak.¹³ Alle bydelene i Oslo har fritidstilbud til barn og unge, men omfanget og ressursbruk varierer. Fritidsklubbene er godt besøkt og tilbyr en rekke ulike aktiviteter. Omtrent en av fem ungdommer var på fritidsklubb siste måned, ifølge Ung i Oslo 2023. Det store flertallet av disse, 82 prosent, var fornøyd med klubben de var på. Det er omtrent like stor andel fornøyd som i 2021, jf. figur 4.23. Det er litt flere gutter enn jenter som er fornøyd med klubben blant de yngste og aller eldste ungdommene.

Figur 4.23. Spørsmål til ungdom som har vært på fritidsklubb siste måned: Hvor fornøyd er du med den klubben du var på?

Kilde: Ung i Oslo 2023

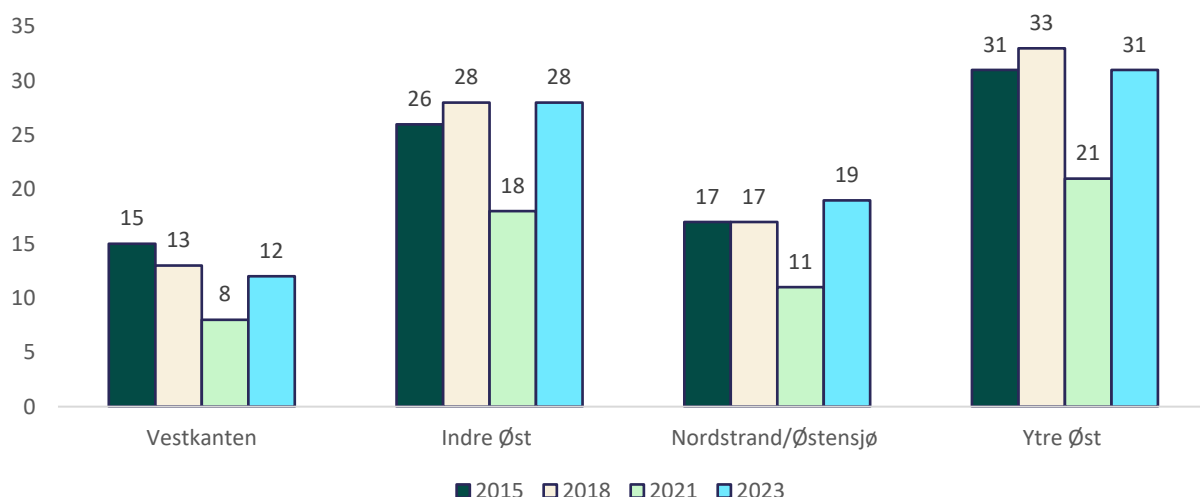
¹² Oslo har lange tradisjoner med fritidsklubber og mye erfaring å hente fra. Norges første fritidsklubb, Hammersborgklubben, ble etablert i Bydel St. Hanshaugen i 1953, og er i dag en juniorklubb for barn i 5.-7. klasse.

¹³ Noen av disse inneholder flere aktiviteter som kan regnes som egne tiltak, eller regnes inn i driften av hovedtiltaket.

Det er flest kommunale fritidsklubber i de østlige bydelene. Fritidstiltakene skal bidra til å fremme integrering og fellesskap samt redusere levekårsforskjeller, motvirke utenforskap, være kriminalitetsforebyggende og rusforebyggende.¹⁴ Fritidsklubber og ulike ungdomstiltak gir gratis tilbud for fra junior (5-7 klasse) og opp til møteplasser for de eldste ungdommene på kveldstid, i helgene og i feriene.¹⁵ Tilbudene gis gjennom ordinære fritidsaktiviteter og når særlige utsatte grupper gjennom gratis aktiviteter, tilbud om tilrettelagte aktiviteter, ferieaktiviteter og lignende.¹⁶ Bydelene har ansvaret for å drive og utvikle tilbudene. I tillegg til de kommunale fritidstiltakene i bydelene finnes fritidstiltak i regi av organisasjoner, lag og foreninger, menigheter og foreldregrupper. Disse er viktig supplement til bydelenes fritidstilbud. Bysentrum har flere utfordringer som et nærmiljø for ungdom. Rusfrie møtesteder i sentrum med kompetente ansatte er viktig for å fange opp unge som søker seg dit, eller bor i sentrumsnære områder.

Andelen som hadde deltatt i en fritidsklubb den siste måneden varierte fra mellom 9-15 prosent i de vestlige bydelene til mellom 21 til 34 prosent i de østlige bydelene. Andelen som i løpet av siste måned var med på en aktivitet i en fritidsklubb var lavest i de vestlige bydelene (12 %), og høyest i ytre (31 %) og indre øst (28 %). I bydelene Nordstrand og Østensjø var andelen 19 prosent. Bydeler med høyere andel unge med innvandrerbakgrunn har høyere andel brukere av fritidsklubber.

Figur 4.24. Prosentandel i ulike byområder som i løpet av siste måned var med på en aktivitet i en fritidsklubb.

Kilde: Ung i Oslo 2023

Tilbud om ferie- og deltidsjobber i regi av bydelene er også en viktig aktivitet for ungdom i Oslo. Tilbudet finnes i alle bydeler og gir aktivitet i feriene med en særlig satsing om sommeren. Målgruppen er ungdommer i alderen 13 til 19 år. Det kan være vanskelig for ungdommer å skaffe seg en sommerjobb, spesielt for de under 18 år. Mange ungdommer mangler også et nettverk som gjør det mulig å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Feriejobbene gir ungdommene arbeidstrening, bidrar til gode mestringsopplevelser og mulighet til å tjene egen lønn. I 2022 søkte rundt 8 000 ungdommer bydelene om en sommerjobb, og over 4 000 unge fikk en sommerjobb eller en feriejobb i løpet av året.¹⁷ Antallet unge i sommerjobb i regi av bydelene har mer en doblet seg siden 2018, da var det rundt 1 250 ungdommer som fikk en sommerjobb i regi av kommunen. Fritidstiltakene er sammen med

¹⁴ Byrådssak 189/19 Klubben vår! ligger til grunn for innsatsen i fritidstiltakene.

¹⁵ Fritidstiltakene er kategorisert inn i tre hovedtyper: tradisjonelle fritidsklubber, kulturhus for ungdom og ungdomskafeer. Alderskategoriene er juniortilbud opp til 12 år, ungdomstilbud 13-18 år og i tillegg tilbud for eldre ungdom opp til ca. 23 år.

¹⁶ Byrådssak 189/19 Klubben vår! ligger til grunn for innsatsen i fritidstiltakene.

¹⁷ Tallene er fra bydelenes egne statusrapporteringer på sommerjobber og deltidsjobber 2022.

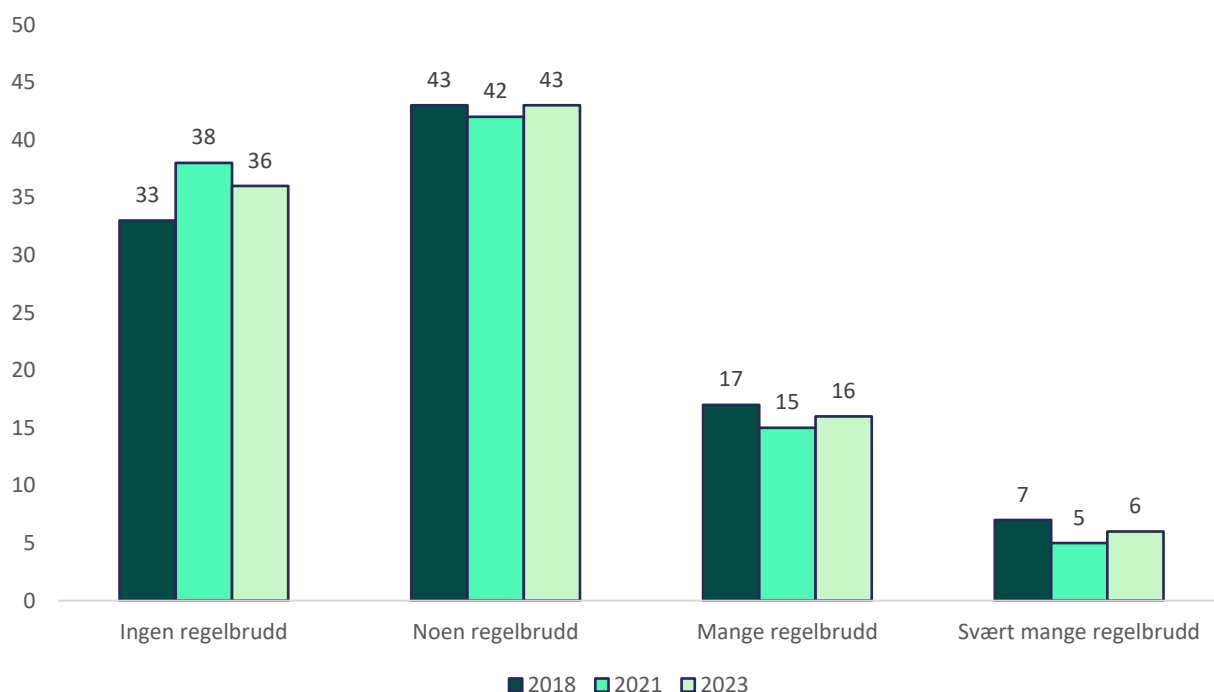
ungdomsjobber viktige samarbeidsaktører i det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet som organiseres gjennom SaLTo-modellen.

4.6 Problematferd og vold blant ungdom

De aller fleste ungdommer i Oslo blir ikke registrert for kriminelle handlinger. Ungdomstiden er likevel en periode for utprøving, og noen ungdommer er involvert i handlinger som ikke er sosialt akseptert eller på kant med loven.

I Ung i Oslo 2023 ble ungdom spurt om de hadde gjort ulike regelbrudd, som nasking, hæververk, skulket skolen, vært i slåsskamp, vært borte på natten uten at foreldre visste hvor de var eller sneket seg inn et sted uten å betale.¹⁸ Det vanligste er at ungdom ikke bryter regler eller gjør det i begrenset grad. 16 prosent hadde gjort mange regelbrudd, mens 6 prosent oppgav at de hadde gjort svært mange. Dette bildet har holdt seg ganske stabil over tid, jf. figur 4.25.

4.25. Prosentandel av ungdom som i ulik grad er involvert i regelbrudd. Ung i Oslo 2018-2023

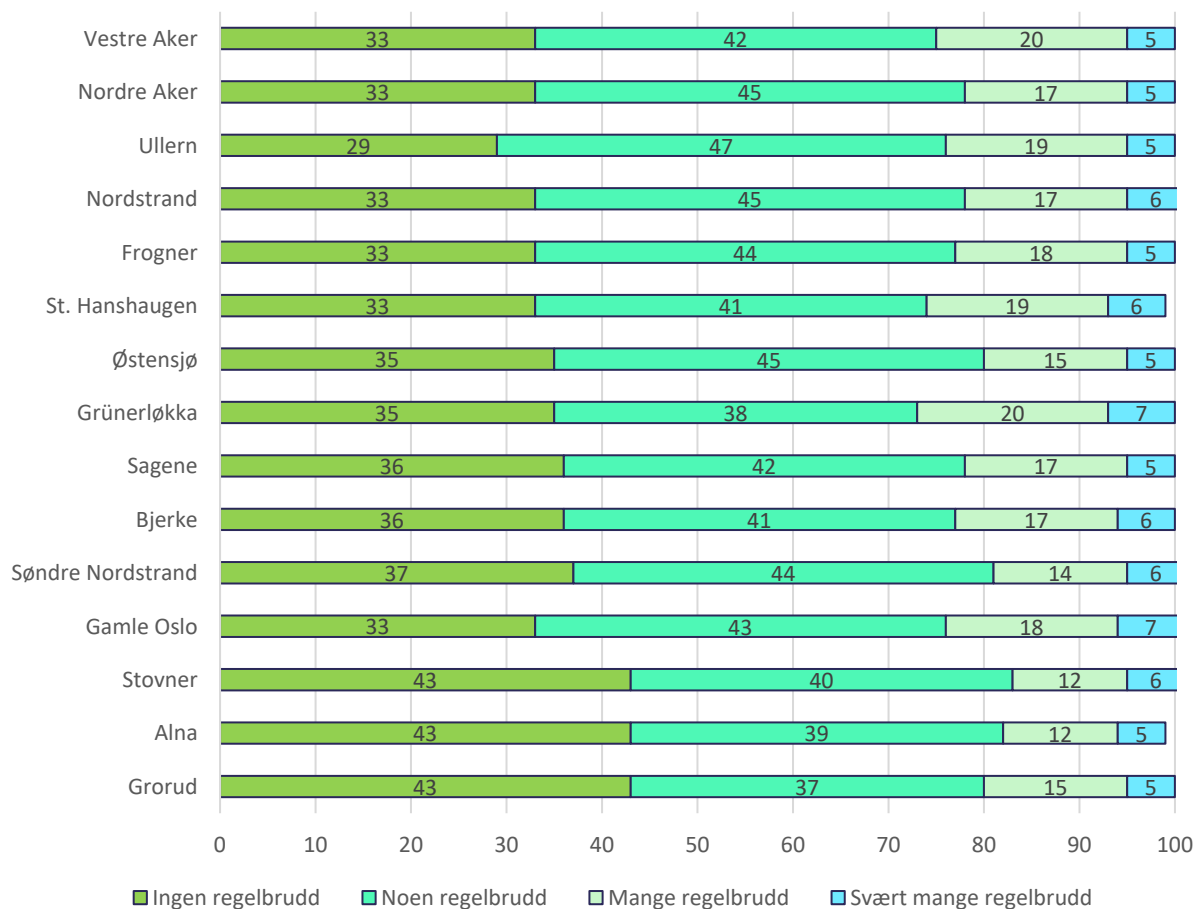

Kilde: [Ung i Oslo 2023](#)

Andelen som rapporterte at de hadde gjort mange regelbrudd, er noe høyere i Oslo enn i landet ellers. Det er langt flere gutter enn jenter som svarer at de har gjort svært mange regelbrudd, og andelen øker med alder. Det er mindre forskjeller på andelen som svarer at de har begått svært mange regelbrudd mellom ungdom med og uten norskfødte foreldre. Ungdom fra familier med lav sosioøkonomisk status og norskfødte foreldre er overrepresentert blant de som har gjort svært mange regelbrudd. Andelen som svarer at de ikke har gjort noen av regelbruddene, varierer fra 29 prosent i Ullern bydel til 43 prosent i bydelene Grorud, Alna og Stovner. Det varierer også noe mellom bydelene hvor mange av ungdommene som er klassifisert i gruppen med mange og svært mange regelbrudd. Høyest andel er det i bydelene Grünerløkka og Vestre Aker.

¹⁸ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

4.26. Hvor mye regelbrudd ungdom har drevet i løpet av det siste året, prosentandel i de ulike bydelene

Kilde: Ung i Oslo 2023

Ungdomskriminalitet

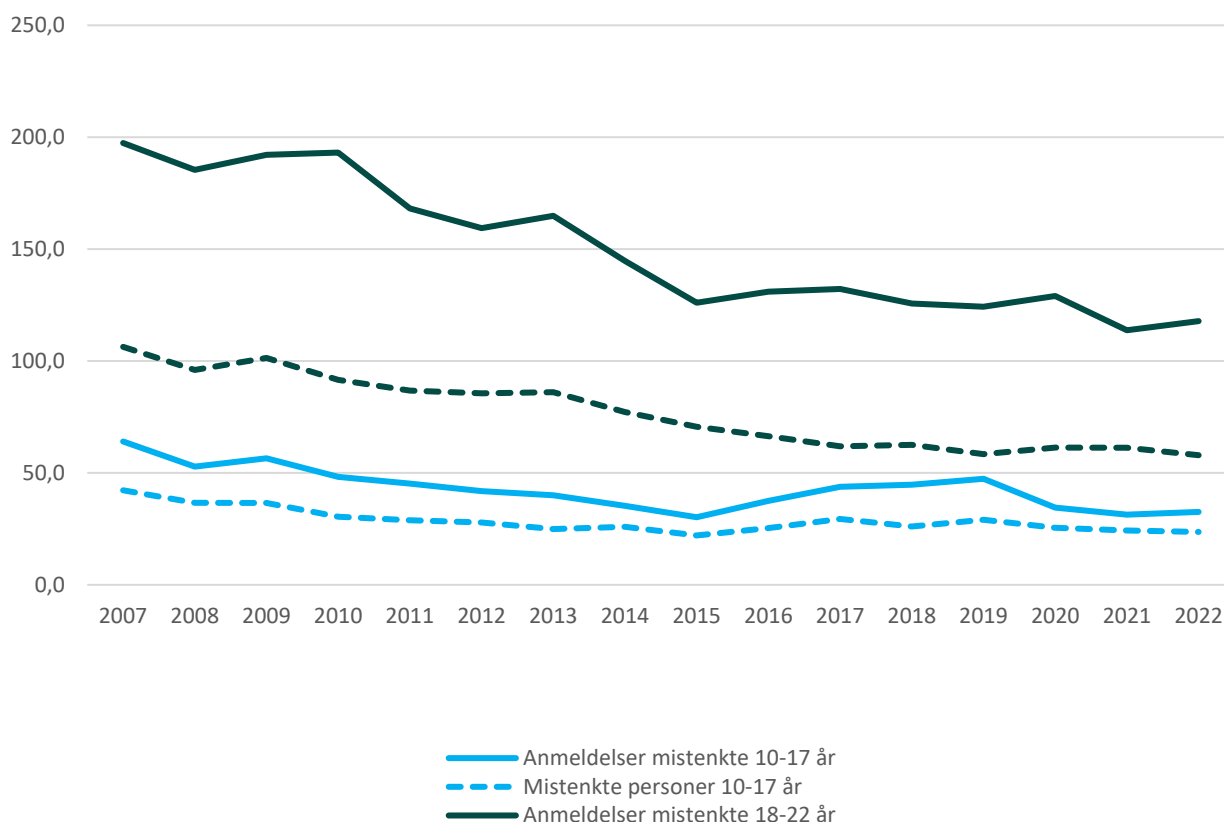
Den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten har variasjoner over tid som både reflekterer den faktiske kriminaliteten og som påvirkes av andre forhold. For enkelte lovbruddstyper spiller politiets innsats en viktig rolle, som ved narkotikalovbrudd. Pandemien påvirket barn og unges samhandlingsmønster, og den registrerte kriminaliteten reflekterer dette. Hvis vi måler den registrerte kriminaliteten per 1 000 innbyggere er tallene for 2022 langt lavere enn i perioden før pandemien. I 2022 er antall anmeldelser blant unge under 18 år 18 prosent under snittet for de tre årene før pandemien (2017-2019) i antall anmeldelser.¹⁹ Det må understrekes at de aller fleste barn og unge i alle deler av byen ikke blir registrert for kriminelle handlinger; mer enn 97 prosent i alderen 10-17 år ble ikke registrert med kriminalitet i 2022.

I 2022 ble 1 319 personer fra 10 til 17 år registrert som mistenkt for straffbare forhold med gjerningssted i Oslo. Rundt en av fire var jenter. I 2021 var det 1 335 personer. I aldersgruppen 18 til 22 år ble 2 227 personer registrert for straffbare forhold med gjerningssted i Oslo. Aldersgruppen 18-22 år registreres med betydelig mer kriminalitet enn de under 18 år, men det

¹⁹ Allvin, A. & Söderholm, T. (2023) Barne- og ungdomskriminalitet i Oslo 2022. Utfordringer i ulike geografiske områder (Rapport 23:01) Oslo Politidistrikt

har vært en nedadgående tendens i aldersgruppen siden 2010 og relativt stabilt de siste årene.²⁰ For første halvår i 2023 ser vi imidlertid at den registrerte kriminaliteten blant unge i Oslo har økt noe, sammenliknet med de tre siste årene før pandemien.²¹

Figur 4.27. Antall anmeldelser og antall mistenkte i aldersgruppene 10-17 og 18-22 år med gjerningssted i Oslo kommune, per 1000 innbygger i de respektive aldersgruppene.

Kilde: Allvin, A. & Søderholm, T. (2023), Barne- og ungdomskriminalitet i Oslo 2022. Utfordringer i ulike geografiske områder (Rapport 23:01) Oslo Politidistrikt

Oslo kommune og Oslo politidistrikt samarbeider om en satsing overfor unge under 18 år som blir registrert med gjentatte lovbrudd. Unge som blir registrert med fire eller flere straffbare forhold i Oslo registreres i politiets statistikk og det jobbes målrettet gjennom flere tiltak med å redusere dette antallet. Det har vært en nedgang i antall unge som registreres for gjentatte lovbrudd fra 188 ungdommer i 2019, til 114 i 2022. 112 av disse var bosatt i Oslo kommune og de aller fleste var gutter. Dette er de laveste tallene på fem år for ungdom som er registrert for gjentatt kriminalitet. Unge som blir registrert for gjentatte lovbrudd står for nær 40 prosent av alle lovbrudd registrert for aldersgruppen, noe som indikerer at en liten del står for en betydelig andel av lovbruddene.²²

²⁰ Allvin, A. & Søderholm, T. (2023) Barne- og ungdomskriminalitet i Oslo 2022. Utfordringer i ulike geografiske områder (Rapport 23:01) Oslo Politidistrikt

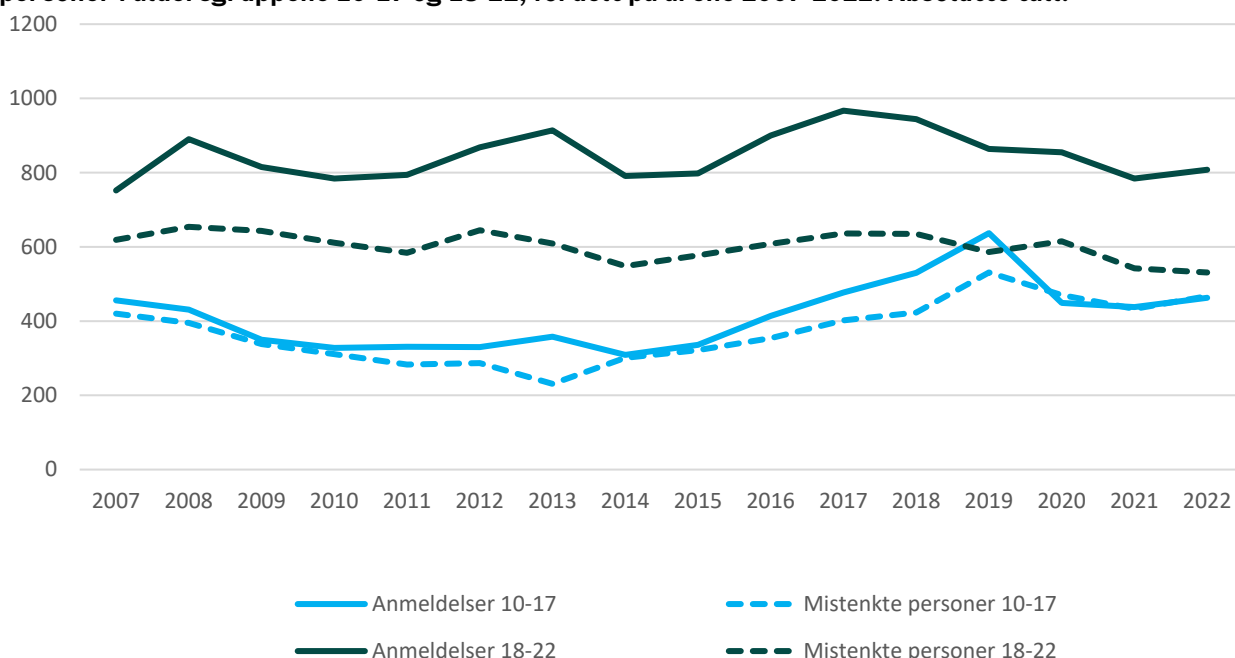
²¹ Tallene for 2023 er ikke publisert da Oslotrender ferdigstilles, men er blant omtalt i Politiforum – Nye tiltak for å hindre ungdomskrim

²² Allvin, A. & Søderholm, T. (2023) Barne- og ungdomskriminalitet i Oslo 2022. Utfordringer i ulike geografiske områder (Rapport 23:01) Oslo Politidistrikt

Vold

Omfanget av registrerte forhold med *fysisk vold* har variert de siste årene. Tall fra Oslo politidistrikt, for gjerningssted Oslo kommune, viste en økning i perioden 2016 til 2019 fra 235 til 359 anmeldelser med mistenkte 10-17 år, mens det for aldersgruppen 18-22 år var en nedgang på 35 anmeldelser i samme periode, til totalt 450 i 2019.²³ Gjennom pandemien var det færre registrerte anmeldelser. I 2021 var det registrert 241 anmeldelser for de yngste, men selv om dette økte i 2022 (til totalt 277), er nivået altså fortsatt ikke like høyt som antall anmeldelser i 2019. Vi ser samme tendens for aldersgruppen 18-22 år, der det var 439 anmeldelser for fysisk vold i 2022. Dette var en oppgang på 85 fra 2021, men altså ikke like høyt som i 2019.²⁴ Underkategorien "kroppskrenkelse" har de høyeste registreringene i 2022. Figur 4.28 viser registrerte *voldslovbrudd* med gjerningssted i Oslo kommune, ved anmeldelser og mistenkte personer i aldersgruppene 10-17 og 18-22. Kategorien *voldslovbrudd* inkluderer mer enn kun fysisk vold, blant annet lovbrudd mot offentlig tjenesteperson og trusler. Med fysisk vold, menes handlinger som blant annet dytting, slag og spark.

Figur 4.28. Registrerte voldslovbrudd med gjerningssted i Oslo kommune, ved anmeldelser og mistenkte personer i aldersgruppene 10-17 og 18-22, fordelt på årene 2007-2022. Absolutte tall.

Kilde: Allvin, A. & Søderholm, T. (2023), *Barne- og ungdomskriminalitet i Oslo 2022. Utfordringer i ulike geografiske områder* (Rapport 23:01) Oslo Politidistrikt

Resultatene fra Ung i Oslo 2023 viser at det har vært en økning i antall ungdommer som rapporterer at de har blitt utsatt vold fra jevnaldrende, med henholdsvis 17 prosent i 2021 til 21 prosent i 2023.²⁵ Gutter og de yngste ungdommene på ungdomstrinnet er mest utsatt. Pandemien kan ha påvirket endringen, da det var mindre samhandling mellom ungdom gjennom perioder med nedstengning. Før pandemien, i perioden 2015–2018, var det likevel også

²³ Ludvigsen Kjenn og Bakosgjelten, Felles enhet for Etterretning og Etterforskning, Oslo politidistrikt, (2020) *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo - Rapport basert på data fra 2019*

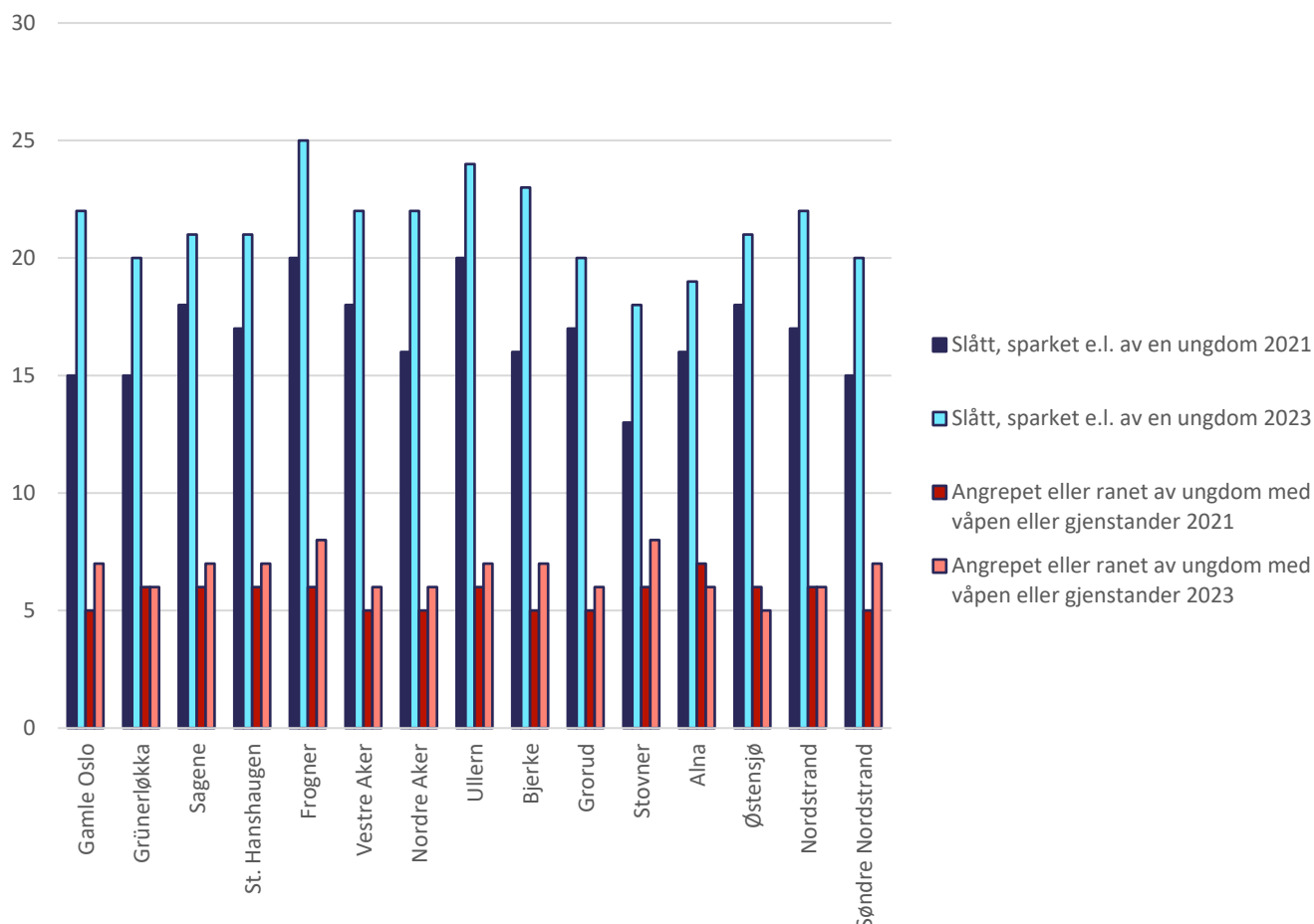
²⁴ Allvin, A. & Søderholm, T. (2023) *Barne- og ungdomskriminalitet i Oslo 2022. Utfordringer i ulike geografiske områder* (Rapport 23:01) Oslo Politidistrikt

²⁵ Bakken, A. (2023): *Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet*

registrert økning i andelen ungdom som var blitt utsatt for trusler og skader på grunn av vold. Økningen var tydeligst blant gutter; de er oftere utsatt for vold og de utøver i større grad ulike former for vold sammenliknet med jenter.

Andelen ungdom i bydelene som har svart at de har blitt utsatt for ungdomsvold varierer noe mellom bydelene, der Stovner har lavest andel med 18 prosent, og Frogner høyest med 25 prosent, jf. figur 4.29. Økningen er tydelig på tvers av bydelene.

Figur 4.29. Andel ungdommer som er blitt utsatt for ungdomsvold. Etter bydel og type vold. 2021 og 2023. Prosent.

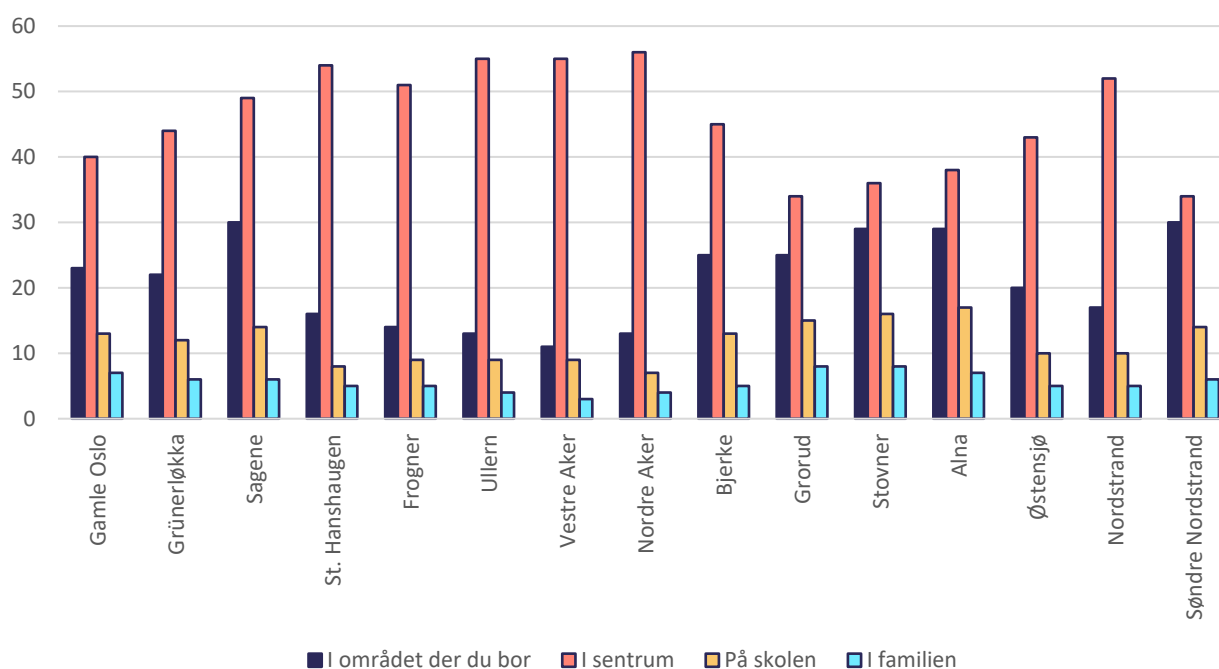
Kilde: Ung i Oslo 2023

5 prosent av ungdommene som har besvart Ung i Oslo-undersøkelsen i 2023 rapporterer at de har blitt slått av en voksen, mens 4 prosent oppgir at de har vært vitne til vold i familien. Tallene er nokså like mellom gutter og jenter og ulike aldersgrupper og det har ikke vært endring siden undersøkelsen i 2021. Noen unge svarer at de har blitt utsatt for vold i familien.

En viktig del av voldsbildet handler om frykten for vold. Det er likevel ikke nødvendigvis gutter, som er mest utsatt for vold, som har størst frykt for vold. For eksempel viser Ung i Oslo 2023 at det er flere jenter enn gutter som er redde for å bli utsatt for vold i området der de bor eller i sentrum av byen. For elever på 9.trinn til vg1 er det mulig å sammenligne prosentandelen tilbake til 1996 om ungdom som er litt eller svært redd for å bli utsatt for vold. Den største endringen er for området Oslo sentrum, der 72 prosent i 1996 mot 45 prosent i 2023 var redd for å bli utsatt for vold. For kategoriene i området der du bor og på skolen er det mindre endringer og lavere tall.

Bildet av ungdommenes rapportering av frykt for å bli utsatt for vold i bydelene per 2023 er sammensatt. Det er for eksempel større andel blant ungdommer fra østlige bydeler som rapporterer at de er redde for å bli utsatt for vold i området der de bor enn ungdom fra vestlige bydeler. Figur 4.30. viser andelen som i 2023 svarte at de var litt eller svært redde for å bli utsatte for vold forskjellige plasser. Undersøkelsen viser at det er en tendens til at redselen for å bli utsatt for vold på skolen eller i familien er høyere i noen av de ytre østlige bydelene.

Figur 4.30. Andel ungdom som er litt eller svært redd for å bli utsatt for vold. Etter kategorier og bydel. Prosent. 2023.

Kilde: Ung i Oslo 2023

4.7 Rus blant unge

Ung i Oslo 2023 viser en viss økning i rusmiddelbruken fra 2021.²⁶ Ser vi hele tenåringssgruppen under ett, har andelen som har vært beruset, andelen som har prøvd cannabis og andelen som har brukt andre narkotiske stoffer siste år økt med 2 til 3 prosentpoeng de to siste årene. Økningen har først og fremst skjedd blant de eldre tenåringene, der rusmiddelbruken i utgangspunktet er mest utbredt.

Alkohol

59 prosent av elevene på videregående oppga at de hadde vært beruset i 2023, mens tallet for 2021 var 54 prosent.

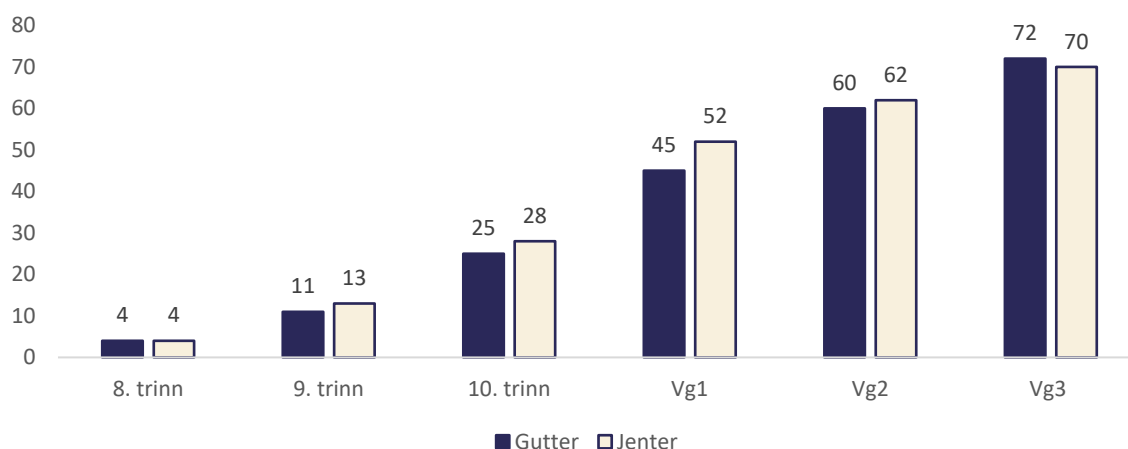
Alkoholvanene endrer seg betydelig gjennom ungdomsalderen. På 8. trinn har 4 prosent av ungdommene vært beruset, mens det mot slutten av tenårene er rundt 70 prosent som har vært det, jf. figur 4.31. I 3. året på videregående skole oppgir 59 prosent av guttene og 58 prosent av jentene at de drikker alkohol månedlig.

²⁶ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

Andelen ungdom som har drukket seg tydelig beruset en eller flere ganger siste 12 måneder varierer mellom bydelene, som vi ser i figur 4.32. Det er flest ungdom som har vært tydelig beruset i de vestlige bydelene og Bydel Nordstrand, mens det er lavest andel i bydelene i Groruddalen og Bydel Søndre Nordstrand.

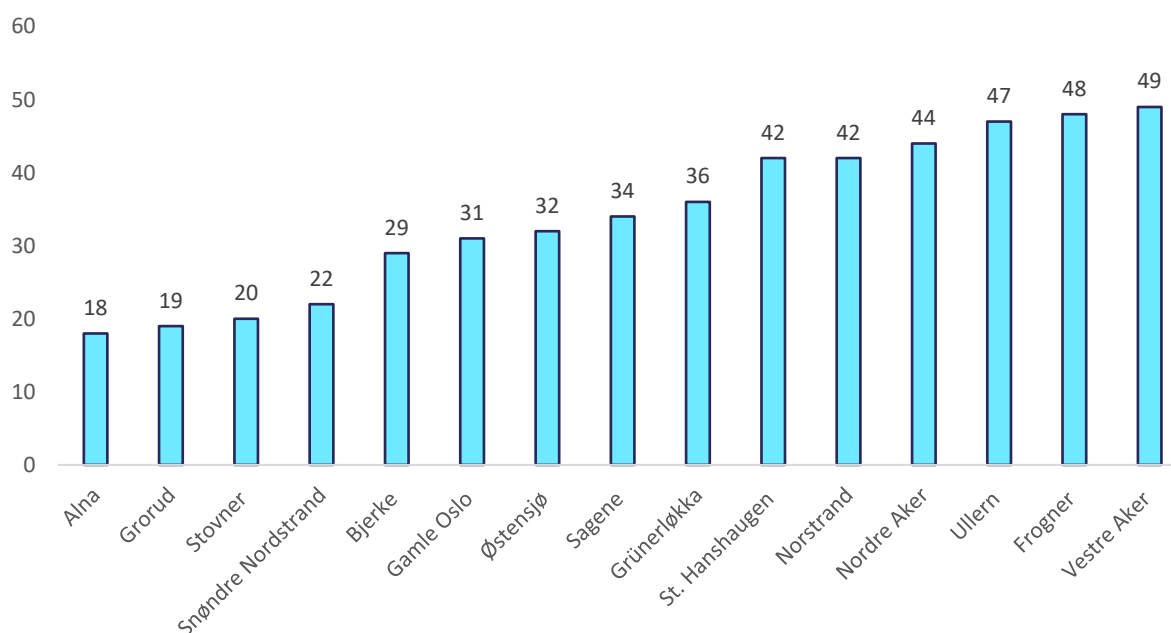
Alkoholbruken blant ungdom henger blant annet sammen med foreldrenes landbakgrunn, samt ungdommenes sosioøkonomiske bakgrunn. Ifølge Ung i Oslo 2023 er det færre unge med innvandrerbakgrunn enn unge med norskfødte foreldre som drikker alkohol. For ungdom med begge foreldre født i utlandet, har 16 prosent vært beruset siste året, mens andelen for ungdom med en eller to norskfødte foreldre er 42 prosent. Forskjellene mellom ungdom med og uten innvandrerbakgrunn blir mindre jo høyere sosioøkonomisk bakgrunn ungdommen har.

Figur 4.31. Andel av gutter og jenter som har vært tydelig beruset siste år etter klassetrinn og kjønn. Prosent. 2023.

Kilde: Ung i Oslo 2023

Figur 4.32. Andel som har drukket seg tydelig beruset en eller flere ganger siste 12 måneder. Prosent. Ungdoms- og videregående trinn samlet. 2023

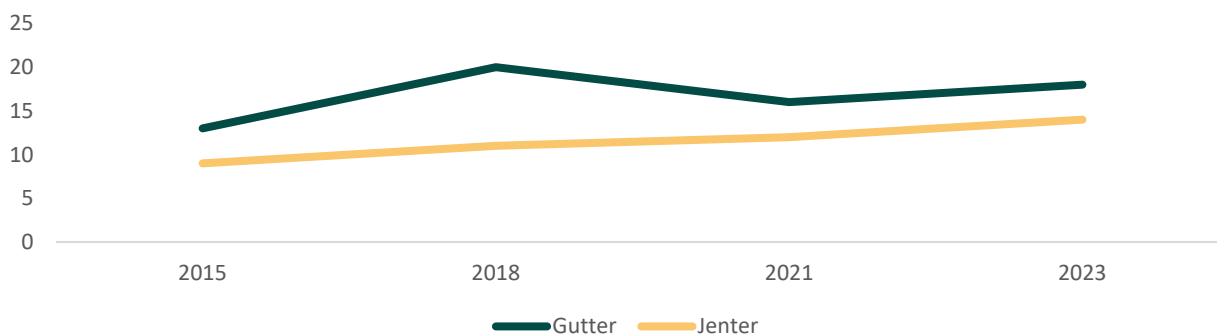

Kilde: Ung i Oslo 2023

Hasj og marihuana

Ung i Oslo 2023 viser at ungdommens bruk av cannabisproduktene hasj og marihuana er stabil.²⁷ I 2023 hadde, som vi ser i figur 4.33, 18 prosent av guttene og 14 prosent av jentene i Oslo brukt hasj eller marihuana. Det er en svak økning på 2 prosentpoeng for begge kjønn siden 2021. Bruken av cannabis øker gjennom tenårene. Mot slutten av videregående oppgir nærmere fire av ti gutter og en fjerdedel jenter at de har brukt cannabis.

Figur 4.33. Andel som har brukt hasj eller marihuana siste år etter kjønn. Prosent. 2015–2023

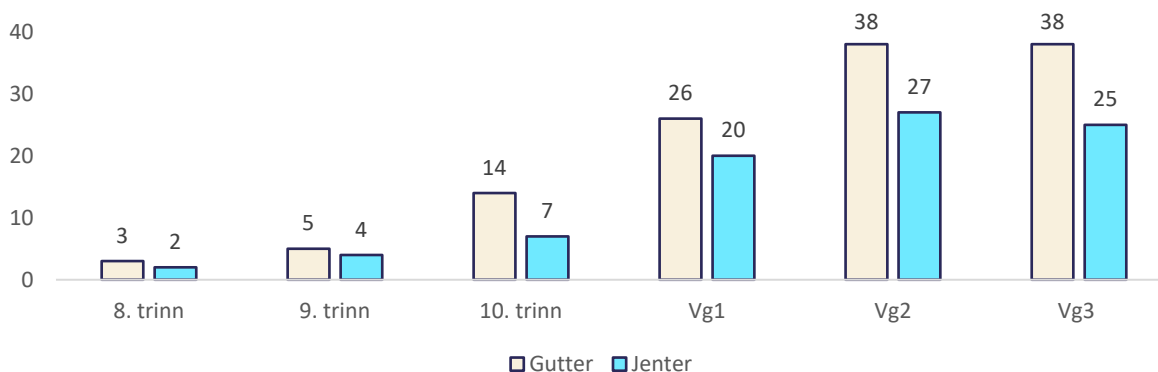

Kilde: [Ung i Oslo 2015 -2023](#)

I 2021 og 2023 ble ungdom i Oslo bedt om å si sin mening om hvorvidt hasj og marihuana bør bli lovlige rusmidler i Norge. Meningene er delte, men et klart flertall er imot. Andelen som er for legalisering var 37 prosent i 2023, en nedgang fra 40 prosent i 2021. Samtidig er 57 prosent av guttene i Vg3 enig i at hasj og marihuana bør legaliseres, mot 45 prosent av jentene.

Ung i Oslo 2023 viser også at det er noen flere ungdommer som har blitt tilbudt hasj siste år sammenlignet med 2021, økningen er på 2 prosentpoeng.²⁸

Figur 4.34. Andel av gutter og jenter på ulike klassetrinn som har brukt hasj/marihuana/cannabis i løpet av det siste året. Prosent. 2023.

Kilde: [Ung i Oslo 2023](#)

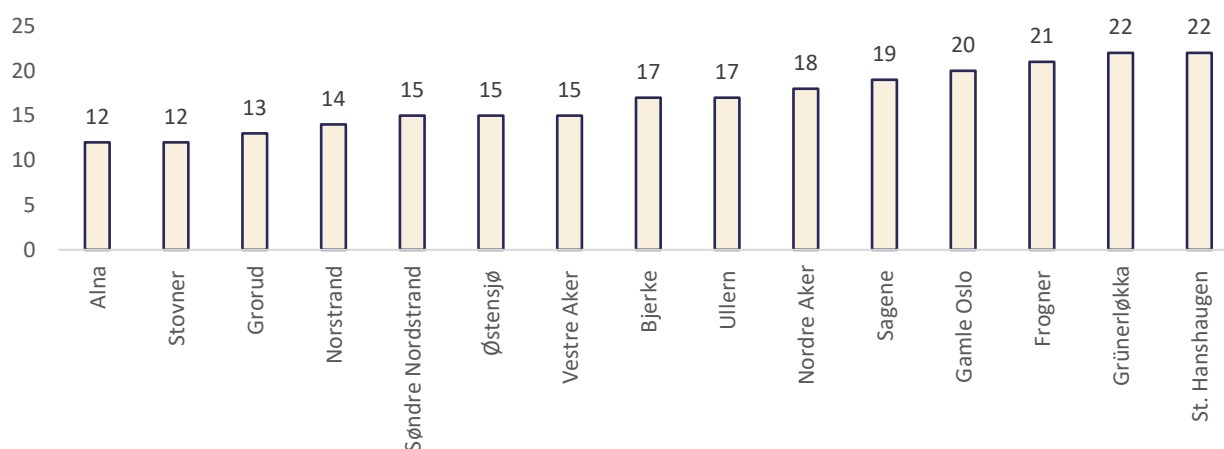
10 prosent har svart at de har følt seg presset av andre til å prøve hasj eller marihuana, litt flere gutter enn jenter. Det er noen variasjoner mellom bydelene, og flest opplever press i enkelte av de indre bydelene. Halvparten av de som har følt seg presset til å prøve hasj eller marihuana har ikke brukt det selv. Dette tyder på at mange ikke har latt seg presse. Hvor utbredt

²⁷ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

²⁸ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

det er å bruke cannabis varierer mellom bydelene. Utbredelsen er høyest i sentrumsbydelene og lavest i Groruddalen og i sør-øst, som vi ser av figur 4.35.

Figur 4.35. Andel elever som har brukt hasj/marihuana/cannabis en eller flere ganger siste 12 måneder etter bydel. Prosent. 2023

Kilde: Ung i Oslo 2023

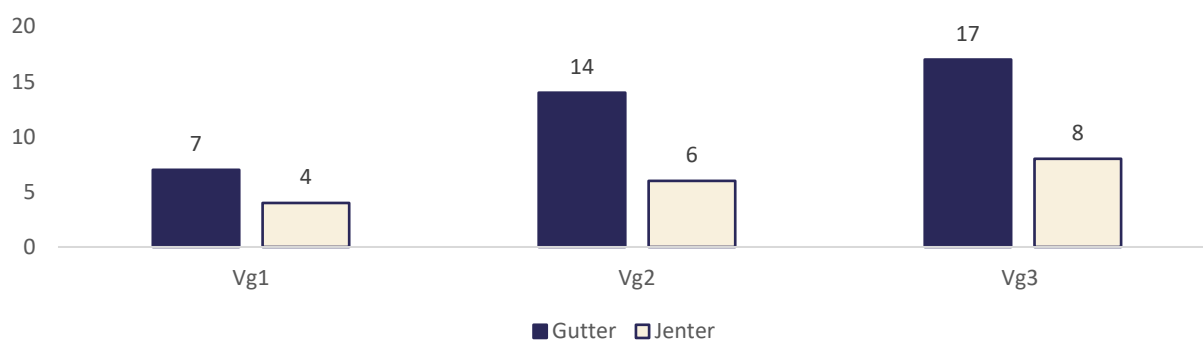
Kokain

Samlet oppgir 8 prosent av ungdommene i Oslo at de i løpet av det siste året har brukt andre narkotiske stoffer enn hasj eller marihuana. Dette er høyere enn i resten av Norge, hvor 5 prosent svarer det samme. Utbredelsen er høyest i de indre bydelene og på vestkanten og mer utbredt blant ungdom med norskfødte enn med utenlandsfødte foreldre.

Fra 2021 til 2023 har det vært en betydelig økning i andelen som har prøvd andre narkotiske stoffer enn hasj og marihuana. Dette gjelder i praksis kokain. Økningen er spesielt stor blant elevene på videregående, der andelen nesten har doblet seg i løpet av to år. 17 prosent av guttene på Vg3 oppgir at de har prøvd kokain, og 8 prosent av jentene, jf. figur 4.36.

De fleste som har brukt slike stoffer har prøvd en eller noen få ganger, men 3 prosent har prøvd mer enn fem ganger siste år. Andelen som har prøvd slike stoffer minst en gang siste år øker i løpet av ungdomsårene. En gruppe med høy bruk av kokain er gutter som oppgir at de har vært beruset på alkohol mer enn ti ganger siste året. I denne gruppen oppgir om lag en av tre gutter at de også har brukt kokain.

Figur 4.36. Andelen elever på videregående som har prøvd kokain etter kjønn og klassetrinn. 2023

Kilde: Ung i Oslo 2023

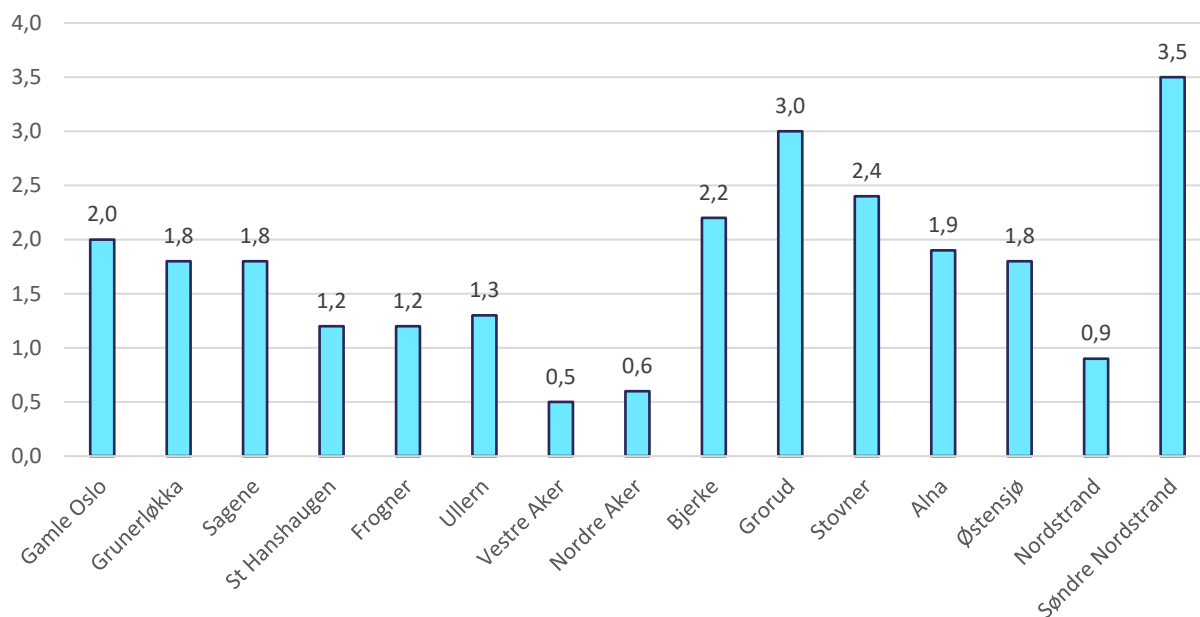
4.8 Barn med barneverntiltak

Andel barn og unge med tiltak i barnevernet i Oslo per innbygger 0-22 år har ligget stabilt rundt 3,5 prosent i perioden 2017 til 2020.²⁹

Ved utgangen av 2022 hadde 61 prosent av barn og unge med tiltak i Oslo tiltak i hjemmet. 39 prosent hadde tiltak utenfor hjemmet, som kan omfatte fosterhjem, institusjon, beredskapshjem eller tiltak i egen bolig. Behovet for barneverntiltak varierer med innslaget av barn i befolkningen som lever i familier med ulike levekårsutfordringer. Andelen barn og unge med tiltak per innbygger 0-24 år varierer mye mellom bydelene. De laveste andelenene barn og unge med tiltak finnes i bydelene i ytre vest. Bydelene med de høyeste andelenene barn og unge med tiltak i 2022 var Grorud, Søndre Nordstrand, Stovner og Alna.

Over tid har andelen med tiltak i hjemmet gått noe ned, og det samme har det samlede antallet barn og unge med tiltak gjort. En økende andel av de med tiltak fra barnevernet er over 18 år. Etter at muligheten til å ha tiltak fram til fylte 25 år kom, utgjør de over 18 år om lag 20 prosent av alle med barneverntiltak.

Figur 4.37 Barn med tiltak per innbygger 0-24 år. Etter bydel. 2022. Prosent.

Kilde: SSB, Sosiale forhold, tabell [12604](#)

²⁹ SSB, Sosiale forhold, tabell [09050](#)

5 Befolkningens helsetilstand og eldres tjenestebehov

Hovedtrender

- Det er fortsatt geografiske forskjeller i forventet levealder mellom bydelene i Oslo, fra 80 i Bydel Sagene til 86 i Bydel Vestre Aker.
- Jo høyere utdanningsnivået er, jo bedre er den egenvurderte helsen. Det er også forskjeller i egenvurdert tannhelse etter utdanningsnivå.
- Grupper med høyest livstilfredshet i 2022 er eldre, de med høyere inntekt og de med høyere utdanning. Grupper med lavest livstilfredshet er unge voksne, personer i lav-inntektsusholdninger, de som står utenfor arbeidslivet, skeive og mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Ikke-smittsomme sykdommer, som hjerte- og karsykdommer, kols og kreft, er blant de viktigste årsakene til tapte leveår, mens psykiske plager og lidelser, samt muskel- og skjelettlidelser, er de største årsakene til det ikke-dødelige helsetapet, sykefravær og uførhet.
- En aldrende befolkning, en økning i risiko for diabetes og fedme, samt økt bruk av alkohol og andre rusmidler, kan øke sykdomsbyrden framover.
- En aldrende befolkning gir økt risiko for demens; frem mot 2040 er det forventet at antallet innbyggere i Oslo med demens vil øke med om lag 80 prosent.
- Utviklingen av tjenester til eldrebefolkningen har vist at en større andel eldre mottar tjenester i eget hjem eller i tilrettelagt bolig, og at andelen som bor i institusjon går ned.

Dette kapitlet gir en kortfattet oversikt over helsetilstanden og skader/ulykker i befolkningen, og levevaner/risikoatferd som påvirkningsfaktorer. Oppvekst- og levekårsforhold (kapittel 3, 4 og 6), persontransport og mobilitet (kapittel 8), miljø og klima (kapittel 9) og idrett og friluftsliv (kapittel 10) er faktorer som påvirker levevaner og helseutfall. Faktorene påvirker helsen på ulike måter, og endring i disse faktorene forutsetter ofte tiltak i flere sektorer.

Befolkningssammensetning (kapittel 2) har også betydning for sykdomsbildet. Kapitlet viser også utviklingen i tjenester til eldrebefolkningen. Vi viser til Oslohelsa 2023 for mer statistikk og analyse av helseutfall, og hvordan helseutfall henger sammen med påvirkningsfaktorene (se faktaboks for kort omtale av Oslohelsa).

Om Oslohelsa 2023

Rapporten Oslohelsa 2023 publiseres i desember 2023, og gir en mer utførlig omtale av temaene i dette kapitlet. Oslohelsa skal identifisere folkehelseutfordringene i kommunen, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold. Oslohelsa utgis hvert fjerde år og skal ligge til grunn for kommunens planlegging og det langsiktige folkehelsearbeidet. Det blir tredje gang Oslo kommune utarbeider et slikt dokument. Oslohelsa vil omtale flere helserelaterte temaer og gå mer i dybden på hvert tema.

Oslohelsa blir tilgjengelig her:

<https://www.oslo.kommune.no/statistikk/oslohelsa/>

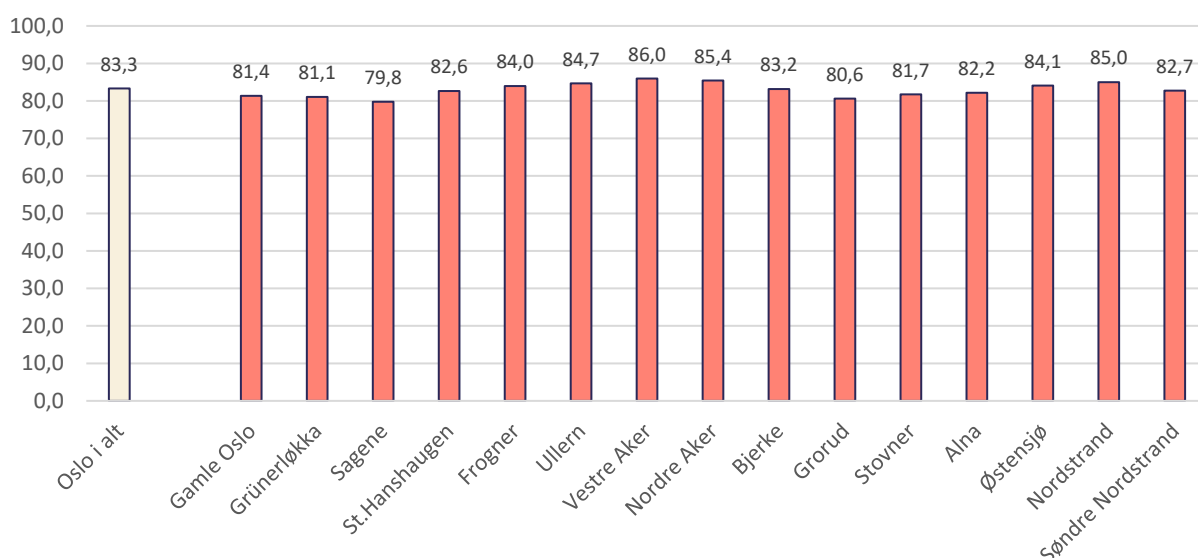
5.1 Forventet levealder

Forventet levealder¹ samler dødelighetsstatistikken i et felles mål og gir en indikasjon på hvordan det står til med folkehelsen i en befolkning på et tidspunkt og over tid. Forventet levealder har økt mer eller mindre kontinuerlig de siste 170 årene og varierer etter kjønn, geografisk område og sosial bakgrunn.²

Historisk sett har befolkningen i Oslo hatt lavere forventet levealder enn resten av landet så langt tilbake som det finnes registre. Men i perioden 1990–2021 har forventet levealder ved fødsel økt mer i Oslo enn i landet samlet. Det gjelder både for kvinner og menn. For perioden 2007–2021 var forventet levealder den samme i Oslo som i landet ellers (84 år for kvinner, 80 år for menn) og kjønnsforskjellene har blitt mindre med årene. Mens kjønnsforskjellen i forventet levealder var fire år for perioden 2007–2021, var den seks år i perioden 1990–2004.³

For perioden 2018–2022 var forventet levealder ved fødsel for menn i Oslo 81,5 år, mens den for kvinner var 85,1 år.⁴ Tilsvarende for landet som helhet var 81,2 år for menn og 84,6 år for kvinner.⁵ Figur 5.1 viser bydelsforskjeller i forventet levealder for samme periode, men her for begge kjønn sett under ett. Høyest var den forventede levealderen i bydelene i ytre vest og Bydel Nordstrand, lavest i bydelene i indre øst og i Bydel Grorud.

5.1. Forventet levealder ved fødsel etter bydel og for Oslo i alt, 2018–2022.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, [Forventet levealder](#). Beregningene av forventet levealder er utført av Byrådsavdeling for finans på grunnlag av statistikk fra Statistisk sentralbyrå om befolkning og antall døde.

¹Forventet levealder i et enkelt år, for eksempel 2020, viser hvor lenge vi forventer at barna som ble født dette året, vil leve. Forutsetningen for regnestykket er at dødeligheten i framtiden vil være akkurat som i 2020. Det vil si at det hvert år framover er like mange som dør i første leveår, barne- og ungdomsårene, voksen alder og eldre år som det var i 2020. I virkeligheten vil forholdene sannsynligvis endre seg, og den virkelige levealderen vil vise seg å være kortere eller lengre enn forventet levealder. Likevel er det nyttig å gjøre denne teoretiske beregningen. Gjennom årlige beregninger av forventet levealder kan vi følge folkehelsen i et samfunn fra år til år og på tvers av samfunn og geografiske områder. Kilde: Bævre, K. (2021). [Forventet levealder i Norge](#) i Folkehelseappporten, Folkehelseinstituttet.

² Bævre, K. (2021). [Forventet levealder i Norge](#) i Folkehelseappporten, Folkehelseinstituttet: Oslo. Oppdatert per 8.7.21.

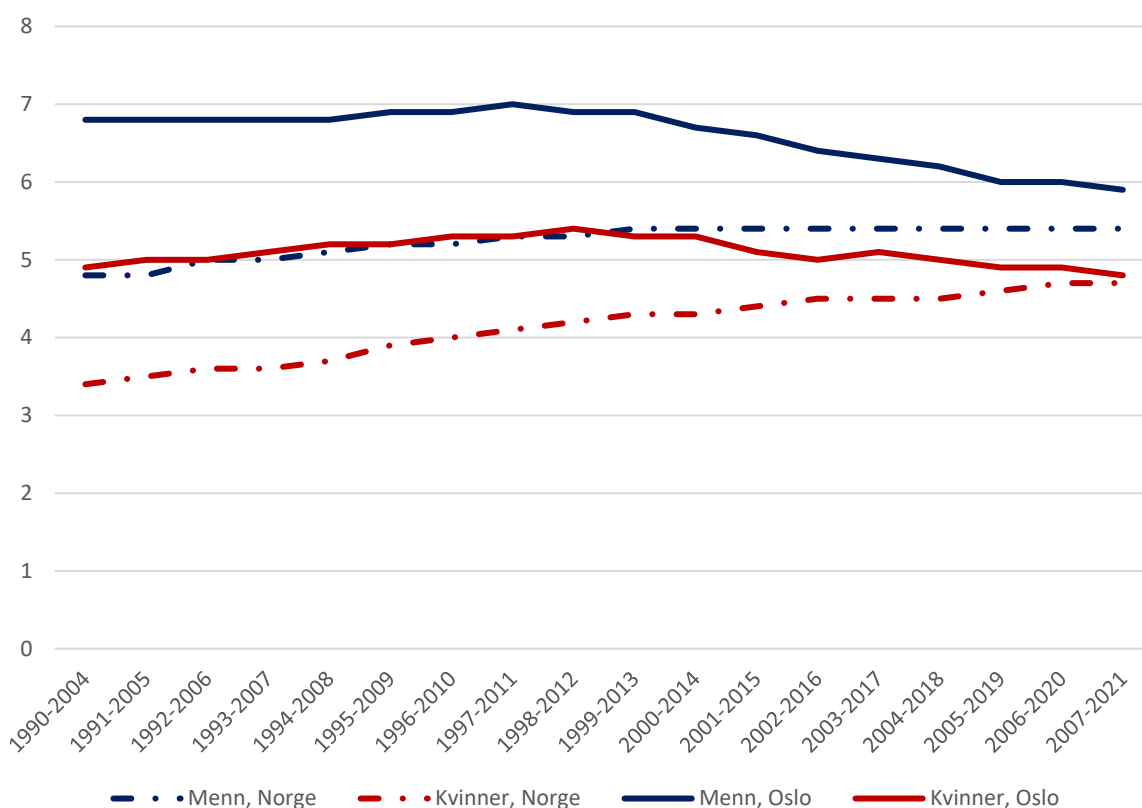
³ [Kommunehelse statistikkbank, 2023, Forventet levealder](#)

⁴ [Oslo kommunes statistikkbank, 2023, Forventet levealder etter bydel, alder og kjønn \(B\)](#)

⁵ SSB, Befolkning, tabell [05797](#).

Det er store sosiale forskjeller i dødelighet i Norge. Personer med høyere inntekt, utdanning og posisjon i arbeidslivet lever gjennomgående lenger enn personer med lavere inntekt, utdanning og posisjon i arbeidslivet. Figur 5.2 viser antall år forskjell i forventet levealder mellom den delen av befolkningen som har videregående eller høyere utdanning og den delen av befolkningen som har grunnskole som høyeste utdanningsnivå. Forskjellen for Norge som helhet har vært svakt økende for begge kjønn, men økningen har vært noe sterkere for kvinner. I Oslo har forskjellen vært svakt nedadgående i de senere årene. I perioden 2007–2021 var forskjellen om lag den samme i Oslo som i landet for øvrig. Det gjaldt både for kvinner og menn. I denne perioden var forskjellen i Oslo mellom utdanningsgruppene 4,8 år for kvinner, mens den var 5,9 år for menn.

Figur 5.2. Antall år forskjell i forventet levealder mellom to utdanningsgrupper. Kvinner og menn. Oslo og Norge som helhet.

Kilde: KommuneHelsen statistikkbank, Forventet levealder, forskjell mellom to utdanningsgrupper

5.2 Sykdomsbyrde

Sykdomsbyrdeberegninger viser hvordan ulike sykdommer, skader og risikofaktorer rammer en befolkning i form av tapte leveår og ikke-dødelig helsetap. Tapte leveår måles som gjenstående forventet levetid når dødsfallet skjer, mens ikke-dødelig helsetap er et mål på sykkelighet i befolkningen, og beregnes ved å multiplisere forekomst av sykdommer, skader og følgetilstander med tilhørende alvorlighetsvekter. Sykdomsbyrdemålet *helsetapsjusterte leveår* oppsummerer sykdomsbyrden fra både ikke-dødelig helsetap og tapte leveår.

I Oslo, som i Norge som helhet, bidrar ikke-smittsomme sykdommer, som hjerte- og karsykdommer, kols og kreft, i stor grad til tapte leveår, mens psykiske plager og lidelser, samt muskel- og skjelettlidelser, er de største årsakene til det ikke-dødelige helsetapet.⁶ De største

⁶ Folkehelseinstituttet (2021). *Fylkesvise resultater om sykdomsbyrde*.

ikke-smittsomme sykdommene og lidelsene er forbundet med flere felles risikofaktorer, som røyking, usunt kosthold, fysisk inaktivitet, bruk av alkohol og andre rusmidler. Det betyr at disse sykdommene for en stor del kan forebygges. I valg av sykdommer og risikofaktorer som omtales i helsekapitlet er det lagt vekt på faktorer som kan forebygges gjennom folkehelsearbeidet, og som i tillegg bidrar til sykdomsbyrden.

I Norge har man tradisjonelt hatt god oversikt over dødsårsaker, men man vet mindre om byrden fra tilstander som medfører ikke-dødelig helsetap. Kapitlet inkluderer derfor også utfall og påvirkningsfaktorer hvor denne delen av sykdomsbyrden ikke er fullstendig tallfestet, men som vi likevel vet at påfører den enkelte og samfunnet store kostnader knyttet til blant annet tap av funksjon og livskvalitet, behandlingskostnader, sykefravær og uførhet. I tillegg omtales smittsomme sykdommer i eget avsnitt, selv om disse bidrar til langt mindre sykdomsbyrde i Norge i dag sammenlignet med tidligere tider. Likevel vet vi, også erfart gjennom koronapandemien, at spredning av smittsomme sykdommer kan skje på svært kort tid, med omfattende konsekvenser for helse, samfunn og økonomi. Det gjør overvåking av smittsomme sykdommer nødvendig, slik at nødvendige smitteverntiltak kan iverksettes til rett tid.

5.3 Ikke-smittsomme sykdommer

Kreft

Kreft er en fellesbetegnelse for sykdommer med ukontrollert celledeling. Kreftceller kan spres til andre deler av kroppen via blod og lymfesystem. Blant menn er prostatakreft den vanligste kreftformen, blant kvinner er det brystkreft, etterfulgt, for begge kjønn, av lungekreft, tykktarmskreft og hudkreft, unntatt melanom (føflekkreft). En rekke livsstils- og miljøfaktorer kan påvirke kreftforekomst, men også arvelige forhold har betydning. Antall krefttilfeller øker og vil fortsette å øke fram mot 2040. Hovedårsakene er større befolkning og en større andel eldre. Endring i risiko, som for eksempel endring i befolkningens kosthold, fysiske aktivitetsnivå, røykevaner, alkoholforbruk og soling, kan også påvirke antallet nye krefttilfeller. Blant de vanligste kreftformene forventes sterkest økning for kolorektalkreft (tykktarms- og endetarmskreft).⁷ Kreft er den hyppigste dødsårsaken i befolkningen, og en viktig bidragsyter til tapte leveår hos begge kjønn. Samtidig varierer sykdomsforløp, overlevelse og behandling mellom de ulike kreftsykdommene.

Lungekreft var krefttypen som bidro til flest tapte leveår i Oslo i 2019, etterfulgt av kolorektalkreft, i tillegg til prostatakreft for menn og bryst- og eggstokkreft for kvinner.^{8 9} Selv om antallet nye tilfeller øker, viser alders- og kjønnsstandardiserte tall fra KommuneHelsa statistikkbank, at det har vært en liten nedgang i antallet tidlige dødsfall (definert som død i alderen 0-74 år) per 100 000 per år i perioden 1996-2022. Den prosentvise nedgangen har vært noe større i Oslo enn i landet som helhet.¹⁰

Hjerte- og karsykdom

Hjerte- og karsykdommer er et samlebegrep som omfatter sykdommer i hjerte og kretsløp, som blant annet hjerteinfarkt og hjerneslag. Hjerte- og karsykdommer er, sammen med kreft, de vanligste dødsårsakene. Tall fra sykdomsbyrdeprosjektet i 2019 viser at iskemisk hjertesykdom

⁷ Folkehelseinstituttet (2022). *Kreft i Norge*. J. Oppdatert 19.1.22. Konstante rater er benyttet i prediksjonene det refereres til her og viser dermed kreftforekomst som resultat av demografisk endring alene.

⁸ Folkehelseinstituttet (2021). *Fylkesvise resultater om sykdomsbyrde*. Publisert 11.6.21.

⁹ Folkehelseinstituttet (2022). *Kreft i Norge*. Oppdatert 19.1.22.

¹⁰ KommuneHelsa statistikkbank (2023), *Dødelighet, tidlig død (B)*

(hjerteinfarkt og hjertekrampe) var den største årsaken til tapte leveår hos både menn og kvinner i Oslo. Raten (antall per 100 000) for tapte leveår for iskemisk hjertesykdom i Oslo var reelt (signifikant) lavere enn den nasjonale raten hos begge kjønn.¹¹

Dødeligheten av hjerte- og karsykdommer har falt betydelig siden 1970-tallet. Nedgangen skyldes både færre sykdomstilfeller, som blant annet er et resultat av sunnere levekår, forebygging og mer effektiv behandling.¹² Antall døde før 75 års alder (tidlig død) på grunn av hjerte- og karsykdommer i perioden 2013–2022 var noe lavere for Oslo enn det nasjonale gjennomsnittet.¹³ Det er derimot store forskjeller mellom bydelene. Tidlig død som følge av hjerte- og karsykdommer i perioden 2013–2022 var høyest i bydelene Sagene, Grünerløkka, Gamle Oslo og Grorud. Bydelene med lavest forekomst i samme periode var Nordstrand, Nordre Aker, Vestre Aker og Ullern. Antall brukere av legemidler for hjerte- og karsykdommer har økt over tid¹⁴, noe som blant annet kan forklares av befolkningsvekst, økt andel eldre og bedre overlevelse etter hjerte- og karsykdom.¹⁵

En aldrende befolkning, og økning i risikofaktorer som fedme og diabetes kan imidlertid øke sykdomsbyrden framover. Det er derfor essensielt å følge med på utviklingen av hjerte- og karsykdommer og jobbe med forebyggende tiltak for å redusere sykdomsbyrden.

Demens

Demens er ikke en enkeltsykdom, men fellesbetegnelse på flere sykdommer eller skader i hjernen. Den vanligste årsaken til demens er Alzheimers sykdom (60–70 %).¹⁶

Omtrent 10 000, eller 1,4 prosent, av Oslos befolkning har demens og nesten to-tredjedeler av disse er kvinner.¹⁷ Ifølge beregninger gjennomført av Aldring og Helse har bydelene Nordstrand og Østensjø flest tilfeller av demens, etterfulgt av bydelene Frogner, Vestre Aker og Nordre Aker. Bydel Sagene og Bydel St. Hanshaugen har færrest demenstilfeller, jf. figur 5.3.¹⁸

Økt alder gir økt risiko for demens. En aldrende befolkning betyr at flere vil utvikle demens i tiden fremover. Ifølge tall fra Dødsårsaksregisteret, har det vært en 50 prosent økning i antall dødsfall grunnet demens i Oslo i løpet av de siste 10 årene (2009–2011: 185, 2019–2021: 290).¹⁹ Frem mot 2040 er det forventet at antallet innbyggere i Oslo med demens vil øke med 79 prosent (2020: 9 796, 2040: 17 526). De største prosentvise endringene forventes i Bydel Søndre Nordstrand (+ 160 %), Bydel Gamle Oslo (+ 130 %) og Bydel Sagene (+ 109 %).²⁰ Det er også i disse bydelene der veksten i den eldre befolkningen forventes å bli størst.

¹¹ Folkehelseinstituttet. (2021). Sykdomsbyrde i Oslo. Hovedresultater fra Global Burden of Disease prosjektet 2019. Oslo: Folkehelseinstituttet.

¹² Holtermann Ariansen IK, Kvåle R, Olsen K & Selmer RM. (2021). Hjerte- og karsykdommer i Norge. I: Folkehelse rapporten. Oslo: Folkehelseinstituttet.

¹³ KommuneHelse. (2022). Dødelighet, tidlig død.

¹⁴ KommuneHelse. (2022). Legemiddelbrukere.

¹⁵ Holtermann Ariansen IK, Kvåle R, Olsen K & Selmer RM. (2021). Hjerte- og karsykdommer i Norge. I: Folkehelse rapporten. Oslo: Folkehelseinstituttet.

¹⁶ Folkehelseinstituttet. Demens. Folkehelse rapporten. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2014.

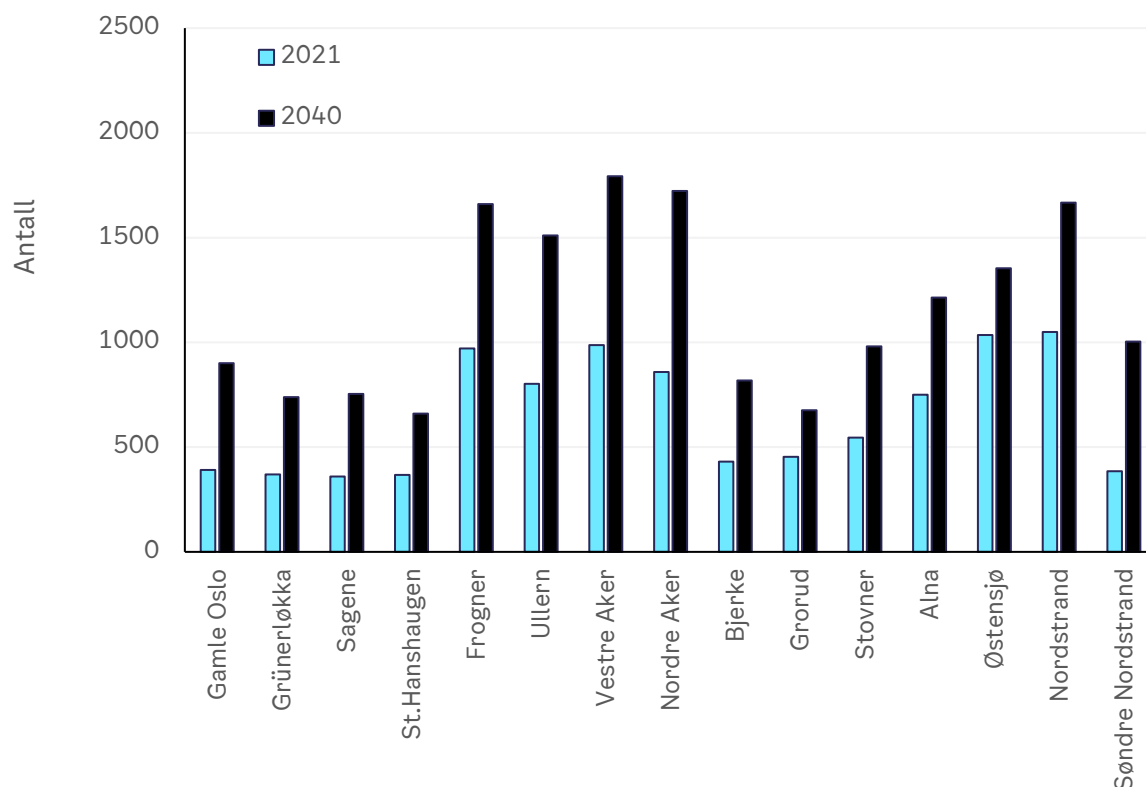
¹⁷ Demenskartet.no. Oslo i år 2020.

¹⁸ Oslo kommune. Demensplan for Oslo (2023-2027) - «Forglem meg ei».

¹⁹ Dødsårsaksregisteret D2: Dødsfall etter bofylke, kjønn og dødsårsak.

²⁰ Oslo kommune. Demensplan for Oslo (2023-2027) - «Forglem meg ei».

Figur 5.3. Antall tilfeller av demens per bydel i 2021 og 2040.

Kilde: Demensplan for Oslo, 2023–2027.

Muskel/skjelettsykdommer og -plager

Muskel- og skjelettsykdommer og -plager bidrar mest til helsetapet i Oslo.²¹ De vanligste tilstandene er smerter i nakke, skulder og korsrygg. Muskel/skjelettsykdommer er den vanligste årsaken til sykefravær,²² og sammen med psykiske lidelser den største årsaken til uføretrygd.²³ Sammenlignet med 2020, har andelen på arbeidsavklaringspenger i Oslo grunnet muskel/skjelettlidelser økt med 12 prosent, og per 1. kvartal 2023 er den årsak til 26 prosent av alle utbetalingene.²⁴

En av fire (25 %) innbyggere i Oslo har muskel/skjelettlidelser, som er 6 prosentpoeng lavere enn Norge som helhet (31 %).²⁵ Noe av forklaringen kan være at Oslo har en høyere utdannet befolkning enn resten av landet. Personer med høyere utdanning jobber oftere i lite fysisk krevende yrker og er mindre utsatt for uheldige mekaniske arbeidsmiljøforhold, som tunge løft og repeterende bevegelser, noe som øker risikoen for muskel/skjelettlidelser.²⁶ Lang utdanning kan også gi indirekte gevinster gjennom blant annet en sunnere livsstil og bedre helsekompetanse.²⁶

²¹ Folkehelseinstituttet (2019). Fylkesvise sykdomsbyrdeoversikter i 2019.

²² Nav Oslo. Kvartalsvis sykefraværstatistikk.

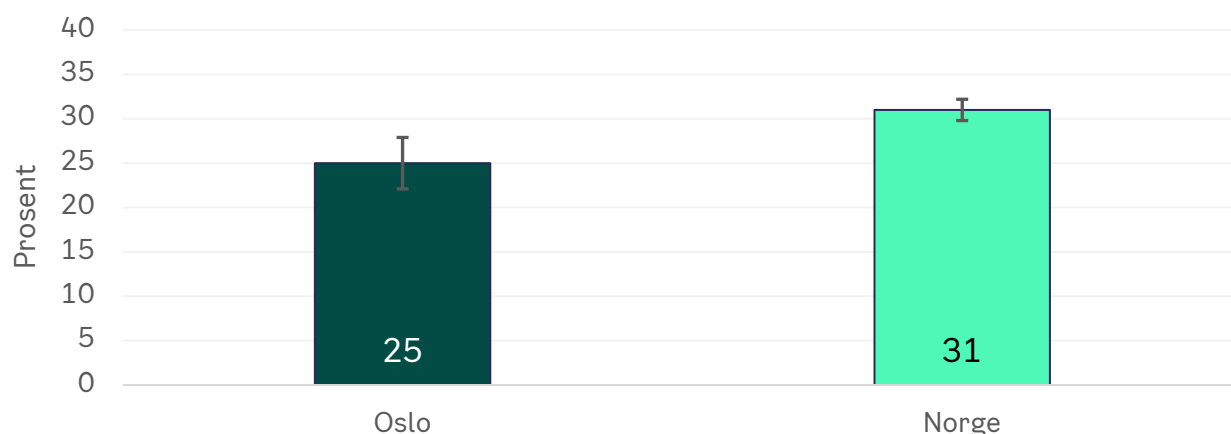
²³ Nav (2022). Mottakere av uføretrygd etter hoveddiagnose (primærdiagnose), alder og kjønn. Pr. 30.06.2017. Kvinner og menn. Prosent.

²⁴ Nav Oslo (2022). Tall om arbeidsavklaringspenger per 4. kvartal 2022.

²⁵ Folkehelseinstituttet (2020). Den Nasjonale Folkehelseundersøkelsen 2020 (spesialbestilling).

²⁶ SSB. Høy utdanning og godt arbeidsmiljø bidrar til et langt liv.

Figur 5.4. Forekomst av muskel/skjelettlidelser (prosent, med 95% konfidensintervall) i Oslo og Norge i 2020.

Kilde: Den Nasjonale Folkehelseundersøkelsen 2020 (Spesialbestilling).

Ser vi på spesifikke plager, har andelen med nakkesmerter siste 12 måneder økt blant begge kjønn fra 2015 (kvinner: 7 %, menn: 9 %) og frem til 2019 (kvinner: 9 %, menn: 12 %).²⁷ Samme tendens ser vi for slitasjegikt, særlig blant menn, der det har vært en dobling i andelen som oppgir dette (2015: 4 %, 2019: 8 %). For korsryggsmerter er situasjonen uendret.

Diabetes

Diabetes er en av de vanligste folkesykdommene i Norge. Diabetes er en tilstand der produksjonen eller sensitiviteten for insulin er redusert, noe som påvirker kroppens evne til å regulere blodsukkernivået. Det skilles mellom type 1-diabetes og type 2-diabetes.

Sykdomsbyrdetall fra 2019 viser at diabetes var blant topp 10 årsaker til ikke-dødelig helsetap blant menn i Oslo. Høyt fastende blodsukker har økt i Oslo siden 1990 og var blant de største risikofaktorene for både tapte leveår og ikke-dødelig helsetap for begge kjønn.²⁸

Tall fra Reseptregisteret viser at 50 per 1000 innbyggere per år i perioden 2019-2021 i Oslo mottok legemidler forskrevet på resept til behandling av type 2-diabetes, mot 46 per 1000 innbyggere i landet som helhet.²⁹ Antall brukere har vist en svak, men jevn økning siden 2014-2016, men økt noe mer i perioden 2019-2021. Dette gjelder både i Oslo og i Norge som helhet. Legemiddelbruk kan ikke betraktes synonymt med sykdomsforekomst, men kan være en indikator på sykdomsforekomsten i befolkningen.

Kols

Kronisk obstruktiv lungesykdom (kols) er en samlebetegnelse på sykdommer i luftveiene. Mange kan ha sykdommen uten å vite det, men for noen kan sykdommen gi betydelig funksjonsnedsettelse. Røyking regnes som den viktigste årsaken til kols og kan forklare rundt to av tre tilfeller.³⁰ I tillegg

²⁷ SSB, Helse, tabell 11231

²⁸ Folkehelseinstituttet. (2021). Sykdomsbyrde i Oslo. Hovedresultater fra Global Burden of Disease prosjektet 2019. Oslo: Folkehelseinstituttet

²⁹ KommuneHelse. (2023). Brukere av legemidler til behandling av type 2-diabetes (30-74 år)

³⁰ Nystad. 2022. Kronisk obstruktiv lungesykdom (kols) i Norge. Oslo: Folkehelseinstituttet.

kan eksponering for enkelte gasser/partikler på jobb påvirke utviklingen av kols. Tall fra undersøkelser i Norge viser at rundt 6-7 prosent av befolkningen over 40 år har kols.³¹ Tidlig død (før 75 års alder) på grunn av kols er noe lavere for Oslo enn det nasjonale gjennomsnittet. Det er derimot store forskjeller mellom bydelene. Andelen tidlig død som følge av kols i perioden 2013–2022 var høyest i bydelene Gamle Oslo, Sagene og Grünerløkka. Bydelene med lavest forekomst i samme periode var Nordre Aker, Vestre Aker, Frogner og Ullern.³²

Overvekt og fedme

Overvekt og fedme er en tilstand med overskudd av kroppsfett.³³ Forekomsten av overvekt og fedme blant voksne i Oslo er lavere sammenliknet med landet som helhet.^{34 35 36} Likevel er det en høy andel voksne som har overvekt eller fedme. I den Nasjonale folkehelseundersøkelsen (NHUS) fra 2020 var andelen med overvekt eller fedme blant voksne i Oslo på 45 prosent, basert på selvrapportert høyde og vekt.³⁷

Selvrapporterte tall på høyde og vekt fra sesjon 1 for 17-åringer, som gjennomføres av Forsvaret, viser at andelen unge voksne i Oslo som hadde overvekt eller fedme lå på 17 prosent i perioden 2019–2022. Andelen var 1 prosentpoeng høyere blant menn (17 %) enn kvinner (16 %).³⁸

Det er store variasjoner på andel gravide kvinner med overvekt eller fedme ved første svangerskapskontroll i de ulike bydelene, fra 46 prosent i bydel Stovner til 17 prosent i bydel Frogner i perioden 2020–2022.³⁹

5.4 Egenvurdert helse

Egenvurdert helse kan måles med ett enkelt spørsmål om hvordan helsen oppleves i sin alminnelighet eller med spørsmål om ulike dimensjoner ved helsen. Det inkluderer helsens fysiske, mentale og sosiale dimensjoner. Det kan måle en tilstand, men kan også forstås som en ressurs og som et middel til å realisere mål i livet. Selvrapportert helse forutsier risikoen for framtidig uhelse og død utover det som kan forklares med andre forhold som alder, kjønn, utdanning, forekomst av sykdommer, symptomer, livsstil, bruk av medikamenter og kontakt med helsetjenesten.⁴⁰

I Livskvalitetsundersøkelsen 2022⁴¹ oppgir 69 prosent av respondentene fra Oslo at de har svært god eller god helse. Dette er en betydelig lavere andel enn det tidligere undersøkelser har vist. I Levekårsundersøkelsen om helse fra 2019 oppga 85 prosent av respondentene fra Oslo at de hadde svært god eller god helse. Innsamlingsmetodene for de to undersøkelsene er imidlertid noe ulike slik

³¹ Nystad. 2022. Kronisk obstruktiv lungesykdom (kols) i Norge. Oslo: Folkehelseinstituttet.

³² KommuneHelsa, 2023, Tidlig død på grunn av kols (0-74 år)

³³ Meyer HE & Bergh IH. 2022. Overvekt og fedme i Norge. I: Folkehelse rapporten. Oslo: Folkehelseinstituttet

³⁴ KommuneHelsa, 2023, Overvekt og fedme, selvrapportert ved sesjon 1

³⁵ KommuneHelsa, 2023, Overvekt inkludert fedme, første svangerskapskontroll

³⁶ Abel MH & Totland TH. 2021. Kartlegging av kostholdsvaner og kroppsvekt hos voksne i Norge basert på selvrapportering – Resultater fra Den nasjonale folkehelseundersøkelsen 2020. Oslo: Folkehelseinstituttet.

³⁷ Abel MH & Totland TH. 2021. Kartlegging av kostholdsvaner og kroppsvekt hos voksne i Norge basert på selvrapportering – Resultater fra Den nasjonale folkehelseundersøkelsen 2020. Oslo: Folkehelseinstituttet.

³⁸ KommuneHelsa, 2023, Overvekt og fedme, selvrapportert ved sesjon 1

³⁹ KommuneHelsa, 2023. Overvekt inkludert fedme, første svangerskapskontroll

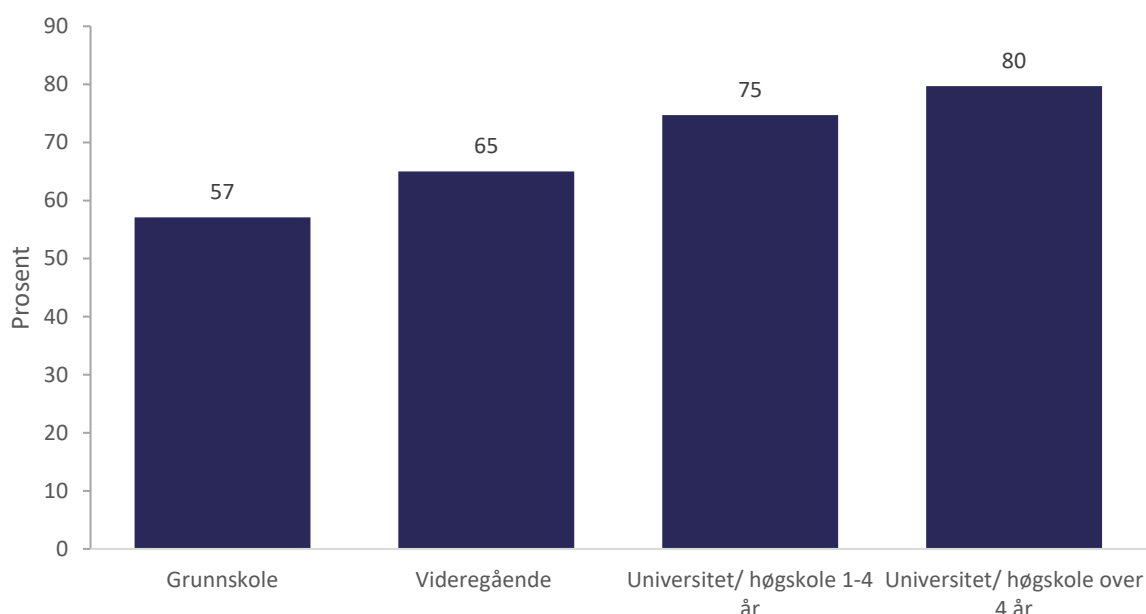
⁴⁰ Mæland, J. G. (2009). *Hva er helse*. Oslo: Universitetsforlaget.

⁴¹ Upubliserte tall. Se Dokumentasjonsnotat ang. Undersøkelsen.

at de ikke er helt sammenlignbare, og det er usikkert hvor mye av nedgangen som reflekterer at helsen i Oslo har blitt reelt dårligere de siste årene. Tallene reflekterer hva andelen i utvalget fra Oslo har svart. Tilsvarende andeler for Norge som helhet viser gjennomgående noe dårligere egenvurdert helse.

Den samme undersøkelsen viser også at det er forskjeller i egenvurdert helse etter utdanningsnivå. Resultatet for utvalget samlet viser at jo høyere utdanningsnivået er, jo bedre er den egenvurderte helsen. Blant respondenter med grunnskole som høyeste fullførte utdanningsnivå, hadde 57 prosent god eller svært god helse, mens det gjaldt 80 prosent av dem med utdanning på universitets- og høghskolenivå i mer enn 4 år.

Figur 5.5. Andel med svært god eller god egenvurdert helse etter utdanningsnivå. Oslo, 2022.

Kilde: SSB Livskvalitetsundersøkelsen 2022. «Uoppgitt utdanningsnivå» er utelatt fra figuren.

5.5 Livskvalitet

Ordet livskvalitet er mangetydig. I dette avsnittet ser vi på den subjektive livskvaliteten – altså hvordan livet oppleves for den enkelte.⁴² Å ha et godt liv er helt grunnleggende og noe vi alle mennesker ønsker. Å være i jobb, ha nok penger, oppleve trygghet og ha god helse gir gode vekstvilkår for livskvaliteten. God livskvalitet fremmer menneskers helse og sunne levevaner, og beskytter i møte med belastninger og psykiske plager som angst og depresjon. God livskvalitet gjør det også enklere for mennesker å leve med helseplager.⁴³

I Livskvalitetsundersøkelsen er folk blitt spurt om hvor fornøyd de er med livet på en skala fra 0 til 10, der 0 er 'Ikke fornøyd i det hele tatt' og 10 er 'Svært fornøyd'. Svarene er så blitt gruppert inn i lav (0–5 poeng), middels (6–7 poeng) og høye skårer (8–10 poeng). I 2022 svarte 42 prosent av voksne i Oslo høy tilfredshet med livet, mens 27 prosent svarte lav tilfredshet. Grupper med høyest livstilfredshet i 2022 er eldre (+67 år), de med høyere inntekt og de med

⁴² Nes RB, Røysamb E, Eilertsen MG, Hansen T, Nilsen TS. Livskvalitet i Norge: Folkehelse rapporten. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2021.

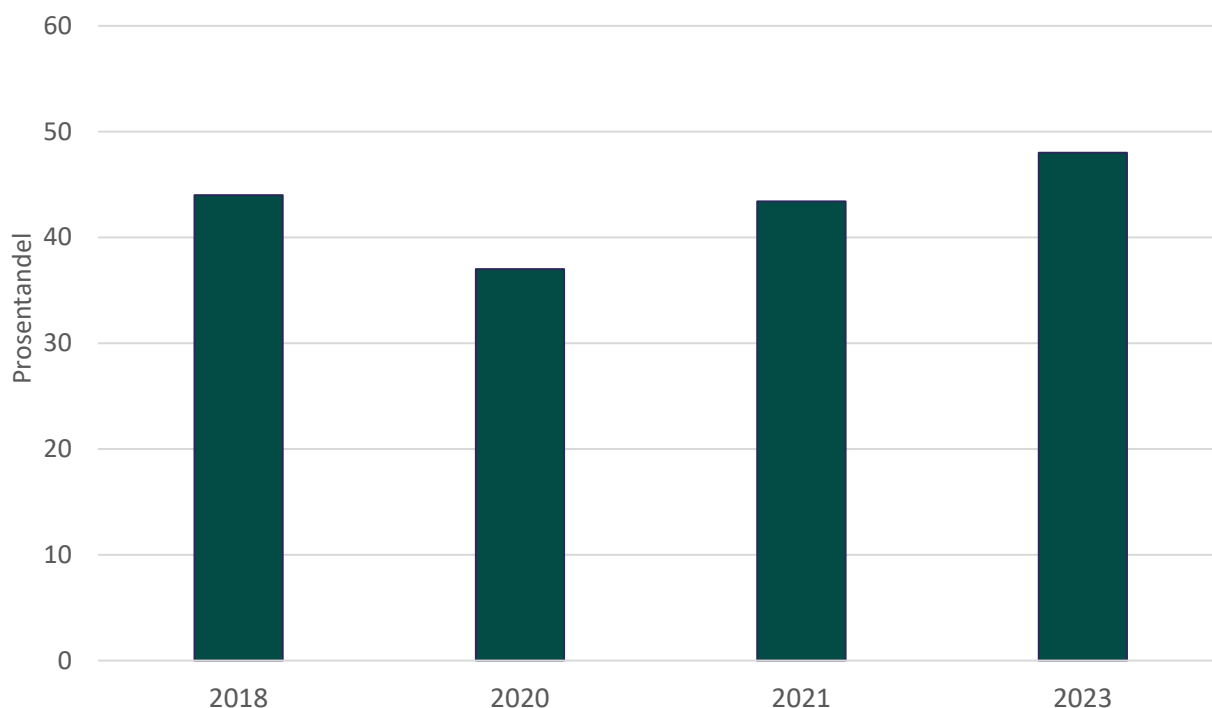
⁴³ FHI, Hvordan legge til rette for god livskvalitet

høyere utdanning. Grupper med lavest livstilfredshet er unge voksne, personer i lavinntektsusholdninger, de som står utenfor arbeidslivet, skeive og mennesker med nedsatt funksjonsevne.⁴⁴

Fra 2021 til 2022 har andelen i Oslo med høy tilfredshet gått opp med 7 prosentpoeng, men tallene er likevel lavere enn i 2020.⁴⁵ Det finnes lite Oslo-tall på livskvalitet i årene før pandemien og dermed er datagrunnlaget for tynt til å trekke konklusjoner om eventuelle effekter av pandemien på Oslo-folks livskvalitet. Ifølge Folkehelseinstituttet, som har gjort vurderinger ut fra nasjonale data, har lykkenivået i befolkningen vært relativt stabil de siste tiårene, men med noe nedgang under pandemien.⁴⁶

Spørsmål på livstilfredshet blant voksne har også blitt stilt til ungdom gjennom Ung i Oslo undersøkelsen. Blant Oslo-ungdom er livstilfredsheten i 2023 på det høyeste nivået noensinne siden målingene startet i 2018, jf. figur 5.6. I 2023 oppga 48 prosent av unge 13–19 år i Oslo å være fornøyd med livet.⁴⁷ Det er en økning på 4 prosentpoeng sammenlignet med 2018, som er sist gang det ble registrert så høye målinger.⁴⁸ Bortsett fra pandemiåret 2020, har andelen unge med lav livstilfredshet variert mellom 17 og 20 prosent.^{46, 47} Livstilfredsheten er høyere blant gutter enn jenter, og går ned med økt alder. Det er kun små forskjeller i livstilfredshet mellom de ulike bydelene.⁴⁶

Figur 5.6. Andel unge i Oslo med høye skårer på livstilfredshet (8–10 poeng) i perioden 2018–2023.

Kilde: Ung i Oslo 2023 og Ung i Oslo 2021.

⁴⁴ SSB. Livskvalitetsundersøkelsen 2020–2022 [Interne data].

⁴⁵ SSB. Livskvalitetsundersøkelsen 2020–2022 [Interne data].

⁴⁶ Bang Nes, R., Røysamb, Eilertsen, M.G., Hansen, T., Nilsen, T.S. (2021). Livskvalitet i Norge. I: Folkehelse rapporten. Oslo: Folkehelseinstituttet.

⁴⁷ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

⁴⁸ Bakken, A. (2018). *Ung i Oslo 2018*. NOVA rapport nr 6/18. OsloMet

Livskvalitet handler om mye mer en livstilfredshet. Det handler også om menneskers opplevelse av mening, engasjement, optimisme, givende sosiale relasjoner, mestring og positive følelser som ro og glede.⁴⁹ Flesteparten av Oslos innbyggere opplever å ha et liv dominert av positive kontra negative følelser. I tillegg rapporterer en-tredjedel av Oslos innbyggere høy grad av givende sosiale relasjoner og optimisme for fremtiden, noe som er høyere enn Norge som helhet.⁵⁰

5.6 Psykisk helse

Psykiske lidelser er vår tids dyreste sykdom. Mellom 30 og 50 prosent av befolkningen vil i løpet av livet oppfylle kriteriene for en psykisk lidelse, omtrent en-tredjedel til enhver tid.⁵¹ Det koster samfunnet 280–290 milliarder kroner årlig – like mye som tre Oslo-budsjetter.⁵² Psykiske lidelser er sammen med muskel-skjelettplager årsaken til to-tredjedeler av all uføretrygd i Oslo⁵³ og over halvparten av det legemeldte sykefraværet.⁵⁴ Heller ingen annen sykdom i Oslo gir større helsetap enn psykiske lidelser.⁵⁵ De lidelsene som koster mest og rammer flest er angst, depresjon og rusmiddellidelser. Selv om forekomsten av psykiske lidelser er størst blant voksne, vil omtrent halvparten av alle lidelser ha debutert før 18 års alder.⁵⁶ Det året flest lidelser debuterer er ved 14 års alder.

Økningen i selv-rapporterte psykiske plager vi har sett de siste årene, er i ferd med å snu. Dette ser vi for begge kjønn og i alle aldersgrupper. For eksempel viser tall fra Ung i Oslo⁵⁷ en nedgang i forekomsten av psykiske plager fra 2021 til 2023, fra 28 til 25 prosent blant jenter og fra 11 til 10 prosent blant gutter. Lavest andel av psykiske plager finner vi i Bydel Nordstrand, Bydel Frogner og i bydelene i ytre Oslo vest.

For kontakt med primær- og spesialisthelsetjenesten, fortsetter den negative utviklingen som vi har sett de siste årene. I 2022 mottok barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) i Oslo sykehusene totalt 4024 henvisninger, en økning på 24 prosent sammenlignet med 2019, jf. figur 5.7.⁵⁸ En økning finner vi også i andel barn, unge og voksne i kontakt med primærhelsetjenesten grunnet psykiske plager/lidelser, men her kommer de nyeste tallene fra 2018-2020.⁵⁹

Utviklingen trenger ikke å bety en reell forverring i helsetilstand, men kan forstås som lavere terskel for å oppgi noe som plagsomt eller økt åpenhet og villighet til å søke hjelp dersom man har psykiske problemer. Samtidig sammenfaller veksten i psykiske plager med en tilsvarende økning i ensomhet og søvnvansker og flere andre faktorer som bidrar til å påvirke den psykiske helsen vår.

⁴⁹ Nes, R. B., Hansen, T. & Barstad A. (2018). Livskvalitet: Anbefalinger for et bedre målesystem. Rapport IS 2727. Helsedirektoratet; Oslo, Norge.

⁵⁰ SSB (2022). Livskvalitetsundersøkelsen 2022 (Interne analyser).

⁵¹ Reneflot, A., Aarø, L. E., Aase, H., Reichborn-Kjennerud, T., Tambs, K., & Øverland, S. N. (2018). Psykisk helse i Norge. Rapport Januar 2018. Oslo: Folkehelseinstituttet.

⁵² Helsedirektoratet (2019). Samfunnskostnader ved sykdom og ulykker 2015: Sykdomsbyrde, helsetjenestekostnader og produksjonstap fordelt på sykdomsgrupper. Rapport IS-2839. Oslo: Helsedirektoratet.

⁵³ Nav (2022). Mottakere av uføretrygd etter hoveddiagnose (primærdiagnose), alder og kjønn. Pr. 30.06.2017. Kvinner og menn. Prosent.

⁵⁴ Nav Oslo. Sykefravær.

⁵⁵ The Institute for Health Metrics and Evaluation. Global Burden of Disease Study 2019. University of Washington.

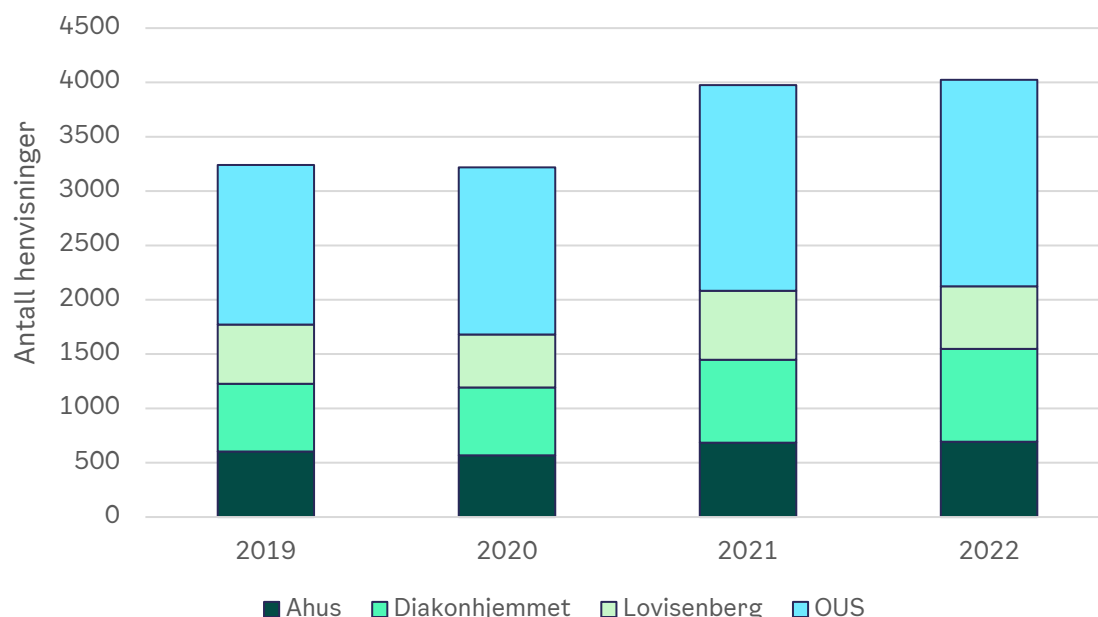
⁵⁶ Solmi, M., Radua, J., Olivola, M., Croce, E., Soardo, L., Salazar de Pablo, G., ... & Fusar-Poli, P. (2022). Age at onset of mental disorders worldwide: large-scale meta-analysis of 192 epidemiological studies. *Molecular psychiatry*, 27(1), 281–295.

⁵⁷ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

⁵⁸ Helse Sør-øst. Rapporter: PHA/TSB – Min kommune. Tilgjengelig fra: [Oslo-universitetssykehus.no](https://oslo-universitetssykehus.no)

⁵⁹ Folkehelseinstituttet. Norgeshelsa statistikkbank. Primærhelsetjenesten – brukere.

Figur 5.7. Antall henvisninger til barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) i Osloyskehusene i perioden 2019–2022.

Kilde: Helse Sør-øst. Rapporter: PHA/TSB – Min kommune. Tilgjengelig fra: <https://oslo-universitetssykehus.no/>

5.7 Tannhelse

Det er en sammenheng mellom munnhelsen og generell helse og velvære,⁶⁰ og sammenhengen antas å gå begge veier.⁶¹ Det antas også å være en sammenheng mellom sosioøkonomiske forhold og munnhelse.⁶²

Det finnes ingen registre med komplett oversikt over tannhelsen blant voksne. Derimot finnes det data fra utvalgsundersøkelser om egenvurdert tannhelse i denne delen av befolkningen. I levekårsundersøkelsen om helseforhold fra 2019 oppgir 6 prosent av respondentene fra Oslo at de har dårlig eller svært dårlig tannhelse, mens 80 prosent oppgir at tannhelsen er svært god eller god. For Norge som helhet var tilsvarende andeler henholdsvis 6 og 78 prosent.⁶³ Resultater fra den samme undersøkelsen indikerer at det er sosiale ulikheter i tannhelse etter utdanning, som det er forskjeller i helse generelt etter utdanning.⁶⁴

Siden barn og ungdom 0-18 år innkalles til jevnlig kontroll av den offentlige tannhelsetjenesten, har vi data til å overvåke denne delen av befolkningen gjennom registreringer i fagsystemet Opus Dental, og gjennom rapporteringer herfra til KOSTRA.⁶⁵ Trenden over perioden 2001–2022 er at andelen barn med bare friske tenner (DMFT=0) har økt for alle tre indikatorårskullene vist i figur 5.8.

⁶⁰ Folkehelseinstituttet (2009). *Tannhelsestatus i Norge. En oppsummering av eksisterende kunnskap.*

⁶¹ Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst (2022). *Sammenhengen mellom periodontal helse og allmennhelse.* Tilgjengelig fra: [Sammenhengen mellom periodontal helse og allmennhelse.](#)

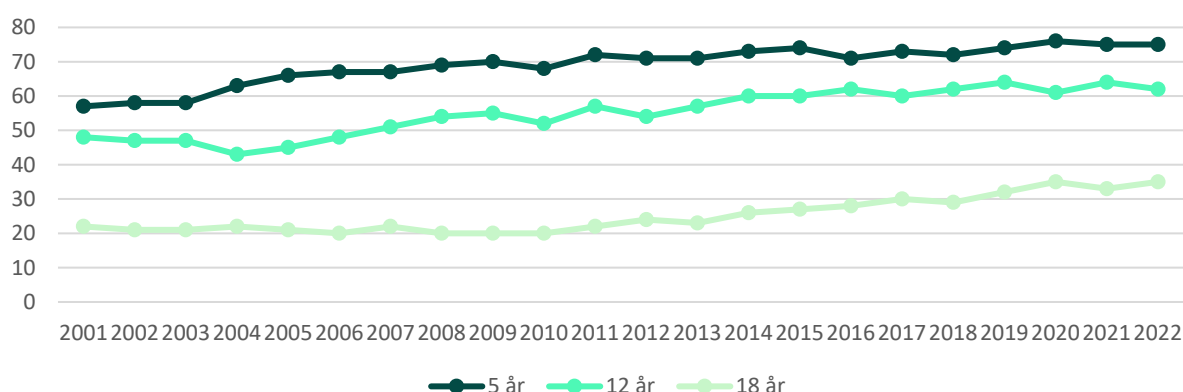
⁶² Trond Ekorndrud og Othilde Skjølstad (2016). *Tannhelse blant voksne i Sverige og Norge. En sosioøkonomisk analyse.* Rapportar 2016/28. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

⁶³ SSB, Levekårsundersøkelsen om helseforhold, tabell 11231

⁶⁴ SSB, Levekårsundersøkelsen om helseforhold, tabell 11191. Ifølge interne dokumenter i kommunen, er denne samvariasjonen også noe tannhelsetjenesten også observerer i Oslos befolkning.

⁶⁵ KOSTRA er en forkortelse for kommune-stat-rapportering. Gjennom KOSTRA sender alle norske kommuner og fylkeskommuner inn tall fra sine tjenesteområder til Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.8. Andel barn med bare friske tenner (DMFT=0) for tre indikatorårskull. Oslo. 2001-2022.

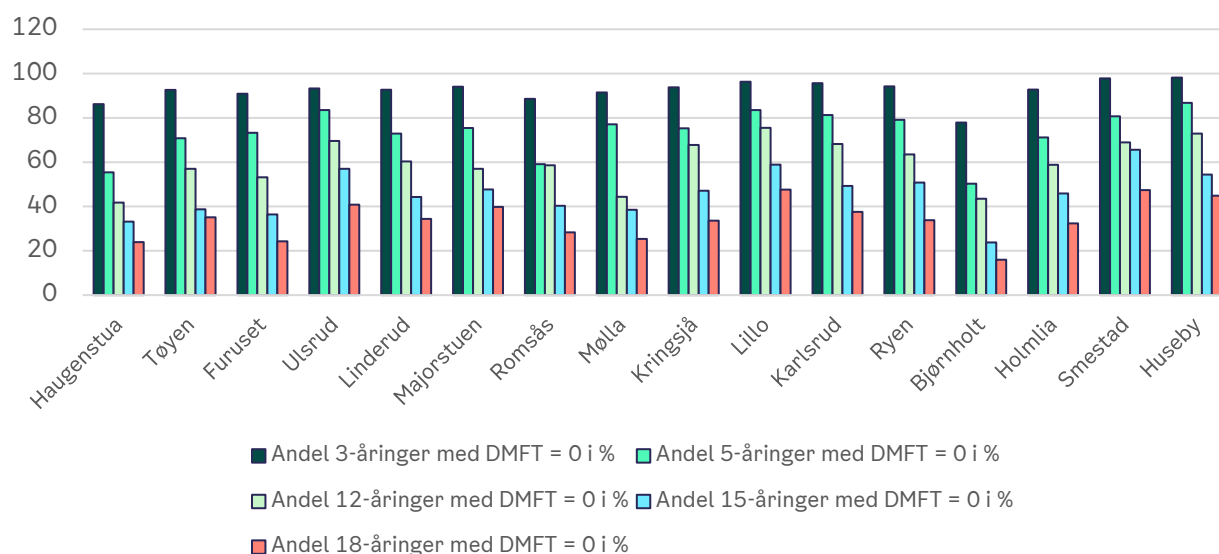

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, Tannhelse blant barn og ungdom etter alder.

Andelen 5-åringar med bare friske tenner i 2022 i Oslo (75 %) var lavere enn i Norge som helhet (81 %). Derimot var andelen 12- og 18-åringar med bare friske tenner noe høgere i Oslo enn landsgjennomsnittet.⁶⁶ Uluk innkallingspraksis mellom fylker gjør det vanskeliggere å tolke forskjeller mellom Oslo og øvrige fylker.

Rapporteringene etter tannklinikk på andel barn (i ulike indikatorårskull) med bare friske tenner kan benyttes til å si noe om den sosiale ulikheten i munnhelse i barnebefolkningen, gjennom forskjeller i andel etter klinikkens geografiske beliggenhet i byen.

Figur 5.9: Andel barn i ulike indikatorårskull med bare friske tenner (DMFT=0) etter tannklinikk. 2022.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank, Tannhelse blant barn og ungdom etter alder og tannklinikk

Som vist i figur 5.9 er andelen barn med bare friske tenner knyttet til for eksempel tannklinikken Bjørnholt, Haugenstua og Romsås lavere for alle indikatorårskull enn for barn knyttet til for eksempel klinikken Smestad, Huseby, Lillo, Karlsrud og Majorstuen. Klinikken med lavere andel ligger i Groruddalsbydelene og Bydel Søndre Nordstrand, mens de med høyere andel barn med bare friske tenner ligger i vestlige bydeler og i Bydel Nordstrand. Samtidig må geografiske forskjeller i andel tolkes med forsiktighet; tannhelsetjenesten er ikke organisert på bydelsnivå, og derfor er ikke

⁶⁶ SSB, Tannhelsetenesta, tabell 13033

nødvendigvis alle pasientene fordelt til tannklinikken som er lokalisert i deres bostedsbydel.

5.8 Smittsomme sykdommer

Smittsomme sykdommer gir langt mindre sykdomsbyrde i Norge i dag sammenlignet med tidligere tider. Det skyldes særlig høyere levestandard, bedret smittevern, vaksiner, antibiotika og andre antimikrobielle midler. Infeksjonssykdommer rammer et stort antall mennesker i Norge hvert år, men for de fleste gir det først og fremst akutt sykdom med lite helsetap over tid. De fleste infeksjonsdødsfallene er forårsaket av nedre luftveisinfeksjoner hos personer over 70 år.⁶⁷

Oslo har betydelig høyere forekomst av en rekke smittsomme sykdommer enn resten av Norge.⁶⁸ Det gjelder for eksempel seksuelt overførte infeksjoner som hiv, syfilis og gonoré, som særlig påvises blant menn som har sex med menn, tuberkulose som i hovedsak finnes blant asylsøkere og innvandrere, og hepatitt C som særlig smitter blant personer som tar stoff med sprøyter. Det gjelder ikke minst også klamydia. Den høyere forekomsten i Oslo av smittsomme sykdommer henger sammen med befolkningssammensetningen i byen, og at kontakten med omverden her er større enn ellers i landet.

I tillegg sprer mikroorganismer seg raskere i en storby som Oslo sammenlignet med mer spredtbygde strøk, spesielt erfart i senere tid gjennom koronapandemien.

I perioden 2020–2021 var det færre tilfeller av en rekke smittsomme sykdommer, sammenlignet med perioden før og etter.⁶⁹ Det kan være en direkte konsekvens av smitteverntiltakene under pandemien.

5.9 Levevaner

Avsnittet omfatter levevaner som har vist å ha innvirkning på sykdomsbyrden. Det inkluderer fysisk aktivitet (se omtale i avsnitt 10.2), kosthold, bruk av tobakk og rusmidler (se også omtale i avsnitt 4.7)

Røyking og snusbruk

Røyking øker risikoen for hjerte- og karsykdommer, kreft og kroniske luftveisinfeksjoner. Både røyking og snusing er knyttet til nikotinavhengighet, fosterskader og skader på tannkjøtt og tenner. Fra tusenårsskiftet har det vært en jevn nedgang i røyking i alle aldersgrupper, men røyking er fortsatt den største risikofaktoren for helsetap blant Oslos befolkning.⁷⁰

5 prosent av elevene på ungdomsskolen eller videregående skole røyker daglig eller ukentlig. 9 prosent snuste daglig.⁷¹ Det var flest ungdommer som røykte eller snuste i de sentrumsnære bydelene. Det er en liten økning i andel som røyket og/eller snuste fra 2021 til 2023. Bruken av e-sigaretter/vape økte betydelig fra 2021 til 2023. Mens 15 prosent hadde prøvd e-sigaretter i

⁶⁷ Folkehelseinstituttets statistikkbank for [Meldingssystem for smittsomme sykdommer \(MSIS\)](#)

⁶⁸ Folkehelseinstituttets statistikkbank for [Meldingssystem for smittsomme sykdommer \(MSIS\)](#)

⁶⁹ FHI, MSIS

⁷⁰ FHI (2021): Sykdomsbyrde i Oslo. Hovedresultater fra Global Burden of Disease prosjektet 2019. Se også mer detaljert statistikk for Oslo fra GBD her: <https://vizhub.healthdata.org/gbd-compare/>

⁷¹ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

2021, er tallet mer fordoblet til 31 prosent i 2023. I 2023 rapporterer 7 prosent om ukentlig eller daglig bruk.

6 prosent av voksne i Oslo røyker daglig, og 10 prosent av-og-til (tall for perioden 2018–2022).⁷² 16 prosent av de med kun grunnskole røyker daglig.⁷³ Også for voksne har andelen som snuser økt. 21 prosent av mennene og 9 prosent av kvinnene snuser daglig.⁷⁴

Rus blant voksne

Rus blant unge inngår som del av avsnittet om problematferd og vold blant unge i kapittel 4 om skole og oppvekst. Dette avsnittet omhandler derfor kun rus blant voksne. Andelen som drikker alkohol en gang per uke eller oftere var i 2019 høyere i Oslo (49 %) enn i landet som helhet (36 %), og høyere enn i 2015 (41 %).⁷⁵ Andelen som drikker alkohol en gang per uke eller oftere var høyere blant menn enn blant kvinner (55 % for menn og 43 % for kvinner).

Blant studenter i Oslo hadde 23 prosent av menn skadelig- og 36 prosent risikofyllt alkoholbruk. Tilsvarende andeler blant kvinnelige studenter var 9 og 26 prosent. Omfanget av problemfylt alkoholbruk blant studenter i Oslo er omtrent som omfanget blant studenter i hele landet.⁷⁶

Cannabis er det mest brukte ulovlige rusmidlet. 8 prosent i Oslo mot 3 prosent i resten av landet oppgir å ha prøvd eller brukt cannabis det siste året.⁷⁷ Etter cannabis er de sentralstimulerende stoffene kokain, amfetaminer og ecstasy/MDMA de illegale stoffene som oftest rapporteres brukt i befolkningsundersøkelsene, men det mangler egne Oslo-data. Nasjonale tall viser at bruken av kokain blant unge voksne har økt noe de siste årene⁷⁸. Det samsvarer med økningen i kokain-bruk blant videregående-elever i Oslo vist i kapittel 4.

Helhetlig russtatistikk for Oslo kommune gir oversikt over personer som får kommunale og /eller spesialisthelsetjenester på bakgrunn rusproblemer.⁷⁹ I alt 6 106 personer i Oslo hadde konsultasjoner hos fastlege med bakgrunn i rusproblemer i 2021. Det er 35 prosent flere enn i 2018. Samme år var 5 602 personer til poliklinisk-, dag- og/eller døgnbehandling i tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB), og 1 654 personer mottok behandling i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Det var en økning av pasienter i LAR, og en reduksjon av pasienter i TSB sammenliknet med 2018.

Alkoholsalg og skjenking

Blant de viktigste faktorene som påvirker alkoholkonsumet i befolkningen er pris og tilgjengelighet av alkohol.⁸⁰ Mens priser og avgifter i stor grad avgjøres av utestedene selv og nasjonale myndigheter, har kommunen i utgangspunktet muligheten til å regulere tilgjengelighet gjennom bevillingspolitikken.⁸¹

⁷² SSB Dagligrøykere og av-og-til-røykere, etter kjønn (prosent) (F), tabell 07662

⁷³ FHI Norgeshelse statistikkbank Dagligrøyking etter utdanningsnivå 25-74 år (LHF)

⁷⁴ SSB, Daglig snusbrukere og av-og-til-snusbrukere, etter kjønn (prosent) (F), tabell 12510.

⁷⁵ SSB, Levevaner, etter kjønn. (prosent) (F), tabell 11277

⁷⁶ Studentenes helse- og trivselsundersøkelse 2022

⁷⁷ Tall fra den norske folkehelseundersøkelsen 2020 (FHI). Upubliserte tall.

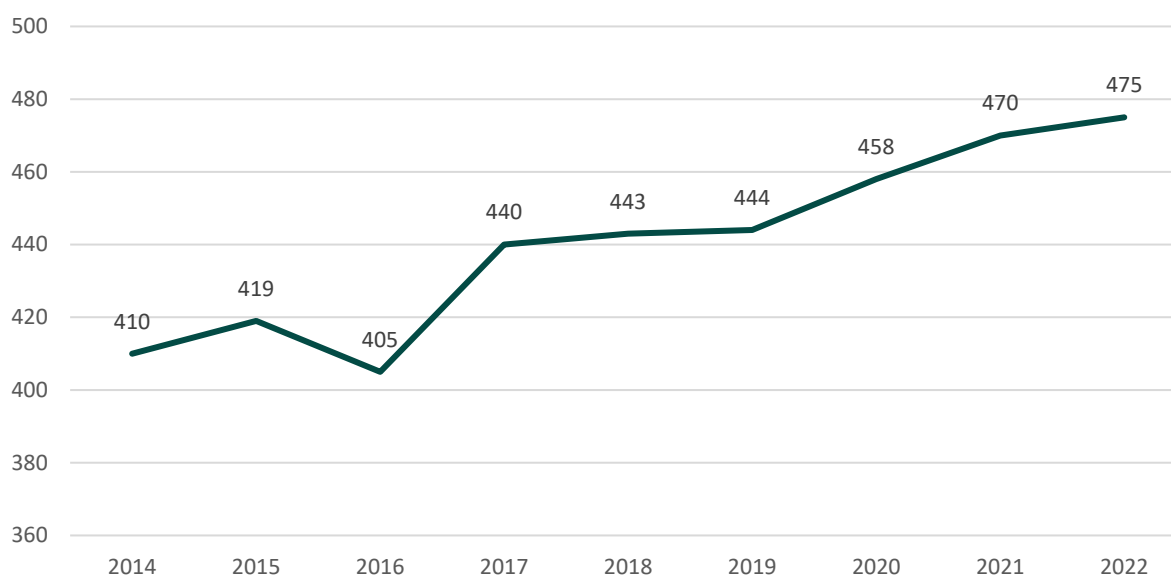
⁷⁸ FHI (2023). Narkotikabruk i Norge.

⁷⁹ Velferdsetaten (2022). Helhetlig russtatistikk 2022/2023. Oslo: Velferdsetaten, Oslo kommune.

⁸⁰ Babor, T., Casswell, S., Graham, K., Huckle, T., Livingston, M., Österberg, E., Sornpaisarn, B. (2023). Alcohol: No ordinary commodity. Research and public policy. (3. utg.). Oxford University Press.

⁸¹ Her er det viktig å huske på at i tillegg til Vinmonopol og virksomheter med salgsbevilling så vil det også være en «uregistrert omsetning» av alkohol. Ifølge FHI utgjør Taxfree og grensehandel den største delen av slik omsetning i Norge.

Figur 5.10 Antall salgsbevillinger Oslo kommune

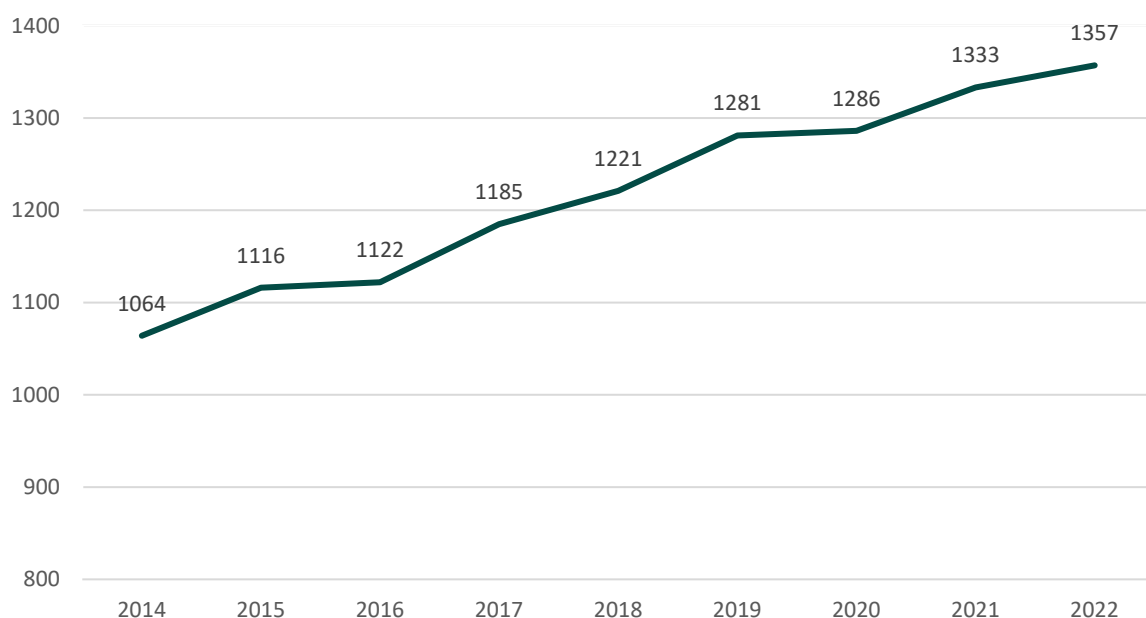

Kilde: Næringsetatens årsberetninger og upubliserte tall Næringsetaten rapporter til Folkehelseinstituttet.

Som vi ser i figur 5.10 har det vært en økning i salgsbevillinger på 15,8 prosent i perioden 2014 til 2022. En salgsbevilling vil hovedsakelig innebære dagligvarebutikker som selger alkohol med opp til 4,7 prosent alkohol.

Når det gjelder skjenkebevillinger, altså steder som skjenker alkohol som drikkes på stedet, har det vært en enda større økning i antall bevillinger.

Figur 5.11. Antall skjenkebevillinger i Oslo kommune

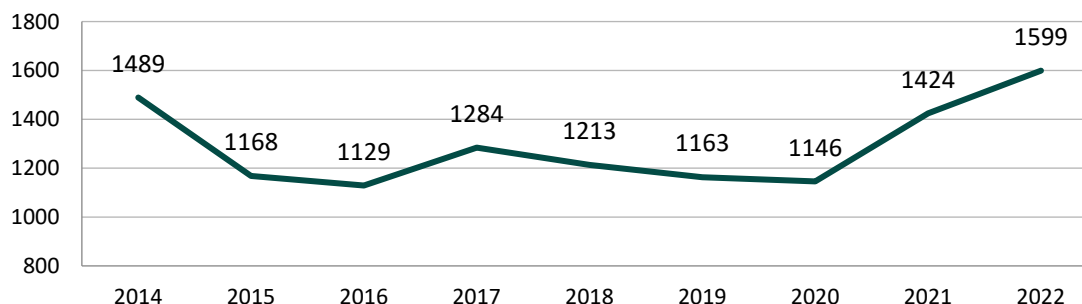
Kilde: Næringsetatens årsberetninger og upubliserte tall Næringsetaten rapporter til Folkehelseinstituttet.

I figur 5.11 ser vi at det har vært en økning 27,5 prosent i antall skjenkebevillinger i Oslo i perioden 2014 til 2022. Nasjonalt har det i perioden 2014 til 2021 har vært en økning på 10,9 prosent på antall skjenkebevillinger.

Antall kontroller

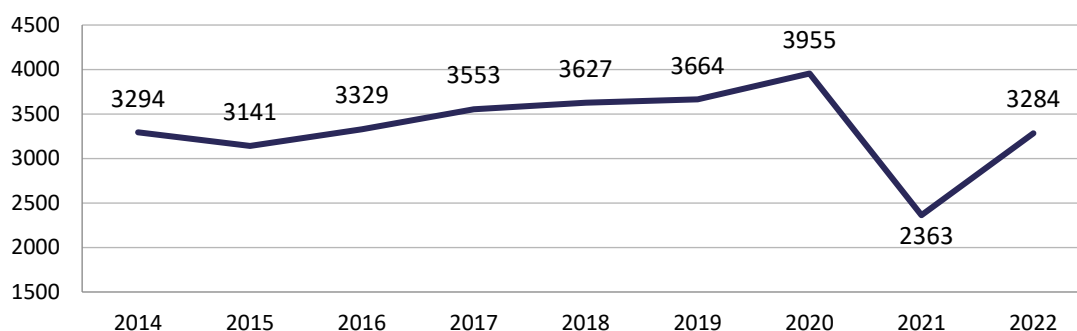
Kommunen er pålagt å gjennomføre tilsyn med både salg- og skjenkebevillinger. Alle bevillinger skal ha minimum en kontroll i året, og kommunen skal gjennomføre tre ganger så mange kontroller som det er bevillinger. Selv om alle kommuner skal gjøre dette, er det forskjeller i hvordan det gjennomføres i praksis. Mens det er enkelt å telle antall kontroller, kan det være store forskjeller i kvaliteten på kontrollene.⁸²⁸³⁸⁴ Som vi ser av figur 5.12 har det vært noe variasjon i antall gjennomførte salgskontroller.

Figur 5.12. Antall salgskontroller Oslo kommune

Kilde: Næringsetatens årsberetninger og upubliserte tall Næringsetaten rapporter til Folkehelseinstituttet.

Figur 5.13. antall skjenkekontroller – Oslo kommune

Kilde: Næringsetatens årsberetninger og upubliserte tall Næringsetaten rapporter til Folkehelseinstituttet.

I figur 5.13 ser vi antall skjenkekontroller gjennomført i Oslo i perioden 2014 til 2022. Tallene viser at antall kontroller har steget i perioden 2015 til 2020, noe som blant annet kan forklares i økningen av bevillinger. Antall kontroller i 2020 og 2021 vil være påvirket av pandemien, hvor Oslos skjenkesteder over lengre perioder var stengt. Selv om det er registrert mange kontroller i 2020, var det under pandemien en annen registrering som er nærmere omtalt i evalueringen av Næringsetatens tilsyn under pandemien.⁸⁵

⁸² Buvik, K., & Baklien, B. (2014). Street-level alcohol policy: assessing intoxication at drinking venues in Oslo. *Drugs: Education, prevention and policy*, 21(5), 380-387.

⁸³ Buvik, K., Christiansen, S., Rossow, I., & Wigenstad, S. (2021). Folkehelseinstituttet, Oslo. Evaluering av standardiserte regler for inndragning av skjenkebevillinger (prikkssystemet).

⁸⁴ Wigenstad, S., Buvik, K., & Baklien, B. (2018). Samhandling, samarbeid og skjenking: Forvaltning og håndheving av alkoholloven i utelivet. Folkehelseinstituttet, Oslo.

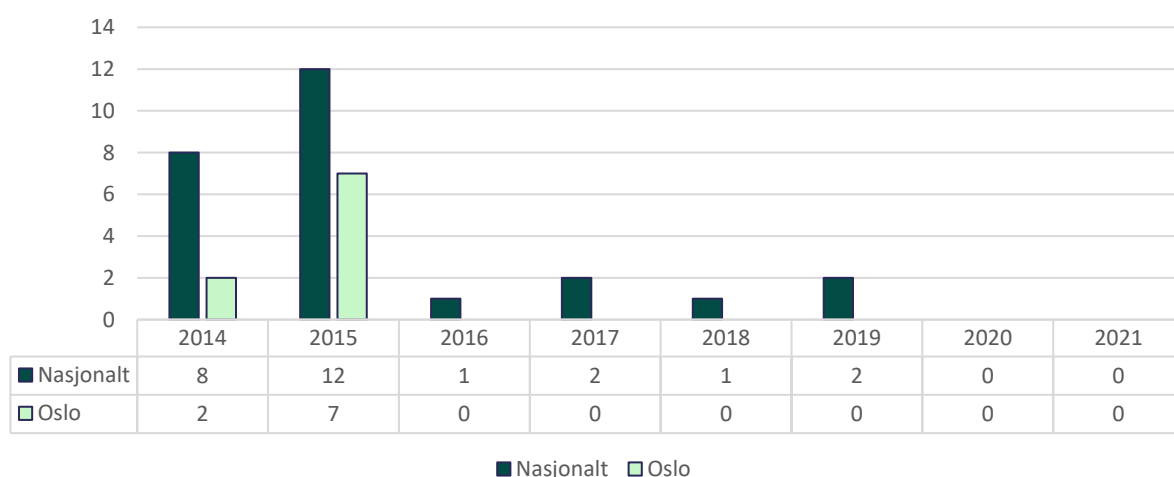
⁸⁵ Wigenstad, S (2022). Evaluering av smitteverntilsyn på skjenkesteder i Oslo mars 2020 – februar 2022. Næringsetaten, Oslo kommune.

Inndragninger

Ved brudd på alkoholloven kan bevillingen inndras for en kortere periode. I figur 5.14 og figur 5.15 ser vi antall inndragninger av salgs- og skjenkebevillinger på grunn av brudd på alkoholloven i perioden 2014 til 2021. Det er verdt å merke seg at dette er inndragninger for brudd på alkoholloven, og ikke andre forhold. Oslo hadde for eksempel et betydelig antall inndragninger på grunn av brudd på smittevernsbestemmelsene under pandemien.

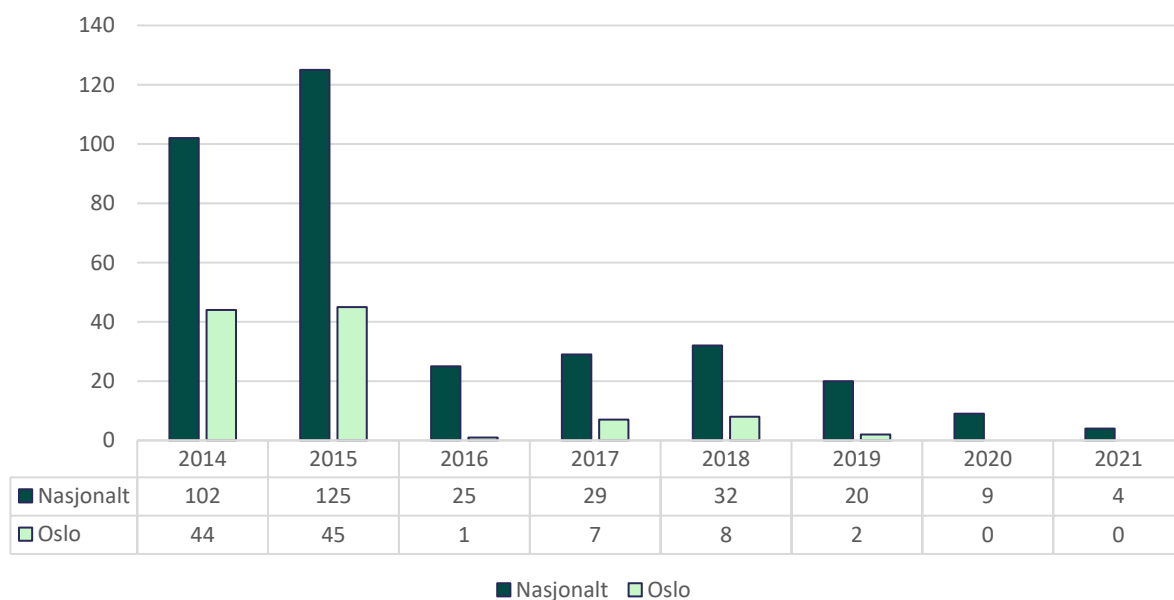
For mer informasjon om antall inndragninger og Oslo kommunes tilsyn med skjenkesteder under pandemien, se evalueringen av smittevernstilsynet under pandemien⁸⁶

Figur 5.14. Antall inndragninger salgsbevillinger

Kilde: [Næringsetatens årsberetninger og upubliserte tall Næringsetaten rapporter til Folkehelseinstituttet.](#)

Figur 5.15. Antall inndragninger skjenkebevillinger

Kilde: [Næringsetatens årsberetninger og upubliserte tall Næringsetaten rapporter til Folkehelseinstituttet.](#)

⁸⁶ Wigenstad, S (2022). Evaluering av smittevernstilsyn på skjenkesteder i Oslo mars 2020 – februar 2022. Næringsetaten, Oslo kommune.

Som vi ser av figur 5.14 og 5.15 var det en betydelig nedgang i antall inndragninger av både salgs- og skjenkebevillinger fra 2015 til 2016. Dette kan i stor grad forklares med innføringen av det nasjonale prikktildelingssystemet som gjorde at manglende omsetningsoppgave eller manglende betaling av omsetningsavgift ikke lenger gav inndragning, men to prikker. For mer informasjon om effekten av det nasjonale prikktildelingssystemet anbefales FHIs evaluering.⁸⁷

For Oslos del er det interessant å merke seg at det verken i 2020 eller 2021 var inndragninger av skjenkebevillinger eller salgsbevillinger på grunn av brudd på alkoholloven. Det kan sannsynligvis forklares med koronarestriksjonene, hvor Oslos skjenkesteder i store perioder var stengt, eller hadde restriksjoner som reduserte sannsynlighet for brudd på alkoholloven. Også i 2019, hvor det ikke var pandemi, var antallet inndragninger lavere enn resten av perioden med unntak av 2016. I 2016 var prikkssystemet nylig innført og alle bevillingshavere startet med «blanke ark».

Kosthold

Kostholdet er viktig for å fremme god fysisk og psykisk helse og ikke minst for å forebygge sykdom.⁸⁸ Helsedirektoratet har utarbeidet nasjonale kostråd, hvor de blant annet anbefaler minst fem porsjoner grønnsaker, frukt og bær hver dag.⁸⁹

I levekårsundersøkelsen om helse 2019 rapporterte 53 prosent av voksne i Oslo et daglig inntak av frukt og bær, mens 61 prosent rapporterte et daglig inntak av grønnsaker.⁹⁰ Videre viser tall fra den nasjonale folkehelseundersøkelsen i 2020 at 26 prosent av voksne i Oslo rapporterte et inntak på minst tre porsjoner frukt og grønnsaker om dagen,⁹¹ mens færre oppnår Helsedirektoratets anbefaling om fem porsjoner om dagen.

Tall fra Ung i Oslo 2023 viser at halvparten av ungdommene spiste frokost før første time fem ganger i uka.⁹² Det er en liten nedgang fra 2021, hvor 53 prosent rapporterte det samme.⁹³ Å spise frokost fem ganger i uka var mer utbredt blant ungdom med høy enn med lav sosioøkonomisk status. Det er også bydelsforskjeller med om lag 20 prosentpoeng flere som spiste frokost hver dag i de mest velstående områdene enn i flere av bydelene med minst ressurser.⁹⁴

Skolematundersøkelsen 2023 som ble gjennomført av Oslo Kommune i samarbeid med Folkehelseinstituttet viser at omtrent halvparten av elevene som hadde to foreldre med høyere utdanning spiste frokost fem dager i uka, mens det tilsvarende tallet var 29 prosent blant elever hvor ingen foreldre hadde høyere utdanning, jf. figur 5.16. Det var ingen store endringer siden 2022.

⁸⁷ Buvik, K., Christiansen, S., Rossow, I., & Wigenstad, S. (2021). Folkehelseinstituttet, Oslo. Evaluering av standardiserte regler for inndragning av skjenkebevillinger (prikkssystemet).

⁸⁸ Totland et al. 2023. Kosthold i Norge, i Folkehelse rapporten – Helsetilstanden i Norge. Oslo: Folkehelseinstituttet.

⁸⁹ Helsedirektoratet. 2016. Kostrådene. Oslo: Helsedirektoratet.

⁹⁰ SSB, Levevaner, etter kjønn (prosent) (F) 2015 – 2019 Tabell 11277:

⁹¹ Abel MH & Totland TH. 2021. Kartlegging av kostholdsvaner og kroppsvekt hos voksne i Norge basert på selvrapportering – Resultater fra Den nasjonale folkehelseundersøkelsen 2020. Oslo: Folkehelseinstituttet.

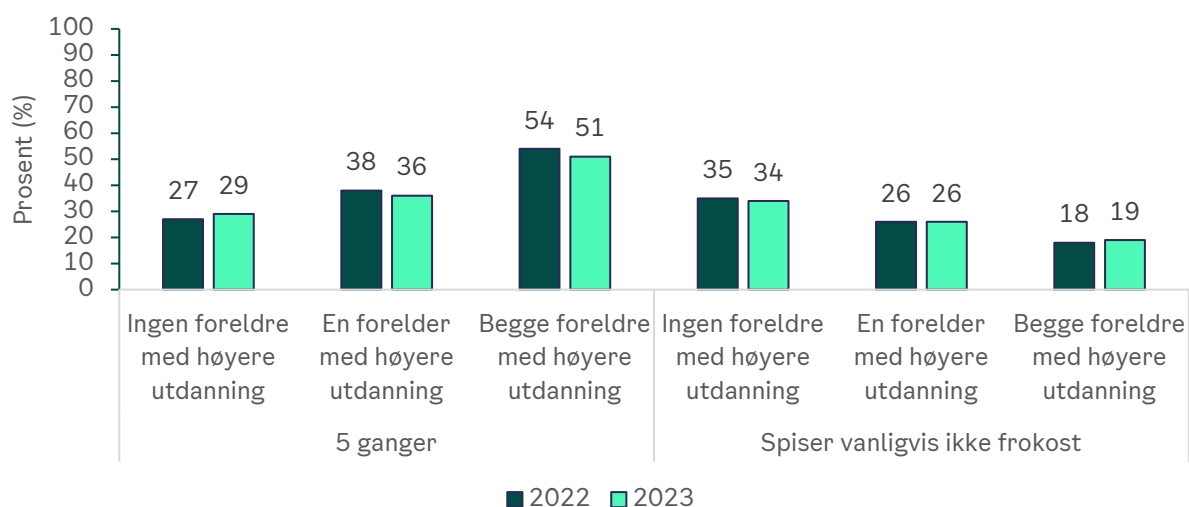
⁹² Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23.

Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

⁹³ Bakken A & Osnes SM. 2021. Ung i Oslo 2021. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 9/21. Oslo: NOVA, OsloMet.

⁹⁴ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

Figur 5.16. Hvor ofte elever på videregående skole spiser frokost i løpet av en vanlig skoleuke, etter foreldres utdanning i 2022 og 2023.

Kilde: Skolematundersøkelsen 2022 og 2023, Oslo Kommune (spesialbestilling).

5.10 Selvpåførte skader, vold og ulykker

Avsnittet skiller mellom skader som påføres med hensikt (voldsskader og villet egenskade) og skader som skjer utilsiktet (ulykkesskader), selv om det i enkelte tilfeller ikke er mulig å skille mellom ulike årsaker til skader. I noen tilfeller kan det dessuten være vanskelig å fastslå årsaken til en skade.

Selvmord

I 2022 tok 78 personer livet sitt i Oslo.⁹⁵ Tallet for 2022 ligger på snittet de siste 10 årene med 80 selvmord per år. For hvert selvmord blir mellom 60 og 130 personer berørt.⁹⁶ I Oslo-tall tilsvarer det omtrent 5000–10 000 berørte hvert år.

Om Oslo har flere eller færre selvmord enn landet ellers, varierer mellom de ulike aldersgruppene. Blant de under 45 år er forekomsten av selvmord i Oslo lavere enn landsgjennomsnittet, mens for de over 45 år, er den høyere. Dette ser vi for både kvinner og menn, jf. figurene 5.17 og 5.18.⁹⁷ Flest antall selvmord begås i aldersgruppen 40–60 år.⁹⁸ Det er relativt få barn og unge som tar sitt eget liv, men sammenlignet med andre dødsårsaker, er selvmord den viktigste dødsårsaken i denne aldersgruppen.⁹⁷

Tre av fire som tar livet sitt i Oslo, er menn.⁷⁹ Dette er et paradoks siden selvmordsforsøk og annen selvmordsatferd er vanligere blant kvinner enn menn.⁹⁹ Dette kan ha sammenheng med at menn opplever større skam om egne selvmordstanker og at menn gjerne bruker mer brutale selvmordsmetoder, som hending og skyting, sammenlignet med kvinner som oftest tar selvmord med bruk av medikamenter. Ved å bruke mildere selvmordsmetoder, er det rimelig å tro at flere selvmordsforsøk avverges blant kvinner enn menn.

⁹⁵ Sosial Ambulant Akuttjeneste. Antall selvmord i Oslo [Interne data]

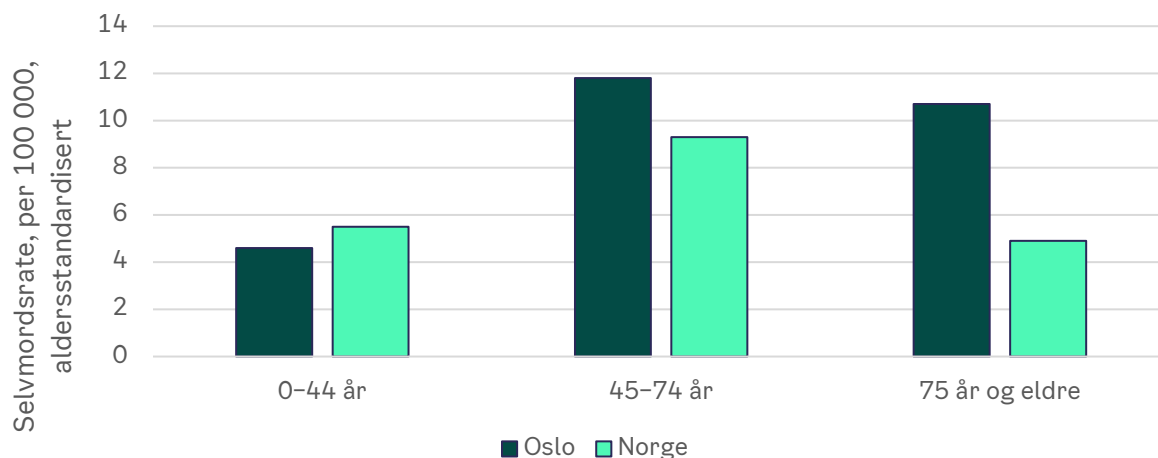
⁹⁶ Knipe, D., Padmanathan, P., Newton-Howes, G., Chan, L. F., & Kapur, N. (2022). Suicide and self-harm. The Lancet.

⁹⁷ Norgeshelsestatistikkbank. Selvmord (LHF – inndeling per 1.1.2020).

⁹⁸ Folkehelseinstituttet (2022). Selvmord i Norge.

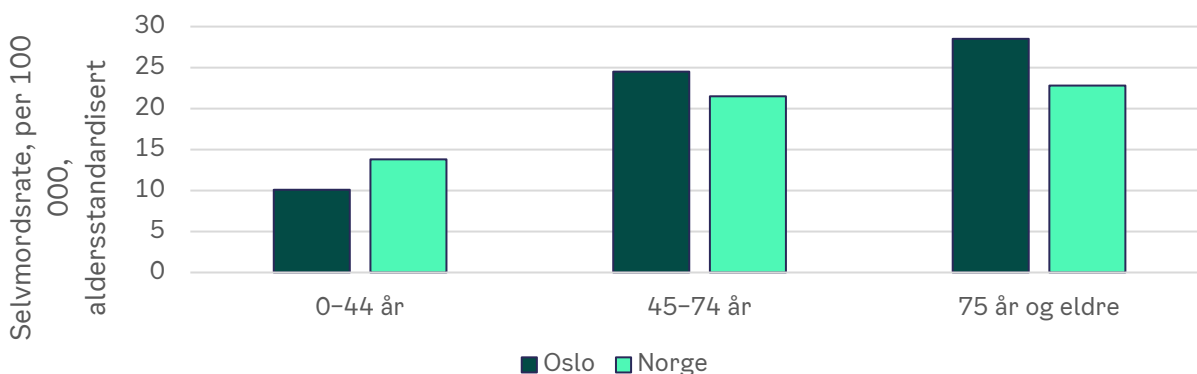
⁹⁹ Bonsaksen T, Skogstad L, Heir T, Ekeberg Ø, Schou-Bredal I, Grimholt TK. Suicide Thoughts and Attempts in the Norwegian General Population during the Early Stage of the COVID-19

Figur 5.17. Antall selvmord (ICD-10: X60-X84, Y87.0) per 100 000 innbygger blant kvinner i Oslo og i Norge i perioden 2018–2022, fordelt etter ulike aldersgrupper. Aldersstandardisert, 5-års glidende gjennomsnitt.

Kilde: Folkehelseinstituttet, Norgeshelsa statistikkbank [Selvmord \(LHF\)](#)

Figur 5.18. Antall selvmord (ICD-10: X60-X84, Y87.0) per 100 000 innbygger blant menn i Oslo og i Norge i perioden 2018–2022, fordelt etter ulike aldersgrupper. Aldersstandardisert, 5-års glidende gjennomsnitt.

Kilde: Folkehelseinstituttet, Norgeshelsa statistikkbank [Selvmord \(LHF\)](#)

Vold og overgrep

Vold inngår i Kapittel 4 om problematferd og vold blant ungdom. Dette avsnittet vil fokusere hovedsakelig på vold i nære relasjoner. Vold i nære relasjoner har sammenheng med økt risiko for langvarige fysiske og psykiske plager og -sykdommer,^{100, 101} rusmisbruk,¹⁰² selvmordstanker¹⁰² og i ytterste konsekvens tidlig død.¹⁰² De som er utsatt for vold i barndommen, har også økt risiko for å bli utsatt for vold og overgrep senere i livet.¹⁰⁰

En av tre (32 %) kvinner i Oslo rapporterte i 2022 at de hadde blitt utsatt for enten fysisk vold, psykisk vold eller seksuelle overgrep i løpet av livet, en andel lik den vi ser for resten av

¹⁰⁰ Nasjonalt kunnskapssenter om vold og overgrep (NKVTS) (2021). Kunnskapsoppsummering om helsekonsekvenser og helseeffekt.

¹⁰¹ Campbell, J. C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. *The lancet*, 359(9314), 1331-1336.

¹⁰² Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLoS medicine*, 9(11), e1001349.

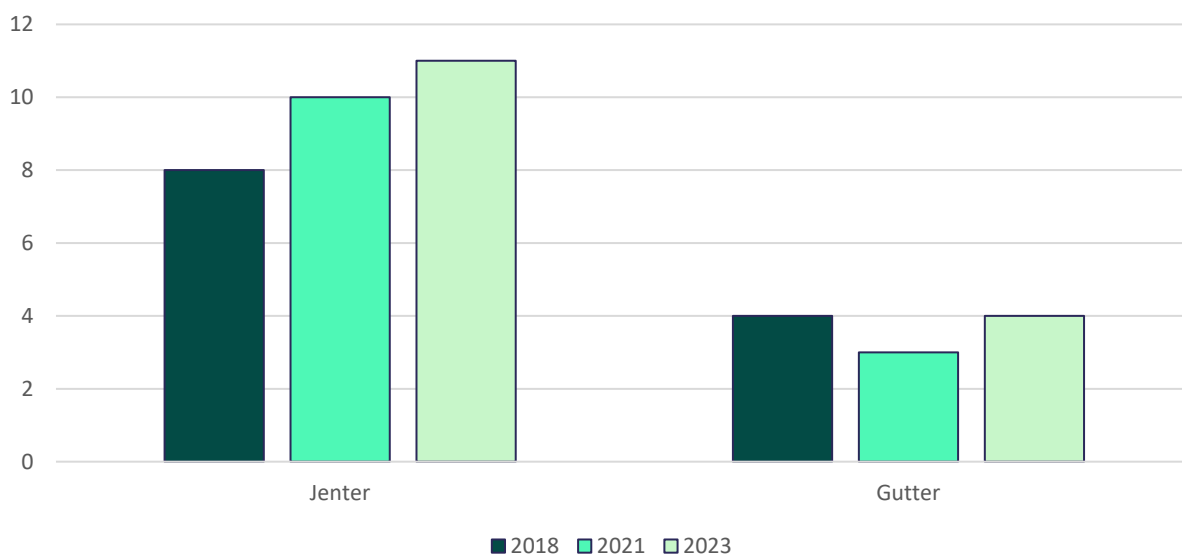
landet.¹⁰³ Mest utsatt er kvinner i alderen 18–24 år (42 %), de fra lavinntektsfamilier (44 %), funksjonshemmede (45 %) og skeive (60 %).

Også mange menn er utsatt for vold og overgrep, men da mer tilfeldig vold der overgriperen oftere er ukjent for offeret, sammenlignet med kvinner som i større grad er gjenstand for relasjonsvold.¹⁰⁴ I 2022 svarte 24 prosent av menn fra Oslo at de hadde blitt utsatt for fysisk eller psykisk vold eller seksuelle overgrep minst en gang i løpet av livet. Det er 3 prosentpoeng høyere enn resten av landet.¹⁰⁵

Både nasjonalt og internasjonalt er det indikasjoner på økt omfang av vold mot barn og relasjonsvold under pandemien og da særlig relatert til de mest alvorlige voldsformene.¹⁰⁶ Det samme ser vi i tallene fra Oslo.

Som vist i figur 5.19 rapporterte 11 prosent av videregående-jenter om seksuelle overgrep i 2023, en 38 prosents økning fra 2018 der 8 prosent svarte det samme. Blant gutter har andelen overgrep vært stabil på mellom 3 og 4 prosent i samme tidsperiode.¹⁰⁷ Videre viser tall fra Oslo-politiet at antall anmeldelser der fornærmede var i alderen 10–17 år gikk opp med 68 prosent for seksuallovbrudd, 33 prosent for vold i nære relasjoner, 8 prosent for trusler og 9 prosent for annen fysisk vold i årene under pandemien, sammenlignet med pre-pandemisnittet. Spesielt sterk var økningen i den yngste aldersgruppen (10–14 år).¹⁰⁸

Figur 5.19. Forekomst av seksuelle overgrep blant jenter og gutter på videregående skole i Oslo i perioden 2018-2022.

Kilde: Ung i Oslo (2018-2023).

¹⁰³ SSB (2022). Livskvalitetsundersøkelsen 2022 (interne analyser av individdata).

¹⁰⁴ Dale M. T. G., Aakvaag, H. F., Strøm, I. F., Augusti, E-M., & Skauge, A. D. (2023). Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen. Rapport 1/2023. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og overgrep (NKVTS); Oslo, Norge.

¹⁰⁵ SSB (2022). Livskvalitetsundersøkelsen 2022 (interne analyser av individdata).

¹⁰⁶ Nøkleby, H., Borge, T. C., Lidal, I. B., Johansen, T. B., Langøien, L. J. (2023). Konsekvenser av covid-19-pandemien for barn og unges liv og psykiske helse: Andre oppdatering av en hurtigoversikt. Oslo, Norge; Folkehelseinstituttet.

¹⁰⁷ Bakken, A. (2023): Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23.

Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2023, OsloMet

¹⁰⁸ Oslo Politidistrikt (2021) Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo: Rapport basert på data fra 2021. SALTO rapport. Oslo Politidistrikt; Oslo, Norge.

Mørketallene i politiets kriminalstatistikk er store, i og med at mange voldshendelser ikke anmeldes.¹⁰⁹ For befolkningsundersøkelser er det også sannsynlig at forekomsttallene er lavere enn hva situasjonen er i virkeligheten. Det kan være knyttet til vegring mot å være åpen og dele sine opplevelser med andre, lavere deltakelse i spørreundersøkelser blant enkelte voldsutsatte grupper og flere andre faktorer.¹¹⁰

Skader og ulykker

Det har vært en betydelig nedgang i dødsulykker de siste tiårene, blant annet som følge av langt færre dødsfall i trafikken. Likevel er skader og ulykker fremdeles en stor utfordring for folkehelsen.¹¹¹ Skader har stor betydning for livskvalitet og helse, og påfører samfunnet betydelige kostnader. Skader, forgiftninger og vold ble i 2015 anslått å koste det norske samfunnet totalt 100 milliarder kroner.¹¹² Av disse samfunnskostnadene kan rundt 75 prosent knyttes direkte til sykdomsbyrde (tapte leveår og helsetap), mens resten fordeles jevnt på kostnader for helsetjenesten og produksjonstap på grunn av sykefravær, uførhet og død. De med lavere sosioøkonomisk status har økt risiko for skader sammenlignet med de med høyere sosioøkonomisk status.¹¹³

Kommunehelsa statistikkbank presenterer standardiserte tall på bydelsnivå for tidlig død (under 75 år) som skyldes voldsomme dødsfall (inkludert ulykker, selvmord og villet egenskade), for perioden 2012–2022.¹¹⁴ Tallene viser at det er forskjeller mellom bydeler i antall voldsomme dødsfall per 100 000 innbyggere. Det kan være ulike årsaker til det. Blant annet kan det ses i sammenheng med forskjellene mellom bydelenes inntekts- og utdanningsnivå; i bydeler der inntekts- og utdanningsnivået gjennomgående er lavere, er det en tendens til at forekomsten samtidig er høyere. Statistikken etter kjønn viser at voldsomme dødsfall forekommer betydelig hyppigere hos menn enn hos kvinner (i overkant av dobbelt så hyppig). For Oslo samlet (og Norge som helhet) er antallet per 100 000 for menn 36 (40) mot 17 (16) for kvinner. For befolkningen under 45 år er kjønnsforskjellene enda tydeligere. Dødsfall er først og fremst knyttet til fall, forgiftningsulykker (inkludert overdoser) og trafikkulykker.¹¹⁵ For personer under 45 år er ulykker den vanligste dødsårsaken.

Eldre rammes særlig av fall- og bruddskader. Oslo forventer en sterk vekst i eldrebefolkningen frem til 2040 med blant annet en dobling av personer over 80 år.¹¹⁶ Med økende alder øker risikoen for kroniske sykdommer, nedsatt funksjonsevne og skrøpelighet. Eldres helse og funksjon vil dermed bli stadig viktigere i et folkehelseperspektiv.¹¹⁷ For personer over 75 år er fall den tredje viktigste årsaken til funksjonstap.¹¹⁸ Hoftebrudd er en av de mest alvorlige konsekvensene av et fall og fører til

¹⁰⁹ Oslo Politidistrikt (2021) Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo: Rapport basert på data fra 2021. SALTO rapport. Oslo Politidistrikt; Oslo, Norge.

¹¹⁰ Nøkleby, H., Borge, T. C., Lidal, I. B., Johansen, T. B., Langøien, L. J. (2023). Konsekvenser av covid-19-pandemien for barn og unges liv og psykiske helse: Andre oppdatering av en hurtigoversikt. Oslo, Norge; Folkehelseinstituttet.

¹¹¹ Ohm, E. (2022). *Skader og ulykker i Norge* i Folkehelse rapporten. Folkehelseinstituttet.

¹¹² Helsedirektoratet. (2019). Samfunnskostnader ved sykdom og skade. Sykdomsbyrde, helsetjenestekostnader og produksjonstap fordelt på sykdomsgruppe (IS-2839). Trondheim: Helsedirektoratet. Hentet fra r

¹¹³ Ohm, E. (2022). *Skader og ulykker i Norge* i Folkehelse rapporten. Folkehelseinstituttet.

¹¹⁴ Kommunehelsa statistikkbank, Dødelighet, tidlig død (B). Statistikken inkluderer voldsomme dødsfall, men skiller ikke på omstendigheter rundt dødsfallene.

¹¹⁵ Ohm, E. (2022). *Skader og ulykker i Norge* i Folkehelse rapporten. Folkehelseinstituttet.

¹¹⁶ Oslo kommune, Befolkningsframskrivninger.

¹¹⁷ Strand, B.E, m.fl (2023). Helse hos eldre i Norge. Folkehelse rapporten. Folkehelseinstituttet.

¹¹⁸ Abrams EM, Akombi B, Alam S et al (2020) Global burden of 369 diseases and injuries in 204 countries and territories, 1990–2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. Lancet 396:1204–1222

økt risiko for død (24 % det første året), redusert funksjon og livskvalitet.¹¹⁹ For samfunnet er det beregnet at et hoftebrudd koster cirka 1 million i løpet av de to første årene.¹²⁰

Oslo har blant verdens høyeste forekomster av hoftebrudd ut fra befolkningens størrelse. Tall fra Helse sør-øst viser at antallet nye tilfeller per år var 705 i gjennomsnitt i perioden 2018-2022 for personer over 65 år. Lavest var antallet i 2020 (604 nye tilfeller), og høyest i 2022 (762 nye tilfeller).¹²¹ Endringer kan skyldes tilfeldig variasjon, være en pandemieffekt, eller ha andre årsaksforklaringer. Tallene på bydelsnivå for samme tidsperiode viser betydelige variasjoner fra år til år i antall hoftebrudd. Det gjør det vanskelig å tolke utviklingen per bydel og forskjellene mellom dem. Derimot dokumenterer flere studier en sammenheng mellom ulikheter i helse og fall, og fallskader. Deriblant viser en større norsk studie at de som rapporterte ett eller flere fall i løpet av ett år var mindre fysisk aktive på fritiden, hadde lavere selvrapportert helse og lavere utdanning sammenlignet med de som ikke rapporterte fall.¹²² Fall er som regel tegn på en underliggende helsetilstand. Dårligere sosioøkonomiske forhold vil kunne påvirke helseforhold negativt og derigjennom utløse fall og skader.

5.11 Omsorgstjenester til eldrebefolkningen

Fra 2009 til 2018 gikk antallet innbyggere 80 år og over noe ned. Fra 2019 – 2023 har aldersgruppen igjen gradvis økt, til 22 102 innbyggere per 01.2023. Det vil bli flere eldre i Oslo framover som følge av de store etterkrigskullene, og det forventes om lag en dobling av personer i aldersgruppen 80–89 år, og mer enn dobling av personer 90 år og over fram mot 2050.¹²³ Ikke bare vil antall eldre øke, men de vil også utgjøre en større andel av befolkningen. Denne utfordringen forsterkes ved at det ifølge SSB blir utdannet for få sykepleiere, og dette er forventet å forverre seg i årene fremover. Det er også en voksende mangel på helsefagarbeidere, vernepleiere og ergoterapeuter.¹²⁴ Dette vil få store konsekvenser da eldrebefolkningen i større grad er avhengig av tjenester, og en mindre andel av befolkningen vil ha mulighet til å utøve tjenestene (se kapittel 2 om **Befolkning** for mer informasjon om alderssammensetning i Oslo). En annen grunn til at det blir flere eldre, er at befolkningen lever stadig lenger, som vi har sett i det tidligere avsnittet om **Forventet Levealder**.

Forekomsten av en rekke sykdommer øker med alderen, men de fleste klarer seg selv i mange år, før de på slutten av livet kan bli mer hjelpetrengende og avhengig av helse- og omsorgstjenester. Nyere forskning viser at samtidig som levealderen har økt, har eldre også fått flere friske leveår og antall år med alvorlig sykdom på slutten av livet er gått noe ned.¹²⁵ Flere gis mulighet til å bo hjemme lenger dersom de ønsker dette og tjenestetilbudet til hjemmeboende utvikles med nye typer tjenester. Bedre helse, økonomi og boligstandard, økte digitale ferdigheter blant eldrebefolkningen, bruk av velferdsteknologi og økt søkelys på rehabilitering og egenmestring i utforming av tjenestetilbudet er faktorer som påvirker behov for tjenester.

¹¹⁹ Gjertsen, J. E., Dybvik, E., & Kroken, G. (2021). Nasjonalt hoftebruddregister-Årsrapport for 2020 med plan for forbedringstiltak. Haukeland universitetssjukehus, Helse Bergen HF

¹²⁰ Hektoen LF. Kostnader ved hoftebrudd blant eldre. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus, 2014.

¹²¹ Kilde: Norsk pasientregister, spesialbestilling fra Helse sør-øst.

¹²² Søgaard, A. J., Aga, R., Holvik, K., & Meyer, H. E. (2022). Characteristics of fallers who later sustain a hip fracture: a NOREPOS study. *Osteoporosis international*, 33(11), 2315-2326.

¹²³ Oslo kommunes befolkningsframskrivning, oktober 2022

¹²⁴ SSB (2023). Arbeidsmarkedet for helsepersonell fram mot 2040.

¹²⁵ Folkehelseinstituttet, Huntundersøkelsen 70 +: *Seniorene holder seg sterke og selvhjulpne lenger* og Eurostat, *healthy life years statistics*

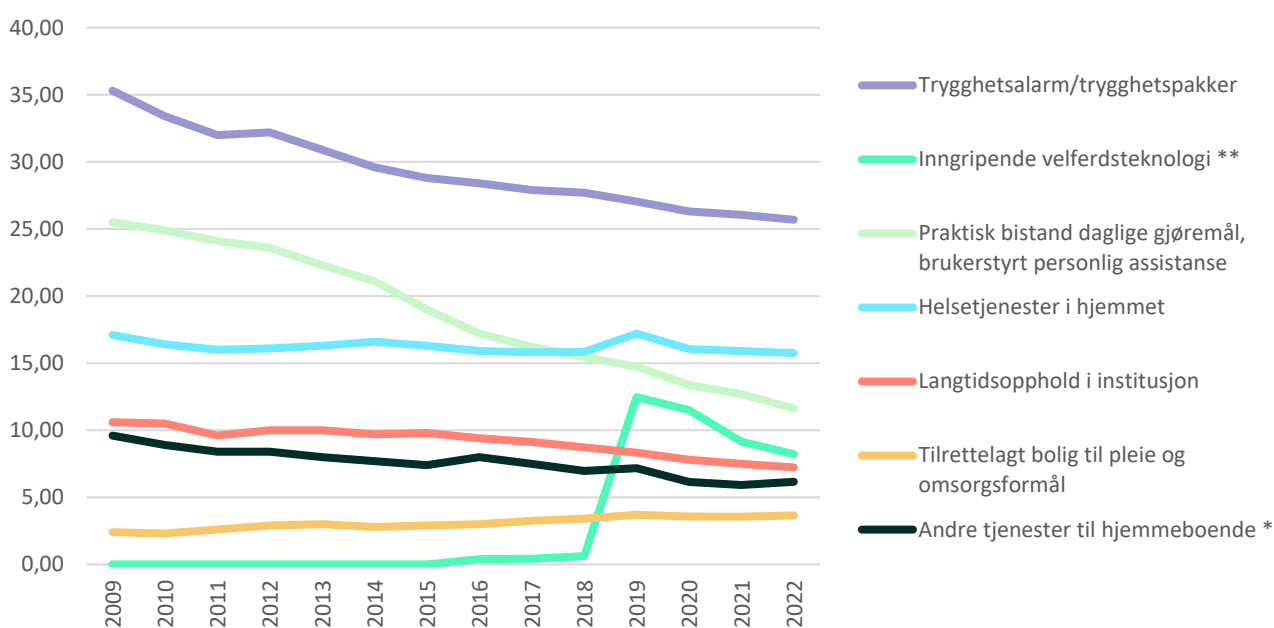
Omsorgstjenester til befolkningen 80–89 år og 90 år og over

Figur 5.20 viser andelen brukere av forskjellige typer omsorgstjenester per 100 innbyggere i aldersgruppen 80–89 år i perioden 2009 til 2022. Behovet for omsorgstjenester øker med alderen, og det er betydelige forskjeller mellom aldersgruppene 80–89 år og 90 år og over. Figur 5.21 viser tilsvarende bilde som 5.20, men for gruppen 90 år og over.

Tjenesten *Praktisk bistand til dagliglivets gjøremål* innebærer hjelp til renhold, matlagning, innkjøp og andre praktiske oppgaver. Andelen i aldersgruppen 80–89 år som mottok denne tjenesten i Oslo ble redusert fra 26 prosent i 2009 til 12 prosent i 2022, og reduksjon i andelen som mottar denne tjenesten er synlig i hele landet. Dette har sammenheng med kommunenes innretning av tjenestene. Hjemmetjenestene fokuserer mer på rehabiliteringstjenester til hjemmeboende, og de eldre får hjelp til å mestre flere oppgaver selv. Dagligvarekjedene tilbyr for eksempel hjemlevering av varer på døren, og eldre benytter nå i større grad denne innkjøpsordningen. Også for aldersgruppen 90 år og over er andelen som mottar denne typen tjenester redusert. Figur 5.21 viser at i 2022 mottok 28 prosent i aldersgruppen tjenesten, noe som var en reduksjon på cirka 8 prosentpoeng fra 36 prosent i 2009.

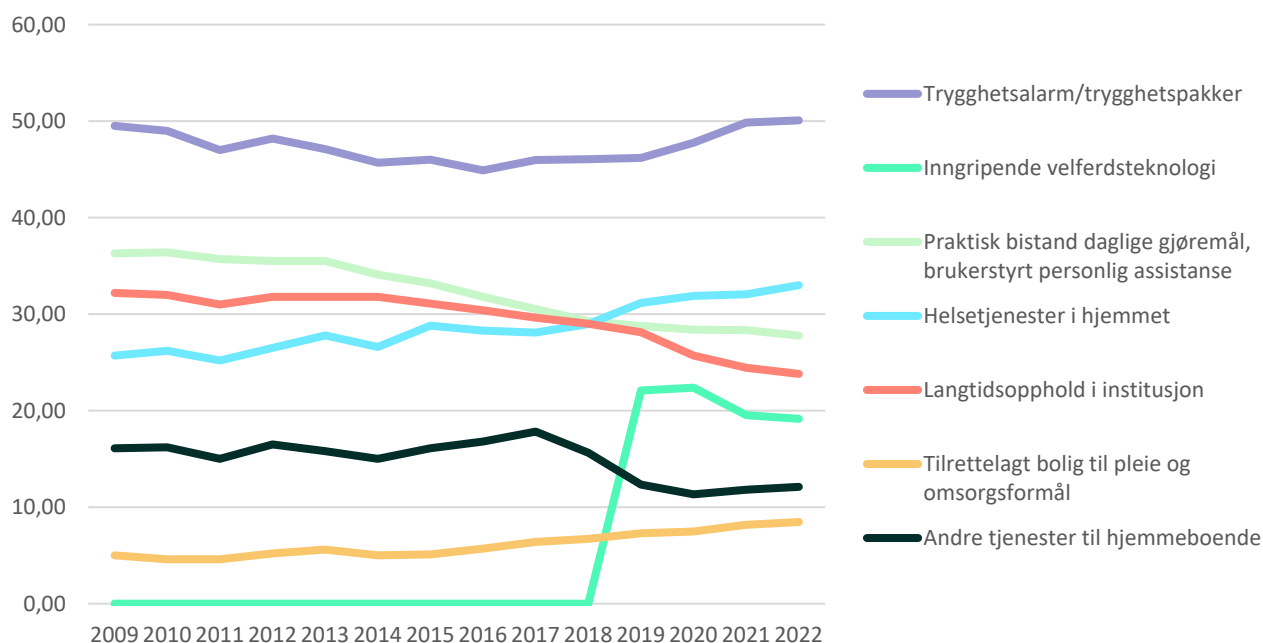
Helsetjenester i hjemmet er både det som omtales som tradisjonell «hjemmesykepleie», men omfatter også tjenester som hverdagsrehabilitering, avklaring og mestring og ambulerende rehabilitering ytt av fysioterapeuter og ergoterapeuter hjemme hos bruker. Det kan også omfatte helsetjenester til personer med psykiske og rusrelaterte lidelser, logoped, ernæringsfysiolog og medisinsk digital avstandsoppfølging. Som figur 5.20 viser mottok cirka 16 prosent av innbyggerne i alderen 80–89 år helsetjenester i hjemmet i 2022, og denne andelen har holdt seg stabil over tid. Helsetjenester i hjemmet innrettes etter den enkeltes behov og hver tjenestemottager får i gjennomsnitt noe mer hjelp nå enn tidligere. For de over 90 år har andelen som mottar helsetjenester i hjemmet økt med 7 prosentpoeng, fra 26 prosent i 2009 til 33 prosent i 2022.

Figur 5.20. Brukere av omsorgstjenester i alder 80 - 89 år pr 100 innbyggere i aldersgruppen. 2009–2022. Oslo. Prosent.

Kilde: SSB, Helse, tabell 11645. Statistikken viser unike brukere innenfor hver tjenestegruppe. En tjenestemottager kan motta tjenester fra flere tjenestegrupper og telles da med i hver tjenestegruppe. *Andre tjenester til hjemmeboende inkluderer Avlastning, omsorgslønn, dagtilbud, tidsavgrenset opphold i institusjon, KAD (kommunal akutt døgnhet), matombringing og støttekontakt. **Elektronisk medisineringsstøtte, varslings- og lokaliseringsteknologi og digitalt tilsyn.

Figur 5.21. Brukere av omsorgstjenester i alder 90 år og over pr 100 innbyggere i aldersgruppen. 2009-2022. Oslo. Prosent.

Kilde: SSB, Helse, tabell [11645](#). Se ellers kilde til figur 5.20 for mer informasjon.

Når det gjelder *Langtidsopphold i sykehjem* er andelen for de mellom 80-89 år i Oslo redusert med omtrent 3 prosentpoeng fra 2009, til 7,2 prosent i 2022. Tilsvarende nedgang vises også for hele landet, og landsgjennomsnittet var 6 prosent i 2022. Nedgangen her har blant annet også sammenheng med at hjemmetjenestene i dag tilbyr individuelt tilpassede tjenester slik at eldre pleietrengende kan bo i eget hjem så lenge de ønsker dette. At eldre selv anskaffer og flytter til egnet bolig for alderdommen, økt kommunalt tilbud av tilrettelagte boliger til pleie- og omsorgsformål, bruk av velferdsteknologi samt friskere eldre er også faktorer som kan bidra til at behovet for langtidsplass reduseres. For de over 90 år i Oslo bodde 32 prosent av innbyggerne i langtidsopphold i sykehjem i 2009, mens i 2022 er andelen redusert med 8 prosentpoeng til 24 prosent. For landet som helhet var tilsvarende andel 21 prosent i 2022.

Andelen innbyggere 80-89 år i Oslo som har vedtak om *Tilrettelagt bolig til pleie- og omsorgsformål*, herunder bolig i Omsorg +, har økt med vel 1 prosentpoeng, fra 2,4 prosent i 2009 til 3,7 prosent i 2022. Andelen innbyggere 90 år og over som har vedtak om tilrettelagt bolig har på sin side økt med 3 prosentpoeng, til 8 prosent i 2022. Denne utviklingen viser at det også for innbyggere 90 år og over har skjedd en vridning av tjenestetilbudet slik at flere av de eldste eldre blir boende i eget hjem eller i tilrettelagt bolig med individuelt tilpassede tjenester og at færre flytter til langtidsopphold i institusjon.

Trygghetsalarm er omsorgstjenesten flest eldre mottar. Dette er en alarmfunksjon som kobler seg til trygghetssentralen når brukeren trykker på alarmknappen. Når trygghetssentralen mottar en alarm tar de kontakt med bruker, og rykker ut for å hjelpe ved behov. Andelen innbyggere 80-89 år som har trygghetsalarm er likevel redusert fra 35 prosent i 2009 til 26 prosent i 2022. En årsak til at færre velger å ha trygghetsalarm antas å være at flere eldre har egne mobiltelefoner enn tidligere, og at mange opplever at den gir tilstrekkelig trygghet i hverdagen. For de 90 år og over har omtrent 50 prosent av innbyggerne trygghetsalarm/trygghetspakker til innendørs eller utendørs bruk med mulighet for påkobling av lokaliseringsteknologi/GPS.

Bydelene tilbyr i dag flere typer *Inngrepende velferdsteknologi*, herunder elektronisk

medisineringsstøtte, medisinsk avstandsoppfølging, varslings- og lokaliseringsteknologi og digitalt tilsyn. Med inngripende teknologi menes all sporings-, lokaliserings-, overvåkings- og sensorteknologi som sender informasjon til tredjepersoner om pasienten eller brukerens situasjon/handlinger/bevegelser uten at pasienten eller brukeren selv initierer det. Elektroniske medisineringsdispensere varsler for eksempel brukeren når medisinen skal tas og varsler hjemmetjenesten dersom medisinen ikke tas. Medisinsk avstandsoppfølging er en teknologisk løsning for å følge opp brukerne på avstand, med måling av blant annet blodtrykk, puls, vekt og blodsukker samt svar på spørsmål om helsetilstand der resultatene sendes hjemmetjenesten for videre oppfølging. I 2022 mottok 8 prosent av innbyggerne i aldersgruppen 80–89 år en eller flere av disse tjenestene, mens andelen var 19 prosent i aldersgruppen 90 år og over.

Andre tjenester som bydelene tilbyr til eldrebefolkningen inkluderer avlastning for pårørende, dagaktivitetstilbud, korttidsopphold i helsehus, omsorgsstønad, matombringing og støttekontakt. Figur 5.20 viser at for aldersgruppen 80–89 år er andelen som mottok slike tjenester redusert med 4 prosentpoeng, til 6 prosent, mellom 2009–2022. Spesielt er det andelen som har dagaktivitetstilbud som er redusert i perioden. I tillegg til dagaktivitetstilbud som krever enkeltvedtak (de nevnt ovenfor), tilbyr bydelene også åpne lavterskeltilbud i eldresentrene. Tilbudene ved eldresentrene er styrket gjennom flere år, blant annet med treningstilbud og flere aktiviteter og kan være et attraktivt alternativt for eldre som kan nytte seg dette tilbudet. Andelen som mottar en eller flere av tjenestene avlastning, dagaktivitetstilbud, korttidsopphold i helsehus, omsorgsstønad, matombringing og støttekontakt er også redusert for de 90 år og over (omtrent 4 prosentpoeng). Det er hovedsakelig også her andelen som har dagaktivitetstilbud som er redusert i perioden.

Den forventede økningen i eldrebefolkningen i årene framover vil innebære økt etterspørsel etter omsorgstjenester. Flere faktorer vil påvirke etterspørselen, herunder utvikling i helse, flere eldre som flytter til universelt utformede boliger, velferds- og trygghetsteknologiske tjenester til hjemmeboende eldre, medisinskteknologisk utvikling som legger til rette for at eldre kan få utført avansert behandling i eget hjem, satsning på forebyggende arbeid og rehabilitering, utvikling i demenssykdom i samfunnet, utvikling av en aldersvennlig by, god tilgang på sosiale møteplasser, aldersvennlig transport og utbygging av ulike tilrettelagte boliger for eldre i kommunal regi.

Tjenesteprofil for de eldste innbyggerne i bydelene

Flere forhold vil ha betydning for bydelenes tjenesteprofil for eldre. Tilgjengelighet av tilrettelagte boliger til pleie og omsorgsformål, satsning på å tilby ulike varierte og individuelt tilpassede tjenester til hjemmeboende eldre, boligstandard, eldres preferanser og ulikhet i helsetilstand er forhold som kan medvirke til ulikheter i tjenesteprofil mellom bydeler.

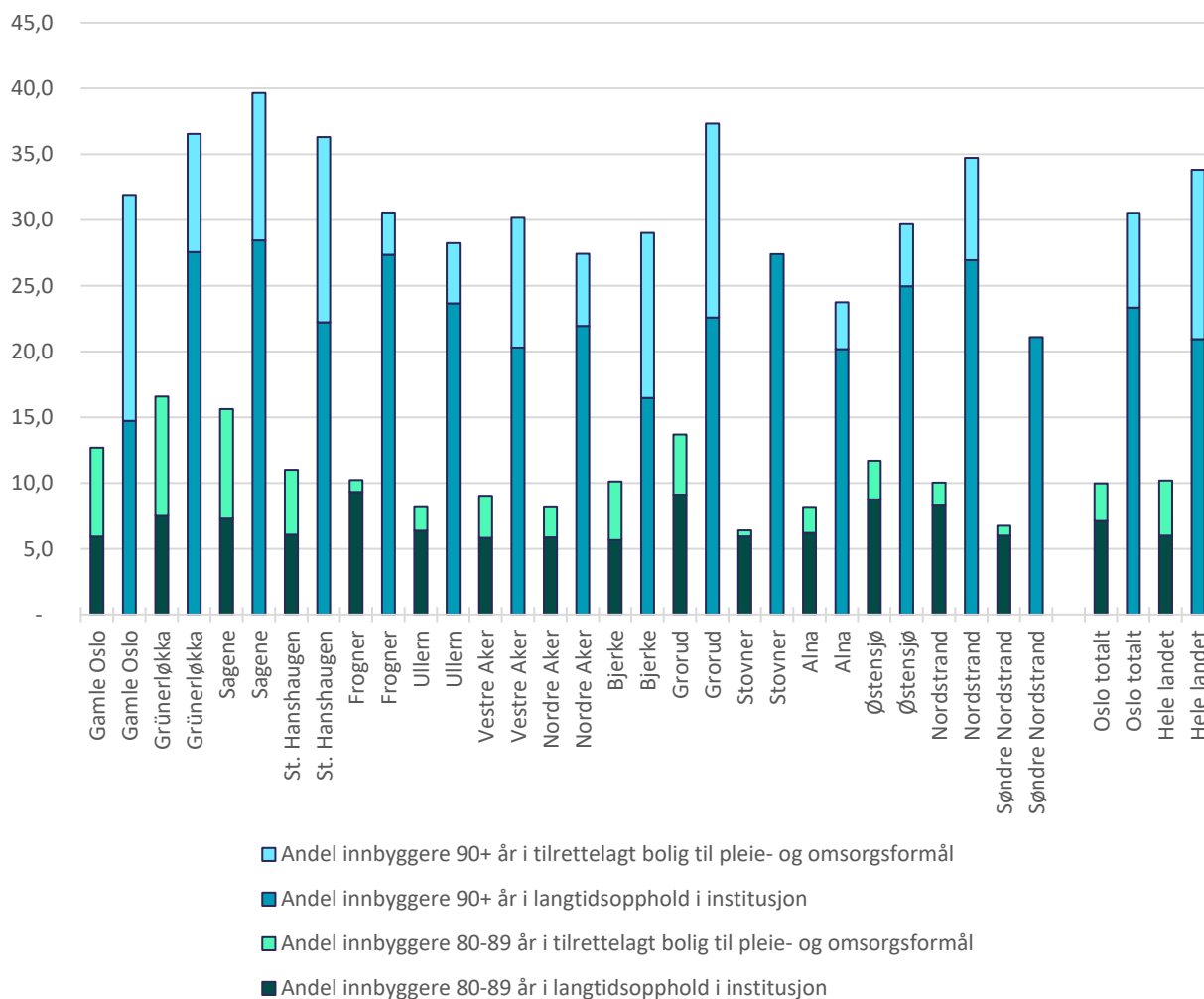
I 2022 har Oslo kommune 39 sykehjem fordelt på 35 langtidshjem med cirka 3 250 plasser, og 4 helsehus med cirka 450 plasser. Ved utgangen av 2022 bodde 2 350 personer 80 år og over i langtidsopphold i sykehjem i Oslo kommune. Omsorg + er kommunale boliger for eldre med husvert og servicetilbud som café med middagsservering og aktivitetstilbud. Ved utgangen av 2022 hadde Oslo kommune 13 Omsorg + med til sammen omtrent 1 100 boenheter. Om lag 840 personer 80 år og over bodde ved utgangen av 2022 i tilrettelagt bolig. 77 prosent av disse bodde i Omsorg + bolig, 19 prosent i omsorgsbolig og 4 prosent i andre typer tilrettelagte boliger for eldre. Personer som bor i tilrettelagte boliger mottar hjemmetjenester tilpasset den enkeltes individuelle behov. Med et tilstrekkelig tjenestetilbud kan det å bo i tilrettelagte boliger være et godt alternativ til langtidsopphold i sykehjem for mange.

Figur 5.22 viser andel innbyggere (80–89 år og 90 år og over) som bor i langtidsopphold i institusjon eller i tilrettelagt bolig for pleie og omsorgsformål i bydelene. Andelen blant aldersgruppen 80–89 år

varier fra 16,6 prosent i Bydel Grünerløkka til 6,4 prosent i Bydel Stovner. Gjennomsnittet for Oslo totalt er 10,0 prosent, omtrent som landsgjennomsnittet. Andelen som bor i langtidsopphold i institusjon varierer mindre enn andelen som bor i tilrettelagt bolig. Høyest andel har Bydel Frogner der 9,3 prosent av de mellom 80-89 år bor i langtidsopphold i institusjon, mens tilsvarende laveste andel er i Bydel Bjerke med 5,7 prosent.

Behovet for langtidsopphold i institusjon for Oslo totalt er mer enn dobbelt for aldersgruppen 90 år og over sammenlignet med aldergruppen 80-89 år, fra en andel på 7,1 prosent som bor i langtidsopphold for gruppen 80-89 år til en andel på 23,3 prosent for aldersgruppen 90 år og over. For hele landet er andelen 90 år og over som bor i langtidsopphold 20,9 prosent. Mellom bydeler varierer andelen fra 28,4 prosent i Bydel Grünerløkka til 14,7 prosent i Bydel Gamle Oslo. Samtidig som Bydel Gamle Oslo har lavest andel i langtidsopphold har bydelen den høyeste andelen innbyggere 90 år og over som bor i tilrettelagt bolig (hvorav 17,1 % i Omsorg+ bolig). Av innbyggerne 90 år og over i Oslo som totalt bor i tilrettelagt bolig, bor 81 prosent i Omsorg + bolig. Bydelene Frogner, Stovner og Søndre Nordstrand er ved utgangen av 2022 de eneste bydelene som ikke har Omsorg +.

Figur 5.22. Andel innbyggere 80-89 år og 90 år og over som bor i langtidsopphold i institusjon eller i tilrettelagt bolig til pleie og omsorgsformål pr 31.12.2022.

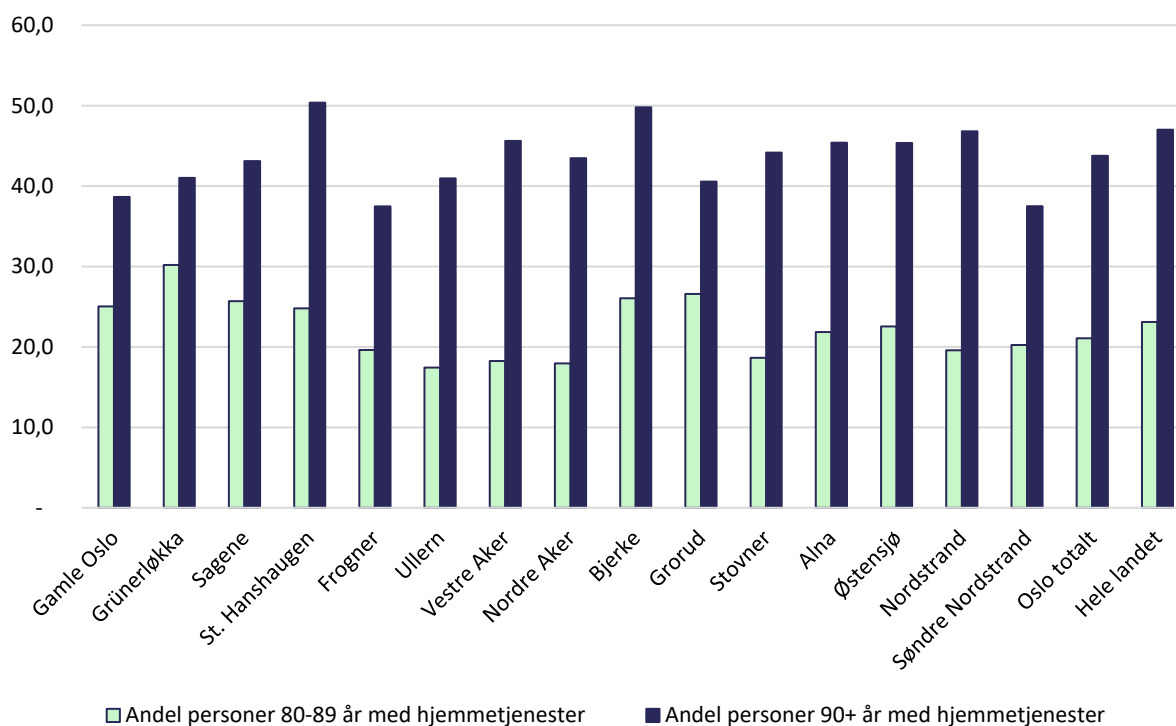

Kilde: Ledelses- og informasjonsverktøyet LIV (spesialbestilling), SSB, Helse, tabell 11645. Langtidsopphold i institusjon inneholder tjenestene 50 langtidsopphold i sykehjem, 51 institusjonsplass psykiatri, 53 spesialsykehjem for yngre, 54 aldershjem, 55 langtidsopphold i bosenter, 56 Barnebolig, 57 Institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjeneste. Tilrettelagt bolig til pleie- og omsorgsformål inneholder tjenestene 58 og 59 bolig i Omsorg +, 60 og 61 Omsorgsbolig og 62 annen bolig.

Andelen i aldersgruppen 80-89 år som mottar hjemmetjenester i bydelene varierer mellom 30,2 prosent i Bydel Grünerløkka til 17,4 prosent i Bydel Ullern, jf. figur 5.23. For Oslo totalt er tilsvarende andel 21,1 prosent, mot 23,1 prosent i hele landet. I aldersgruppen 90 år og over mottar 43,8 prosent hjemmetjenester i Oslo totalt, noe under nivået for hele landet (47 %).

For de 90 år og over varierer andelen som mottar hjemmetjenester fra 50,4 prosent i Bydel St. Hanshaugen til 37,5 prosent i bydelene Frogner og Søndre Nordstrand. Samtidig som bydelene Frogner og Søndre Nordstrand har lavest andel som mottar hjemmetjenester er de også blant bydelene med lavest andel 90 år og over som bor i tilrettelagt bolig. Bydel Frogner er også blant bydelene med høyest andel innbyggere 90 år og over som bor i langtidsopphold i sykehjem, men dette gjelder ikke for Bydel Søndre Nordstrand. Dette kan ha sammenheng med at den generelle boligstandarden i Søndre Nordstrand – med nyere leiligheter med heis og bad som kan benyttes av rullator og rullestolbrukere – kan være bedre egnet enn gamle bygg i indre bydel. Private hjem som er tilrettelagt for eldre med funksjonstap kan i stor grad erstatte kommunale tilrettelagte boliger til eldre.

Figur 5.23. Andel innbyggere 80-89 år og 90 år og over som mottar hjemmetjenester per 31.12.2022

Kilde: Ledelses- og informasjonsverktøyet LIV (spesialbestilling), SSB, Helse, tabell 11645. Hjemmetjenester er her praktisk bistand og helsetjenester i hjemmet. Helsetjenester i hjemmet: tjenestene 1 Psykisk helsearbeid, 3 Hjemmesykepleie, 15 Avklaring og mestring, 23 Klinisk ernæringsfysiolog, 49 Logoped, 91 Hjemmesykepleie natt. Praktisk bistand: tjenestene praktisk bistand til dagliglivets gjøremål, praktisk bistand- opplæring i dagliglivets gjøremål og brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

Bydelenes tjenesteprofiler viser at det er ulikhet mellom bydelene både når det gjelder prioritering mellom ulike typer tjenester til eldre og tilgjengelighet og behov for tilrettelagte boliger. Ulikhet mellom bydelene i eldrebefolkningens helsetilstand vil også kunne ha betydning for når behovet for omsorgstjenester oppstår. Samlet sett er tjenesteprofilen ikke veldig forskjellig fra landet som helhet. Oslo har litt høyere andel blant de eldste som bor i langtidsopphold i sykehjem, men samtidig noe lavere andel som bor i tilrettelagt bolig og/eller mottar hjemmetjenester.

6 Bolig

Hovedtrender

- Totalt er det nesten 350 000 boliger i Oslo. 72 prosent er i blokkleiligheter.
- Fra 2008 til 2022 ble det bygget i snitt 3 250 boliger pr. år, antall boliger økte med 16 prosent. Samtidig var veksten dobbelt så høy i Akershuskommunene.
- Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging har ført til et skifte i form av at flere boliger konsentreres i planlagte vekstområder i ytre by.
- Boligprisene økte i snitt med 7 prosent i året fra 2004 til 2022, totalt 260 prosent.
- Fra 2002 til 2021 økte leieprisene med 77 prosent, og i 2022 var andelen husholdninger som leier 31,6 prosent.
- Avhengig av definisjon, er mellom 7 og 13 prosent av befolkningen definert som vanskeligstilt på boligmarkedet – over dobbelt så høye andeler som resten av landet.
- Sosiale ulikheter, øst-vest-skille, er synlig i mye av statistikken: fra boligpriser, boforhold, til størrelse på nye boliger.

Dette kapittelet tar for seg boligbyggingen i Oslo fra 2008 til 2022 samt bo- og markedsforhold, og boligsosiale tiltak knyttet til kommunens tjenestetilbud. Kapittelet starter med en kort beskrivelse av Oslos boligmasse, før vi ser på mønstre og trender i utbyggingsmønsteret de siste 16 årene – også i lys av den langsiktige utviklingen i byen. Kapitelet tar videre for seg samordnet planlegging, og vurderer utbyggingsmønsteret og planlagte boliger i lys av kommuneplanen med arealdel fra 2015 samt tendensen når det gjelder småhusutbygging. Utbyggingsmønsteret i regionen og utviklingen i boligprisene i Oslo er beskrevet, mens kapittelet avslutningsvis kommer inn på boforhold, herunder vanskeligstilte i boligmarkedet, utvikling i leiemarkedet og kommunale boliger. Avslutningsvis viser vi statistikk over ulike typer bostøtte.

Om datagrunnlaget

Data om boligbygging er tatt fra matrikkelen ved utgangen av mars 2023 og det tas utgangspunkt i dato for midlertidig brukstillatelse eller ferdigattest. Matrikkelen er Norges offisielle register over fast eiendom, bygninger, boliger og adresser. Den oppdateres fortløpende med data fra kommunens saksbehandling.

Det kan være avvik mellom denne statistikken og SSBs statistikk for boligbygging. SSB baserer sin statistikk på årlige uttak, mens kommunens statistikk er basert på aktive bygg i dagens matrikkel. Det betyr at bygg som er revet ikke er med i denne statistikken. Denne metoden fanger også opp etterregistreringer og korrigeringer som kan forekomme i føring av matrikkelen.

Begrepene «bolig» og «boenhet» brukes vekselvis i kapittelet for å beskrive bruksenhet i bygning(er) som er bygd eller ombygget som helårs privatbolig. Utvalget som er brukt her inkluderer også alle påbygg, utvidelser og ombygginger som har gitt nye boenheter. Dette kan også bidra til avviket.

6.1 Oslos boligmasse

347 700 boliger var ved inngangen av 2023 registrert i Oslos byggesone, sonen mellom Marka og fjorden der all utvikling i byen skal skje. I tillegg lå 700 boliger utenfor byggesonen, innenfor marka-avgrensningen. 72 prosent av boenhetene i byggesonen er i blokkbebyggelse; resten er i eneboliger, tomannsboliger, rekkehus, eller andre type bygninger. Andelen er høyere enn i andre norske byer som Bergen (46 % blokkboliger) og Trondheim (43 %)¹, men lavere enn i de andre nordiske hovedstedene, København (87 %)², Helsingfors (86 %)³ og Stockholm (83 %).⁴

Vi har delt boligmassen i fem klasser etter bygningstype i matrikkelen: Eneboliger, tomannsboliger og rekkehus, boligblokker på inntil 4 etasjer, blokker på 5 etasjer eller mer, og til slutt kategorien «annet» som inneholder student- og omsorgsboliger samt boliger i kombinasjonsbygg der bolig ikke er hovedformålet. Tabell 6.1 viser andelen i de ulike bydelene, Tabell 6.1 er en visualisering av fordelingen i hele byggesonen.

Tabell 6.1. Boligtyper i Oslos byggesone fordelt etter bydeler.⁵

Bydel	Enebolig	Tomannsbolig, rekkehus	Bolig i blokk, 4 etasjer -	Bolig i blokk, 5 etasjer +	Annet	Totalt
Gamle Oslo	1 %	4 %	23 %	71 %	2 %	33 256
Grünerløkka	1 %	3 %	27 %	64 %	6 %	37 495
Sagene	0 %	1 %	32 %	59 %	8 %	29 290
St. Hanshaugen	1 %	2 %	38 %	52 %	7 %	24 965
Frogner	2 %	4 %	32 %	59 %	3 %	37 881
Ullern	15 %	25 %	35 %	23 %	1 %	15 835
Vestre Aker	26 %	31 %	26 %	14 %	3 %	20 712
Nordre Aker	13 %	29 %	19 %	16 %	24 %	27 040
Bjerke	6 %	16 %	41 %	34 %	3 %	16 047
Grorud	7 %	16 %	39 %	37 %	2 %	11 963
Stovner	13 %	24 %	25 %	38 %	0 %	12 085
Alna	5 %	15 %	43 %	35 %	2 %	21 019
Østensjø	9 %	28 %	32 %	29 %	2 %	22 632
Nordstrand	24 %	35 %	33 %	5 %	2 %	22 410
Søndre Nordstrand	16 %	37 %	36 %	9 %	1 %	13 690
Sentrum	0 %	0 %	2 %	55 %	43 %	1 342
Byggesonen totalt	8 %	15 %	31 %	41 %	5 %	347 662

Kilde: Matrikkelen

¹ SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 06265

² Danmarks statistik, tabell BOL101 (Landsdel Byen København) 2020

³ Stat.fi tabell 115y oppdatert 26. oktober 2022

⁴ SCB.se tabell Antal lägenheter efter region och hustyp (inklusive specialbostäder). År 2013 - 2021

⁵ Oversikt over ulike boligtyper pr. grunnkrets er tilgjengelig i Oslo kommune Statistikkbanken.

Figur 6.1. Fordeling av boligtyper i Oslos byggesone i Tabell 6.1.

Kilde: Matrikkelen

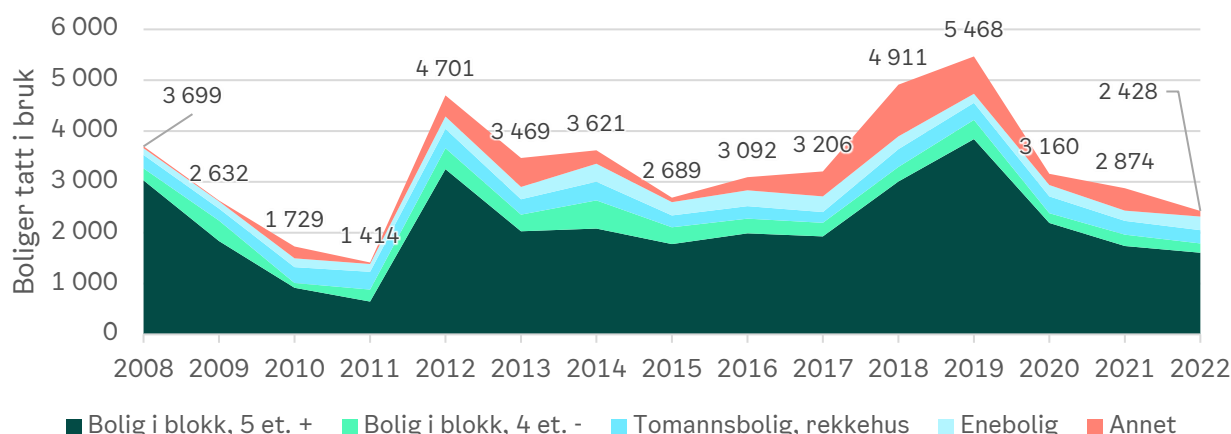
De indre bydelene er preget av tett bebyggelse.⁶ I Frogner, Gamle Oslo, Grünerløkka, St. Hanshaugen og Sagene utgjør blokkleiligheter over 90 prosent av boligmassen, og nesten halvparten av boligene i Oslo, 162 887, er i disse fem bydelene.

I ytre by skiller bydelene Grorud, Stovner og Alna seg ut med høy andel blokker. Motsatt, er den største andelen småhus i Nordre Aker, Vestre Aker, Nordstrand og Søndre Nordstrand. Vestre Aker og Nordstrand er preget av eneboliger, Søndre Nordstrand har mange innslag av rekkehus, mens Nordre Aker har en jevn fordeling av eneboliger, tomannsboliger og rekkehus. Nordre Aker har desidert flest andre typer boliger, noe som kan forklares ved at bydelen huser over 6 000 studentboliger.

6.2 Utbyggingsmønster 2008-2022

Fra 2008 til og med 2022 ble det bygget drøyt 49 000 nye boliger i Oslo, som tilsvarer omtrent hele boligmassen i Drammen.⁷ Byggetakten lå i gjennomsnitt på 3 250 nye boliger i året, men antallet varierte en del fra år til år. 13 prosent av boligene ble etablert som følge av ombygging eller tilbygg av eksisterende bygning, resten var i nybygg. Figur 6.2 viser hvilket år boliger i ulike bygningstyper først ble registrert med brukstillatelse i matrikkelen. I andre halvdel, 2015 til 2022, ble det bygget drøyt 27 800 boliger, som gir et årlig snitt på nesten 3 500 boliger.

Figur 6.2 Utbyggingsmønster nye boliger etter bygningstype, årlig 2008 – 2022. Inkluderer boliger etablert som følge av ombygging.

Kilde: Matrikkelen

I 2019 ble det tatt i bruk flest nye boliger (5 468), mens det i 2011 kun var en fjerdedel av dette (1 414). Noe av forklaringen til variasjon i boligbyggingen over tid er at store prosjekter, som har

⁶ For oversikt over inndelingen av indre og ytre bydeler, se Kapittel 1 om Oslos geografi og statistiske enheter.

⁷ SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 06265

stått for hovedandel av veksten i Oslo, kan være mer sensitive for økonomiske konjunkturer. Mens tilførselen av småhus har vært nokså stabil – det ble bygget rundt 500 nye boliger i småhus-kategorien årlig i perioden – varierer særlig takten på boligbygg fra 5 etasjer og høyere. Dette er også synlig etter koronapandemien.

Tabell 6.2 viser at over halvparten av boligene bygget i perioden er i Gamle Oslo, Grünerløkka eller Sagene bydel. Store prosjekter i deler av Hovinbyen - Ensjø, Løren og Refstad – i Sandaker, Bispevika og i Kværnerbyen, står for en stor del av de nye boligene. Med tabell 6.1 tatt i betraktning, ser vi en intensivering i disse bydelene i perioden. Samtidig har det i ytre bydeler vært jevn strøm av småhusutbygging. Særlig gjelder det Nordstrand og Vestre Aker, der nesten halvparten av de 7 800 nye eneboligene, rekkehusene eller tomannsboligene som er tatt i bruk etter 2008, befinner seg.

Tabell 6.2. Nye boliger tatt i bruk etter boligtype, 2008-2022 i Oslos byggesone fordelt etter bydeler.

Bydel	Enebolig	Tomannsbolig, rekkehus	Bolig i blokk, 4 etasjer -	Bolig i blokk, 5 etasjer +	Annet	Totalt
Gamle Oslo	0 %	1 %	5 %	92 %	2 %	10 207
Grünerløkka	0 %	1 %	6 %	82 %	11 %	8 873
Sagene	0 %	0 %	4 %	83 %	12 %	5 886
St. Hanshaugen	0 %	2 %	27 %	42 %	29 %	1 897
Frogner	3 %	3 %	18 %	75 %	1 %	2 644
Ullern	16 %	17 %	8 %	57 %	2 %	2 146
Vestre Aker	28 %	36 %	13 %	18 %	6 %	2 734
Nordre Aker	12 %	12 %	7 %	26 %	44 %	3 351
Bjerke	4 %	4 %	7 %	81 %	3 %	3 291
Grorud	14 %	45 %	10 %	17 %	14 %	427
Stovner	33 %	34 %	3 %	27 %	2 %	490
Alna	10 %	14 %	27 %	26 %	22 %	873
Østensjø	14 %	23 %	7 %	55 %	0 %	1 453
Nordstrand	34 %	34 %	13 %	15 %	4 %	2 544
Søndre Nordstrand	8 %	29 %	28 %	33 %	2 %	1 636
Sentrum	0 %	0 %	0 %	30 %	70 %	564
Byggesonen totalt	7 %	9 %	9 %	65 %	10 %	49 016

Kilde: Matrikkelen

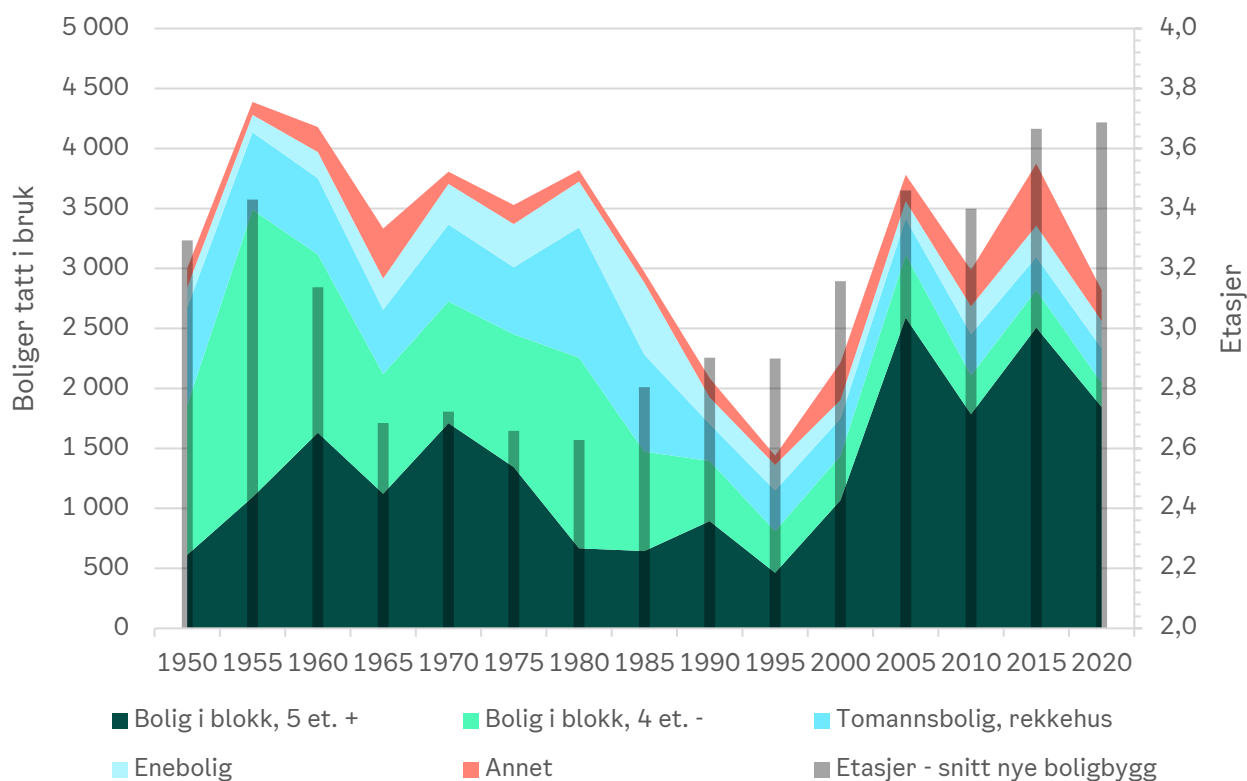
Historisk trend

Byggetakten mellom 2008 og 2022 er omtrent på nivå med gjennomsnittet de foregående tiårene. Figur 6.3 indikerer takten, og gir samtidig en indikasjon på fortettingen som har foregått de siste årene.⁸

⁸ Data er hentet fra lokalmatrikkelen og bør kun brukes som en indikasjon på trenden over tid. Historikken kan inneholde feilkilder og kan være endret etter at bygget først ble tatt i bruk. Utvalget inkluderer ikke bygninger revet siden 1950. Se også SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 06266 for historiske data.

Figuren er delt inn i 5-årsintervaller fra 1950-1954, til 2015-2019, samt 2020-2022. Kurvene viser gjennomsnittet boliger tatt i bruk årlig, mens stolpene viser gjennomsnitt etasjer på boligbygg. Kategorien «annet» som inneholder bygninger der bolig ikke er hovedformålet, er ikke inkludert i etasjegjennomsnitt.

Figur 6.3. Utbyggingsmønster nye boliger etter bygningstype, årlig snitt innenfor 5-årsintervaller 1950-2022.

Kilde: Matrikkelen, bearbeidet av PBE

Figuren viser at det i snitt ble bygget færre boliger fra midten av 1980-tallet til tidlig 2000-tallet, men litt flere under drabantbyutbyggingene på 1950- og 70-tallet, enn de siste 15 årene. Historikken i matrikkelen kaster lys over andre særegne utviklingstrekk i perioden:

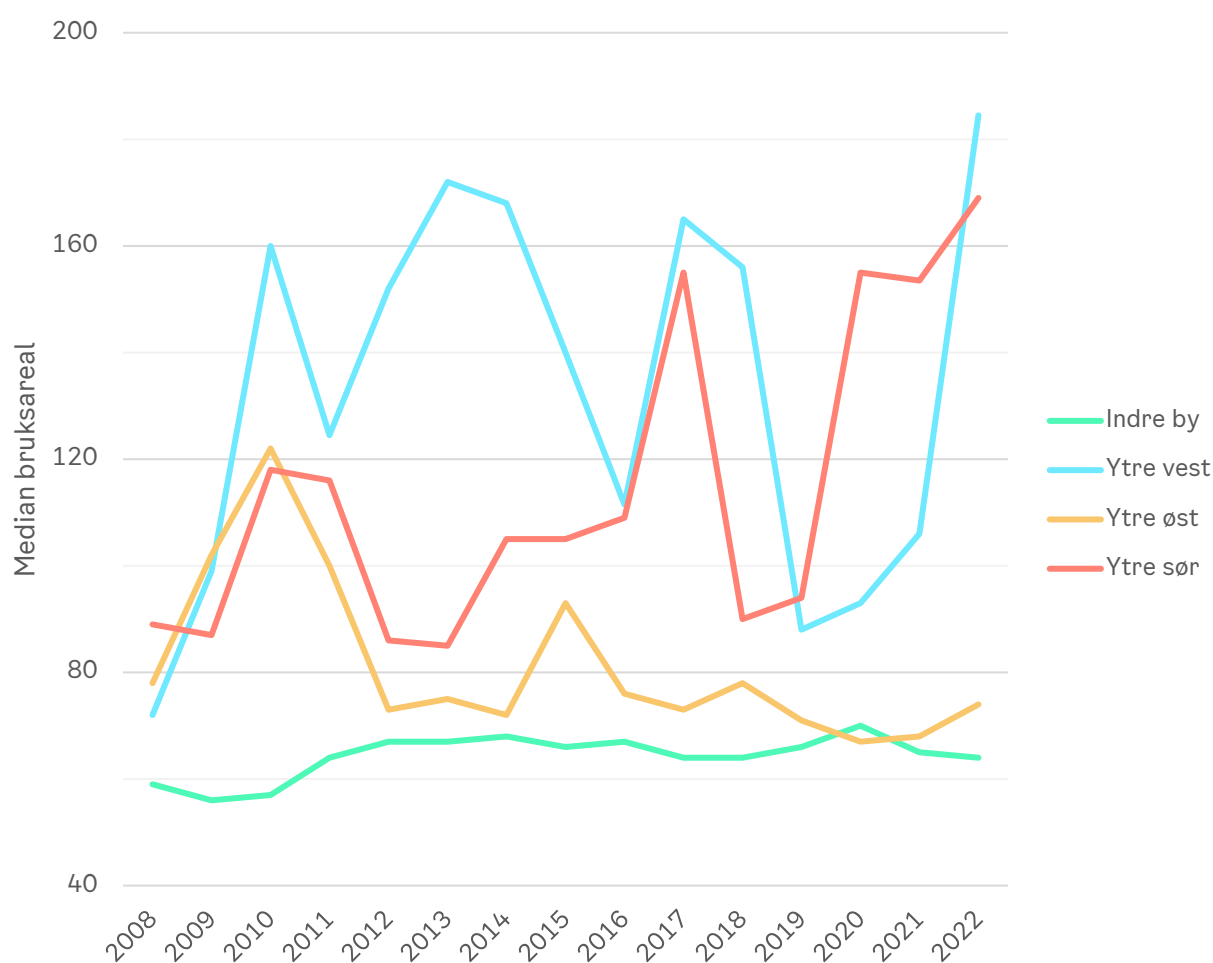
- Fra 2008 til 2022 ble det bygget mer i høyden enn noen gang tidligere, 65 prosent av alle nye boliger var i blokker på 5 etasjer eller mer. Tilsvarende andel mellom 1950 og 2007 er 35 prosent.
- Større andel blokker er delvis grunn til at etasjesnittet har steget siden slutten av 1990-tallet. Men det virker generelt som at det bygges høyere enn tidligere. En høyblokk bygget etter 2020 er i snitt registrert med 2 etasjer mer enn én fra tidlig på 80-tallet; en enebolig, 1 etasje.
- Gradvis er det bygget færre lavblokker og rekkehus. 9 prosent av boligene tatt i bruk i perioden 2008-2022 var i blokker under 5 etasjer, 5 prosent var i rekkehus. Tilsvarende andeler 1950-2007 var henholdsvis 33 og 13 prosent.
- Kategorien «annet» inkluderer også omsorgsboliger og bofellesskap, men studentboliger utgjør mesteparten. Totalt er det registrert over 12 000 studentboliger i matrikkelen. Antallet økte med 3 500 fra 2008 til 2022, og har utgjort 10 prosent av nye boliger etter 2016.

6.3 Størrelse på nye boliger

En bolig bygget mellom 2008 og 2022 har i gjennomsnitt tre oppholdsrom og et bruksareal (BRA) på 87 kvadratmeter. Medianen er 67 kvadratmeter.⁹ Fordelingen av størrelse antyder sammenheng med boligtyper, byggetakt og beliggenhet.

I 2011 ble det i snitt bygget størst boliger (108 m² BRA). I hovedsak skyldes det færre blokker og at småhus utgjorde en høy andel av boligene, 36 prosent. Motsatt ble de minste boligene bygget i 2008 (74 m² BRA i snitt), som også var året med høyest andel blokkleiligheter (88 %). Som figur 6.4. viser, er medianen for de indre bydelene og ytre øst nokså stabil de siste årene, mens ytre vest og sør har større svingninger. Som det er påpekt, kommer det av antall og andel leiligheter i områdene fra år til år.

Figur 6.4. Årlig median av m2 BRA for nye boliger 2008–2022, fordelt etter bydelsgrupper.

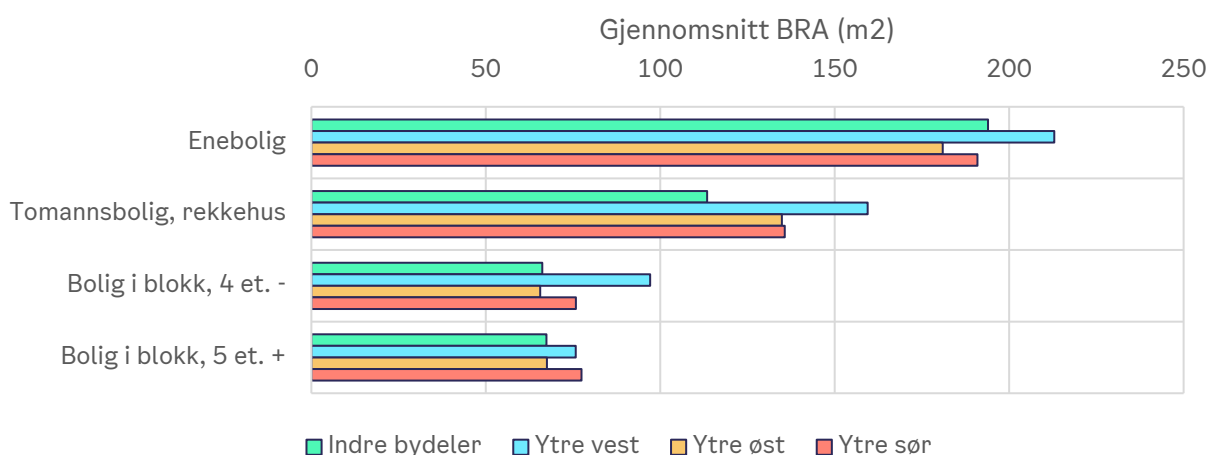

Kilde: Matrikkelen

Siden det var høyere andel småhus i ytre vest og sør enn ytre øst og indre bydeler, var boligene også en del større. Men som figur 6.5. viser, er det forskjell på boligene som bygges på hver side av byen. Eksempelvis var eneboliger bygget i ytre vest i gjennomsnitt 213 kvadratmeter – 32 kvadratmeter mer enn i ytre øst, mens en blokkleilighet i gjennomsnitt var 13 kvadratmeter større i vest enn i øst.

⁹ Bruksareal er hentet fra matrikkeldata om bruksenheter i bygg der bolig er hovedformålet. Kategorien «annet», inkludert omsorgsboliger og studentboliger, er ikke med i beregningene av boligstørrelser.

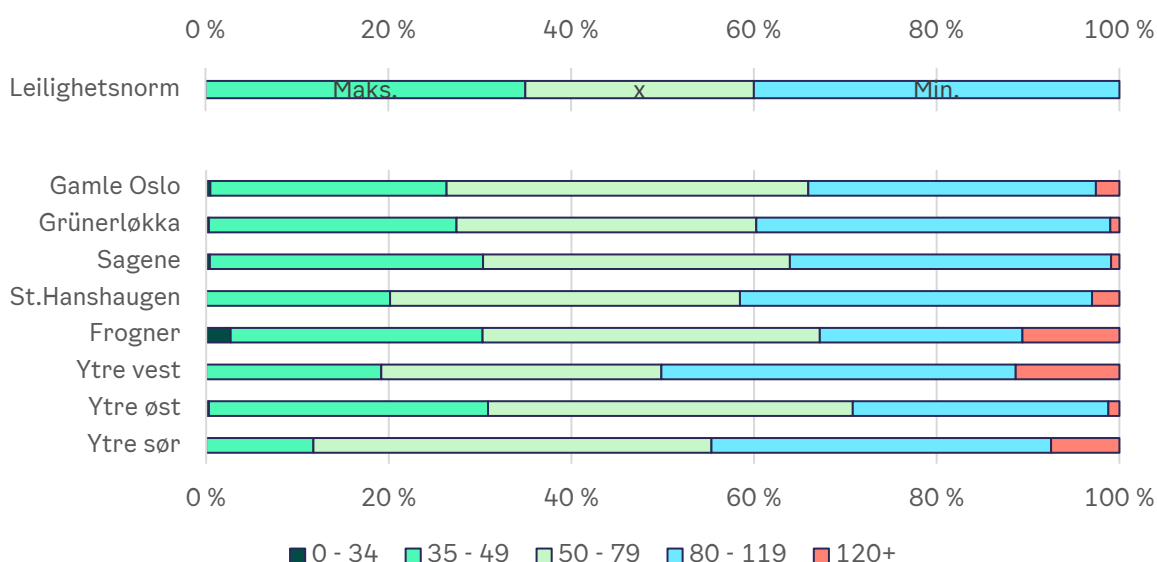
Figur 6.5. Gjennomsnittlig m2 BRA for nye boliger 2008–2022, fordelt etter bydeler og boligtyper

Kilde: Matrikkelen

En stor del av grunnen til den stabile medianen i indre by, er normen for leilighetsfordeling som omfatter Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene og St. Hanshaugen. Etter revisjon av denne normen i 2013 er det fastsatt at maksimalt 35 prosent av nye leiligheter som bygges i et prosjekt kan ha mellom 35 og 50 kvadratmeter bruksareal, mens minimum 40 prosent av nye leiligheter skal være minst 80 kvadratmeter.¹⁰ Figur 6.6 viser fordelingen av leiligheter som er godkjent og bygget siden normen ble revidert. Diagrammet gir en indikasjon om at det er bygget færre store boliger i bydelene omfattet av normen enn det normen legger opp til.¹¹ Avvikene kan skyldes dispensasjon i byggesak eller andre hensyn som varierer fra prosjekt til prosjekt.

Figur 6.6. Leilighetsnormen og nye blokkleiligheter gitt rammetillatelse og tatt i bruk etter 2013, etter størrelse (m2 BRA). Fordelt etter bydeler, gruppert i ytre by.

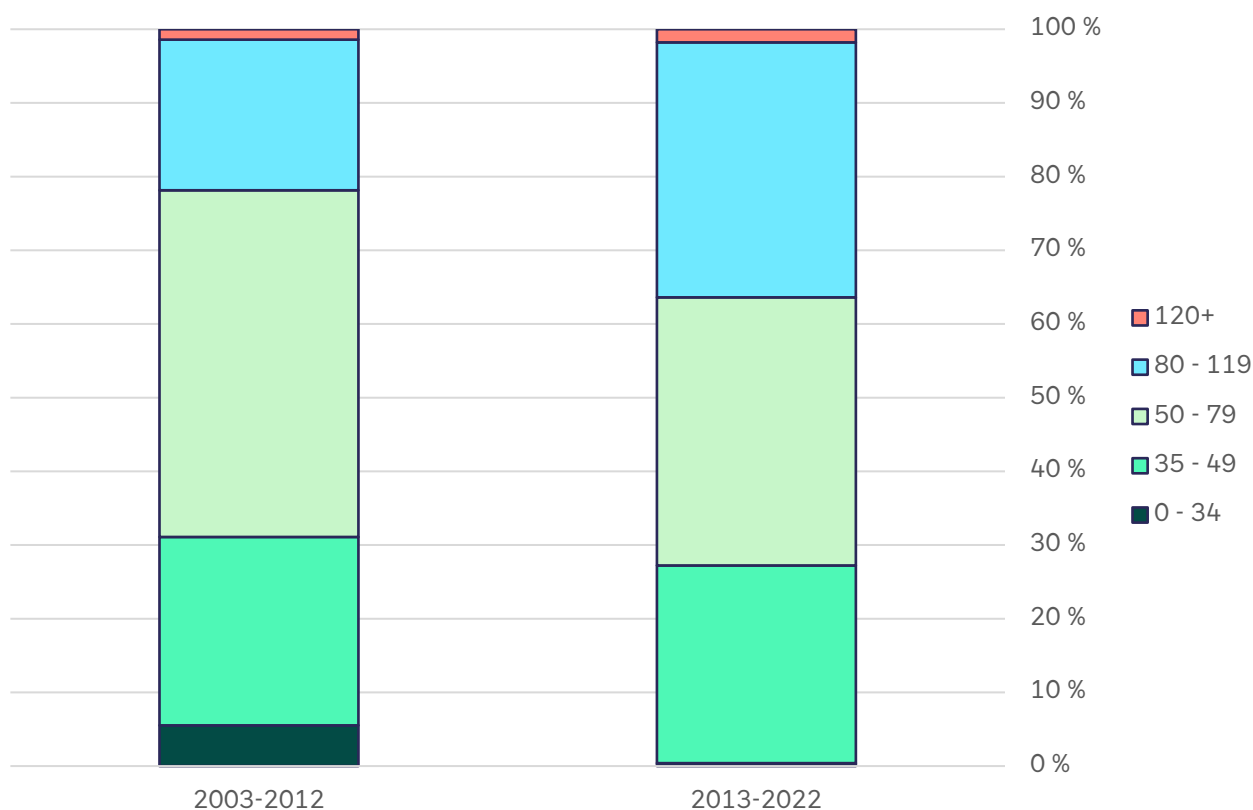
Kilde: Matrikkelen

¹⁰ Oslo kommune. Byrådssak 135/13: Leilighetsfordeling i indre by, evaluering og forslag til ny norm.

¹¹ Normkravet om at minst 40 prosent av leiligheter skal være minst 80 kvadratmeter er innfridd i St. Hanshaugen (42 %) og Grünerløkka (40 %), mens andelen i Sagene og Gamle Oslo er henholdsvis 36 og 34 prosent. Andelen mellom 35 og 49 kvadratmeter er maks. 30 prosent i hver av disse bydelene. Merk at dette er overordnet for bydelene, og andelen vil variere i hvert prosjekt. Regner vi med alle bruksenheter over 75 kvadratmeter er andelen minst 40 prosent i alle bydelene.

Av figur 6.7 kommer det likevel frem at revisjonen av bolignormen har hatt en effekt på størrelsen på leilighetene som bygges i Oslo. Små leiligheter (under 35 m²) er så å si ikke bygget i Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene og St. Hanshaugen siden 2013, mens 800 bruksenheter under 35 kvadratmeter som ble godkjent 2008-2012 utgjorde 6 prosent av blokkleiligheter i bydelene. Samtidig økte andelen store leiligheter (over 80 m²) med nesten 70 prosent. Interessant nok er det lignende endringer også utenfor normens virkeområde: I de øvrige bydelene sank andelen små leiligheter med 92 prosent, mens andelen store økte 24 prosent mellom periodene. Totalt økte andelen store leiligheter med 50 prosent i hele byen.

Figur 6.7. Blokkleiligheter i bydeler omfattet av leilighetsnormen klassifisert etter boligstørrelse (tilsvarende figur 6), fordelt etter når de ble gitt rammetillatelse.

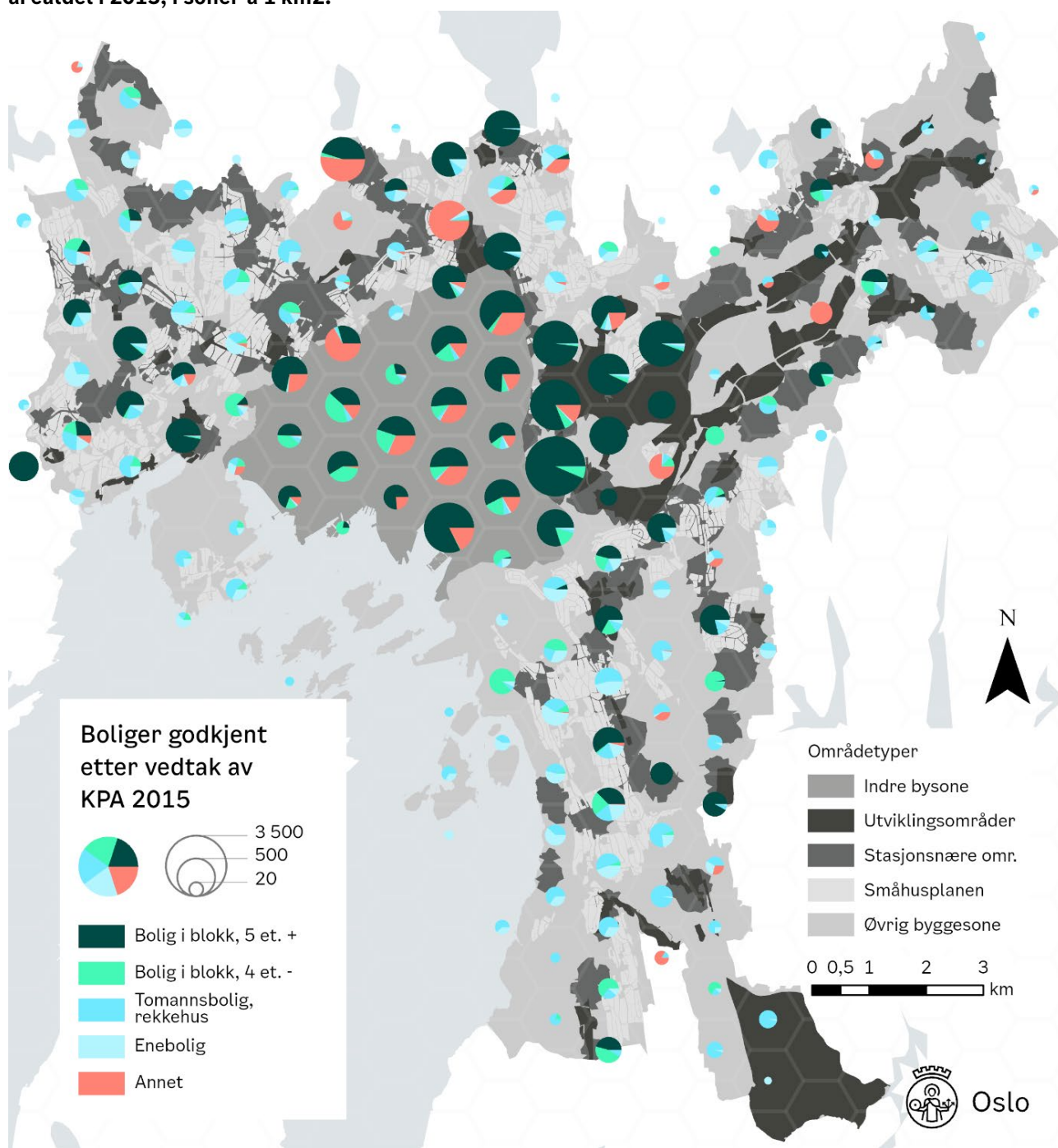
Kilde: Matrikkelen

6.4 Samordnet planlegging

Antydning av mønsteret i boligutviklingen i Oslo de siste 16 årene kan spores tilbake til kommuneplanen 2008.¹² Planen legger samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging som premiss for bærekraftig byutvikling. Utviklingen skal være banebasert, innenfra og ut, samtidig som man styrker nabolagsverdier. I planen pekes det ut en rekke områder i ytre by som skal utvikles med økt tetthet, bymessige kvaliteter og variert boligbebyggelse. Grepene i kommuneplanen i 2008 ble videreført i kommuneplan med arealdel i 2015, som er det vi først og fremst tar for oss her.

¹² For dokumenter fra tidligere og nåværende kommuneplaner, se: [Tidligere kommuneplandokumenter](#)

Figur 6.8. Boliger gitt ramme- eller igangsettelsestillatelse etter vedtak av siste kommuneplan med arealdel i 2015, i soner à 1 km².

Kilde: Matrikkelen, kommuneplan 2015

Figur 6.8 viser boligfordelingen i soner siden 2015, sammen med områdetypene fra kommuneplanen. Tabell 6.3 viser andel av boligene som er i indre bysone, utviklingsområder i ytre by, stasjonsnære områder, avgrensningen av småhusplanen og i resten av byggesonen. Til sammen 78 prosent av boligene er innenfor de tre første sonene – områder der kommuneplanen peker ut at det meste av utviklingen skal skje. 11 prosent er i småhusplanen, i hovedsak småhusfortetting, mens resterende 10 prosent i resten av byggesonen er av blandet bebyggelse. Aktiviteten er i større grad konsentrert i utviklingsområdene de siste årene, i 2021 og 2022 rommer de 47 prosent av alle bygde boliger.

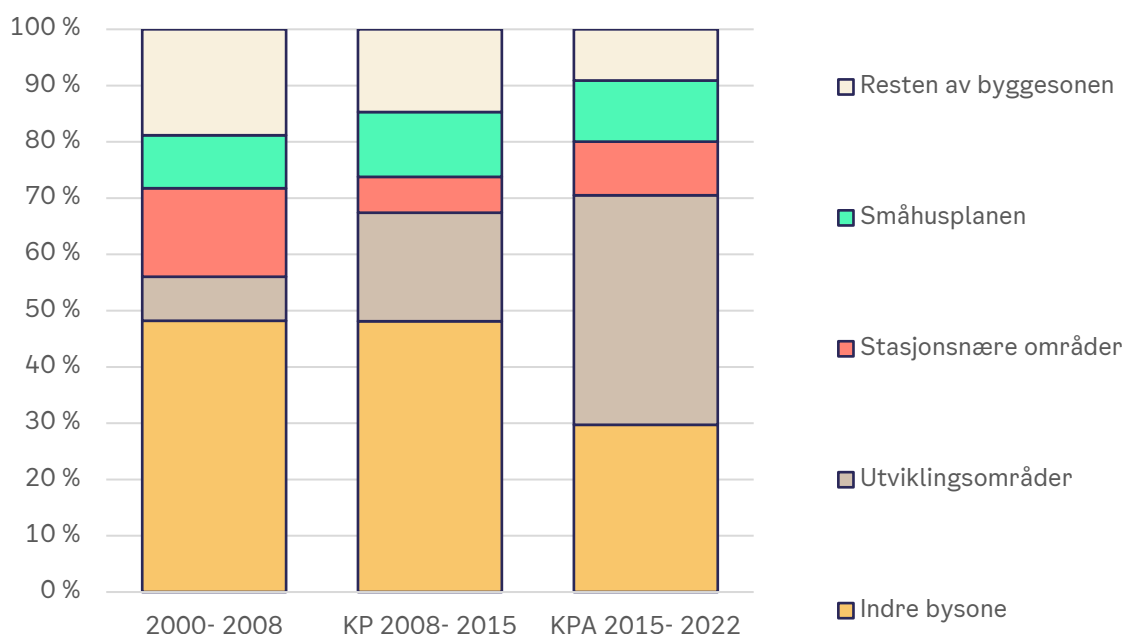
Tabell 6.3. Boliger gitt ramme- eller igangsettelsestillatelse etter vedtak av siste kommuneplan med arealdel i 2015, fordelt etter bydeler og områdetyper fra kommuneplanen.

Bydelstilhørighet (administrative grenser)	Områdetype i kommuneplan					
	Indre bysone	Utviklingsområder	Stasjonsnære områder	Småhusplanen	Resten av byggesonen	Total
Indre bydeler	30 %	22 %	0 %	0 %	2 %	54 %
Ytre bydeler	0 %	17 %	9 %	11 %	9 %	46 %
Vest	0 %	8 %	5 %	5 %	5 %	22 %
Øst	0 %	9 %	1 %	2 %	2 %	13 %
Sør	0 %	1 %	4 %	4 %	2 %	10 %
Total	30 %	38 %	10 %	11 %	10 %	100 %

Kilde: Matrikkelen

Fra sammenligningen av kommuneplanperioder i 6.9 er det antydning til et skifte over tid: gradvis er en større andel boliger igangsatt i områdene angitt til utvikling, og flere er lokalisert i utviklingsområder i ytre by. I diagrammet er igangsatte boliger kategorisert etter når de ble vedtatt: fra januar 2000 til vedtak av kommuneplanen i 2008, videre frem til vedtak av kommuneplanens arealdel i 2015, og i perioden etter.

Figur 6.9. Andel av boliger i ulike områdetyper i kommuneplanen, kategorisert etter når bygget ble gitt igangsettelsestillatelse (IG).

Kilde: Matrikkelen

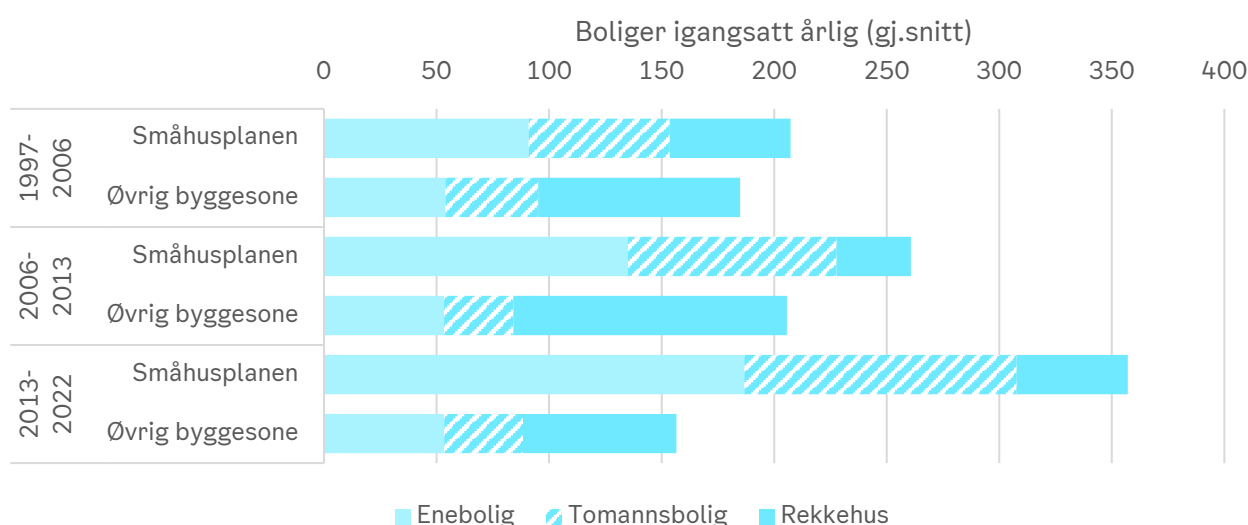
2000-2008 ble 72 prosent av nye boliger bygget i indre by, utviklingsområder eller stasjonsnære områder. Kun 8 prosent var i utviklingsområdene i ytre by. I 2008-2015 var andelen i utviklingsområdene 19 prosent, før andelen steg ytterligere til 41 prosent i 2015-2022. Utviklingen i indre by, utviklingsområder og stasjonsnære områder er preget av blokkbebyggelse: kun 3 prosent er i småhus.

Utvikling i småhusplanen

Samtidig som nye boliger i Oslo i større grad er konsentrert i blokker i utviklingsområdene, har utbygging av småhus i større grad blitt konsentrert innenfor avgrensningen av småhusplanen (S-4220).¹³ Tilsynelatende har dette også ført med seg endringer i typologien på det som bygges.

Reguleringsplanen S-4220, «småhusplanen», ble først vedtatt i 1997 og siden revidert i 2006 og 2013.¹⁴ Siden den gang og ut 2022 er det igangsatt nesten 12 000 småhusboliger – drøyt 450 årlig, hvorav 60 prosent er innenfor gjeldende avgrensning.

Figur 6.10. Antall boliger igangsatt årlig 1997-2022. Fordelt etter når bygget ble gitt IG og hvorvidt boligbygget er i småhusplanen.

Kilde: Matrikkelen

Fra 1997 til revisjonen i 2006 ble det i gjennomsnitt gitt igangsettelsestillatelse for 392 småhusboliger årlig hvorav 53 prosent var innenfor planavgrensningen. Antall og andel var henholdsvis 466 boliger og 55 prosent i perioden før revisjonen i 2013, før det økte til 514 boliger og 68 prosent fra 2013 og ut 2022. Fra første til siste periode var det dobbelt så mange eneboliger og tomannsboliger i småhusplanen som ble gitt igangsettelsestillatelse. Antall i resten av byggesonen var på samme nivå. Samtidig falt antall igangsatte rekkehusboliger i småhusplanen og resten av byggesonen med 18 prosent til sammen.

6.5 Regulerte boliger

I de foregående delkapitlene har vi sett på noe av hvordan utbyggingen i Oslo har artet seg de siste årene og status på boligmassen i dag. Med fortsatt behov for boliger i årene som kommer, er det relevant å vite noe også om hva som kan bli bygget. Bolig- og områdereserven er en oversikt over planlagte boliger i vedtatte reguleringsplaner og områdeplaner i Oslo.¹⁵ Oversikten deler boliger i vedtatte detaljreguleringsplaner som ikke er påbegynt ennå, og boliger i områdeplaner der det kreves detaljregulering før bygging kan igangsettes.

Boligreserven og områdereserven per mai 2023 inneholder henholdsvis 10 646 og 39 670 boliger,

¹³ Revisjon av Småhusplanen.

¹⁴ PBE saksinnsyn, *Reguleringsbestemmelser for småhusområder i ytre by (S-4220)*

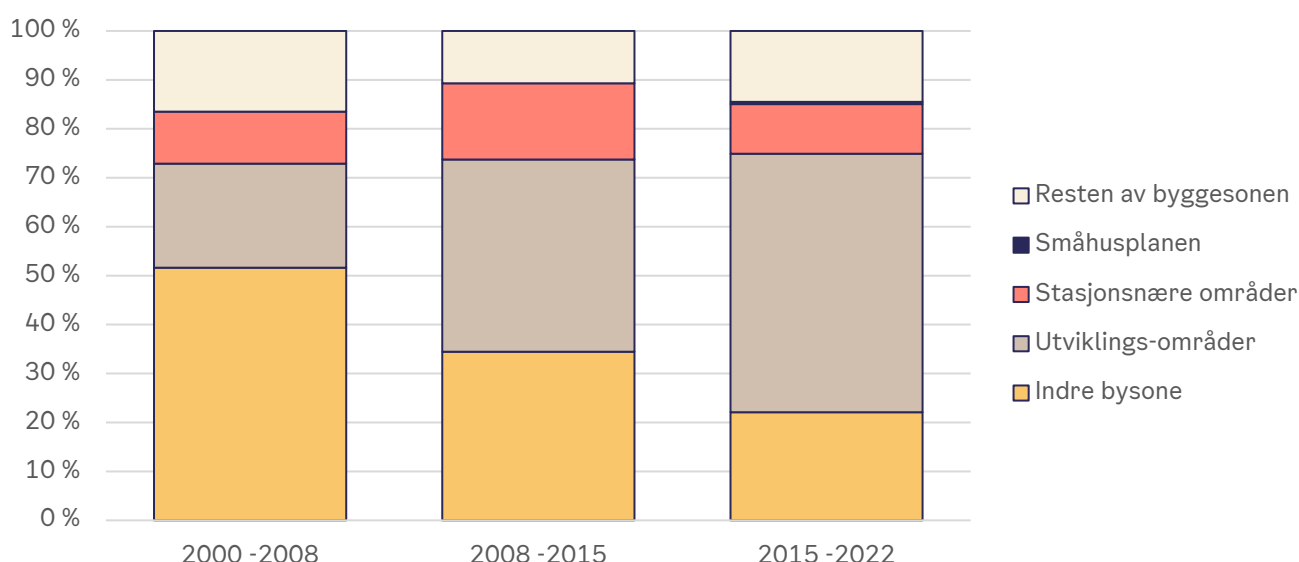
¹⁵ Kilde, som inneholder kart og grafer med statistikk: Oslo kommune, *Bolig- og områdereserven*

som utgjør en samlet reserve på drøyt 50 000 boliger. Siden beregninger av reservene startet i 2020 har områdereserven økt i rykk i takt med vedtak av nye områdeplaner – totalt 12 000 boliger. Boligreserven har samtidig hatt en jevn utvikling i takt med at boliger bygges og nye planer vedtas. Standardavvik ved uttak hver 4. måned har vært 400 boliger – i gjennomsnitt har boligreserven økt eller sunket med 4 prosent hvert uttak, men totalt er reserven redusert med 11 prosent.¹⁶

Av 114 detaljreguleringsplaner med boligreserve, er 92 helt eller delvis overlappende med sonene angitt til utvikling i kommuneplanen: indre by, utviklingsområder i ytre by eller stasjonsnære områder. Planene rommer 88 prosent av resterende boligreserve.

Figur 6.11 indikerer innvirkning på planvedtak over tid, som også kom frem i figur 6.9, en dreining i boligutviklingen fra hovedvekt i indre by, til hovedvekt i utviklingsområder i ytre by. I diagrammet er innsendte planer kategorisert etter når de ble vedtatt, som i figur 6.8. I perioden 2000-2008 var 52 prosent av vedtatte planer i indre bysone, 21 prosent i utviklingsområder. 2015-2022 var dette mønsteret snudd: 22 prosent av planlagte boliger var i indre by og 53 prosent lå i utviklingsområdene i ytre by.

Figur 6.11. Andel av boliger i vedtatte detaljreguleringer i områdetypene i kommuneplanen, fordelt etter når planen ble vedtatt. Ved overlapping mellom områdetyper, er det hovedandelen av reguleringsplanen som gjelder.

Kilde: Grunnlagsdata til boligreserven

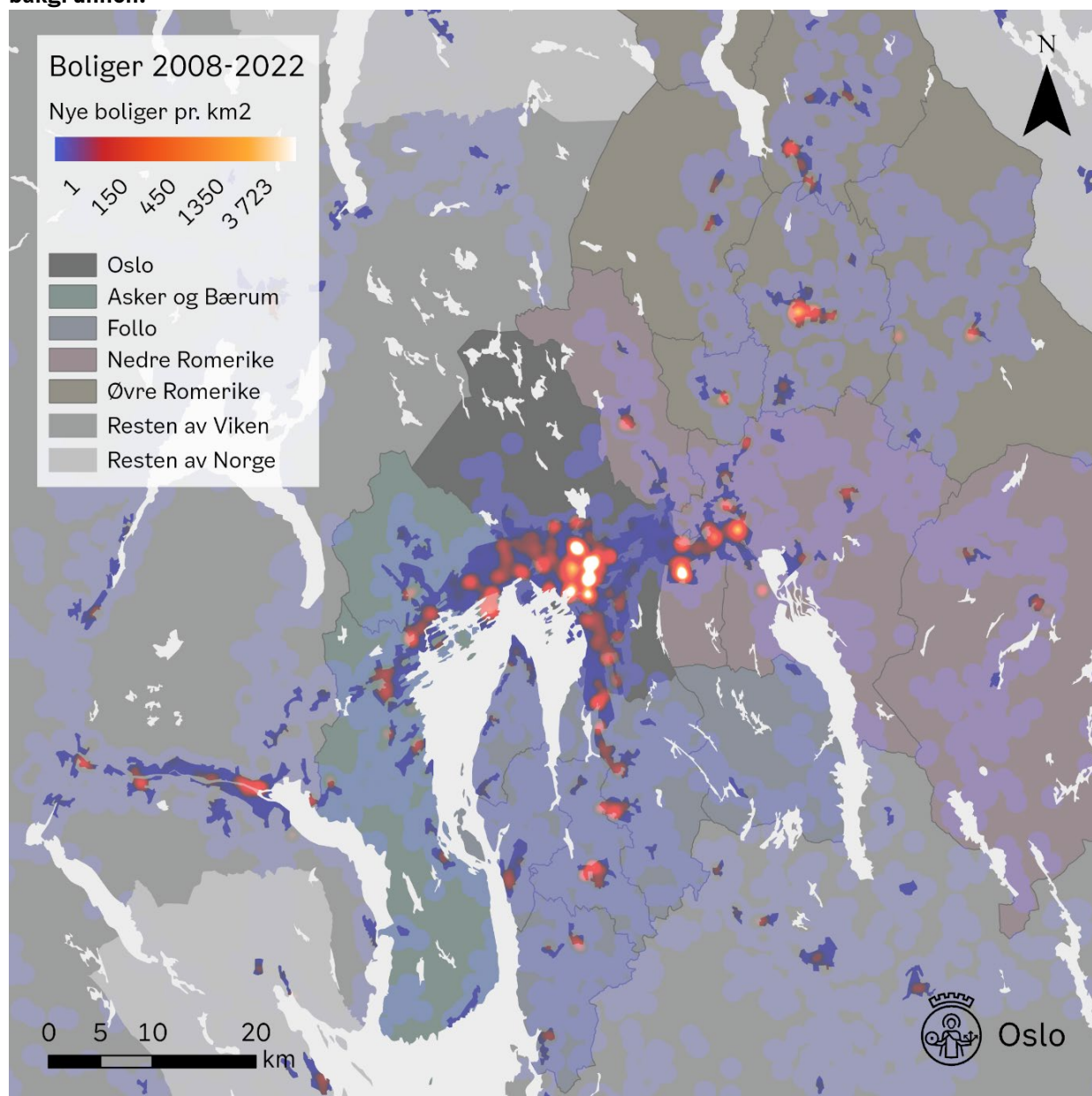
6.6 Utbyggingsmønster i regionen

Det er et betydelig antall mennesker som reiser til Oslo på regelmessig basis. Som avsnittet om **Pendling** i kapittel 8 viser, har over 200 000 sysselsatte bosatt utenfor kommunen arbeidssted i Oslo. I tillegg skapes et betydelig antall reiser fra fritidsformål, tjenestereiser og gjennomstrømming til andre kommuner. Alle reiser har et avreisested – som regel er det boligen, og derfor er boligvekst i regionen en avgjørende faktor for transportbehovet i Oslo. Som kapitel 8 viser, er det 23 nærliggende kommuner som sammen med Oslo på sett og vis kan vurderes å være en del av regionen, men for å vurdere boligvekst i regionen har vi tatt utgangspunkt i tidligere Akershus fylke, med nye

¹⁶ For sammenligning av boligreserver i ulike byer samt drøfting av behov og metode, se Rambøll rapport: «En studie av kommunenes boligreserver og reguleringsplaners egnethet for utbygging».

kommuneinndelinger.¹⁷ Akershus er valgt på bakgrunn av «Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus» som ble vedtatt i 2015 og danner grunnlag for å styre og måle utviklingen over tid.¹⁸ For å sammenligne utvikling i regionen med Oslo, ser vi på boligbyggingen siden 2008 og 2015, og frem til 2022.

Figur 6.12. Boligtetthet nybygg på Østlandet, 2008-2022. SSB tettstedavgrensninger synlig i bakgrunnen.

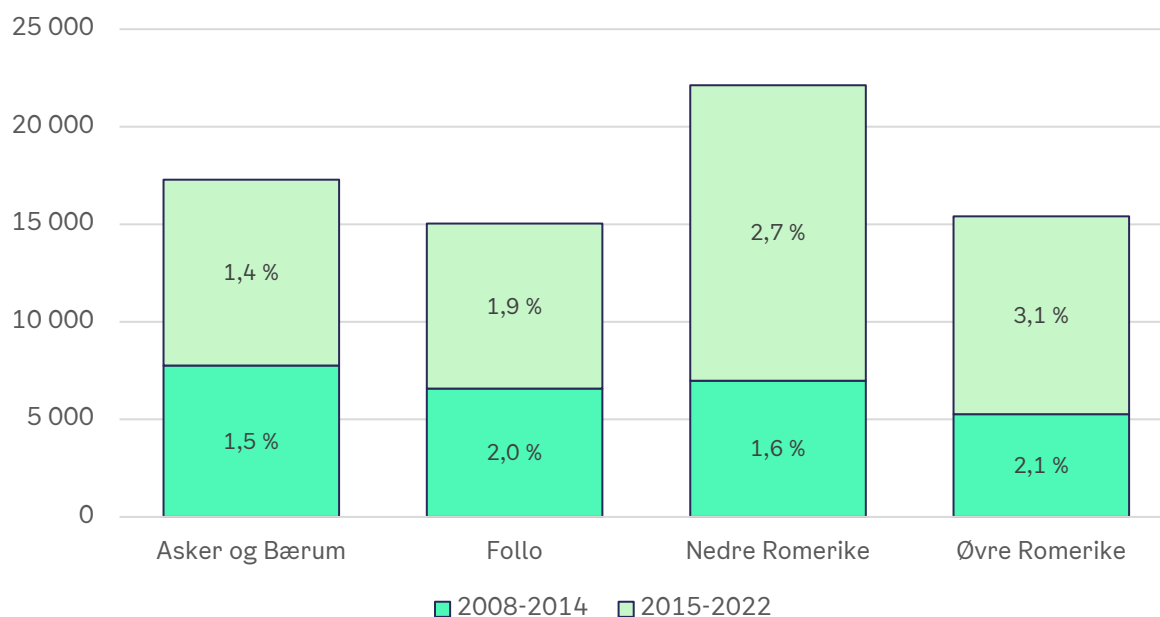
Kilde: Matrikkelen for Oslo, Viken, Innlandet, og Vestfold og Telemark

Akershus har blitt vekstmotor i Osloregionen – og det er kommunene nær hovedstaden som står for hoveddel av veksten. I perioden 2008 til 2022 ble det tatt i bruk 69 850 nye boliger i Akershus, 20 000 flere enn Oslo i samme periode. Totalt var det ved utgangen av 2022 drøyt 293 000 ferdigstilte boliger i Akershus, som indikerer en økning på 31 prosent i perioden, sammenlignet med 16 prosent i Oslo.

¹⁷ Inkluderer tidligere Røyken og Hurum kommune som ble innlemmet i Asker, og Rømskog som nå er del av Aurskog-Høland

¹⁸ For bolig og andre indikatorer i regional plan, se [plansamarbeidets nettside](#).

Figur 6.13. Nye boliger i Akershus 2008–2022, fordelt etter regioner. Påtegnet årlig tilvekst i perioden.

Kilde: Matrikkelen

Størst var økningen i Lillestrøm – 10 022 nye boliger – som nå har gått forbi Asker og er nest største Akershus-kommune målt i antall boliger etter Bærum. Mens veksten relativt sett var størst i Ås som økte boligantall med 60 prosent, fulgt av Lørenskog som økte 50 prosent.

I likhet med i Oslo, er denne veksten preget av fortetting. Av alle boliger tatt i bruk mellom 2015 og 2022 er 55 prosent i boligblokker – 35 prosent i blokker fra 5 etasjer og høyere. Tilsvarende andeler fra 2008 til 2014 var 43 og 17 prosent, og av alle boliger gitt brukstillatelse før 2008 var 19 prosent i boligblokker og kun fem prosent i blokker fra fem etasjer.

6.7 Boligpriser

Boligprisene i Oslo har, basert på gjennomsnittspriser for blokkleiligheter per år, økt med 260 prosent fra 2004 til utgangen av 2022. Dette tilsvarer en årlig prosentvis vekst på cirka 7 prosent.¹⁹ I samme periode har boligprisene i Norge, inkludert Oslo, hatt en årlig prosentvis vekst på cirka 6 prosent.²⁰

Den prosentvise veksten har vært høy i alle bydelene i Oslo. Bydel Stovner har hatt den laveste prosentvise veksten med totalt 215 prosent i perioden 2004 til 2021, mens bydel Sagene har hatt den høyeste prosentvise veksten med 267 prosent i perioden. I dag er det stor variasjon i boligprisene i de ulike bydelene. I 2022 hadde bydel Frogner de høyeste gjennomsnittsprisene for blokkleiligheter (113 764 kr per kvadratmeter), mens i bydel Søndre Nordstrand var gjennomsnittsprisen for blokkleiligheter 52 722 kr per kvadratmeter.²¹

¹⁹ Beregnet med utgangspunkt i [Bydelsfakta, Boligpriser](#).

²⁰ SSB, Priser og prisindekser, tabell 06696 og tabell 06035

²¹ [Bydelsfakta, Boligpriser](#).

Figur 6.14. Gjennomsnittlig kvadratmeterpris for blokkleiligheter i Oslo. 2004-2022.

Kilde: [Bydelsfakta, Boligpriser](#).

Byggekostnader har økt nesten 80 prosent i perioden 2004 og til utgangen av 2021.²² Siden 2002 til utgangen av 2021 økte leieprisene med 77 prosent.²³ I samme periode har inflasjonen kun økt med totalt 43 prosent. Fra 2021 til 2022 økte inflasjonen med 5,8 prosent.²⁴

Utviklingen i leieprisene har vært jevnere enn veksten i boligprisene de siste 20 årene. Bakgrunnen for dette kan blant annet være at kostnaden ved å eie sin egen bolig i form av renter og avdrag har økt langt mindre enn boligprisene. Bak dette ligger igjen nedgangen i styringsrenten fra over 5 prosent på topp i 2008 til bunnen på 0 prosent fra og med mai 2020 til og med august 2021. Siden 2021 har styringsrenten økt betydelig og var per utgangen av juni 2023 på 3,75 prosent.²⁵

Fra første kvartal 2021 til første kvartal 2022 økte leieprisene med 4,2 prosent.²⁶ Korrigert for inflasjon representerer dette en vekst på 0,4 prosent. I 2022 var det også et særlig lavt tilbud av utleieboliger i markedet, trolig som følge av lav etterspørsel under pandemien.

Fra første kvartal 2022 til første kvartal 2023 steg leieprisene i Oslo med 11,9 prosent.²⁷ Korrigert for inflasjon representerer dette en vekst på 5,3 prosent. Foruten lav tilbudsside, er høy prisvekst og økte boligutgifter (for eksempel, boliglånsrenter og strømudgifter) mest sannsynlig viktige årsaker til den skarpe økningen i leieprisene.

«Sykepleierindeksen» forsøker å svare på om bolig er dyrt eller ikke, med rente- og inntektsnivået tatt i betraktning.²⁸ Sykepleiere er valgt fordi inntekten deres representerer en typisk norsk inntekt og i

²² SSB Byggekostnadsindeks for bustader

²³ Boligbygg Leieprisrapport i. kvartal 2022.

²⁴ SSB Konsumprisindeks

²⁵ Norges Bank. Endringer i styringsrenten

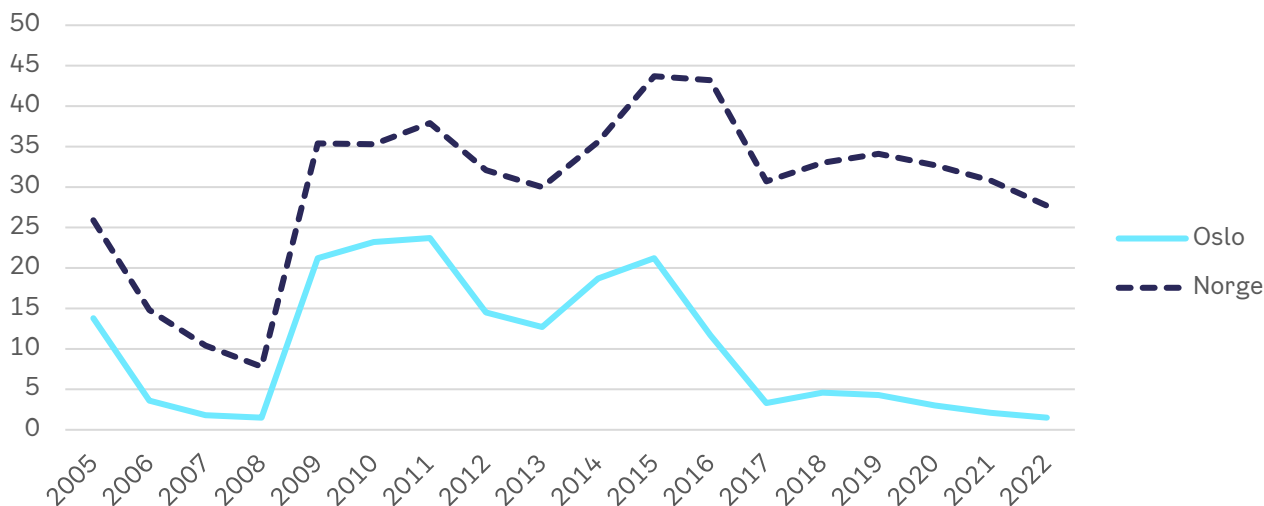
²⁶ Boligbygg Leieprisrapport 1. kvartal 2022.

²⁷ Eiendom Norge, Utleieboligprisstatistikk, 1. kvartal 2023

²⁸ [Eiendomnorge.no - Sykepleierindeksen 2022](#)

liten grad er konjunkturavhengig. I 2022 kunne en enslig sykepleier kjøpe 1 av 100 boliger i Oslo. Resultatene indikerer at det er vanskelig å få seg bolig i Oslo som alenehusholdning. Samtidig er det en høy andel unge boligeiere (20-34 år) i Oslo og i Norge mer generelt, sammenlignet med andre EU-land. Men andelen unge boligeiere er synkende. Nasjonalt sank andelen unge boligeiere fra 50 til 46 prosent i perioden 2006 til 2017, mens andel sank fra 53 til 43 prosent i Oslo i samme periode.²⁹

Figur 6.15. «Sykepleierindeksen» for Oslo og Norge. 2005-2022.

Kilde: [Eiendomnorge.no](https://eiendomnorge.no) - Sykepleierindeksen 2022

6.8 Boforhold

Vanskeligstilte på boligmarkedet og trangboddhet

Vanskeligstilte på boligmarkedet defineres i lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet som «personer som ikke kan ivareta sine interesser på boligmarkedet, og derfor trenger bistand til å skaffe eller beholde en egnet bolig». SSB utarbeidet i 2017 rapporten «Vanskeligstilte på boligmarkedet. Hvordan måle og hvem er utsatt på boligmarkedet?».³⁰ Rapporten lander på syv ulike målbare definisjoner av vanskeligstilte, og alle definisjonene inneholder trangboddhet og ulike varianter av lavinntekt. Avhengig av hvilken definisjon som legges til grunn anslår de at mellom 44 000 og 78 600 personer i Oslo er vanskeligstilte på boligmarkedet.

Oslo har den høyeste andelen av befolkningen som er vanskeligstilte på boligmarkedet, mellom 7 og 13 prosent avhengig av hvilken definisjon en benytter. Dette er over dobbelt så høye andeler som i resten av landet og de andre store byene, Bergen, Trondheim og Stavanger. Å være vanskeligstilt på boligmarkedet henger tett sammen med lavinntekt og boligpriser. Oslo har både den høyeste andelen lavinntektshusholdninger av alle landets fylker og de høyeste boligprisene på både leie³¹- og kjøpsmarkedet³² (se **Kapittel 3** for mer informasjon om inntekt og lavinntekt).

Det er store forskjeller mellom bydelene i hvor stor andel vanskeligstilte som bor der. I Groruddalen og Søndre Nordstrand finner vi de høyeste andelenene, mens i de vestlige bydelene er andelen lavest.

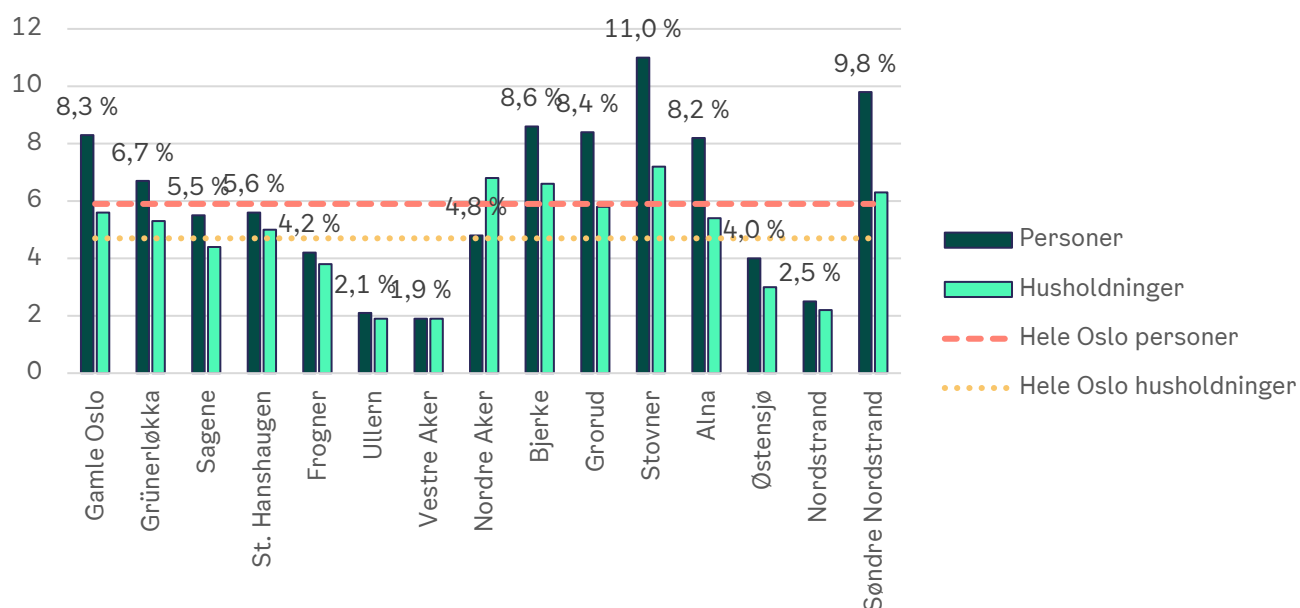
²⁹ Revoll MK (2019) Færre unge kjøper bolig. SSB rapporter 2019/23.

³⁰ SSB, [Hvem er utsatt på boligmarkedet](#)

³¹ SSB, [Høyest husleiepriser i Oslo](#)

³² SSB, [Prisindeks for brukte boliger](#)

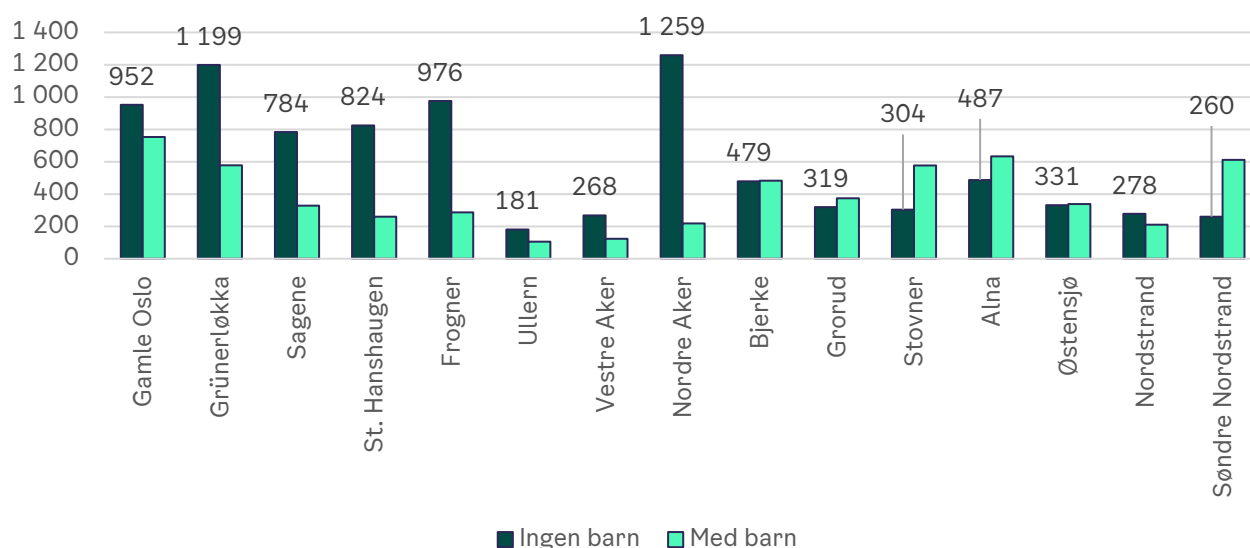
Figur 6.16. Andel personer og husholdninger definert som vanskeligstilte i Oslo fordelt på bydeler, pr. 2020.

Kilde: SSB (spesialbestilling)

I noen bydeler er det stort avvik mellom andelen personer og husholdninger, jf. figur 6.16. Her er det flere større husholdninger med barn som er vanskeligstilte. I bydelene med lavere avvik mellom personer og husholdninger, er det flere små husholdninger uten barn. Dette kommer frem av figur 6.17, som viser *antall* husholdninger som er definert som vanskeligstilte på boligmarkedet fordelt på om de har barn eller ikke. Figuren viser at bydelene Nordre Aker og Grünerløkka har det høyeste antallet husholdninger uten barn som er kategorisert som vanskeligstilte på boligmarkedet, mens bydelene Gamle Oslo og Alna har de høyeste antallene vanskeligstilte barnefamilier.

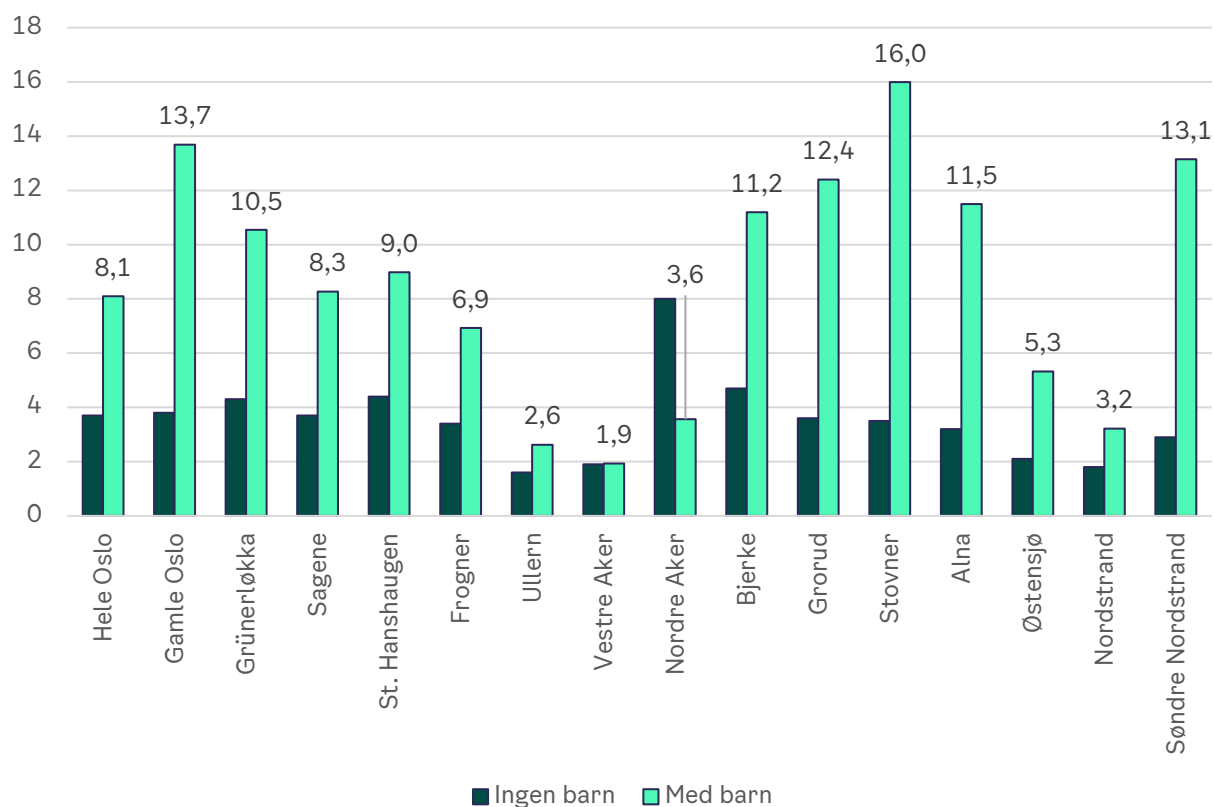
Figur 6.17. Antall husholdninger definert som vanskeligstilte i Oslo fordelt på bydeler, pr. 2020.

Kilde: SSB (spesialbestilling)

Det kan også være hensiktsmessig å se på *andelen* av vanskeligstilte barnefamilier og enslige i bydelene, siden dette kan si noe om en eventuell opphoping av levekårsutfordringer i enkelte bydeler. Figur 6.18 viser andelen vanskeligstilte fordelt på husholdninger med og uten barn.

Figur 6.18. Andel husholdninger definert som vanskeligstilte i Oslo fordelt på bydeler, pr. 2020.

Kilde: SSB (spesialbestilling)

Figur 6.18 viser at 3,8 prosent av husholdningene i Oslo uten barn er definert som vanskeligstilt på boligmarkedet, mens andelen for husholdninger med barn er 8,1 prosent. I Bydel Stovner er 16 prosent av husholdningene med barn vanskeligstilt på boligmarkedet. Og i seks av bydelene faller over 10 prosent av husholdningene med barn inn under kategorien vanskeligstilt på boligmarkedet. Dette gjelder i hovedsak bydelene i Groruddalen og i sentrum øst. Det er særlig familier med én forsørger og små barn som er vanskeligstilt på boligmarkedet. Andelen for denne gruppen ligger på 28 prosent i 2020. Tallene fra SSB viser at det i 2020 var 15 327 barn (alder 0–19 år) i Oslo som bor i en familie som er kategorisert som vanskeligstilt på boligmarkedet.³³ Dette utgjorde 11 prosent av barna i Oslo. Aldersgruppen 0–19 år er således den største gruppen vanskeligstilte på boligmarkedet.

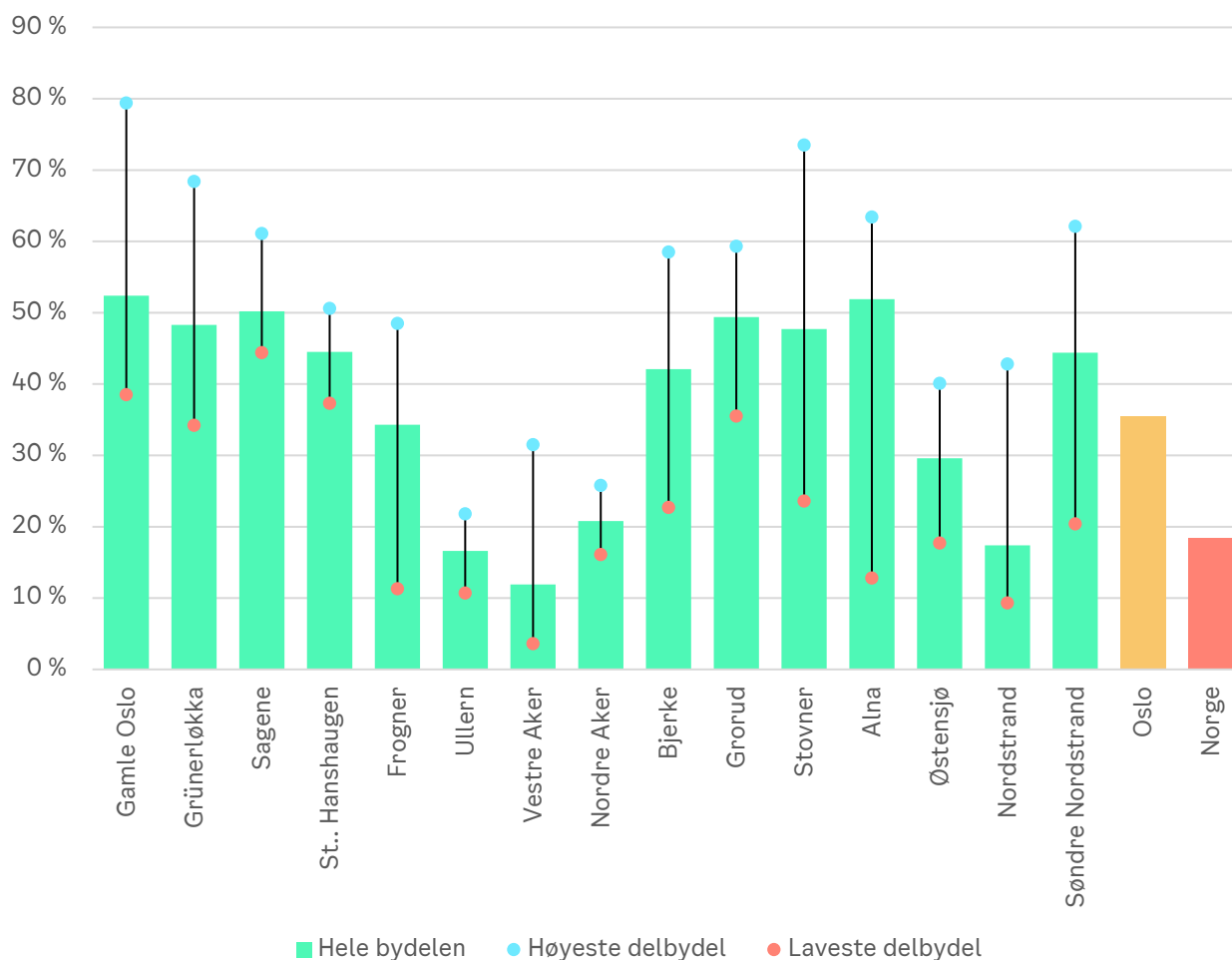
Rapporten Boforhold og velferd fra Institutt for samfunnsforskning,³⁴ konkluderer med at det er en negativ sammenheng mellom trangboddhet og barns skoleresultater. Barn som bor trangt har dårligere resultater på de nasjonale prøvene, spesielt gjelder dette de eldste barna.

Figur 6.19 viser andelen barn som bor trangt fordelt på bydel, og i tillegg vises delbydelene i hver bydel med høyest og lavest andel barn som bor trangt. Figuren viser at i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene og Alna bodde over halvparten av barna trangt. I delbydelene Nedre Tøyen (Gamle Oslo) og Rommen (Stovner) bor over tre fjerdedeler av barna trangt. Det er store forskjeller innad i en del av bydelene. Bydel Vestre Aker er den bydelen med lavest andel barn som bor trangbodd. 75 prosent av barn i lavinntektshusholdninger bor trangt.

³³ SSB (Spesialbestilling)

³⁴ von Simson, K., & Umblijs, J. (2019). *Boforhold og velferd*. Institutt for samfunnsforskning.

Figur 6.19. Andel barn i husholdninger som bor trangt (rom og kvadratmeter) fordelt på bydeler, pr. 2021.

Kilde: Bufdir, Barnefattigdom kommunemonitor, Barnefattigdom og SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 11093

Det er også viktig å påpeke at for mange husstander er det å være vanskeligstilt på boligmarkedet etter lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet ikke en varig tilstand. Tall fra regjeringen viser at i perioden 2017-2019 var 15 700 personer i Oslo definert som vedvarende vanskeligstilt, som vil si at de falt inn under definisjonen i alle tre årene. Det utgjorde 2,7 prosent av alle personer i Oslo. Tilsvarende antall og andel for landet var på henholdsvis 59 800 personer og 1,2 prosent. Over 1/4 del av de varig vanskeligstilte personene i Norge bodde i Oslo.

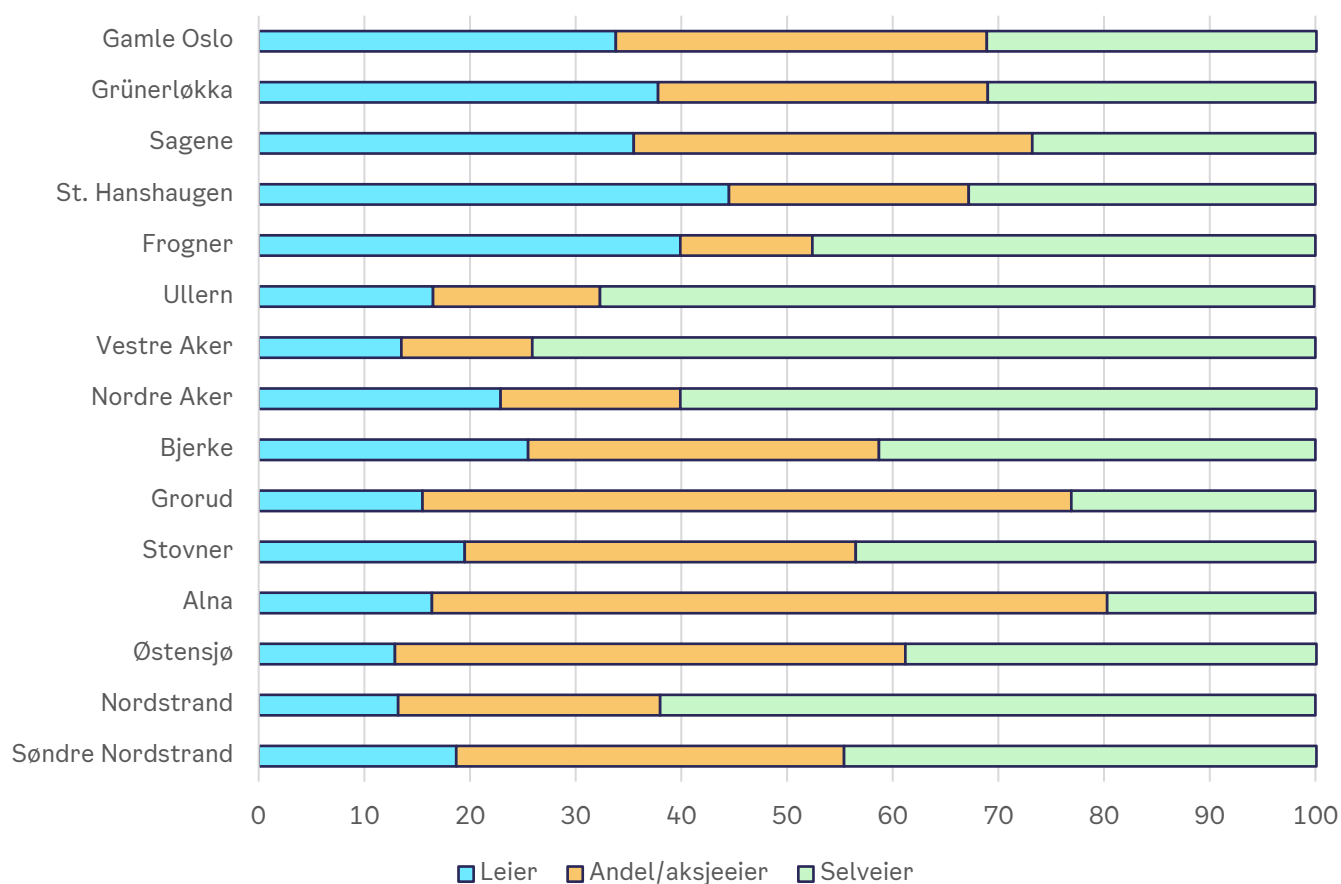
Boligleie

I 2022 leide 31,6 prosent av husholdningene i Oslo boligen de bor i, sammenlignet med 23,6 prosent på landsbasis.³⁵ Andelen som leier bolig i Oslo har økt fra 29,9 prosent i 2015. Selv om økningen tilsynelatende er liten, tilsvarer dette 53 prosent av veksten i husholdninger i perioden. Fra 2015 til 2022 økte antall husholdninger i Oslo med 24 940, mens antall husholdninger som leier økte med 13 225. Det er en større andel husholdninger som leier sentralt i byen: i Sentrum er det hele 77,9 prosent, mens av bydelene er andelen høyest i St. Hanshaugen (44,5 %) og Frogner (39,9 %).³⁶

³⁵ SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 11346

³⁶ SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 11038

Figur 6.20. Andel husholdninger som leier eller eier i bydelene. 2022. Prosent.

Kilde: SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 11038

Andelen som leier er høyest blant unge voksne i etableringsfasen. I 2022 leide 52,1 prosent av alle i 20-årene boligen sin, en andel som økte fra 47,5 prosent i 2015.³⁷ Personer mellom 67 og 79 år er gruppen med lavest andel leietakere, kun 9,6 prosent av disse leide boligen sin i 2022.

Ifølge Eiendom Norges Storbyindeks var gjennomsnittlig leiepris i Oslo 16 519 kroner (1. Kvartal 2023), en økning på 11,9 prosent sammenliknet med første kvartal 2022. For storbyene generelt var økningen på 10,4 prosent.³⁸ Husholdninger som leier har i gjennomsnitt lavere inntekt enn de som eier sin egen bolig, blant den fjerdedelen av husholdningene med lavest inntekt leier 61,2 prosent, mens kun 11,3 prosent av husholdningene med høyest inntekt leier. Andelen husholdninger med lavest inntekt som leier boliger i Oslo har økt med 4,6 prosentpoeng fra 2015 til 2022.³⁹

Innvandrere leier i større grad enn den øvrige befolkningen. I 2022 leide 46 prosent av innvandrerne fra EU/ EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand, mens 42 prosent av innvandrere fra andre land leide. Andelen var 21 prosent i den øvrige befolkningen.⁴⁰

³⁷ SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 11033

³⁸ Prisutviklingen i leiemarkedet beregnes ved hjelp av ulike metoder og datasett. Boligbygg, Eiendom Norge og Husleie.no utarbeider alle egne leieprisindekser hvert kvartal og operer ofte med ulike tall. Her benyttes tilgjengelige tall fra Boligbygg (for 2022) og fra Eiendom Norge (for 2023).

³⁹ SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 11346

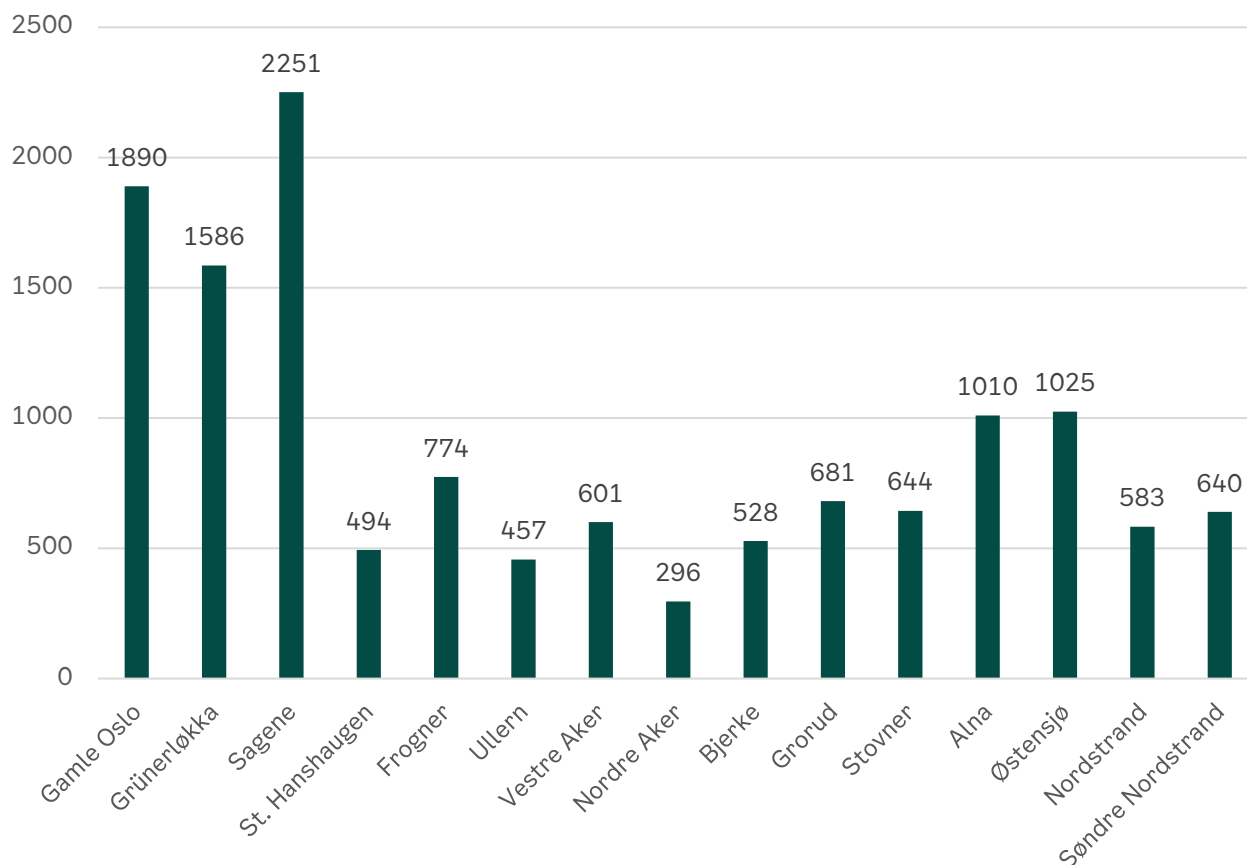
⁴⁰ SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 11036

Leieprisene har hatt en langt svakere vekst enn boligprisene, som vi så i avsnittet om **Boligpriser**. 14,6 prosent av boligene i Oslo er såkalt sekundærboliger. Det antas at leiligheter for utleie utgjør den største delen av disse boligene. Sekundærboligandelen har sunket siden 2019 da den utgjorde 17,5 prosent. Det er en høyere andel sekundærboliger i indre by enn i ytre by. I visse bydeler er andelen særlig høy, som på Frogner der andelen sekundærboliger er 35 prosent.⁴¹

Kommunale boliger

Majoriteten av Oslos husstander bor i boliger framskaffet via markedet, enten egne eide boliger eller leide boliger i det ordinære leiemarkedet. Men noen husstander trenger hjelp til å skaffe seg en egen bolig, enten grunnet husstandens økonomiske situasjon eller fordi de har behov for spesiell tilpasning på grunn av utfordringer som alder, rusproblem, bevegelses- eller utviklingshemming eller andre årsaker. For disse kan eneste mulighet være å leie en bolig som er eid eller disponert av kommunen. Dette er boliger som er strengt behovsprøvd. Figur 6.21 viser at Oslo kommune i 2022 disponerte totalt over 13 500 boliger. Av disse var om lag 12 200⁴² boliger eid av kommunen, mens resten var innleide boliger fra private og ideelle.

Figur 6.21. Kommunalt disponerte boliger fordelt på bydelene, pr. 2022.

Kilde: SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 13203

De tre østlige sentrumsbydelene⁴³ er bydelene med fleste kommunale boliger, mer enn 5 700 av de kommunale boligene befinner seg i disse tre bydelene.

⁴¹ Ambita (2022). Sekundærbolig Q2 2022.

⁴² SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell 13203

⁴³ Sentrum øst er definert som Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene.

Figur 6.22. Kommunalt disponerte boliger pr. 1000 innbyggere (antall), pr. 2022

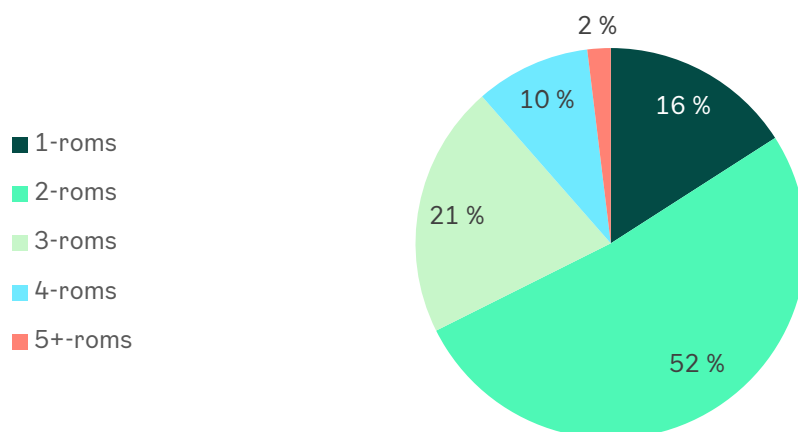
Kilde: SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell [13203](#)

Oslo kommune har en andel på 19 kommunalt disponerte boliger per tusen innbyggere, noe som er lavere enn både landssnittet og de øvrige storbyene. Kun Bærum av de største kommunene har færre boliger per tusen innbyggere.⁴⁴

På bydelsnivå er det store forskjeller i antallet boliger per tusen innbyggere. Bydel Sagene har den høyeste andelen med 48 kommunale boliger per tusen innbyggere, mens bydel Nordre Aker har den laveste andelen med fem kommunale boliger per tusen innbyggere. Sammenlignet med alle landets kommuner er det henholdsvis nesten den høyeste andelen og den laveste andelen.

Flertallet av de kommunale boligene er i heleide kommunale bygg, som vil si i kommunale bygårder. Totalt er det 7 003 kommunale boliger i denne kategorien. Dette utgjør 63,5 prosent av det totale antallet kommunale boliger. Det er de tre østlige sentrumsbydelene som har flest heleide kommunale bygårder. I Bydel Sagene er 95,3 prosent av de kommunalt disponerte boligene i heleide bygg, mens andelen er lavest i bydel Søndre Nordstrand (25 %). Over halvparten av de kommunale boligene er to-roms leiligheter, mens 12 prosent av boligene har fire rom eller flere.

Figur 6.23. Kommunale ordinære boliger i Oslo fordelt etter størrelse, pr. 2022.

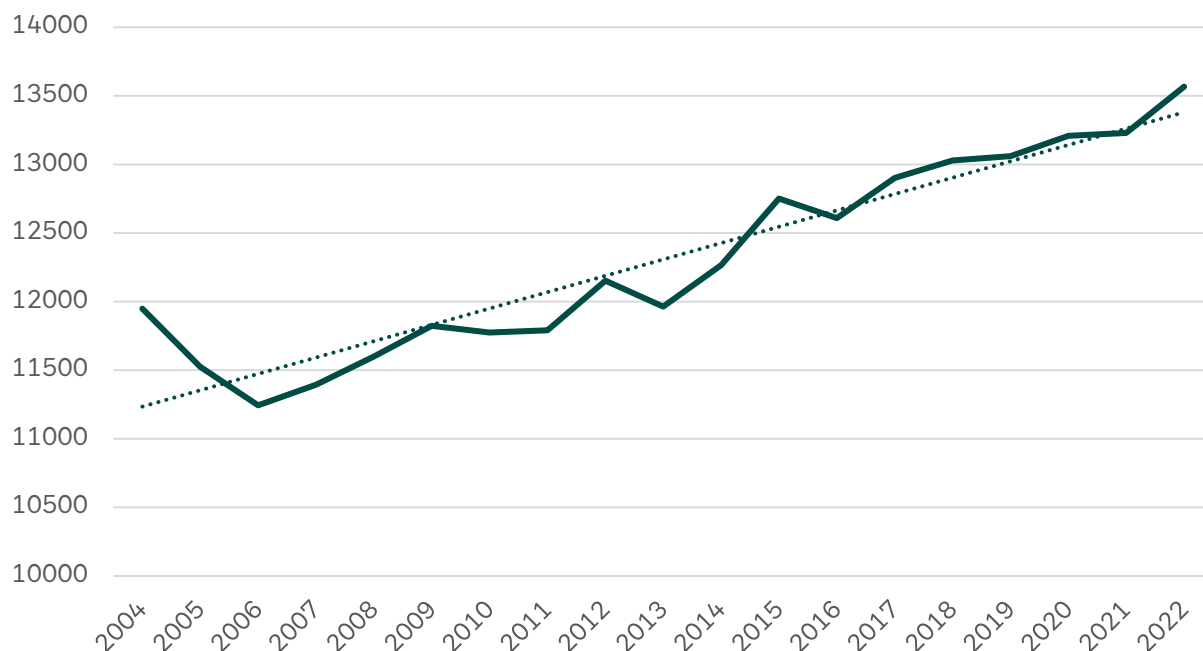

Kilde: Velferdsetaten, [Boligbehovskartlegging 2022](#)

⁴⁴ SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell [12195](#)

Figur 6.24 viser utviklingen i antall kommunale boliger fra 2004 til 2022. Utviklingen over tid har vært stabil, men i perioden har det vært ulike hendelser som påvirker endringen fra år til år. Noen år har det vært innkjøpsstopp, noen år har det blitt kjøpt inn større porteføljer av boliger. Kvaliteten på tallmateriale har også blitt mer etterrettelig etter at det ble innført nye systemer for om lag ti år siden.

Figur 6.24. Utvikling kommunalt disponerte boliger Oslo med trendlinje, 2004-2022.

Kilde: SSB, Bygg, bolig og eiendom, tabell [12195](#)

6.9 Bostøtte og sosialhjelp til bolig

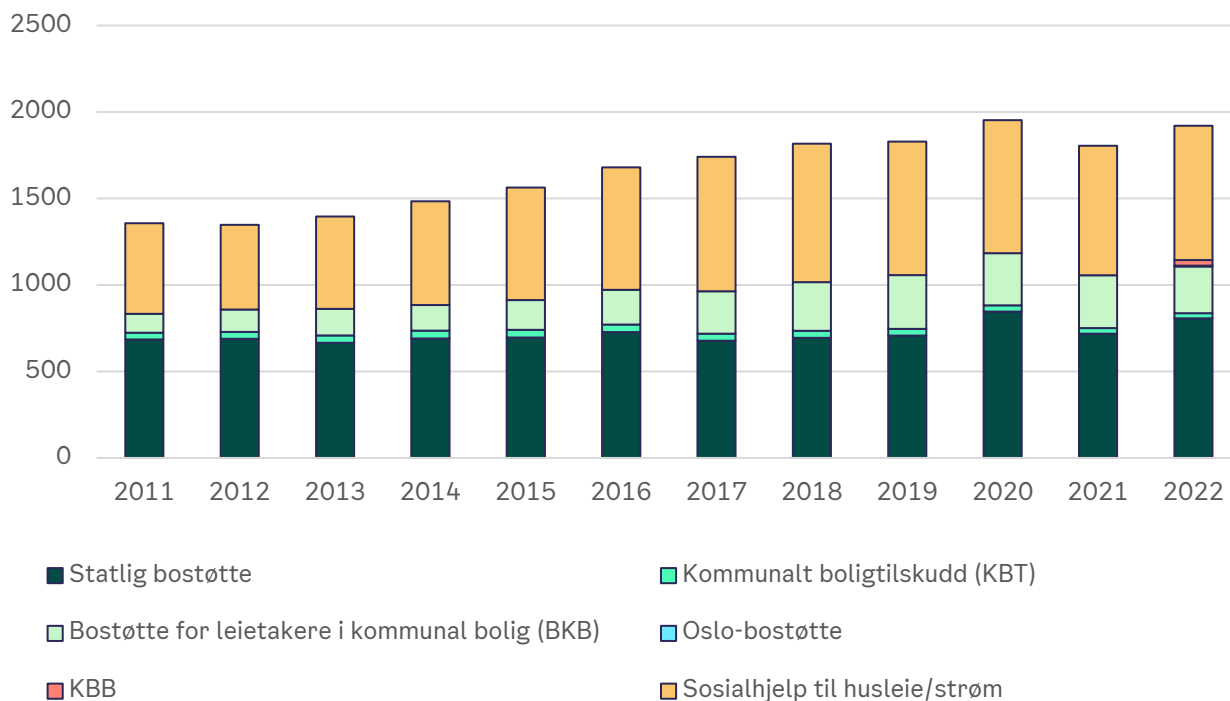
Bostøtte deles inn i statlig bostøtte og kommunal bostøtte. Den statlige bostøtten er en rettighetsfestet ordning som utbetales til husstander med lave inntekter og høye boutgifter. En husstand har rett på ordningen om inntekten er lav nok. Den statlige bostøtten har inntektsgrenser og en øvre godkjent boutgiftsgrense. Det betyr at boutgifter over grensen ikke blir tatt med i beregningen av statlig bostøtte. I 2022 hadde 83,2 prosent av mottakerne i Oslo en husleie som lå over boutgiftstaket. 20 520 husstander mottok statlig bostøtte minst en gang i løpet av 2022.⁴⁵

Oslo kommune har egne bostøtteordninger for de som leier kommunal bolig: Oslobostøtta, som gir 11 prosent fradrag på gjengs leie, og Kommunal behovsprøvd bostøtte (KBB), som kan gis de samme leietakerne som får Oslobostøtta, etter en behovsprøving. I perioden fra september 2023 til januar 2024 er Oslobostøtta satt midlertidig til 25 prosent. Rundt 10 400 leietakere får Oslobostøtta, mens rundt 6 200 leietakere får KBB hver måned.

I tillegg til de ulike bostøtteordningene utbetaler Oslo kommune i visse tilfeller sosialhjelp for å dekke boutgiftene. Innretningen av bostøtteordningene og nivået på boutgifter som husleie og strømpriser påvirker sosialhjelpsbehovet. Dagens husleienivå i Oslo medfører at i tillegg til bostøtten, vil en del beboere også ha behov for sosialhjelp for å dekke nødvendige utgifter til livsopphold og boutgifter. Figur 6.25 viser det samlede bildet for økonomisk stønad til boligformål, og hvordan dette har utviklet seg mellom 2011 og 2022.

⁴⁵ Husbanken, [Bostøtte - terminutbetaling](#)

Figur 6.25. Økonomisk stønad til boligformål, 2011-2022.

Kilde: Kommunens datasystemer (Fasit, Sapo, Kombo)

Tabell 6.4 viser antall mottakere av statlig og kommunal bostøtte i februar 2023 fordelt på husstandens bostedsbydel. Oslobostøtta fordeler seg jevnt på linje med andel kommunale boliger. Litt over halvparten mottar Kommunal behovsprøvd bostøtte (KBB). Tabell 6.5. viser utviklingen i andelen sosialhjelp som går til dekning av boutgifter. Denne andelen har vært minkende de siste årene. Bostøtten har vært økende i samme periode.

Tabell 6.4. Antall mottakere bostøtte fordelt på bydeler, pr. februar 2023.

Bydel	Statlig bostøtte	Oslo-bostøtta	KBB
Gamle Oslo	2 425	1646	1157
Grünerløkka	2 283	1208	757
Sagene	2 097	1939	1312
St. Hanshaugen	1 386	449	307
Frogner	1 571	585	397
Ullern	464	167	75
Vestre Aker	610	395	233
Nordre Aker	832	276	106
Bjerke	1 042	337	213
Grorud	1 017	484	239
Stovner	1 275	494	202
Alna	1 365	735	321
Østensjø	1 094	701	253
Nordstrand	810	358	207
Søndre Nordstrand	1 336	465	265
Hele Oslo	19 607	10 239	6 044

Kilde: Kombo og Husbanken, Bostøtte

Tabell 6.5. Totalt utbetalt sosialhjelp, totalt utbetalt sosialhjelp til dekning av boutgifter, og andel sosialhjelp som gikk til dekning av boutgifter i Oslo, 2017-2022. Tall i millioner kroner.

År	Total utbetalt sosialhjelp i Oslo (kr)	Total utbetalt sosialhjelp i Oslo til dekning av boutgifter (kr)	Andelen sosialhjelp som går til dekning av boutgifter
2022	1 488	756	50,8 %
2021	1 352	724	53,6 %
2020	1 383	747	54,0 %
2019	1 360	748	55,0 %
2018	1 399	778	55,6 %
2017	1 377	756	54,9 %

Kilde: Velferdsetaten (spesialbestilling)

7 Næringsutvikling

Hovedtrender

- Oslo har høyest verdiskapning av de norske fylkene, og 3/4 er sysselsatt i privat sektor.
- Kunnskapsintensive forretningsmessige tjenestenæringer (KIFT) utgjør den største næringen i Oslo, både målt i verdiskapning og sysselsetting.
- 28 prosent av Norges FoU-aktivitet ligger i hovedstaden.
- Mangel på kompetent arbeidskraft innen visse næringer.
- Oslo og Akershus har styrket sin innovasjonsevne, men ligger fortsatt bak Helsinki, Stockholm og København.
- Det bygges mest næringslivsareal i kategorien kontor- og administrasjonsbygg.

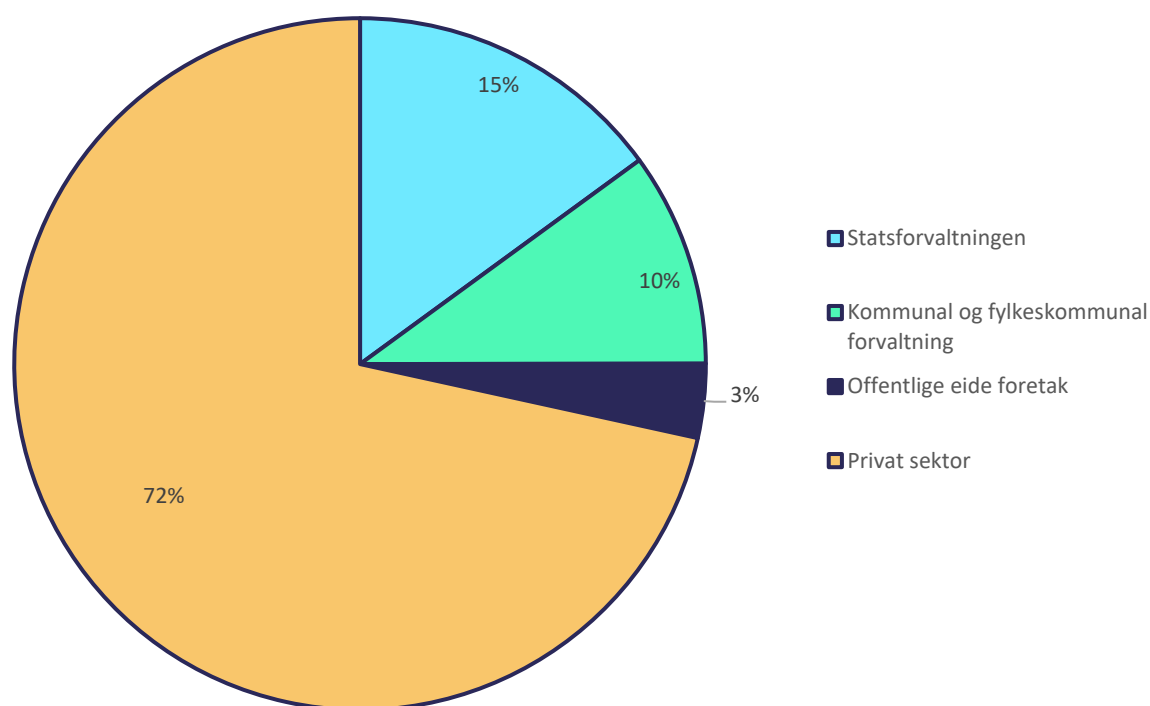
Oslo har et dynamisk og variert næringsliv i vekst. Verdiskapningen er høy, og næringsstrukturen har et stort innslag av kunnskapsintensive næringer. NHOs Kommune-NM 2022 viser at Oslo er en av Norges mest næringsvennlige kommuner, og kommer på andreplass basert på indikatorer for økonomiske prestasjoner og rammebetingelser for næringslivet.¹ Som landets kunnskapshovedstad er Oslo også et tyngdepunkt for høyere utdanning og forsknings- og utviklingsaktivitet.

¹ NHO (2023): Kommune NM

7.1 Næringsstruktur og vekst

Oslo hadde høyest verdiskaping blant norske fylker i 2020 og ifølge fylkesfordelt nasjonalregnskap står Oslo for 20 prosent av verdiskapningen blant norske fylker.² Oslo har en nærings sammensetting med en stor andel høyproduktive og kunnskapsintensive tjenestenæringer med høyt bruttoprodukt per sysselsatt. Hver sysselsatt i Oslo skaper verdier for 1,24 millioner i året. Dette er 26 prosent over landsgjennomsnittet.³

Figur 7.1 Sysselsatte med arbeidssted i Oslo fordelt på sektor. 2022. Prosent.

Kilde: SSB, Sysselsetting, tabell [13472](#)

Figur 7.1 viser antall sysselsatte i Oslo i 2022 fordelt på sektor, og her ser vi at 72 prosent av de sysselsatte er i privat sektor. Den aller meste av den resterende sysselsettingen er innen offentlig forvaltning, og fordeler seg på statlig forvaltning (15 %) og kommunesektoren (10 %), mens 3 prosent jobber i offentlig eide foretak.

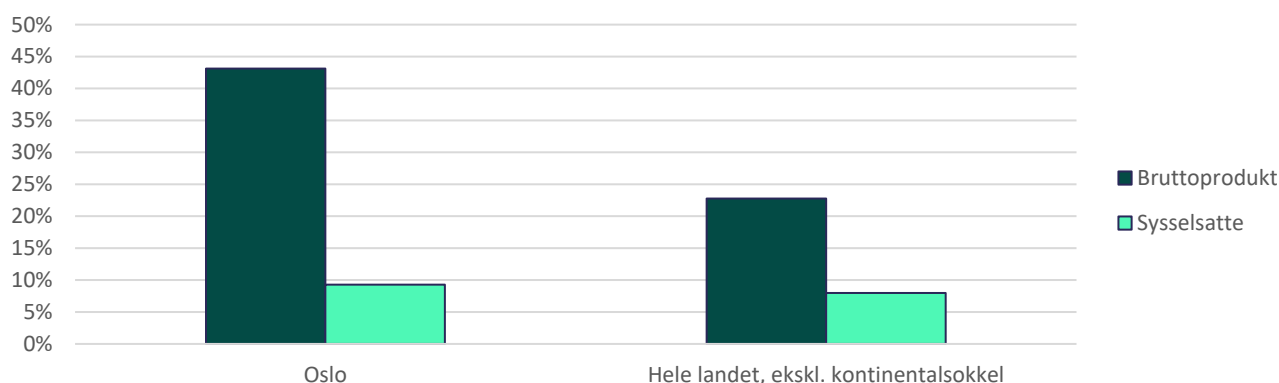
Vekst i verdiskaping og sysselsetting

Næringslivet i Oslo er i vekst. Ifølge tall fra fylkesfordelt nasjonalregnskap økte verdiskapningen med 43 prosent fra 2008 til 2020, mens sysselsettingen økte med 9 prosent, jf. figur 7.2, som viser veksten i privat sektor. At verdiskapningen øker betydelig mer enn sysselsettingen i Oslo, tyder på at det har vært en produktivitetsvekst. På landsbasis var veksten på henholdsvis 23 prosent i verdiskaping og 8 prosent i antall sysselsatte i samme periode.

² SSB, Nasjonalregnskap og konjunkturer, [Fylkesfordelt nasjonalregnskap](#)

³ SSB, Nasjonalregnskap og konjunkturer, [Fylkesfordelt nasjonalregnskap](#)

Figur 7.2 Vekst 2008-2020 i bruttoprodukt (løpende priser) og sysselsatte i Oslo og hele landet, ekskl. offentlig forvaltning. Prosent.

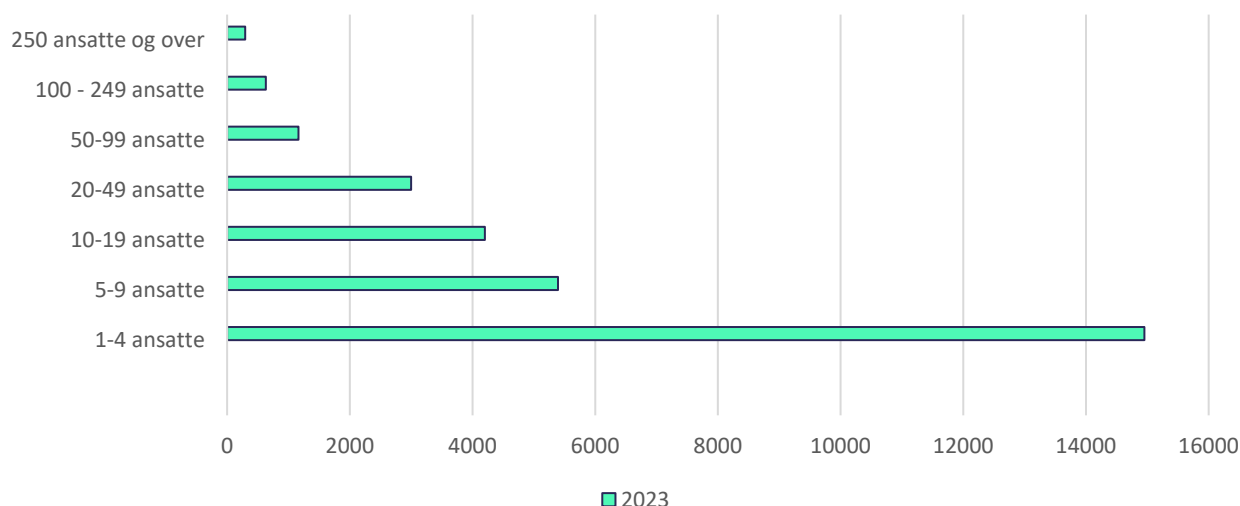

Kilde: SSB, Nasjonalregnskap og konjunkturer, tabell 11713

Ved inngangen til 2023 var det nær 646 884 virksomheter i Norge.⁴ Av disse var 16 prosent (103 521) lokalisert i Oslo. Nærmere 73 prosent (73 889) av disse igjen har ingen ansatte, og disse virksomhetene etableres ofte av skattemessige årsaker.

Av virksomhetene med ansatte, som utgjør totalt 29 632 virksomheter⁵, så er de aller fleste små som figur 7.3 viser. Virksomhetene med en til ni ansatte utgjør 20 345 virksomheter, som er over 70 prosent av alle virksomhetene med ansatte i Oslo. Kategoriene med 10–49 ansatte består av 7 200 virksomheter og utgjør nærmere en fjerdedel. Kun 6 prosent (1 793) av virksomhetene har mellom 50–249 ansatte, mens 1 prosent av virksomhetene har 250 eller flere ansatte. Det betyr at virksomhetspopulasjonen i Oslo består mest av små og mellomstore virksomheter.

Figur 7.3. Antall virksomheter per størrelseskategori i Oslo, 2023, absolutte tall, ekskl. kategori Ingen ansatte.

Kilde: SSB, Virksomheter, tabell 07091

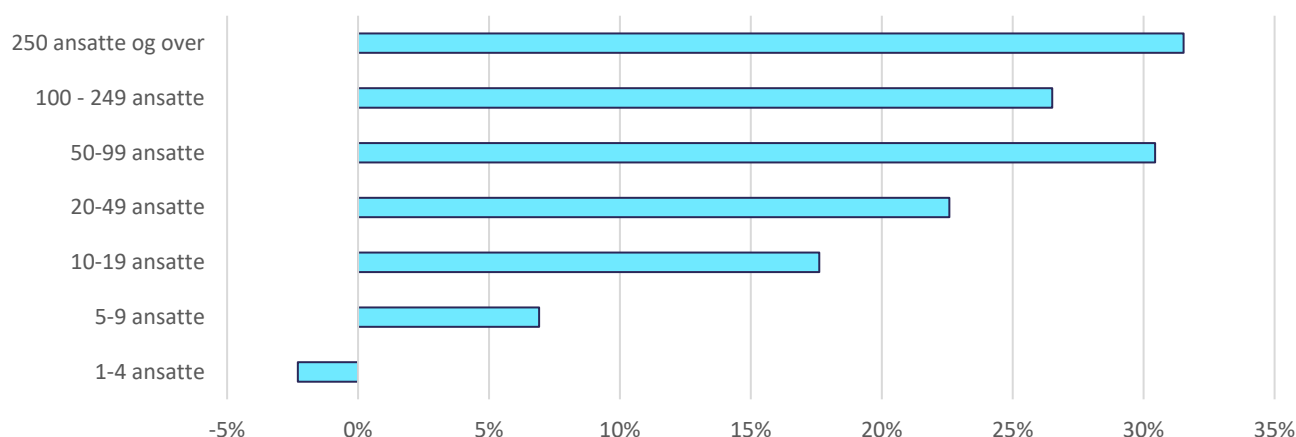
⁴ SSB, virksomheter etter næring, tabell 07091

⁵ Virksomhet er definert av SSB som en lokalt avgrenset funksjonell enhet som hovedsakelig driver virksomhet innenfor en bestemt næringsgruppe (Standard for næringsgrupperinger).

Det er en utfordring for Oslo og Norge å utvikle flere vekstbedrifter. Figur 7.4, viser den prosentvise endringen av antall bedrifter innenfor ulike størrelseskategorier fra 2013 til 2023. Den viser at det har vært en økning i perioden.⁶

Virksomheter med 250 og mer ansatte har økt med over 32 prosent, noe som er en økning på 93 virksomheter. Virksomheter med 50-99 ansatte har økt med 30 prosent, noe som tilsvarer 354 nye virksomheter. Virksomheter med 100-249 ansatte økte med 27 prosent – eller 167 nye virksomheter. Den eneste gruppen med nedgang er gruppen virksomheter med 1-4 ansatte (344 virksomheter) som er en prosentvis nedgang på -2 prosent.

Figur 7.4. Prosentvis endring av antall virksomheter innen ulike størrelseskategorier (2013-2023) i Oslo, 2023, prosent, ekskl. kategori Ingen ansatte.

Kilde: SSB, Virksomheter, tabell 07091

Oslos økonomiske bærekraft og potensiale for vekst i norsk kontekst

De siste fire årene har NHO gjennomført Kommune NM.⁷ Her måles fylkenes og kommunens økonomiske bærekraft og potensiale for vekst, men også attraktivitet for næringslivet. Oslo kommune er rangert på andreplass blant kommuner (etter Sola kommune i Rogaland), og rangert på førsteplass som fylke. Oslo har holdt seg stabilt blant de tre høyst rangerte kommuner så lenge Kommune NM har vært gjennomført, med noen variasjoner i enkelte indikatorer.

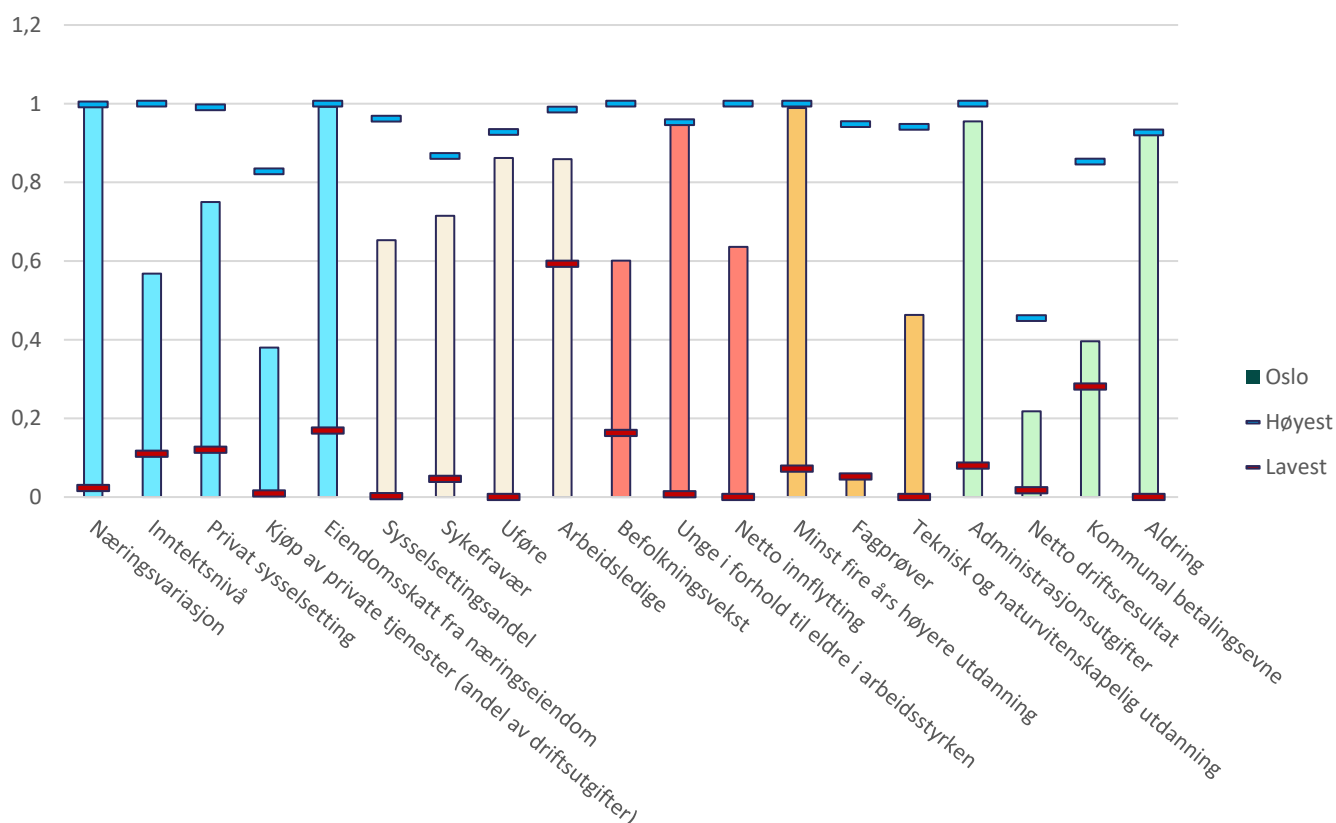
For å vurdere kommunene benyttes et indikatorsett bestående 19 enkeltindikatorer (se figur 7.5 for oversikt) basert på offisiell statistikk som er gruppert i fem områdeindikatorer. For Oslo er disse områdeindikatorene rangert som følger for 2023, med rangeringen fra 2022 i parentes: Vekstkraften i privat næringsliv reflekteres gjennom indikatorer for verdiskaping, nyetableringer og sysselsetting. Sterk privat kjøpekraft er også en positiv drivkraft for næringslivet. For **Næringsliv** får Oslo i 2023 plassering 5 (6). Høy deltakelse i arbeidslivet er en viktig drivkraft for vekst og verdiskaping, og Oslo kommune er plassert på 3.plass (4) for **Arbeidsmarkedet**. **Demografi** er basert på befolkningsvekst og nettoinnflytting mellom kommunene. Her er Oslo kommune rangert som nummer 2 (2).

Kompetanse, både i form av faglærte og høyere utdanning, er viktige faktorer for kvaliteten i det kommunale tjenestetilbudet og for næringslivets konkurranseevne. Her er Oslo rangert som nummer 12 (11). Ifølge NHO indikatorsett for **Kommuneøkonomi** er lave kommunale administrasjonsutgifter, høye inntekter i forhold til utgifter og høyt nivå på arbeidskapital indikasjoner på effektiv drift og god økonomistyring. Her er Oslo rangert som nummer 12 (17).

⁶ SSB, virksomheter etter næring, tabell 07091

⁷ NHO (2023): Kommune NM

Figur 7.5. Indekserte indikatorer Kommune NM 2023. Oslo, høyest og lavest indeksert verdi.

Kilde: NHO, Kommune NM. Søylene farger indikerer hvilket hovedområde indikatorene tilhører. Blått = Næringsliv, lys gult = Arbeidsmarkedet, rødt = Demografi, og grønt = Kommuneøkonomi.

Kunnskapsintensivt næringsliv

Oslo har et variert næringsliv med arbeidsplasser fordelt på mange næringer. Det som særlig skiller Oslo fra resten av landet er det store innslaget av kunnskapsintensive forretningsmessige tjenestenæringer (KIFT).⁸ KIFT-næringene er sammensatt av finans, IKT-tjenester og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting. KIFT er den største næringen i Oslo, både målt i verdiskaping og sysseletting.

Hva som definerer om en næring er kunnskapsintensiv kan variere. En rapport fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at norske næringer, og ikke bare de vi definerer som KIFT-næringer, utvilsomt er kunnskapsintensive sammenlignet med EU og Norden.⁹ SSB legger til grunn Eurostats definisjon om at en næring er kunnskapsintensiv hvis over 33 prosent av arbeidsstokken har høyere utdanning. Utover dette vil næringene selvsagt variere i grad av kunnskapsintensitet. Det er også en viss positiv sammenheng mellom en nærings kunnskapsintensitet og hvor mye den bruker på forskning og utvikling.¹⁰

KIFT trekkes fram som viktige næringer i en mer kunnskapsbasert økonomi. Mens KIFT-næringene i hovedsak er lokalisert i storbyregioner, er kundene og leverandørene mer spredt utover landet. KIFT-næringene stod for 36 prosent av verdiskapingen i Oslo i 2020, mot 16 prosent på landsbasis, jf. figur 7.6. Ser vi på fordelingen innenfor KIFT, stod finansnæringen for 15 prosent

⁸ Se f.eks. Kommunal- og Moderniseringsdepartementet (2021): Regionale utviklingstrekk 2021

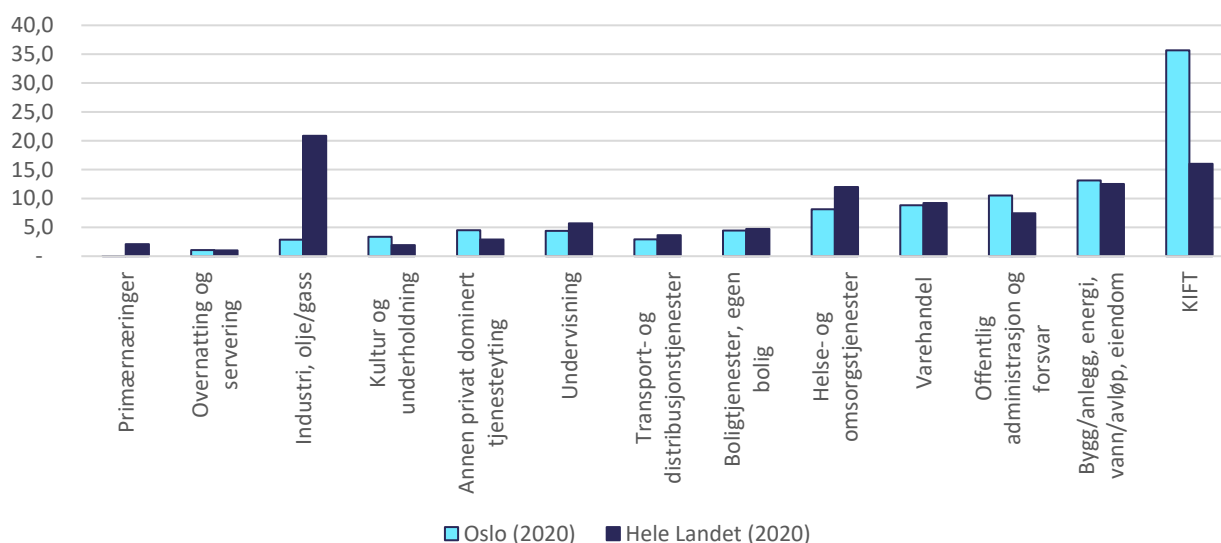
⁹ SSB (2016) Kunnskapsintensive næringer i Norge, Rapport 2016/04

¹⁰ SSB (2016) Kunnskapsintensive næringer i Norge, Rapport 2016/04

og var den enkeltstående i Oslo som bidro mest til verdiskapingen i 2020. IKT og medietjenester stod for 11 prosent og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting for 10 prosent av verdiskapingen.¹¹

Som figur 7.6 viser, bidro også infrastrukturnæringene bygg/ anlegg, energi, vann/avløp og eiendom til en stor andel av verdiskapingen i Oslo (13 %), etterfulgt av varehandel (9 %). Offentlig administrasjon stod for 11 prosent av verdiskapingen, og er sammen med undervisning og helse- og omsorgstjenester det vi kan omtale som offentlig dominert tjenesteyting. Dette er tjenester som i stor grad er levert av det offentlige, men som også omfatter private tjenesteytere. Samlet bidro disse næringene med 23 prosent av verdiskapingen i Oslo i 2020.

Figur 7.6. Næringsstruktur i Oslo og hele landet etter bruttoproduktet. 2020. Prosent.

Kilde: SSB, Nasjonalregnskap og konjunkturer, tabell 11713

Oslo er det eneste fylket der primærnæringene ikke bidrar særlig til den samlede verdiskapingen. Industri og Olje/gassrelatert virksomhet er også beskeden og utgjør kun 3 prosent av verdiskapingen i hovedstaden, mot 21 prosent på landsbasis.

Når det gjelder endring i næringsstrukturen fra 2017 til 2020 så er det KIFT-næringen som har økt mest i Oslo med 3,2 prosent. På landsbasis var det en økning på 1,9 prosent. Det betyr at næringsstrukturen i enda større grad blir tjenesteorientert, og særlig i Oslo. Denne økningen har særlig gått på bekostning av Industri og gass som hadde en nedgang på 4 prosent på landsbasis og 0,6 prosent i Oslo i samme tidsperiode. Den største nedgangen for bransjene i Oslo var Transport og distribusjon (- 0,7 %) og Overnatting og servering (- 0,8 %).

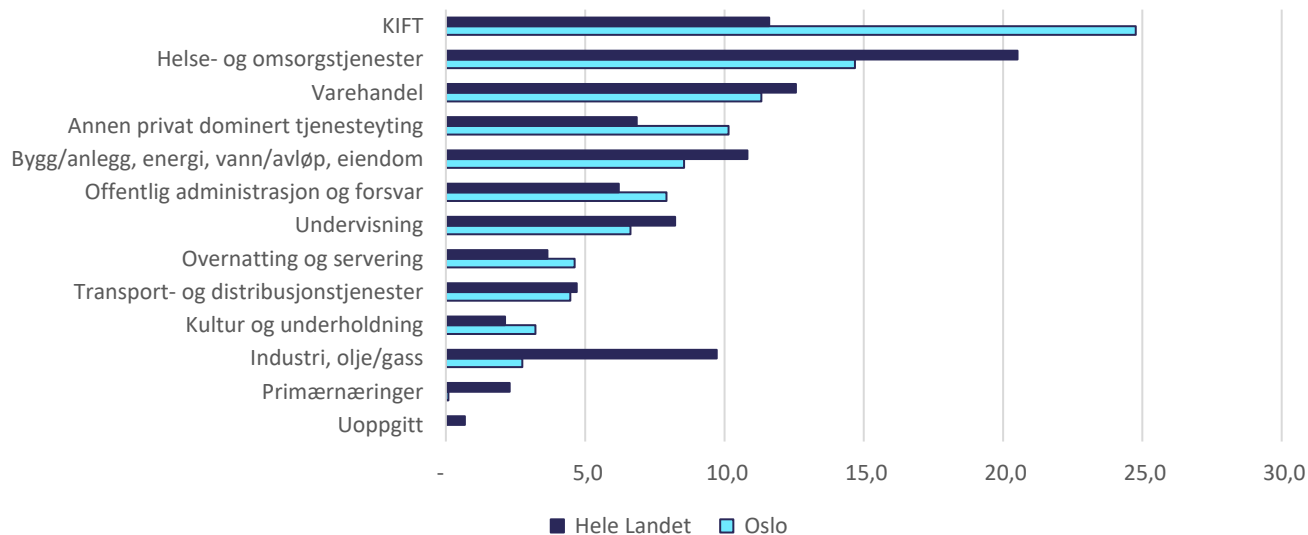
Ved utgangen av 2022 var det totalt 528 119 sysselsatte med arbeidssted i Oslo, mot 440 510 i 2012.¹² Det er en økning på 87 609 på 10 år. Ser vi på hvordan de sysselsatte fordeler seg på næringer, viser figur 7.7 at KIFT er størst med 24,8 prosent av de sysselsatte i Oslo. Deretter følger helse- og omsorgstjenester (14,7 %), varehandel (12 %) og annen privat dominert tjenesteyting (11,3 %). Offentlig dominert tjenesteyting står samlet for rundt 29 prosent av sysselsettingen i Oslo, og omfatter offentlig administrasjon (7,9 %) og undervisning (6,6 %), i tillegg til helse- og omsorgstjenester. Som figur 7.7 viser ser bildet noe annerledes ut for hele

¹¹ SSB, Fylkesfordelt nasjonalregnskap, tabell 11713

¹² SSB, Sysselsetting, registerbasert, tabell 07984

landet. Da står KIFT for 11,6 prosent av de sysselsatte, mens helse- og omsorgstjenester sysselsetter flest med 20,5 prosent, etterfulgt av varehandel (12,6 %) og infrastrukturnæringene bygg/anlegg, energi, vann/avløp og eiendom (10,8 %).

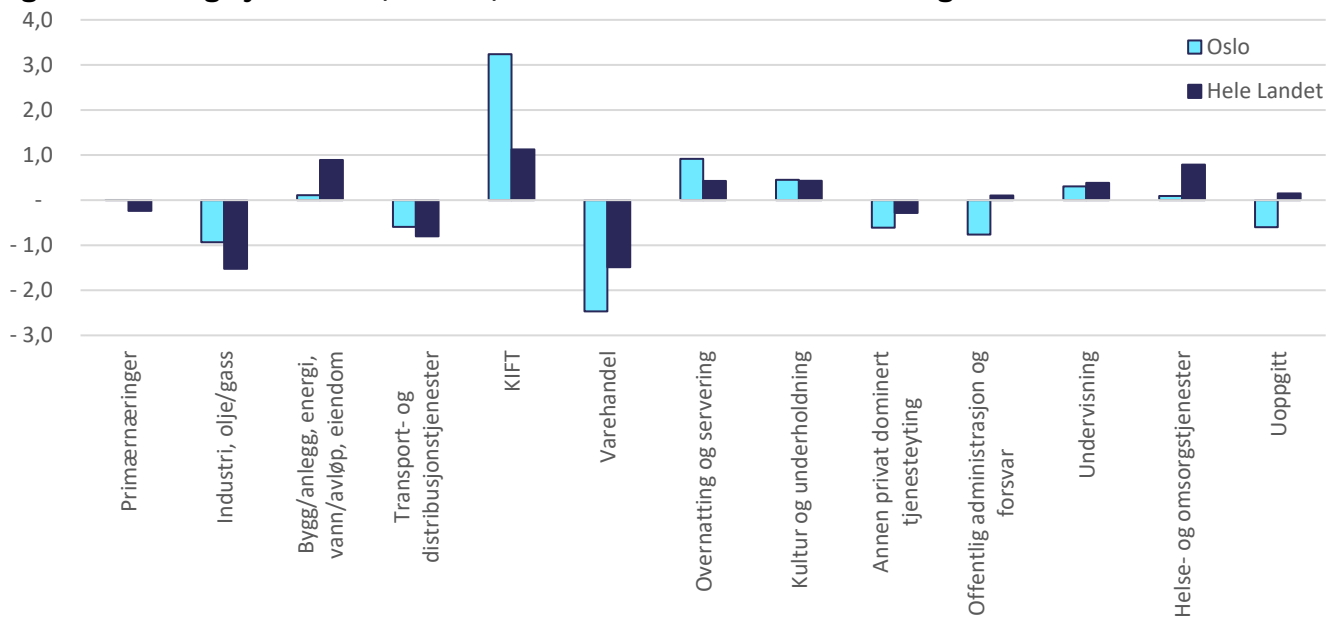
Figur 7.7. Sysselsatte (15-74 år) med arbeidssted i Oslo etter næringer, 2022

Kilde: SSB, Sysselsetting, tabell 07984

Næringsstrukturen i Oslo har flere likhetstrekk med næringsstrukturen i de andre nordiske hovedstedene.¹³ Hovedstedene har et omfattende, variert og spesialisert tjenestetilbud som benyttes av både innbyggere og besøkende. I byene finner vi i tillegg et bredt spekter av spesialiserte kunnskaps- og tjenesteleverandører som tilbyr tjenester til en utvidet region. Andelen sysselsatte i KIFT-næringene er høyere i hovedstedene enn på landsbasis i samtlige nordiske land. Hovedsteder vil naturlig også ha mange sysselsatte innen offentlig administrasjon.

Figur 7.8. Endring Sysselsatte (15-74 år) med arbeidssted i Oslo etter næringer. 2012- 2022. Prosent.

Kilde: SSB, Sysselsetting, tabell 07984

¹³ Menon Economics (2018): Beskrivelse av Oslos næringsstruktur: For utarbeidelse av campusstrategi for Oslo. Menon-publikasjon nr. 66/2018.

Ser vi på den prosentvise endringen i antall sysselsatte fordelt på næring så ser vi av figur 7.8 at sysselsetting i Oslo har økt mest innenfor KIFT-næringene med 3,2 prosent, mot 1,1 prosent på landsbasis. Nedgangen i Oslo har vært størst innenfor varehandel med -2,5 prosent (-1,5 % på landsbasis).

7.2 Innovasjon, FoU og entreprenørskap

Innovasjon, FoU og entreprenørskap i næringslivet er viktig for nye arbeidsplasser, omstilling, vekst og økt produktivitet. Oslo har en noe høyere rate av bedriftsetableringer enn resten av landet, men ligger fortsatt langt bak de andre nordiske hovedstadsregionene.

Oslo og Akershus blant europeiske innovasjonsledere

EUs Regional Innovation Scoreboard¹⁴ gir en oversikt over det regionale mønsteret i innovasjonsaktivitet i Europa. Rangeringen er basert på over 20 indikatorer som måler innsatsfaktorer som blant annet utdanningsnivå, vitenskapelige publikasjoner, investering i FoU i offentlig sektor og næringsliv, antall patenter, sysselsetting i kunnskapsintensive næringer og salg av innovative produkter. Av de norske regionene som deltar, skårer Oslo og Akershus best i Norge. Regionen har styrket sin posisjon med over 20 prosent siden 2014 og er rangert som en innovasjonsleder på europeisk nivå.

De tre europeiske regionene som skårer høyest er Stockholm, Helsinki og Ober-Bayern. Oslo og Akershus har god skår når det gjelder andelen av den unge befolkningen som har høyere utdanning, andelen av befolkningen som tar etterutdanning samt vitenskapelige publikasjoner og offentlige midler brukt på FoU. Likevel har Oslo og Akershus en relativt lav score når det gjelder andel søknader om patenter-, varemerke- og design beskyttelse i europeisk sammenheng.¹⁵

FoU i næringslivet

Forskningsrådets Indikatorrapport gir en årlig presentasjon av det norske forsknings- og innovasjonssystemet.¹⁶ Den viser at Oslo er landets viktigste senter for forskning og utvikling (FoU). Tall fra SSB i 2021 viser at Oslos andel av nasjonal "egenutført" FoU i norsk næringsliv er på hele 28 prosent, og har gått opp 2 prosentpoeng fra året før.¹⁷

I Oslo utførte næringslivet forskning og utvikling for til sammen 11,241 milliarder kroner i 2021, opp fra 9,8 milliarder kroner året før. Av dette kjøpte næringslivet FoU for 3,325 milliarder kroner. Sammenlignet med resten av landet så er det næringslivet i Oslo som både forsker mest selv (egenutført) og kjøper mest FoU. Den relativt høye andelen av egenutført FoU i Oslo henger antakelig sammen med den høye andelen tjenesteytende næringer og størrelse på bedriftene.

På landsbasis står tjenesteytende næringer for 58 prosent av næringslivets egenutførte FoU og andelen har økt de senere år. Videre står bedrifter med 10-40 ansatte og bedrifter med over 500 ansatte for cirka 1/3 av næringslivets egenutførte FoU.¹⁸

Etablering av nye foretak

Etablering av nye foretak brukes som en indikator for nyskaping i næringslivet. Ved at

¹⁴ Regional Innovation Scoreboard (2021): Norge, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45957>

¹⁵ Regional Innovation Scoreboard (2021): Norge, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45957>

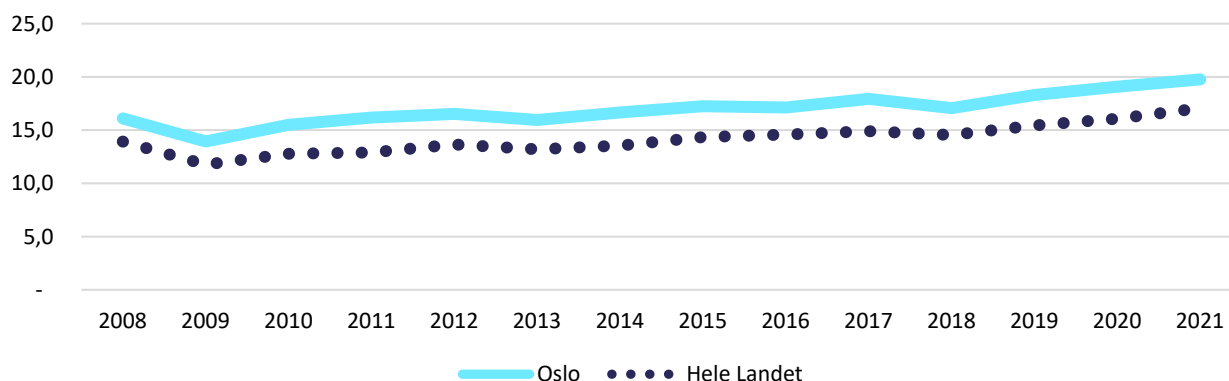
¹⁶ Forskningsrådet (2021) Indikatorrapporten

¹⁷ SSB, Forskning og utvikling i næringslivet, tabell 11145

¹⁸ SSB, Forskning og utvikling i næringslivet, tabell 07967 (Spesialbestilling)

eksisterende bedrifter legges ned og nye oppstår skjer det en gradvis omstrukturering av næringslivet. Oslo og Viken er fylkene i Norge hvor det både etableres og nedlegges desidert flest virksomheter.¹⁹ Oslo har over tid en høyere andel nyetablerte foretak enn landet. Figur 7.9 viser antall nyetablerte foretak pr. 100 foretak i hele landet og Oslo. Pandemien (2020-2021) ser ikke ut til å ha dempet antall nyetableringer, og noe av forklaringen kan være at økonomisk støtte til utsatte næringer bidro til å holde aktiviteten oppe. I første halvdel av 2023 ser vi imidlertid en økning i antall konkurser. Dette kan skyldes både at de økonomiske tidene er tøffere nå enn før pandemien, og at en del bedrifter etablert under pandemien ikke har funnet et betalingsvillig marked.

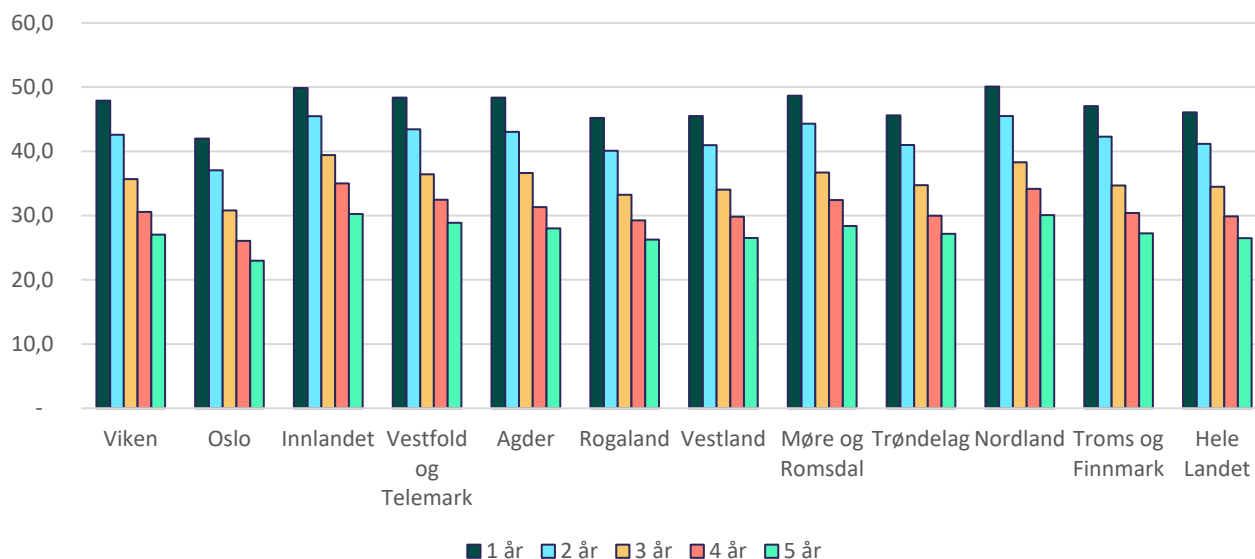
Figur 7.9. Antall nyetablerte foretak per 100 foretak i populasjonen. 2008-2021.

Kilde: SSB, Foretak, 06104

Høy etableringsrate alene er ikke nødvendigvis et sunnhetstegn, og overlevelse av nystartede bedrifter er spesielt kritisk de første tre årene. Figur 7.10 viser overlevelsesrate for bedrifter etter henholdsvis ett, to, tre, fire og fem år. Etter ett år er det 46 prosent av nyetablerte foretak i hele landet som har overlevd. I Oslo er tallet 42 prosent, altså litt lavere enn i resten av landet. Etter fem år har 26 prosent av foretakene på landsbasis overlevd. Oslo, som har den høyeste etableringsraten, har også den laveste overlevelsesraten på 23 prosent.

Figur 7.10. Overlevelsesrate nyetablerte foretak 2020

Kilde: SSB, Foretak, tabell 06681

¹⁹ SSB, Virksomheter, tabell 07195, 07197 og 08774

“Oslo: State of the city”

Oslo Business Region AS, som er eid av Oslo kommune, har de senere år bestilt rapporten *Oslo: State of the City* fra selskapet The Business of Cities. Hensikten med rapporten er blant annet å måle hvordan et globalt publikum oppfatter Oslo innen en rekke områder, herunder næringsliv, grønn omstilling, turisme og innovasjon.²⁰ Basert på omtale av Oslo i rapportens kildemateriale blir regionen²¹ rangert som den 32 mest synlige byen totalt (av 50 byer), den 16 mest synlige byen i Europa (totalt 36 byer), samt den 4 mest synlige blant «globale småbyer». Lederskap innen bærekraft, høy kvalitet på byens utvikling, og suksesshistorier innen innovasjon og entreprenørskap pekes ut som sentrale drivere.

I rapporten kan vi lese at Oslos «oppstartscene», altså miljøer med nye bedrifter, har utviklet seg de seneste årene, og det begynner å komme flere vekstbedrifter. Oslo har fått syv såkalte “enhjørninger” (hurtigvoksende oppstartsbedrifter som er verdsatt til 1 milliard USD), noe som bidrar til arbeidsplasser og verdiskaping. Disse bedriftene bidrar også til at Oslo har fått økt global synlighet. Selv om selskapsinvesteringene i Oslo har økt, er man fortsatt langt bak når gründere verden over skal velge sted å starte en virksomhet. Selv om Oslo har fått flere enhjørninger, mangler fremdeles massen av selskaper som tar et globalt marked.

Rapporten viser videre til at turisme og «besøksøkonomien» er på vei tilbake etter pandemiårene, men at den har endret seg når det gjelder karakter og type kunder. Mulige besøkende tar nå andre valg når det gjelder formål, varighet og verdien de tillegger steder de ønsker å besøke. Noen byer vil være vinnere i denne omveltningen, og Oslo vurderes, basert på rapportens sammenlignende analyser, å være godt rustet til å møte noen av denne type utviklingstrekk. For eksempel vises det til at Oslo er blitt mer kjent som en av Europas mest bærekraftige destinasjoner, er en attraktiv by for kombinert urban/rural turisme, og at en stadig mer anerkjent matscene og nye kunst- og kultursteder skaper ny appell. Et annet utviklingstrekk er at flere nordmenn oppdager hva Oslo har å tilby, der nordmenn står for mer enn dobbelt så stor andel av turismen sammenlignet med tidligere. Når det gjelder utfordringsbildet, peker rapportens analyser blant annet på at digitale «online søk» knyttet til å besøke Oslo indikerer at det er en høyere sommertopp sammenlignet med andre nordiske hovedsteder og andre europeiske steder, noe som indikerer at byens turisme er mer sesongsbasert. I tillegg har Oslo færre teknologiselskaper som spesialiserer seg på besøksøkonomien og bærekraftig turisme.

7.3 Næringsliv og kompetanse

De menneskelige ressursene er den viktigste forutsetningen for næringsutvikling i kunnskapsøkonomien. God tilgang på riktig og kompetent arbeidskraft er avgjørende for innovasjon og verdiskaping i både næringslivet og offentlig sektor.

Høyt utdannet arbeidskraft

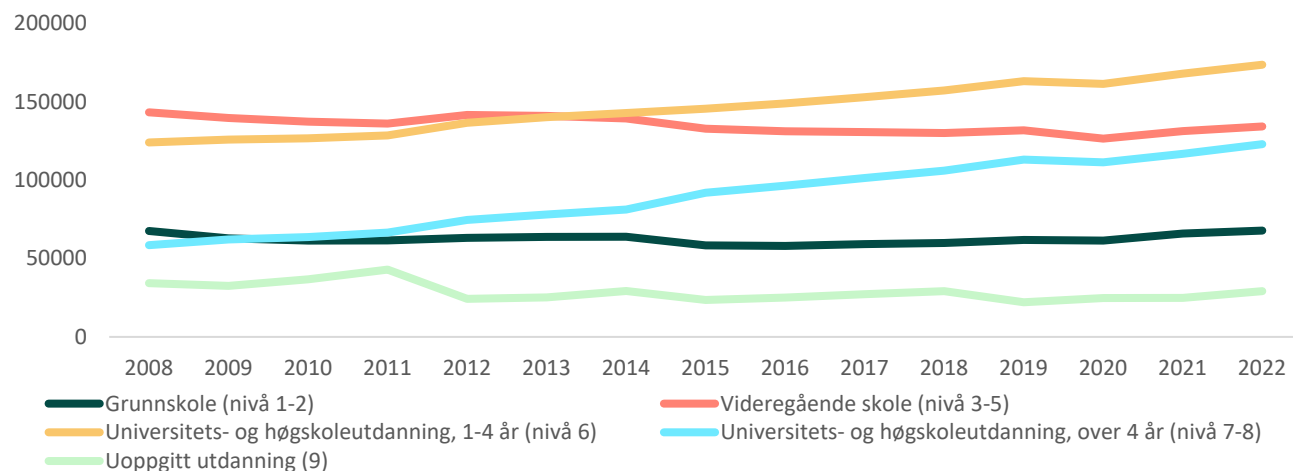
Oslo har den høyeste utdannede befolkningen av Norges fylker, som vist i **kapittel 3**. Utdanningsnivået øker stadig, og raskere enn i andre deler av landet.

²⁰ Rapporten ser på totalt 10 temaer, og tar utgangspunkt i forskjellige sammenlignende indekser, benchmarking-verktøy og rangeringer der Oslo har blitt vurdert. Arbeidet baserer seg på mer enn 330 slike kilder fra 2022. For hvert tema har Oslos konkurranseevne blitt vurdert på en skala fra 1 til 10, basert på regionens ytelse sammenlignet med andre sammenlignbare byer som dukket opp i minst én av de inkluderte indeksene eller lignende innen hvert tema. For mer informasjon, samt gjengivelse av brukte kilder, se Oslo Business Region: State of the city 2022.

²¹ Bruk av "Oslo" eller "byen" i rapporten refererer til *Osloregionen*. Kun eksplisitt omtale av "Oslo kommune" refererer til Oslo kommune utelukkende.

I 2022 hadde over halvparten (56 %) av de totalt 528 125 sysselsatte i Oslo høyere utdanning.²² Det har vært en sterk vekst i antall sysselsatte med høyere utdanning (kort og lang²³) i Oslo i tiårsperioden 2008–2022, jf. figur 7.11. Gruppen med lang høyere utdanning har hatt en spesielt sterk vekst i denne tiårsperioden, med over 110 prosent. Det har også vært en vekst på rundt 50 prosent i gruppen med kortere høyere utdanning, mens det har vært en nedgang i antall sysselsatte uten utdanning utover videregående skole.

Figur 7.11. Sysselsatte med arbeidssted i Oslo etter utdanningsnivå, 2008 til 2022

Kilde: SSB, Sysselsetting, tabell 11615

Veksten i sysselsatte med høy utdanning henger sammen med at utdanningsnivået i befolkningen har økt. Oslo er den største studiebyen i Norge, og i 2021 var det 88 900 studenter ved universiteter og høyskoler i hovedstaden. Dette utgjør 31,6 prosent av studentene på landsbasis. Fra 2008 til 2021 har det vært en vekst i antall studenter i Oslo på 35,5 prosent.²⁴

Mangel på arbeidskraft

Mangel på kompetanse hindrer virksomheter i å utvikle seg og hemmer produktivitet, konkurranseevne og verdiskaping. Bedrifter taper kunder eller markedsandeler og skrinlegger eller utsetter investeringer. Skoler benytter ufaglærte i undervisningen, og syke og pleietrengende risikerer å ikke få den hjelpen de har behov for. Kompetansemangel kan også gå ut over vekst, innovasjon og innføring av ny teknologi i virksomhetene. Mangel på visse typer arbeidskraft kan gi lønnspress i deler av arbeidsmarkedet og bidra til økt ulikhet. For arbeidsstyrken kan arbeidskraftmangel gi større muligheter for å få en attraktiv jobb og bedre lønn og arbeidsforhold, men også større arbeidsbelastning.²⁵

I 2023 er det estimert en mangel på 6 650 personer i Oslos arbeidsmarked, mens tilsvarende estimat i 2022 og 2021 var en mangel på henholdsvis 6 600 og 8 600 personer. Det er særlig innenfor eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting, varehandel, helse- og sosialtjenester, samt overnattings- og serveringsvirksomhet mangelen er størst, jf. figur 7.12. Ifølge Navs Bedriftsundersøkelse for Oslo er den viktigste årsaken til mangelen på arbeidskraft i 2023 sannsynligvis koblet til en retur til mer normale tilstander etter pandemien. Mer generelt er den store

²² SSB, Sysselsetting, tabell 11615. Sysselsatte etter arbeidssted, 15-74 år.

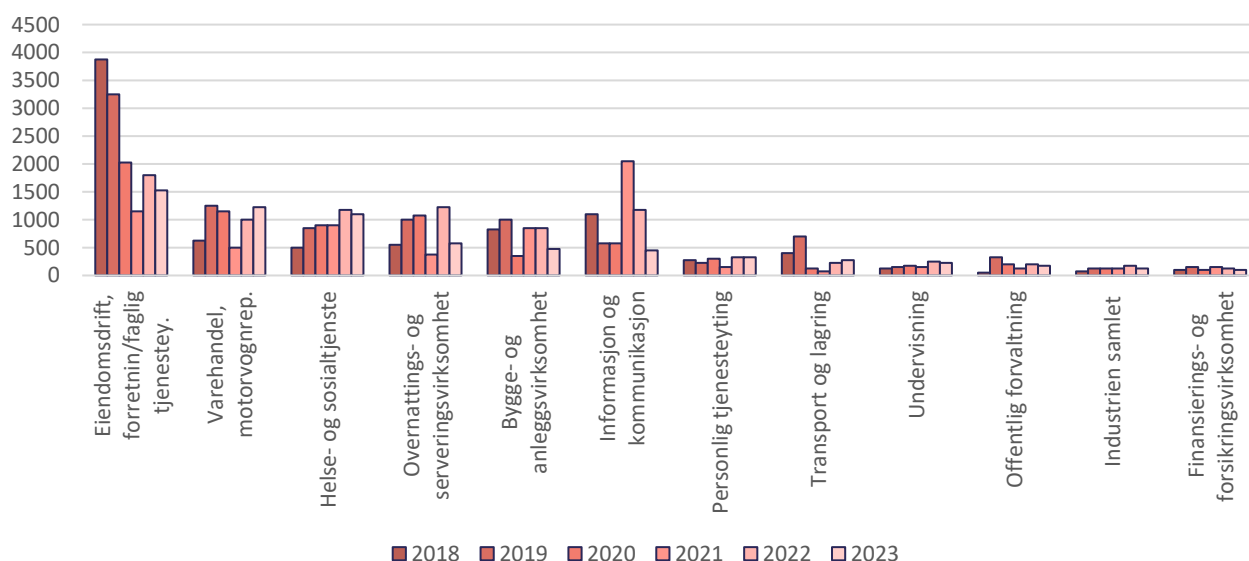
²³ SSB sin definisjon av kort og lang høyere utdanning: Kort universitets- og høyskolenivå omfatter alle som har fullført en universitets- og høyskoleutdanning av en varighet på inntil fire år. Langt universitets- og høyskolenivå omfatter alle som har fullført en universitets- og høyskoleutdanning på mer enn 4 år.

²⁴ SSB, Studenter i universitets- og høyskoleutdanning, tabell 03814

²⁵ Kunnskapsdepartementet (2022): Meld St. (2022-2023) Utsyn over kompetansebehovet i Norge

mangelen på faglært og høyt utdannet arbeidskraft et symptom på ubalansen mellom bedriftenes behov for arbeidskraft og tilbudet. Dette har vært situasjonen i mange år, der utdanningssystemet og arbeidstakernes valg av yrke er til dels i utakt med arbeidslivets behov.²⁶

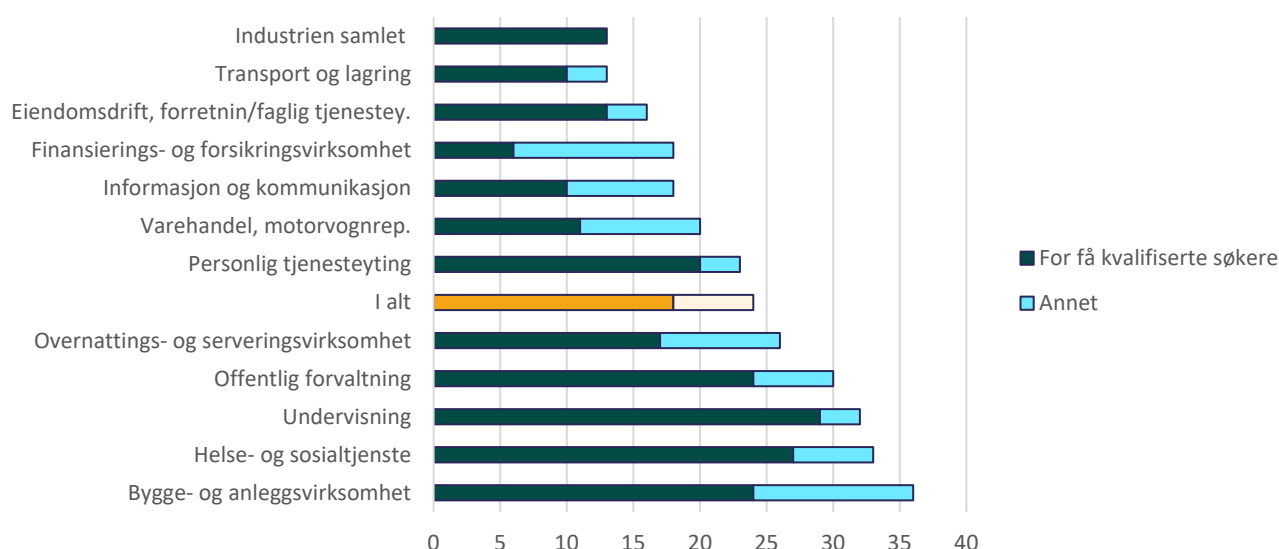
Figur 7.12. Estimert mangel på arbeidskraft i antall personer. Etter næring. 2018-2023.

Kilde: Nav bedriftsundersøkelser Oslo, årene 2018-2023 (undersøkelsen i 2020 ble gjennomført før nedstengingen 12. mars)

Navs Bedriftsundersøkelse i Oslo viser at 24 prosent av bedriftene opplever rekrutteringsproblemer i 2023.²⁷ De fleste av disse svarer at det er mangel på kvalifiserte søkere som er årsaken til at de ikke har fått rekruttert den arbeidskraften de har behov for (kun 6 % oppgir en annen årsak til rekrutteringsproblemer). Det er særlig i bedrifter innen offentlig sektor at mangel på kvalifiserte søkere oppfattes som et problem, men tendensen er den samme i alle næringer, jf. figur 7.13.

Figur 7.13. Andel bedrifter med rekrutteringsproblemer fordelt på årsak. 2023.

Kilde: Nav Bedriftsundersøkelse Oslo, 2023

²⁶ Nav Bedriftsundersøkelse Oslo, 2023

²⁷ Nav Bedriftsundersøkelse Oslo, 2023

Målt i absolutte tall er arbeidskraftmangelen i 2023 størst i Oslo. Det betyr ikke nødvendigvis at det er arbeidsmarkedet i Oslo som opplever størst rekrutteringsutfordringer. På lang sikt bidrar aldringen av befolkningen til strukturell mangel på arbeidskraft. En stadig mindre andel av befolkningen er i yrkesaktiv alder, samtidig som en økende andel har behov for arbeidsintensive velferdstjenester. Dette er en trend som berører hele Europa. God tilgang på utenlandsk arbeidskraft har hittil avhjulpet arbeidskraftmangelen i Norge. På kort sikt varierer arbeidskraftmangelen i takt med konjunktorene, fordi særlig private virksomheter etterspør mindre arbeidskraft i nedgangstider.²⁸

Framtidens arbeidsmarked

Ifølge Finans Norge må antallet arbeidsplasser øke med om lag 25 000 hvert år fram til 2050 for å opprettholde velferdsnivået i Norge. Foreløpig viser de siste målingene at vi ligger langt foran den målsatte banen.²⁹

Nav venter en svak utvikling i norsk økonomi framover som trolig vil medføre økt arbeidsledighet. Høy prisvekst gjør at både husholdninger og bedrifter får økte kostnader og dårligere råd. Dermed vil de også bruke mindre penger på konsum og investeringer. Økt rente forsterker dette. Denne utviklingen ser vi både i Norge og andre land. Samtidig ventes det høye oljeinvesteringer og høye investeringer i industrien framover, noe som vil øke etterspørselen etter arbeidskraft i disse næringene.³⁰

Selv om arbeidsledigheten trolig vil stige noe, innebærer Nav sin prognose en fortsatt lav ledighet. Samtidig vil sysselsettingen holde seg høy selv om den positive utviklingen stopper opp. Det er forventet at den norske økonomien og arbeidsmarkedet vil komme seg greit gjennom møtet med høy inflasjon og økte renter. I en situasjon med fortsatt lav ledighet vil det kunne være gode muligheter for å få flere av de som er registrert hos Nav i jobb. Nav anslår at det i gjennomsnitt vil være 53 000 helt ledige i gjennomsnitt i 2023 nasjonalt, noe som tilsvarer 1,8 prosent av arbeidsstyrken i Norge. Det innebærer at antallet helt ledige vil fortsette å øke gjennom året, men i et moderat tempo. I 2024 ventes det om lag 61 000 helt ledige i gjennomsnitt, som utgjør 2,1 prosent av arbeidsstyrken.³¹

Sysselsettingsveksten vi så etter pandemien har også stoppet opp, etter en kraftig vekst fram til våren 2022. Andelen sysselsatte nådde i mars 2022 sitt høyeste nivå siden 2009, men falt noe tilbake i andre halvår.³² Det stramme arbeidsmarkedet, med lav ledighet og stor mangel på arbeidskraft, har ført til at flere kommer i jobb. Andelen i jobb har særlig økt blant de under 25 år, og vi ser også en sterk sysselsettingsvekst for flere innvandrergupper i 2022. Allerede sommeren 2021 var sysselsettingen på et høyere nivå enn før pandemien, og den kraftige sysselsettingsveksten fortsatte fram til våren 2022.³³

Etter at de siste smitteverntiltakene ble lettet på nyåret 2022 har sysselsettingen og etterspørselen etter arbeidskraft økt kraftig. Samtidig var det et etterslep på ansettelser i flere næringer og behovet for arbeidskraft må ses i lys av dette. I Oslo er det nå en betydelig økning i andelen bedrifter som planlegger å ansette. I alt er det 35 prosent som ønsker å ansette flere mens det er kun 9 prosent som forventer å redusere antall ansatte. Alle hovednæringer forventer å øke bemanningen det kommende året.³⁴

²⁸ Kunnskapsdepartementet (2022): Meld St. (2022-2023) Utsyn over kompetansebehovet i Norge

²⁹ Finans Norge (2023): Jobbskapertallet 69 200: Ytterligere nedkjøling.

³⁰ Nav (2023): Arbeid og velferd-utviklingen i arbeidsmarkedet

³¹ Nav (2023): Arbeid og velferd-utviklingen i arbeidsmarkedet

³² Utviklingen på arbeidsmarkedet - NAVs arbeidsmarkedsprognose 1-2023

³³ Arbeid og velferd 1.23 - Utviklingen på arbeidsmarkedet

³⁴ Nav Bedriftsundersøkelse 2022

På nasjonalt nivå oppgir NHOs medlemsbedrifter at 65 prosent av bedriftene har et udekket kompetansebehov, hvorav 12 prosent oppgir at dette gjelder i stor grad. Sammenlignet med 2021 er dette 1 prosentpoeng mindre, da rekordhøye 66 prosent av bedriftene oppga å ha udekket kompetansebehov. At andelen bedrifter med et udekket kompetansebehov er på tilnærmet samme nivå, viser at bedriftene fremdeles sliter med å få tak i rett kompetanse.³⁵

Sysselsettingen i IKT-næringene har økt i mange år og akselererte under pandemien, blant annet på grunn av at smittevernsrestriksjonene økte behovet for fjernarbeid og gode skyløsninger. Mellom 2019 og 2022 har sysselsettingen i IKT-næringene økt med 28 prosent. Veksten de siste årene kan ha vært ekstraordinær, men ifølge Samfunnsøkonomisk analyse vil behovet for IKT-kompetanse fortsette å øke framover.³⁶ Veksten drives blant annet av store offentlige digitaliseringsprosjekter, men også økende bruk av data og digitale løsninger i næringslivet. Digitaliseringens økende betydning for både arbeidsliv og samfunnet, indikerer et økende behov for kompetanse på alle fagområder innen IKT. Over tid vil også økende deler av utdanningskapasiteten gå til å erstatte IKT-spesialister som går av med pensjon. Samfunnsøkonomisk analyse har oppsummert tre hovedpunkter knyttet til behovene for IKT-utdanning:

1. Behovet for systemutviklere er størst
2. Kompetanse om IT-sikkerhet er strategisk viktig
3. Kunstig intelligens og maskinlæring er sentralt for datadrevet næringsutvikling³⁷

Det er et fokus på at manuelle jobber kan overtas av roboter og automatiseres i fremtiden. Det vil imidlertid ta lang tid før robotene er like gode som mennesker på myke ferdigheter («soft skills»). Det er først og fremst manuelle og repetitive jobber som er i risikozonen for å forsvinne i årene som kommer. Jobber som krever sosial og emosjonell intelligens, vil derimot gi mange muligheter i fremtidens arbeidsmarked.³⁸

7.4 Næringsutbygging

En storby vil alltid ha utfordringer knyttet til hvor ulike næringer og tjenester skal plasseres geografisk, blant annet for å redusere transportbehovet til befolkningen og møte næringslivet og innbyggernes behov.

Utbyggingsmønster etter næringstype 2008–2022

Næringsbygg er her delt inn i fire kategorier for å belyse utbyggingsmønsteret av nye næringsareal i perioden 2008-2022:

- Handel og service
- Kontor og administrasjon
- Industri og lager
- Kultur og idrett

³⁵ NHO 2022: NHOs kompetansebarometer. En kartlegging av NHOs medlemsbedrifters kompetansebehov i 2022.

³⁶ Samfunnsøkonomisk analyse (2023): IKT-næringens kompetansebehov- Kompetanseområder som blir viktige i næringen framover. Rapport 7-2023.

³⁷ Samfunnsøkonomisk analyse (2023): IKT-næringens kompetansebehov- Kompetanseområder som blir viktige i næringen framover. Rapport 7-2023.

³⁸ OPUS Finance. Slik blir fremtidens arbeidsmarked.

Om datagrunnlaget

Data om næringsutbygging er tatt fra matrikkelen ved utgangen av mars 2023 og det tas utgangspunkt i dato for midlertidig brukstillatelse eller ferdigattest. Matrikkelen er Norges offisielle register over fast eiendom, bygninger, boliger og adresser. Den oppdateres fortløpende med data fra kommunens saksbehandling.

I dette registeret har nyere bygg oppgitt «bruksareal til bolig» og «bruksareal til annet». Det er «bruksareal til annet» som legges til grunn for statistikken over næringsarealer.

Bygninger er valgt ut på bakgrunn av bygningstypekoder som bestemmes av byggets hovedbruksformål. Det betyr at et bygg som har mest kontorer også kan ha mindre handelsarealer for dagligvarer uten at disse mindre handelsarealene fanges opp i denne statistikken. Siden matrikkelen kun skiller mellom bolig og annet bruksareal vil dette føre til at slike mindre arealer regnes med i samme kategori som hovedformålet.

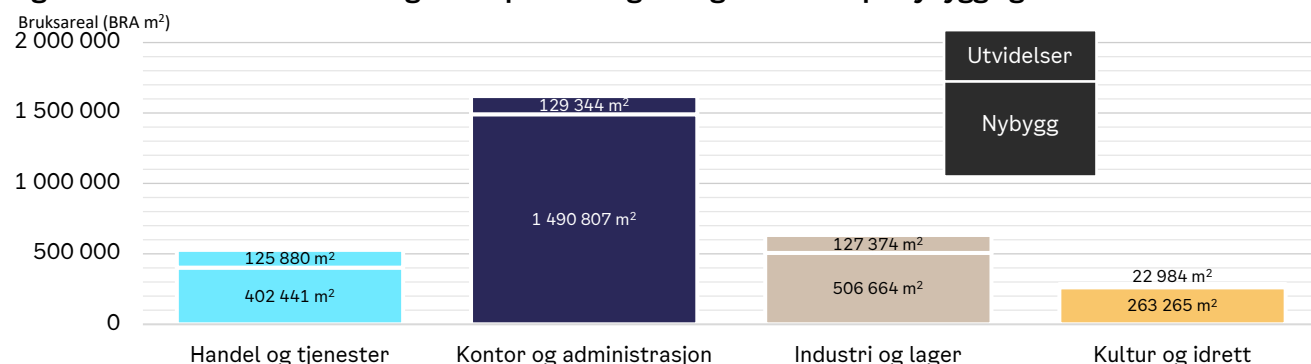
Utvalget som er brukt her inkluderer også utvidelser som har gitt nytt bruksareal til næringsbygg. Dette inkluderer påbygg og ombygginger.

Inndelingen tar utgangspunkt i bygningstypekodene i matrikkelen for bygg som ikke har hovedbruksformål bolig eller regnes som sosial infrastruktur. Handel og service inkluderer butikklokaler og kjøpesenter, samt hotell og restauranter. Kontor og administrasjon er bygninger for både offentlig og privat tjenesteyting. Industri og lager inneholder ulike typer lagerhaller og bygninger for vareproduksjon og distribusjon. Kultur og idrett samler opp museer, biblioteker, kulturhus, samfunnshus og idrettshaller. Tallene for næringsareal inkluderer nybygg og utvidelser av areal (ombygginger og påbygg).

For næringskategoriene samlet er det bygget cirka 3,1 millioner m² næringsareal i perioden 2008–2022 i Oslo. I gjennomsnitt er det bygget cirka 200 000 m² næringsareal per år. Til sammenligning har Postgirobygget et næringsareal på rett under 50 000 m².

Som Figur 7.14 viser er det bygget mest næringsareal i kategorien kontor og administrasjon (de nedre delene av søylene representerer nybygg, mens de på toppen representerer utvidelser). Av næringsarealet som er bygget i perioden er cirka 53 prosent kontor og administrasjon, 21 prosent industri og lager, 17 prosent handel og tjenester og 9 prosent kultur og idrett.

Figur 7.14. Kvadratmeter næringsareal per næringskategori fordelt på nybygg og utvidelser 2008–2022

Kilde: Matrikkelen per mars 2023. Nybygg og ombygginger/påbygg/tilbygg som er tatt i bruk fordelt til næringskategorier etter bygningstype. Næringsareal fra BRA annet for et utvalg bygningstyper.

For kategoriene samlet er det 87 prosent av næringsarealet som er nybygg og 13 prosent som er utvidelser av eksisterende bygg (påbygg og/eller ombygginger). Det er flest nybygg innenfor kontor

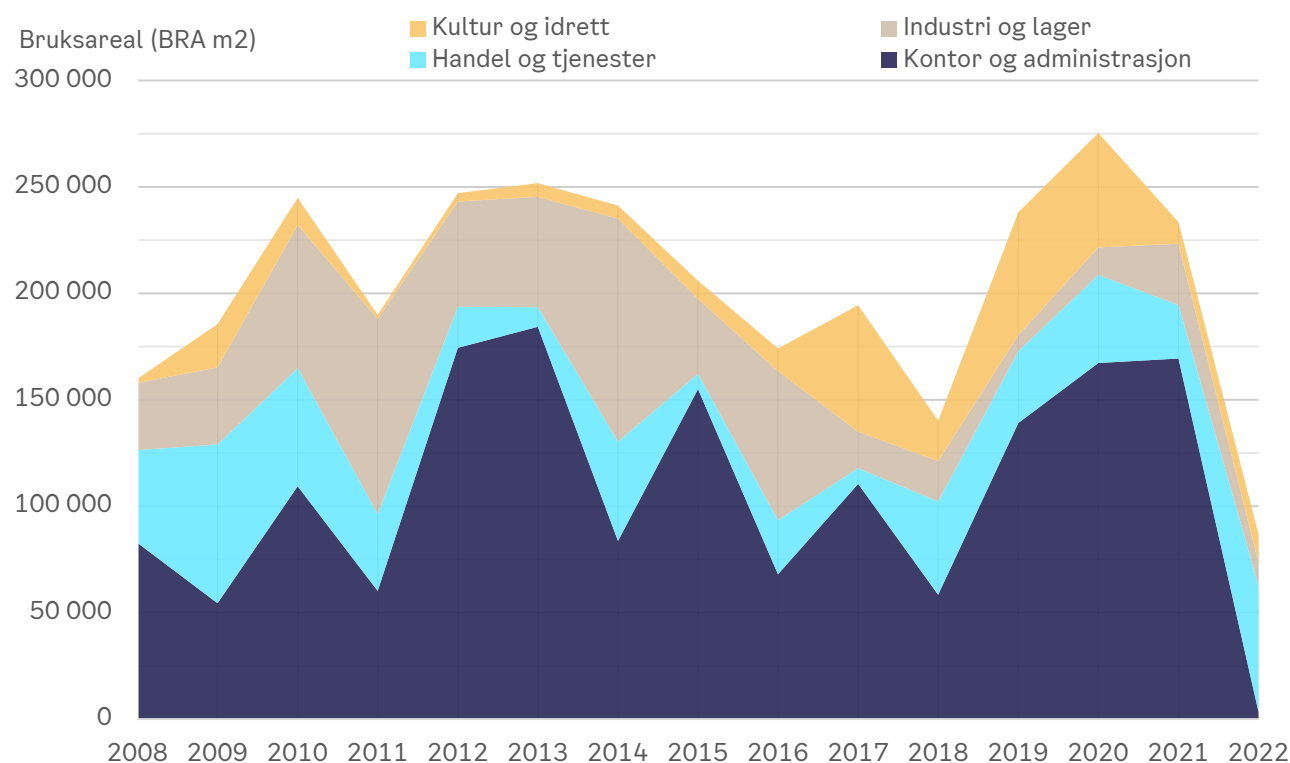
og administrasjon og kultur og idrett der 92 prosent av nytt næringsareal 2008-2022 består av nybygg. Innenfor industri og lager er 80 prosent av utbyggingen nybygg, og 76 prosent innenfor handel og tjenester.

Utbyggingstakten i Oslo varierer fra år til år. Det har vært perioder med flere år med mer utbygging og perioder med mindre utbygging. Det har vært relativt mye utbygging av næringsareal fra 2008 til 2015 og da særlig fra 2012. Flere av de store kontorbyggene i Barcode-rekken ble ferdigstilt mellom 2010 og 2014. Det ferdigstilles også store enkeltbygg på Skøyen, Helsfyr, Bryn og i Nydalen. Innenfor samme år ble det samtidig bygget mye innenfor industri og lager med store nybygg som Bama-terminalen ved Alnabru som ble ferdigstilt i 2014 og utvidelse av Tines meieri på Kalbakken som ble ferdigstilt i 2011.

Fra rundt 2015 til 2018 var det en periode med noe mindre utbygging totalt som skyldes en nedgang i utbygging særlig innenfor kategorien industri og lager og til dels kontor og administrasjon.

Deretter fra 2019 til 2021 har det igjen vært år med stor utbygging i perioden som skyldes en oppgang i bygging innenfor særlig kontor og administrasjon og kultur og idrett. Innenfor kultur og idrett skyldes dette særlig at større kulturbygg og idrettsarenaer ble ferdigstilt i perioden (åpningsdato er som regel noe tid etter dette), som Nasjonalmuseet i 2019, Munchmuseet i 2020 og nye Jordal Amfi i 2020. Innenfor kontor og administrasjon er det store nye kontorbygg som Via Vika, Økern portal, Fyrstikkalléen 1 på Helsfyr, Oslo K i Kværnerbyen, Universitetsgata 7-9 i Tullinkvartalet og Harbitzalléen 5 på Skøyen som ble ferdigstilt mellom 2019-2021. Det er samtidig en oppgang i bygging innenfor handel og tjenester i samme periode. Innenfor handel og tjenesteyting er det få store bygg som alene gir utslag, men heller flere mindre nybygg og utvidelser.

Figur 7.15. Utbygd næringsareal totalt og per næringskategori per år 2008–2022. Grafen viser nybygg og utvidelser samlet.

Kilde: Matrikkelen per mars 2023. Nybygg og ombygginger/påbygg/tilbygg som er tatt i bruk fordelt til næringskategorier etter bygningstype. Næringsareal fra BRA annet for et utvalg bygningstyper.

2022 er det året med minst utbygging i perioden 2008-2022. Dette skyldes mest sannsynlig en nedgang i antall igangsettelser under pandemien, samt en viss økning i prosjekter der byggestart ble utsatt på grunn av den store økningen i byggekostnader i 2021-2022. Det var særlig nedgang i mengden nytt næringsareal som fikk igangsettingstillatelse innenfor kontor og administrasjon. Siden 2008 har det i gjennomsnitt blitt gitt igangsettingstillatelse til cirka 100 000 m² nybygg per år i denne kategorien. I 2020 og 2021 var det cirka 25 000 m² som fikk igangsettingstillatelse. I 2022 var tallet høyere enn normalt på cirka 140 000 m², men 103 000 m² av dette er igangsettingstillatelsen til næringsbygget Construction City på Ulven.

Figur 7.16 viser en oversikt i kart der hver sirkel representerer enten et nybygg eller utvidelse av eksisterende bygg med næringsareal mellom 2008-2022. Sirklene er farget etter næringskategori og størrelsen er mengde næringsareal.

Det har i perioden vært en stor konsentrasjon av utbygging i sentrum av Oslo, særlig innenfor kontor og administrasjon og handel og tjenester. Her er utbyggingen av Bjørvika og særlig Barcode-rekken tydelig. De større kontorbyggene på Skøyen, Nydalen, Løren, Helsefyr og Bryn kommer også tydelig frem innenfor kontor og administrasjon.

Innenfor handel og tjenester er det mange små utbygginger i sentrum og enkelte relativt større utbygginger utenfor sentrum. I sentrum består dette i stor grad av hoteller, serveringssteder, og butikker. Utenfor sentrum er det i stor grad butikker som er i nærheten eller tilknyttet kjøpesentre eller utvidelser av kjøpesentre som utgjør mye av utbyggingen i denne kategorien. For eksempel på Lysaker/Lilleaker, Nydalen og Lambertseter. Det er også noe hotellutbygging.

Industri og lager er tydelig konsentrert i dalbunnen av Groruddalen, og da særlig rundt Alnabruterminalen og på Haraldsrud, og videre oppover mot Nyland og Kalbakken. En stor del av dette er lagerhaller og lagerbygninger, verkstedbygninger, terminaler for gods eller post og noen fabrikkbygninger og annen type industribygg. Det er samtidig flere relativt mindre nybygg eller utvidelser spredt over hele byen. Disse er stort sett oppført med bruksformål annen industribygning eller annen lagerbygning i matrikkelen.

Kultur og idrett er også konsentrert med store utbygginger i sentrum av byen, men det finnes også mindre utbygginger over hele byen. Dette er idrettshaller, andre typer idrettsbygninger, kulturhus, og ungdomsklubber særlig.

Innovasjonsdistrikter – dagens status

- Oslo Science City (OSC) med utgangspunkt i kunnskapsmiljøene på Gaustad/Blindern
- Hovinbyen sirkulære Oslo (HSO), med utgangspunkt i området mellom Kretsløpsparken på Haraldrud og Construction City på Ulven

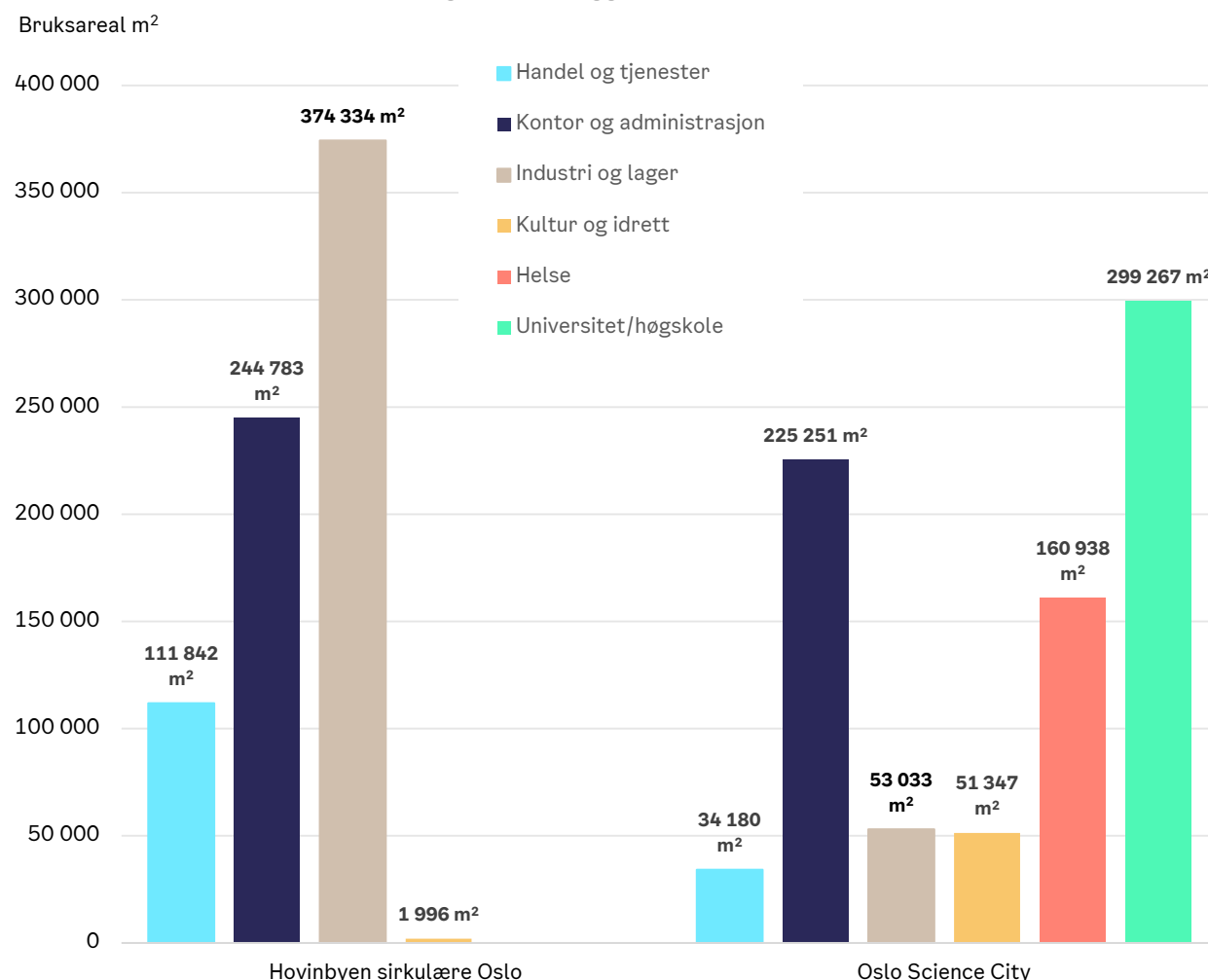
- Punkt Oslo, med utgangspunkt i kunnskapsmiljøene knyttet til OsloMet og Høyskolen Kristiania.

Innovasjonsdistriktene er fortsatt tidlig i utviklingen. OSC og HSO er geografisk avgrenset. Punkt Oslo er foreløpig ikke avgrenset. Oslotrender vil i fremtidige utgaver følge utbyggingsmønster for næring i innovasjonsdistriktene. Denne utgaven beskriver dagens fordeling av næring i de to innovasjonsdistriktene som er avgrenset som et startpunkt.

I Hovinbyen sirkulære Oslo utgjør industri og lager over halvparten av næringsarealet. Videre utgjør kontor og administrasjon 33 prosent, handel og tjenester 15 prosent og kultur og idrett 0,3 prosent.

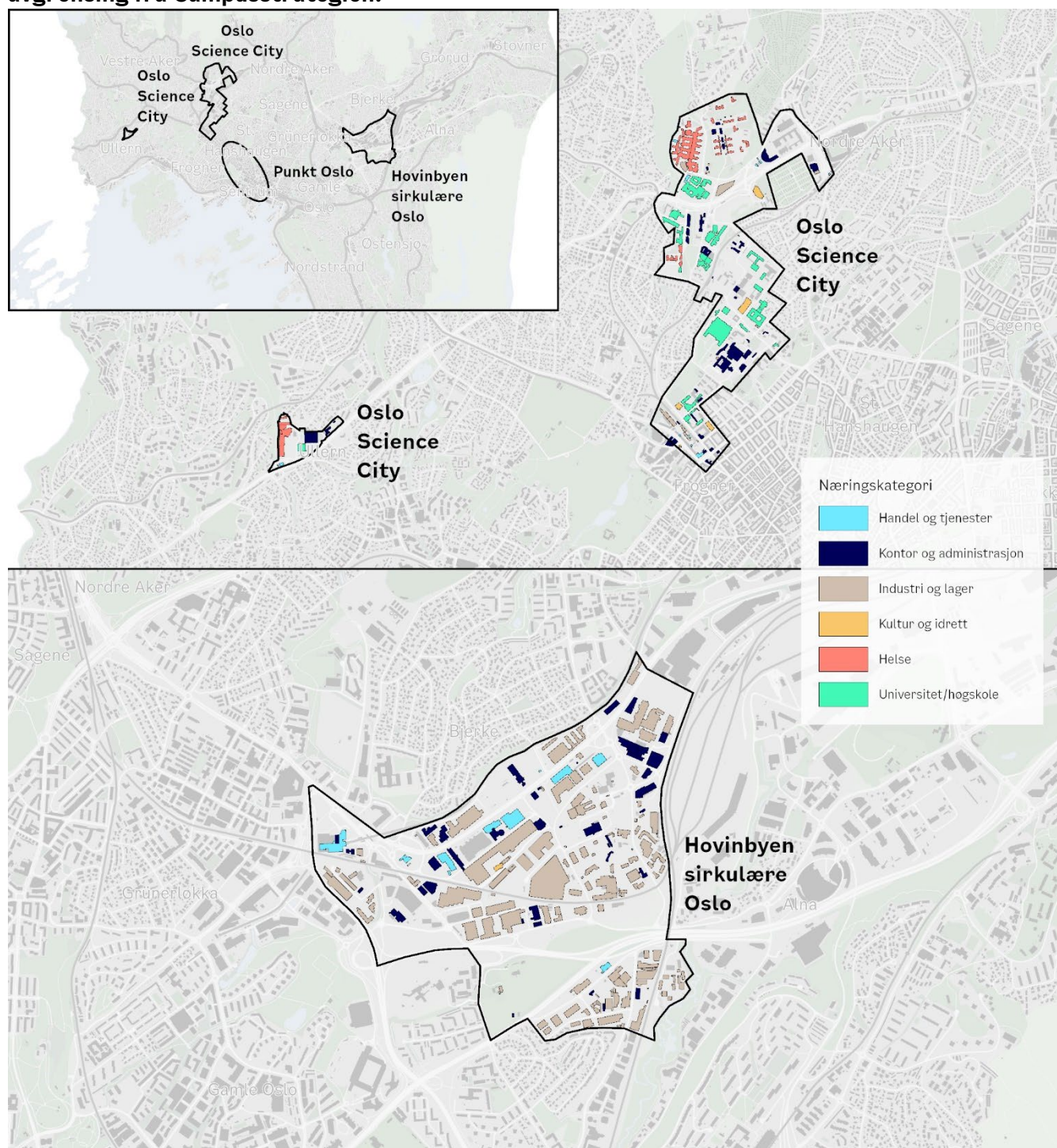
I Oslo Science City er også helse og universitet/høgskole inkludert som egne næringskategorier siden disse utgjør en sentral del av innovasjonsdistriktets kunnskapsmiljø. Universitet/høgskole utgjør 36 prosent av næringsarealet. Videre utgjør helse 20 prosent, kontor og administrasjon 27 prosent, industri og lager 6 prosent, kultur og idrett 6 prosent og handel og tjenester 4 prosent av næringsarealet.

Figur 7.17. Dagens fordeling av næringsareal i Hovinbyen sirkulære Oslo og Oslo Science City. Helse og universitet er inkludert som to kategorier i tillegg.

Kilde: Matrikkelen per mars 2023. Nybygg og ombygginger/påbygg/tilbygg som er tatt i bruk fordelt til næringskategorier etter bygningstype. Næringsareal fra BRA annet for et utvalg bygningstyper.

Figur 7.18. Dagens fordeling av næringsareal i Hovinbyen sirkulære Oslo og Oslo Science City. Helse og universitet er inkludert som to kategorier i tillegg. Punkt Oslo omtrentlig avgrensning fra Campusstrategien.

Kilde: Matrikkelen per mars 2023. Nybygg og ombygginger/påbygg/tilbygg som er tatt i bruk fordelt til næringskategorier etter bygningstype.

Næringsutbygging og samordnet areal- og transportplanlegging (ATP)

Tabell 7.1 viser andeler av totalt næringsareal innenfor områdetyper fra kommuneplanen. Kategoriseringen av næringer som er brukt her er ganske grov og tallene bør sees på som anslag. Den største andelen av veksten har skjedd i indre bysone som har fått 37 prosent av de nye næringsarealene. Samlet har 52 prosent av nye næringsarealer kommet i de fem indre bydelene og 48 prosent i ytre bydeler. Utviklingsområdene i ytre by har fått nest størst andel av nye næringsarealer igjennom perioden med 36 prosent mens 17 prosent av arealene er etablert i den øvrige byggesonen.

Tabell 7.1 Andeler av nytt næringsareal i bydeler og i områdetyper fra kommuneplan

Bydelstilhørighet (administrative grenser)	Områdetype i kommuneplan					Totalt
	Indre bysone	Utviklingsområder	Stasjonsnære områder	Småhusplanen	Øvrig byggesone	
Indre bydeler	37 %	12 %	0 %	0 %	3 %	52 %
Ytre bydeler	0 %	23 %	11 %	0 %	14 %	48 %
Vest	0 %	5 %	7 %	0 %	6 %	17 %
Øst	0 %	15 %	1 %	0 %	6 %	22 %
Sør	0 %	4 %	3 %	0 %	2 %	9 %
Totalt	37 %	36 %	11 %	0 %	17 %	100 %

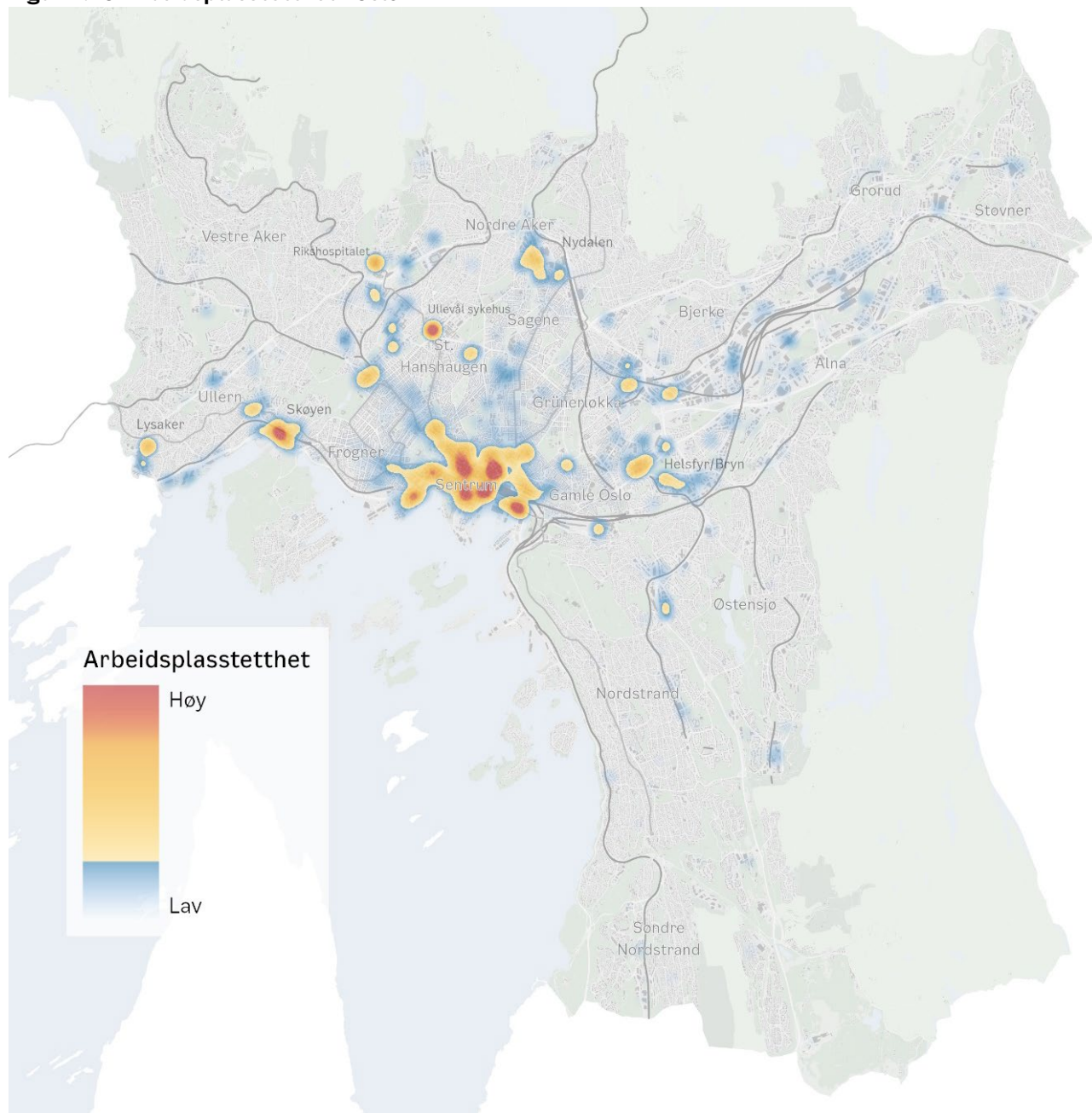
Kilde: Matrikkelen per mars 2023. Nybygg og ombygginger/påbygg/tilbygg som er tatt i bruk. Næringsareal fra BRA annet for et utvalg bygningstyper.

Arbeidsplasstetthet

Figur 7.19 viser arbeidsplasstettheten i Oslo per 2022. Det er høyest tetthet av arbeidsplasser i sentrum og i de sentrale kollektivknutepunktene, samt ved institusjonsområder som Gaustad, Blindern og Ullevål. Det er imidlertid store forskjeller på hvor ulike typer næringsliv etablerer seg i Oslo.

Sentrum og kollektivknutepunktene langs Ring 3, og langs E18 mellom Skøyen og Lysaker, består i stor grad av kontorarbeidsplasser. Langs Akerselva finnes sterke konsentrasjoner av både kunst- og kulturproduksjon og noe industriproduksjon, mens Groruddalen og deler av Hovinbyen er preget av industri, lager og logistikk. Områdene rundt Universitetet i Oslo og opp mot Gaustad utpeker seg med en høy konsentrasjon av forsknings- og helserelaterte virksomheter tilknyttet Rikshospitalet og universitetet på Blindern.

Figur 7.19 Arbeidsplassstetthet i Oslo

8. Persontransport og mobilitet

Hovedtrender

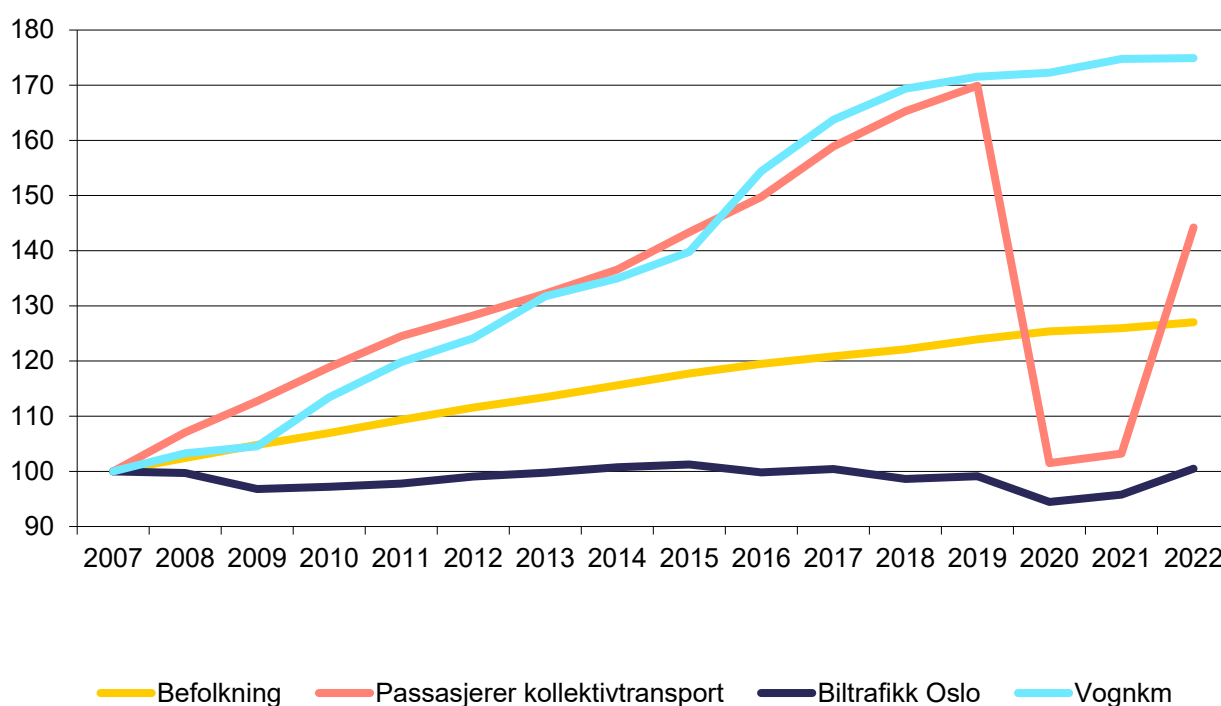
- Det økte transportbehovet som følger av befolkningsveksten dekkes i Oslo av klimavennlige alternativer.
- Antall kollektivreiser i Oslo har hatt en økning på 28 prosent siden 2011. Det er buss og t-bane som står for det meste av økningen.
- Befolkningens tilfredshet med sykkeltilrettelegging øker, mens tilfredsheten med tilrettelegging for fotgjengere er stabil.
- Andelen elektriske kjøretøy (personbil, varebil, lastebil og buss) har økt kraftig siden 2015.
- Andelen av sysselsatte som pendler til Oslo har vært relativt stabil de siste 10 år, men antallet øker naturlig som følge av befolkningsvekst og flere sysselsatte. Det har vært en liten økning i andelen sysselsatte som pendler fra Oslo.

I Nasjonal transportplan er det lagt til grunn at persontransportveksten i byområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange, det vil si nullvekst i persontransport med bil. Oslo vokste med 50 000 innbyggere fra 2015 til 2022, og i tillegg vokser befolkningen i pendlerkommunene rundt. Det krever derfor en betydelig samordnet innsats fra flere aktører å nå nullvekstmålet.

8.1 Trafikkmengder

Med unntak av pandemiårene har biltrafikken i Oslo ligget omtrent på samme nivå de siste 15 årene, jf. figur 8.1 som viser veksten i biltrafikk og kollektivtrafikk i Oslo sammenlignet med befolkningsveksten med utgangspunkt i indeksåret 2007. Oslo har dermed i stor grad klart å holde det nasjonale nullvekstmålet for persontransport med bil. Reiser med kollektivtrafikk hadde en kraftig økning frem mot pandemien i 2020, hvor utviklingen snudde og Oslo opplevde en betydelig nedgang i bruken av kollektivtransport.

Figur 8.1. Vekst i biltrafikk og kollektivtrafikk i Oslo sammenlignet med befolkningsveksten. Indeksår: 2007

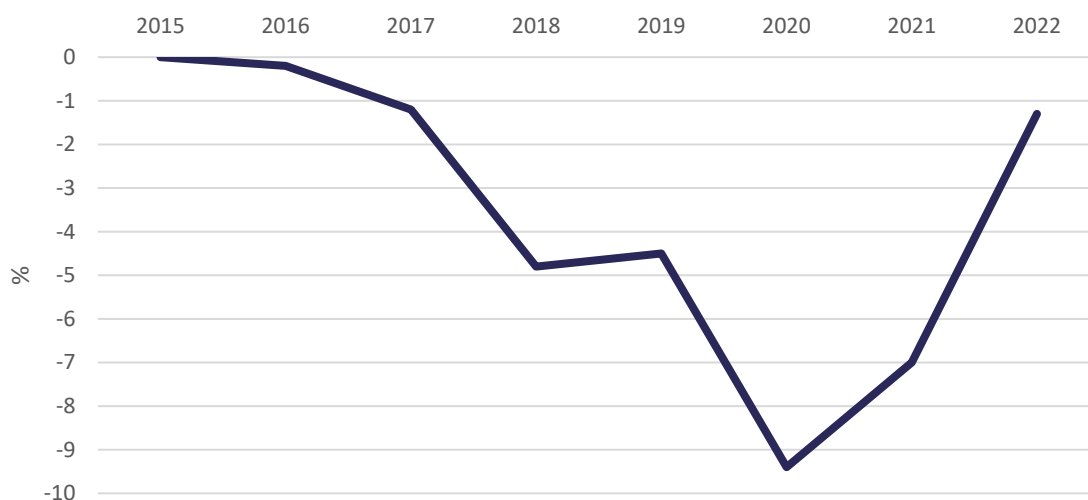
Kilde: Ruter (spesialbestilling). «Vognkilometer» viser kjørelengde i alt for kollektivtrafikken, inkl. posisjons- og tomkjøring, og er dermed et mål på størrelsen på transporttilbudet.

Som vi ser i figur 8,2, viser tellinger i bomsnittet at det i 2022 var en økning i antall passeringer sammenlignet med 2021, 2020 og 2019. Trafikken som passerte Osloringen i 2022 var likevel 1,3 prosent under sammenligningspunktet 2015.

I en analyse utført av Transportøkonomisk institutt (TØI) på bestilling av samarbeidsgruppen PROSAM, som består av Bymiljøetaten, Plan- og bygningsetaten og flere andre aktører, fremkommer det at pandemien bidro til endringer i hvordan Oslos befolkning reiser.¹ Den største endringen er at det foretas flere fritidsreiser til uorganiserte aktiviteter og at de fleste av disse skjer til fots. Videre viser analysen at det foretas flere enkeltreiser, det vil si at vi har mindre sammensatte reisekjeder. Mange reiser starter og ender ved bosted. Det ble også gjennomført færre reiser i morgenrush under pandemien. Antall reisende med kollektivtransport sank som nevnt drastisk under pandemien, og selv om påstigningstallene har økt, ligger antall reiser med kollektivtrafikk i første halvår 2023 fortsatt under nivået før pandemien.

¹ PROSAM (2023): Rapport 252: Slik reiser vi før, under og etter koronapandemien - Frokostseminar 2. juni 2023.

Figur 8.2 Trafikk i Osloringen. Endring i antall passeringer (prosent) sammenlignet med basisåret 2015.

Kilde: Byrådets årsberetning 2022, med tall innhentet fra Oslopakke 3.

Oslopakke 3 og byvekstavtalen

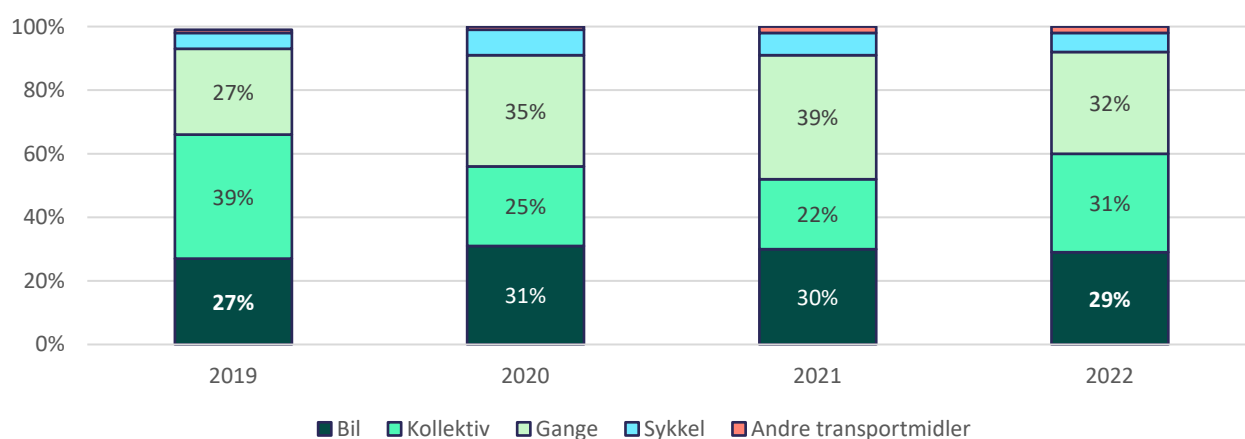
Oslopakke 3-avtalen og byvekstavtalen, med tilleggsavtaler, er avtaler om finansiering av infrastrukturtiltak og drift av kollektivtrafikken i Oslo og Akershus. Avtalene skal bidra til å nå klima- og trafikkmålene og legge til rette for en arealutvikling som bygger opp under målene. Revidert Oslopakke 3-avtale fra 2016 for perioden 2017-2036, med tilleggsavtaler, er en avtale mellom Oslo kommune og Viken fylkeskommune om bompengoordningen og finansieringen av kollektiv- og sykkelinfrastruktur og drift av kollektivtrafikken. I perioden er det forventet 73,6 milliarder 2016-kroner i bompengeinntekter. I tillegg kommer kommunale og fylkeskommunale midler.

Byvekstavtalen fra 2019, med tilleggsavtale fra 2021, er en avtale mellom staten, Viken fylkeskommune og kommunene Oslo, Bærum, Nordre Follo og Lillestrøm. Avtalen er et virkemiddel for å nå målet om at veksten i persontransporten skal tas med kollektivtransport, sykling og gange. Byvekstavtalen skal også bidra til mer effektiv arealbruk og mer attraktive by- og tettstedssentre. Avtalen ble inngått i 2019 for perioden 2019-2029, mens en tilleggsavtale ble inngått i 2021. I avtaleperioden er det lagt til grunn 21,9 milliarder 2021-kroner i statlig tilskudd til blant annet Fornebubanen, knutepunktutvikling og kollektiv- gange- og sykkelveiltak.

8.2 Reisemiddelfordeling

Grønne mobilitetsformer styrket seg samlet sett i 2022 sammenlignet med 2020 og 2021 (målt i andeler). Under pandemien økte bilens andel mye, mens denne ble litt mindre igjen i 2022. Likevel er det fortsatt slik at andelen bilreiser er høyere i 2022 enn den var før pandemien, jf. figur 8.3 som viser hvordan daglige reiser i Oslo fordeler seg på forskjellige reisemidler i perioden 2019-2022.

Figur 8.3. Reisemiddelfordeling daglige reiser i Oslo. 2019-2022. Prosent.

Kilde: Ruter (spesialbestilling)

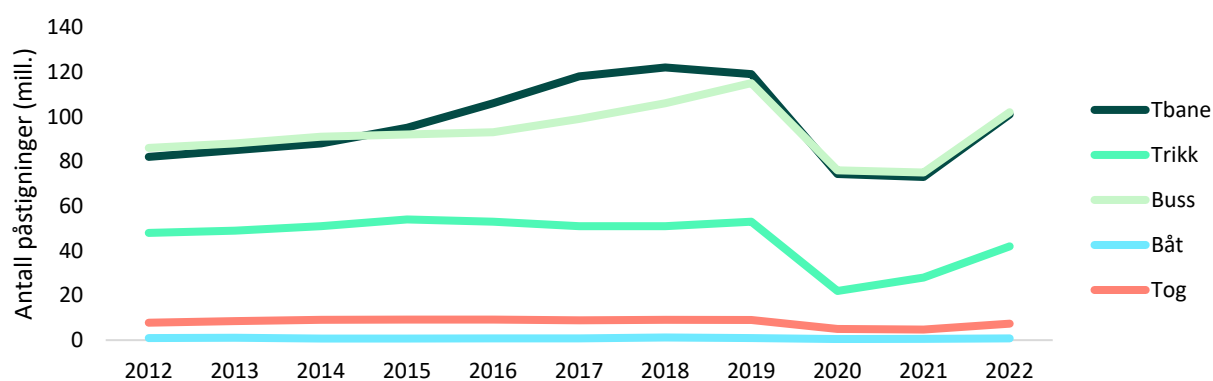
Ruters markedsinformasjonssystem

Ruters markedsinformasjonssystem (MIS) er Ruters løpende spørreundersøkelse som har befolkningen (over 15 år) i Oslo og tidligere Akershus som målgruppe (uavhengig av kollektivbruk). Undersøkelsen gjennomføres på telefon og kartlegger et representativt utvalg av befolkningens reisevaner og tilfredshet med kollektivtilbudet. Rundt 14 400 intervjuer gjennomføres per år, fordelt jevnt utover året.

8.3 Kollektivtransport

Kollektivtransporten utgjør en betydelig andel av persontrafikken i Oslo, som det fremgår av figur 8.3. I Oslo opplevde kollektivtrafikken en stor vekst i antall reiser i årene før pandemien, og i perioden 2012–2019 økte antall påstigninger med 32 prosent. Spesielt var det stor vekst på T-banen, med en økning på 45 prosent i perioden. Etter at passasjertallet ble redusert til om lag 60 prosent av det normale nivået i pandemiårene 2020 og 2021, ble 2022 preget av ny vekst og omstilling til en ny normal.

Figur 8.4. Antall reiser med kollektivtransport i Oslo.

Kilde: Ruter (spesialbestilling)

Det ble gjennomført 253 millioner kollektivreiser i Oslo i 2022. En "reise" er en påstigning, slik at en reise med ett bytte underveis, telles som to reiser. Dette var en oppgang på 40 prosent fra 2021, men fortsatt 15 prosent lavere enn i 2019. Spesielt indre by blir berørt av en rekke trender:

- Oslo huser svært mange kontorarbeidsplasser. Økt bruk av hjemmekontor sammenliknet med før pandemien, og dermed færre arbeidsreiser der kollektivandelen er høy, slår hardt ut på påstigningstallene.
- Overganger/bytter og returreiser fra bosatte utenfor Oslo er redusert som følge av hjemmekontor.
- Færre kjøper månedskort, og det er dermed færre som kan foreta ekstra reiser uten ekstra kostnad.
- Mange korte reiser som tidligere ble foretatt med kollektivtransport, er byttet ut med gange eller mikromobilitet. Dette er et resultat av
 - at færre kjøper månedskort
 - at det er flere aktører i markedet som blant annet tilbyr mikromobilitet
 - at det under pandemien ble etablert nye reisevaner da de reisende ble oppfordret til ikke å reise kollektivt, men heller sykle eller gå.
- Når de andre trendene fører til at publikum velger å ikke kjøpe månedskort, brukes kanskje andre fremkomstmidler, eller at flere dropper å reise med kollektivt fremfor å kjøpe enkeltbillett. Dette er antakelig medvirkende at publikum i større grad vurderer hver enkelt reise.

Det er imidlertid vanskelig å si hvor mye hvert punkt utgjør alene og hvor mye de spiller sammen og forsterker hverandre.

Organisering av kollektivtransporten

Ruter AS er et felles administrasjonsselskap for kollektivtransport i Oslo og Viken. Selskapet er eid av Oslo kommune (60 %) og Viken fylkeskommune (40%). Ruter planlegger, administrerer, kjøper og markedsfører kollektivtransporttilbudet i Oslo og Akershus, unntatt jernbane og kommersielle ruter.

Sporveien AS utfører transporttjenester på oppdrag fra Ruter, vedlikeholder og oppgraderer trikker og t-banetrokker og drifter, vedlikeholder og utvikler infrastrukturen. Selskapet er heleid av Oslo kommune.

Jernbanedirektoratet, som er underlagt Samferdselsdepartementet, har ansvar for kjøp av persontransport med tog. Direktoratet har avtale med Vy, som kjører lokaltog og regiontog i Oslo-området. Det er videre inngått en egen avtale mellom Jernbanedirektoratet, Oslo kommune og Viken fylkeskommune om felles takster og billetter på tog og Ruters transportmidler i Ruter-området.

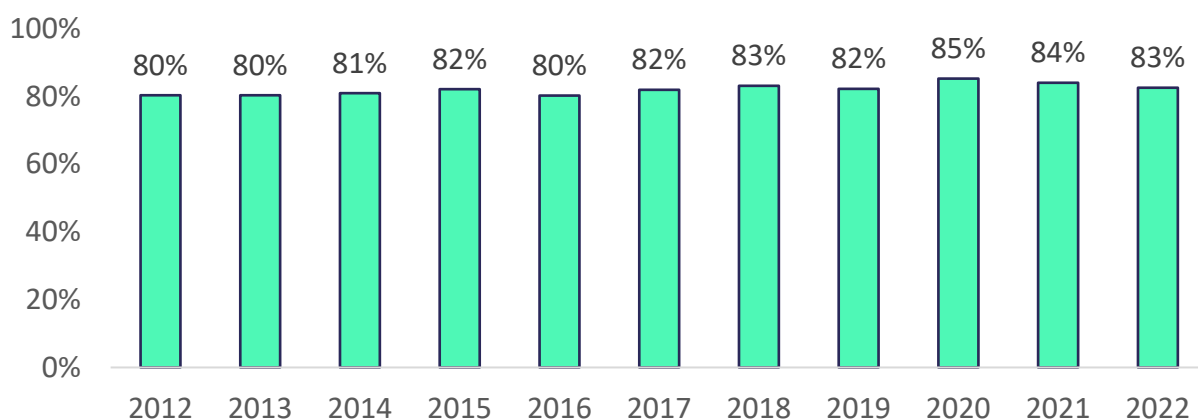
Kommersielle aktører kan drive buss- og båtruter innenfor nærmere lovbestemte rammer. Det finnes derfor en rekke ekspressbuss- og flybussruter i tillegg til det offentlig initierte rutetilbudet. Dessuten er Flytoget et kommersielt drevet tilbud. De kommersielle tilbyderne velger i hovedsak sine egne ruter og setter sine egne billettpriser og rabatter.

Trikketraséene går gjennom mange områder hvor det foretas korte reiser, hvor mange nå sykler eller går mer enn før pandemien. I tillegg går mange trikketraséer i områder hvor mange kan ha hjemmekontor, og gjennom områder med stor kontortetthet. Dette kan forklare hvorfor trikken har blitt særlig berørt av utviklingen og har hatt størst nedgang siden 2019 (-21 %), og hvorfor den øker mest i prosent mellom 2021 og 2022 (50 %). I motsatt ende av skalaen finner vi buss- og båtreiser som falt med 11 prosent mellom 2019 og 2022 og som «bare» øker med 33 og 36 prosent fra 2021 til 2022.

Kvalitet på kollektivtilbudet

Ruters markedsinformasjonssystem viser at det i pandemiårene var svært høy tilfredshet med kollektivtilbudet i Oslo, med 85 prosent «høy tilfredshet» i 2020 og 84 prosent i 2021. I 2022 sank tilfredsheten noe, til 83 prosent, og nedgangen kan delvis skyldes overgang fra god plass om bord til at det nå er trangere i rushtiden. Utviklingen kan også skyldes at det har vært stor oppmerksomhet knyttet til justeringer i rutetilbudet, og varslet risiko for ytterligere justeringer, som følge av at Ruter har hatt en usikker finansieringssituasjon etter pandemien. Som figur 8.5 viser har tilfredsheten med standarden på kollektivtilbudet i Oslo i årene 2012 til 2022 likevel vært relativt stabil. De som ikke har førerkort er mer fornøyde enn dem som har, og de som ikke disponerer bil er mer fornøyde enn dem som gjør det. Tilfredsheten er størst i aldersgruppen 30–39 år og blant dem over 60 år.

Figur 8.5. Tilfredshet med standarden på kollektivtilbudet i Oslo. 2012-2022.

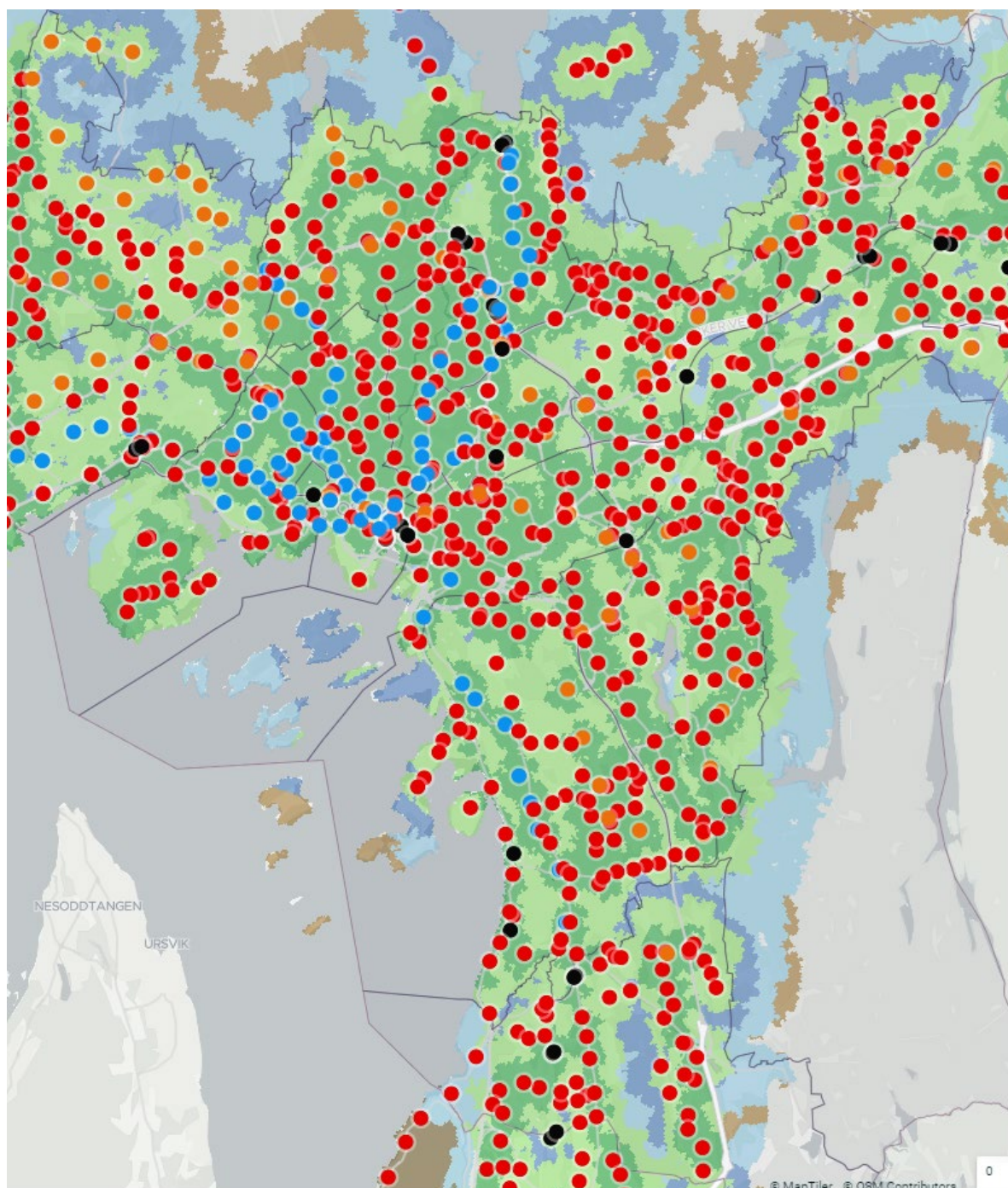

Kilde: Ruter (spesialbestilling)

For at kollektivtrafikken skal være et godt alternativ til bil, er antall avganger, at du kommer dit du skal, pris, kvalitet og hvor lang tid det tar, avgjørende faktorer. Ruter benytter begrepet *tilbudskvalitet* for å beskrive kvaliteten i kollektivtilbudet. Tilbudskvalitet er kombinasjonen av avstand til nærmeste holdeplass og antall avganger fra denne holdeplassen.

En analyse av tilbudskvalitet i Oslo er vist i figur 8.6. Kategorisering av tilbudskvalitet er angitt i tabellen under figuren, og er en standard som benyttes på landsbasis. Kartet viser ikke hvor godt tilbudet er i form av kapasitet, reisetid eller tilgjengelighet til ulike målepunkter i byen. Det er derfor forventet at tilbudskvaliteten i bynære områder skal ligge i den øvre del av skalaen. Det er tatt utgangspunkt i bussfrekvens i morgenrush på hverdager. Figur 8.7 viser kollektivtilgjengeligheten forskjellige plasser i Oslo, og også her ser vi at det er særlig stor tilgjengelighet i sentrum og indre by, samt ved sentrale kollektivknutepunkter i ytre by.

Figur 8.6. Tilbudskvalitet kollektivtransport.

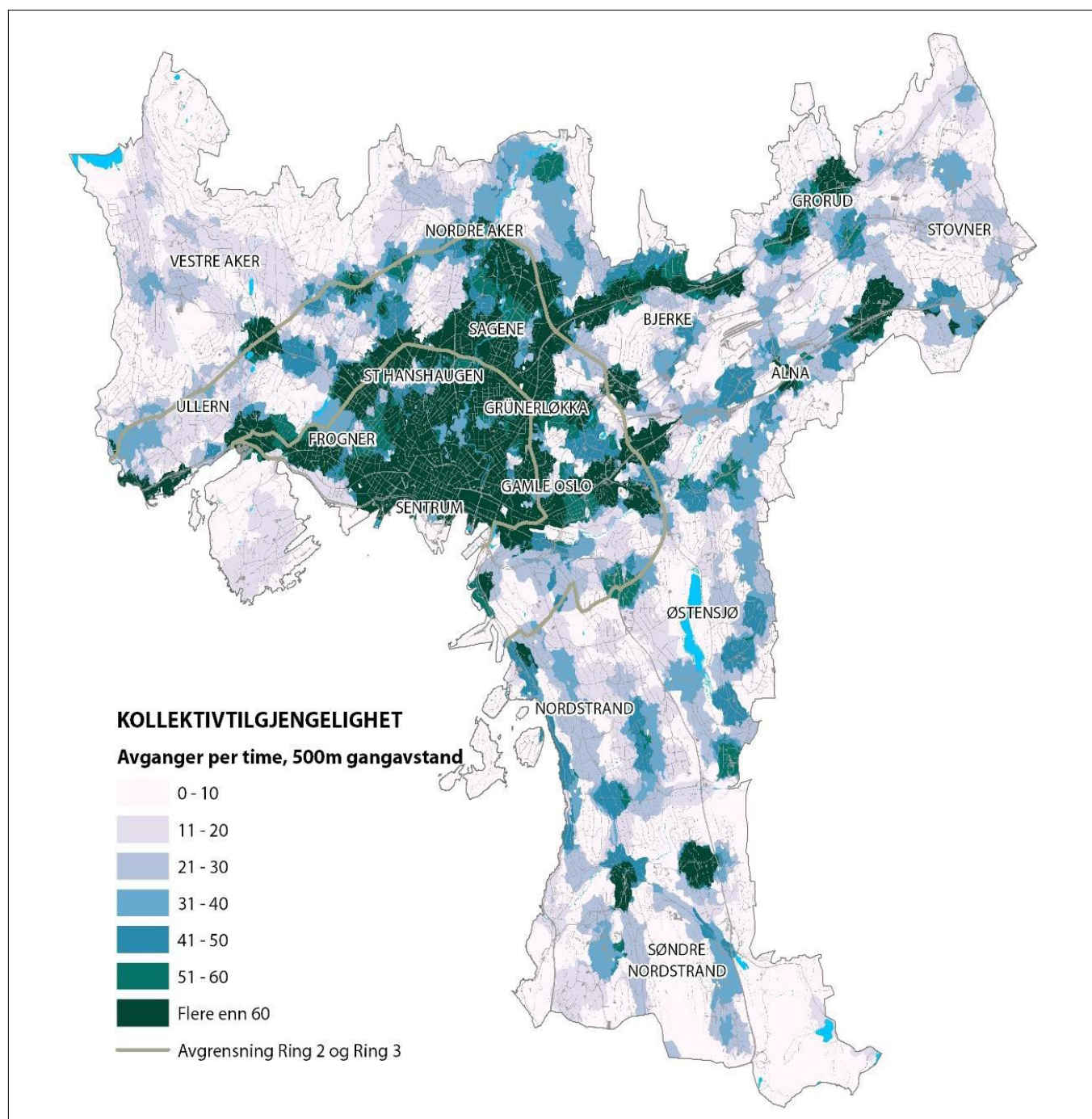

Kilde: Ruter (spesialbestilling). De røde prikkene er bussholdeplasser, de blå trikkeholdeplasser, de oransje T-banestasjoner, og de svarte er jernbanestasjoner.

Tabell 8.1. Fargekoding til figur 8.6.

	Under 500 m	500 m – 1 km	1 km – 1,5 km	1,5 km – 2 km
≥ 8 avganger/time	Utmerket	Veldig bra	Middels	Middels
≥ 4 avganger/time	Veldig bra	Bra	Middels	Dårlig
≥ 2 avganger/time	Bra	Middels	Dårlig	Dårlig
≥ 1 avganger/time	Middels	Dårlig	Dårlig	Veldig dårlig
< 1 avganger/time	Veldig dårlig	Veldig dårlig	Veldig dårlig	Veldig dårlig

Figur 8.7. Kollektivtilgjengelighet

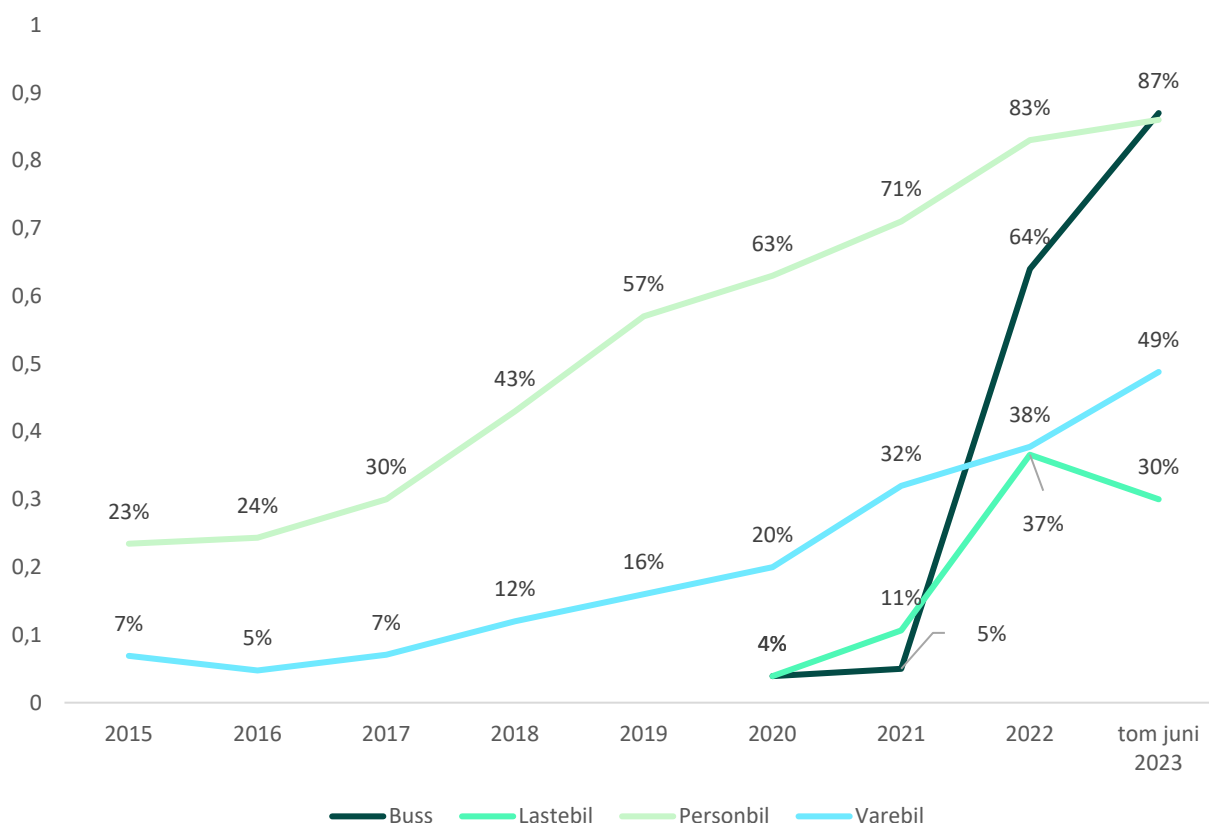

Kilde: Ruter (spesialbestilling)

8.4 Biltrafikk og bilhold

Salget av nye elektriske kjøretøy har økt kraftig de siste årene, og elektrifiseringen av bilparken i Oslo har kommet vesentlig lengre enn i Norge som helhet.² Andelen elektriske personbiler i nybilsalget i Oslo var 86 prosent per 30.06.23, mens 47 prosent av nye varebiler var elektriske. Av nye tunge kjøretøy var 30 prosent elektriske, eller kan gå på biogass. Når det gjelder buss er det store utslag mellom enkeltår, avhengig av om for eksempel Ruter har anskaffet busser (antall fabrikknye busser i 2022 var for eksempel 132). Figur 8.8 viser utviklingen i salg av utslippsfrie biler, fordelt på forskjellige typer bil, samt buss. Andelen elektriske personbiler av total bilpark i Oslo var 36 prosent per 30.06.2023, mens tilsvarende tall for landet i sin helhet var 22 prosent. For varebiler og lastebiler i Oslo lå andelen på henholdsvis 15 og 10 prosent (se mer om utviklingen i figur 8.9). En utslippsfri kjøretøypark vil bidra vesentlig til å redusere klimagassutslippene i Oslo, samt bidra til redusert støy og NO_x-utslipp. Gjennomsnittsalderen for personbilparken i Oslo har gått ned fra 7,8 år i 2015 til 7,5 år i 2022.³ For varebiler har gjennomsnittsalderen i samme periode gått opp fra 4,7 til 5 år.

Figur 8.8. Utvikling i salget av nye utslippsfrie personbiler, varebiler, lastebiler og busser i Oslo (prosent). 2015-2023 (per juni).

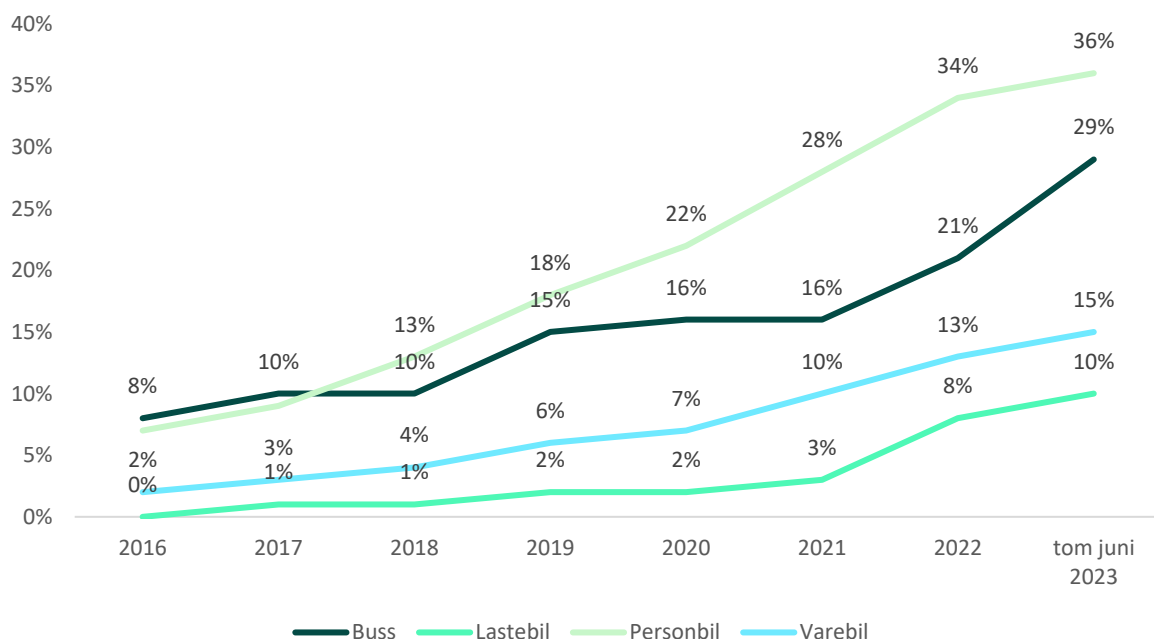

Kilde: Klimabarometeret, personbil. Klimabarometeret bygger på statistikk fra Opplysningsrådet for veitrafikk, OFV. Lastebiler som kjører på biogass er inkludert i lastebiltallene.

² Se blant annet [Klimabarometeret](#) sine sider om personbil

³ [SSB.no. Bilparken. Tabell 05528.](#)

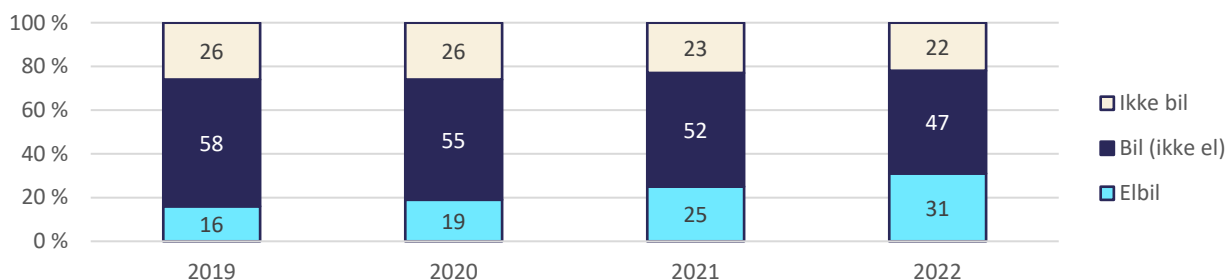
Figur 8.9. Utvikling av utslippsfrie personbiler, varebiler, lastebiler og busser som andel av total kjøretøypark i Oslo. 2016-2023 (per juni).

Kilde: Klimabarometeret, personbil. Klimabarometeret bygger på statistikk fra Opplysningsrådet for veitrafikk, OFV. Lastebiler som kjører på biogass, er inkludert i lastebiltallene.

Antall biler per innbygger har holdt seg stabilt fra 2015 til 2022, og 36 prosent av Oslos befolkning eier bil i 2022. Samtidig kan det se ut som stadig flere har tilgang til bil, jf. figur 8.10 som viser utviklingen i andelen over 18 år som har *tilgang til bil* i Oslo og Akershus mellom 2019 og 2022. Nye former for delingsmobilitet, som for eksempel bilkollektiv, kan sannsynligvis være en del av forklaringen.

Figur 8.10. Tilgang til bil: Andel som har tilgang til bil i Oslo og Akershus

Kilde: Ruters markedsinformasjonssystem (MIS)

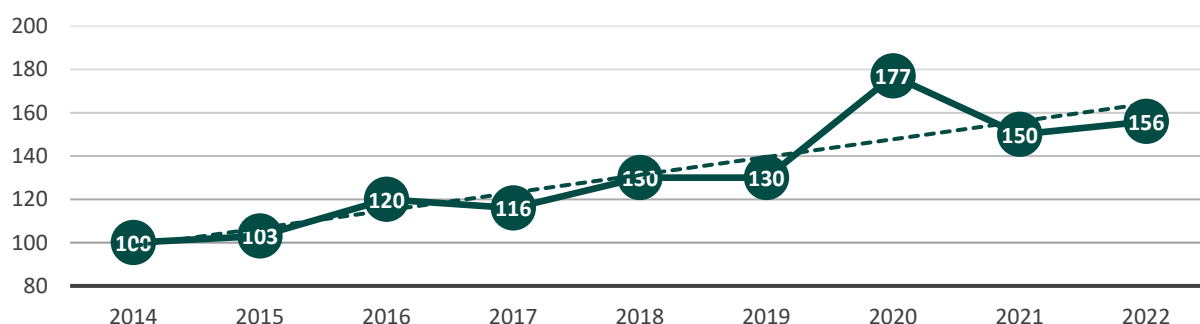
Bymiljøetaten har tilrettelagt for 600 oppstillingsplasser for bildeling på offentlig grunn som en del av en prøveordning. Hensikten med prøveordningen er å a) redusere samlet bilbruk i Oslo kommune, b) stimulere til miljøvennlige transportformer og, c) redusere areal av offentlig gate som brukes til parkering. En evaluering utarbeidet av Asplan Viak⁴ høsten 2022 viser at prøveordningen i stor grad har bidratt, eller vil bidra, til å oppnå målene på lengre sikt. Videre er Bymiljøetaten i gang med å tilrettelegge for ytterligere 400 oppstillingsplasser for bildeling, slik at Oslo oppnår opptil 1 000 oppstillingsplasser på offentlig grunn.

⁴ Asplan Viak (2022) Evaluering av prøveordningen for bildeling i Oslo

8.5 Sykkel og gange

Mange korte reiser som kunne vært utført med sykkel, utføres i dag med bil eller kollektiv. Som figur 8.3 viste, så stod sykkel for 6 prosent av reisene i Oslo i 2022, mens reiser foretatt til fots stod for 32 prosent. Dette er noe lavere enn under pandemiårene, men høyere sammenlignet med 2019. Blant de 8 største byområdene i Norge er gangandelen høyest i Oslo-området, mens sykkelandelen er lavere enn i Stavanger- og Kristiansandsområdet.⁵ Ved sykkeltelepunktene som drives av Statens vegvesen og Bymiljøetaten økte antallet passeringer med 56 prosent fra 2014 til 2022, jf. figur 8.11. Her ser vi også at det var en særlig markant oppgang i 2020, som sannsynligvis skyldes endrede reisevaner under koronapandemien. Antall passeringer her er ikke det samme som totale reiser.

Figur 8.11. Sykkelindeks for Oslo (2014=100)

Kilde: Bymiljøetatens årsberetning 2022

De senere årene har det blitt vanligere med elsykler og el-lastesykler, noe som øker potensialet for hvilke turer som kan utføres med sykkel. Med hjelpemotor blir topografi og distanse mindre barrierer, og lastesykler kan redusere behovet for å benytte bil til frakt. I 2013/2014 hadde 1 prosent av Oslos befolkning elsykkel, mens dette i 2021 hadde økt til 14 prosent.⁶ Personer med elsykkel sykler mer enn de som kun har vanlig sykkel, og gjør noe færre reiser med alle andre transportformer. I en analyse av Reisevaneundersøkelsen 2018/2019⁷ fant man at blant bosatte i Oslo sykler de med tilgang til elsykkel på 19 prosent av sine daglige reiser mot 8 prosent blant de som kun hadde tilgang til vanlig sykkel. De som har elsykkel benytter denne i stor grad året rundt, og særlig blant de med el-lastesykkel og el-longtail-sykler er det en høy andel vintersykklister; henholdsvis 83 og 92 prosent i 2021.⁸

I Oslo var det i 2022 totalt 276 kilometer kommunal og statlig sykkelvei, mot 179 kilometer i 2015. Av disse ble 120 kilometer drevet med driftsstandard A i vintersesongen 2022/23, hvilket blant annet innebærer at brøyting skal starte senest en time etter snøfall, det skal brøytes minimum hver fjerde time under snøfallet, og det skal i utgangspunktet være ferdig brøytet senest fire timer etter endt snøfall. Som hovedregel driftes de tilliggende fortauene også med driftsstandard A.⁹ Siden 2015/2016 har vintersykeltrafikken over sykkeltelepunktene i Oslo mer enn fordoblet seg, jf. figur 8.12. Her ser vi også en særlig markant oppgang under vinteren 2019/2020 og 2020/2021, noe som igjen sannsynligvis er koblet til hvordan folk endret sine reisevaner under koronapandemien.

⁵ PROSAM- Rapport 242: Reisevaner i Oslo og Viken. En analyse av nasjonal reisevaneundersøkelse 2018/19 (2021)

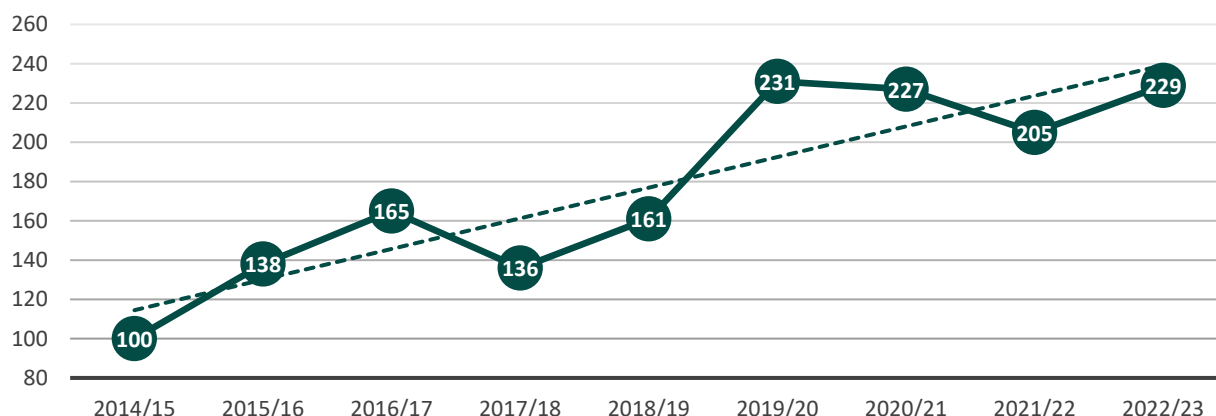
⁶ PROSAM-rapport 251: Endringer i reisevaner i Oslo og Viken under koronapandemien. En analyse av data fra den nasjonale reisevaneundersøkelsen (2023)

⁷ PROSAM- Rapport 242: Reisevaner i Oslo og Viken. En analyse av nasjonal reisevaneundersøkelse 2018/19 (2021)

⁸ Norsk elbilforening, Elbilsyklisten (2021)

⁹ Oslo kommune, brøyting og strøing

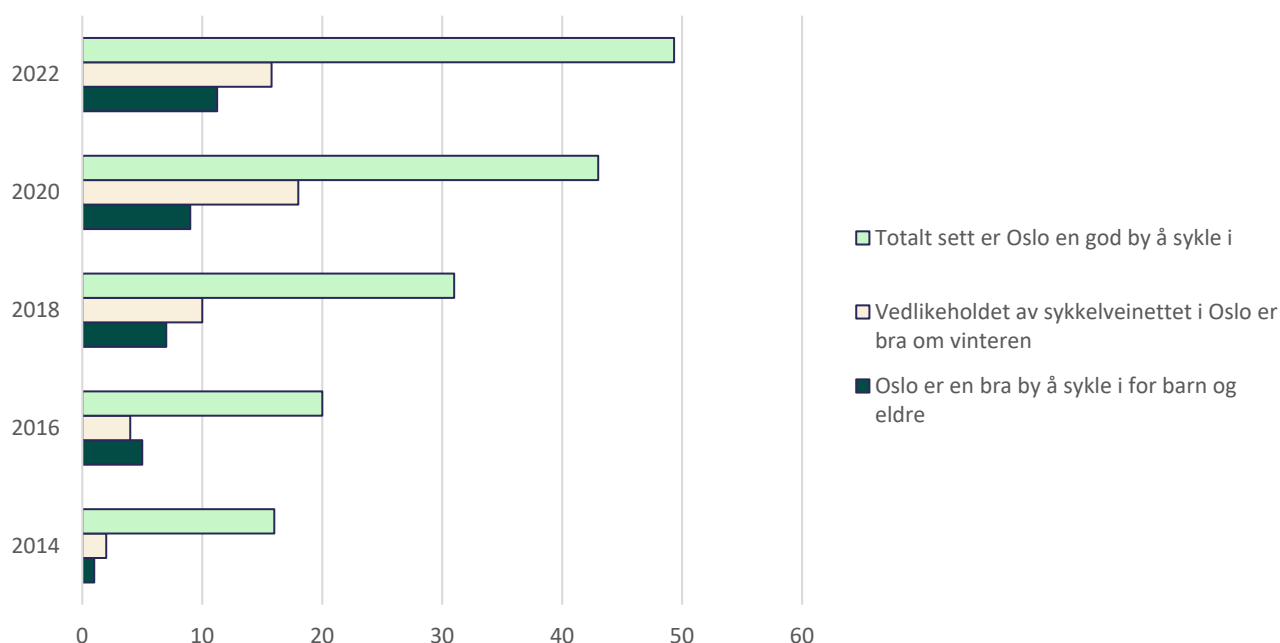
Figur 8.12. Vintersykeltrafikk i Oslo (2014/15=100)

Kilde: Bymiljøetatens årsberetning 2022

Brukernes tilfredshet med gangstrukturen i Oslo-området er god, og har ligget stabilt rundt 80 prosent siden 2014, med noen mindre variasjoner fra år til år. Det er de eldste (60+) som er minst fornøyd.¹⁰ Tilfredsheten med sykkelinfrastrukturen i Oslo-området er en del lavere enn for ganginfrastrukturen, men tilfredsheten har økt. I 2014 var det 20 prosent som syntes at Oslo «totalt sett er en god by å sykle i», mens det i 2022 hadde økt til 49 prosent, jf. figur 8.13. Det er likevel fortsatt en lav andel (10 %) som i 2022 synes at «Oslo er en bra by å sykle i for barn og eldre» og kun 16 prosent som synes at «Vedlikeholdet av sykkelveinettet i Oslo er bra om vinteren».¹¹

Figur 8.13. Utvalgte tall fra holdningsundersøkelse om sykling i Oslo 2022. Andel som sier seg helt eller delvis enig i påstandene.

Kilde: Holdningsundersøkelse om sykling i Oslo 2022.

¹⁰ PROSAM- Rapport 249: Holdningsundersøkelse om bomstasjoner, trafikk og kollektivtilbud 2022 (2023)

¹¹ Holdningsundersøkelse om sykling i Oslo (2022)

Fra brukerundersøkelsen til Bymiljøetaten kommer det frem at det er større tilfredshet med vinterdriften for gående enn for syklende, men det er store variasjoner fra år til år. I 2022 var 41 prosent fornøyde og 39 prosent misfornøyde med snørydding av fortau.

Bymiljøetaten forvalter bysykkelordningen, med Clear Channel som leverandør (sammen med underleverandør Urban Infrastructure Partner). En brukerundersøkelse fra 2022 viser at majoriteten av brukerne har sesongpass, og at de fleste har vært godt fornøyd med tilbudet. Undersøkelsen viser også at over halvparten av de som benytter elsparkesykkeltilbudet, i tillegg til bysykkel, enten sykler mer eller har uendret bruk med bysykkel. Bymiljøetaten tildeler også tillatelser til tre aktører som tilbyr små elektriske kjøretøy. Denne ordningen er forankret i egen forskrift som setter begrensninger på blant annet antall aktører og antall kjøretøy (8 000). Ut fra egenutviklede digitale innsiktsløsninger, der Bymiljøetaten har innhentet informasjon om ulike kjøretøydata fra elsparkesyklene/elsyklene, ser man at det i hovedsak gjennomføres kortere turer, og at de mest populære turene typisk starter ved de store kollektivknutepunktene, som Nasjonalteateret og Oslo S, og stopper ved populære områder som i Bjørvika og Aker brygge.

8.6 Pendling til og fra Oslo

Pendling er et regionalt fenomen som krever mye av kapasiteten til transportinfrastrukturen i Oslo og regionen. Pendling utgjør også en stor andel av persontransporten som *Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus* tar sikte på å utvikle i miljøvennlig retning.¹² Kunnskap om pendlingsmønstre er derfor viktig for areal- og transportplanlegging i regionen.

Om pendlingsdata

SSB definerer en pendler som en «person som arbeider i en annen kommune enn der de er registrert bosatt». For eksempel er en person med arbeidssted i Oslo kommune, men registrert bosatt i en annen kommune, en *innpendler* til Oslo. En person bosatt i Oslo, som arbeider i en annen kommune, er en *utpendler*. Tallene vi benytter er SSBs registerdata for sysselsetting med data om arbeidskommune og bostedskommune. Ettersom mange jobber deltid, har muligheter for telependling, er på tjenestereise, eller lignende, vil antall som pendler daglig være noe lavere. Statistikken reflekterer altså ikke observerte reiser, men mulige pendlerstrømmer. For mer informasjon, se [SSBs variabeldefinisjon «pendlere»](#) og [SSB, Sysselsetting, tabell 03321 \(2023\)](#).

Pendling til Oslo

Av 528 122 sysselsatte med arbeidssted i Oslo, regnes 200 366 (38 %) som pendlere, jf. tabell 8.2. 78 prosent av pendlerne har adresse i Viken, hvorav 81 prosent (64 % av alle pendlere) er bosatt i en kommune som tidligere var del av Akershus fylke. Pendlere fra resten av Østlandet – Innlandet samt Vestfold og Telemark – utgjør 9 prosent. Av de resterende 12 prosent fra resten av landet, er nær 1 av 3 bosatt i Bergen eller Trondheim.

¹² Akershus fylkeskommune og Oslo kommune. *Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus*.

Tabell 8.2. Antall og andel pendlere til Oslo etter bosted 2015 – 2022.

	Til Oslo totalt	Fra Akershus-kommunene	Fra resten av Viken	Fra resten av Østlandet	Fra resten av Norge
Antall 2015	165 228	106 076	24 077	15 778	19 297
Antall 2022	200 366	128 050	29 226	18 405	24 685
Endring	+ 35 138	+ 21 947	+ 5 149	+ 2 627	+ 5 388
Andel 2022		64 %	15 %	9 %	12 %

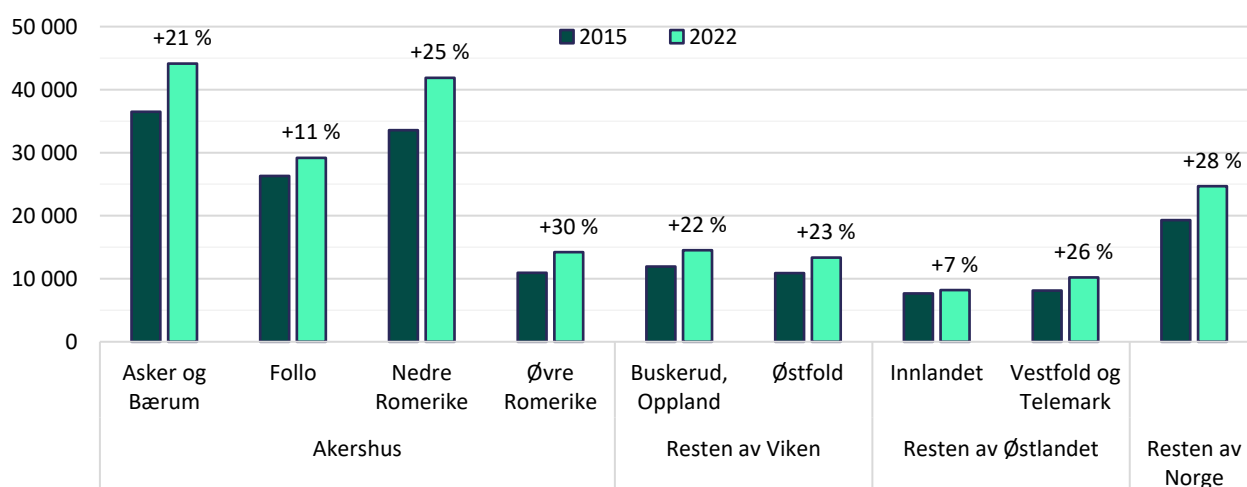
Kilde: SSB, Sysselsetting, [tabell 03321](#), bearbeidet av PBE

Antall pendlere til Oslo økte med 21 prosent fra 2015 til 2022. Siden antall sysselsatte med arbeidssted i Oslo økte med 17 prosent i samme periode, steg andelen av de som pendler inn til byen med 4 prosent. 62 prosent av økningen kommer fra Akershus-kommunene. Relativt til hvor mange som pendlet tidligere, var tilveksten størst i kommunene som utgjør «resten av Norge» - opp 28 prosent, jf. figur 8.14.

Andel pendlere til Oslo økte i alle kanter av regionen og landet, men veksten er ulikt fordelt. I Osloregionen var prosentvis økning størst på Øvre Romerike, mens Nedre Romerike økte mest i antall pendlere – 8 303 flere i 2022 enn 2015. Kommunene med størst økning var Bærum (4 689), Lørenskog (3 533) og Lillestrøm (3 263), mens Lørenskog (43 %), Eidsvoll (41 %) og Ullensaker (33 %) økte mest relativt til antall pendlere i 2015.

Også i resten av Viken kommer en stor del av veksten fra bykommuner med mange pendlere fra før. Østfold økte blant annet som følge av Moss (30 % flere som pendlet inn) og Fredrikstad (27 %), mens Kongsberg (84 %) og Drammen (25 %) er drivere i tidligere Buskerud. For hele landet er Rogaland (37 %) og Trøndelag (35 %) fylkene med mest økning, relativt sett, mens Innlandet (7 %) økte minst.

Figur 8.14. Sysselsatte med arbeidssted i Oslo, 2015-2022 (søyler), økning i prosent i samme periode (etiketter). Gruppert etter bostedskommune.

Kilde: SSB, Sysselsetting, [tabell 03321](#), bearbeidet av PBE.

Pendling fra Oslo

Av totalt 397 395 registrert sysselsatte med bostedsadresse i Oslo, pendler 69 440 (en andel på 17,5 %) til en annen kommune. 82 prosent av disse har sitt arbeidsted i Viken, hvorav 89 prosent av disse igjen er i tidligere Akershus fylke.

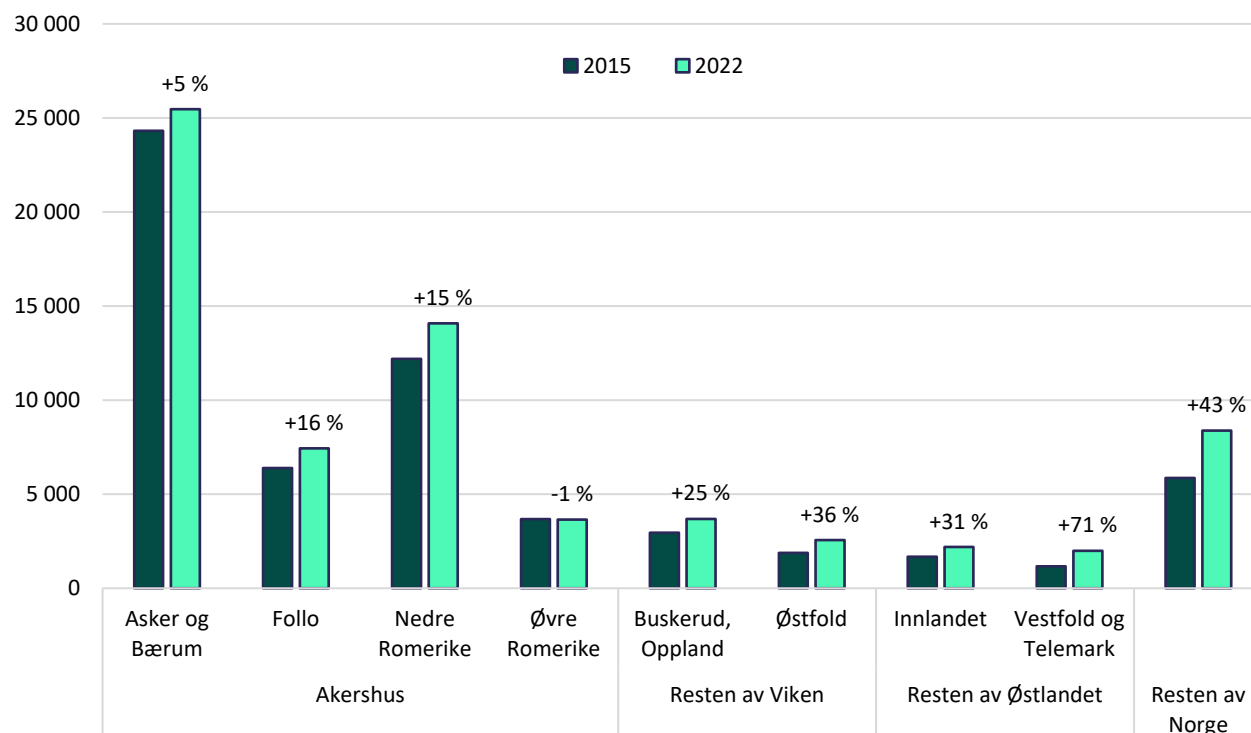
Tabell 8.3. Antall og andel pendlere fra Oslo etter arbeidssted.

	Fra Oslo totalt	Til Akershus-kommunene	Til resten av Viken	Til resten av Østlandet	Til resten av Norge
Antall 2015	60 114	46 456	4 957	2 838	5 863
Antall 2022	69 440	50 416	6 460	4 187	8 377
Endring	+ 9 326	+ 3 960	+ 1 503	+ 1 349	+ 2 514
Andel 2022		73 %	9 %	6 %	12 %

Kilde: SSB, Sysselsetting, [tabell 03321](#), bearbeidet av PBE

Fra 2015 til 2022 økte antall sysselsatte som pendler ut av Oslo med 16 prosent. Bildet på pendling ut av Oslo har noen likheter med pendling inn, men en tendens om at pendleravstandene generelt blir lengre fremstår tydeligere: Antall Oslo-bosatte med arbeidsted i tidligere Akershus fylke økte med 9 prosent, mens det for resten av Østlandet steg med 48 prosent. For Norge utenom Østlandet var økningen 43 prosent, jf. figur 8.15.

Figur 8.15. Bosatte i Oslo med arbeidsted i en annen kommune, 2015-2022 (søyler), økning i prosent i samme periode (etiketter). Gruppert etter arbeidsstedskommune.

Kilde: SSB, Sysselsetting, [tabell 03321](#), bearbeidet av PBE

Blant Akershuskommunene var veksten størst i Follo (16 %) mens antall økte mest på Nedre Romerike – 1 883 flere pendlere i 2022 enn 2015. På Øvre Romerike var det derimot en marginal nedgang i perioden, mest i øyenfallende for kommunene Ullensaker (-6 %) og Nittedal (-10 %).

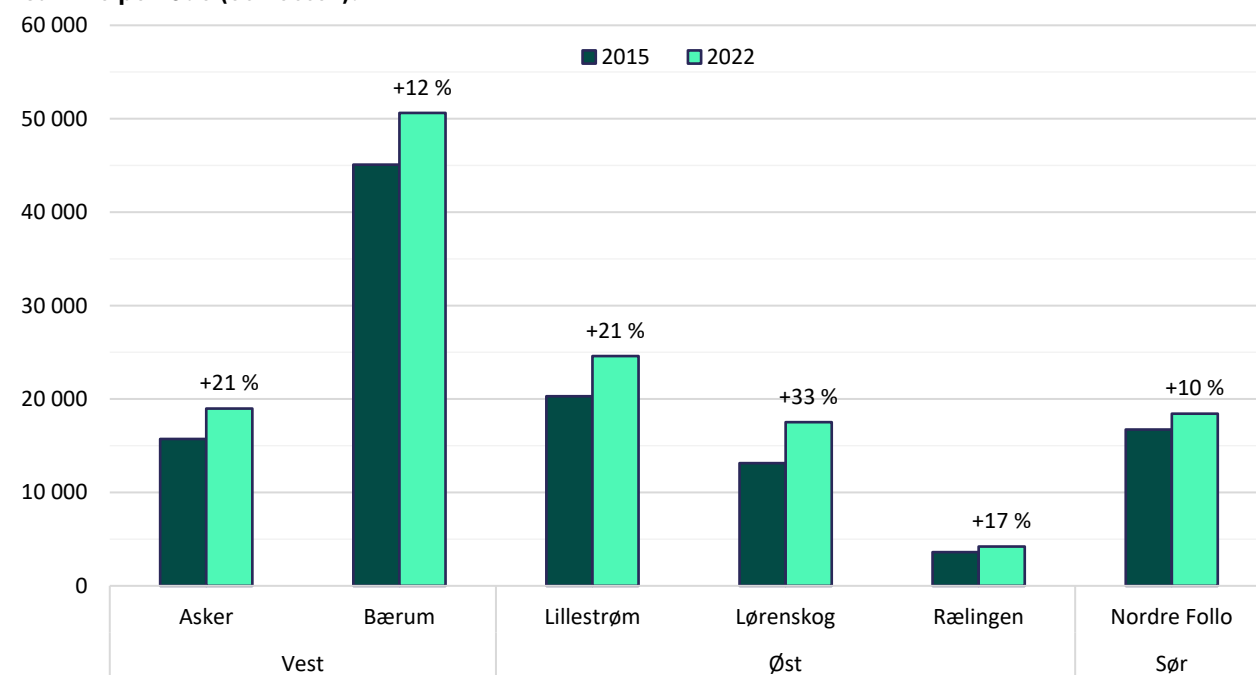
Pendling til eller fra Oslo og bybåndet

Regional plan for Oslo og Akershus fastsetter at kommunene som utgjør den største delen av Oslo-tettsted, som kalles bybåndet, skal ta en høy andel av veksten i befolkning og arbeidsplasser i regionen, noe som gjør det aktuelt å se mer detaljert på kommunene det gjelder.¹³

Inkludert Oslo, steg sysselsatte bosatt i bybåndet med 14 prosent fra 2015 – til 561 633 – i 2022. 24 prosent av disse, knapt 135 000, hadde enten bostedsadresse i Oslo og arbeidsssted i en annen bybåndskommune, eller motsatt. Andelen var nokså stabil fra 2015 til 2022. Med andre ord pendlet nesten 1 av 4 sysselsatte mellom Oslo og en annen bybåndskommune.

Osloborgere utgjør en stor del av arbeidsstokken i resten av bybåndet. 20 prosent av sysselsatte i de øvrige bybåndskommunene er bosatt i byen. Den største andelen er i Bærum, hvor 28 prosent av drøyt 75 000 arbeidstakere pendler fra Oslo. Andelen er lavest i Rælingen (9 %). Andelen Oslo-bosatte av alle som er sysselsatt i de øvrige bybåndskommunene har sunket med 2 prosent fra 2015.

Figur 8.16. Antall pendlere mellom Oslo og bybåndskommunene i 2015 og 2022 (søyler), økning i prosent i samme periode (etiketter).

Kilde: SSB, Sysselsetting, tabell 03321, bearbeidet av PBE

Oslos pendlingsomland

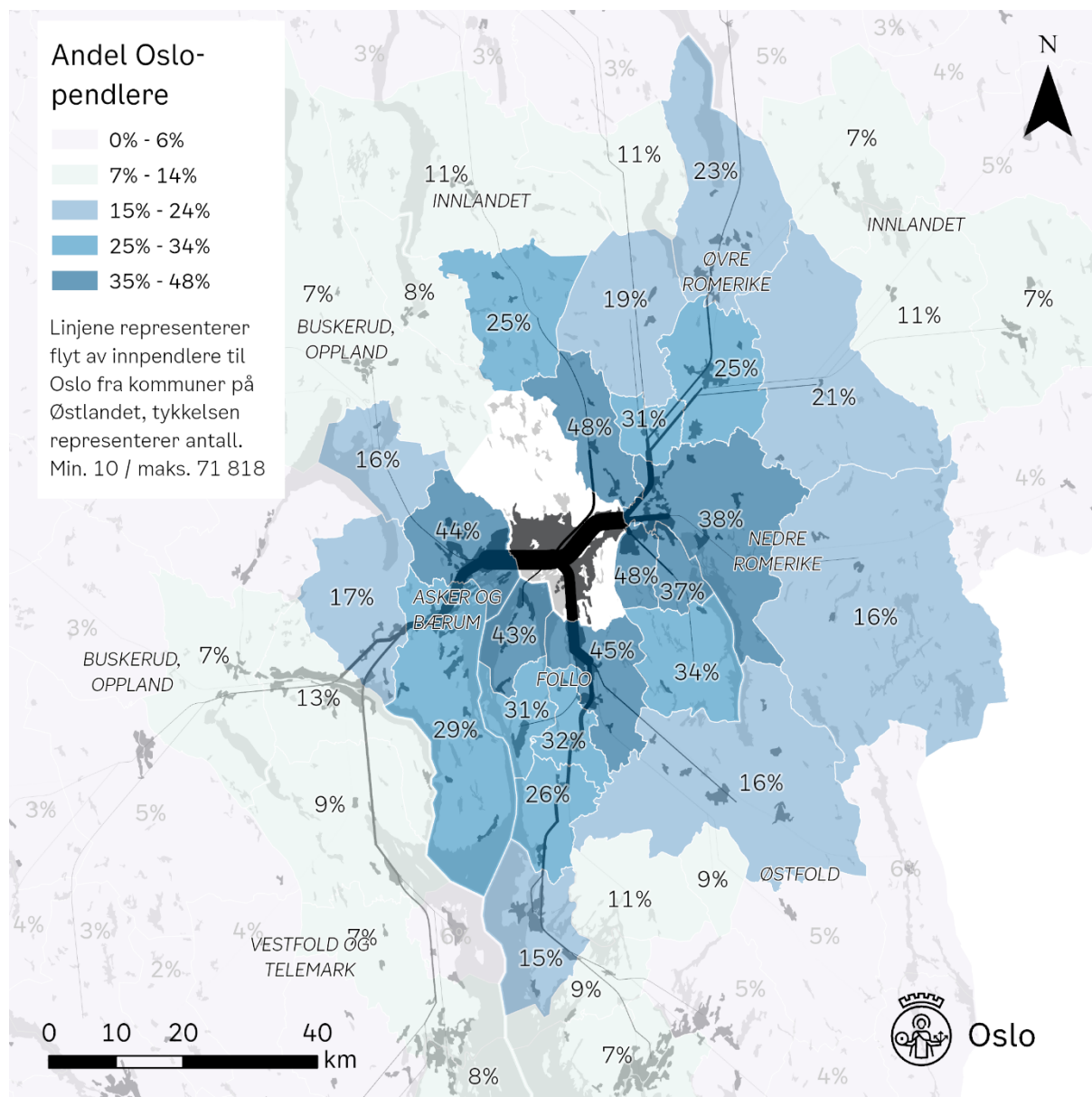
Det er et betydelig antall mennesker som pendler til og fra Oslo og omkringliggende kommuner. Kommunene som ligger nærmest Oslo har de største pendlingsandeler inn til hovedstaden, mens de som ligger lengst ut har lave andeler. Andre nærliggende byer med innpendling bidrar også til reduserte pendlingsandeler inn til Oslo (som for eksempel fra Moss, Lier og Nannestad og Hurdal).

¹³ I regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus, er Asker, Bærum, Lillestrøm, Lørenskog, Rælingen og Ski (Nordre Follo etter kommunesammenslåing) definert som bybåndskommuner. For flere og mer detaljerte analyser om måloppnåelse i regional plan, se: «H2 Felles system for å følge måloppnåelse» på plansamarbeidet.no

Den administrative inndelingen påvirker også tilgangen og prisen for kollektivtransport, hvor Ruters tilbud stopper ved Akershus-grensen.

Figur 8.17 viser andel av sysselsatte bosatt i nærliggende kommuner som pendler til Oslo.¹⁴ Kartet illustrerer også retningen og størrelsen på pendlingen til Oslo, som vist i tabell 8.2, samt inndelingene vi har benyttet for Østlandet.

Figur 8.17. Pendlerstrøm til Oslo fra alle kommuner på Østlandet i 2022, med andel av alle sysselsatte i hver kommune med arbeidssted i Oslo.

Kilde: SSB, Sysselsetting, tabell 03321 (2023), bearbeidet av PBE

Kommuner der en betydelig andel av sysselsatte pendler til Oslo, har en sterkere funksjonell tilknytting til byen enn de med lavere andel, og kan sies å inngå i Oslos *pendlingsomland*. I tråd med Eurostat og OECD-metoder for klassifisering av bo- og arbeidsmarkedsregioner, definerer vi

¹⁴ Kartet indikerer pendlersstrøm og -omland, men representerer hverken reell reisevei eller klassifisering av BA-regionen. Dette vil innebære ytterligere analyser. For ny klassifisering av BA-regionene, se: TØI rapport 1713/2019 «Inndeling i BA-regioner 2020».

pendlingsområdet som et sammenhengende område av kommuner der minst 15 prosent av sysselsatte har arbeidssted i Oslo.¹⁵ Totalt gjelder dette 23 kommuner, alle med beliggenhet i Viken fylke.

Oslo er i en særstilling. 24 prosent av sysselsatte bosatt i Viken – 36 prosent av tidligere Akershus – pendler til byen. I 5 av Oslos nabokommuner, Nittedal, Lørenskog, Nordre Follo, Bærum og Nesodden, er andelen over 40 prosent. Inkluderer vi bosatte i Oslo, har 19 prosent av alle sysselsatte i Norge arbeidssted i Oslo kommune – en økning på 7,6 prosent (1,3 prosentpoeng) fra 2015.

Oslo-regionen har også blitt viktigere. 30 prosent av sysselsatte i Norge har arbeidssted i Oslo eller en Akershus-kommune. Dette er 6 prosent mer enn i 2015, som kommer både av 17 prosent vekst i sysselsatte med arbeidssted i Oslo og økning på 33 000 arbeidsplasser i Akershus. Som følge av veksten i Akershus-kommunene, økte imidlertid andelen av alle sysselsatte bosatt i Akershus som pendler til Oslo med kun 4 prosent fra 2015 til 2022.

¹⁵ Eurostat. *Territorial typologies for European cities and metropolitan regions*. Februar 2013 og OECD. *Definition of Functional Urban Areas (FUA) for the OECD metropolitan database*. September 2013.

9. Miljø og klima

Hovedtrender

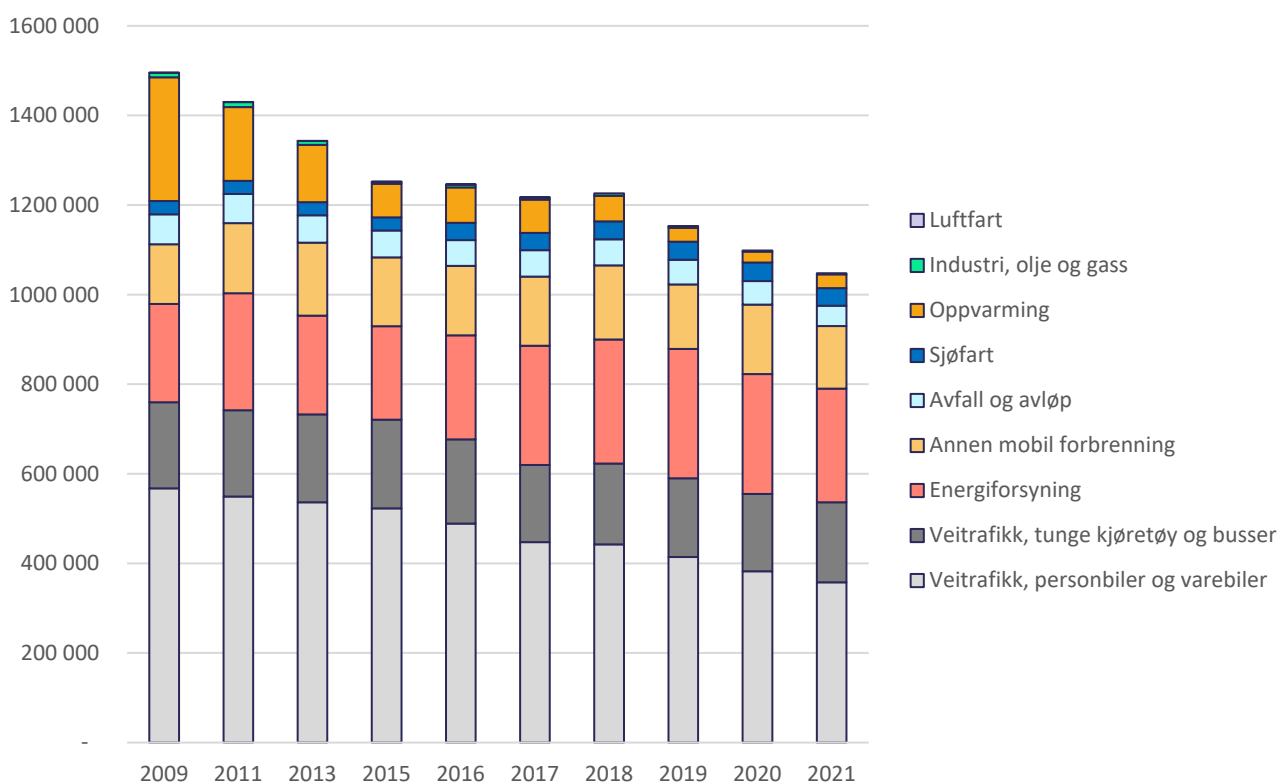
- Klimagassutslippene i Oslo er redusert med 30 prosent fra 2009 til 2021.
- Klimagassutslippene fra Oslo kommunes egne virksomheter er redusert med 86 prosent fra 2012 til 2022.
- Forurensning fra luftforurensning og avfall har gått ned, mens støyforurensningen har holdt seg stabil. Luft- og støyforurensningen er størst ved større veier og i de sentrale deler av byen.
- Nye grøntområder etableres samtidig som kommunens befolkning vokser. Ved siste måling, som ble gjennomført i 2021, var 27 prosent av byggesonen regulert til grønne arealformål mens hele 47 prosent av byggesonen var dekket av vegetasjon.

Det er tverrpolitisk enighet om at naturmangfoldet og livsgrunnlaget må sikres for kommende generasjoner slik at vi overlater naturen og miljøet til våre barn i minst like god stand som vi overtok det fra våre foreldre. Oslo kommune har ansvar både som forvalter av byens klima og miljø, og som premissleverandør for innbyggere og næringsliv. Klimaendringene krever at kommunen tar aktive grep for å redusere klimautslipp og tilpasse kommunen til klimaendringene. Kommunen har også et betydelig ansvar for å minimere andre former for forurensning, som avfall, støy og luftforurensning, å ta vare på grøntstrukturer og naturmangfold og å sikre innbyggere og næringsliv trygt vann.

9.1 Klimagassutslipp

Bystyret har vedtatt å redusere klimagassutslipp med 95 prosent innen 2030, sammenlignet med 2009. Klimagassregnskapet fra Miljødirektoratet er det viktigste redskapet for å overvåke klimagassutslippene i Oslo, og sammenlignet med 2009 har klimagassutslippene i Oslo gått ned med 30 prosent i 2021¹. Fra 2020 til 2021 gikk utslippene ned med 4,6 prosent. Det var kun Oslo av de store byene (Trondheim, Bergen, Stavanger, Kristiansand) som reduserte sine utslipp fra 2020 til 2021, men de andre byene har også hatt en nedadgående trend siden 2009.² Nedgangen i utslipp i Oslo fra 2009 er i store trekk et resultat av utfasing av bruk av fossil olje til oppvarming av bygg og reduksjon i utslipp fra veitrafikk som følge av overgang til elektriske biler og økt innblanding av biodrivstoff. I 2021 utgjorde sektorene Veitrafikk, Annen mobil forbrenning og Avfallsforbrenning og energiforsyning 90 prosent av utslippene i Oslo, jf. figur 9.1. Veitrafikk er den største kilden til utslipp i Oslo, og stod for 51 prosent av utslippene. Avfallsforbrenningsanlegget på Klemetsrud er Oslos største enkeltkilde til klimagassutslipp og utgjør om lag 17 prosent av Oslos totale utslipp. For mer informasjon om den historiske utviklingen i klimagassutslipp for Oslo vises det til årlige publiseringer av Oslos klimabudsjett i Oslos Budsjett, Sak 1.³

Figur 9.1. Klimagassutslipp i Oslo fordelt på utslippssektor, 2009-2021 (tonn CO₂-ekvivalenter, CO₂e).

Kilde: Miljødirektoratets utslippsregnskap for kommuner.

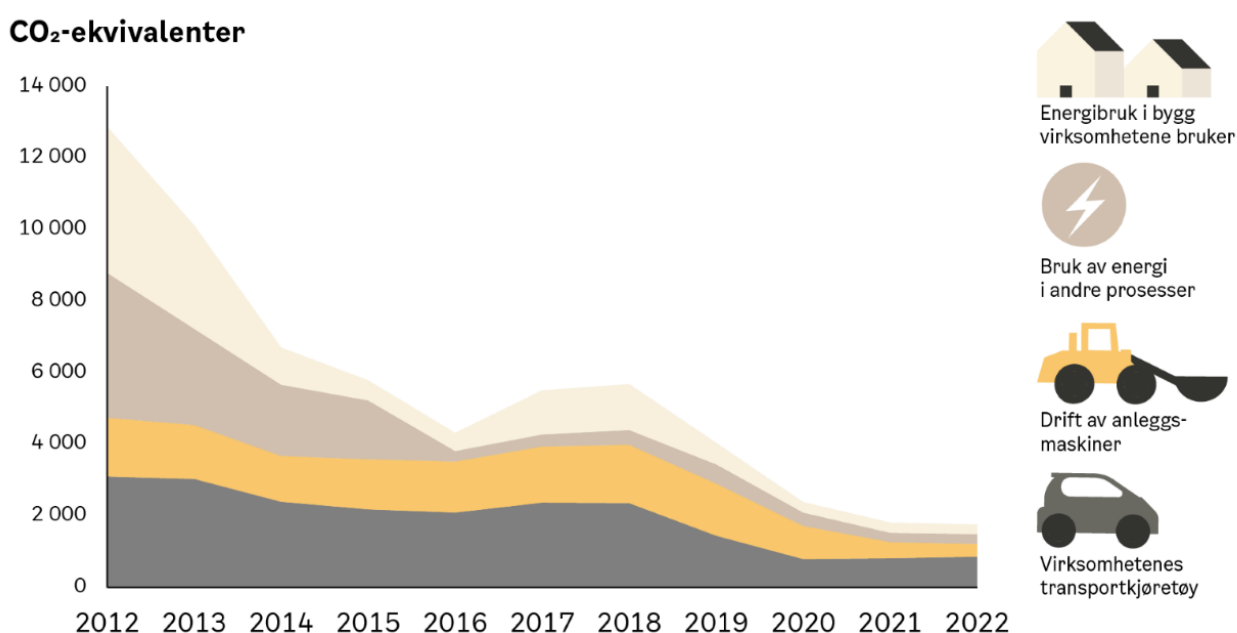
¹ Miljødirektoratet, Utslippsregnskap for kommuner

² Miljødirektoratet, Utslippsregnskap for kommuner

³ Sak1 - Budsjett 2023 og økonomiplan 2023-2026

Oslo kommune innhenter i tillegg selv årlig rapportering fra kommunens virksomheter, inkludert fra leverandører. Dette tallgrunnlaget viser blant annet at de kommunale byggeplassene unngikk utslipp på 15 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2021 sammenlignet med om anleggsdriften hadde foregått med fossil diesel. Drift av egne transportkjøretøyer og anleggsmaskiner utgjorde i 2022 den største delen av klimagassutslippene fra kommunens virksomheter. Rapportering fra virksomhetene i Oslo kommune viser at de totale klimagassutslippene har blitt redusert med 86 prosent i perioden 2012 til 2022, jf. figur 9.2.

Figur 9.2. Historisk utvikling i klimagassutslippene (CO₂-ekvivalenter) for kommunale virksomheter i perioden 2012- 2022.

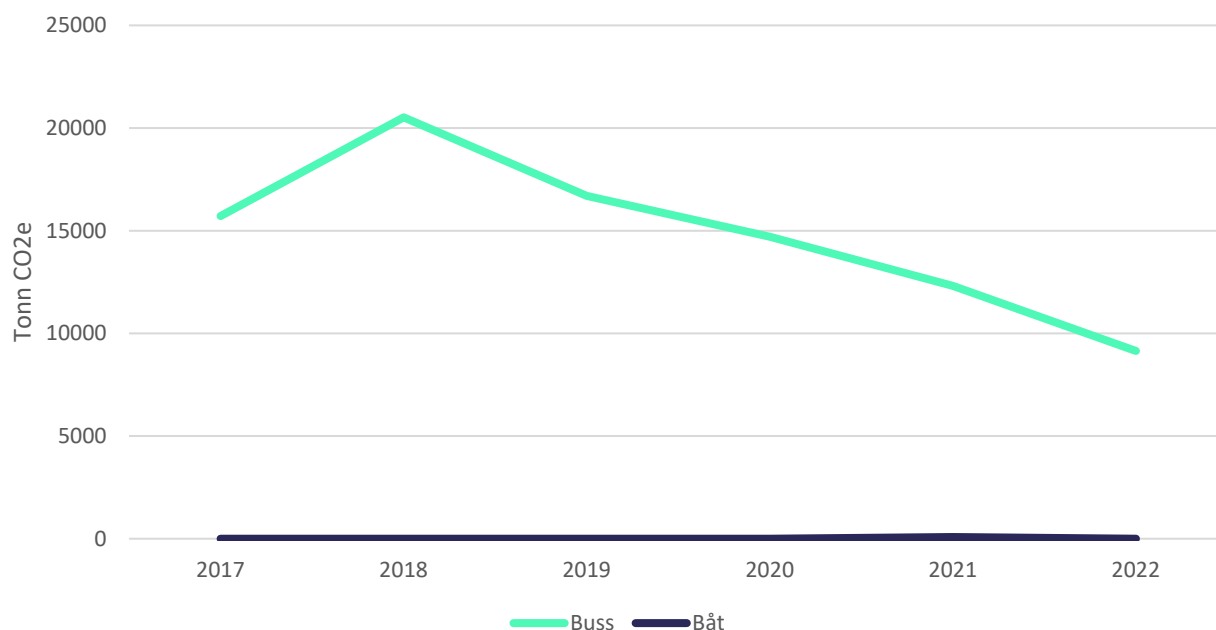

Kilde: [Byrådets årsberetning 2022](#)

Leverandørers bygg- og anleggsutslipp knyttet til oppdrag for Oslo kommune, inngår ikke i klimaregnskapet for kommunens virksomheter i figur 9.2. Rapportering fra leverandører til kommunen i 2022 viser at om lag halvparten av energibruken på Oslos bygge- og anleggsplasser var fra elektriske maskiner. Tilnærmet all resterende energibruk var fra annen fornybar energi, slik som bærekraftig biodiesel (HVO). Dette fremgår av rapportering per 1. kvartal 2023 fra Klimaetaten.

Utslipp fra kollektivtrafikken inngår heller ikke i figur 9.2. I 2022 var andelen utslippsfrie kilometer med buss i Oslo 32 prosent. Ved utgangen av 2023 kommer driften av kollektivtrafikken i Oslo til å være tilnærmet utslippsfri, med trikk, T-bane, buss og båt på strøm. Overgangen til utslippsfri drift har ført til at de årlige klimagassutslippene (CO₂ fra fossil diesel) er redusert med cirka 16 000 tonn fra 2017 til nær null når den siste av de nye busskontraktene starter opp i desember 2023. Figur 9.3 viser reduksjonen i direkte CO₂-utslipp fra kollektivtrafikken i Oslo de siste seks årene. Frem til øyebåtene ble elektriske har de i all hovedsak gått på biodrivstoff (med et lite unntak en periode i 2021), og har dermed ikke hatt fossile klimagassutslipp.

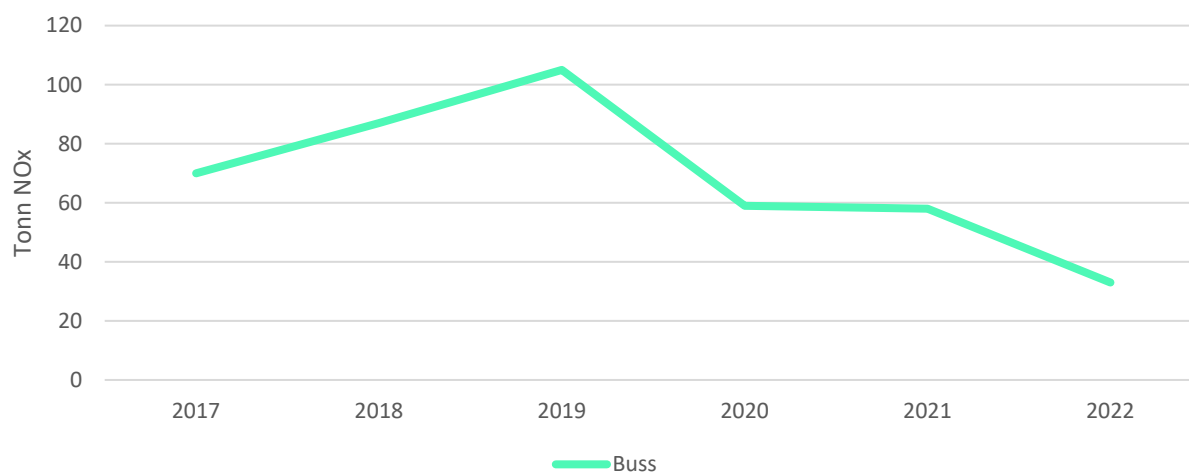
Figur 9.3. Fossile CO²-utslipp fra kollektivtransporten i Oslo.

Kilde: Ruter (spesialbestilling)

Transport bidrar ikke bare til globale klimagassutslipp, men påvirker også nærmiljøet. Utslipp av NO_x og mikropartikler påvirker lokal luftkvalitet og befolkningens helse. Figur 9.4 viser utviklingen i NO_x-utslipp fra kjøring av buss i Oslo. Disse utslippene vil også nærme seg null med overgangen til elektrisk drift. Ruter har ikke historiske data for NO_x-utslipp fra øyåtene, men utslippene er null etter overgangen til elektrisk drift.

Figur 9.4. NO_x-utslipp fra Ruters busser i Oslo.

Kilde: Ruter (spesialbestilling)

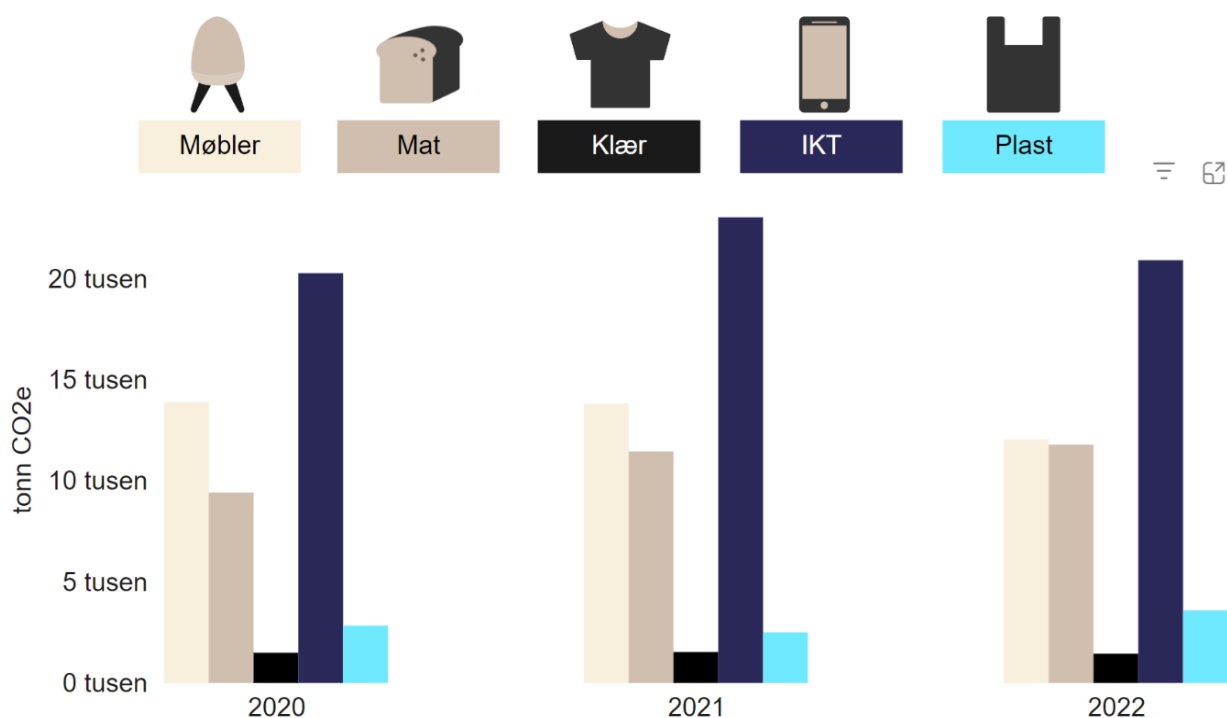
Oslos bidrag til klimagassutslipp utenfor kommunen (indirekte utslipp)

Oslo kommune, samt næringsliv og befolkningen i Oslo, bidrar til klimagassutslipp utenfor kommunens grenser. Bystyret har derfor vedtatt at Oslos bidrag til klimagassutslipp utenfor kommunen (indirekte utslipp) skal være betydelig lavere i 2030 enn i 2020. Oslos indirekte utslipp er hovedsakelig utslipp fra produksjon av varer og tjenester som konsumeres av innbyggerne, men hvor utslippene skjer

utenfor Oslos geografiske område. Det foreligger ikke et presist utslippsregnskap over indirekte utslipp som viser utviklingen over tid, og det er svært krevende å lage et slikt regnskap med tilstrekkelig presisjonsnivå. Utviklingen følges derfor med et indikatorsett, som første gang ble publisert 1. juni 2023 på Klimaoslo.no. I indikatorsettet inngår følgende indikatorer: Antall personbiler per 1000 innbyggere, husholdningsavfall fra kommunens innbyggere, utslipp fra kommunens byggeprosjekter og utslipp fra kommunens innkjøp av møbler, mat, klær, IKT og plast, jf. figur 9.5.

Figur 9.5. Klimagassutslipp fra kommunens innkjøp av utvalgte varetyper

Utslipp fra kommunens innkjøp for utvalgte varetyper

Kilde: Klimaoslo.no. Tallene er beregnet på basis av informasjon av Oslo kommunes innkjøp og på bakgrunn av databasen Carbon Key.

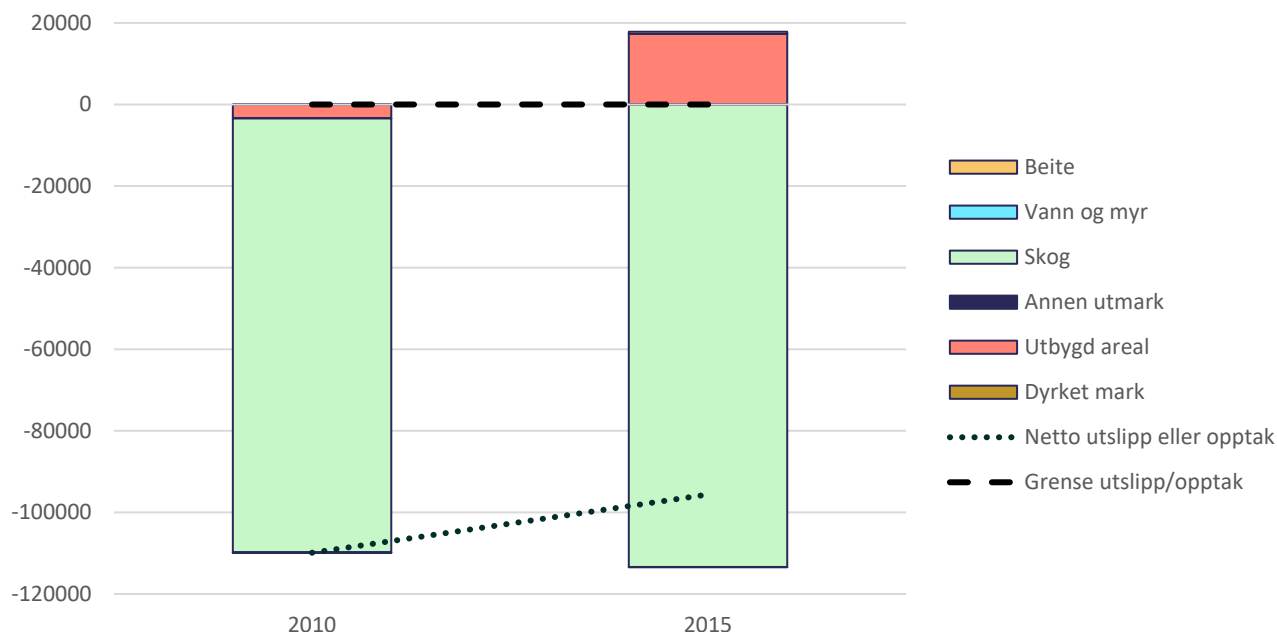
Utslipp og opptak av klimagasser fra skog og annen arealbruk

Miljødirektoratet publiserte for første gang i mars 2019 et kommunefordelt utslippsregnskap som viser utslipp og opptak av klimagasser fra skog og andre landarealer, jf. figur 9.6. Regnskapet inneholder data for 2010 og 2015, og kan brukes for å se utslipp og opptak ved endringer i arealdekke. Regnskapet er en foreløpig betaversjon som inneholder usikkerheter, mens oppdatert og forbedret regnskap forventes å bli lagt ut i løpet av 2023.

Nettoopptaket av CO₂ i skog og andre arealer i Oslo var lavere i 2015 sammenlignet med 2010, med om lag 96 000 tonn CO₂e i 2015 mot 110 000 tonn CO₂e i 2010. Samtidig økte opptaket i skog isolert sett med cirka 7 000 tonn CO₂e, fra 106 000 tonn CO₂e i 2010 til 113 000 CO₂e i 2015. At nettoopptaket likevel blir lavere, skyldes særlig økte utslipp fra utbygd areal (nedbygging).⁴

⁴ Miljødirektoratet, Klimagassutslipp, arealbruk i kommuner

Figur 9.6. Utslipp og opptak av klimagasser i skog og andre landarealer (tonn CO₂-ekvivalenter)

Kilde: Miljødirektoratet, Utslipp og opptak fra skog og arealbruk: For kommuner

9.2 Klimaendringer og klimatilpasning

Klimaendringer i Oslo

Jordens klima er i endring som følge av menneskelige aktiviteter. Ifølge FNs klimapanelts siste rapport om klimaendringer er den globale overflatetemperaturen 1,1 grader høyere i 2011–2020 enn i perioden 1850–1900. Verden vil sannsynligvis passere 1,5 grader før 2040.⁵

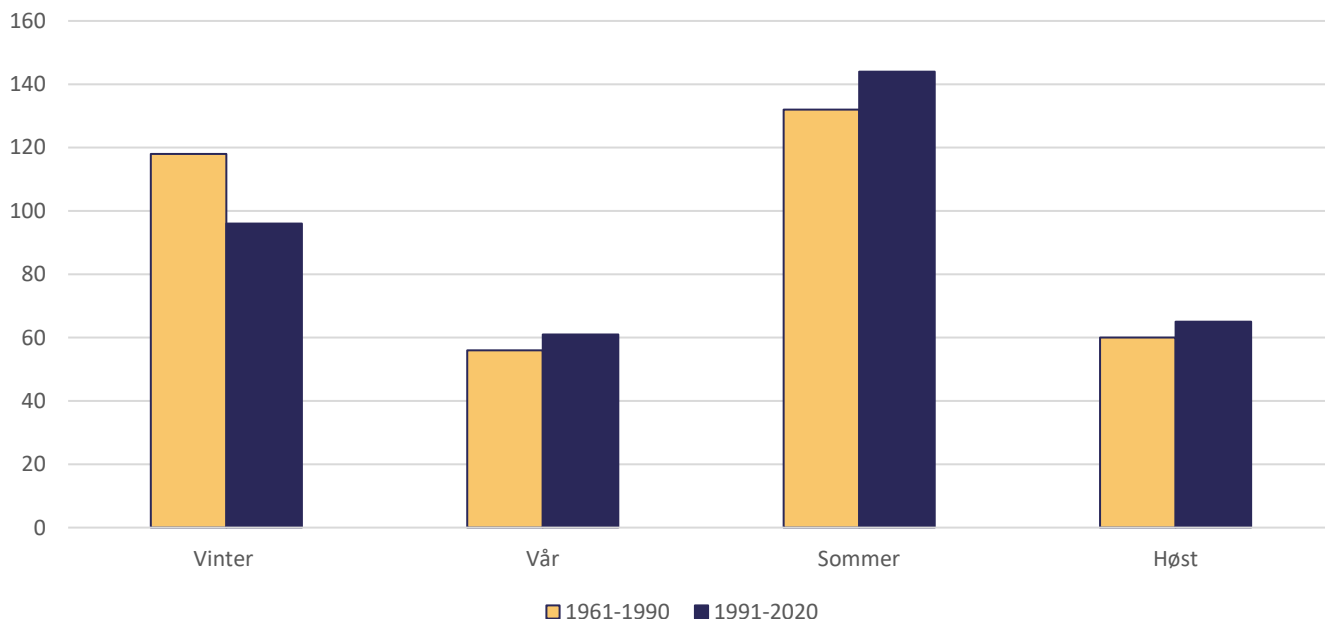
Været varierer naturlig fra dag til dag og år til år. Klima er gjennomsnittsværet, vanligvis målt over tretti år.⁶ Fra 1. januar 2021 fikk vi en ny klimanormal som er gjennomsnittsværet i perioden 1991–2020, og som danner grunnlaget for hva vi kan omtale som «normalt vær». Den nye klimanormalen beskriver et varmere og våtere klima i Oslo enn det som tidligere var normalt. Temperaturen i Oslo har økt med 1,3 grader og det er 10 prosent mer nedbør enn i den gamle normalperioden (1961–1990), fra 763 millimeter nedbør i året til 836 millimeter. 2020 er det aller varmeste året registrert på Blindern i Oslo siden målingene startet i 1937. Gjennomsnittstemperaturen var 8,7 grader. Det er 1,7 grader over normalen og 3 grader over gammel normal.

Økningen i temperatur endrer sesongene. Vinteren i Oslo er blitt 22 dager kortere, høst og vår har hver økt med fem dager og sommeren har økt med 12 dager siden forrige normalperiode, jf. figur 9.7.

⁵ FN klimapanelts 6. syntese rapport: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/fns-klimapanel-ipcc/>

⁶ Dagens klima beskrives ut fra gjennomsnittsværet i perioden 1991 – 2020. Periodene for klimanormaler er definert av Verdens meteorologiorganisasjon (WMO).

Figur 9.7. Endringer i sesonglengde i Oslo som følge av temperaturøkning. Antall dager per sesong i periodene 1961-1990 og 1991-2020.

Kilde: Norsk klimaservicesenter: Klimanormaler

Med klimaendringene vil det bli flere og mer alvorlige naturhendelser, både som følge av mer ekstremvær og endringer i normalværet. Som et resultat av at værtypene vil vare lenger og være mer ekstreme, vil vi også oppleve flere og mer utfordrende tørkeperioder i Oslo, selv om hovedtrenden er at klimaet blir våtere. I Oslo kommer nedbørsøkningen først og fremst til uttrykk gjennom kraftigere og mer intense regnskyl. Konsekvensene av dette er at dagens ekstremnedbør vil kunne bli normalen i framtiden.

- Dette vil kunne lede til store utfordringer med **overvann og urban flom** dersom vi ikke reduserer omfanget av ugjennomtrengelige flater i byen, samt håndterer og renser overvann lokalt.
- **Elveflommer** som følge av kraftige regnskyl vil også bli vanligere. Det vil bli viktigere å ha kontroll på hvor vannet renner når det flommer over, og å sikre flomsoner rundt elver og bekker.
- Det er vanligvis løsmasser og terreng som avgjør hvor det forekommer **skred**. De potensielle skredsonene vil være de samme som før, men fordi skred ofte utløses av ekstremnedbør, vil det kunne bli flere og mer skadelige skred i Oslo i framtiden. Dette vil særlig gjelde mindre jord- og flomskred, men også kvikkleireskred.

Stigende gjennomsnittstemperaturer og en gradvis endring i normalklimaet i Oslo vil dessuten føre til klimautfordringer som det er viktig å forebygge på lang sikt.

- **Hetebølger** vil kunne bli en utfordring dersom vi ikke er forberedt på lengre og mer intense perioder med høyere temperaturer enn det som har vært vanlig i Oslo.

- På tross av et våtere klima, vil **tørkeperioder**, som et resultat av høye temperaturer og stabile værsystemer, kunne utgjøre en større utfordring i framtiden.
- **Havnivåstigning** vil utgjøre en utfordring når den blir høyere enn landhevingen etter siste istid, som inntil nå har skjermet Oslofjorden fra et høyere havnivå. Havnivåstigning øker utfordringene med stormflo, oversvømmelser og bølgeskader langs fjorden.⁷ Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) anbefaler at Oslo legger til grunn en relativ havnivåstigning på 47 cm fram mot 2100 for framtidig planlegging.⁸ Oslo kommune har laget et eget faresonekart for **stormflo**, med tilhørende hensynssone som utløser krav om utredning og risikovurdering av stormflore ved framtidige tiltak.
- Mildere vintre kan føre til stadige **nullgradspasseringer**, isdannelse og våt og tung snø blir vanligere, i hvert fall fram til vintrene blir så varme at temperaturen sjeldent vil gå under frysepunktet.
- Det blir stadig viktigere å ta hensyn til lokalklimaet i byen, fordi fortetting og gjenbygging, som et resultat av ønsket om å bygge en mer kompakt og klimavennlig by, kan demme opp forurenset luft, skape vindtuneller, **varmeøyer** og andre utfordringer.

Klimatilpasning

Klimatilpasning handler om å forebygge de negative konsekvensene av naturhendelser som forsterkes av klimaendringene i dag og i framtiden, og å ha en god beredskap når hendelser først inntreffer. Det lønner seg å forebygge skader fremfor reparasjon og gjenoppbygging etter en naturhendelse. Derfor må Oslo være i forkant av klimaendringene. Klimatilpasning er en forutsetning for å oppnå bærekraftig utvikling.

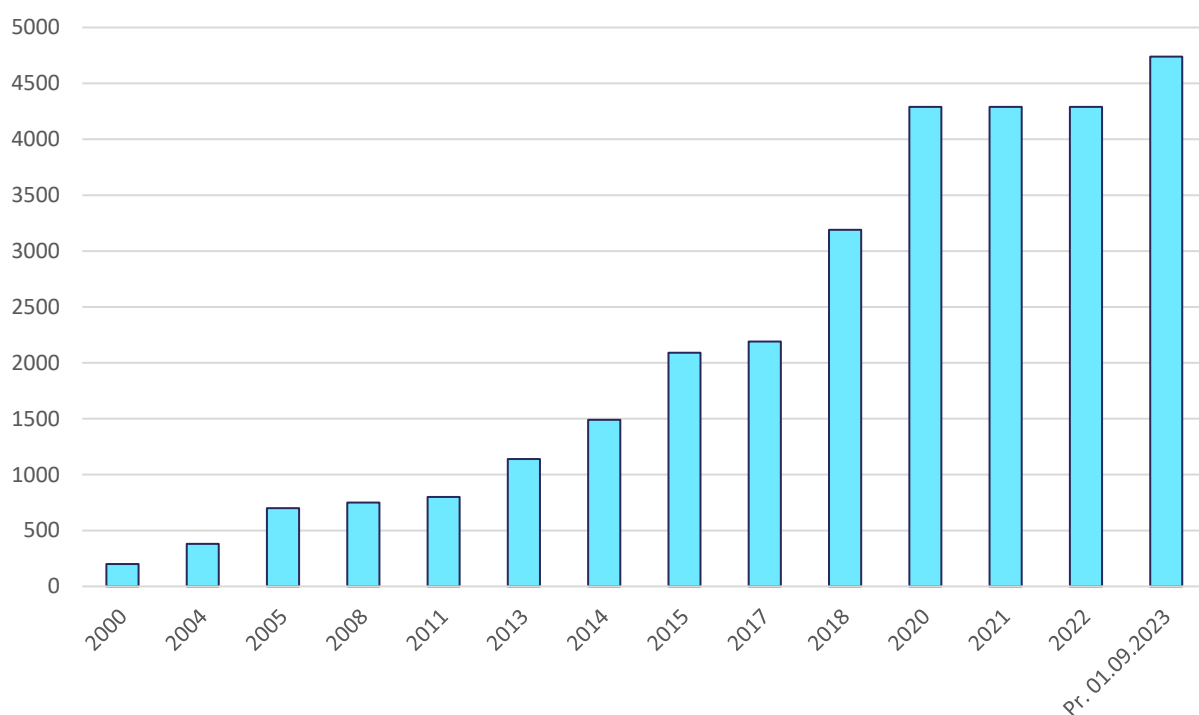
Overvann og urban flom er og kommer til å være den klimautfordringen som rammer Oslo hardest, og som det til nå er gjort mest for å forebygge. Det er imidlertid også andre utfordringer i forbindelse med ekstremnedbør og høyere temperaturer som bør forebygges, som faren for skred og tørke. Tette flater og redusert grøntstruktur gjør oss ikke bare sårbare for konsekvenser av ekstremnedbør, men også for konsekvenser av høyere temperaturer. Oslo er omkranset av en stor skog, Marka, og har relativt mye grønnstruktur i byggesonen. Disse grønne elementene er bra for folkehelsen og naturmangfoldet, men bidrar også med viktige økosystemtjenester som infiltrering og fordrøyning av store vannmengder fra styrtregn, og temperaturregulering ved høyere temperaturer.

Oslo kommune har gjenåpnet over 4,7 kilometer med bekker siden 2005, jf. figur 9.8. Det nyeste gjenåpningsprosjektet – Hovinbekken gjennom den nyetablerte Klosterenga park – ble ferdigstilt i juni 2023. Det er også ferdigstilt forprosjekt for gjenåpning av Bakåsbekken på Furuset. Bekkeåpning bidrar til klimatilpasning, ved at byen tåler større nedbørsmengder, bedrer vannmiljøet og bidrar til mer friluftsliv.

⁷ NCCS rapport no.1/2015. Sea Level Change for Norway. Past and Present Observations and Projections to 2100.

⁸ Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2016): Havnivåstigning og stormflo. Samfunnssikkerhet i kommunal planlegging. <https://www.dsb.no/veiledere-handboker-og-informasjonsmaterieill/havnivastigning-ogstormflo/>

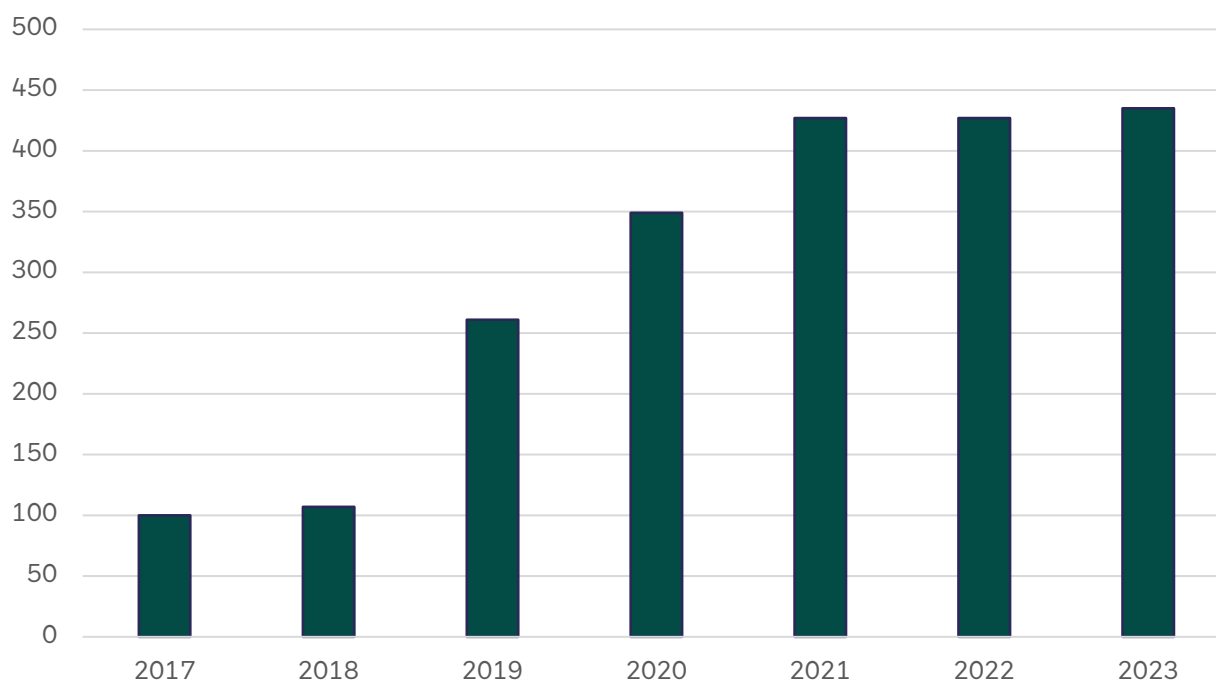
Figur 9.8. Antall meter gjenåpnete bekker i Oslo (akkumulert). 2000-2023.

Kilde: Vann- og avløpsetaten (spesialbestilling)

I samarbeid med Statens naturoppsyn har Bymiljøetaten restaurert 435 dekar myr fra 2017 til og med juni 2023, jf. figur 9.9. Myrrestaurering bidrar til at Marka kan holde igjen større nedbørsmengder, at skogen tåler tørke bedre og reduserer også skogbrannfare.

Figur 9.9. Antall dekar restaurert myr (akkumulerte tall). 2017-2023.

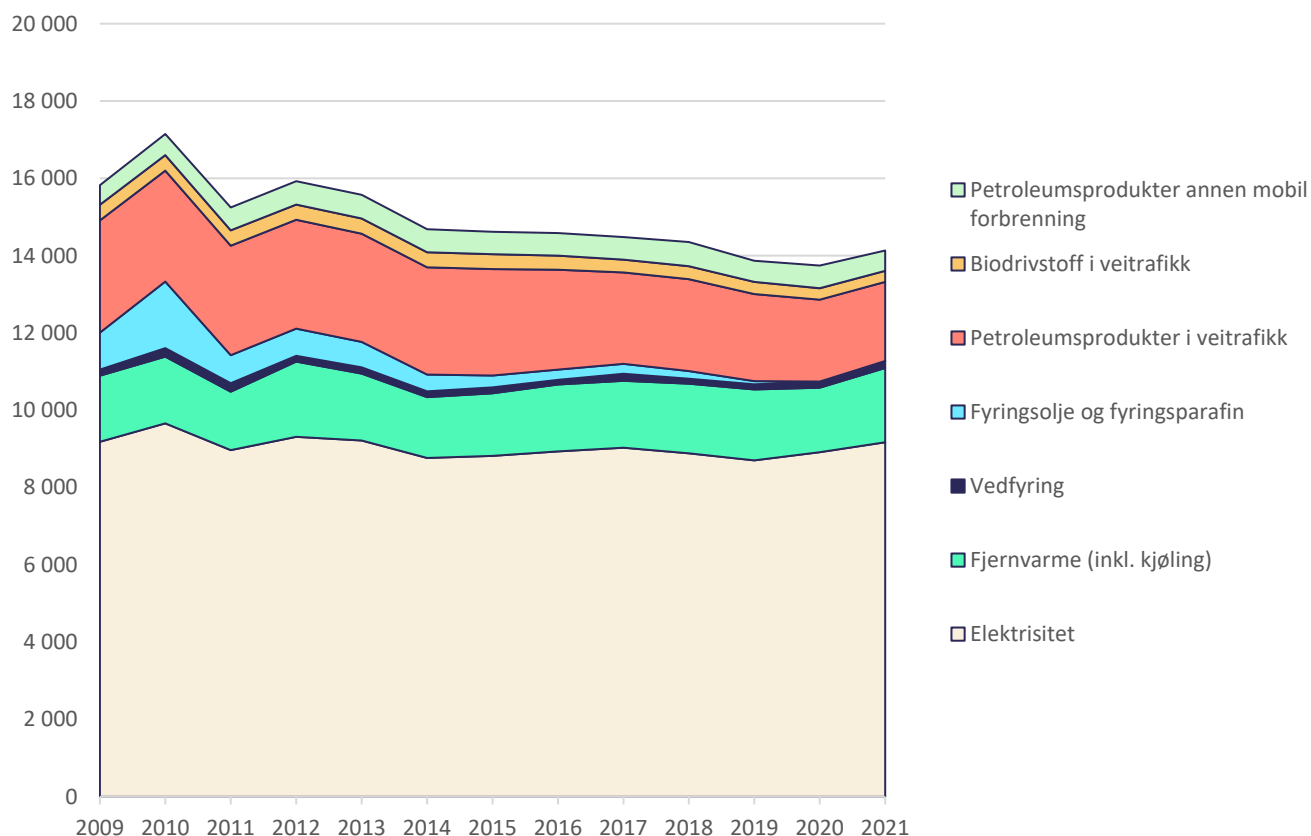
Kilde: Bymiljøetaten (spesialbestilling)

9.3 Energibruk

Det samlede energiforbruket i Oslo har gått ned med 11 prosent i perioden 2009 til 2021 (tall for samlet energibruk i 2022 foreligger foreløpig ikke). Dette har skjedd samtidig som det i perioden har vært en befolkningsvekst på 21 prosent. Tallene for energiforbruk er ikke temperaturkorrigert. Nedgangen i energiforbruk har hovedsakelig skjedd i transportsektoren (elektriske løsninger er mer energieffektive enn diesel og bensin), og som følge av utfasing av fyringsolje til mer energieffektive oppvarmingsløsninger. Det var en økning i energiforbruket fra 2020 til 2021.

2022 var et år preget av energikrise i Europa, blant annet som følge av Russlands invasjon av Ukraina. Det forplantet seg også til Norge og Oslo med ekstraordinære strømpriser. Elektrisitetsforbruket i Oslo gikk ned med 10 prosent fra 2021 til 2022. Noe av elektrisitetsforbruket kan være erstattet med ved eller andre oppvarmingskilder.

Figur 9.10. Energiforbruk i Oslo fordelt på energibærere. gWh. 2009-2021.

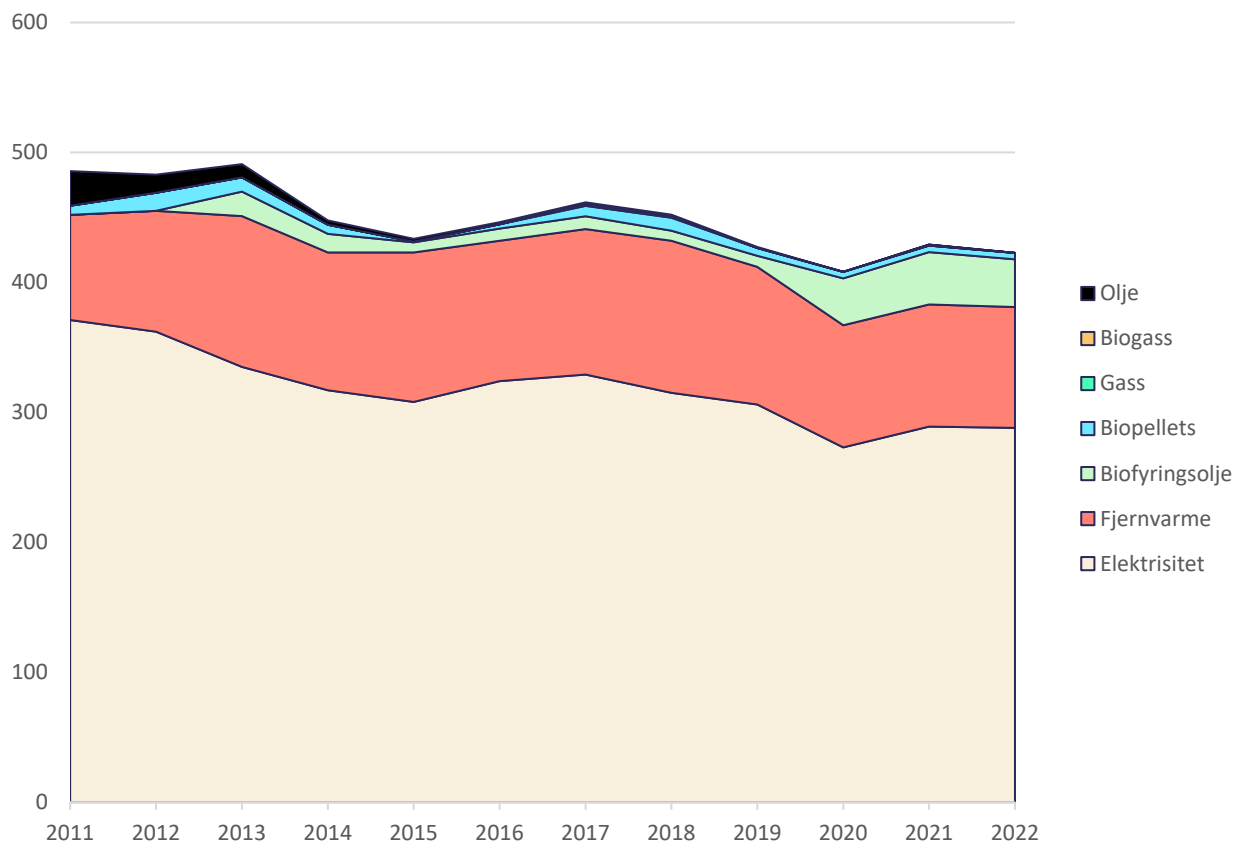
Kilde: SSB, Energi og industri, tabell 10314, 09703, 11185, Norsk Fjernvarme (Oslo, Nydalen og Bogerud) og Miljødirektoratets kommunefordelte utslippsstatistikk

Elektrisitetsforbruket har i perioden 2009-2022 holdt seg ganske stabilt. Elektrifisering av særlig veitrafikken og annen mobilforbrenning, kan bidra til at elektrisitetsforbruket de neste årene går opp. Overgang til elektriske løsninger kan imidlertid bidra til at det samlede energiforbruket går ned, fordi energiutnyttelsen ved bruk av strøm er bedre enn fra fossilt drivstoff.

Det har vært en liten reduksjon i energibruk i kommunale bygg siden 2011. Bruk av fossile kilder, som olje og gass er utfaset. Bruk av elektrisitet står for den største andelen av energiforbruket. Elektrisitetsforbruket inkluderer også energi til ladestasjoner, og dette elektrisitetsforbruket har økt de siste årene.

Det er usikkerhet knyttet til resultatene for energibruk i kommunale bygg, blant annet fordi mange virksomheter estimerer mengde energibruk. Fra og med 2017 ble det gjort en endring i metodikken og avgrensningen for innrapportering av energibruk i bygg, noe som kan ha påvirket statistikken.

Figur 9.11. Energibruk i kommunale bygg. gWh. 2011-2022.

Kilde: Rapportering fra kommunens virksomheter

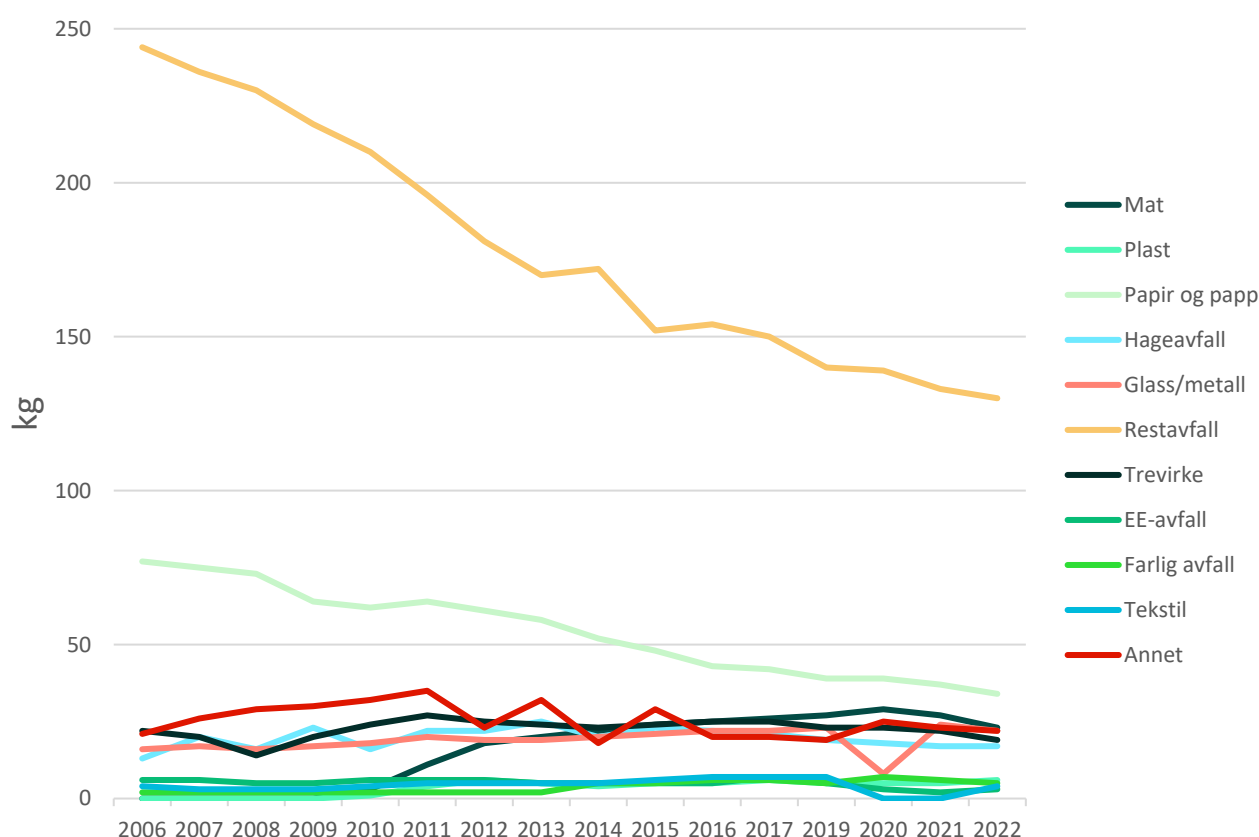
9.4 Sirkulær økonomi, forbruk, avfall og gjenvinning

Utvikling i avfallsmengde per innbygger

Oslos husholdninger genererte 201 708 tonn husholdningsavfall i 2022, mot 222 115 i 2006. Mengden avfall per innbygger ble dermed redusert fra 403 kg i 2006 til 279 kg i 2022. Til sammenligning var gjennomsnittlig mengde avfall per innbygger 395 kg i landet utenom Oslo.⁹ Det er særlig mengden papp/papiravfall og restavfall som har gått kraftig ned. Det er flere forklaringer til nedgang i restavfall. Over tid har emballasje blitt lettere, både i form av at det benyttes mindre materialer og at lettere emballasje erstatter tyngre. Videre ser man at antall og bruk av fritidseiendommer i nærliggende fylker har økt, noe som kan ha bidratt til å redusere avfallsmengden i Oslo. Etter at Oslo startet med kildesortering av mat- og plastavfall i 2012, har avfallsmengden for disse fraksjonene flyttet seg fra restavfall til egne avfallstyper. Det har også blitt færre felles avfallsbeholdere for husholdning og næring, noe som kan ha bidratt til å redusere husholdningsavfallet.

⁹ SSB, Natur og miljø, tabell 12241

Figur 9.12. Avfallsmengder (kg) per innbygger fordelt på fraksjoner. 2006-2022.

Kilde: Miljøstatus - avfall og gjenvinning

Utvikling i ombruk, materialgjenvinning, energigjenvinning og deponi

I 2022 ble 41 prosent av husholdningsavfallet materialgjenvunnet, 2 prosent gikk til ombruk og 54 prosent ble brent med energigjenvinning, jf. figur 9.13. Til sammenligning ble ifølge SSB 44 prosent av husholdningsavfallet i landet, utenom Oslo, levert til materialgjenvinning i 2022.¹⁰

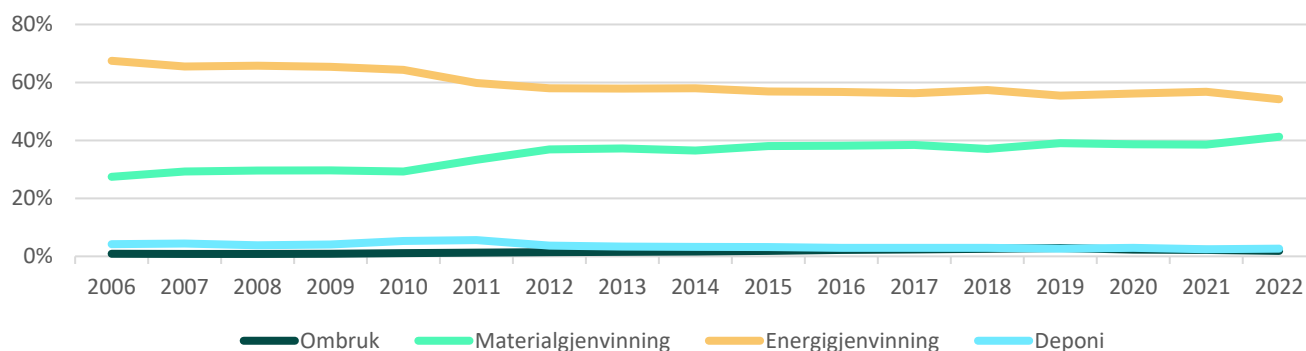
Det har vært liten endring av materialgjenvinningsgraden i de siste årene. Det materialgjenvinnes mindre papir, fordi mindre papir samles inn på grunn av overgang til digitale medier. Til gjengjeld materialgjenvinnes mer trevirke etter at Renovasjons- og gjenvinningsetaten startet å materialgjenvinne blandet trevirke i 2022.

Alle husholdninger i Oslo kildesorterer plastemballasje og matavfall. Ved avfallsanalysen¹¹ i 2021 sorterte Oslos innbyggere 50 prosent av matavfallet og 31 prosent av plastemballasjen. Det legges videre til rette for kildesortering og materialgjenvinning ved separat innsamling av papir og papp. Glass- og metallemballasje samles inn separat fra 1 112 returpunkter, i 2022 totalt 11 042 tonn. Det ble samlet inn totalt 3 754 tonn farlig avfall fra miljøstasjoner, borettslag og gjenbruksstasjoner. Videre ble det levert 67 714 tonn avfall på gjenbruksstasjonene, hvorav 16 296 tonn ble levert av næringskunder. Dette inkluderer 16 620 tonn hageavfall.

¹⁰ SSB, Natur og miljø, tabell 12241

¹¹ Renovasjons- og gjenvinningsetaten, Avfallsanalysen 2021

Figur 9.13. Andel ombruk, materialgjenvinning, energigjenvinning og deponi av husholdningsavfall. 2006-2022.

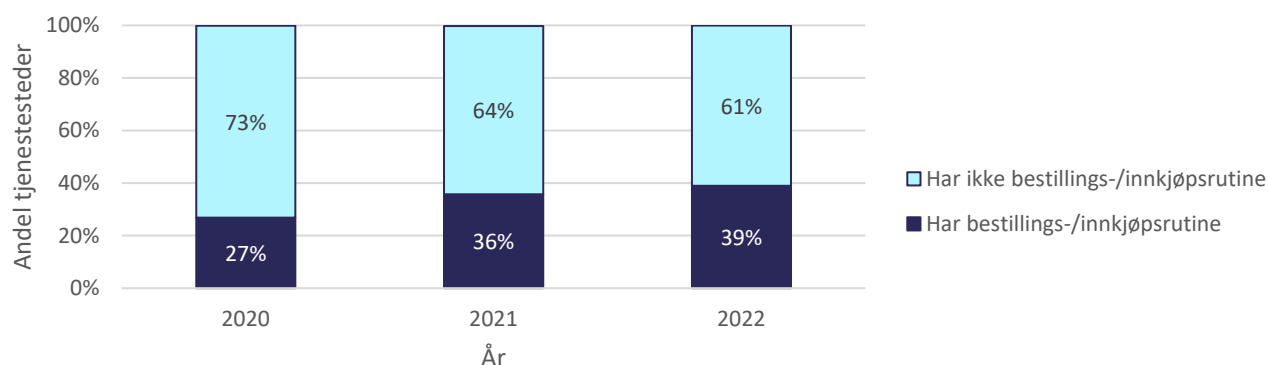
Kilde: Miljøstatus - avfall og gjenvinning

Kommunale virksomheters arbeid med redusert forbruk

De siste årene har kommunen arbeidet med redusert forbruk i egne virksomheter og tjenestesteder, gjennom bruktkjøp, reparasjon eller redesign fremfor nyinnkjøp, rutiner for ombruk, og reduksjon av unødvendig engangsplast, kjøttbruk og matsvinn. I og med at arbeidet er relativt nytt, foreligger ikke lange tidsserier.

Flere av de kommunale tjenestestedene kjøper brukt i stedet for nytt. Fra 2020 til 2022 har det vært en økning i andel av tjenestestedene som oppgir at de har anskaffet noe brukt av møbler og inventar som erstattet nyinnkjøp, og utført reparasjon eller redesign. Kommunale tjenestesteder har også i økende grad innført rutiner for ombruk av overskuddsutstyr eller materiell og benyttet interne systemer for ombruk. Dette gjelder blant annet IKT- og EE-produkter, og arbeidsklær. 39 prosent av tjenestestedene hadde i 2022 etablert bestillings- eller innkjøpsrutine som inkluderer vurdering av reparasjon og gjenbruk før nyinnkjøp. I 2020 hadde 27 prosent av tjenestestedene en slik rutine, jf. figur 9.14.

Figur 9.14. Kommunale tjenestesteder med bestillings-/innkjøpsrutine som inkluderer vurdering av reparasjon og gjenbruk før nyinnkjøp. 2020-2022.

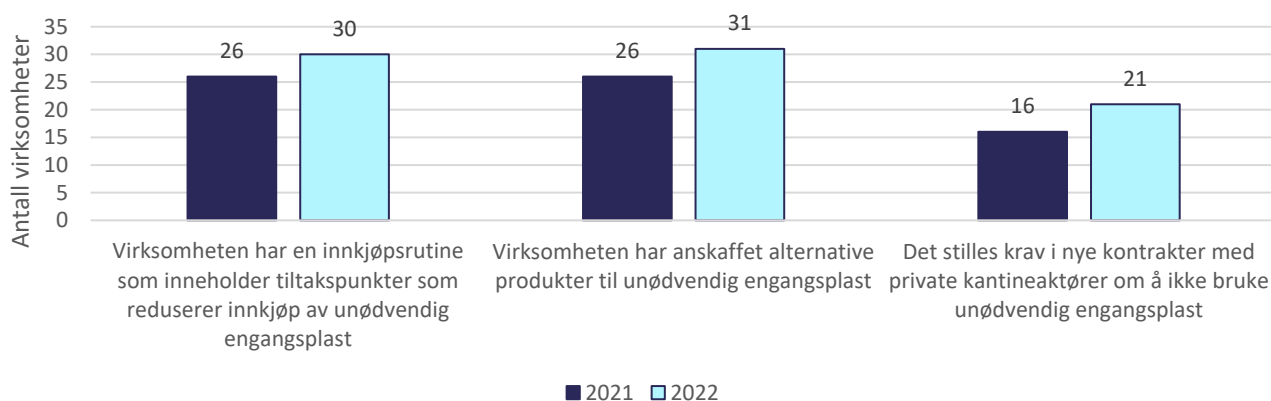

Kilde: Miljøstatus - Forbruk og avfall

De fleste av kommunens 41 virksomheter jobber nå aktivt med å redusere unødvendig engangsplast, jf. figur 9.15, blant annet gjennom å innføre innkjøpsrutiner, anskaffe alternative produkter og stille krav i nye kontrakter med private kantineaktører om å ikke bruke unødvendig engangsplast. Eksempler på engangsprodukter av plast som kommunale virksomheter jobber med å fase ut er

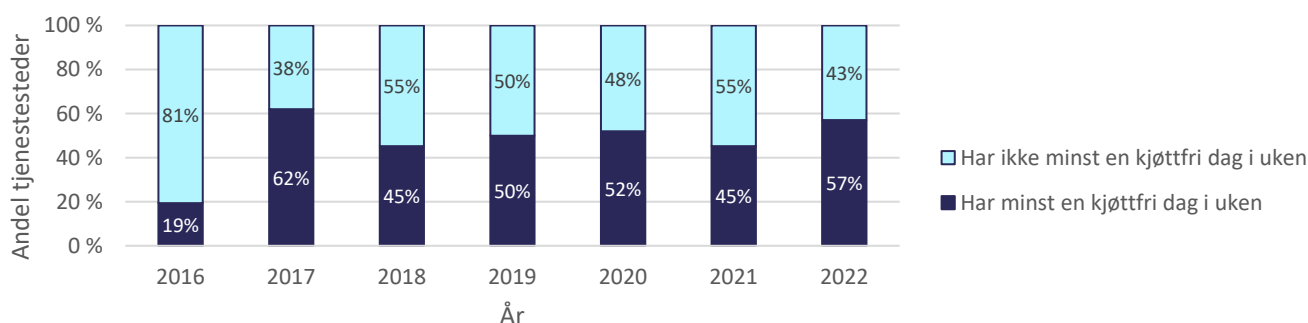
emballasje, blå overtrekk til sko, plastposer, plastkopper og plastbestikk. Oslo kommunes virksomheter forbruker videre flere tonn mat hvert år. Det var 19 prosent av tjenestestedene i Oslo kommune som hadde "kjøttfri dag" i 2016, mens dette gjaldt 57 prosent i 2022. jf. figur 9.16. 31 prosent av de kommunale tjenestestedene oppga at de hadde konkrete tiltak for å redusere kjøttforbruket sitt i 2022, en økning fra 21 prosent i 2021. Andelen av kommunens tjenestesteder som jobber for å redusere matsvinn er økende, jf. figur 9.17. Andelen var i 2022 på 80 prosent, opp fra 69 prosent i 2019.

Figur 9.15. Kommunale virksomheters arbeid med reduksjon av unødvendig engangsplast. 2021 og 2022.

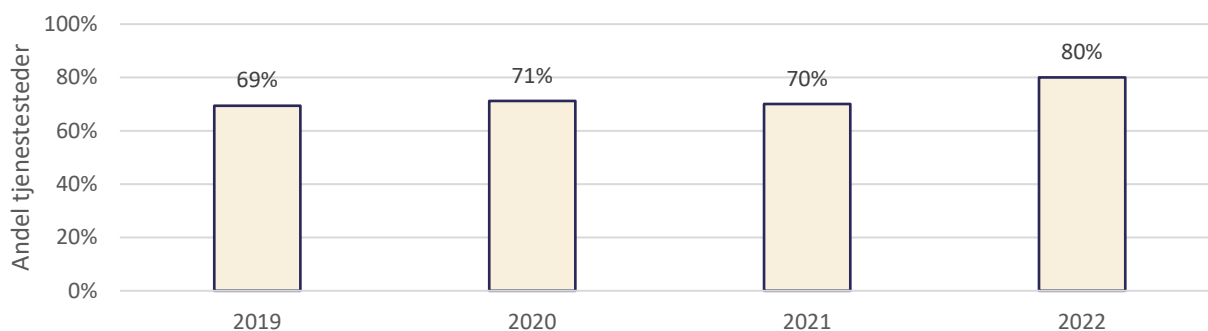
Kilde: Miljøstatus - forbruk og avfall

Figur 9.16. Kommunale tjenestesteder med matservering som tilbyr kjøttfri dag. 2016-2022.

Kilde: Miljøstatus - forbruk og avfall

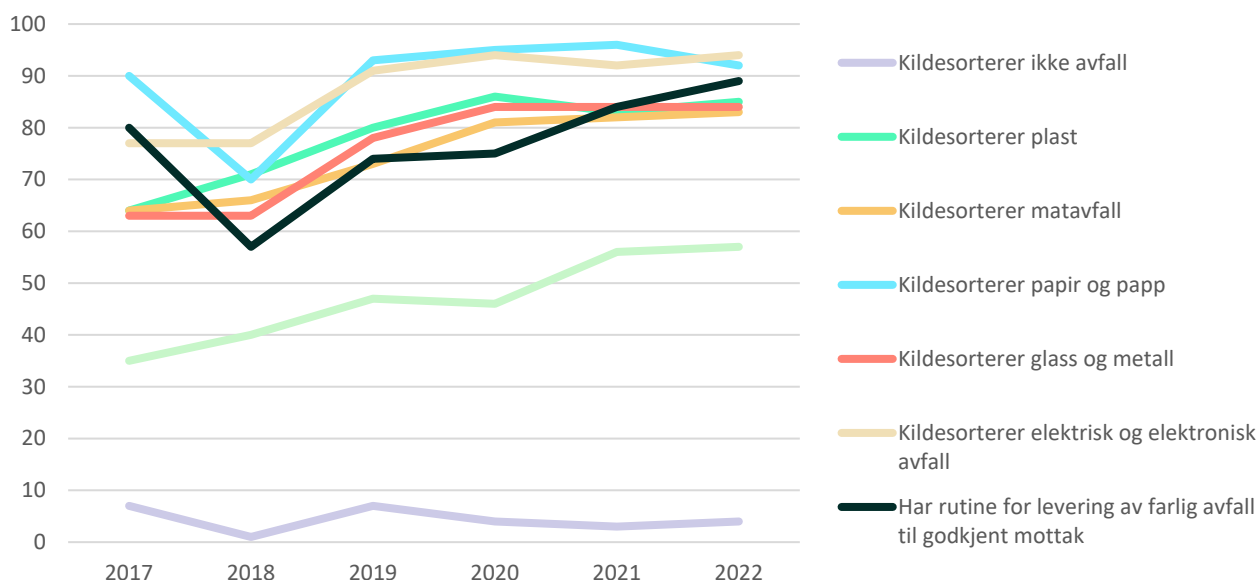
Figur 9.17. Kommunale tjenestesteder med matservering som jobber aktivt med å redusere matsvinn.

Kilde: Miljøstatus - forbruk og avfall

De fleste tjenestestedene i kommunen kildesorterer i utstrakt grad og det har vært en økning siden 2017, jf. figur 9.18. Eksempelvis var det det 35 prosent som leverte gjenstander til ombruk/gjenbruk i 2017, mens det var 57 prosent i 2022. Det var 64 prosent som kildesorterte matavfall i 2017, mens det var 82 prosent i 2022.

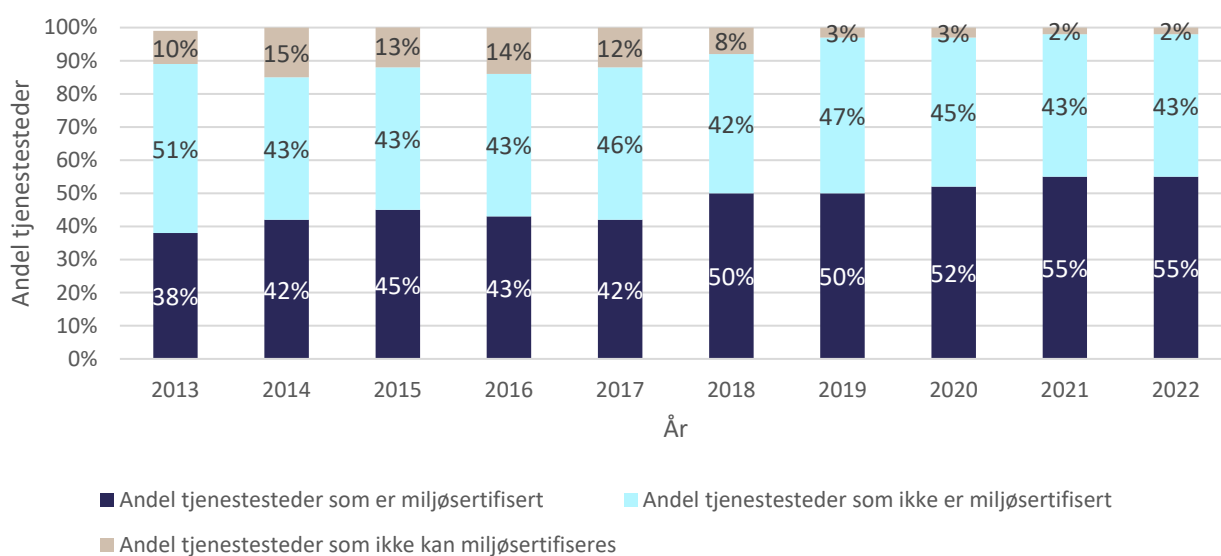
Figur 9.18. Kildesortering ved kommunale tjenestesteder. 2017-2022. Prosent.

Kilde: Miljøstatus - forbruk og avfall

Oslo kommune vedtok i 2003 å innføre miljøsertifisering i alle virksomheter. To ulike sertifiseringsordninger benyttes; ISO 14001 for større, miljøbelastende etater og virksomheter, og Miljøfyrtårn for øvrige virksomheter. Ved utgangen av 2022 var 55 prosent av Oslo kommunes tjenestesteder miljøsertifisert. Det har vært en forholdsvis jevn økning i andelen miljøsertifiserte tjenestesteder siden 2013.

Figur 9.19. Miljøsertifisering ved kommunale tjenestesteder

Kilde: Miljøstatus - forbruk og avfall

9.5 Luftforurensing og støy

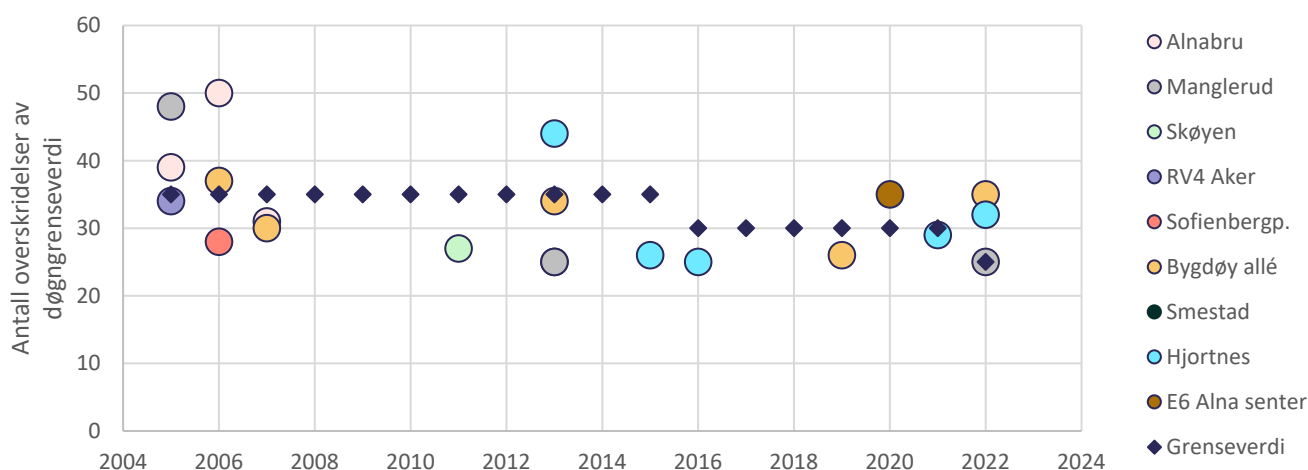
I henhold til forskrift om miljørettet helsevern skal kommunen blant annet arbeide for å fremme folkehelse og bidra til å sikre befolkningen mot faktorer i miljøet som kan ha negativ innvirkning på helsen. Luftforurensning og støy er to viktige lokale forurensningskilder som kan påvirke helsen negativt.

Luftforurensning

De stoffene som bidrar mest til lokal luftforurensing i Oslo i dag er svevestøv (PM_{10} og $PM_{2,5}$) og nitrogendioksid (NO_2). Både korttids- og langtidseksponering for nitrogendioksid og svevestøv kan forverre allerede eksisterende sykdom. Studier viser i tillegg en sammenheng mellom langtidseksponering for luftforurensning og utvikling av sykdom.¹² Luftkvaliteten i Oslo overvåkes ved 15 målestasjoner og informasjon blir formidlet på Miljødirektoratets hjemmesider.¹³

Siden tidlig på 2000-tallet har det vært en nedgang i svevestøvnivået i Oslo. De største lokale kildene til svevestøv er veistøv og forbrenningspartikler fra vedfyring. Nedgangen skyldes tiltak for å redusere veistøv, som piggdekkgebyr, miljøfartsgrense, gaterengjøring og støvdemping, samt tilskuddsordningen for utskiftning av gamle vedovner. De siste årene har nivåene av svevestøv vært ganske stabile, og grenseverdiene har i hovedsak blitt overholdt. Figur 9.20 viser målestasjoner der døgngrenseverdien for svevestøv har blitt overskredet (antall overskridelser) mellom 2004 og 2022 (målestasjonsprikker over grenseverdien). Forurensningsforskriftens grenseverdi for svevestøv har likevel blitt skjerpet to ganger i denne perioden, fra 2016 og fra 2022, og figuren viser derfor også overskridelser fra tidligere år som nå ville vært over ny og skjerpet grenseverdi (målestasjonsprikker under grenseverdien for 2004-2021). Den nye grenseverdien for årsmiddel (gjennomsnittlig konsentrasjon over et år) har blitt overskredet enkelte steder i Oslo alle de siste årene. Særlig i år med lange tørre perioder om våren er det utfordrende å holde nivåene lave nok til å overholde de skjerpede grenseverdiene.

Figur 9.20. Antall overskridelser av døgngrenseverdien for svevestøv, PM_{10} på ulike målestasjoner i Oslo.

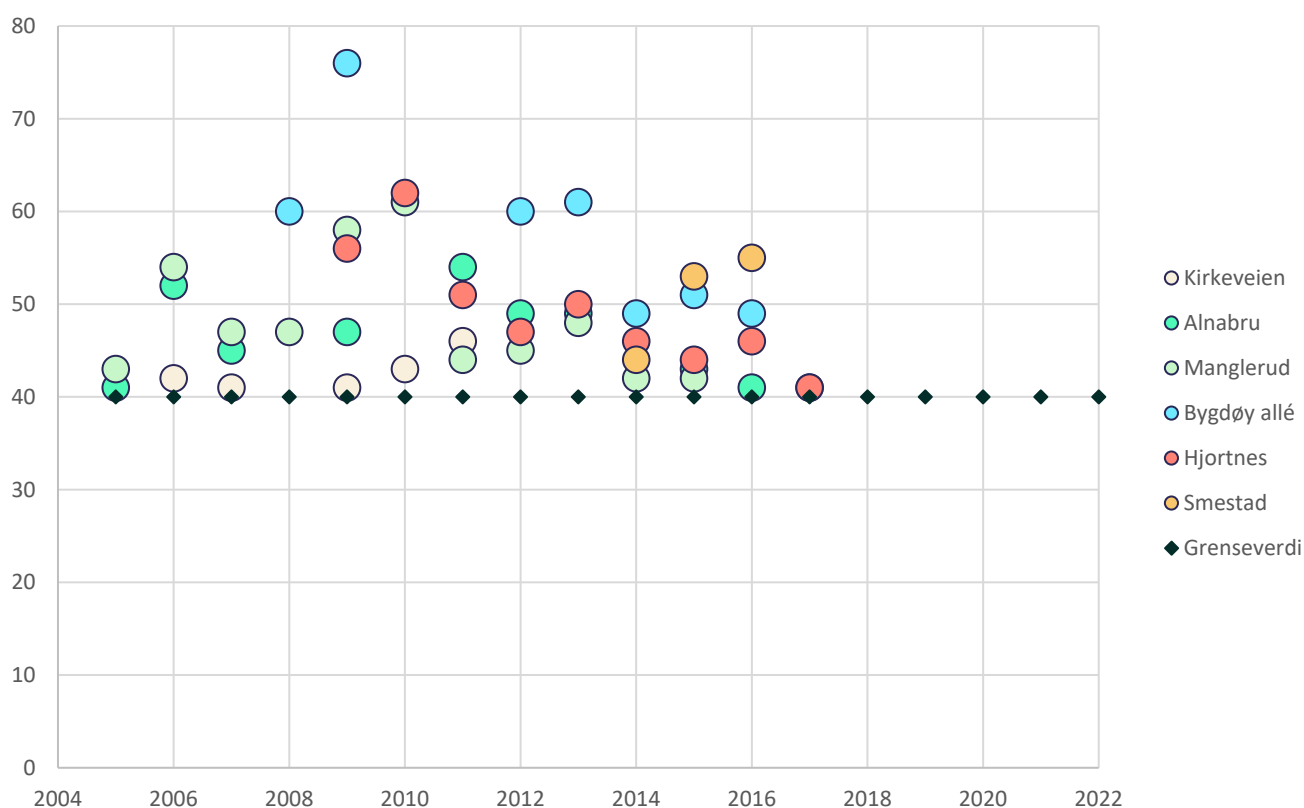
Kilde: [Miljøstatus - luftkvalitet](#)

¹² Se for eksempel FHI, [Luftkvalitet](#)

¹³ Miljødirektoratet, [Målestasjoner, Oslo](#)

Årsmiddelnivåene av NO₂ har generelt avtatt de siste årene, særlig etter 2013. Dette gjelder både langs sterkt trafikkerte veier og ved målestasjoner som er representative for luftkvaliteten i Oslo generelt. Forurensningsforskriftens grenseverdi for årsmiddel av NO₂ har blitt overholdt ved alle målestasjoner i Oslo fra 2018, jf. figur 9.21 (figuren har bare med årsmidler fra målestasjoner og år der grenseverdien ble overskredet). Det har heller ikke vært overskridelser av timegrenseverdien for NO₂ etter 2019. Eksos, spesielt fra tungtransport og andre dieseldrevne kjøretøy, er hovedkilden til nitrogendioksid. Nedgangen de siste årene skyldes reduserte utslipp som følge av en renere kjøretøypark. I tillegg har det vært relativt gunstig meteorologi de siste årene. Det er variasjoner fra år til år på grunn av ulik meteorologi, men den generelle nedgangen i utslipp tilsier at det er stadig mindre sannsynlig å få overskridelser av grenseverdiene.

Figur 9.21. Årsmiddelkonsentrasjon av NO₂ på ulike målestasjoner i Oslo.

Kilde: [Miljøstatus - luftkvalitet](#)

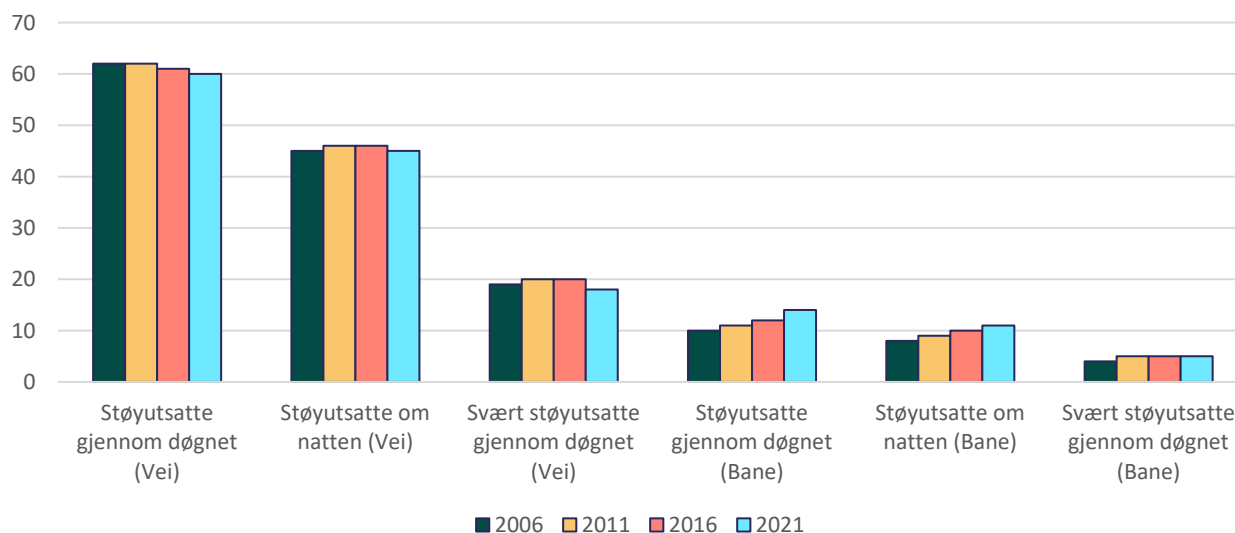
Støy

Støy defineres gjerne som uønsket lyd eller lyd som kan være helseskadelig, og er den miljøfaktoren som rammer flest mennesker i Norge.¹⁴ Støy kan gi helseplager og redusert livskvalitet, og støy i lokalmiljøet kan føre til økt stress i hverdagen og søvnforstyrrelser. Dette kan igjen føre til stressrelaterte smerter, hjerte- og karsykdommer. Lyd eller støy fra samferdsel, industri og annen næringsvirksomhet i bomiljøområder når ikke opp i nivåer som er direkte skadelig for hørselen, men kan gi forstyrrelser og oppleves som plagsomt. De senere år har det vært en økt forståelse for mulige langtidsvirkninger av støy.

¹⁴ [Miljødirektoratet - Miljøstatus - Støy](#)

Den største støykilden i Oslo er veitrafikken. Rundt 60 prosent ble regnet som støyutsatt¹⁵ fra vei utenfor bolig i 2021, jf. figur 9.22. Det tilsvarte rundt 415 000 personer, en økning på rundt 12 000 personer, eller 3 prosent, fra 2016. Tilsvarende var det rundt 95 000 som ble regnet som utsatt for støy fra bane, en økning på rundt 16 prosent fra 2016. Årsaken til økningen i antall støyutsatte er i hovedsak etablering av nye boliger i støyutsatte områder. Sett i forhold til folketallet gir ikke økningen særlige endringer i andel av befolkningen som er støyutsatte fra 2016 til 2021, men for flere kategorier heller en liten nedgang, jf. figur 9.22. Dette kan også ses i sammenheng med den generelle befolkningsveksten i perioden.

Figur 9.22. Andel støyutsatte. 2006, 2011, 2016 og 2021¹⁶

Kilde: Strategisk støykartlegging, jf. fotnote 16. Se også [Miljøstatus - trafikkstøy og stille områder](#)

Det er i sentrumsbydelene at det bor flest personer som er støyutsatte grunnet høy befolkningstetthet og kort avstand mellom boligene og trafikkerte ringveier, bygater, trikk/t-bane og jernbanetraséer. Det forventes at flere personer vil bli støyutsatt i framtiden på grunn av fortetting og utbygging i støyutsatte områder. I tillegg medfører blanding av næring og boligformål på konsentrert areal økt risiko for støy fra utesteder, varemottak, vifter og lignende, i tillegg til nabostøy.

9.6 Vann og avløp

Vann- og avløpstjenester er en lovpålagt oppgave som skal sikre byens innbyggere og næringsliv nok drikkevann av høy kvalitet og håndtere avløpsvannet slik at miljøet, vassdragene og fjorden ikke utsettes for forurensning.

¹⁵ Som støyutsatte gjennom døgnet regnes personer som har en støybelastning som overstiger Lden 55 dB utenfor bolig, som svært støyutsatte gjennom døgnet regnes de som har en støybelastning som overstiger Lden 65 dB, og som støyutsatte gjennom natten regnes de som har en støybelastning som overstiger 50 dB utenfor bolig om natten

¹⁶ Antall og andel støyutsatte er statistikk hentet fra strategisk støykartlegging som gjennomføres hvert femte år. Kartleggingen følger bestemmelser gitt i EU-direktiv (2002/49/EF) og forurensningsforskriften kap. 5. Historisk sett (fra 2006-2016) har direktivet fastsatt at antall støyutsatte skal beregnes ved å koble antall bosatte i et boligbygg til det høyeste støynivået ved bygget, noe som gir et generelt overestimat. For å kunne sammenligne er dette prinsippet også brukt for 2021 i figur 9.20. Den nyeste kartleggingen (for 2021) ble gjennomført med en ny felleseuropeisk beregningsmetode (CNOSSOS). Den nye beregningsmetoden behefter kartleggingsresultatet for 2021 med noe usikkerhet.

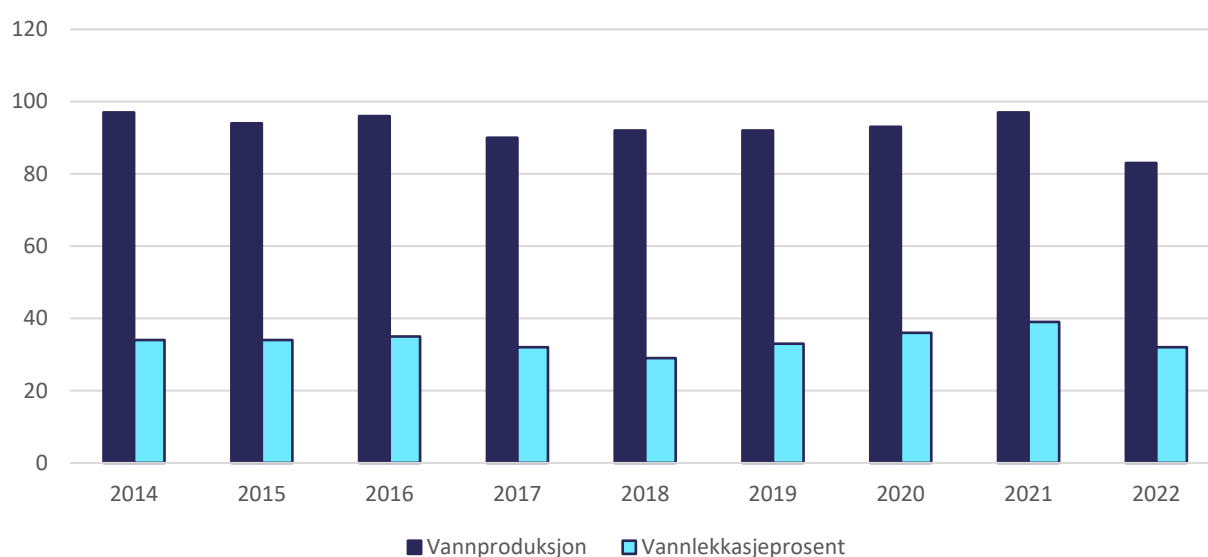
Vannproduksjon og vannforbruk per innbygger

I 2022 ble det produsert 83 millioner m³ vann i Oslo, se figur 9.23 under.

Vannproduksjonen fordeler seg med i overkant av 90 prosent fra Oset VBA ved Maridalsvannet og i underkant av 10 prosent fra Skullerud VBA. Alt vann ble produsert i samsvar med drikkevannsforskriftens krav. Det ble i 2022 utvekslet vann til og fra nabokommuner, og Oslo hentet her ytterligere 3 millioner m³ som ble pumpet inn på Oslos distribusjonsnett.

Vanntapsandelen (lekkasjer og driftsvann) framkommer når målte og stipulerte forbruksmengder fratrekkes produsert mengde. I 2022 var vanntapet i Oslo på 32 prosent. Vann- og avløpsetaten følger det nasjonale målet om å redusere lekkasjenivået til under 20 prosent innen år 2030.

Figur 9.23. Vannproduksjon i millioner m³ per år og vannlekkasjeprosent 2014–2022.

Kilde: Vann- og avløpsetaten (spesialbestilling)

Vann- og avløpsetaten beregner vannforbruket per innbygger i Oslo ut fra arealet på boligen. Forbruket er beregnet til 1,3 m³ vann per kvadratmeter bruksareal på boligen. Det fakturerte forbruket for boligene i Oslo (husholdningsforbruket) er jevnt over 41 mill. m³ per år. Beregnet vannforbruk per person har gått ned fra 200 til 160 liter per person per døgn i perioden 2010–2022. Nedgangen i vannforbruket per innbygger skyldes dels bruk av mer vannbesparende installasjoner, men også til en viss grad økt bevissthet i befolkningen. Nærings- og offentlige virksomheter får sitt forbruk beregnet via vannmåler.

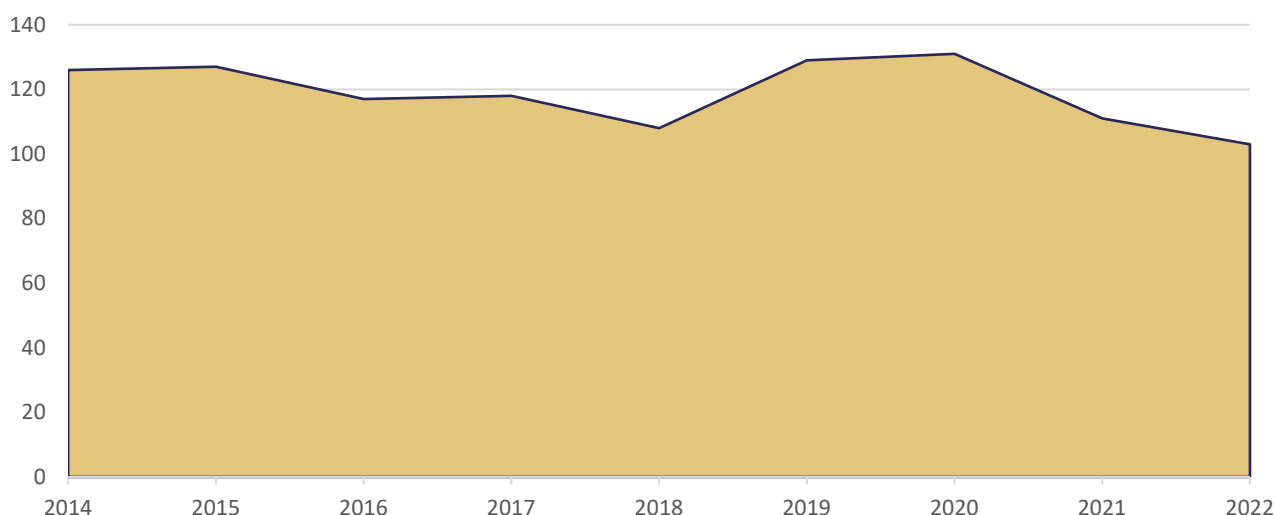
Oslos vannforsyning er i meget stor grad avhengig av Maridalsvannet og Oset vannbehandlingsanlegg. Dette gjør at vannforsyningen er sårbar for hendelser som kan gjøre kilden uegnet eller som setter behandlingsanlegget ut av drift. En ny reservevannforsyning som skal sikre tilstrekkelige mengder drikkevann til innbyggerne, er under etablering. Holsfjorden, en sidearm til Tyrifjorden, er valgt som råvannskilde for ny vannforsyning i Oslo. Vann skal overføres i tunnel fra Holsfjorden til et nytt vannbehandlingsanlegg som vil ligge ved Huseby i Oslo. Herfra vil drikkevann overføres til resten av ledningsnettet i Oslo. Tunnelen vil i hovedsak gå dypt under dagens terreng og to tunnelboremaskiner startet opp boringen fra hver sin ende i begynnelsen av 2023. Prosjektet ventes å stå ferdig innen fristen i 2028.

Avløpshåndtering

God avløpshåndtering er helt avgjørende for folkehelsen og for plante- og dyrelivet i og ved byens vassdrag og i Oslofjorden. Cirka 40 prosent av Oslos avløpsvann behandles på Bekkelaget renseanlegg (BRA) og cirka 60 prosent på det interkommunale selskapet Vestfjorden Avløpsselskap (Veas) i Slemmestad. I tillegg mottar Oslo avløpsvann fra Nordre Follo som renses på Bekkelaget. Regionalt samarbeid er viktig for å gi gode renseløsninger i hele Indre Oslofjordregionen og for å opprettholde kvaliteten på vannet i Oslofjorden.

Behandlet mengde avløpsvann er direkte relatert til nedbørsmengden per år fordi mye av regnvannet og smeltevannet renner ned i avløpssystemet og transporteres til avløpsrenseanleggene. 2022 og 2021 var år med lite nedbør (703 mm og 698 mm) mens både 2020 og 2019 hadde mye nedbør (1078 mm og 1043 mm). Denne «fremmedvannsandelen» utgjør over 50 prosent av behandlet avløpsvann på renseanleggene. Det er et mål om å redusere denne andelen, blant annet ved å fortsette og separere avløpsledningsnett, slik at regnvann og smeltevann ikke føres til renseanleggene, men går direkte i egne rør til byens vassdrag og fjord.

Figur 9.24. Behandlet avløpsvann i millioner m³ per år.

Kilde: Vann- og avløpsetaten (spesialbestilling)

Miljøtilstanden i Oslos vassdrag

Norge har forpliktet seg til å følge opp EUs vanndirektiv gjennom EØS-avtalen og gjennom vedtak av vannforskriften,¹⁷ og Oslo jobber for å nå vannforskriftens miljømål, og bedre miljøtilstanden i vassdragene.

Oslo har åtte hovedvassdrag som renner ut i fjorden innenfor kommunegrensen. Per i dag er det ingen av disse vassdragene som kan klassifiseres med «svært god» økologisk tilstand. Nærmest er Lysakerelva og Akerselva som klassifiseres med «god» tilstand. Frognerelva har «moderat» tilstand, mens Hoffselva og Ljanselva har «dårlig» tilstand. Mærradalsbekken, Hovinbekken og Alna har alle «svært dårlig» tilstand. Oslo undersøker bunndyr som en del av tilstandsvurderingen. Dette er omfattende og tidkrevende

¹⁷ Lovdata, forskrift om rammer for vannforvaltningen

undersøkelser, og bare to til tre av hovedvassdragene undersøkes grundig hvert år. Tilstanden forverres fra øverste målestasjon ned mot fjorden. Det er nederste målestasjon som benyttes for å sette tilstand for vassdraget. Eksempelvis hadde øverste målestasjon i Frognerelva «god» økologisk tilstand ved forrige undersøkelse av vassdraget (2022), mens totaltilstanden for vassdraget altså blir «moderat» basert på nederste målestasjon.

Hovedutfordringene er avrenning av miljøgifter fra vei, spillvannsforurensning og tidligere utførte bekkelukkinger. Det er omfattende og ressurskrevende arbeid å nå de internasjonale kravene kommunen er forpliktet til gjennom EUs vanndirektiv. Ingen av byvassdragene nådde målet om «god økologisk og kjemisk tilstand» innen 2021, slik direktivet la opp til. Ny frist er derfor satt til 2027.¹⁸ For å bedre miljøtilstanden i vassdragene, jobbes det blant annet med å gjenåpne lukkede elver og bekker. Etter at bekkeåpningsprosjektene startet tidlig på 2000-tallet, har det blitt gjenåpnet omkring 5000 meter med bekk i Oslo, se figur 9.8.

Oslofjorden har også utfordringer, og mye av bakgrunnen for disse kan kobles til sterk befolkningsvekst, press på arealbruk i strandsonen, forurensning fra jordbruk og avløp, samt økt båttrafikk og fiske.¹⁹ Klimaendringer som påvirker hele økosystemet, er også en stor påvirkningsfaktor. Tareskog og ålegressenger blir mer sjeldne, torskebestanden minker, og innholdet av fosfor og nitrogen øker. Det er sanitært avløpsvann fra befolkningen som er den største kilden til økningen i nitrogen og fosfor i Indre Oslofjord, og utslipp av urensset avløpsvann via lekkasjer i ledningsnett og overbelastning ved mye nedbør utgjør en stor andel av problemet.²⁰ I mange bunnområder blir det i tillegg mindre og mindre oksygen, noe som påvirker alt liv i fjorden. Nivåer av farlige miljøgifter er for høye mange steder, og fremmede organismer har også vært økende i Oslofjorden over lang tid, både på bakgrunn av varmere vann og økt sjøtransport.²¹

Det bor om lag 1,6 millioner mennesker rundt Oslofjorden, og det er regnet som et av de mest artsrike områdene i hele landet. Fjorden er viktig for mange, og blant annet kommunene og fylkeskommunene rundt fjorden, direktorater, statsforvaltere og frivillige organisasjoner jobber sammen for å opprettholde og utvikle fjordens verdier og biologiske mangfold.

9.7 Bymiljø og grønnstruktur

Grønnstruktur

Grønnstruktur er et vidt planfaglig begrep som omfatter store og små grønne og naturpregede områder i byggesonen, inklusiv «blå» elementer som vann, dammer, elver og bekker. Dette danner gode premisser for folkehelse, bomiljø, nærrekreasjon, naturmangfold, karbonopptak, ferdsel for myke trafikanter samt naturbaserte løsninger for klimautfordringer som overvann og høyere temperaturer.

Planmessig sikrede grøntområder – *regulert grøntareal* – er områder avsatt til grønnstruktur eller andre «grønne» arealformål i reguleringsplaner. Fram til 2010 ble statistikk over regulerte friområder publisert hvert annet år i Statistisk årbok for Oslo, mens *alle* planmessig sikrede grøntområder i

¹⁸ Se her for [Godkjenning av oppdatert regional plan for vannforvaltning i vannregion Innlandet og Viken for planperioden 2022-2027](#)

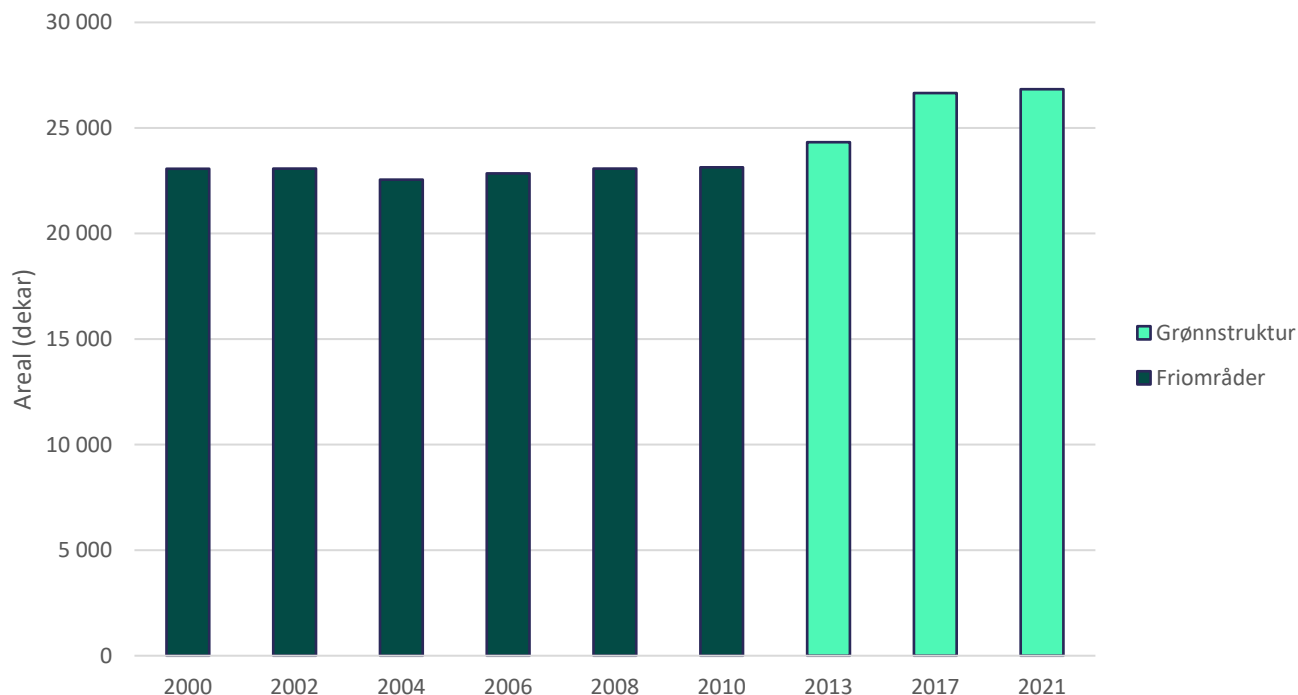
¹⁹ Miljødirektoratet, [Forslag til helhetlig plan for Oslofjorden](#)

²⁰ Miljødirektoratet, [Forslag til helhetlig plan for Oslofjorden](#)

²¹ Klima- og miljødepartementet, [Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv](#)

byggesonen er beregnet for 2013, 2017 og 2021 i Oslos *Grøntregnskap*.²² Begge statistikkene viser totalt regulert grøntareal, men tar utgangspunkt i forskjellige versjoner av plan- og bygningsloven. Til tross for ulikhetene kan vi sammenstille disse to datasettene for å antyde utviklingstrekk i planbeskyttelsen av grønne områder i byggesonen. Figur 9.25 viser utviklingen i friområder, naturvernområder og friluftsområder fra 2000 til 2010, og arealformålene grønnstruktur, hensynssoner, og landbruks- natur- og friluftsområder (LNF) fra 2013 til 2021.

Figur 9.25. Antall dekar regulert grøntareal i byggesonen 2000-2021.

Kilde: Statistisk årbok for Oslo og Grøntregnskap

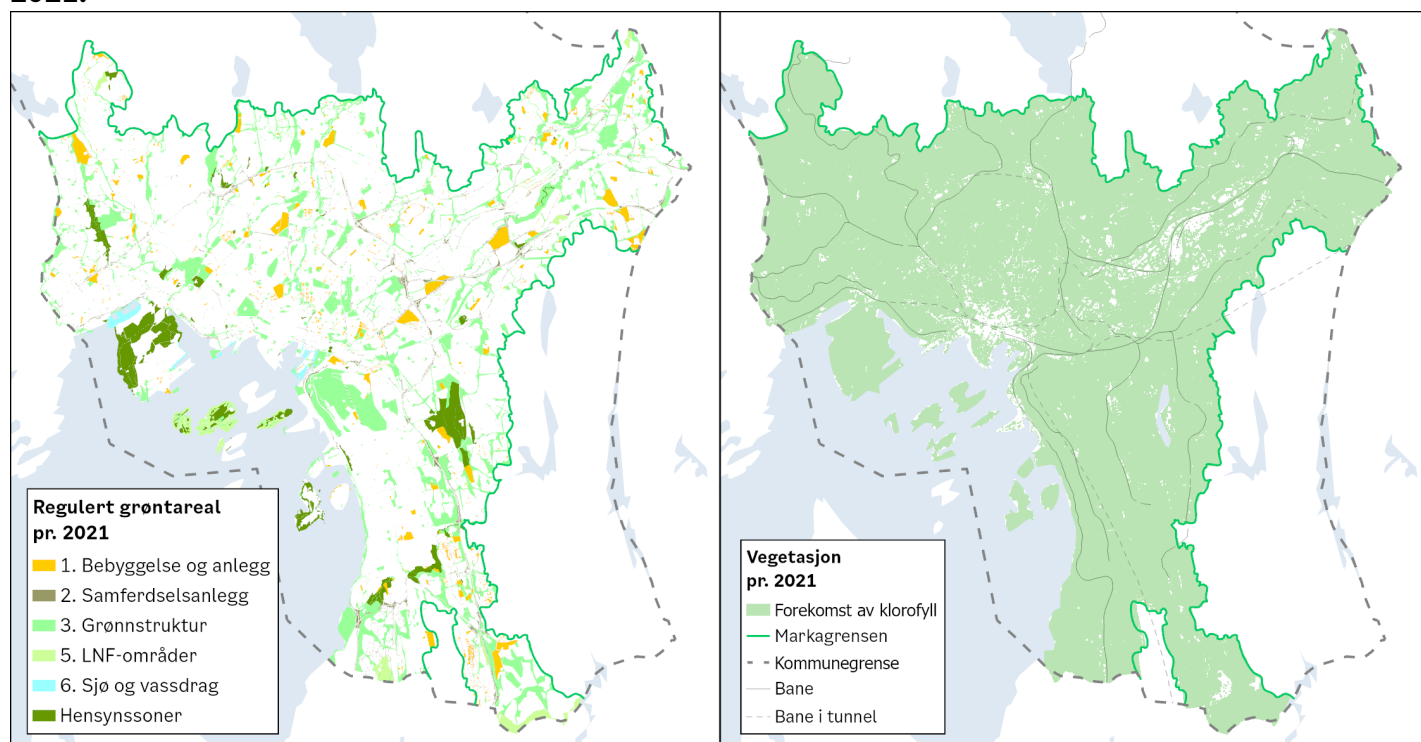
Som det framgår av figur 9.25, var omfanget av regulert grøntareal nokså stabil mellom 2000 og 2010, før det økte i 2013 og 2017. Per 2021 er det regulert 10 prosent (2 500 dekar) mer areal til grønne formål enn i 2013 og 16 prosent (3 750 dekar) mer enn i 2000. Dette kan tilskrives at mange små grøntarealer blir regulert gjennom ny byutvikling, men også at eksisterende arealer blir regulert under plan- og bygningsloven for første gang. Eksempelvis kan økningen fra 2010 til 2013 forklares med reguleringen av store deler av statens eiendommer på Bygdøy, mens det store hoppet fra 2013 til 2017 tilskrives regulering av Gjersrud-Stensrud, et tidligere helt uregulert område. Vi henviser altså her til regulert grøntareal som er planmessig sikret grøntareal, ikke nytt opparbeidet grøntareal.

Grøntregnskap

Grøntregnskapet måler både arealer som er regulert til grønne arealformål og overflater med vegetasjon, og gir oversikt over fordelingen og status av grønnstruktur i byggesonen. Målingene viser at per 2021 er 27 prosent av byggesonen regulert til grønne arealformål gjennom kommuneplanen og reguleringsplaner (tabell 9.1), mens 47 prosent av byggesonen er dekket med vegetasjon (tabell 9.2). Resultatene er de samme som i målingen fra 2017.

²² Rapport om grøntregnskapet 2021 er pr. august 2023 under arbeid.

Figur 9.26. Fordeling av planmessig sikrede grøntområder og vegetasjon i byggesonen per 2021.

Kilde: Grøntregnskap 2021

Planmessig sikrede grøntområder omfatter områder angitt som «grønt» arealformål på et plankart, eksempelvis et areal med hovedformål som grønnstruktur, landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF) eller underformål som park, idrettsanlegg eller lekeplass. I Grøntregnskapet for 2021 er definisjonen av grønne arealformål noe mer avgrenset sammenlignet med 2017. Ettersom nye områder er regulert til grønnformål er likevel 27 prosent av byggesonen regulert til grønne formål, omtrent på samme nivå som i 2017. Grønne arealformål dekker 37 prosent av de indre bydelenes totale areal, som tilsvarer knapt 11 000 dekar, mens andelen i de ytre bydelenes areal er en fjerdedel. Ettersom de ytre bydelene omfatter mesteparten av byggesonen, tilsvarer dette nesten 30 000 dekar. Over tid kan det ventes at andel planmessig sikrede grøntareal i utviklingsområder vil øke som følge av føringer i kommuneplanen om etablering av nye rekreasjonsområder ved utvikling.

Tabell 9.1. Fordeling av planmessig sikrede grøntareal pr. 2021 i andel areal av bydelene og områdetypene i kommuneplanen.

Bydelstilhørighet (administrative grenser)	Områdetype i kommuneplan					Totalt
	Indre bysone	Utviklings- områder	Stasjonsnære områder	Småhus- planen	Øvrig byggesone	
Indre bydeler	22 %	11 %	27 %	9 %	95 %	37 %
Ytre bydeler	66 %	19 %	20 %	0 %	36 %	25 %
Vest	65 %	10 %	16 %	0 %	29 %	17 %
Øst	-	10 %	26 %	0 %	30 %	21 %
Sør	-	34 %	21 %	0 %	46 %	34 %
Totalt	23 %	18 %	21 %	0 %	42 %	27 %

Kilde: Grøntregnskap 2021

Resultater for vegetasjon vist i tabell 9.2 er basert på en kartlegging av alt planteliv innenfor byggesonen, enten det er busker, trær eller gress, og uavhengig av om det er på offentlig eller privat

grunn. Vegetasjon i de indre bydelene er gjerne knyttet til offentlige grøntområder som eksempelvis Stensparken og Sofienbergparken, turdrag langs Akerselva og store anlegg for arealkrevende aktiviteter og naturopplevelser som Tøyenparken, Botanisk hage, Torshovdalen og Voldsløkka. Nesten halvparten av vegetasjonen i de ytre bydelene er angitt med byggeformål, og det kan ventes at andelen vegetasjon over tid vil gå ned som følge av utbygging.

Tabell 9.2. Fordeling av vegetasjon i byggesonen pr. 2021 i andel areal av bydelene og områdetypene i kommuneplanen.

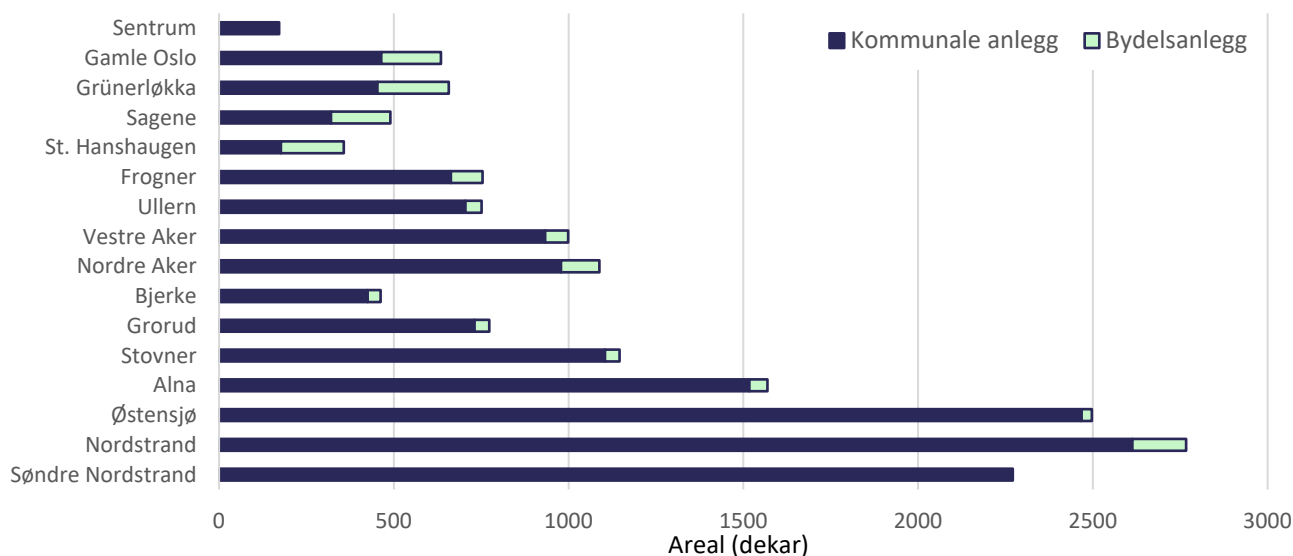
Bydelstilhørighet (administrative grenser)	Områdetype i kommuneplan					Totalt
	Indre bysone	Utviklings- områder	Stasjonsnære områder	Småhus- planen	Øvrig byggesone	
Indre bydeler	28 %	16 %	46 %	56 %	69 %	38 %
Ytre bydeler	61 %	37 %	46 %	52 %	54 %	50 %
Vest	61 %	23 %	44 %	53 %	52 %	49 %
Øst	-	20 %	48 %	50 %	50 %	43 %
Sør	10 %	66 %	47 %	52 %	57 %	56 %
Totalt	29 %	35 %	46 %	52 %	55 %	47 %

Kilde: Grøntregnskap 2021

Parkanlegg

Det er 849 parkanlegg i byggesonen, på til sammen litt over 17 557 dekar. Kommunen, ved Bymiljøetaten, drifter 606 anlegg på totalt 16 165 dekar, mens 243 parkanlegg på 1 392 dekar driftes av bydelene, jf. figur 9.27. I tillegg er det enkelte større parker, som for eksempel Slottsparken, som forvaltes av staten eller andre aktører. Ytre by sør har de største anleggene med Østensjøvannet naturreservat i Bydel Østensjø, Ekebergskogen og Ekebergskrenten i Bydel Nordstrand, og Ljanskollen og Ljanselva friområder i Bydel Søndre Nordstrand. Byens parker spiller en viktig rolle ved at de absorberer store mengder regnvann ved styrtregn. De har også en temperaturregulerende rolle ved høyere temperaturer.

Figur 9.27. Antall dekar parkanlegg per 2019 etter bydel.

Kilde: Bymiljøetaten (spesialbestilling)

Naturmangfold

Oslo har et svært rikt biologisk mangfold, blant annet på grunn av et relativt mildt klima og områder med kalkrik berggrunn. Dette gir grunnlag for et stort mangfold av blant annet sopp, planter og insekter. Naturområdene i Marka huser store pattedyrarter som elg, rådyr, gaupe og ulv, mens byen preges av grønne parker og friområder hvor man kan oppleve blant annet urbane grevlinger og piggsvin. Byggesonen har et stort antall store gamle trær i hager, i parker og langs veier, og disse er viktige levesteder for mange arter av blant annet insekter og sopp, og store/hule eiker har på grunn av sin spesielt store verdi for biologisk mangfold status som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven. I Oslo er det så langt kartlagt 565 lokaliteter av denne naturtypen (enkeltrær eller grupper av trær).

I vassdragene og i vegetasjonsbeltene langs disse lever et stort mangfold av blant annet insekter og fugler, samt bever, sjørret og laks. Flere av vassdragene huser også bestander av de rødlistede artene elvemusling og edelkreps. I Indre Oslofjord finner vi mange sjøfuglkolonier og en særlig rik flora og insektfauna knyttet til den kalkrike berggrunnen på øyene. Av andre utvalgte naturtyper har vi kalklindeskog, slåttemark, slåttemyr og åpen grunnlendt kalkmark. Naturtypen kalklindeskog er et eksempel på en unik naturverdi i Oslofjordområdet. Dette er gammel lindeskog som vokser på kalkrik grunn, og slik skog finnes nesten ikke andre steder i Europa.

Nesten 10 prosent av Oslos areal er underlagt statlig eller kommunalt vern/regulering på grunn av store naturverdier. I tillegg og til dels overlappende med dette er det kartlagt 2 800 større og mindre områder med verdifulle naturtyper. Ifølge Artsdatabanken²³ er Oslo den kommunen som har klart flest påviste arter totalt (15 204 arter pr. desember 2021) og flest arter som i dag er oppført på den nasjonale rødlisten (1 269 arter). Det er imidlertid et betydelig antall arter som tidligere er påvist i Oslo som trolig ikke finnes i kommunen lenger. Dette i hovedsak på grunn av nedbygging av biologisk verdifulle arealer gjennom de siste århundrene.

De biologisk verdifulle områdene i Oslos byggesone er fortsatt utsatt for et sterkt bygingspress. I tillegg er de truet av gravearbeider, hogst, slitasje, forstyrrelser og spredning av fremmede arter som fortrenger naturlig hjemmehørende arter. Klimaendringene øker presset på naturverdiene og de økosystemtjenestene de gir oss, noe som øker behovet for skjøtsel og andre tiltak. Det gjennomføres tiltak for å bevare biologisk mangfold, for eksempel arbeid med å bekjempe den fremmede arten kjempebjørnekjeks. Den ble opprinnelig innført til Norge som hageplante, men har spredd seg til, og blitt svært dominerende i, mange naturområder. Etter systematisk bekjempelse siden 2004 har den blitt utryddet fra stadig flere naturområder, og de gjenværende bestandene blir stadig mindre. I 2022 var kjempebjørnekjeks fjernet fra 562 av de 628 lokalitetene den har vært registrert på, jf. figur 9.28.

²³ [Artsdatabanken.no](https://artsdatabanken.no)

Figur 9.28. Bekjempelse av kjempebjørnekjeks.

Kilde: Miljøstatus - natur og biologisk mangfold

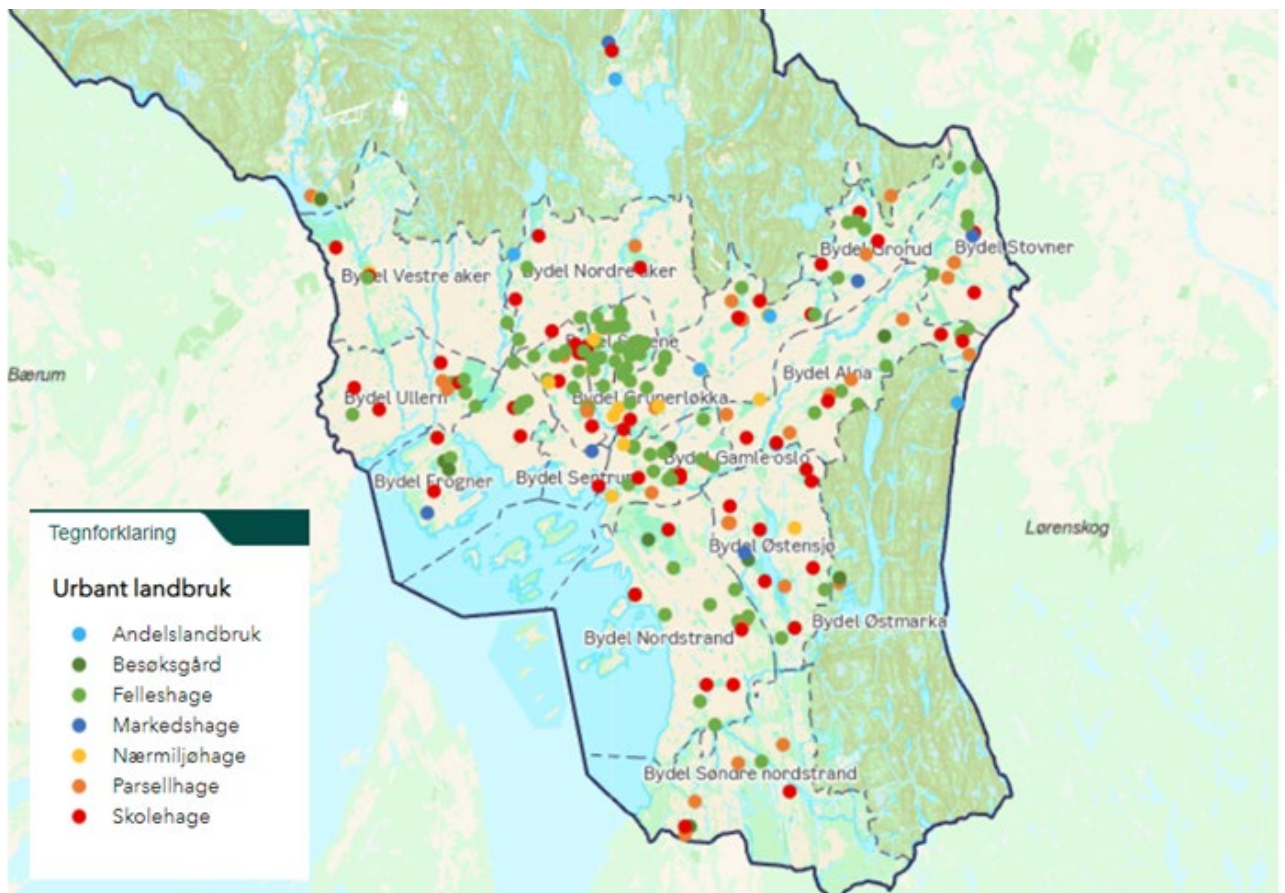
Jordbruk og urbant landbruk

Det tradisjonelle jordbruket i Oslo er en langsiktig næring som utnytter naturressurser og biologiske prosesser i produksjon av mat og andre goder. Jordbruksaktiviteten i Oslo styrker jordvernet og bidrar til å sikre grunnleggende matsikkerhet ved at produksjonsmulighetene opprettholdes på lang sikt. Det tradisjonelle jordbruket har relativt liten utbredelse i Oslo. Ifølge Statistisk sentralbyrå var det 26 foretak som mottok produksjonsstøtte i 2022, og arealstatistikken viser at det var 7 162 dekar med jordbruksareal i drift i 2022.²⁴ Mens antallet mottakere av produksjonsstøtte har holdt seg på samme nivå siden 2012, har det aktive jordbruksarealet gått ned fra 8 269 dekar i samme periode.

I tillegg til det tradisjonelle landbruket, er det også mye urbant landbruk i Oslo, herunder ulike former for dyrking og husdyrhold i byen. Det bidrar til lokal matproduksjon, kunnskapsspredning og sosiale møteplasser. Ved utgangen av 2022 var det registrert 235 urbane landbruksaktiviteter i Oslo, jf. figur 9.29. Kartet som utsnittet er basert på oppdateres blant annet ved at aktivitetseier selv registrerer sin aktivitet. Den nyeste versjonen av kartet finnes tilgjengelig på nett, og her kan man også finne mer informasjon om de forskjellige typer urbane landbruksaktiviteter i kartet (Miljøstatus - areal og friområder).

²⁴ SSB, Jord, skog, jakt og fiskeri, tabell 11950

Figur 9.29. Urbane landbruksaktiviteter registrert i Oslo per 2022.

Kilde: [Miljøstatus - areal og friområder](#)

10 Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

Hovedtrender

- Oslo har lavest dekning av idrettsanlegg per innbygger i landet og har behov for oppgradering og rehabilitering av eksisterende anlegg. En hovedutfordring fremover vil være prioriteringer mellom disse.
- I Oslo er det forventet en stor eldrebølge. Aktivitetstilbud må tilrettelegges for en høyere andel eldre, samtidig ivareta hovedmålgruppen barn og unge.
- Kjønn, sosioøkonomisk status og foreldrenes fødested har ganske stor betydning for idrettsdeltakelse og fysisk aktivitet. Det er store forskjeller i idrettsdeltakelse og fysisk aktivitet mellom bydeler, som ser ut til å følge de sosiale skillelinjene i Oslo.
- Det er store variasjoner i svømmeferdighetene mellom ulike bydeler i Oslo.
- Oslos friluftslivsområder dekker et stort areal, og hele 2/3 av Oslo kommunes areal ligger i marka.

Regelmessig fysisk aktivitet er essensielt for fysisk og psykisk helse for både barn og voksne. Fysisk aktivitet bidrar til å forebygge livsstilssykdommer, utvikler evnen til variert bevegelse, og styrker muskler og benmasse. Blant barn og unge ser det ut til at fysisk aktivitet påvirker evnen til konsentrasjon og læring.¹ Selv om det er godt dokumentert at regelmessig fysisk aktivitet medfører en rekke helsefordeler, viser nasjonale kartleggingsundersøkelser² at aktivitetsnivået synker med alderen og spesielt ungdom, voksne og eldre beveger seg for lite og sitter for mye stille sammenlignet med helsemyndighetenes anbefalinger.³

Det er spesielt viktig å skape gode aktivitetsvaner i barne- og ungdomsalder, fordi det kan danne grunnlag for gode aktivitetsvaner i voksen alder. Oslo kommune har et overordnet ansvar for å skape et variert tilbud av aktivitetsarenaer, spesielt for byens barn og unge. Attraktive områder for utøvelse av fysisk aktivitet og idrett er av stor betydning for befolkningens trivsel og helse, og er viktig for utviklingen av gode lokalsamfunn.⁴ God tilgang til idrettsanlegg og grøntareal er viktig for innbyggernes helse, og det vil være ressurseffektivt om de utformes på en måte som gir mulighet for sambruk og fleksibel bruk over tid.

¹ Haverkamp et al. (2020). Effects of physical activity interventions on cognitive outcomes and academic performance in adolescents and young adults: A meta-analysis

² Ekelund et al. (2020). Physical activity and mortality: what is the dose response and how big is the effect? og Steene-Johannessen et al. (2019) Kartlegging av fysisk aktivitet, sedat tid og fysisk form blant barn og unge (ungKan3) og Hansen et al. (2015). Fysisk aktivitet og sedat tid blant voksne og eldre i Norge (Kan2)

³ Helsedirektoratet (2022). Nasjonale faglige råd om fysisk aktivitet barn og unge

⁴ Folkehelseinstituttet (2020). Sosialt bærekraftige samfunn

10.1 Idrettstilbud og deltagelse

Barn og unge er den fremste målgruppen for Oslo kommunes arbeid på idrettsområdet. Idrettsanleggene kommunen disponerer stilles gratis til rådighet for organisert idrett, og blir i tillegg brukt av skolen til kroppsøving og av barn, unge og voksne som driver med fysisk aktivitet på egenhånd. I arbeidet med planlegging, utvikling og prioritering av tiltak på idrettsområdet er oppdatert kunnskap om trender og utfordringer nødvendig. Det kan gi en indikasjon på hva som vil oppleves som relevante idrettstilbud for innbyggerne i Oslo.

Idrettsanlegg

Tall fra 2021 viser at Oslo har dårligst anleggsdekning per innbygger, både når det sammenlignes med andre fylker og kommuner.⁵ Det vil si at Oslo har høyest antall innbyggere per anleggstilbud. Imidlertid er det stor variasjon i anleggsdekningen innad i Oslo, basert på hvilken anleggskategori⁶ man undersøker. I tillegg er enkelte idrettsanlegg byomfattende tilbud. Generelt er anleggsdekningen dårligst i indre by.⁷

Selv om det de siste årene er igangsatt og planlagt en rekke prosjekter som vil forbedre kapasiteten på idrettsanlegg i Oslo, er det fremdeles stor etterspørsel etter nye idrettsanlegg. Da idrettsanlegg både er kostbare å bygge og kostbare å vedlikeholde, er det viktig å finne en god balanse mellom vedlikeholdsetterslepet på eksisterende idrettsanlegg, og utbygging av nye anlegg for å imøtekomme økt befolkningsvekst.

Kommunens arealutfordringer forutsetter å tenke innovativt, bærekraftig og kompakt ved bygging av nye idrettsanlegg. Studier viser at det kan være hensiktsmessig om det legges spesielt vekt på utforming av idrettsanlegg i tilknytning til skoler og skolars utearealer, da det kan ha betydning for barns fysiske aktivitet gjennom skoledagen.⁸ Tilrettelegging for sambruk og helårsaktivitet kan sikre god kapasitetsutnyttelse. I et byutviklingsperspektiv er det også naturlig å avsette areal til idrettsanlegg i transformasjonsområder slik at anleggsdekningen ikke skal bli lavere.

Befolkningsutvikling og idrettstilbud

I perioden 2022-2050 forventes en sterk befolkningsvekst blant eldre, med mer enn en dobling av aldersgruppen 80-89 år, og over en tredobling av de på 90 år og over. Lavest vekst forventes i aldersgruppen 19-44 år, som bare vil øke med 3 prosent.⁹ Samtidig har Oslo en ung befolkning, og flyttemønster vil sørge for at det fortsetter i årene som kommer. Befolkningsutviklingen vil ha betydning for innbyggernes behov for og bruk av idrettsanlegg og arealer. Dette kan gjøre at kommunen i større grad vil få utfordringer knyttet til tilrettelegging av aktivitetstilbud for en høyere andel eldre, samtidig som det vil være behov for å ivareta hovedmålgruppen barn og unge. Det varierer hvor i byen det er forventet sterkest befolkningsvekst (se **kapittel 2** for mer informasjon om befolkningsutvikling).

⁵ Kultur- og likestillingsdepartementet (2021). Spelemidlar til idrettsanlegg: Ein gjennomgang av søknader, tildelingar og anlegg, og <https://idrettsindeks.no/>

⁶ Anleggskategori er en samlebetegnelse for kategorier av idrettsanlegg. Eksempelvis idrettshaller, aktivitetssaler, svømmeanlegg og fotballanlegg.

⁷ Indre by er Bydel Frogner, Bydel Gamle Oslo, Bydel Grünerløkka, Bydel Sagene og Bydel St.Hanshaugen.

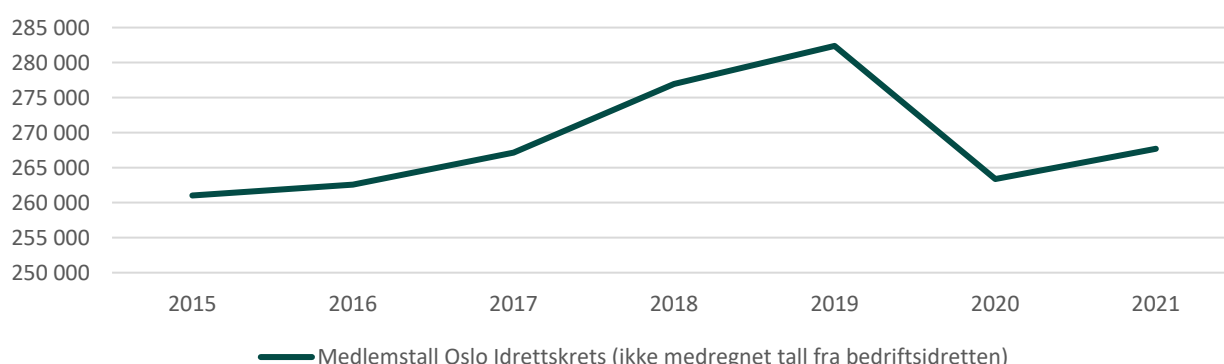
⁸ Haug, Torsheim, Samdal (2008). Physical environmental characteristics and individual interests as correlates of physical activity in Norwegian secondary schools: The health behaviour in school-aged children study.

⁹ Byrådsavdelingen for finans (2022). Befolkningsframskrivingen for Oslo 2022-2050, mellomalternativet.

Idrettsdeltakelse

Idrettslagene i Oslo blir større og færre. Ved utgangen av 2021 var det 550 Idrettslag i Oslo, og totalt 267 680 medlemskap.¹⁰ Foreløpige medlemstall fra 2022 er på 275 260, og viser at trenden er oppadgående etter pandemien.¹¹ Barn og unge i alderen 6-19 år utgjør rundt 40 prosent av alle medlemskap. Antall medlemskap blant barn og unge er høyere enn antallet barn og unge i Oslo, noe som betyr at flere barn og unge er medlem i mer enn ett idrettslag. Blant voksne er det en overvekt av menn som er medlemmer (59%) i idrettslagene i Oslo, og selv om kjønnsforskjellene mellom barn og unge (6-19 år) er noe mindre, er det fortsatt litt flere gutter (56%) enn jenter (44%) som er medlemmer.¹² Andelen av medlemmer som er kvinner har likevel vært jevnt økende de siste 10 årene. Andelen medlemmer blant barn 6-12 år har holdt seg stabilt over tid, mens andelen ungdommer 13-19 år har hatt en jevn stigning de siste 10 årene.¹³

Figur 10.1. Medlemstall i Osloidretten. 2015-2021.

Kilde: Norges Idrettsforbund (2021). Nøkkeltallsrapport 2021.

De aller fleste barn i Oslo driver med en eller annen form for trening eller idrett, 12 prosent oppgir at dette er noe de aldri driver med.¹⁴ Hvilke idrettsgrener som er mest populære, varierer etter kjønn.¹⁵ Som med idrettsdeltakelsen er det både blant barn og ungdom en høyere andel gutter som er mer aktive i sport enn jenter.¹⁶ Andelen av barn og ungdom som deltar er synkende utover i ungdomsårene. 70 prosent av de som går på 8.trinn sier at de har deltatt i en organisert idrettsaktivitet, mens andelen er falt til 32 prosent i Vg3.¹⁷

Sosiale forskjeller i idrettsdeltakelse

I Oslo er det store sosiale forskjeller i hvem som deltar i idrett. Ung i Oslo undersøkelsene viser at andelen barn og unge som deltar i idrett varierer systematisk med sosioøkonomiske forskjeller i familiebakgrunn, hvorvidt foreldrene er født i eller utenfor Norge og hvor i byen de bor. Blant de med lav sosioøkonomisk status rapporterer 43 prosent at de har deltatt i en idrettsaktivitet den siste

¹⁰ Norges Idrettsforbund (2021). Nøkkeltallsrapport 2021.

¹¹ Norges Idrettsforbund (2023). Gledelig økning i antall medlemmer i norsk idrett.

¹² Oslo Idrettskrets (2023). Statistikk.

¹³ Enstad & Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. 5. til 7.trinn

¹⁴ Enstad & Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. 5. til 7.trinn

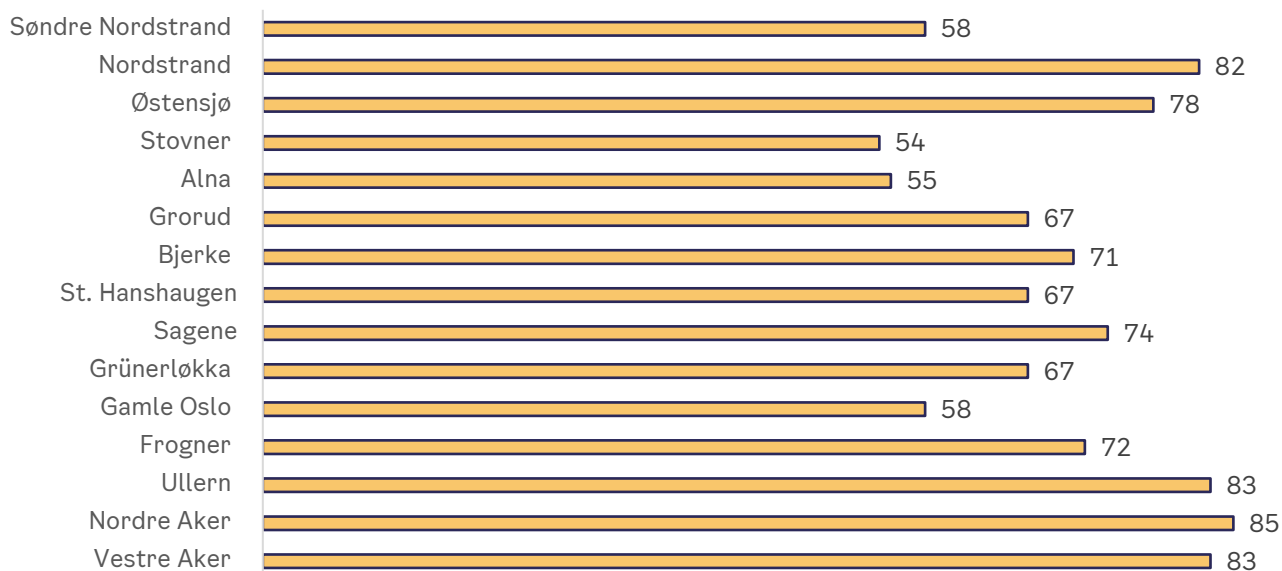
¹⁵ Oslo idrettskrets (2021). Statistikk

¹⁶ Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole og Enstad & Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. 5. til 7.trinn

¹⁷ Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole og Enstad & Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. 5. til 7.trinn

måned, mot 59 prosent blant de med høy sosioøkonomisk status.¹⁸ Disse forskjellene gjenspeiler seg i resultatene per bydel, særlig for de yngre (5-7.trinn). Figur 10.2 viser at det er en god del flere barn som driver med sport eller idrett som fast fritidsaktivitet i de vestlige bydelene, Nordstrand og Østensjø enn i de indre bydelene og ytre bydelene i øst. Bydel Stovner og Alna skiller seg spesielt ut med lav idrettsdeltakelse.¹⁹

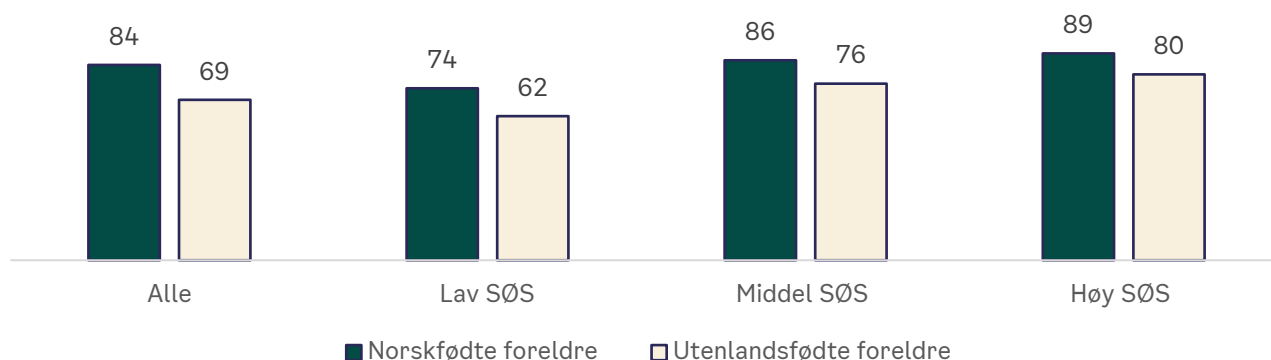
Figur 10.2. Prosentandel i bydelene som deltar i sport, eller idrett (5.-7.trinn). 2023.

Kilde: [Ung i Oslo 2023](#)

Figur 10.3 viser den tydelige forskjellen i idrettsdeltakelse basert på barnas familiebakgrunn. Deltakelsen er høyest blant barn med norskfødte foreldre og høy sosioøkonomisk status (89%). Tilsvarende tall for barn med utenlandsfødte foreldre er 16 prosent lavere på tvers av de tre kategoriene for sosioøkonomisk status.

Figur 10.3. Prosentandel barn (10-12 år) som er med på sport eller idrett som fast fritidsaktivitet, etter innvandringsbakgrunn og sosioøkonomisk status (SØS). 2023.

Kilde: [Ung i Oslo 2023](#)

¹⁸ Bakken (2023). [Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole](#) og Enstad & Bakken (2023). [Ung i Oslo 2023. 5. til 7.trinn](#)

¹⁹ Enstad & Bakken (2023). [Ung i Oslo 2023. 5. til 7.trinn](#)

De sosiale forskjellene i idrettsdeltakelse blant barn øker med alderen.²⁰ Mens det blant barn spesielt er to bydeler som skiller seg ut med lav deltagelse, er det flere bydeler som har lavere deltagelse blant ungdom.²¹ Idrettsdeltakelsen synker med økende alder, og i aldersgruppen 13-19 år har 59 prosent av guttene og 46 prosent av jentene deltatt i et idrettslag den siste måneden.²² Frafallet er størst i overgangen mellom ungdomsskolen og videregående og relateres i hovedsak til kjønn, sosioøkonomisk status og innvandrerbakgrunn.²³ Det er ikke betydelige endringer i hva som kjennetegner de som deltar og de som slutter med ungdomsidrett, når man sammenligner resultater fra 2018 og 2023. Blant ulike grunner til å slutte med idrett, oppgis grunner som økende krav til skolearbeid, samt at idretten setter for strenge krav til å være flink eller god.²⁴ ²⁰Ungdom med minoritetsbakgrunn og ungdom fra familier med lav sosialøkonomisk status oppgir i større grad at høye kostnader er en grunn til å slutte. Undersøkelsen viste også at det kan være andre grunner til å slutte med idrett enn alternativene som ble listet opp.

Ung i Oslo viser også at rundt en av tre som ikke deltar i idrett i dag er positive til å delta i idrettsaktivitet. Det kan tolkes som et relativt stort potensial for å rekruttere flere ungdommer til idrett. Blant ulike grupper er det størst ønske om å delta blant de yngste. I tillegg er det noe større lyst blant de minst aktive gruppene - minoritetsungdom og ungdom fra familier med lav sosioøkonomisk status. I Ung i Oslo 2023 er det, blant de som ikke deltar i organisert fritidsaktivitet, 23 prosent som ønsker å delta blant de med lav sosioøkonomisk status, mot 15 prosent blant de med høy sosioøkonomisk status.²⁵

Kjønnsforskjeller og sosiale forskjeller i idrettsdeltakelse er synlige allerede fra mellomtrinnet og det kan tyde på at innsats i tidlig ungdomsalder er viktig for å utjevne forskjellene.²⁶ For å øke idrettsdeltakelsen blant ungdom med minoritetsbakgrunn og ungdom fra familier med lav sosioøkonomisk status er det nødvendig å innhente mer kunnskap om hvordan ungdom og foresatte opplever idrettsutgifter som barriere for å delta i idrett sett opp mot frafall, slik at idrettsorganisasjoner og klubber vet hvordan de skal bekjempe den sosiale gradienten i idrettsdeltakelse (eksempelvis økonomiske barrierer for å starte med idrett, eller fortsette med idrett).²⁷

10.2 Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet blant barn og unge i Oslo

Barn og unge i alderen 6 -17 år anbefales å være fysisk aktive i minst 60 minutter per dag i moderat²⁸ til høy intensitet, og i tillegg bør tiden i ro begrenses, særlig passiv skjermtid på fritiden.²⁹ Kartleggingsundersøkelser av nasjonalt representative 6-, 9- og 15-åringer viser ved objektive målinger at det fysiske aktivitetsnivået synker med økende alder og at gutter har et høyere

²⁰ Solstad, Sandvik og Sletten (2022). Deltakelse, trivsel og inkludering i barne- og ungdomsidretten

²¹ Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole

²² Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole

²³ Espedalen og Seippel (2022). Dropout and social inequality: young people's reason for leaving organized sports

²⁴ Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole

²⁵ Enstad & Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. 5. til 7.trinn

²⁶ Bakken (2019). Idrettens posisjon i ungdomstida: Hvem deltar og hvem slutter i ungdomsidretten?

²⁷ Espedalen og Seippel (2022). Dropout and social inequality: young people's reason for leaving organized sports

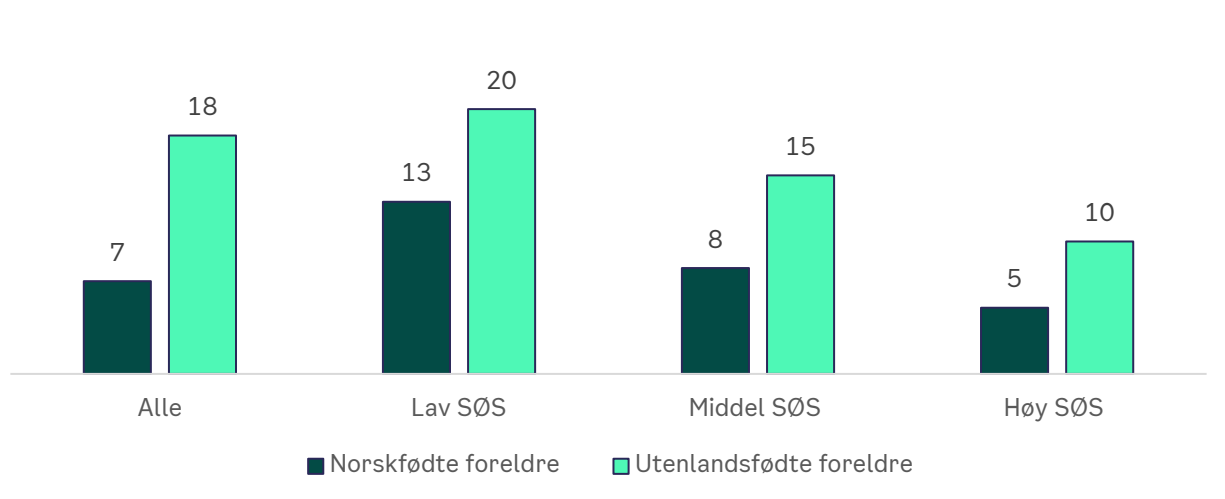
²⁸ Moderat tempo tilsvarer rask gange

²⁹ Helsedirektoratet (2022). Nasjonale faglige råd om fysisk aktivitet barn og unge

aktivitetsnivå enn jenter i alle aldersgrupper.^{30,31,32} Under halvparten av 15-åringene oppfylder anbefalingene for fysisk aktivitet. Flesteparten av ungdommene bruker mesteparten av dagen i ro, enten til stillesittende aktiviteter eller til fysisk aktivitet man verken blir svett eller andpusten av. Sammenligning av resultater med tidligere undersøkelser viser at aktivitetsnivået ikke har økt fra 2005 til 2018, tross klare nasjonale mål om økt fysisk aktivitet. Blant 9-årige gutter ser det derimot ut til at aktivitetsnivået har blitt redusert.³³

Ved undersøkelse av sosiale forskjeller viste undersøkelsen at 6-, 9- og 15-åringer, med foreldre med høyt utdanningsnivå, løp signifikant lenger på en aerob utholdenhetstest sammenlignet med tilsvarende aldersgruppe som hadde foreldre med lavere utdanningsnivå. I Oslo-utvalget viste analysene at 9 år gamle og 15 år gamle jenter med «vestlig»³⁴ bakgrunn hadde et signifikant høyere gjennomsnittlig aktivitetsnivå enn henholdsvis 9-årige gutter og 9-årige jenter med landbakgrunn fra Asia, Afrika etc.³⁵ Det var også sammenheng mellom innvandring og andel som tilfredsstilte de nasjonale anbefalingene. For enkelte aldersgrupper er det vesentlige forskjeller mellom barn med vestlig og ikke-vestlig bakgrunn. Imidlertid var enkelte av gruppene i utvalget forholdsvis små, og resultatene må tolkes med varsomhet.³⁶

Figur 10.4. Prosentandel som er fysisk aktive sjeldnere enn 1-2 ganger i måneden – etter innvandringsbakgrunn og sosioøkonomisk status.

Kilde: Ung i Oslo 2023.

Ung i Oslo 2023³⁷ viser i samsvar med de nasjonale kartleggingsundersøkelsene at fysisk aktivitetsnivå er relatert til kjønn, alder, og sosiale forskjeller. Prosentandelen jenter som oppgir at de trener minst en gang i uka er lavere blant jenter i alle klassetrinn sammenlignet med gutter. Andelen som er fysisk inaktive øker desto eldre ungdommene blir. Flere jenter er mer fysisk inaktive

³⁰ Anderssen (2008). Fysisk aktivitet blant barn og unge i Norge: en kartlegging av aktivitetsnivå og fysisk form hos 9- og 15-åringer.

³¹ Kalle (2012). Fysisk aktivitet blant 6-, 9- og 15-åringer i Norge. Resultater fra kartlegging i 2011

³² Steene-Johannessen et al. (2019). Kartlegging av fysisk aktivitet, sedat tid og fysisk form blant barn og unge 2018

³³ Bakken (2019). Idrettens posisjon i ungdomstida: Hvem deltar og hvem slutter i ungdomsidretten?

³⁴ «Vestlig» er her brukt om SSB sin standard for landbakgrunn og inkluderer deltakere fra EU/EØS (inkludert Norge), USA, Canada, Australia og New Zealand

³⁵ Standard inndeling av landbakgrunn fra SSB: Asia, Afrika etc. vil si Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenfor EU

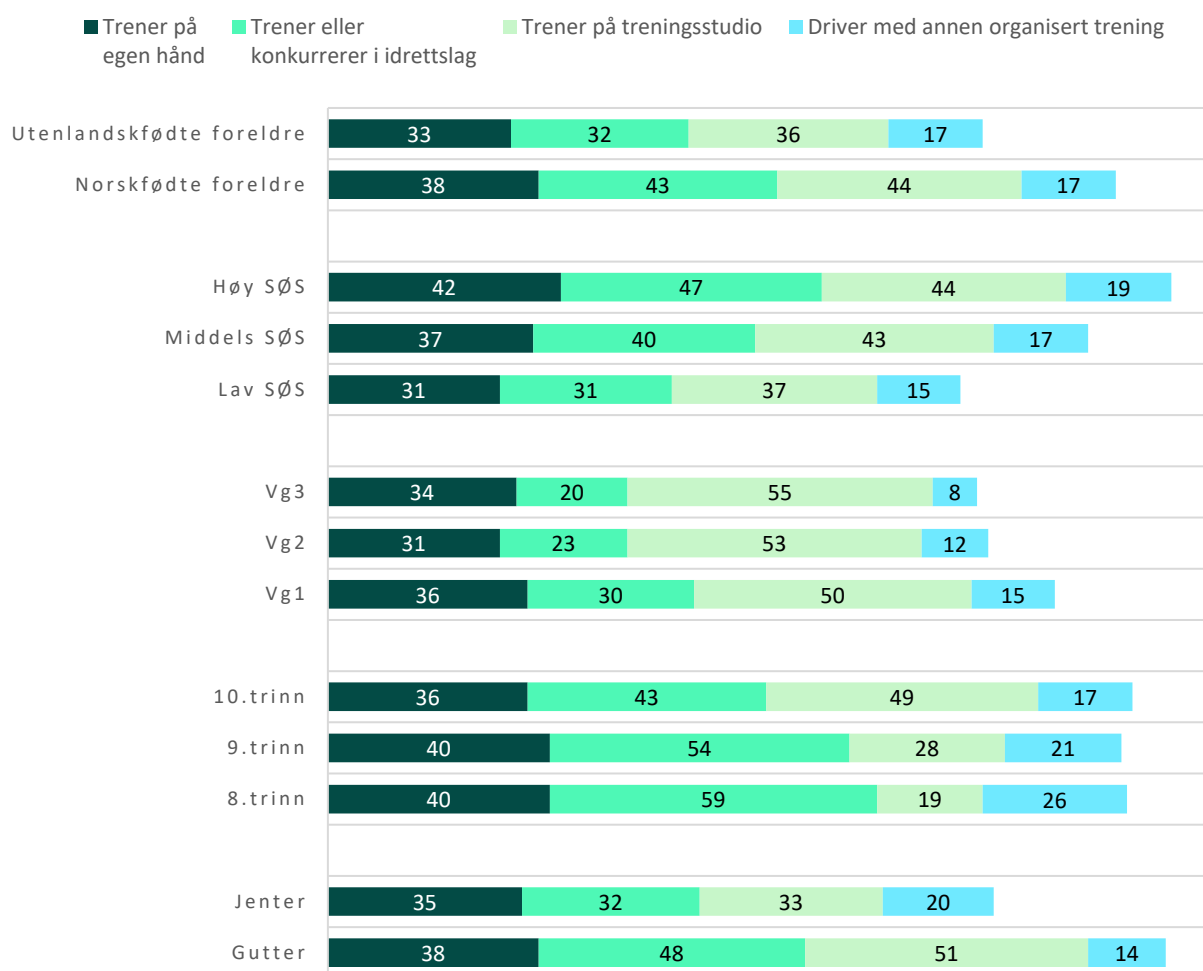
³⁶ Espedalen og Seippel (2022). Dropout and social inequality: young people's reason for leaving organized sports

³⁷ Enstad & Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. 5. til 7.trinn og Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole

enn gutter. Ungdom i de vestlige bydelene er mye mer aktive enn ungdom i de østlige bydelene. Andelen som er fysisk inaktive er omtrent tre ganger så høy i enkelte av de østlige bydelene, sammenlignet med enkelte av de vestlige bydelene. Figur 10.4 viser at ungdom fra familier med lav sosioøkonomisk status og ungdom med innvandrerbakgrunn er mye mindre fysisk aktive enn andre ungdommer¹⁶.

Under pandemitiden fortsatte mange unge å trene, men det var også flere som var mer fysisk inaktive sammenlignet med tidligere undersøkelser.³⁸ Resultatene har imidlertid forbedret seg på for alle kategorier i Ung i Oslo 2023, sammenlignet med 2021, da andelen inaktive var 10 prosent blant de med norskfødte foreldre og 23 prosent blant de med utenlandskfødte foreldre.³⁹

Figur 10.5. Prosentandel ungdom som trener på ulike måter minst én gang i uka.

Kilde: Ung i Oslo 2023.

Egenorganisert fysisk aktivitet

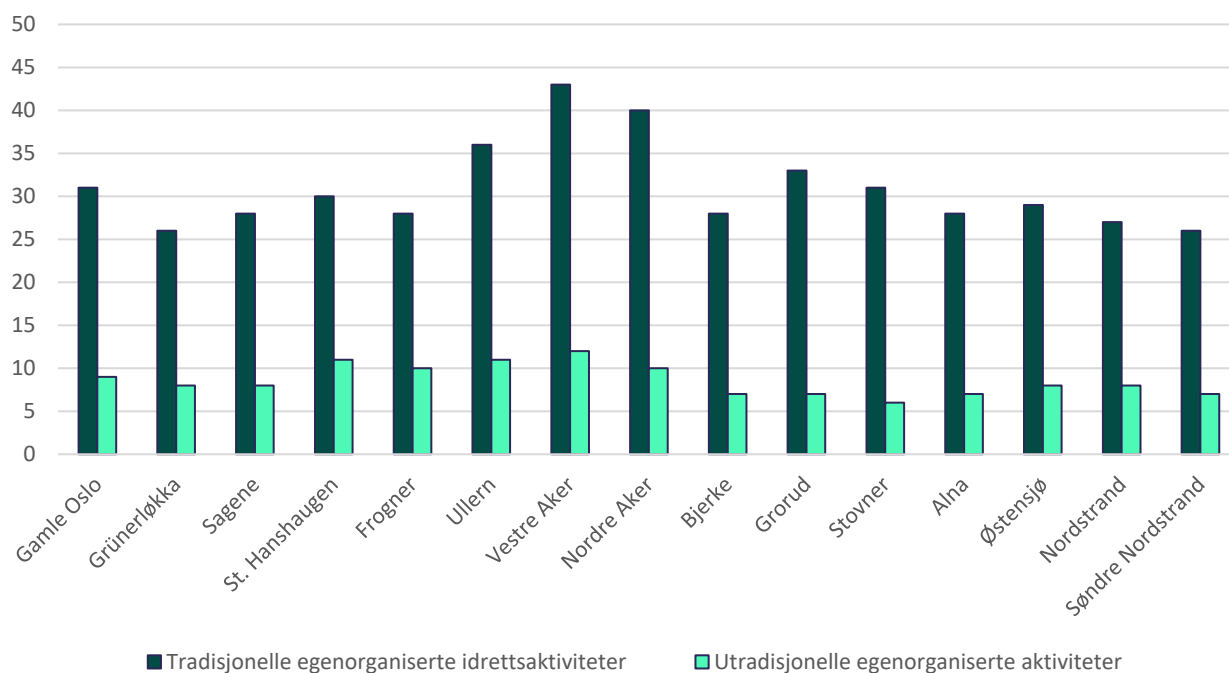
Fysisk aktivitet blant ungdom skjer på ulike arenaer, både i organiserte aktiviteter som treninger i et idrettslag, og i aktiviteter som ikke er organisert av andre enn en selv, som en løpetur i skogen. Figur 10.6 viser at blant de som driver med egenorganisert fysisk aktivitet, er det langt flere som driver

³⁸ Bakken & Osnes (2021). Ung i Oslo 2021. Ungdomsskolen og videregående skole

³⁹ Bakken (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole

med tradisjonelle idrettsaktiviteter som ski og fotball enn aktiviteter som skate-, snow-, eller longboard, streetdansing, klatring, eller lignende. Ungdom i Oslo skiller seg i liten grad fra ungdom ellers i landet. Flest driver med tradisjonelle egenorganiserte aktiviteter i Nordre og Vestre Aker, henholdsvis 43 og 40 prosent, fulgt av Ullern og Grorud (36 og 33 %). Nivået i de andre bydelene ligger ellers rett over eller under 30 prosent. Det skiller ellers relativt lite mellom bydelene når det gjelder andelen som driver med utradisjonelle egenorganiserte aktiviteter.

Figur 10.6. Prosentandel ungdom som driver med tradisjonelle egenorganiserte idrettsaktiviteter⁴⁰ og utradisjonelle egenorganiserte aktiviteter⁴¹ i ulike bydeler.

Kilde: Ung i Oslo 2023.

Fysisk aktivitet blant voksne og eldre

Voksne og eldre anbefales å være fysisk aktive i minst 150-300 minutter hver uke med moderat intensitet, minst 75-150 minutter høy intensitet, eller en kombinasjon av moderat og høy intensitet. Voksne og eldre over 65 år bør begrense stillesitting.⁴²

Andelen innbyggere i Oslo 16 år og eldre som mosjonerte ukentlig eller oftere økte fra 70 prosent i 2015 til 77 prosent i 2019. Andelen som aldri mosjonerte gikk fra 16 til 12 prosent. 57 prosent av innbyggerne i Oslo brukte i 2019 mer enn 2,5 timer på sport, trening, og andre fysiske aktiviteter på en vanlig uke. Det er relativt likt landsgjennomsnittet. Samme år oppgav 47 prosent av innbyggerne i Oslo at de trente styrke én gang i uken eller oftere. Det er 7 prosent høyere enn landsgjennomsnittet. Det var litt flere menn (49%) enn kvinner (45%) som trente styrke.⁴³

I levekårsundersøkelsen om idrett og friluftsliv 2021 oppgir 74 prosent av innbyggerne i Oslo i alderen 16 år og eldre at de trener eller mosjonerer én eller flere ganger i uka. Andelen som aldri

⁴⁰ Med tradisjonell egenorganisert idrettsaktivitet menes f.eks. ski- og fotballaktivitet utenfor et idrettslag.

⁴¹ Med utradisjonelle egenorganiserte aktiviteter menes aktiviteter som skateboard, snowboard, klatring, parkour og liknende.

⁴² Helsedirektoratet (2022). Nasjonale faglige råd om fysisk aktivitet voksne og eldre

⁴³ SSB. Helseforhold, levekårsundersøkelsen, Tabell 1127

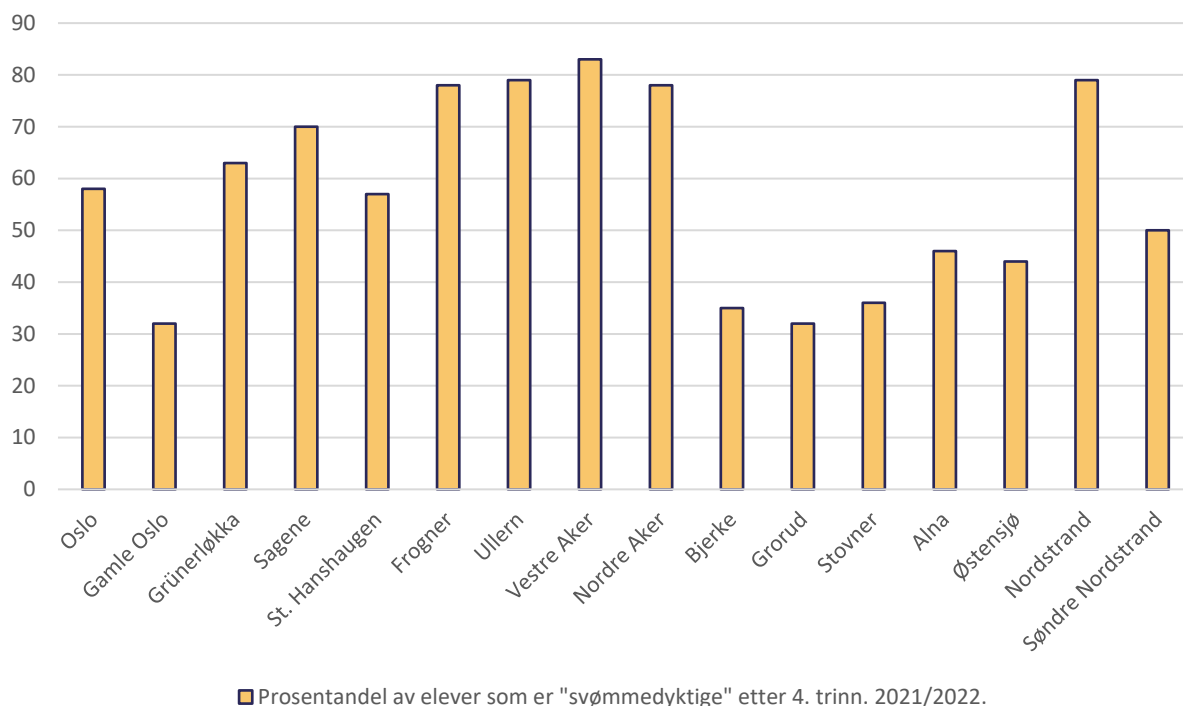
trener eller mosjonerer er 12 prosent. 36 prosent oppgir at de er på jogge- eller løpetur en eller flere ganger i uka, noe som er godt over landsgjennomsnittet på 24 prosent. 43 prosent av innbyggerne i Oslo driver med styrketrening en eller flere ganger i uka. Det er også over landsgjennomsnittet på 37 prosent.⁴⁴

10.3 Svømmeopplæring

Svømmeopplæring er en viktig del av forebyggingsarbeidet mot drukningsulykker, rettet mot barn og unge. Opplæringen for de fleste er i all hovedsak svømmeundervisning i skolen, hvor opplæringen i kroppssøvningsfaget styres etter nasjonal læreplan. Svømmeferdighetene til elevene på 4. trinn i Oslo skolen kartlegges etter de syv deløvelsene i den obligatoriske ferdighetsprøven. Øvelse 7 i den obligatoriske ferdighetsprøven tilsvarer definisjonen på svømmedyktighet i læreplanen. Svømmeopplæringen i skoleårene 2019/20, 2020/21 og 2021/22 har vært påvirket av pandemien. Det har vært perioder med full nedstengning og redusert tilgang til bad i hele Oslo.⁴⁵ Skoler som før pandemien samarbeidet tett med idrettens svømmeclubber har i tillegg vært berørt ved at det har blitt vanskeligere å få tak i svømmeinstruktører.

Figur 10.7 viser andel av de kartlagte elevene som besto prøve 7 og kan anses som svømmedyktige etter definisjonen i kroppssøvningsfagets læreplan. Resultatene viser at det er store variasjoner i svømmeferdighetene mellom bydelene i Oslo. Tallene må tolkes med forsiktighet, da de avhenger av kvaliteten på tallene som skolene rapporterer inn. Ifølge denne kartleggingen var det lavest andel elever som var svømmedyktige etter 4. trinn på skolene i bydelene Gamle Oslo, Bjerke, Grorud og Stovner.⁴⁶

Figur 10.7. Svømmedyktighet i ulike bydeler etter 4. trinn.

■ Prosentandel av elever som er "svømmedyktige" etter 4. trinn. 2021/2022.

Kilde: Utdanningsetaten (spesialbestilling)

⁴⁴ SSB, Idrett og friluftsliv, levekårsundersøkelsen, Tabell 13398

⁴⁵ Oslo kommune (2022). Oslo skolen i pandemi.

⁴⁶ Utdanningsetaten (spesialbestilling).

10.4 Friluftsliv

I Oslo utøves friluftsliv både i parker og friområder i byggesonen, på fjorden og øyene og i Marka. Byens friluftslivsområder dekker et stort areal. Om lag 2/3 av Oslo kommunes areal ligger i Marka, som utgjør en verdifull ressurs for friluftslivet i Oslo. Muligheten til å utøve et aktivt og variert friluftsliv der folk bor, sommer som vinter, er viktig for livskvalitet, bolyst, identitet og folkehelse. Oslos befolkning har generelt god tilgang til friluftslivsområder, og dette er med på å gjøre Oslo til et attraktivt sted å bo.

Bruk av friluftslivsområder og ferdselsårer for friluftsliv

Friluftslivsområder og ferdselsårer for friluftsliv er gratis å bruke og lett tilgjengelige for de fleste. I Oslo er det kort vei mellom fjorden og Marka, med turveier og grøntområder i byggesonen som binder fjorden og Marka sammen.

Utenfor Marka er det 21 567 dekar med friområder, og nettverket av merkede stier og turveier i hele kommunen er på 766 kilometer.⁴⁷ Av disse prepareres 454 kilometer i Marka som skiløyper på vinteren.

Bymiljøetaten gjennomfører årlig en brukerundersøkelse blant kommunens innbyggere.⁴⁸ Av brukerundersøkelsen fra 2022 går det fram at fotturer i nærheten av bosted er den fritidsaktiviteten Oslos innbyggere bedriver hyppigst. I 2017 hadde 92 prosent vært på kortreiste fotturer. Dette tallet har siden sunket, og var på 71 prosent i 2022. Omtrent det samme gjelder for fotturer i marka. I underkant av 40 prosent har vært på minst én skitur i løpet av det siste året, og dette tallet har holdt seg stabilt over tid. I en undersøkelse av Osloborgerenes bruk av Marka fra 2021 oppgis det at alt i alt ønsker i underkant av 80 prosent å bruke marka mer enn de gjør i dag.⁴⁹

Bymiljøetatens brukerundersøkelse viser videre at 77 prosent benyttet byens parker i 2022, og 57 prosent benyttet kommunens badevann, strender og sjøbad. Denne bruken har økt de siste årene, noe som kan henge sammen med at stadig mer av sjøfronten blir gjort tilgjengelig for publikum. Bruken av parkene og de grønne områdene i Oslo tredoblet seg under den første bølgen med betydelige koronarestriksjoner, med start i mars 2020. Brukerundersøkelsen viser at bruken av øyene gikk litt ned under koronapandemien, da det også i lange perioder var restriksjoner på passasjerfergene til øyene, men samtidig økte den ikke-motoriserte bruken av fjorden. 7 prosent brukte fjorden til aktiviteter som padling og roing i 2022.

Til tross for tilgjengelige friområder og god kollektivdekning er det allikevel store barrierer for deltakelse i friluftslivet blant mange deler av befolkningen. Marka brukes naturlig nok mest av de som bor nærmest, og det er etnisk norske voksne med høy utdanning og lønn som bruker Marka mest.⁵⁰ Samtidig er det mange aktiviteter som krever spesialisert og dyrt utstyr, som gjør aktivitetene uaktuelle for mange på grunn av mangel på kunnskap og dårlig økonomi. Det finnes flere utlånssentraler, der man kan låne gratis utstyr, fordelt rundt om i byen. FRIGO har et stort utstyrlager som alle skolene i Oslo kommune kan benytte seg av, der lån av utstyr for skolene er gratis (det er også utlån til private), mens Skattkammeret (Kirkens Bymisjon) finnes på Frogner og St.

⁴⁷ SSB tabell 12243

⁴⁸ Brukerundersøkelsen er upublisert

⁴⁹ Kantar (2021). Osloborgernes bruk av Marka i 2021.

⁵⁰ Kantar (2021). Osloborgernes bruk av Marka i 2021. og Studie av friluftsliv blant barn og unge i Oslo. Sosial ulikhet og sosial utjevning. Kirsti Pedersen Gurholt, Ida Helene Dahl Torp og Jørgen Weidemann Eriksen. Norges Idrettshøgskole (2020)

Hanshaugen og Utlåssentralen Holmlia på Søndre Nordstrand. Den ideelle organisasjonen BUA finnes i tillegg på 12 forskjellige steder⁵¹ i byen.⁵²

Friluftsliv på fjorden og øyene

Friluftslivsområdene knyttet til fjorden og øyene gir muligheter for naturopplevelse og friluftslivsaktiviteter som turgåing, resting, bading, fritidsfiske, padling og annen aktivitet på fjorden. Fjordflaten, øyene, strandområder på fastlandet, ferdselsårer (herunder kyststier på fastlandet og turveier og stier på øyene), kystledhytter, småbåthavner, gjestehavner og fortøyningsplasser er viktige områder og anlegg for friluftslivet på fjorden og øyene.

Nesten 70 prosent av Oslos strandsone er utilgjengelig for allmennheten på grunn av nedbygging, privatisering og andre fysiske stengsler, og andelen som er tilgjengelig reduseres.⁵³ Dette gjør det gjenværende tilgjengelige arealet i strandsonen stadig mer verdifullt. Både Plan- og bygningsetaten og Bymiljøetaten arbeider aktivt med å fjerne ulovlige tiltak og stengsler i strandsonen, slik at det skal være lettere å gå langs fjorden. De siste årene har en rekke gjerder, privatiserende skilt og ulovlige bygg særlig på Malmøya, Ormøya og Bygdøy blitt fjernet.

Trafikken til øyene skjer blant annet med rutebåt, fritidsbåter og kajakk. Besøkende med rutebåt gir en god indikasjon på hvor mye øyene besøkes av befolkningen. I 2022 hadde Ruter 807 000 passasjerer på båtene, et tall som har steget med nesten 200 000 på fem år.⁵⁴ I Bymiljøetatens brukerundersøkelse fra 2022 oppgir 25 prosent at de har brukt fjorden til båtliv, med og uten motor, og 34 prosent at de har besøkt øyene.

Medlemskap i friluftslivs- og naturvernorganisasjoner i Oslo kommune

Friluftslivsorganisasjonene driver fysisk tilrettelegging, som merking av turruter og preparering av skiløyper, og arrangerer et bredt spekter av aktiviteter for alle aldersgrupper. Det er ikke nødvendig å være medlem i en friluftslivsorganisasjon for å utøve friluftsliv. Medlemskap i en friluftslivs- eller naturvernorganisasjon indikerer imidlertid ofte at en har et engasjement for en organisasjons verdier og virke.

De to største friluftslivsorganisasjonene i Oslo, DNT Oslo og Omegn og Skiforeningen, har henholdsvis 49 334 og 41 627 medlemmer bosatt i Oslo. Naturvernorganisasjonene Naturvernforbundet og Østmarkas Venner har henholdsvis 7 106 og 3 057 medlemmer. Speiderforbundene har til sammen 4 526 medlemmer.⁵⁵ Organisasjonenes medlemstall er relativt stabile, og det har ikke vært store endringer siden 2018.

Det er et svært mangfoldig tilbud av organisasjoner innen friluftsliv og naturvern, hvor mange mindre lag og foreninger er spisset inn mot konkrete temaer eller fysiske områder. I tillegg er det en rekke friluftslivsaktiviteter som arrangeres av idrettslag og privatpersoner. Foruten aktiviteter som fotturer, ski og sykling har for eksempel turorientering hatt en kraftig oppblomstring de siste årene, spesielt takket være Stolpejakten, som stort sett organiseres av lokale orienteringsklubber.

⁵¹ Bjerke, Grünerløkka, Hovseter, Mortensrud, Nordre-Aker, Sagene, Stovner, Østensjø, Nordstrand, Furuset, Løren og Ullern

⁵² For mer informasjon, se her: [Leie eller låne sportsutstyr i Oslo](#)

⁵³ SSB.no - [30 prosent av strandsonen tilgjengelig i Indre Oslofjord](#)

⁵⁴ Ruter (spesialbestilling)

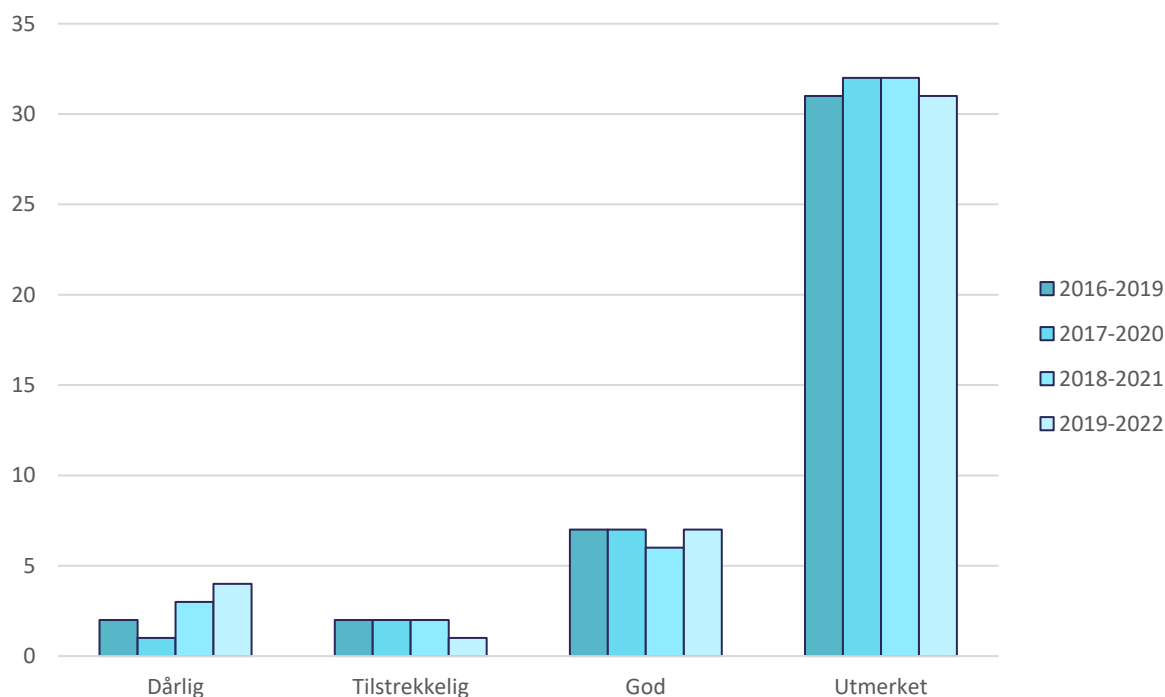
⁵⁵ Manuelt innhentet fra organisasjonene

Badevannskvalitet

Badevannskvaliteten ved utvalgte badeplasser i Oslo måles hver sommer. Badevannskvaliteten på hver enkelt lokalitet klassifiseres basert på resultater av badevannsprøver tatt de siste fire årene, det vil si at klassifiseringen av en badeplass for 2022 er basert på måleresultater fra årene 2019, 2020, 2021 og 2022. EUs badevannsdirektiv er ikke implementert i Norge, og direktivet er derfor kun rådgivende. Klassifiseringen i Oslo er foretatt med grunnlag i analyser av termotolerante koliforme bakterier (TKB) og det er forskjellige klassegrenser for ferskvann og saltvann. TKB er tarmbakterier og indikatorer på fekal forurensning, det vil si forurensning som stammer fra mage/tarm hos varmblodige dyr, fugler og mennesker, for eksempel via kloakk.

Overordnet har badevannskvaliteten vært jevnt god i perioden gjengitt i figur 10.8. Det er likevel viktig å merke seg at badevannskvaliteten påvirkes av blant annet nedbør, vindretning og dyreliv. Flere badeplasser ser ut til å være mest påvirket av nedbør, og en regnfattig badesesong gir generelt bedre måleresultater enn en badesesong preget av mye nedbør. Ved kraftig regnvær har Oslo kommune siden 2013 hatt en generell fraråding av bading i inntil et døgn etterpå. Denne frarådingen gjelder særlig for badeplasser ved utløp av elver og bekker, og ved kjente overløp fra avløpsnett.

Figur Tabell 10.8. Antall badeplasser klassifisert etter EUs badevannsdirektiv. Perioden 2016-2019 til 2019-2022.

Kilde: Bymiljøetaten (spesialbestilling)

11. Kultur, frivillighet og tros- og livssyn

Hovedtrender

- Nye kulturbygg øker publikumstilstrømning.
- Deichman bibliotek er Oslos mest besøkte kulturinstitusjon med mer enn 4,5 mill. besøk i 2022, og har hatt sterk vekst i lånere.
- Det nye Munchmuseet hadde 850 000 besøkende i 2022.
- Kulturskolen i Oslo er i vekst, både gjennom etablering av flere elevplasser, bygging av egne kulturskoleanlegg og utvidelse av fagtilbudet.
- Det var relativt stabile tall for frivilligheten i Oslo før pandemien.
- Det er nedgang i medlemmer i Den norske kirke i Oslo, og en svak økning i medlemmer i andre tros- og livssynssamfunn. En tredjedel er ikke medlemmer i noe trossamfunn.
- I overkant av 4 000 mennesker gravlegges i Oslo i året, og andelen kremasjoner er høy og økende.

Kultur oppleves ikke bare i galleriet eller på teatret, men er til stede på mange arenaer i innbyggernes liv og i det offentlige rom i Oslo. Det å skape og uttrykke seg er også en viktig del av kunst- og kulturlivet. Oslo har et bredt og omfattende kulturtilbud, og er et nasjonalt knutepunkt som sysselsetter stadig flere innenfor kreativ sektor. Generelle trender på sektoren er at nye kulturbygg som Munch og hovedbiblioteket gir sterk økning i publikumstilstrømning, og at digitalisering og bærekraftshensyn blir stadig viktigere.

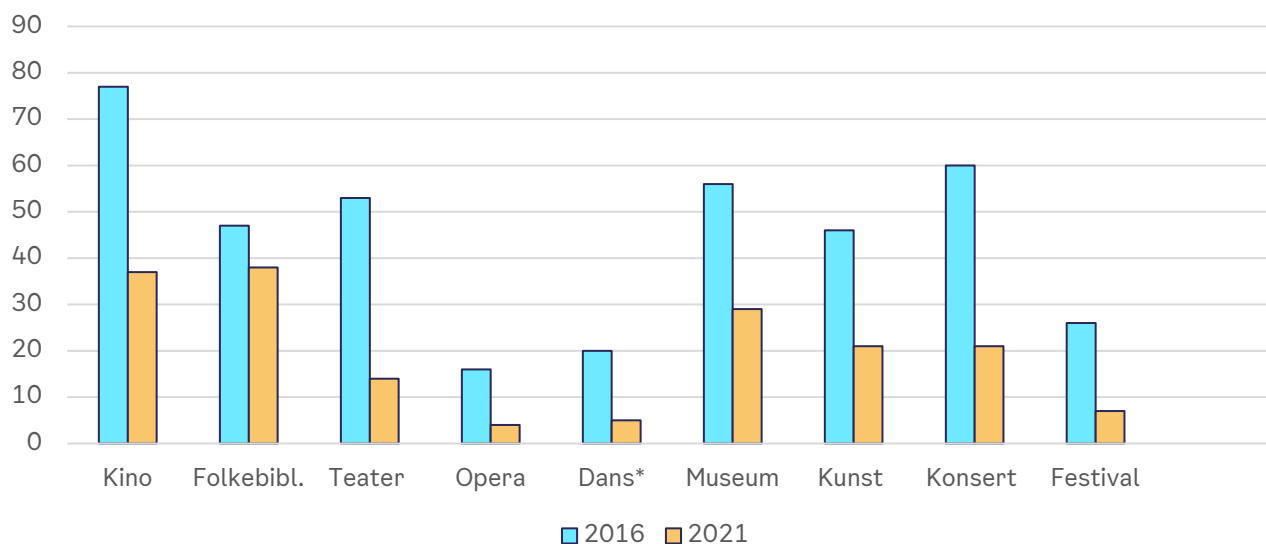
11.1. Oslo som kulturby

Kulturtilbud og kulturbruk

At Oslo har et bredt kulturtilbud og huser mange av landets største kulturinstitusjoner, har betydning for kulturbruken. I juni 2022 åpnet det nye Nasjonalmuseet og det var nærmere 800 000 besøkende i åpningsåret.¹ Vigelandsparken er verdens største skulpturpark utført av én enkelt kunstner, med mer enn 200 skulpturer og er en av Norges mest besøkte attraksjoner, med anslagsvis en million besøkende hvert år.² Parken og Vigelandsmuseet er en del av Oslo kommunes kunstsamlinger, sammen med Munchmuseets samlinger etter Edvard Munch, Rolf Stenersen, Amaldis Nielsen og Ludvig Orning Ravensberg. Munchsamlingen er en av verdens største samlinger fra en og samme kunstner med mer enn 27 000 verk. Munch i Bjørvika åpnet i oktober 2021 og hadde i sitt første hele åpningsår 2022 cirka 850 000 besøkende, mot om lag 45 000 i 2020.³ Særlig er veksten stor blant besøkende under 25 år.

Under koronapandemien var det en nedgang i kulturbruk, og kultursektoren i Oslo ble særlig rammet. Nedstengingen medførte at fysiske kulturtilbud i praksis var utilgjengelig eller strengt begrenset i det meste av perioden 2020-2021. Dette gir betydelige utslag på nyere tall for kulturbruk, som SSBs kulturbarometer⁴ viser, jf. figur 11.1 som viser andelen (alder 9-79) som benyttet fysiske kulturtilbud i Oslo og Akershus/Viken i henholdsvis 2016 og 2021. Det er et tydelig bilde på tvers av alle kulturtilbud, men det var i store kategorier som kino, teater, konserter og museumsbesøk at nedgangen i prosentpoeng var mest drastisk. Andelen som brukte folkebibliotekene gikk også ned, men ikke i like stor grad, og sammen med kino var disse to de mest brukte kulturtilbudene.

Figur 11.1. Bruk av fysiske kulturtilbud i Oslo og Akershus/Viken (personer 9-79 år). Prosent. 2016 og 2021

Kilde: SSB, [Norsk Kulturbarometer 2022](#) *kategorisert som ballett i 2016

¹ [Nasjonalmuseets årsmelding 2022](#)

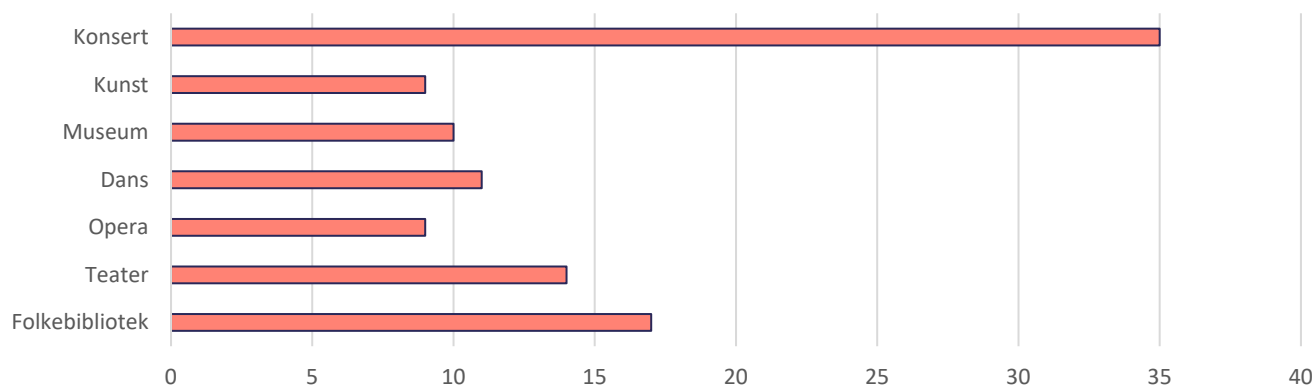
² [VisitOslo: Vigelandsparken](#)

³ [Munchmuseets årsberetning 2022](#)

⁴ [SSB – Norsk kulturbarometer](#)

For 2021 har SSB også inkludert tall for bruk av digitale kulturtilbud, og figur 11.2 viser andelen som benyttet slike tilbud i Oslo og Viken. Her er variasjonen på tvers av tilbudene mindre. Samtidig er deltakelsen klart høyest for konsert, og lavest for opera og kunst.

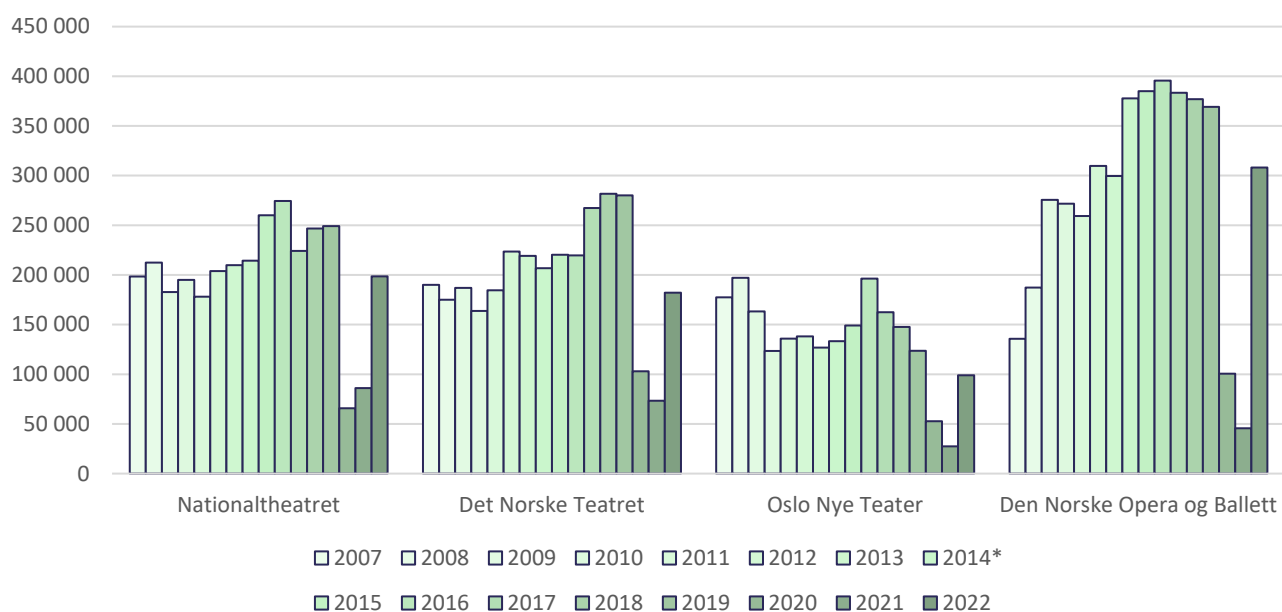
Figur 11.2 Andel i Oslo og Viken som brukte ulike digitale kulturtilbud 2021

Kilde: SSB, [Norsk Kulturbarometer 2022](#)

Figur 11.3 er basert på tall hentet fra Oslo kommunes statistikkbank, og viser en svak økning i antall besøk ved Nationaltheatret og Det Norske Teatret siden 2007, mens Den Norske Opera og Ballett har hatt en vesentlig økning særlig etter åpningen av nytt operahus i 2008. Pandemien preget naturlig nok besøkene i 2020 og 2021, og selv om besøkstallene gikk opp i 2022 lå de fortsatt under nivået fra før pandemien på tvers av alle kulturinstitusjonene. Kinobesøk har hatt en nedadgående trend siden tidlig 2000-tall, og etter en svak oppgang fra 2014 ble også kinoene rammet av pandemiens begrensninger, som vi ser i figur 11.4. Tallene for Oslo-kinoene er igjen på vei opp, men lå per 2022 fortsatt under nivået fra før pandemien.

Figur 11.3. Besøk ved store kulturinstitusjoner i Oslo 2007-2022.

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank ([Besøk ved teater](#)). *Fra 2014 så oppgis tall for besøkende til opera inkl. turne og formidling. Tall fra 2014-2017 er oppdatert i tråd med denne definisjonen.

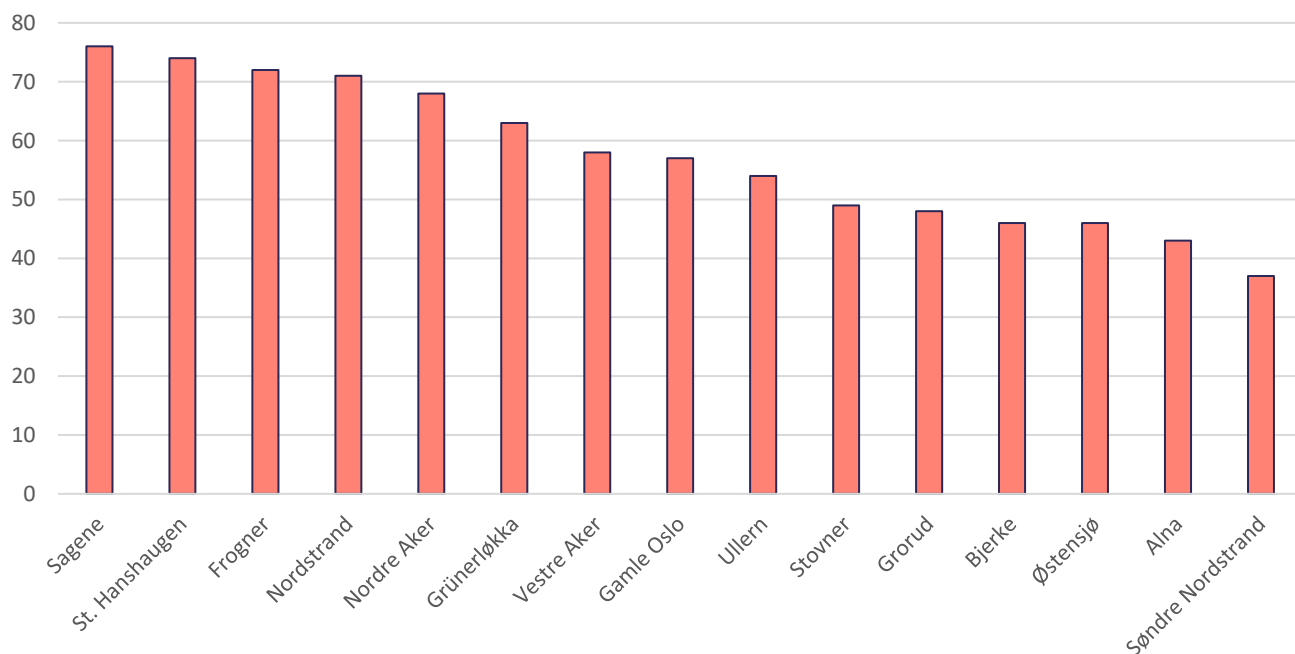
Figur 11.4. Kinobesøk i Oslo 1985-2021

Kilde: Oslo kommunes statistikkbank [Kinoer, kinobesøk og kinoforestillinger](#)

Ung i Oslo-undersøkelsen 2023⁵ viser at det siden 2015 har vært en økning i andelen ungdommer som oppgir å være fornøyd med ulike tilbud til ungdom i nærmiljøet, herunder kulturtilbudet. I undersøkelsen som ble gjennomført i 2023, oppgir ungdom i de indre bydelene, Nordstrand og bydelene i ytre vest at de er mer fornøyd med kulturtilbudet enn ungdom bosatt andre steder i Oslo, jf. figur 11.5. Ungdom i Søndre Nordstrand, Alna, Østensjø og Bjerke har de laveste andelen.

Figur 11.5. Prosentandel i bydelene som opplever ulike tilbud til ungdom i nærmiljøet som svært eller nokså bra (her Kulturtilbudet). Per bydel. 2023.

Kilde: [Ung i Oslo 2023](#)

⁵ Bakken, A., Vold, S. B., & Velferdsforskningsinstituttet, NOVA, (2023). Ung i Oslo 2023

Ungdom fra de indre bydelene deltar oftere i kulturorienterte fritidsaktiviteter, og noen flere jenter enn gutter deltar i korps, kor, orkester, kulturskole eller musikksskole. Ungdom øst i byen er på sin side mest fornøyd med tilbudet av treffsteder for ungdom.

På oppdrag fra Kulturetaten gjennomførte Opinion i 2021 en kulturbruksundersøkelse.⁶ Undersøkelsen var geografisk avgrenset til områdene med pågående områdeløft.⁷ Hovedformålet var å kartlegge innbyggernes forhold til kultur, herunder identifisere motivasjonsfaktorer og barrierer for kulturbruk og -utøvelse. Undersøkelsen bærer preg av at den ble gjennomført under pandemien. Et funn er at bibliotek er blant kulturtilbudene som flest benyttet (54 %), etterfulgt av kino. I «normalsituasjonen» før pandemien oppga 89 prosent at de benyttet kino, 79 prosent konserter og 75 prosent bibliotek.

«Mangel på interesse» er barrieren for kulturbruk som flest trekker fram, særlig blant de under 30 år (45 %). Andelen faller med alderen (32 % over 60 år). Det er også en tendens at andregenerasjons innvandrere oppgir «manglende interesse» i større grad enn andre grupper (49 %). «Mangel på tid» til kulturbruk har også større betydning for de yngre opptil 40 år, men mindre for de over 60. Relativt få (24 %) trekker fram kostnader som en viktig barriere for kulturbruk.

Arrangementer og ringvirkninger

Oslo har siden 2017 rapportert på enkelte kulturnøkkeltall⁸ til nettverket World Cities Culture Forum og deres rapport, som publiseres hvert tredje år.⁹ Det finnes ikke eksakte og løpende oppdaterte oversikter og tall over kulturell infrastruktur og aktivitet i Oslo, men tallene kan gi et bilde av trendene. Siste rapporterte tall viser særlig økning i antall konsertsteder (fra 25 til 36) og live musikkopptredener (fra omtrent 3 000 til cirka 6 000) i perioden 2017-2019, og generelt flere arenaer for å oppleve og utøve kunst og kultur i Oslo. I en kartlegging av kulturell infrastruktur gjennomført av Kulturetaten i 2019 ble det kartlagt 179 lokaler på det visuelle kunstfeltet, 201 lokaler på musikkfeltet og 64 lokaler på scenekunstfeltet.¹⁰

Bymiljøetaten forvalter majoriteten av gategrunnen som benyttes til utleie av kommunal grunn til arrangementer. Etatens tall viser at de i 2022 utstedte tillatelse til å avholde 47 konserter/festivaler, 19 løp/ritt og 123 øvrige kultur- og idrettsarrangementer i Oslo, og kommunen er i kontakt med stadig flere aktører som ønsker å bidra til økt byliv gjennom arrangementer på ulike måter.¹¹

Oslo er vertskap for to av landets største festivaler. I 2022 ble Øyafestivalen arrangert i Tøyenparken over fire dager for cirka 22 000 besøkende per dag.¹² Tons of Rock ble arrangert over tre dager på Ekebergsletta og hadde 80 000 besøkende på festivalen i 2022, mens antall unike besøkende utgjorde

⁶ Opinion (2021) Rapport April 2021. Kulturbruksundersøkelse Områdesatsningen i Oslo

⁷ Bjørnerud og Holmlia Syd, Tøyen og Grønland, Trosterud-Haugerud, Furuset, Linderud, Veitvet og Sletteløkka, Grorud, Romsås, Vestli, Stovner sentrum, Haugenstua. Mer informasjon her: Områdesatsinger

⁸ World Cities Culture Forum. <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/oslo/data>

⁹ World Cities Culture Report – 2022 samt tidligere utgaver tilgjengelig på <http://www.worldcitiescultureforum.com/publications>

¹⁰ Kulturetaten (2019): Kartlegging av Oslos kulturelle infrastruktur: Produksjons- og formidlingslokaler for profesjonelle visuelle kunstnere, scenekunstnere og musikere

¹¹ Bymiljøetaten (spesialbestilling)

¹² Tall rapportert muntlig fra Øyafestivalen AS

cirka 38 000.¹³ Da Rammstein spilte foran 60 000 på Bjerke i Oslo i 2022 var dette den største konserten med betalende publikum i Norge noensinne.¹⁴

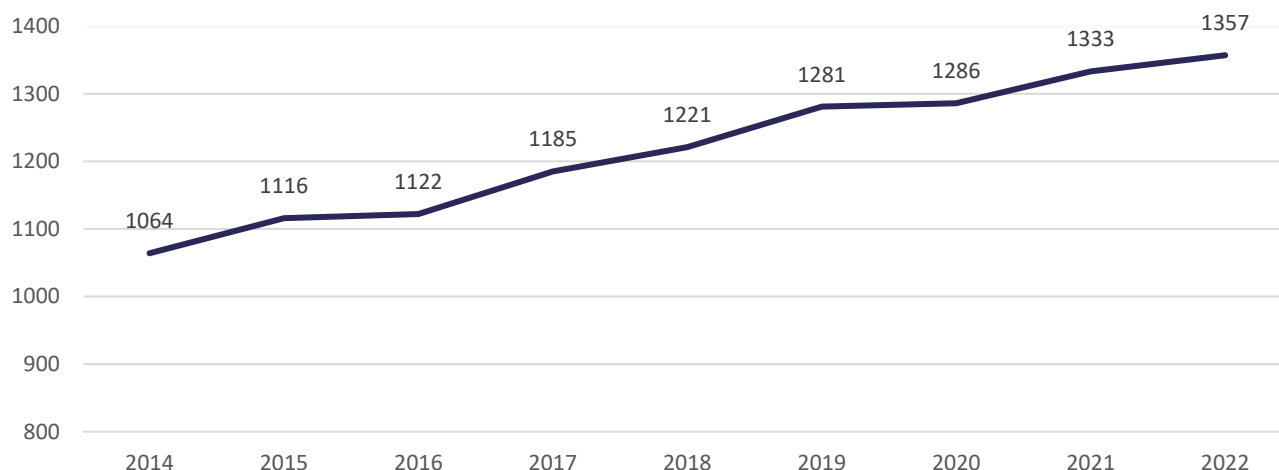
Tons of Rock er ett av ti case som undersøkes i en ringvirkningsanalyse av kulturarrangementer og kulturvirksomhet i fem norske storbyer. Den viser at festivalens omsetning økte fra 10,3 millioner i 2014 til 70,4 millioner i 2019, og deretter til 150 millioner i 2022. Ifølge undersøkelsen henter festivalen 65 prosent av sine inntekter fra utenfor Oslo-regionen, og de økonomiske ringvirkningene beregnes til 68,8 millioner kroner.¹⁵

Oslo og området rundt byen har vært kulisser for flere større norske og utenlandske filmproduksjoner i senere år. Eksempler på sistnevnte er *Tenet* (2020) og *James Bond – No Time to Die* (2021). En norsk Oslo-basert film som fikk stor internasjonal oppmerksomhet, blant annet som følge av to Oscar-nominasjoner, er *Verdens verste menneske* (2021). Ifølge ringvirkningsanalysen¹⁶ hentes 74 prosent av finansieringen av filminnspillingen utenfor regionen. Ringvirkningene beregnes til 13,8 millioner, men det understrekes at omfanget av filmturisme er ukjent og at effektene av dette derfor ikke er inkludert.

Skjenkesteder

Kultur eksisterer ikke kun i offentlige bygg og museer. Utesteder spiller en nøkkelrolle både i utviklingen av nye urbane byområder og som sentrale arenaer i kulturlivet.¹⁷ Økonomisk er de en viktig inntektskilde for både private og offentlige aktører.¹⁸ Mange utesteder fungerer som konsertscener og kulturelle møtesteder. I tillegg er utesteder et viktig tilbud for turister og fastboende som bidrar til å øke byens attraktivitet.

Figur 11.6 Antall skjenkebevillinger i Oslo kommune

Kilde: Næringsetatens årsberetninger og upubliserte tall Næringsstaten rapporterte til Folkehelseinstituttet.

¹³ Samfunnsøkonomisk analyse (2023) *Ringvirkninger av kulturelle arrangementer*

¹⁴ NRK.no. Silseth, Ingvild m.fl. (2022) *Rammstein spiller for 60.000 publikummere på Bjerke travbane*

¹⁵ Samfunnsøkonomisk analyse (2023) *Ringvirkninger av kulturelle arrangementer*

¹⁶ Samfunnsøkonomisk analyse (2023) *Ringvirkninger av kulturelle arrangementer*

¹⁷ Se blant annet Grazian, D. (2003). Blue Chicago. The search for authenticity in urban blues clubs. Chicago, IL: University of Chicago Press og Hollands, R., & Chatterton, P. (2003). Producing nightlife in the new urban entertainment economy: Corporatization, branding and market segmentation. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(2), 361–385.

¹⁸ Hayward, K., & Hobbs, D. (2007). Beyond the binge in “booze Britain”: Market-led liminalization and the spectacle of binge drinking. *The British Journal of Sociology*, 58(3), 437–456

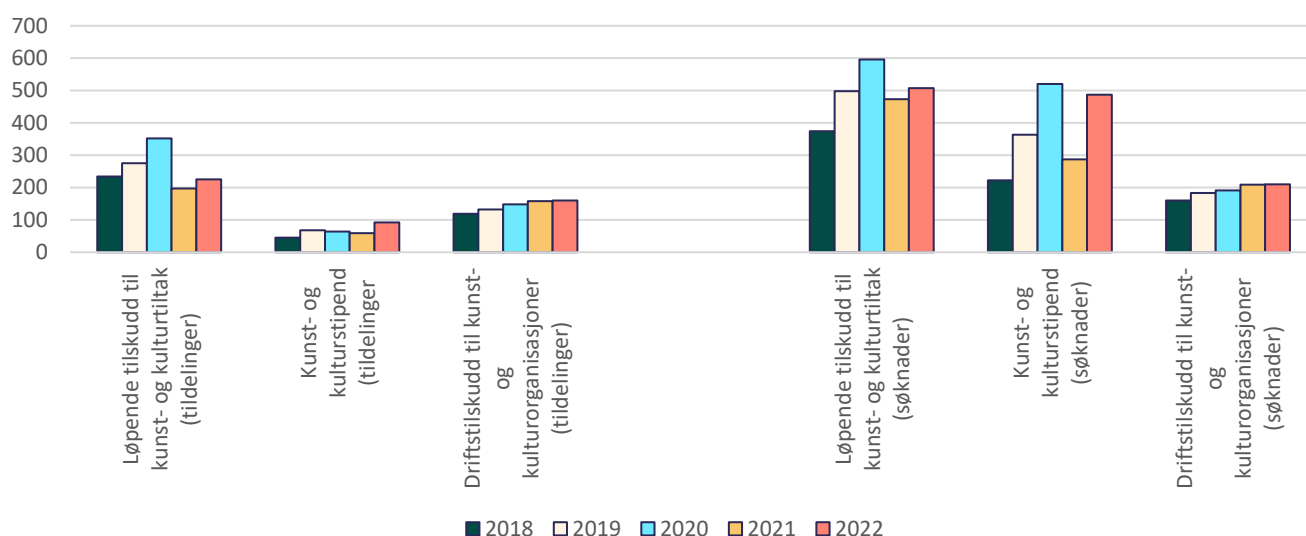
I figur 11.6 ser vi at det har vært en økning på 27,5 prosent i antall skjenkebevillinger i Oslo i perioden 2014 til 2022. Nasjonalt har det til sammenligning vært en økning på 10,9 prosent (i perioden 2014 til 2021). Det er verdt å merke seg at ikke alle nye skjenkebevillinger er tradisjonelle utesteder som er tilgjengelig for allmenheten. Det har i perioden blitt vanligere at for eksempel kantiner har skjenkebevilling for å ha alkoholservering på lukkede arrangementer.

Kunstnere og kulturarbeidere

Som hovedstad huser Oslo en stor andel av landets kunstnere og kulturarbeidere, både som bo- og arbeidssted. Oslo har også mange av de største utdanningsinstitusjonene innenfor kunst og design. Tall fra SSB Kulturstatistikk¹⁹ viser at av 88 600 sysselsatte innenfor kulturell og kreativ næring på landsbasis i 2021, arbeidet 41 prosent eller om lag 36 300 i Oslo. Fordelt på sektor jobber flest av disse innen film, og deretter følger litteratur og musikk. For Oslo har det vært en økning i sysselsatte i sektoren siden 2020, da tallet var nærmere 34 500. Over halvparten av omsetningen i kulturell og kreativ næring i 2020 foregikk i Oslo, med totalt 49 milliarder kroner.

Kommunen har flere stipendordninger og tilskuddsordninger til kunst- og kulturformål. Kulturetaten tilrettelegger gjennom sine virkemidler for utøvelse av og visning av kunst og kultur i hele byen. De siste årene har det vært en betydelig økning i antall søknader og beløpet det søkes om. I figur 11.7 ser vi utvikling i søknader og tildelinger på tre sentrale tilskuddsordninger for kunstnere og kulturarbeidere.

Figur 11.7. Antall tildelinger og søknader på tre av Oslo kommunes sentrale tilskuddsordninger for kunstnere og kulturarbeidere. 2018-2022.

Kilde: Kulturetatens årsberetning.

Oslo kulturskole

Kulturskolen gir barn og unge over hele Oslo mulighet til å oppleve, erfare og utforske kunst og kultur i sitt nærmiljø. Trenden er at kulturskolen utvider i både antall plasser og i innholdet i fagtilbudet.

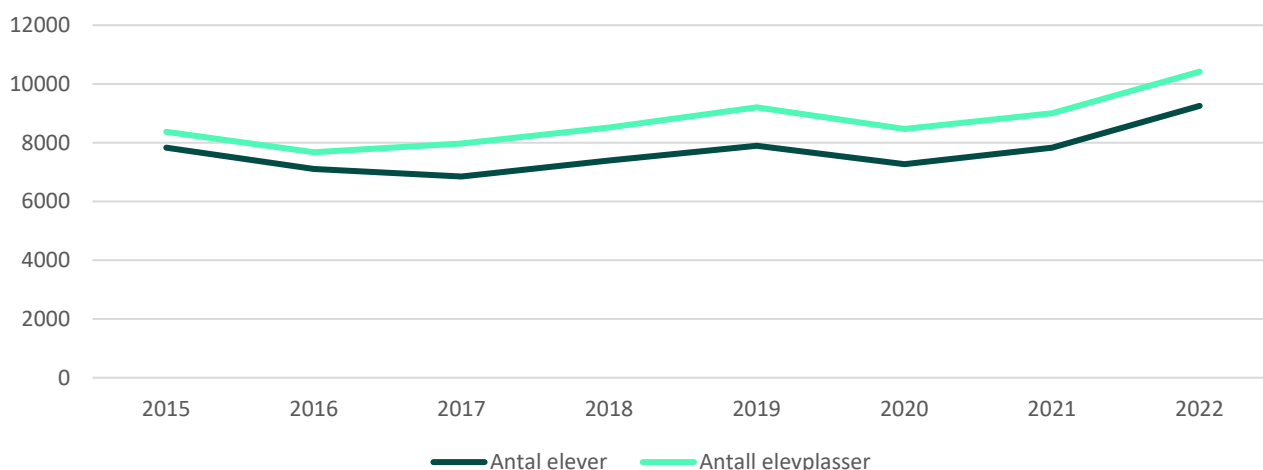
På kulturskolen kan elevene oppdage nye interesser, teste ut kunstuttrykk og utvikle sine talenter. I tillegg til å være arrangør for store og små konserter, forestillinger, utstillinger og aktiviteter,

¹⁹ SSB kulturstatistikk 2021

fungerer kulturskolen som en ressurs for undervisning av kunstfag i barnehager, aktivitetsskoler og grunnskoler. Oslo kulturskole samarbeider med andre profesjonelle aktører, skoler, institusjoner og frivillige organisasjoner for å nå ut til flest mulig barn og unge.

Antall elever i kulturskolen økte fra 7 833 i 2015 til 9 255 i 2022. I samme periode økte antall elevplasser fra 8 369 til 10 419.

Figur 11.8 Utvikling antall elever og antall elevplasser i Oslo kulturskole, 2015-2022

Kilde: Kulturretaten (spesialbestilling)

Oslo kulturskole underviser barn og unge i 220 ulike fag i ulike disipliner innenfor dans, teater, musikk og visuell kunst. I tillegg tilbys nye kurs innen blant annet redesign, teater og nysirkus, teknologi og singer-songwriter-kurs. Undervisningen foregår på 90 steder i Oslo, de fleste i tilknytning til skoler. Tilbudet omfatter alt fra babysang (fra 2 mnd.) til forstudium til høyere utdanning (18 år+).

Majoriteten av elevene er imidlertid grunnskoleelever. Kulturskolen gir i dag talenttilbud innenfor musikk, dans og teater. Over 50 ulike lag innen kor, korps og orkestre kjøper dirigent- og instruktørtjenester til sine aktiviteter gjennom kulturskolen. Oslo har også flere private kulturskoler.

I årene 2021–2022 mottok 3 264 elever gratis kulturskoleundervisning i Aktivitetsskolen på 20 skoler. Kulturskolen tilbyr også kurs og verksteder med lav eller ingen deltakeravgift.

Tabell 11.1 Tall for deltakelse i Oslo kulturskole 2015-2022

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall elever totalt	7 833	7 108	6 850	7 395	7 898	8 468	9 002	9 255
Antall elevplasser totalt	8 369	7 676	7 975	8 519	9 202	8 468	9 002	10 419
Andel 6-15 år som deltar i Oslo kulturskole	10	10	9	9	9	10	9	11
Andel 6-15 år som står på venteliste	2	3	4	2	2	2	2	2

Kilde: SSB, Kultur og fritid, tabell 12061

Det bygges og planlegges flere anlegg som er særskilt tilrettelagt for kulturskoleundervisning. I 2022 åpnet for eksempel et såkalt kulturskoleanlegg på Manglerud i samlokalisering med Manglerud bad. I 2023 åpner kulturskoleanlegg på Voldsløkka, som er samlokalisert med en skole. Ytterligere to slike kulturskoleanlegg planlegges på Mortensrud og Trosterud.

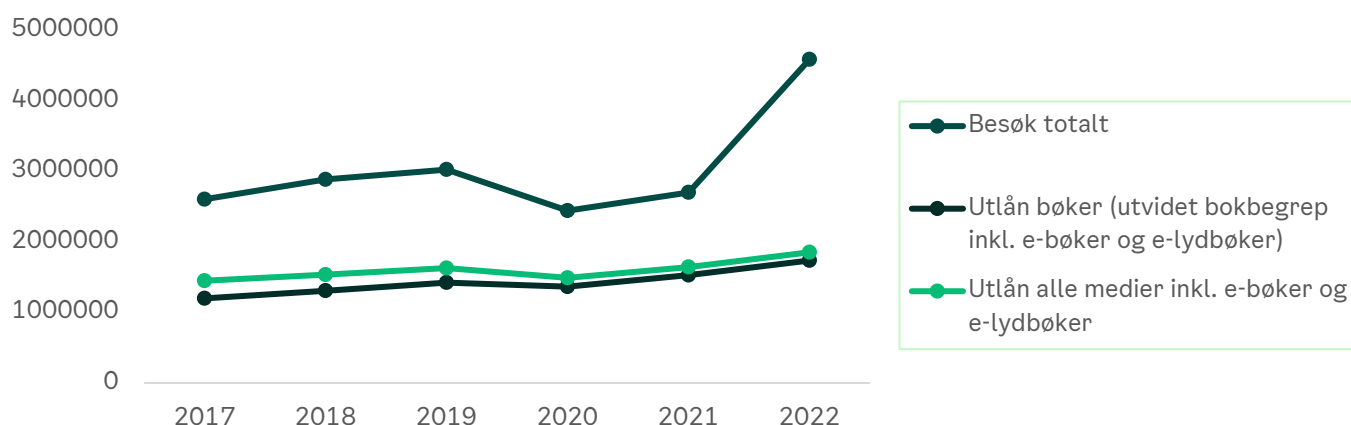
Bibliotek

Deichman består av ett hovedbibliotek, 14 lokalbibliotek, tre kombinerte skole- og folkebibliotek, og et eget bibliotek for barn og unge – Biblo Tøyen. Det nye hovedbiblioteket Deichman Bjørvika åpnet i juni 2020. I april 2023 åpnet et midlertidig tilbud på Mortensrud. Deichman har også to midlertidige bibliotekkonsept, såkalte Demo-tilbud, ved Linderud og Romsås, finansiert av Groruddalssatsingen ut 2023. I slutten av 2023 vil det åpnes et nytt Biblo-tilbud på Holmlia. Deichman driver også bibliotek ved OUS Rikshospitalet, Oslo fengsel og ved Bretvedt. Samlet gir dette økning i antall bibliotek siden 2019. Det er også flere filialer som er oppgradert siden 2019.

Deichman bibliotek er Oslos mest besøkte kulturinstitusjon. Som vi ser i figur 11.9 var antall bibliotekbesøk før 2019 i svak vekst, mens i 2022 satte Deichman besøksrekord med nær 4,6 millioner besøk totalt. Dette var en økning på 1,5 millioner sammenlignet med 2019 som var det siste året med ordinær drift før pandemien. Det er på det nye hovedbiblioteket at den store økningen har kommet. Lokalbibliotekene har samlet ligget noe under 2019-nivå, men med store variasjoner.

Meråpent bibliotek eller selvbetjent bibliotek er en tjeneste fra folkebibliotek og høyskolebibliotek som gir lånerne utvidet tilgang til bibliotekets lokaler og mediesamlinger, før og/eller etter ordinær åpningstid. 13 lokalbibliotek er meråpne for bruk mellom 07.00-23.00 i 2023, og i 2022 foregikk cirka 20 prosent av besøket i meråpen tid.

Figur 11.9. Utviklingen i besøk og utlån (alle fysiske og digitale medietyper), utlån (utvidet bokbegrep), 2017-2022

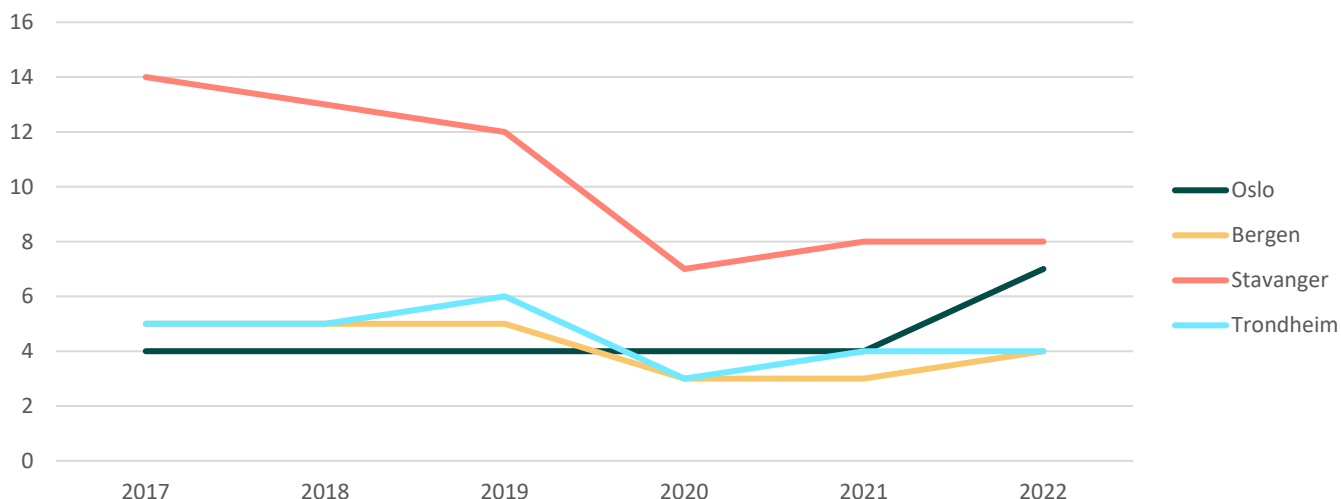
Kilde: Deichmanske (spesialbestilling)

Utlån av bøker (definert som papirbøker, e-bøker, tegneserier, periodika, lydbøker og e-lydbøker) har samlet økt med 21 prosent sammenlignet med 2019, jf. figur 11.9. Utlånet av e-bøker har økt med 50 prosent fra 2019 til 2022, mens utlånet av e-lydbøker har økt med 330 prosent i samme periode. Denne delen av utlånet utgjorde 11 prosent av Deichmans totale utlån i 2022. For e-lydbøker er det tilbudssiden som begrenser utlånet, fordi det er svært kostnadskrevenende å formidle tilgang til digitale medier.

Antall nye lånere har vært i sterk økning, fra om lag 25 000 i 2018 til i overkant av 50 000 nye registrerte lånere i 2022 - noe som er det høyeste antallet ny-registreringer på noe tidspunkt. Voksne kvinner er overrepresentert blant Deichmans lånere, både i antall personer og antall utlån per låner. Det kan antas at en stor andel av disse lånerne skjer på vegne av barn. 80 prosent av lånerne er over, og 7 prosent er under, 15 år, mens 13 prosent har ukjent alder. Kvinner utgjør 59 prosent og menn 39

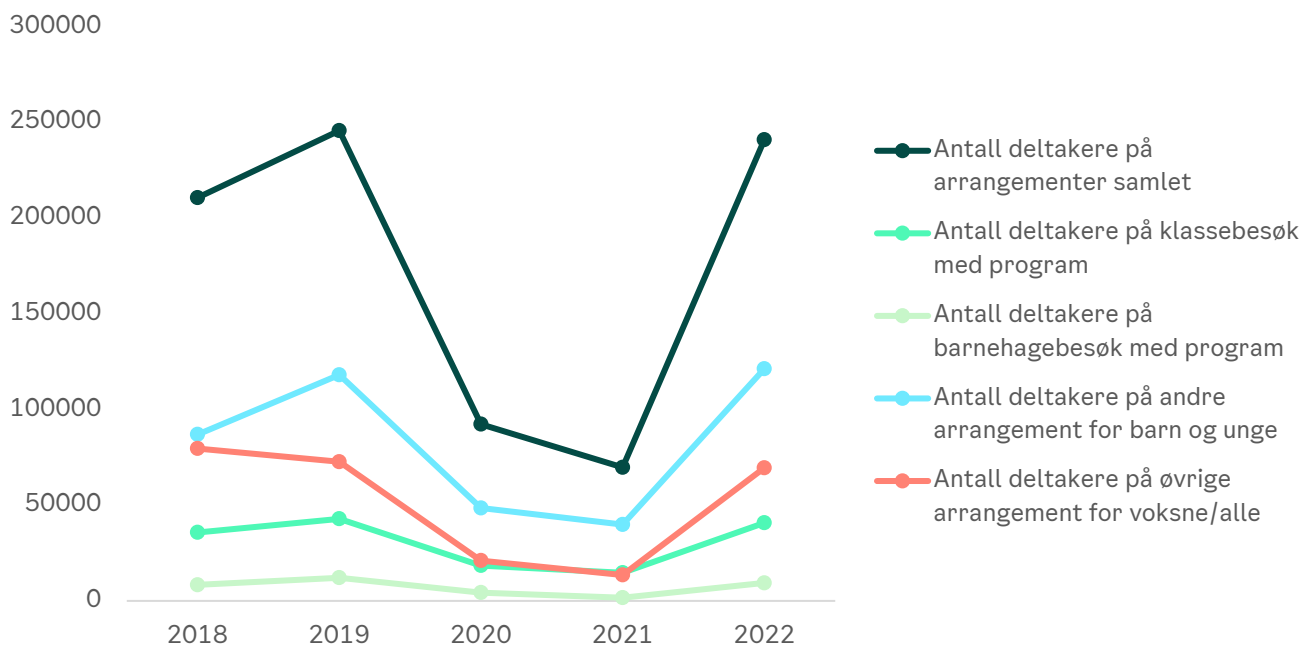
prosent av registrerte lånerne over 15 år. Andelen menn er høyere blant de nyregistrerte lånerne, og bidrar til å øke andelen totalt sett. For nye lånerne under 15 år er det flere menn enn kvinner i 2022. Økningen i besøk og utlån på Deichman gjør også at Oslo de siste årene klatrer i bruk av bibliotek sammenliknet med de andre store byene i Norge, jf. figur 11.10.

Figur 11.10. Besøk i folkebibliotek per innbygger (antall) i storbyene. 2017-2022

Kilde: SSB, Kultur og fritid, tabell 13135

Figur 11.11. Utvikling i arrangementsdeltakelse Deichman, totalt og splittet på arrangementstyper. 2018-2022

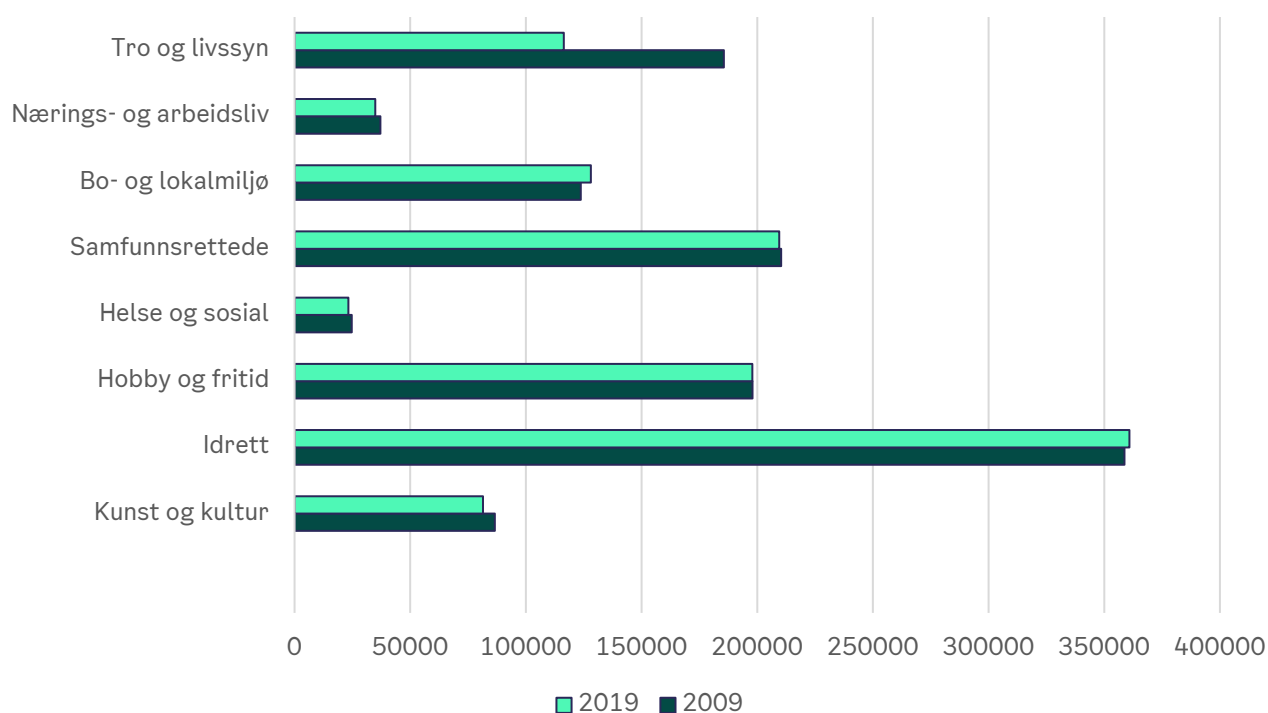
Kilde: Deichmanske (spesialbestilling)

Biblioteklokalene er møteplasser som i økende grad brukes til aktiviteter utover lesing og utlån av bøker. Antall arrangementer i bibliotekene har tatt seg opp igjen etter pandemien, men nådde i 2022 ikke opp til 2019-nivå, jf. figur 11.11. Majoriteten av aktivitetene retter seg mot barn og unge.

11.2. Frivillighet og deltakelse

Oslo har en stor og mangfoldig frivillig sektor, og 31 frivilligsentraler. Som en del av oppfølgingen av Oslo kommunes frivillighetsmelding²⁰ gjennomførte Institutt for samfunnsforskning en kartlegging av frivillig sektor i Oslo i 2019,²¹ og data i det følgende er basert på denne kartleggingen.

Figur 11.12. Antall medlemskap i organisasjoner i Oslo. Personer over 18 år. Fordelt på typer, 2009 og 2019.

Kilde: Arnesen, Daniel (2019) Frivillighet i en storby, Institutt for samfunnsforskning.

I figur 11.12 ser vi at det i 2009 og i 2019 var totalt i overkant av 1 million medlemskap i organisasjoner i Oslo, både nasjonale og lokale. Figuren viser også at frivillig aktivitet innenfor kultur, idrett og fritid dominerer det lokale organisasjonslandskapet. Selv om det er en liten nedgang, holder antall medlemskap seg relativt stabilt i årene før pandemien.

Tabell 11.2 viser en oversikt over lokale lag og foreninger i Oslo, fordelt etter tematikk, og med endringer i medlemsmasse mellom 2009 og 2019. I 2019 var det totalt rundt 7 100 organisasjoner, lag og foreninger i Oslo, mot rundt 4 000 i 2009. Når denne økningen sees opp mot befolkningsveksten i samme periode, tilsvarer det en endring fra 143,1 til 95,2 innbyggere per organisasjon. Dette indikerer ikke bare at antall organisasjoner i hovedstaden vokser, men også økende organisasjonstetthet. Det tas forbehold om at dette ikke sier noe om aktivitetsnivået i organisasjonene, og at det i disse anslagene også inngår organisasjoner som er sovende eller har lite aktivitet.

²⁰ Oslo kommune - kultur og fritid

²¹ Arnesen, Daniel (2019) *Frivillighet i en storby*, Institutt for samfunnsforskning

Tabell 11.2. Lag og foreninger på lokalt nivå i Oslo, 2009 og 2019.

Kategori	2009	Prosent	2019	Prosent	Differanse	
	Antall		Antall		Antall	Prosent
Kultur og fritid	2 415	60	4 059	57	1 644	-3
Kunst og kultur	554	14	1 167	16	614	3
Idrett	1 051	26	1 622	23	571	-3
Hobby og fritid	810	20	1 270	18	460	-2
Velferd	144	4	335	5	190	1
Utdanning	8	< 1	43	1	35	< 1
Helse, pleie og redningsarbeid	40	1	69	1	29	0
Sosiale tjenester	96	2	223	3	127	1
Samfunnsrettede	545	14	910	13	364	-1
Miljø-, natur- og dyrevern	80	2	94	1	14	-1
Rettighets- og støttearbeid	209	5	481	7	272	2
Politiske organisasjoner	176	4	232	3	55	-1
Fremme av frivillighet	24	1	34	< 0	10	< 0
Internasjonalt arbeid	80	2	69	1	-12	-1
Bolig og økonomi	409	10	1 047	15	638	4
Bo- og lokalmiljø	241	6	815	11	575	5
Yrkes, bransje- og fagforeninger	168	4	232	3	63	-1
Tro og livssyn	505	13	678	9	173	-3
Andre	0	0	120	2	120	2
Totalt	4 019	100	7 148	100	3 129	

Kilde: Kilde: Arnesen, Daniel (2019) *Frivillighet i en storby*, Institutt for samfunnsforskning.

Omtrent halvparten av de nasjonale frivillige organisasjonene har også sitt hovedkontor i Oslo. Antallet økte fra 1 781 i 2013 til 1 884 i 2019.²²

Økonomi

Undersøkelser i forbindelse med den tidligere nevnte rapporten *Frivillighet i en storby* viste at driftskostnadene på frivillig sektor i Oslo økte fra 1,1 milliarder kroner i 2009 til 1,5 milliarder kroner i 2019, justert for prisendring. De frivillige organisasjonene i Oslo skaper i stor grad sin egen inntekt, særlig gjennom medlemskap og tilstelninger. Disse inntektskildene sto for 51 prosent av totalinntektene innen kultur og fritid, og 54 prosent innen andre organisasjoner. Andelen slike inntekter synker innen kultur og fritid, og det skyldes i hovedsak en endring i inntektene fra arrangementer og tilstelninger. Det betyr ikke nødvendigvis at disse går ned i absolutt forstand, men at andre typer inntektskilder har fått større relativ betydning.

Private bidrag, i form av gaver og sponning, spiller en liten rolle som inntekt i frivillig sektor i Oslo, og utgjør 7 prosent totalt sett. Tilskudd utgjorde til sammen 33 prosent av inntektene på kultur og fritidsfeltet, og 20 prosent for andre organisasjoner. Særlig barne- og ungdomsorganisasjoner får en

²² Arnesen, D. & Sivesind, K. H. (2020). Organisasjonslandskap i endring 2009–2019: Fra ideologisk samfunnsendring til individuell utfoldelse? Rapport 2020:5. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, referert til i Arnesen, Daniel (2019) *Frivillighet i en storby*, Institutt for samfunnsforskning

del slike overføringer. Kommune og stat er de viktigste tilskuddsgiverne innen kultur og fritid, men fra 2019 ser vi også at mange får støtte fra stiftelser.

Deltakelse

Tall fra 2019 viste at 62 prosent av Oslos innbyggere over 16 år utførte frivillig arbeid i minst én aktivitetskategori, mot 43 prosent i 2014. Nivået i Oslo er omtrent det samme som i landet ellers.²³ Det er interessant i og med at Oslo har en stor innvandrerbefolkning og studier²⁴ viser at minoritetsbefolkningen i noe mindre grad utfører frivillig arbeid for organisasjoner enn majoritetsbefolkningen. Samtidig utfører innvandrerbefolkningen mye uformelt frivillig arbeid ved å yte hjelp til familie utenfor husstanden, naboer og liknende.²⁵ Nye undersøkelser²⁶ viser at det er flere som gjør frivillig innsats i de østlige bydelene enn i de vestlige bydelene.

Rapporten *Frivillighet i en storby* viste videre ulik grad av deltakelse i ulike aldersgrupper. De som er 67 år eller eldre, utførte frivillig arbeid i langt mindre grad enn øvrige aldersgrupper. Det kan antakelig ses i sammenheng med at det å ha barn er en viktig faktor; spesielt er det mange som er involvert i frivillig arbeid i forbindelse med barns deltakelse i idrett.

Det er fremdeles uklart om pandemien har hatt en negativ langtidseffekt på engasjementet i frivilligheten. Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2023²⁷ viser at pandemien i Oslo påvirket graden av deltakelse i frivilligheten. Mange fritidsaktiviteter for ungdom ble i perioder enten stengt eller hadde begrenset åpningstider. 50 prosent av ungdom svarte at de var med i en organisasjon, klubb eller et lag i 2023. Under pandemien i 2021 var tallet 51 prosent, mot 54 prosent før pandemien i 2018. Det ser dermed ut som om nedgangen under pandemien var mindre og til dels midlertidig når det gjelder barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter.

Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2023 bekrefter også tidligere tall som viser sosiale mønstre når det gjelder deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. De som deltar i størst grad, er ungdom fra de mest velstående familiene og områdene av Oslo, samt ungdom med norskfødte foreldre. Dette er spesielt synlig innenfor idrettsaktivitet. Ungdom med utenlandsfødte foreldre, ungdom fra lavere sosiale lag og ungdom fra østkanten deltar derimot i større grad enn andre i fritidsklubb og i religiøse aktiviteter. Ungdom fra de indre bydelene deltar oftere i kulturorienterte fritidsaktiviteter.

Det kan være mange grunner til å ikke delta i organiserte fritidsaktiviteter. En del av ungdommene svarer at de ikke har lyst, mens 19 prosent svarer at de har lyst til å delta. Det betyr at hver femte av de som ikke deltar, kunne tenke seg å være med på organiserte fritidsaktiviteter. Undersøkelsen viser også at deltakelsen fortsatt er lavere hos jenter.

Idretten er den organiserte fritidsaktiviteten flest ungdom deltar i, og omtales mer detaljert i **kapittel 10**.

²³ Fladmoe, Sivesind & Arnesen, 2018 referert til i Arnesen, Daniel (2019) *Frivillighet i en storby*, Institutt for samfunnsforskning

²⁴ Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, *Frivillig innsats varierer blant innvandrergrupper*

²⁵ Eimhjellen, 2017, refert til i Arnesen, Daniel (2019) *Frivillighet i en storby*, Institutt for samfunnsforskning.

²⁶ Enjolas (2023) *Frivillig innsats i Oslo*

²⁷ Bakken, A., Vold, S. B., & Velferdsforskningsinstituttet, NOVA, (2023). *Ung i Oslo 2023*.

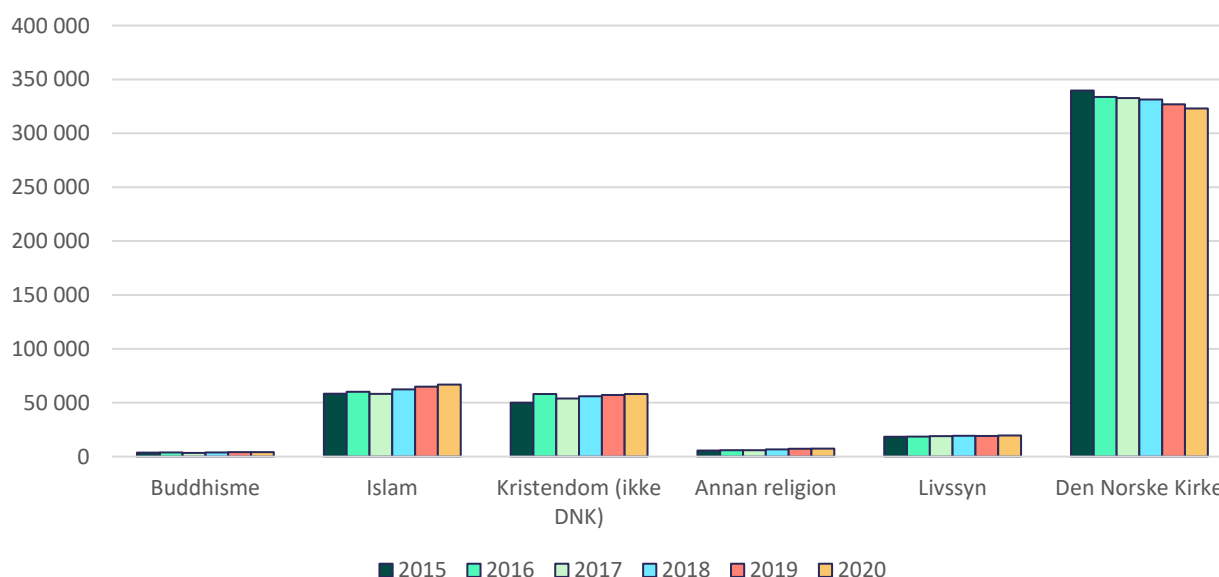
11.3. Tros- og livssyn, gravferd

Oslo er preget av et særskilt stort mangfold av trostilhørighet. I 2020 var byens innbyggere medlemmer i over 770 tros- og livssynssamfunn i tillegg til Den norske kirke.²⁸ Oslo har 19 gravplasser og museumskirkegården Krist kirkegård, og disse utgjør en viktig del av byens grøntstruktur.

Tros- og livssyn

Kommunen finansierer drift av Kirkelig fellesråd i Oslo og dens kirker (Den norske kirke), regulert i Trossamfunnsloven, og gir driftsstøtte til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL Oslo). Kommunen har tidligere også finansiert andre tros- livssynssamfunn på linje med Den norske kirke, men dette finansieringsansvaret ble fra 1. januar 2021 flyttet til staten. Med ansvarsendringen ble også datagrunnlaget til SSB endret, og det føres ikke lenger statistikk over tros- og livssynstilhørighet per kommune. Tallene som presenteres i figur 11.13 er derfor fra 2020, men er vurdert å fortsatt være representative.

Figur 11.13. Antall medlemmer i tros- og livssynssamfunn Oslo 2015-2020

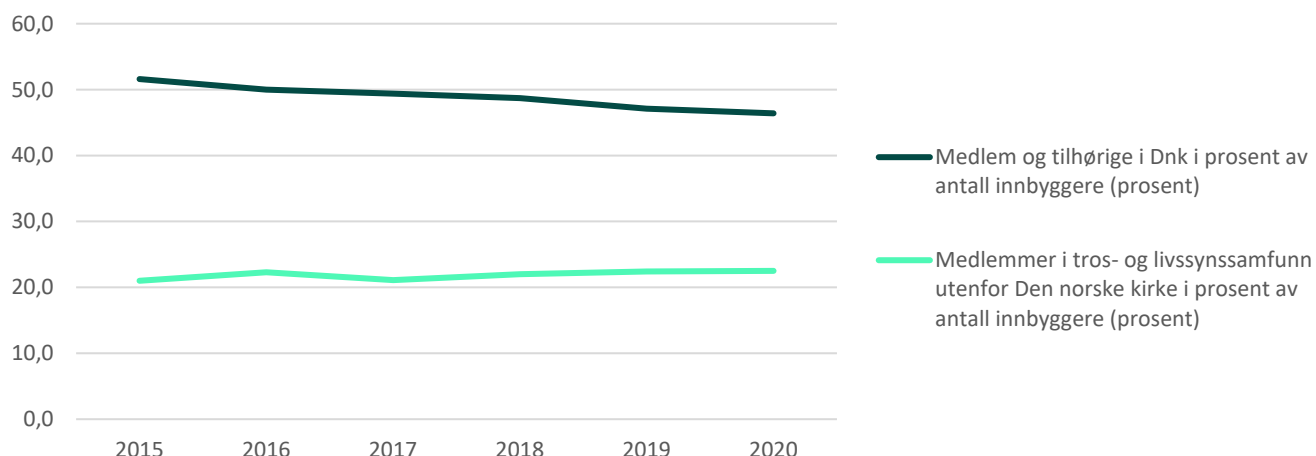

Kilde: SSB, Kultur og fritid, tabell [08531](#)

Den norske kirke i Oslo hadde 301 324 medlemmer per 1.1.2023. Det betyr en andel på 42,5 prosent av befolkningen. De siste årene har vi sett en utvikling der Den norske kirke mister medlemmer, mens antall medlemmer i andre tros- og livssynssamfunn er svakt økende, som illustrert i figur 11.13. Tallet på innbyggere uten medlemskap i noe tros- eller livssynssamfunn har imidlertid vokst mest, og er per 2020 på over 30 prosent av befolkningen. I 2020 var 47 prosent av befolkningen medlem i Den norske kirke, mens tallet i 2023 som nevnt er nede i 42,5 prosent, noe som er en markant nedgang. Dessverre har vi ikke tall som viser om denne nedgangen har ført til en økning i medlemmer i andre tros- og livssynssamfunn eller i andel ikke-medlemmer. Trolig har sistnevnte kategori økt mest.

²⁸ SSB, Kultur og fritid, tabell [12025](#)

Figur 11.14. Andel medlemmer i Den norske kirke og andre trossamfunn i Oslo 2015-2020

Kilde: SSB, Kultur og Fritid, tabell [12025](#)

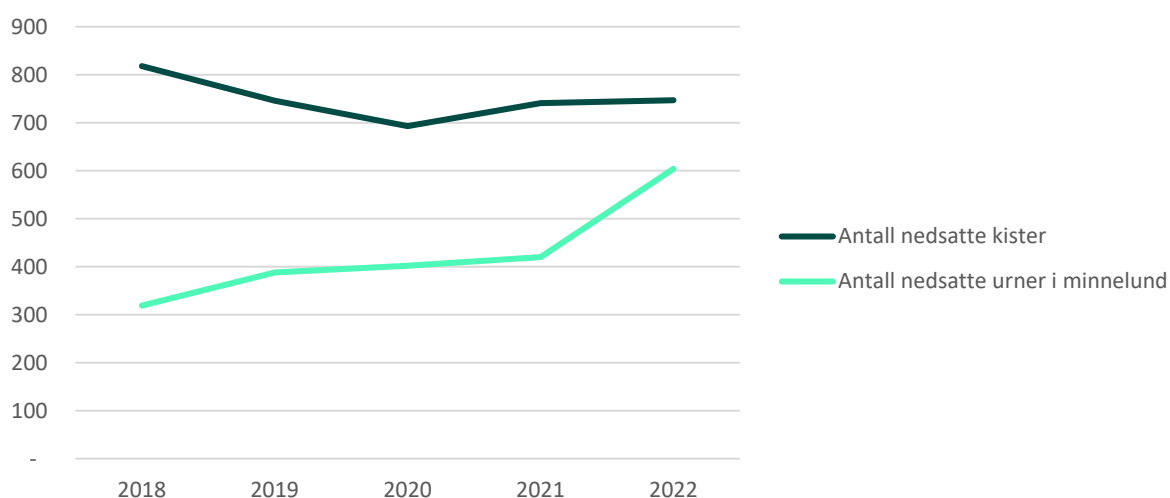
Gravferd

Kommunens tjenester omfatter gravferdsdrift, og fra 1.1.2024 vil kommunen ved Gravplassetaten overta alt ansvar for gravplassforvaltning i Oslo fra Kirkelig Fellesråd i Oslo. Som livssynsåpen og mangfoldig by skal Oslo gravlegge alle med verdighet og respekt for den enkeltes tro, ikke-tro eller livssyn, og tilrettelegge for gravplasser og seremonirom i tråd med ulike trosretninger og livssyn.

Å sørge for tilstrekkelig gravareal i et langsiktig perspektiv er en viktig oppgave, med arealknapphet og en økende befolkning som eldes.

Gravplassetatens tall for 2022 viser at antall kistegravlegginger årlig ligger på rundt 750, mens det gjennomføres cirka 3 600 kremasjoner. Andelen kremasjoner er i 2022 på 81 prosent. Dette er godt over andelen på landsbasis, og trenden over tid er en økning i andelen som kremeres. Denne utviklingen har positiv effekt både for miljøet og for kapasiteten. Samtidig skal kommunen utvikle tilbud som er i tråd med hva innbyggerne ønsker. Nedsatte urner i minnelund er et eksempel på en gravferdsform som har sterk økning.

Figur 11.15. Antall nedsatte kister og antall nedsatte urner i minnelund Oslo 2018-2022

Kilde: [Nøkkeltall fra Gravplassetatens årsberetninger](#)

12 Oslo kommunes økonomi

Hovedtrender

- Oslo kommunes økonomiske status er god.
- Driftsbudsjett på 73 mrd. i 2023. Hoveddelen går til finansiering av velferdstjenester. Investeringsbudsjett på 20 mrd. i 2023. Totalt budsjett på 93 mrd. i 2023.
- Investeringsbudsjett på 76,3 mrd. i økonomiplanperioden 2023–2026 til blant annet sykehjem, skolebygg, barnehager, idrettsanlegg og infrastruktur.
- Stort investeringsbehov og begrenset grad av egenfinansiering gjør at lånegjelden vokser.
- Over halvparten av Oslos inntekter kommer fra skatt på inntekt og formue fra egne innbyggere.
- I 2022 ble 10,0 mrd. av Oslos skatteinntekter omfordelt til andre kommuner og fylkeskommuner.

Oslo kommunes økonomiske status er god. Dette bekreftes¹ fra det internasjonale kredittvurderingsbyrået Standard & Poor's der Oslo beholder høyest mulige karakter, AAA. De vurderer at kommunens evne til økonomisk styring og budsjettgjennomføring er svært god. Oslo kommune har vist gode resultater de siste årene og benyttet overskudd til å begrense behovet for lånefinansiering av investeringer.

Driftsbudsjett er en oppstilling av forventede inntekter og utgifter for et kalenderår. Driftsbudsjettet skal bare finansieres av løpende inntekter og det er ikke adgang til å finansiere drift ved bruk av lån.

Investeringsbudsjettet er en oppstilling av planlagte utgifter til anskaffelse eller påkostning av eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk. Investeringsbudsjettet skal vise finansiering av investeringene fordelt på overføring fra driften, bruk av fond og bruk av lån.

Hvert år legger byrådet frem sitt budsjettforslag i september og bystyret vedtar budsjettet og økonomiplanen i desember. Kommunens budsjett er planen for hvordan kommunens inntekter skal benyttes for å gi tjenester til befolkningen. Ifølge kommuneloven §14-4 skal kommunenes årsbudsjett være i balanse, noe som betyr at det ikke er lov til å budsjettere med underskudd. Det er heller ikke lov til å finansiere driftskostnader ved låneopptak. Kommunen er pålagt å lage en fireårig økonomiplan. Budsjettet for det kommende året utgjør det første året i en økonomiplan for fire år.

¹ Rapport fra S&P Global Ratings er ikke offentlig tilgjengelig. For mer informasjon om S&P og ratingsystemet se: [Intro to credit ratings](#)

12.1 Kommunens inntekter

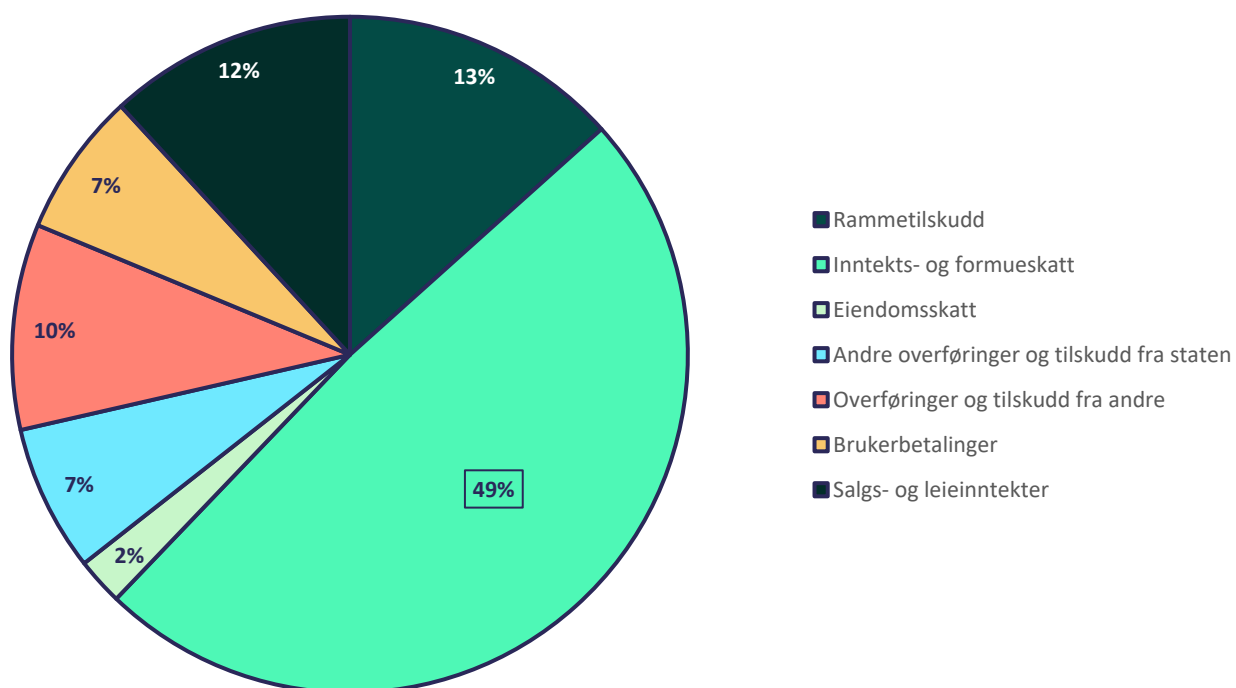
Skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og rammetilskudd utgjør om lag 2/3 av Oslo kommunes inntekter og kalles kommunens frie inntekter.

Kommunenes løpende utgifter må dekkes av løpende inntekter, mens inntekter som overstiger løpende utgifter, kan brukes til å finansiere investeringer. Norske kommuner har også anledning til å ta opp lån for å finansiere investeringer, jf. avsnitt 12.5 og 12.6 om **Investeringer** og **Gjeldsutvikling**.

Det er stor variasjon i hvordan ulike tjenester finansieres. Mange tjenester er i hovedsak finansiert ved kommunale bevilgninger, mens andre i stor grad er finansiert ved øremerkede tilskudd fra staten eller gebyrer/brukerbetaling. Innenfor vann-, avløps- og renovasjonssektoren (VAR) blir gebyrinntektene utelukkende brukt til drift og investeringer i sektoren. For renovasjon skal gebyrene dekke alle utgifter.

Oslo kommunes driftsinntekter var 85,5 milliarder kroner i 2022. De frie inntektene (inntekts- og formuesskatt, rammetilskudd fra staten og eiendomsskatt), utgjorde 58,7 milliarder av driftsinntektene, hvorav skatt på inntekt og formue 49,1 milliarder, eiendomsskatt 1,7 milliarder og rammetilskudd fra staten 7,8 milliarder.

Figur 12.1. Oslo kommunes driftsinntekter 2023. Prosent

Kilde: [Kommunens vedtatte budsjett 2023](#)

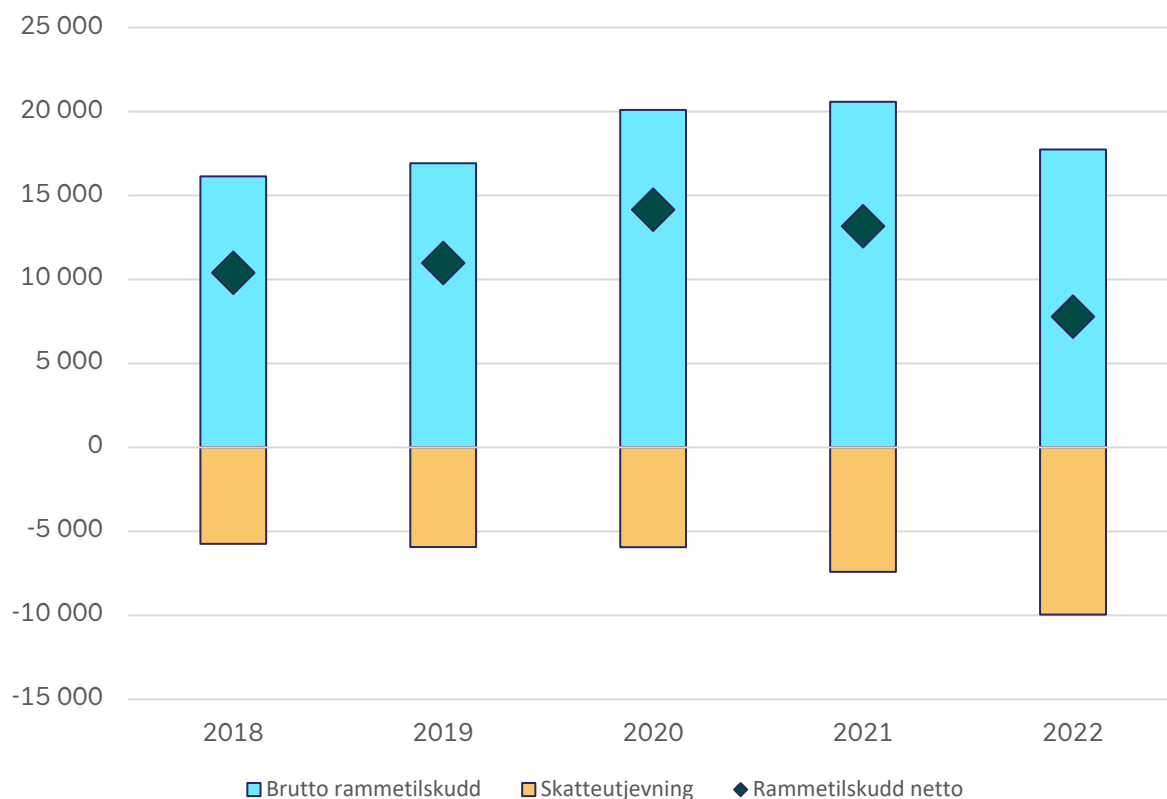
Brukerbetaling er inntekter fra brukerne av tjenestene, for eksempel foreldrebetaling i barnehage, oppholdsbetaling i sykehjem ol. Kommunen mottar også øremerkede tilskudd fra staten til særskilte formål, samt enkelte refusjonsordninger. Refusjon av lønnsutgifter til særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester er av de viktigste refusjonsordningene for kommunene.

12.2 Skatt på inntekt og formue og rammetilskudd

Oslo kommunes skatteinntekter avhenger av skattyternes inntekt og formue og vil også variere med endrede skatteregler. Det er Stortinget som bestemmer hva som er maksimalt skattøren for inntekts- og formuesskatt det enkelte år. Oslo får skatteinntekter både som kommune og fylkeskommune. I likhet med de aller fleste kommuner benyttes høyeste lovlige skattesats for skatt på inntekt og formue. På landsbasis er det et mål om at skatteinntektene skal utgjøre 40 prosent av kommunesektorens samlede inntekter, men andelen varierer betydelig mellom kommuner og mellom fylkeskommuner. Oslos innbyggere har i snitt høyere skatteinntekter enn landsgjennomsnittet, og Oslo har derfor en høyere andel av inntektene fra skatt. Oslo kalles derfor ofte for en skattesterk kommune.

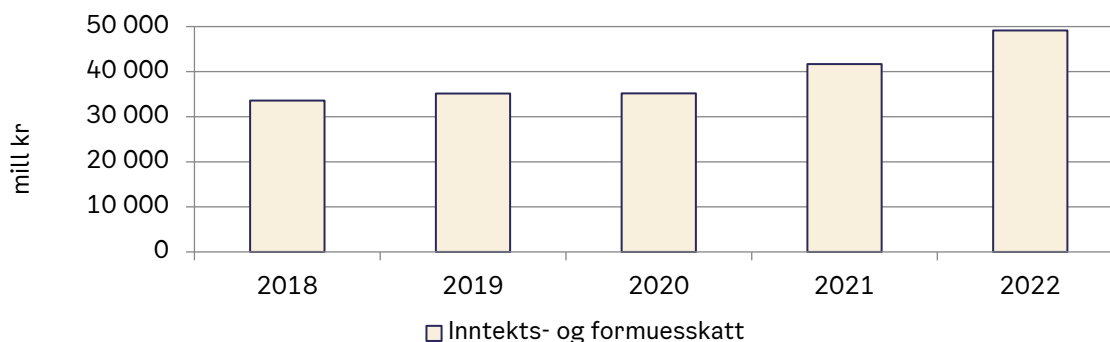
Det er en betydelig omfordeling av inntekter fra skattesterke til skattesvake kommuner i Norge. Gjennom skatteutjevningen i statens inntektssystem for kommunene omfordeles rammetilskudd fra kommuner og fylkeskommuner med skatteinntekter over landsgjennomsnitt, til kommuner og fylkeskommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet. Oslo kommunes skatteutjevningstrekk ble i 2022 på 10,0 milliarder, fordelt med 8,0 milliarder til andre kommuner og 1,9 milliarder til andre fylkeskommuner. Figur 12.2 viser brutto rammetilskudd (blå), hva som trekkes fra i skatteutjevningen (oransje), samt det resulterende netto rammetilskuddet (diamant). Eiendomsskatten inngår ikke i skatteutjevningen, og kommunen beholder all eiendomsskatt som betales inn til Oslo kommune.

Figur 12.2 Rammetilskudd brutto og netto i millioner kr

Kilde: Byrådets årsberetning 2022, kapittel om økonomiske rammebetingelser

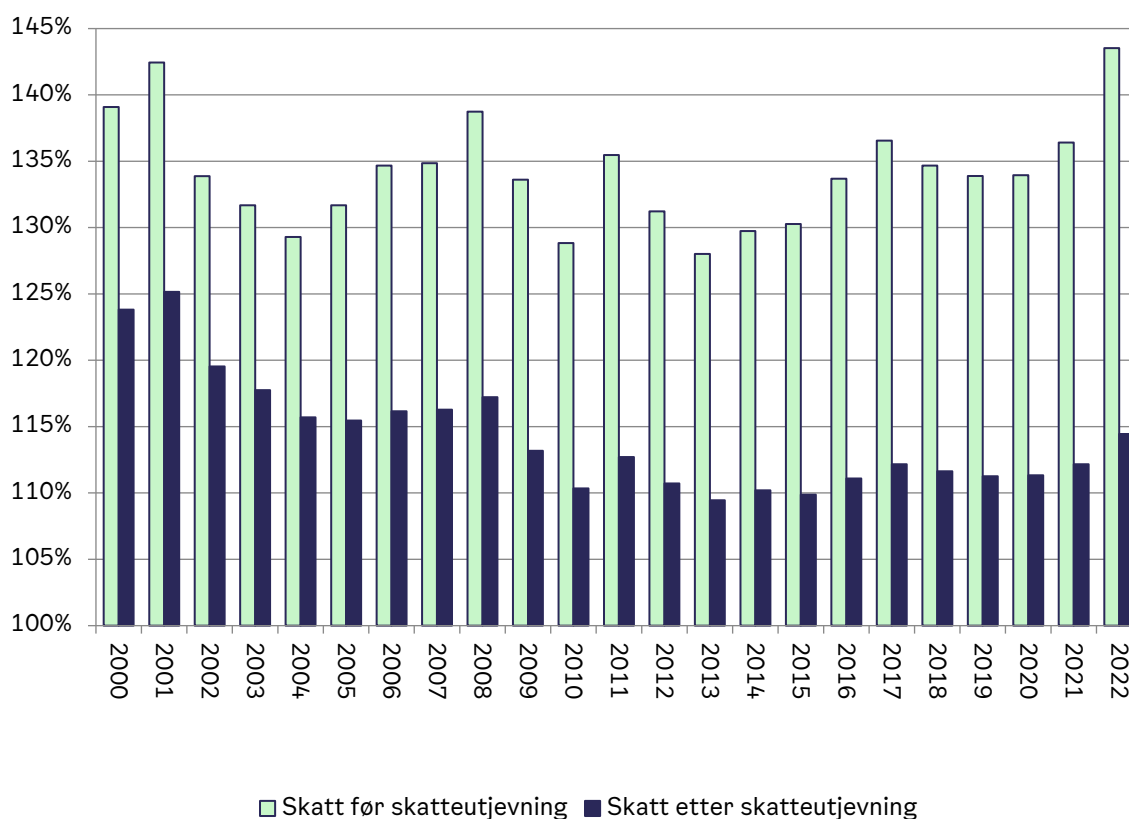
Figur 12.3. Inntekts- og formuesskatt i Oslo i millioner kr

Kilde: Årlige kommuneregnskap, Oslo kommune

Figur 12.4 viser Oslos skatt per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet, før og etter skatteutjevning. Landsgjennomsnittlig skatt per innbygger er 100 prosent, og figuren viser dermed at skatteinntektene i Oslo ligger mellom 130 og 140 prosent av landsgjennomsnittet før utjevning. Etter skatteutjevning er nivået sammenlignet med landsgjennomsnittet nede på rundt 110 prosent.

Figur 12.4. Skatt før og etter skatteutjevning i Oslo i prosent av landsgjennomsnitt per innbygger

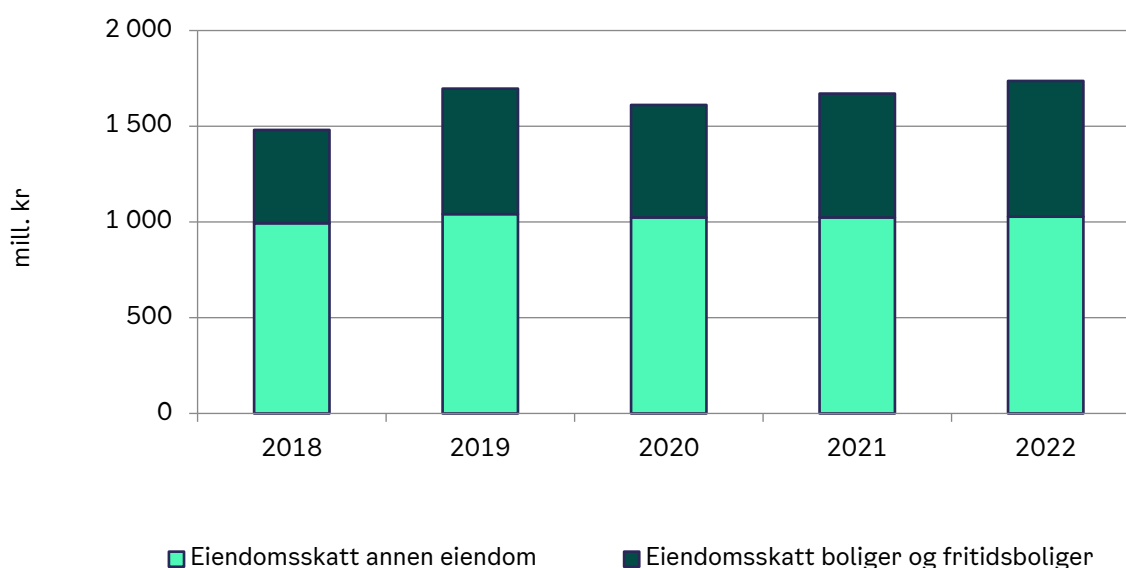

Kilde: For tallene 2013 -2022: Byrådets årsberetning 2022. 2000 – 2012 er tall fra Kommunaldepartementet som er bearbejdet av kommunen.

12.3 Eiendomsskatt

Oslo kommune gjeninnførte eiendomsskatt fra 2016 etter et opphold fra 1999 til 2015, og har siden 2018 benyttet en skattesats på 3 promille for all eiendom.² For boliger og fritidsboliger har bystyret bestemt at det skal gis et bunnfradrag per boenhet. Det betyr at bare boliger med en eiendomsskatteverdi som overstiger bunnfradraget betaler skatt. Oslo kommune har valgt å benytte boligverdier fra Skatteetaten til utskriving av eiendomsskatt på bolig, og disse utvikler seg i takt med boligprisene to år tilbake. Ettersom boligverdiene har økt i perioden siden 2018, mens bunnfradraget ikke har utviklet seg i takt med prisveksten, har inntektene fra eiendomsskatt på bolig økt. Eiendomsskatt på næring baserer seg på taksering fra 2016/2017, som etter eiendomsskatteloven ligger fast i 10 år. Eiendomsskatten fra næringseiendommer har derfor ligget relativt stabilt i samme periode. Inntekter fra eiendomsskatt har vokst fra 1 481 mill. i 2018 til 1 737 mill. i 2022.

Figur 12.5 Inntekter fra eiendomsskatt i millioner kroner

Kilde: Årlige kommuneregnskap, Oslo kommune

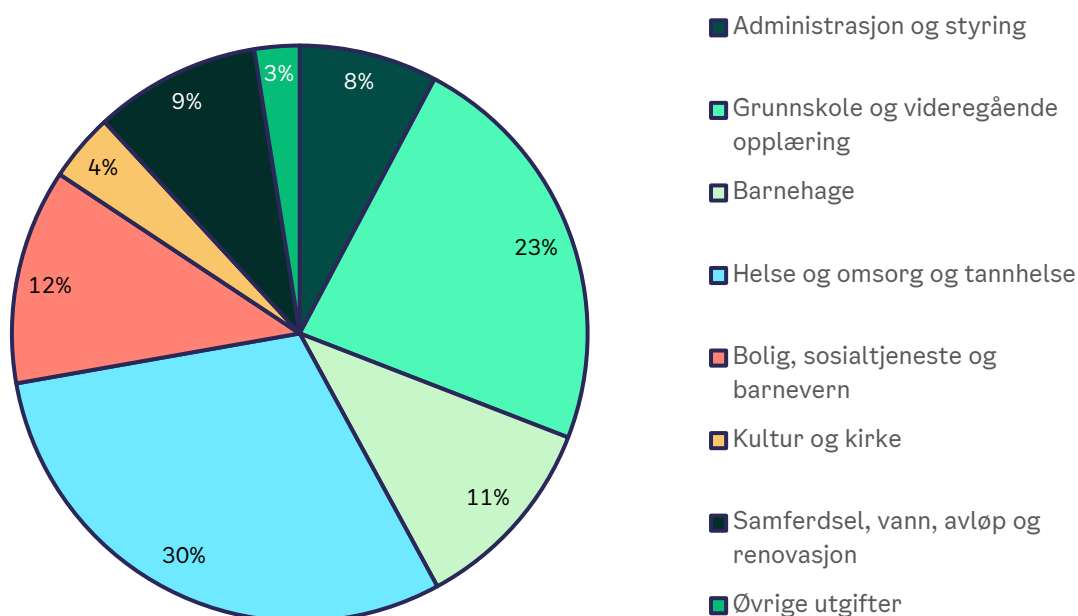
12.4 Kommunens brutto driftsutgifter

Hoveddelen av kommunens driftsutgifter går til finansiering av sentrale velferdstjenester som barnehage, grunnskole, videregående opplæring og pleie- og omsorgstjenester. Oslo er en kommune som også har ansvar for alle oppgaver som ellers i landet ligger til fylkeskommunene. I 2023 er kommunens budsjetterte brutto driftsutgifter på til sammen 73 milliarder. Utgiftsfordelingen mellom sektorene har vært forholdsvis stabil over tid,

² Nærmere beskrivelse av eiendomsskatt i Oslo finner dere her: [Hvor mye skal du betale i eiendomsskatt?](#)

men en trend sammenlignet med forrige utgave av Oslotrender³ er at barnehage og grunnskole og videregående opplærings andel av utgiftene er mindre (henholdsvis -2 prosentpoeng for begge områder), mens utgiftsandelen til helse og omsorg og tannhelse har økt (+4 prosentpoeng). Endringer i utgiftsandeler vil avhenge av både endret demografi og behov for utgiftssatsinger på enkeltområder innen kommunen.

Figur 12.6. Brutto driftsutgifter fordelt på sektorene. 2023. Prosent.

Kilde: Kommunens vedtatte budsjett – Dok. 3/2023

Nettoutgift⁴ for sektorene i bykassen og kommunale foretak i vedtatt budsjett for 2023 er til sammen 57,0 milliarder. Bydelssektorens samlede budsjetttramme, eksklusive egne inntekter, utgjør 28,3 milliarder og av dette er 25,1 milliarder fordelt etter kriterier i bydelenes fordelingssystem. Hensikten med dette systemet er å sørge for et likeverdig tjenestetilbud i bydelene, basert på en forutsetning om at det finnes systematiske sammenhenger mellom ytre, målbare kjennetegn ved byens innbyggere og tjenestebehovene deres (kriterier).⁵

12.5 Investeringer

For å kunne tilby kommunale tjenester til en befolkning i vekst og endring har det vært nødvendig med betydelige investeringer de siste årene. Hvert år i forbindelse med budsjettframleggelsen, fastsetter kommunen en økonomiplan som omfatter de fire neste budsjettårene. I gjeldende økonomiplanperiode (2023–2026) skal det investeres for 76,3 milliarder.

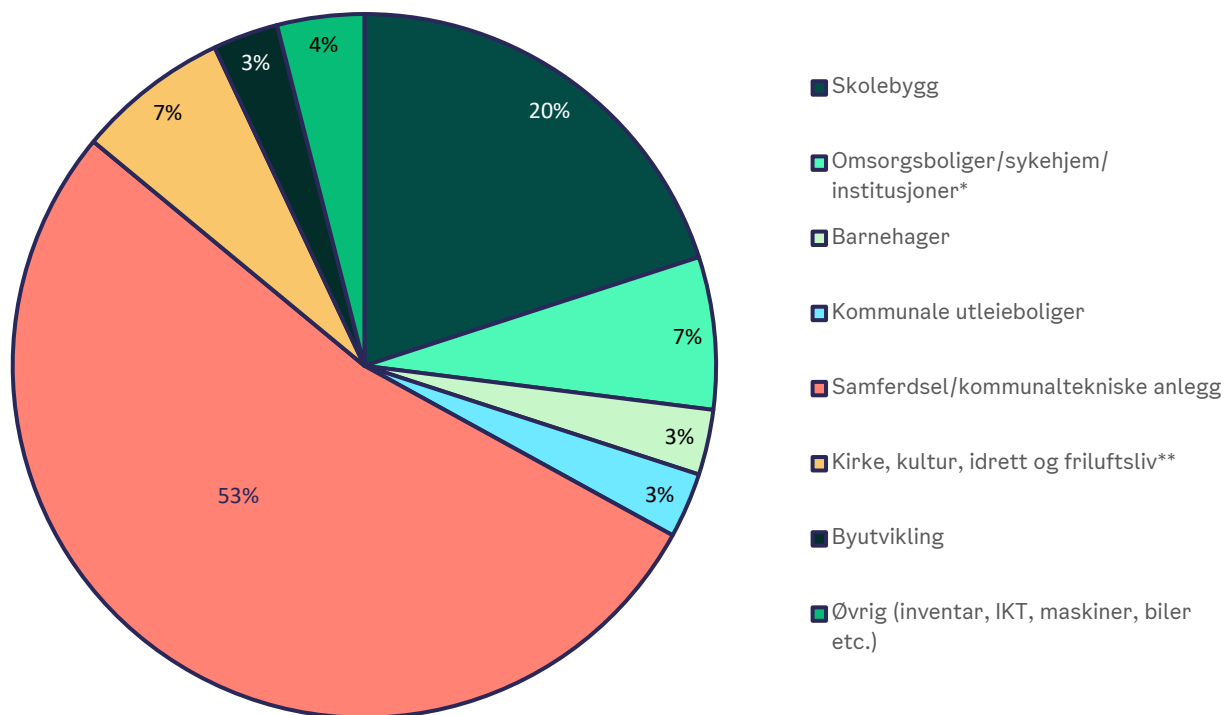
³ Oslotrender 2019

⁴ Netto driftsutgifter viser driftsutgiftene inkludert avskrivninger etter at driftsinntektene, som blant annet inneholder øremerkede tilskudd fra staten og andre direkte inntekter, er trukket fra. De resterende utgiftene må dekkes av de frie inntektene som skatteinntekter og rammeoverføringer fra staten.

⁵ For mer informasjon om, og dokumentasjon av, bydelenes fordelingssystem, se Grønt hefte 2023

I forrige utgave av Oslo-trender utgjorde planlagte investeringer i samferdsel og kommunaltekniske anlegg 37 prosent av totalen.⁶ Investeringer til tilsvarende formål i økonomiplanperioden for 2023-2026 utgjør 53 prosent, eller 40,2 milliarder. Av dette utgjør Fornebubanen alene 16,0 milliarder og cirka 19,5 milliarder til diverse prosjekter innen vann, avløp og renovasjon (VAR-sektor), hvorav 14,4 mrd. gjelder ny vannforsyning i Oslo. Investeringer innen skolebygg, inkludert åtte flerbrukshaller i tilknytning til skoler, utgjør 15,4 milliarder eller 20 prosent av planlagte investeringer i perioden. Investeringer til omsorgsboliger, sykehjem og institusjoner utgjør 7 prosent, mens investeringer til kirke, kultur, idrett og friluftsliv også utgjør 7 prosent. Av 5,3 milliarder til dette formålet er 3,9 milliarder planlagt investert i idrettsanlegg.

Figur 12.7. Planlagte investeringer i økonomiplanperioden 2023-2026 etter sektor. Prosent.

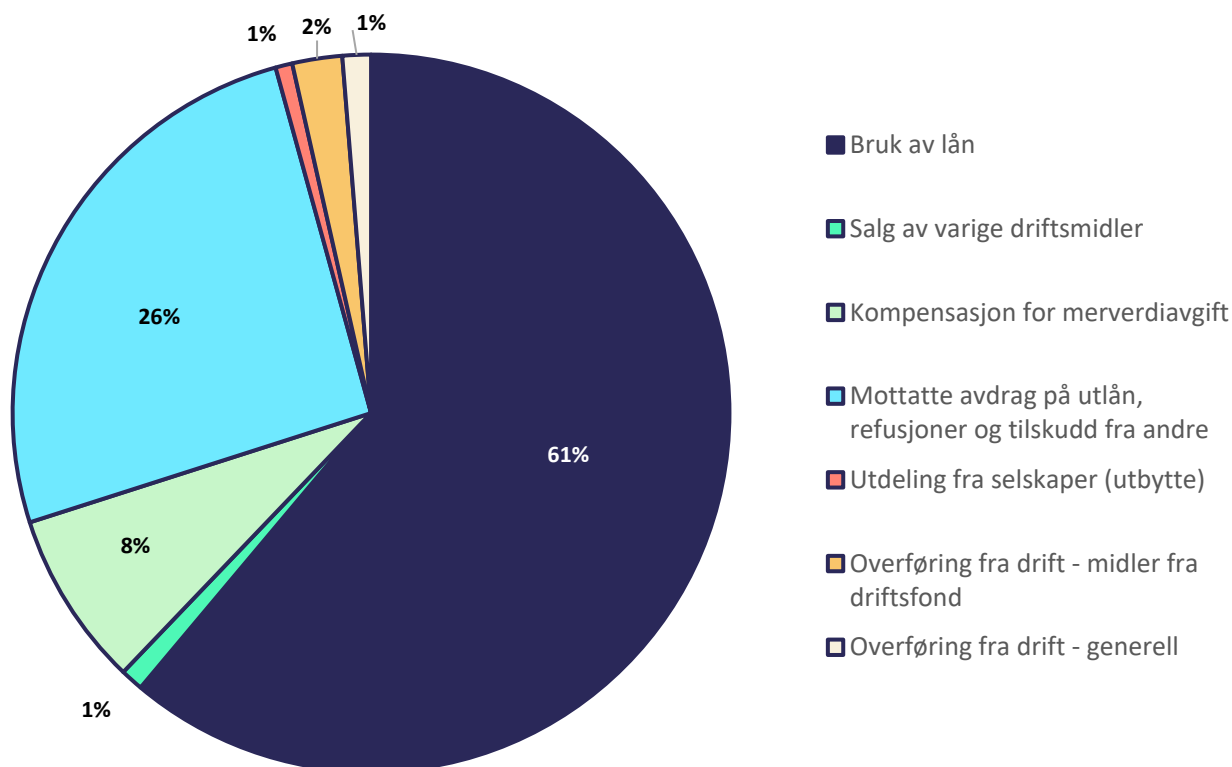
Kilde: Bystyrets budsjettvedtak for 2023 og oppdatert økonomiplan 2023-2026, byrådssak 1015/23. *Inklusiv midler til ny Storbylegevakt med 338 mill. i 2023. **For idrett inngår bygging av fleridrettshaller på skoler

⁶ For økonomiplanperioden 2020-2023, slik det kom frem i byrådets budsjettforslag for 2020.

12.6 Gjeldsutvikling

Stort investeringsbehov og begrenset grad av egenfinansiering gjør at Oslos lånegjeld vokser. Som det fremgår av figur 12.8 er 61 prosent av investeringene i kommende økonomiplanperiode planlagt finansiert gjennom lån.⁷ Dette er en tilsvarende låneandel som i forrige utgave av Oslotrender. Selv om andelen lånefinansiering på 61 prosent er den samme i perioden 2023-2026 som i 2020-2023, vil lånegjelden øke når investeringene øker.

Figur 12.8. Finansiering av investeringer 2023-2026. Prosent.

Kilde: Bystyrets budsjettvedtak for 2023 og oppdatert økonomiplan 2023-2026, byrådssak 1015/23

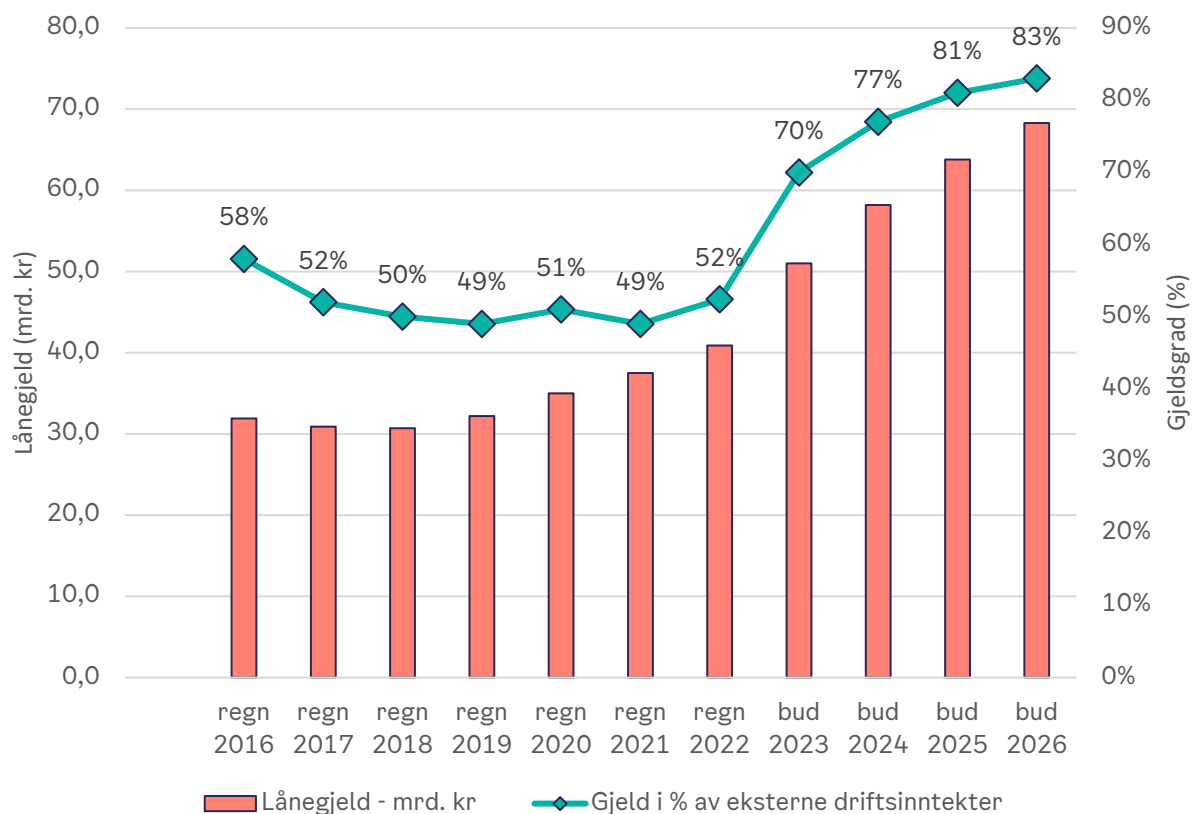
Utviklingen i faktisk og forventet lånegjeld i perioden 2016–2026 er vist i figur 12.9. Figuren viser at kommunens gjeldsgrad⁸ forventes å øke fra 52 prosent i 2022 til 83 prosent i 2026. Veksten i

⁷ Oslo kommune lånefinansierer investeringer hovedsakelig gjennom å utstede obligasjonslån. Forutsatt bedre betingelser kan kommunen også ta opp direkte lån i finansinstitusjoner som Den Nordiske Investeringsbanken og Kommunalbanken - som også tilbyr noe redusert rentesats til grønne formål. Sum lånebehov i både bykassen og de kommunale foretak dekkes inn ved samlet innlån til kommunens Lånefond. En avgjørende årsak til at Lånefondet oppnår svært gunstige betingelser er at S&P Global Ratings vurderer kommunen til absolutt toppkarakter, AAA med «stable outlook».

⁸ Gjeldsgraden viser kommunens brutto lånegjeld som andel av driftsinntektene. Da det er driftsinntektene som skal betjene gjelden, er det nyttig å se hvordan lånegjelden utvikler seg i forhold til driftsinntektene. Det er ikke noe fasit på hvor stor gjeldsgraden bør være. Til syvende og sist blir det et spørsmål om hvor store finanskostnader man har rom til å belaste driften med. For mer informasjon om Gjeldsgraden, se [Oslo kommunes budsjettforslag for 2023](#)

gjeldsgrad er kraftigst i de tre første årene i perioden og flater ut det siste året. Dette skyldes at investeringsnivået er lavere det siste året, og at andelen av investeringene som forutsettes finansiert med tilskudd er relativt høy det siste året. I beregningene er det lagt til grunn at alle budsjetterte investeringer, inklusiv forventet investeringsetterslep ved utgangen av 2022, blir gjennomført som planlagt i løpet av økonomiplanperioden. Erfaringsmessig vil det imidlertid være et visst omfang av investeringene som blir gjennomført noe senere enn budsjettert. Et påregnelig etterslep i 2026 vil isolert sett redusere gjeldsgraden i 2026. Kommunens finansstrategi med ikke å ta opp lån før det likviditetsmessig er behov for det, gjør også at veksten i gjeldsgraden blir noe forskjøvet ut i tid.

Figur 12.9. Oslo kommunes utvikling i lånegjeld og gjeldsgrad 2016-2026.

Kilde: Bystyrets budsjettvedtak for 2023 og oppdatert økonomiplan 2023-2026, byrådssak 1015/23

13. Global utvikling og beredskap

13.1. Oslo – en by i en global verden

Oslo-trender viser hvordan Oslo har utviklet seg på en rekke områder. Utviklingen kan både være et resultat av villet politikk, eller forhold som ligger utenfor de folkevalgtes kontroll. Oslo er ikke bare hovedstad og Norges største kommune, men også en del av både Norge, Europa og verden. Kommunens rammer og utfordringer påvirkes av nasjonal politikk, utviklingen i Europa og globale forhold.

Ved forrige kommunevalg i 2019 var det få som så for seg at verden kun noen måneder senere skulle kastes ut i en global pandemi som i tillegg til sykdom og dødsfall skulle stenge ned skoler, barnehager, arbeidsplasser, butikker og utesteder. De menneskelige kostnadene var store, og vi kan forvente at pandemiens langtidsvirkninger kommer til å sette synlige og usynlige spor i lang tid fremover. Det snakkes allerede om en «korona-generasjon» som fikk store deler av utdanningsløpet forstyrret. Selv om helsetjenestene var tilpasningsdyktige, var det mange som fikk reduserte tjenester, mindre oppfølging og det ble avdekket mindre omsorgssvikt.¹ Samtidig førte pandemien, med hjemmekontor og behov for effektiv digital kommunikasjon, til en revolusjon innen IT-kompetanse i befolkningen.² Store deler av arbeidsstyrken ble tvunget til å lære seg videoløsninger, hybridmøter og digitale arbeidsformer. Kommunen høstet mange erfaringer knyttet til informasjon og kommunikasjon med befolkningen.

Noen uker etter at de siste koronatiltakene i Oslo ble opphevet februar 2022, lanserte Russland en fullskalakrig mot nabolandet Ukraina. Det som etter Russlands plan skulle være en kort krig for å velte regimet i Kyiv, utviklet seg raskt til en storkrig som Europa ikke har sett siden andre verdenskrig. Da Oslo-trender 2023 skrives, pågår en ukrainsk motoffensiv som vi ikke kjenner utfallet av. Krigen har påvirket Oslo og resten av verden i stor grad. Sanksjoner og energikrig mot Russland har bidratt til økonomisk stagnasjon og dyrere energi. Antallet flyktninger, da særlig fra Ukraina, har økt kraftig, noe som presser Oslos mottaksapparat, herunder bolig, utdanning og omsorgstjenester. Vestens press mot Russland har også skjerpet den sikkerhetspolitiske situasjonen, og høsten 2022 ble Heimevernet innkalt for å vokte oljeinstallasjoner på Vestlandet grunnet frykt for russisk sabotasje.³ Sabotasje, påvirkningsaksjoner og annen gråsoner-aktivitet utgjør ifølge Politiets sikkerhetstjeneste (PST) en trussel i årene fremover.⁴ Virksomheter knyttet til forsvar, beredskap, politikkutforming eller teknologi hvor Norge er langt fremme, vil være særlig utsatt. Flere av disse aktørene holder til i Oslo.

Det er ikke bare forholdet til Russland som er anstrengt. Den globale sikkerhetssituasjonen vil i

¹ Folkehelseinstituttet (2023) Hurtigoversikt. Konsekvenser av covid-19-pandemien for barn og unges liv og psykiske helse. Andre oppdatering av hurtigoversikt.

² SSB (2021). Økt digitalisering i offentlig sektor som følge av koronapandemien.

³ Forsvaret.no (2023) Økt beredskap.

⁴ Politiet sikkerhetstjeneste (PST): Nasjonal trusselvurdering 2022.

tiden fremover påvirkes av blant annet forholdet mellom USA og Kina. PST skriver i sin trusselvurdering at kinesiske nettverkoperasjoner i økende grad fokuserer på norske politiske forhold. Det økte søkelyset på norske beslutningsprosesser kan være et resultat av Kinas økte utenriks- og handelspolitiske interesser i Europa. Hvordan forholdet mellom stormaktene, og innenrikspolitikken internt i stormaktene, utvikler seg i årene som kommer vil ha betydning for Oslo og Norge – selv om forholdene ligger utenfor Oslos kontroll.

Sommeren 2023, hvor Oslostrender 2023 ferdigstilles, har vært preget av ekstremvær. Forsommeren var preget av en ekstrem tørkeperiode med stor lokal skogbrannfare og vannrestriksjoner. På sensommeren var det kraftig nedbør og oversvømmelser. Selv om Oslo ikke er hardest rammet, sammenlignet med andre byer og tettsteder på Østlandet, har ekstremvær store økonomiske konsekvenser. Klimaendringene er et eksempel på «ville problem» (wicked problem) som verken Oslo eller Norge kan løse alene. Som Oslostrender omtaler i kapittel 9 om Miljø og klima, må vi forvente at klimaendringer vil påvirke innbyggernes liv og kommunens infrastruktur i større grad i årene fremover.

Selv om ikke Oslo alene kan påvirke globale forhold som stormaktskriger, terror og klimaendringer, må kommunen være forberedt på å håndtere konsekvensene av dem. Dette krever god beredskap i møte med nye trusler, gode og fleksible tjenester og virksomheter som på kort varsel kan være nødt til å møte nye utfordringer, som vi blant annet så under koronapandemien. Det betyr at kommunen må ha et bevisst forhold til, og gjøre tiltak for å møte for eksempel utfordringer knyttet til kraftig nedbør eller lengre perioder uten nedbør. I løp av de siste årene har kommunens beredskap, tjenester og kommunikasjon måtte håndtere både vannmangel og flom.

For å være best mulig forberedt i møte med nye utfordringer er kunnskap viktig. Formålet med Oslostrender er ikke bare å danne utgangspunkt for en kunnskapsbasert politikk, men også bidra til at kommunens virksomheter er best mulig rustet til å møte ulike typer utfordringer på kort og lang sikt.

13.2 Oslo kommunes beredskap

For å møte fremtidens utfordringer er vi avhengig av å ha en god beredskap. Dette innebærer både kunnskap om hvilke utfordringer og scenarioer som kan inntreffe, men også planer for å håndtere dem. I mange tilfeller er det også mulig å øve på krisehåndtering.

Beredskapsetaten skrev i 2021 rapporten *Kommunalt risikobilde 2021*.⁵ Formålet var å gi en oversikt over risiko og sårbarheter i kommunen, samt etablere en felles forståelse av risikobildet. Målet med rapporten var at aktører som berøres av konsekvensene eller har en rolle i å forebygge og håndtere kriser, skal få en bedre oversikt og innsikt i risikoområdene gjennom ulike analysemetoder.

Beredskapsreglementet, vedtatt av Bystyret høsten 2016, ligger til grunn for Oslo kommunes

⁵ Beredskapsetaten (2021) *Kommunalt risikobilde 2021*

arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap.⁶ Reglementet fastlegger ansvars-, oppgave- og fullmaktsfordeling for Oslo kommunes oppfølging av krav i Sivilbeskyttelsesloven. Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i Oslo kommune er et linjeansvar, og alle kommunale virksomheter har et selvstendig ansvar for å oppfylle kravene satt i Sivilbeskyttelsesloven. Dette innebærer at alle kommunale virksomheter, ifølge instruks for virksomhetsstyring i Oslo kommune, skal være rustet til å ivareta sine oppgaver ved en uønsket hendelse og i krig⁷, og det forutsettes at samfunnssikkerhet og beredskap skal være integrert i virksomhetsstyringen.

Krisehåndtering i Oslo kommune

Avsnittene om beredskap og krisehåndtering er hentet fra kortversjonen av Kommunalt risikobilde 2021.⁸

Krisehåndteringen i Oslo kommune er organisert på ulike nivåer.

Nivå 0 omfatter tjenestenivå, som for eksempel kommunale kontorer, skoler, sykehjem, barnehager og andre tjenestesteder. Nivå 0 er hendelser som kan håndteres innenfor rammene av daglig drift på tjenestestedet.

Nivå 1 gjelder virksomhetsnivå, som for eksempel byrådsavdeling, bydel, etat eller kommunale foretak. Dette vil være hendelser som ikke kan håndteres av virksomhetene på tjenestenivå med deres egne ressurser. En slik hendelse vil innebære at hele eller deler av virksomhetens kriseledelse bistår tjenestestedet eller virksomheter.

Nivå 2 innebærer sektorkoordinering, eller byrådsavdelingsnivå. Nivå 2-hendelser er uønskede hendelser som ikke kan håndteres av virksomhetenes ressurser alene, eller som berører flere virksomheter i sektoren. En slik hendelsen innebærer at hele eller deler av byrådsavdelingens kriseledelse settes for å bistå virksomhetene. På dette nivået, legges det spesielt vekt på den støtte byrådsavdelingen skal gi, og den koordinerende rollen ovenfor underliggende virksomheter.

Nivå 3 er overordnet koordinering som utøves av sentral kriseledelse. Dette er hendelser som ikke kan håndteres av byrådsavdelingen alene eller som berører flere virksomheter eller sektorer i kommunen. Sentral kriseledelse skal koordinere informasjon, beslutninger og ressurser i kommunen, samt støtte virksomhetene og bidra til normalisering.

Riskoområder og scenarier

Kommunen står ikke overfor én enkel trussel, risiko eller sårbarhet, men et mangfold av utfordringer, som krever et tilsvarende mangfold av forebyggende og skadereduserende tiltak. Den grunnleggende jobben med å dimensjonere beredskap i kommunen har over tid vist at en betydelig innsats er nedlagt. Pandemi-håndteringen har bekreftet at kommunen har en god håndteringsevne, selv under en krise med høy grad av usikkerhet, men utvikling av kommunens

⁶ Reglement for Oslos kommunes arbeid med samfunnssikkerhet, beredskap og sikkerhet - Byrådssak 97 av 26.05.2016

⁷ Instruks for virksomhetsstyring i Oslo kommune pkt. 5.9

⁸ Beredskapssetaten (2021). Kommunalt risikobilde 2021. Kortversjon.

samlede beredskap er en evigvarende prosess.

Oslo kommune opererer med fem ulike risikoområder. Disse er store ulykker, naturhendelser, kritisk infrastruktur, helse og tilsiktede hendelser.

For **store ulykker** er transportulykker, farlige stoffer, aktuell forurensing og storbrann vurdert som risikoområde. På **naturhendelser** er ekstremvær/nedbør, jordskjelv og romvær (solstorm) oppgitt. På **kritisk infrastruktur** er risikoområdene vannforsyning og avløpshåndtering, kraftforsyning (elektrisk energi), kraftforsyning (fjernvarme) og elektronisk kommunikasjon. På risikoscenarioene for **helse** trekkes smitteutbrudd, atomulykker, legemiddelmangel og luftforurensing frem. Blant **tilsiktete hendelser** finner vi terrorisme, digitale rom, alvorlig kriminalitet (voldelige opptøyer), alvorlig kriminalitet (arbeidslivskriminalitet) og sammensatte virkemidler.

Oslo kommune har også utarbeidet en risikomatrise som viser sannsynlighet, konsekvenser og usikkerhet. Usikkerhet handler om kunnskapsgrunnlaget for å vurdere de uønskede scenarioene og følgehendelsene.

Figur 13.1 Kommunalt risikobilde – samlet risikomatrise viser vurdert risiko (sannsynlighet, konsekvens og usikkerhet) knyttet til de konkrete alvorlige scenarioene som er analysert.

Kilde: Beredskapsetaten (2021) Kommunalt risikobilde 2021

Sannsynlighet for at risikoscenarioene skal inntreffe vurderes på en skala fra svært lav sannsynlighet til svært høy sannsynlighet. Svært lav sannsynlighet tilsvarer sjeldnere enn en gang i løpet av 100 år og svært høy sannsynlighet er en gang eller oftere i løpet av 10 år.

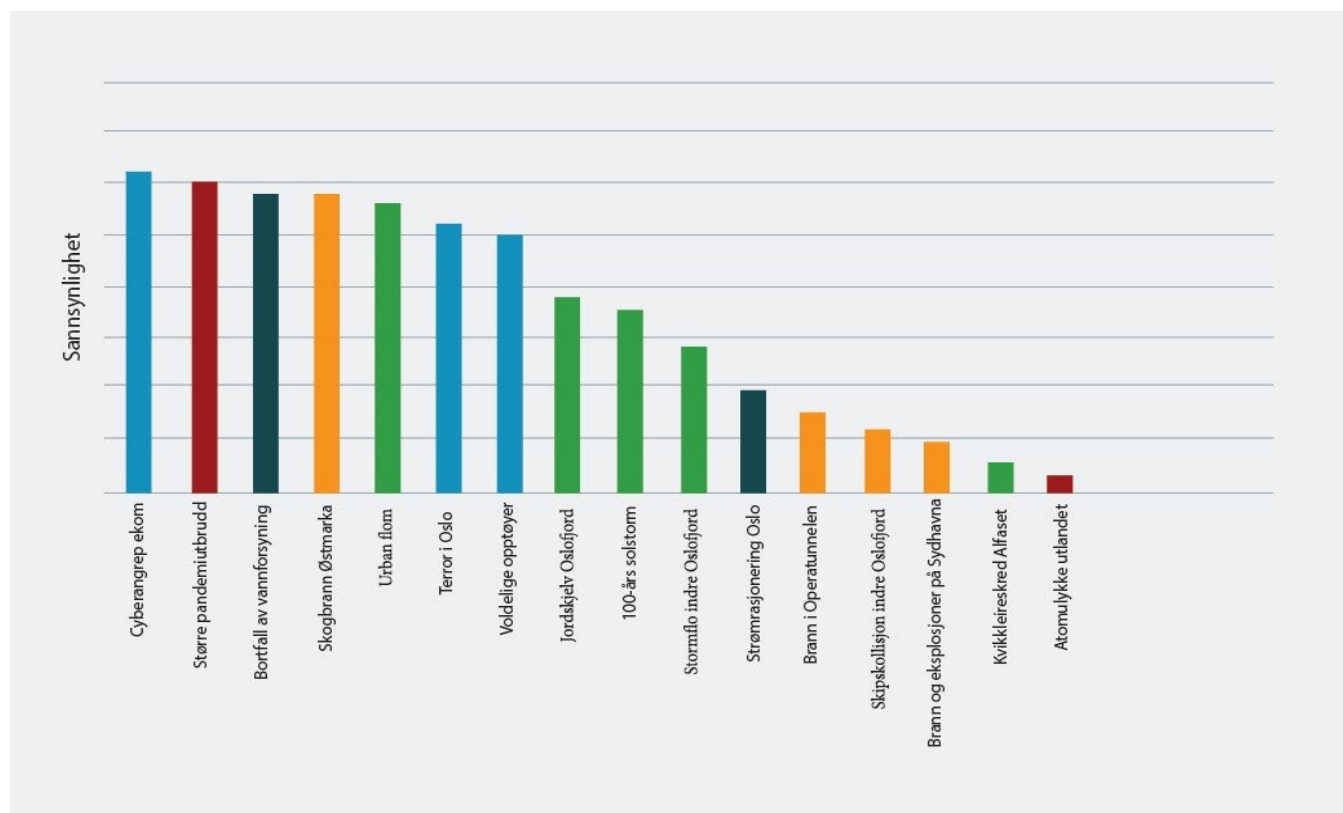
I figur 13.2 er angivelsene av sannsynlighet basert på en vurdering av hvor trolig det er at de

inntreffer. Scenario som faller inn under hendelseskategorien tilsiktede handlinger er markert blått. Av de 16 analyserte scenarioene er det fem scenarioer som vurderes å ha svært lav sannsynlighet. Dette er «Atomulykke utlandet», «Kvikkleireskred Alfaset», «Brann og eksplosjoner på Sydhavna», «Skipsskollisjon indre Oslofjord» og «Brann i Operatunnelen». I den andre enden av skalaen er scenarioet «Cyberangrep ekom» vurdert til å ha den høyeste sannsynligheten av samtlige analyserte scenarioer.

Konsekvenser vurderer hvordan scenariet vil påvirke samfunnet. «Jordskjelv», «Bortfall av vann», «Cyberangrep» og «Større pandemiutbrudd» er vurdert til å ha svært store samfunnsmessige konsekvenser. Blant de 10 scenarioene som vurderes å få størst samfunnsmessige konsekvenser er to store ulykker, tre naturhendelser, en innen helse, to for kritisk infrastruktur og to faller inn under hendelseskategorien tilsiktede handlinger.

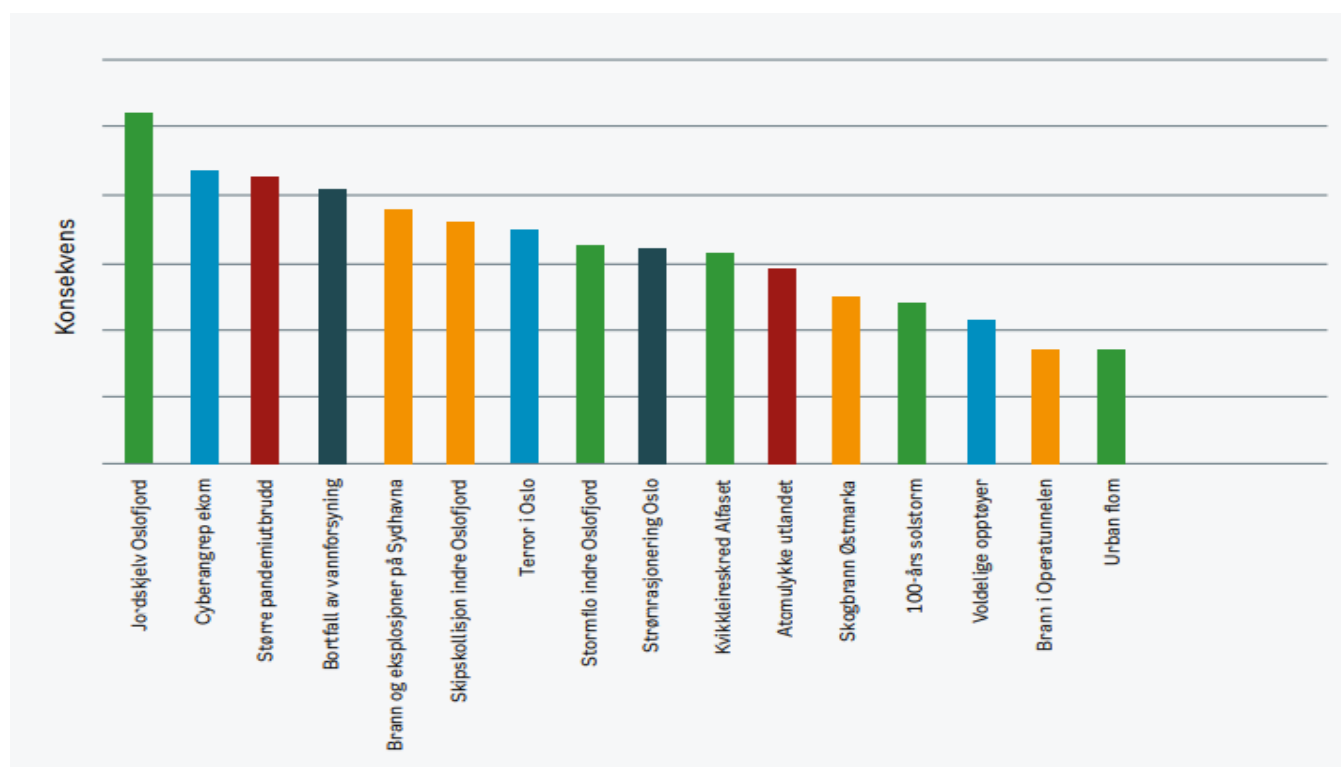
Det er også utviklet en oversikt over samlede konsekvenser ved de ulike analyserte scenarioene. For eksempel vil et jordskjelv i Oslofjorden, som er det mest alvorlige scenarioet, kunne resultere i alle de skisserte negative konsekvensene, mens 100-års solstorm vil ha mange negative konsekvenser men sannsynligvis ingen dødsfall eller alvorlig skadde og syke. De fire scenarioene med høyest samlet konsekvens – «Jordskjelv Oslofjord», «Cyberangrep ekom», «Større pandemiutbrudd» og «Bortfall av vannforsyning» – vil være de som utfordrer kommunens styringsevne og kontroll i størst grad. De tilsiktede handlingene og scenarioet for «Bortfall av vannforsyning» vil utfordre kommunens krisehåndteringsevne i størst grad og «Jordskjelv Oslofjord» vil gi størst utfordring for kommunens kontinuitetsevne.

Figur 13.2 Sannsynlighetsskåre for de analyserte scenarioene.

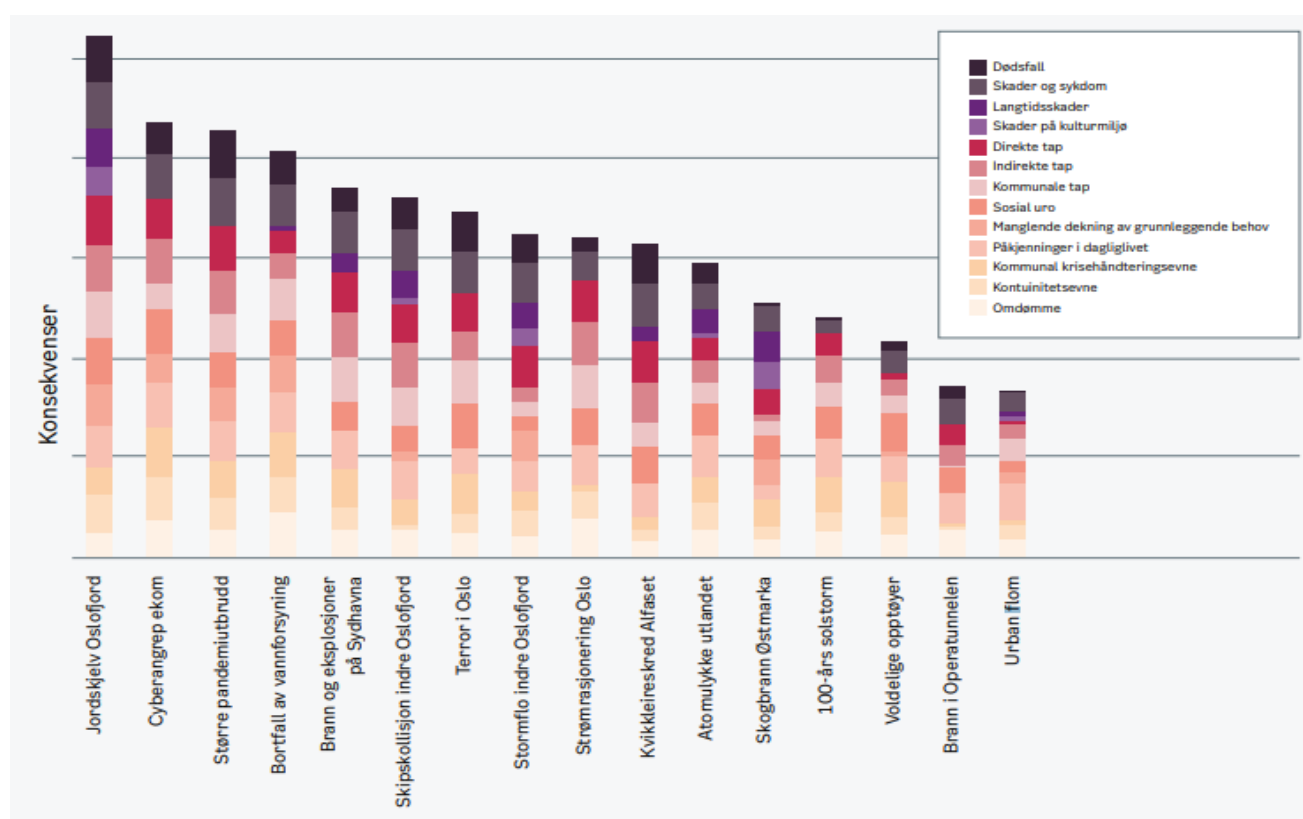
Kilde: Beredskapssetaten (2021) Kommunalt risikobilde 2021

Figur 13.3 Samlet skåre for alle konsekvenstyper per scenario.

Kilde: Beredskapsetaten (2021) Kommunalt risikobilde 2021

Figur 13.4 Samlet konsekvens per scenario fordelt på konsekvenstypene

Kilde: Beredskapsetaten (2021) Kommunalt risikobilde 2021

Oslo kommune må forutse, forebygge og ha beredskap for forskjellige typer påkjenninger kommunen og samfunnet generelt kan oppleve. På kort sikt er det ifølge Beredskapsetaten nødvendig å opprettholde og styrke arbeidet med forebygging og beredskap for ekstremvær, større ulykker og terroranslag. I langtidsarbeidet er byen avhengig av å utvikle og planlegge beredskapen for kommende vekst mot millionbyen Oslo, med de omstillinger som er nødvendig, for å dimensjonere beredskap i takt med befolkningsvekst, økt belegg på infrastruktur og de risikobildene som besittes.

13.3 Utviklingstrekk i kommunen fra et beredskapsperspektiv

Oslos befolkning vil ifølge befolkningsframskrivninger vokse i årene fremover.⁹ Flere innbyggere gjør at det kan forventes en økt mengde ulykker og branner.^{10,11} Forebyggende innsats kan i stor grad redusere alvorlighetsgraden av ulykker og branner, men de vil like fullt forekomme og gi skade, og det vil fortsatt være behov for utrykning fra Oslos brann og redningstjenester.

Brann- og redningsetaten (OBRE) ser at bygningsbranner har økt i kommunale boliger som driftes av Boligbygg KF de siste årene, fra 2016 til 2022. Fra 2019 til 2022 har det derimot vært en utflating i antall boligbranner i andre typer boliger, og en nedgang i branner i næringsbygg. Det er for få år til å si noe om de siste fire års utvikling er nye trender, men det er likevel påfallende at omfanget av branner i de kommunale boligene tar en annen retning enn resterende bygninger i Oslo innenfor samme tidsperiode. Det har også vært en økning i de mest alvorlige brannene i Boligbygg KF sine bygg, på tross av at det har blitt utført en del ekstra brannsikkerhetstiltak de siste årene. OBRE forklarer dette med at de som tidligere ble ivaretatt døgnet rundt på institusjoner i større grad nå skal klare seg selv i kommunale boliger. For voldshendelser har ikke OBRE rene data selv, men kjenner til at Boligbygg KF har måtte styrke sikkerhetsrutinene for sine ansatte, til at de nå alltid må være to ansatte når de skal inn i en del av leilighetene i stedet for kun én, som tidligere. Kripos viser ellers til en økning i vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser de siste årene.¹²

Økningen forklares der til å ha noe sammenheng med reduksjonen i antall døgnplasser og ellers sammenheng med at manglende samtykkekompetanse ble innført som et vilkår for etablering av tvungent psykisk helsevern i 2017. Så langt er kun psykiske lidelser nevnt, men sammenhengen mellom psykiske lidelser og rusmiddelbruk er godt kjent i forskningslitteraturen. Kripos rapporterer at en gjennomgang av de nyeste sakene med utførte drap eller drapsforsøk (2020–2021) viste at de fleste gjerningspersonene hadde vært i kontakt med psykisk helsevern før gjerningen, og mer enn 2/3 hadde tidligere vært innlagt på døgnopphold. Over halvparten hadde

⁹ Oslo kommune, «Befolkningsframskrivninger», 2022

¹⁰ Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2022). Veiledning til forskrift om organisering, bemanning og utrustning av brann og redningsvesen og nødmeldesentralene (brann- og redningsvesenforskriften),

¹¹ Justis- og beredskapsdepartementet (2023). «Fremtidens brann- og redningsvesen. Helhetlig gjennomgang av brann- og redningsområdet»

¹² Vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser, Kripos, 2022.

tidligere fått diagnostisert en ruslidelse.¹³

Summen av dette gjør at OBRE forventer et større behov for utrykninger fra nødetatene fremover.

Eldre påvirkes også av samme politikk som de med utfordringer knyttet til rus- og psykiske lidelser ved at det legges opp til at flere skal bo i egen bolig fremfor institusjoner. For de fleste eldre går det greit å bo hjemme lengre, men det vil bli flere eldre med demens som bor alene i egen bolig dersom dagens utvikling fortsetter. Det utgjør en økt risiko for branner.

Befolkningsframskrivninger viser at andelen eldre vil øke, og innen 2040 vil antallet innbyggere over 80 år ha doblet seg siden 2022.¹⁴ Andre aldersgrupper vil også øke, men i noe saktere tempo. Basert på tall fra Trøndelag kan vi estimere at 18 prosent av de i alderen 80-84 år har demens, 33 prosent i aldersgruppen 85-89 år har demens, mens 48 prosent av de med alder 90+ har demens.¹⁵ Risikoen for demens øker med alderen, og da levealderen er ventet å fortsette å stige,¹⁶ vil det også gi en økt forekomst av 90-åringer med demens. Ny reform skal gjøre det trygt å bo lengre hjemme, men å bo hjemme med demens utgjør en risiko for brann. Personer med demens har lett for å glemme, og dermed lettere for å starte brann. De kan også som følge av høy alder ha vanskeligheter med å reagere og rømme fra brann. Med en aldrende befolkning som i større grad skal bo hjemme, også med begynnende demens, venter Brann- og redningsetaten en økning i branner med alvorlig konsekvens. Eldre er spesielt utsatt for å omkomme i brann.

Klimarelaterte hendelser med ekstremnedbør og påfølgende fare for jordras og vannmasser som hindrer fremkommelighet, er ventet å gi Brann- og redningsetaten betydelig mer arbeid i nær fremtid. Oslo er en tett by med ytterligere planer for fortetting, noe som gir mindre vegetasjon som kan bidra til å fange opp vann ved ekstremnedbør. Dette bidrar til at Oslo er spesielt utsatt for overvannsproblematikk.^{17,18} Klimaendringene gir også tørrere forhold i skogen, noe som gir økt fare for omfattende skogbrann. Oslo kommune har store områder med skog utenfor bysentrum. Da hele 2/3 av Oslo kommunes areal består av skog er det store områder som potensielt kan utettes for skogbrann. Da mange av disse områdene også er vanskelig tilgjengelig, kan det forårsake betydelige utfordringer for slokningsarbeidet.

Over mange år har mengden *utrykninger* hos Brann- og redningsetaten holdt seg relativt stabilt, mens antall henvendelser til 110-sentralen har økt, jf. figur 13.5. Dette har bidratt til at nødsentralen har blitt gode på å sile bort henvendelser uten reelt behov for utrykning. Perioden med en stabil mengde utrykninger kan likevel bli utfordret; for de neste årene peker flere piler i en retning av flere uønskede hendelser.¹⁹ Det skjer samtidig med at den sikkerhetspolitiske

¹³ Vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser, Kripos, 2022.

¹⁴ Befolkningsframskrivningen for Oslo 2022-2050, Byrådsavdeling for finans, Oslo kommune, 2022.

¹⁵ «Forglem meg ei» Demensplan for Oslo 2023 – 2027, Oslo kommune. Tilgjengelig fra: [Oslo kommune - Demens/brosjyrer og publikasjoner](#)

¹⁶ SSB tabell Forventet levealder ved fødselen. Estimert første år, deretter framskrevet i tre alternativer til 2100

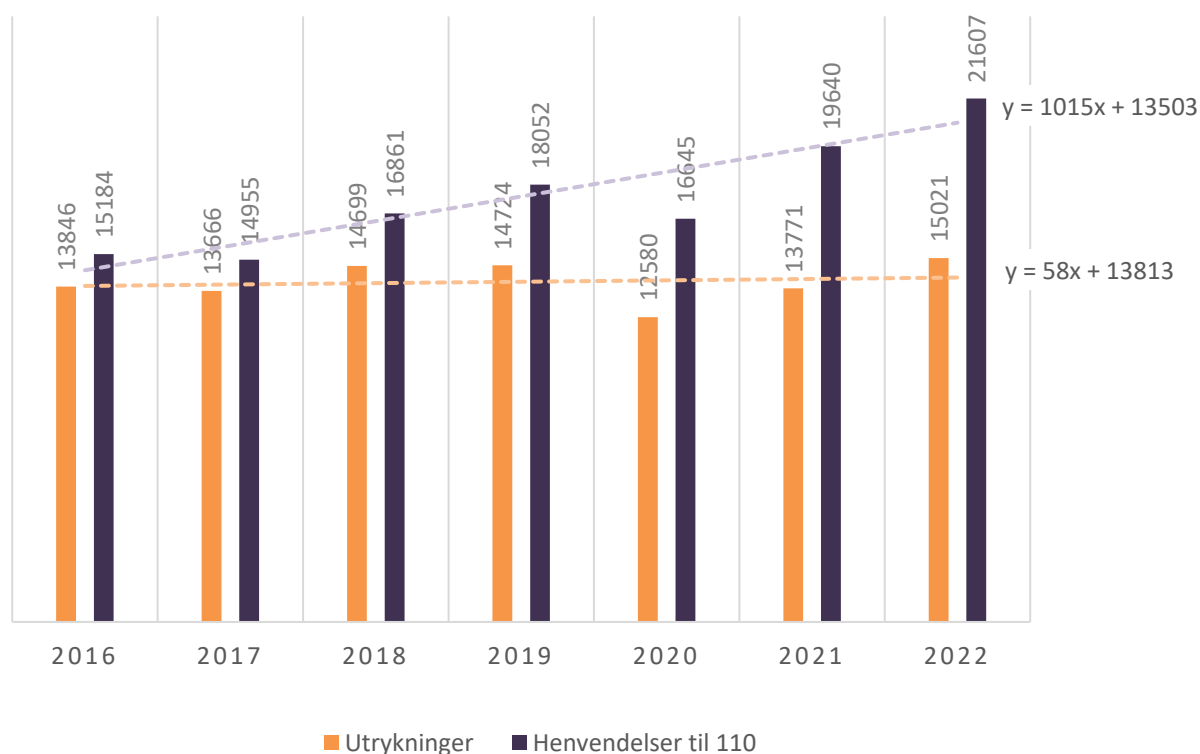
¹⁷ Andersen B., Skrede J., Bjørgaas H. H., Mæhle Y. M. (2018) Interessemotsetninger i byutviklingen: Fortetting som verktøy og mål i Oslo.

¹⁸ Miljødirektoratet, «Overvann»

¹⁹ Se for eksempel Justis- og beredskapsdepartementet (2023): *Nå er det alvor. Rustet for en usikker fremtid*, Videre vises til det en rekke trekk ved klima- og befolkningsutviklingen som gjør at antallet hendelser forventes i øke i tiden fremover.

situasjonen i verden er spent, noe som raskt kan hindre forsyningslinjer og gjøre normal drift vanskelig uten betydelige egenberedskapslagre. Ifølge interne analyser gjennomført av OBRE, vil det i de kommende årene bli behov for oppgradering av utstyr og lagre, for å sikre en robust beredskap i Oslo.

Figur 13.5. Antall utrykninger til hendelser i Oslo (orange) og antall henvendelser til 110-sentralen (mørk), i årene 2016-2022.

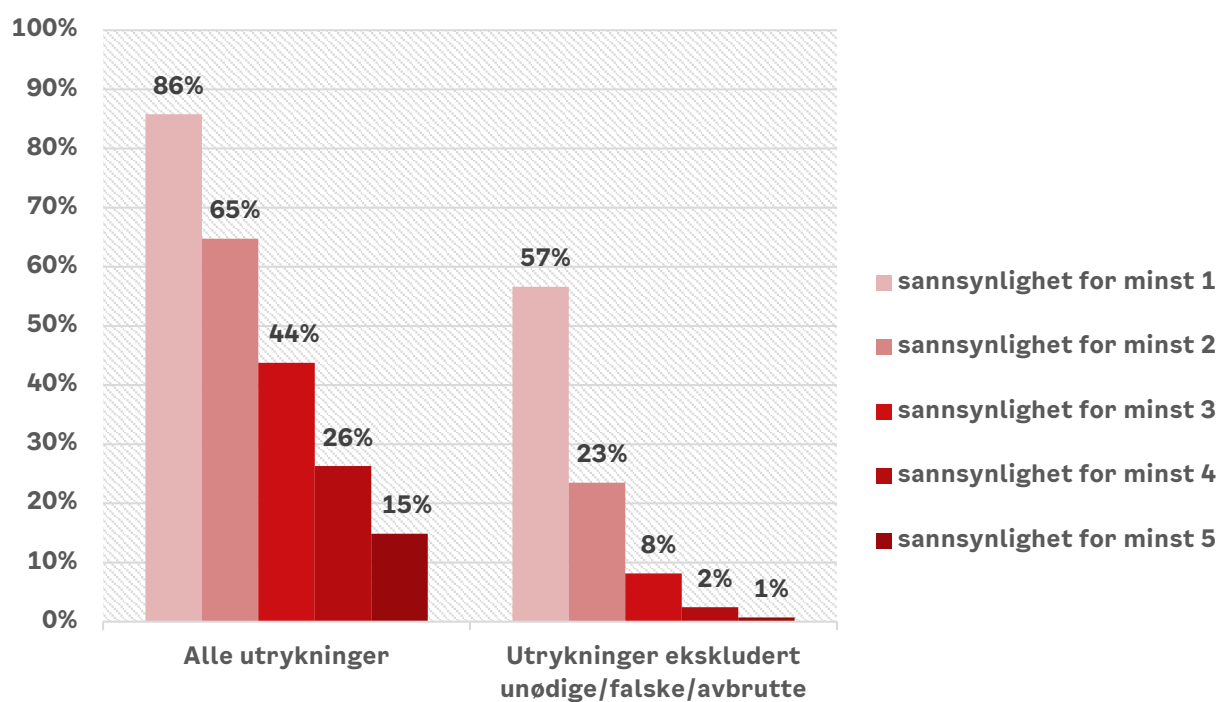
Kilde: [Brannstatistikk.no](https://brannstatistikk.no) (BRIS)

Med økt mengde hendelser er det forventet en økt mengde samtidige hendelser, altså at Brann og redningsetaten får flere oppdrag samtidig. Dette er en utvikling vi allerede har begynt å se, men som er forventet å øke i årene fremover.

Det har vært en svak økning i forekomst av samtidige hendelser i perioden fra 2016 til juni 2023. Beregninger basert på data fra 2016-2018 gav 61 prosent sannsynlighet for minst to utrykninger i løpet av en hvilken som helst time. Tilsvarende beregning basert på data fra 2019-2021 gav sannsynlighet på 62 prosent for minst to utrykninger, mens beregning basert på data fra 2022-juni 2023 gav 65 prosent sannsynlighet for at minst to utrykninger vil skje i løpet av en hvilken som helst time. I alle tilfeller var «Intern hjelpetjeneste», «Brannforebyggende oppdrag» og «Beredskapsoppdrag» ekskludert, da de antas å være mulig å planlegge på forhånd i større grad enn resten av utrykningene i datasettene.

Figur 13.6 viser sannsynligheten for minst en, minst to og så videre samtidige hendelser innenfor en time, både basert på alle utrykninger og basert på kun utrykningene som viste seg å være reelle/alvorlige.

Figur 13.6 Sannsynligheten for flere utrykninger i løpet av en hvilken som helst time

Kilde: [Brannstatistikk.no](https://brannstatistikk.no) (BRIS), årene 2022-juni 2023.²⁰

²⁰ Metode: tomme rader er fjernet, varighet beregnet fra ressurs er varslet til siste ressurs er ledig, ved utrykninger som varer lenger enn 12 timer settes varighet til 12 timer, for å utelukke feilkilder. I figuren vises to beregninger, hvor begge har fått ekskludert oppdrag av kategoriene «Intern hjelpetjeneste», «Brannforebyggende oppdrag» og «Beredskapsoppdrag». Til høyre er utrykninger som avbrytes eller hendelsene revideres til unødige/falske, også ekskludert.

